Diossen joi
jatíxonbi onanti joi

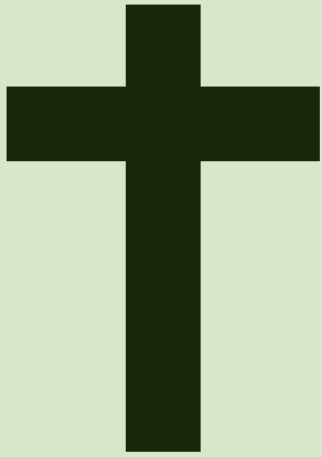

New Testament and Shorter Old Testament in Shipibo-Conibo

(PE:shp:Shipibo-Conibo)

Diossen joi jatíxonbi onanti joi
New Testament and Shorter Old Testament in Shipibo-Conibo (PE:shp:Shipibo-Conibo)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Shipibo-Conibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Shipibo-Conibo [shp], Peru

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Shipibo-Conibo

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
d8a74a56-9842-52e4-b16b-5bcdb977f89b

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 65
SAN LUCAS 105
SAN JUAN 174
HECHOS 224
ROMANOS 283
1 CORINTIOS 311
2 CORINTIOS 336
GÁLATAS 353
EFESIOS 363
FILIPENSES 372
COLOSENSES 378
1 TESALONICENSES 384
2 TESALONICENSES 390
1 TIMOTEO 393
2 TIMOTEO 401
TITO 407
FILEMÓN 410
HEBREOS 412
SANTIAGO 432
1 PEDRO 439
2 PEDRO 447
1 JUAN 452
2 JUAN 459
3 JUAN 461
JUDAS 462
APOCALIPSIS 464

SAN MATEO
Jesucristo iká bo yoikin Mateon wishaa

Jesucriston rekenbaon janebo
(Lc. 3.23-38)

1 Jesucristora iká iki David betan Abrahamman chiní bake. Natobo riki
jawen rarebo ipaonibaon janebo:
2 Abrahamman bakera iká iki, Isaac. Isaacnara iká iki, Jacob. Jacobka-
nara iká iki, Judá betan jawen wetsabo.
3 Ja Judákanabiribi iká iki, Fares betan Zera, jaton tita iká iki, Tamar.
Faresnabiribi iká iki, Esrom, Esrommanabiribi iká iki, Aram.
4 Arammanabiribi iká iki, Aminadab, Aminadabkanabiribi iká iki,
Nahasón. Nahasónmanabiribi iká iki, Salmón,
5 Salmónmanabiribi iká iki Booz, jawen tita iká iki, Rahab, jatian Booz-
nabiribi iká iki, Obed, jawen tita iká iki Rut. Ja Obednin bakebiribi iká iki,
Isaí,
6 Isaíkanabiribi iká iki apo David. Apo Davidkanabiribi iká iki, Salomón,
jawen tita iká iki ja Uríasnin awin ikátiai.
7 Salomónman bakebiribi iká iki Roboam. Roboammanabiribi iká iki
Abías. Abíasnabiribi iká iki, Asá.
8 Asákanabiribi iká iki Josafat. Josafatnabiribi iká iki Joram. Joramman-
abiribi iká iki, Uzías.
9 Uzíasnin bake iká iki, Jotam. Jotammanabiribi iká iki, Acaz. Ja
Acazsen bake iká iki, Ezequías.
10 Ja Ezequíassenabiribi iká iki, Manasés. Manaséssenabiribi iká iki,
Amón. Ja Amónmana iká iki, Josías.
11 Jatian ja Josíasninbiribi bakea iki, Jeconías itan jawen wetsabo, jaton
rawibaon yatanxon Babilonia main jato bokanontian.
12 Jatian, moa jakiribi Babiloniainoax beribakana pekáora; Jeconíassen
bakeaa iki, Salatiel. Salatielnin bakebiribi iká iki, Zorobabel.
13 Ja Zorobabelnin bake iká iki, Abiud. Abiudkanabiribi iká iki,
Eliaquim. Eliaquimmana biribi iká iki, Azor.
14 Ja Azornin bake iká iki, Sadoc. Jatian Sadocnabiribi iká iki, Aquim.
Ja Aquimman bakebiribi iká iki, Eliud.
15 Ja Eliudnin bakebiribi iká iki, Eleazar. Eleazarnabiribi iká iki,
Matán. Ja Matánman bakebiribi iká iki, Jacob.
16 Jatian Jacobnin bakera iká iki José, jara iká iki ja Marían bene. Ja
*Cristo akin akanai, Jesussen tita.
17 Jaskara ikaxiki, ja Abraham iníainoax David iní senen, chonka
chosko Criston rekenbo iká. Jainoax David inontian, Babiloniain jaton
rawíbaon jato bokanontian riki, chonka choskoribi. Jatian Babilonia
main jato bokanontian, Cristo pikóni senen riki, chonka choskoribi, ja
Criston rekenbo ikana.

Jesucristo pikota
(Lc. 2.1-7)

18 Jaskatax Jesucristo pikóni riki neskara: Maríara iká iki, Josekan
binoxon yoia moa jen ika. Ikaxbi biamapari ikenbira, María toota iki;
Diossen Shinanman atipana koshin imaa.

19 Jatian José iká iki ponté shinanya joni; jaskara ixonra, jonibo bebon
María jakonma banémakashamakin, shinanna iki jonéshokores jeneti.
20 Moa jaskáanoxon shinankenbira, namá meran non Ibon ángelnin,
neskáakin yoia iki: "José, mia riki Davidkan rarebo, rakéyamawe María
betan wanotinin, ja tootara Diossen Shinanman atipana koshin imaa iká
iki.
21 Ja bake pikotara benbo bake inóxiki. Jara Jesús akin min janeti jake;
janra jawen jonibo jaton ochabo soaxon jato kishpinmanoxiki", akin.
22 Nato jawékibora winota iki, ja non Ibon jawen *profeta neskáakin
yoimani keská senennon ikax:
23 "Jonin tanatama xontakora toonoxiki, ja bakenara benbo bake
inóxiki. Jara Emanuel akin janenoxikanai", iki iní. Ja joi iki "Dios iki
nobetan", iki iká.*
24 Jaskáakin namá meran, ja Ibon ángelnin yoiara, oxá besotaanan
kaxon, jan yoia keskáakin moa Josekan María awinhakin bia iki.
25 Ikaxbi, ja bakenai kamanpari jabé yoranyamaa iki. Jatian moa
bakenketianra, ja pikota bake, Jesús akin Josekan janea iki.

2

Onan jonibo Jesús oinni bekana

1 Jesússa pikota iki, Judea main iká Belén jemameax, Herodes ja main-
mea apo inontian. Jatianribira onan jonibo, bari pikotaiorikeax beax,
Jerusalénhain nokókana iki.
2 Jain nokóxon, jato yokákana iki: —¿Ja judíobaon apo pikóbena
bakeshokoki jawerano iki? Bari pikotaiori, jawen wishtin pikota oin-
beiranira ja rabii noa joke —akin jato yokákana iki.
3 Jaskara ninkatax, apo Herodes kikini shinan tsokasa iki. Jatianra
jatíbi ja Jerusalénhain iká joniboribi jabébi jaskákana iki.
4 Jaskákinra, jatíbi ja *sacerdotebaon koshibo, itan esé onanbo, jato
Herodesnin kenamaa iki. Jainxon jato yokata iki: Jaweranoax *Cristo
pikótiki, yoikatikanai ixon.
5 Jatian yoikana iki: —Judea main iká Belénhainoax itira yoikanike;
jaskara yoikinra ja *profetanin wishanike:
6 'Ja Belén jemara, Judá main iká ani jemabo xaran, jakonmashokoira
jemama iki. Jainoaxkaya westíora apo pikóxon, jan *Israel jonibo jato
akinti ikax', ikira ikai, akin akana iki.
7 Jaskáakanara, jonéshoko ja onan jonibo jato kenamaa bekanketian
yokáxon, Herodesnin onanna iki jatianshaman wishtin pikota mer-
akana.
8 Jaskáa pekáo, moa Belénhain raankin jato neskáa iki: Botankanwe;
boxon, jawekeskarainshamarin ja bake ixon, benatankanwe, jatian moa
nokoxonra, maton ea keshanti iki, enribi kaxon já rabishokoti kopí —
akin.
9 Jaskáakinbo jato apon yoia pekáora, ja onan jonibo moa bokana
iki. Jatian ja bari pikotaiokeax wishtin pikota oinbakana, jato bebon
kakaresa iki. Kaax, jain bake iká pontéshamanbi tsasia iki.
10 Jaskáakin ja wishtin oinnax, ja onan jonibo kikinbiresi rarokana iki.
11 Jatian, moa xobo meran weixon, ja bake jawen tita María be-
tanbi oinkana iki. Jainxon ja bebon chirankooxon ja bake rabikana

* **1:23** Is. 7.14

iki. Jaskáatanan jaton bonantibo kepentaanan, oro, *incienso, *mirra, jawekopímabi ja bake menireskana iki.

12 Japekaora, namá meran moa jakiribi Herodes ikain bokantima jato yoia, moa jaton main karibai, wetsa bain bokana iki.

Jawen anibaon, Jesús Egiptonko jabákiina

13 Moa onan jonibo bokana pekáo, non Ibon ángelnin namá meran José yoia iki: "Oxá besotaanan wenixon, ja bake betan jawen titabi, Egiptonko jabákintanwe, Herodesninra ja bake retenoxon, jato benamati jake. Kaax, jainpari itanwe, jakiribi mia jonon ixon en mia keshanai kaman", akin aká iki.

14 Ja yamébi, oxá besoax wenixon, Josekan ja bake betan jawen titabi jabákinkin Egiptonko jato boá iki.

15 Kaax, Herodes mawatai kamanpari jain ikana iki. Ja *profeta meranoax, "nokon bakera en Egiptonkonia kenamanike", iki non Ibo yoyo ini joi senennon ikax.*

Herodesnin amaa, benbo bakebo retekana

16 Jatian ja onan jonibaon moa parana onanaxa, Herodes kikinbiresi sinata iki. Jaskáxonra ja Belénhain, itan ja ochóma iká jemameaboribi, jatíbi pikóbena itan rabé baritiaya benbo bakebo, jato keyo retemaa iki. Moa jatio basi ja wishtin pikota onan jonibaon yoiibata iketian onanxon.

17 Jaskataxa, ja *profeta Jeremíasnin yoini joibo senena iki:

18 "Ramá jemanra, kikinbiresakin masá shinanni winiananbi sion ikaitian ninkákana iki. Jara iká iki Raquel, jawen bakebo kopí winii. Tantimakaskanabira, keenyamaa iki, jawen bakebo moa keyo mawata iketian", iki iká.

Nazaret jeman jaai bekana

19 Jatian moa Herodes mawata pekáora, Egiptonkobipari iketian, José ja Ibon ángelnin namá meran yoiribia iki:

20 "Oxá besotaanan wenixon, ja bake betanbi jawen tita, jakiribi *Israel mainko iotanwe, ja maton bake retekasi ipachoaibora, moa mawákanke", akin.

21 Jaskáa oxá besotaanan wenixon, Josekan ja bake betanbi jawen tita jakiribi jato *Israel main ioa iki.

22 Jatian kakinbi ja Herodesnin bake Arquelao jawen papan toan, Judeain apo iká ninkatax, raketi jain kakashamaa iki. Ikenbi, Diossen namá meran yoia, moa jain kayamai, Galilea mainres kaa iki.

23 Jain nokotax, Nazaret jeman jaai bokana iki. Jaskarabora winota iki, Nazarethainoa akin Jesús akanti, *profetabaon yoikatitai senenti kopí.

3

Jain joni jayamainkoxon, Juanman jato joi yoia
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Ja netebaonribira jato *bautizanai Juanman ja Judeain iká jain joni jayamainkoxon jato joi yoia iki.

2 Ja joi yoikin jato neskaa iki: "¡Maton jakonma shinanbo akonkin jenekanwe, ja Diossen ikinaton jati netera, moa ochómabires iki!" akin.

3 Ja Juan jaskáti yoiira inike ja *profeta Isaías neskati:
"Jain joni jayamainkoniaxa joni saí ikai:

* **2:15** Os. 11.1

‘Non Ibo bai benxoaxonkanwe;
jakonshamanhakin ja bai pontexonkanwe’ ”, iki.
4 Ja Juanra iká iki, camello rani chopa sawéya. Jainoax bichi sintóranin
chinexeya. Jawen piti iká iki, chanpo, jawen xeati iká iki, bona jene.*
5 Jatian jan joi yoiai ninkatira, icha jonibo Jerusalénhainoax, itan Judea
mainmeaxbo bekana iki. Jainoax ja Jordán main iká ochómakeaboribi
bekana iki.
6 Jatian, jaton ochabo keshakanketian, Jordán weanmanxon, jato Juan-
man bautizana iki.
7 Ikenbi icha *fariseobo betan *saduceoboribi, Juanman jato bauti-
zanon ikax bekana oinxon, jato neskáakin yoia iki: “Matobo riki, jakon-
mabo ikax, rono kaita keská jonibo. ¿Tsonki yoia ja masábires tenetiain
kati iitibi matoribi kishpinti?
8 Ikonkon moa maton jakonma shinanbo jenea onanti iti kopíkaya, moa
jakoni jakanwe.
9 Matonbinix: ‘Noakayara Abrahamman chiní bakebo iki’,
iamakanwe, Diossenra nato makanbo inonbi Abrahamman chiní
bakebo itiakin joniati atipanke.
10 Ja yamira moa taponyabiakin jiwi xatetires inon ixon, ja namanbi
rakana iki. Ja jakoni bimiamai jiwibora, moa yamin taxteanan chiikan
menokanti jake.
11 Enra onpaxenres jato bautizanai, jaton jakonma shinanbo akonkin
jenekanon ixon. Ikaxbi epekaora westíora joni joai, janbiribira jato
bautizanoxiki, ja Diossen Shinanman, itan chiikan. Jara ebebon jatíbi
atipana koshia iki, jawen zapatotanibires boxonti jisáma riki ea.
12 Jara moa jan payanti tsomáya iki. Janra ja trigo bimibo payanhanan
jawen xakábo potamaxon, ja bimibichores bixon, jain benxoatinko
benxoanoxiki. Jatian ja xakábobiribira, jawetianbi tiriti nokayamai chii
meran potaxon menonoxiki”, akin jato aká iki.

Juanman Jesús bautizana
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

13 Jaskákenbi Jesús Galileankoniax Jordán wean ikain kaa iki, jain Juan
iketian, jan bautizanon ikax.
14 Kakenbi akáshamakin Juanman yoia iki: —Minkayara ea ati iki
bautizankin; ¿Jatian miakaya en imanon ikax eiba joá? —akin.
15 Jaskáabi, Jesussen yoia iki: —Ramabichores jaskara anon awé,
jaskara itin Dios keena jawéki, non senenhakayara jakon iti iki —akin.
Jaskáakin yoia, Juanman bautizana iki.
16 Ja moa bautizana mapetaitianribi, nai chopeta iki. Jaskake-
tian Jesussen oinna iki, ja Diossen Shinan, xotó keska joáx jaonbi
peyakatoshiai.
17 Jaskataitianribi, naiorikeax yoyo ika iki neskati: “Nato riki nokon
noi bake, jaonra ea ikonbiresi raroai”, iki.

4

Jesús Satanássen tanaa
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

* **3:4** Juanman chopara iká iki, Elíasnin chopa ikátiai jisáribi. 2 Rey. 1.8. Judíobora manata iká iki, ja mawábo ikainoax joxon ja *Cristo joái jato Elíassen yoitinin.

1 Jaskata pekáo, Diossen Shinanman, jain joni jayamainko Jesús boá
iki, *Satanássen tananon ixon.
2 Jatian, moa chosko chonka nete, itan chosko chonka yamé́ribi,
jawékiaama ikax moa jawékiakasa iki.
3 Jatian, ja Jesús ochamakaskin tanai, *Satanás jaki joá iki, joxon yoia
iki: —Diossen Bakekon ixon, nato makanbo pan imawe —akin.
4 Jaskáabi, Jesussen neskáa iki: —Diossen kirika meranra yoiai:
‘Jawékiatininbichora joni jayamake, Diossen yoiai joibo senenhairibika-
yara joni jati jake, ikira ikai’ —akin.
5 Japekaora, Satanássen Jesús Jerusalénhain boríbaa iki. Jainxonra ja
Dios rabiti xobo bochiki boxon,
6 yoia iki: —Ikon Diossen Bake ikax, nenoax naman choronwe, Wishá
meranra yoiai: ‘Diossenra jawen ángelbo raanti iki, mia koirannon
ixon. Jatianra paketamabi mia jabaon weninti iki, min tae makanki
choshíkaintima kopí’, iki ixon —akin.
7 Jaskáabi, Jesussen yoia iki: —Diossen joi meranra yoiai: ‘Non Ibo Dios
jawetianbi tanatima’ —akin.
8 Jainxonra jayá senentiainbi, ja Satanássen manan keyá ikain boríbaa
iki. Jain boxonra, jatíbi nato netemea ani jemabo oinmaa iki, jaton ani
jawékiboyabiakin.
9 Jaskáaxon yoia iki: —Ebebon chirankooxon min ea rabiketianra,
jatíbi nato jawékibo en mia meniti iki —akin.
10 Jaskáaketianra Jesussen neskáa iki: —Nenoax katanwe Satanás.
Diossen joi meranra ikai: ‘Non Ibo Diosbichores rabikanwe, itan jabi-
choresibi jawen keenabo axonkanwe iki’ —akin.*
11 Jaskáa ja Satanás moa kaa iki. Ja kaketian, Diossen ángelbo bexon,
Jesús akinkana iki.

Galileankoxon Jesussen joi yoikin peoa
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 Jatian Judeain iikinbi, cárcel meran Juan akana ninkatax, Jesús
Galileanko kaa iki.
13 Ikaxbi, Nazaret jemanko banéyamai, ja Galilea ian kexa iká Caper-
naúm jemankores jaai kaa iki, ja Zabulón betan Neftalí jonibaon mainko.
14 Jaskara iti yoikin ja *profeta Isaíassen wishani keská senennon ikax.
Jara inike neskati:
15 “Ja Jordán keiba itan aniparo ochóma iká, Zabulón
betan Neftalí main jakanabo; jainoax, ja Galileanko
jakana judíoma joniboribi, ninkákanwe:
16 Ja yamé keska meran jakátiai jonibaonra, moa
westíora joé oinkanke, ja onsá mawá meranbires
jakatiaibora moa jato joekan tenake”, iki iká.
17 Jainxonra moa joi yoikin peokin jato Jesussen neskáa iki: “Maton
jakonma shinanbo akonkin jenekanwe, ja Diossen ikinaton jati netera,
moa ochóma iki”, akin.

Yapan teetai chosko joni, Jesussen kenaa
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 Jatian Galilea ian ketani kakinra, já wetsa rabébires rikani iibekon-
aitian Jesussen nokoa iki. Ja iká iki Simón Pedro betan jawen wetsa
Andrés. Jabo iká iki yapan teetaibo.

* **4:10** Dt. 6.13

19 Jainoa jato Jesussen neskáakin yoia iki: —Ea chibankanwe, jonibo
biai itiakinbiribi en mato imanon —akin.
20 Jato jaskáa, jatianbi jaton rika jainbi jenebaini, jabé kabékona iki.
21 Jatian orichaa kakinra, já wetsa rabébires Jacobo betan Juan Je-
sussen nokoribia iki, jaton papa Zebedeo betanbi botenxon rika onai
iitaitian. Jainoa jato kenaa iki.
22 Jato jaskáakin kenaatianbi, ja boteyabiakin jaton papa potabaini,
Jesús betan kabékona iki.

Icha joni Jesussen akinna
(Lc. 6.17-19)
23 Jatíbi ja Galilea main iká jemabaonra Jesús kawantana iki, jain
tsinkíti xobo meranxonbo jato eseboi. Ja Diossen ikinaton jati jakon
joibo jato yoiboa iki, itan meskó keskati isini chexakaataiboribi jato
benxoaboa iki.
24 Jaskarabora jatíbi Siria main ninkakaata iki; jaskara ninkáxonra,
meskó isinyabo bexonkana iki. Yoshin naikiabo, maxkaibo, yora koshia-
maibo; jainoax meskó keskati chexakaati isinaibo. Jaskarabora jato
Jesussen benxoaa iki.
25 Jatianra kikinbires icha joni, Galileankoniax, *Decápolissainoax,
Jerusalénhainoax, Judeainoax itan ja Jordán keibakea iká mainmeax-
boribi Jesús chibani bekana iki.

5

Diossen raroshaman imatibo
1 Jaskati joni icha bekana oinnaxa, mananman mapetax Jesús jain
yakata iki. Jatian jaonmea onannaibo ja patax bekana iki.
2 Jainxon jato esekin peoa iki, neskáakin:
3 “Dioskires ikoni koshiax jakanabora, Diossen raroshaman imati iki.
Jabora jawen neten jato Diossen ikintibo iki.
4 Ja winiaibora Diossen raroshaman imati iki. Jabora Diossenbi jaton
shinanbo tantimati iki.
5 Ja rabí shinanhomabora Diossen raroshaman imati iki. Jabaonra jato
mai meninoxon yoini, bikanti jake.
6 Ja pikasai keskati itan nomiai keskati, atibi keskáakin atin kikini
keenaibora, Diossen raroshaman imati iki. Jabora jaton shinanna
keskáakin Diossen imaxonti iki.
7 Ja noibamisaibora, Diossen raroshaman imati iki. Jabora Diossen-
biribi noibashokoti iki.
8 Moa jato meran jakonma shinan yamaabora Diossen raroshaman
imati iki. Jabaonra Dios oinnoxiki.
9 Jakonshaman jakanon ikax jato akini teetaibora, Diossen
raroshaman imati iki. Jabora ikon Diossen bakebo riki, akin akanti
iki.
10 Ja itibi keskati jaketian, jakonmaakanaibora, Diossen raroshaman
imati iki. Jabo riki jawen neten jato Diossen ikintibo.
11 Ja ea kopi ramiakanaibo, ja masá tenemakanaibo, itan ikámainkobi
jato join imakanaibora, Diossen raroshaman imati iki.
12 Mato jaskáakana, ikonbiresi rarokanwe, naikanxonra ja biti kikin-
bires ani jawéki maton bii kati jake. Jaskáakinribira masá tenemakana
iki, ja mato yamaatian japaoni *profetabo.

Tashi betan joéki yoinmeeta esé
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

13 Matobo riki nato netemea tashi keskabo. Ikaxbi ja tashira moa
jawen moka keyotax, jawekeskataxbi mokayamai, jara moa jakonma
iketian jema napon potatires iki jonibaon winókin jamáreskanon ixon.
14 Matobo riki nato nete jan tenaa joé keskabo. Westíora jemara manan
maxkaten itinax, joné iti atipanyamake.
15 Tsonbira joé keteaxon jawékinin mapoyamai. Jaskáyamakinra,
bochikishamanres peyasankanai, jatíbi ja xobon ikábo ja joekan jato
tenati kopí.
16 Jaskara joé keskara iti jake maton iká jawékibo, jonibo bebon. Ja
maton jakon jawékibores akaitian oinxon, jabaonribi ja naikan iká Papa
rabishokokanti kopí.

Diossen esé jato Jesussen onanmaa

17 Shinanyamakanwe, ja Diossen esé itan *profetabaon yoiai joibo,
jawemabi itiakin imai ea joá. Eara jawemabi itiakin imai joáma iki. Ja
esekan yoiaibo senenti kopí riki ea joá.
18 Ikonshamanra en mato yoiai: Ja nai betan mai japariketianra,
westíora joibi ja esé non soananti atipanyamake, jatíbi jan yoiaibopari
senenai kaman.
19 Jaskara kopí, tsoabaonki ja esé meran iká senenhati joibo, atibires
keskáshokobobi senenhayamai itan wetsaboribi jaskati jati jato onan-
mayamai, jabora Diossen ikinaton jatinko jawemabi ikanti iki. Ikaxbi
ja esekan yoiai keskati jaxon, wetsaboribi jaskati jati jato onanmaibora,
Diossen ikinaton jatinko kikin jonibo ikanti iki.
20 Jakopíra en mato yoiai, ja *fariseobo betan esé onan jonibo ikai
bebonbires itibi keskati jakoni jayamaira, jawekeskataxbi ja Diossen
ikinaton jatinko mato ikantima iki.

Sinátima yoii iká
(Lc. 12.57-59)

21 Matonra onanke, ja moatian Moiséssen yoini joi, ja iki: 'Joni reteya-
makanwe. Ja retemisaibora joi benxoai joni koshiboiba bokanti jake,
jato masá tenemakanon ixon', iki iká.
22 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jaweratoboki wetsaboki sinatai, jab-
ora koshibaon, masá tenemati jake. Jatian ja wetsabo ichataibora,
koshibo tsinkita bebon bokanti jake. Jatian ramibires shinantaanan
jatoki jakonmaibires yoyo ikaibora, chiikan ewa meran potati iki ixon.
23 Jaskara kopí, jainxon Dios yoina menoxontiainko, Dios meniti
jawéki boxonbi atiki, ja miki sinatai joni min shinanrikin.
24 Jatianra ja Dios meniti jawéki min boá, jainxon Dios yoina menox-
ontiainkobipari abaini, ja joni betan joi benxoax raeananipari mia kati
jake. Jatian moa jaskáa pekáoparikayara, min ati jake Dios jawéki menikin.
25 Miki jakonmaakin mia joni koshiboiba kenamakanketian, ja mia ja
jaskáa joni betanpari ishton joi benxoawe. Ja joi benxoai joni koshiboiba
mia bokanamatianbi. Min jaskáyamaabira, policiabo yatanmaxon cárcel
meran mia niakanti iki.
26 Enra mato pontéshaman yoiai: Jain xepokanara mato pikótima iki,
jatí kopíax pikóti yoikanati kopíai kamanpari.

Wanoya itan benoya ixon wetsa betan yorantima yoii iká

27 Matonra moa ninkata iki: ‘Wanoya itan benoya ixon, wetsa betan
yoranyamakanwe’, iki Moisés yoyo ini.
28 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jaweratoboki westíora ainbo oin-
nax jaon keenai, janra wanoya ixonbi, jawen shinan meran moa jabé
yoranke ixon.
29 Jaskara iken, ja min mekayaokea beron mia ochamaresaitian,
tsekaxon moa ochó potawe. Jakonra itiki jatiobi min yora, masá tenetian
potakantitianbi, ja min yora meran iká westíora min mebires manota.
30 Jatian ja min mekayaokea mekenman mia ochanko pakémaresaitian,
xatexon ochó potawe. Jakonra itiki jatiobi min yora, masá tenetian
potaakatitianbi, ja min yora meran iká westíora min mebires manota.

Potaanantikiriti iká joi
(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)
31 Jainxon Moisésenribi neskáakin yoinike: ‘Ja jaton awin potaibaonra,
moa potaa iki iká kirika wishá jato meniti jake’, akin.
32 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jawerato joninki wetsa joni betan
ikainmabi jawen awin potai, janra ja ainbo benoya ixonbi wetsa betan
yoranti ati onsá meran imai. Jatian ja benen potaa ainbo betan wanoai
joniribira, moa benoya ainbo betan yoranairibi ikai.

Senenhakonnox yoyo iti
33 Jainxon maton ninkáribia iki, ja Moisés maton rekenbo neskáakin
yoini: ‘Maton ati yoiabo senenhanoxmabi Diossen janenkora non senen-
hai iki iamakanwe’, akin jato aní.
34 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Jawetianbi jawéki anox yoyo iki,
Diossen janenkora en akai iki iamakanwe. Nin nai janetaanan, janra
onanke en senenhai, ikiribi iamakanwe, jara Diossen ani yakati iki.
35 Jainoax mai janetaananribi jaskáyamakanwe, jara jainribi itinke. Nin
Jerusalén janetaananribi jaskáyamakanwe. Jara ani Apo Diossen jema iki.
36 Jainoaxibi maton mapokibiribi jaskáyamakanwe, matonra
jawekeskaaxonbi westíora boobi, wiso iamaxon joxo imati
atipanyamake.
37 Jawéki anox: ‘Enra akai’, ikires ikanwe; jatian ayamanoxa: ‘Enra
ayamai’, ikiresibi mato iti jake. Jatian meskotibores mato yoyo ikaira,
moa *Satanássen imaa ikaires mato iti iki.

Kopímistima yoii iká
(Lc. 6.29-30)
38 Matonra ninkata iki: ‘Tsonki jato westíora bero toshananai, jaribi
westíora bero toshanti; jainoax jato xeta sekenaanketian jaribi xeta
sekenaanshokoti’, iki iká esé.
39 Ikaxbi, enbiribira mato yoiai: Jakonmaakana jato kopikin jakon-
maayamakanwe, jaweratobaonki mato mekayao tamoki tantash akai,
wetsaori jato amaribikanwe.
40 Sináaxon mato koton bichinkaskin akana, mato jan perakootiribi
jato menikanwe.
41 Teaxon mia westíora kilómetro jawéki papimakana, rabé kilómetro
jato boxonwe.
42 Wetsaxon inonbires mia jawéki yokata, jato meniwe. Jainxon
banexonoxon mia jawéki yokákana jatoki yoashiamawe.

Rawíbo noiti yoii iká
(Lc. 6.27, 28, 32-36)

43 Matonra moa ninkata iki: ‘Mibé joni noiwe, ixonbi ja min rawíbichores omiswe’, iki iká esé.
44 Ikaxbi enbiribira mato yoiai: Ja maton rawíbo noikanwe, jainxon jan mato jakonmaaiboki orankanwe.
45 Jatianra mato itiki ja naikan iká Papa Diossen bakebo. Jan akai jakon itan jakonma joniboki inonbi bari pikómakin. Jainxon aríbai yoiti itan yoitima joniboki inonbi jato oi maanmaxonkin.
46 Jatian jan mato noiabores jato noixonki, ¿Jawe jakon maton biti iki? Ja apo kopíakana koríki tsinkiaiboribira jabé raenanaibo betan jaskatai.
47 Jainxon ja mato betan joi akaibores maton jato saludanabira, benájawékima iki, ja Dios ikonhayamai jonibobira jaskakanani jakanke.
48 Matora iti jake jakonman senenabo, ja maton Papa Dios naikan iká keskaribi.

6

Maxkatabo akinti

1 Wetsabaon oinnon ixonres jonibo bebonxon jakon teebo ayamakanwe. Maton jaskáakinres akaitianra, ja maton biti jawékibo, ja naikan iká Papa Diossen, mato menitima iki.
2 Jaskara kopí, ja jawékinin yoronaibo jato akinax, ja ikon keskati ikaibo keskati iamakanwe. Jaboresa ikai, ja esé ninkáti xobo meranoax itan jain jonibo winotainkobo kaax, rabikanon ikax keshaatani. Jaskataibaonra moa jawen kopí bike iki ixonra en mato yoiai.
3 Jawetianki ja maxkatabo min jato akinnai, tsoabi jato keshanyamawe, ja min mexkaokea mekemanra onanti yamake, ja min mekayaokea mekenman akaibo.
4 Joné jato akinwe. Jatian jaskáakin min jato jonéshoko akinkenbira, moa oinna ixon, ja min Papa Diossenbiribi ja min biti jawéki mia meniti iki.

Oranti jato Jesussen onanmaa
(Lc. 11.2-4)

5 Jawetianki maton oranai, ja ikon keskati ikaibaon akai keskáakin ayamakanwe. Jabo iki jonibaon oinnon ixonres ja esé ninkáti xobo meranxon itan jonibo winotainkoxonbo orantinin keenbo. Jaskataibaonra jaton biti jawéki moa bike, iki ixonra en mato yoiai.
6 Ikaxbi jawetianki minbiribi oranai, min xobonko jikixon, xepóti xepotaanan, joneshoko ja min Papa Dios yoyo awe. Jatian joneshoko min jaskáakenbira, moa oinna ixon, ichaxon oinkanonbi, ja min biti jawékibo mia meniti iki.
7 Orankin, jawetianbi ja joibicho bane banekin yoiamakanwe; ja Dios ikonhayamai jonibaon akai keskáakin. Jabaonra shinannai iorai yoyo ikaitian jato Diossen ninkáxonti.
8 Jabo keská iamakanwe. Maton yokatamatianbira, ja maton Papa Diossen moa onanke mato jan maxkatabo.
9 Matonra neskáakin oranti jake: ‘Non Papa naikan iká, jatíxonbi mia ikon Dios onanbakanon.
10 Jowé, non apo iki, abákanon jatíxonbi nato main ikábaon min keena keskáres akin, ja naikan ikábaon akai keskáakinribi.
11 Rama ja jawékiati noa netetiibi maxkataibo noa meniwe.

12 Non ocha akábo noa shinanxonyamawe, ja noki ochaabo moa non
jato shinanxonyamai keskáribiakin.
13 Shinan meran akásti jawékiain pakémayamakinkaya, *Satanássen
jakonmaanaketian noa koiranwe'.
14 Wetsabaon jakonmaaka, moa maton ja jato shinanxonyamaitianra,
ja naikan iká maton Papa Diossenribi mato ja shinanxontima iki.
15 Ikaxbi wetsabaon jakonmaaka, maton ja shinankin jeneya-
maitianra, maton Papa Diossenribi mato ja shinanxonkin jenetima
iki.

Ayunanti yoii iká
16 Jawetianki maton *ayunanai, ja beparametaibo keskati onísshokobo
iamakanwe. Jabo ikai onisshokobo iki, ayunanai jonibaon oinkanon
ikaxes. Jaskataibaonra moa bike ja jaton biti jawékibo, iki ixonra en mato
yoiai.
17 Jawetianki minbiribi ayunanai, jakonireskaya boexeewe, itan min
bemananribi chokawe.
18 Min ayunanai jonibaon onantima kopí. Diossenbichoresa onanna
iti jake. Jatian min joné akenbi moa oinna ixonra, ja min biti jawékibo
mia meniti iki.

Naikan iti jawékibores kaiati
(Lc. 12.33-34)
19 Nato mainxon icha jawéki kaiakasi iamakanwe. Ja jawékibora arai
keyotai, jatíribibora jawen ibon pia payotai, jainxonra yometsobaon mato
yometsoati atipanke.
20 Naikanra jaskarama iki, jainkaya icha jawéki kaiakanwe, jainra
jawékibo arayamai, jawen ibon pia payótibo yamake, itan yometsoboribi
yamake.
21 Jaweranoki min icha jawéki kaimaa itina, jainresa min shinan itiki.

Non yoranko iká joé
22 Ja bero riki non yora jan tenaa joé keska; jaskara ikenra, ja min bero
jakonshaman iketian, jatiobi min yoraribi joé meran keská ikai.
23 Ikaxbi ja min bero jakonma iketianra, jatiobi min yoraribi yamé
keska meran ikai. Jatian ja joé keska mii meran iká nokaketianra,
kikinbires yamé itiki.

Dios itan koríki yoii iká
(Lc. 16.13)
24 Tsoa yonokaatai jonibira, jatianbicho rabé jonin tee axoni teeti
atipanyamake. Westíorares noixonra, jawen joi senenhaxonti iki. Ja-
tian wetsara, omiskin joi senenhaxontima iki. Jaskáribiira, Diossen tee
aríbaibi, nekeabi jawékiakinres shinanni mato iti atipanyamake.

Jaayorakin jawékibo shinantima
(Lc. 12.22-31)
25 Jaskara ikenra en mato yoiai: Maton ja jawékiati kopí, itan ja
maton saweti chopa kopibo, masá shinanyamakanwe. Noa jaara piti
kopíbichoma iki, non yorara jakon chopa sawematibichoma iki.
26 Oinkanwe ja noyai isábo; jabaonra jawebi banati atipanyamake;
bimibo tsekaxon jain atinko benxoatiboribi atipanyamakanke.
Jaskarabo ikenbira, ja naikan iká maton Papa Diossen, jato jawékiatinin

maxkámayamai. Matokayara abiresti iki, ja isábo akai bebonbires jaskáakin.
27 Jaskáakin masá shinankinbira, tsonbi jaton jati shokorestanibi bebonhati atipanyamake.
28 ¿Jatian jawekopíki, ja saweti chopa kopi maton ayorakin masá shinannai? Oinkanwe, ja nii meran xoxoai joabo. Jabora teeti atipanyamake, itan jatonbi chopaatiboribi atipanyamakanke.
29 Ikaxbi, enra mato yoiai: Ja apo Salomónra jawen jakon chopabaon raokaayonaxbi ja joabo xewina metsá iamaa iki ixon.
30 Jatian jabokaya basimashoko ikax, moa choshiketian menokanai ikenbi akai Diossen ja waimea joabo kikin metsáshokobo imakin. Matokayara abiresti iki jakon chopabo sawemakin. ¡Jaki koshitira mato maxkáke!
31 Jaskara iken masá shinanni: '¿Jaweki non rama jawékiaipanon?' iamax '¿Jawe chopaki non rama saweaipanon?' ikibo iamakanwe.
32 Ja Dios ikonhayamaibaonresa akai ja jawékibo kopí masá shinankin. Ikaxbi ja maton Papa Dios naikan ikátoninra, moa onanke mato jaskara jawékibaon maxkata.
33 Rekenparikaya Diossen ikinaton jatires onankanwe, jainxon atibi keskáakin jan yoiaibo senenhaxonkanwe. Jatianra nato jawékibaon yoroni mato iitaibo mato meniboresti iki.
34 Jaskara kopí bakish iti jawékibaon masá shinanyamakanwe, jara bakish winóti jawékibiribi iki. Netetiibikayara moa atikoma jawékibo jake.

7

Wetsabaon jakonma akábo yoixontima
(Lc. 6.37-38, 41-42)
1 Wetsabo jakonmaakin yoiamakanwe, matoribi jakonmaakin yoikantima kopí.
2 Ja wetsabaon aká yoixontaanan maton jato masá tenemai keskáakinribira mato Diossen ashokoti iki. Jawekeskaakinki maton jato akai, jaskáakinribira mato Diossen ati iki.
3 ¿Jawekopíki, wetsabo maxkoshoko bepokootares min jato oinxonai, miakaya aniositon bepokoota itinxonbi?
4 ¿Jawe keskaxonmein min atiki wetsabo: 'Mia maxkoshoko bepokoota ea bimawe', akin jato akin, miakaya aniositon iká ixonbi?
5 ¡Mia ja jakon keskatonin shinanmeetai! Minparikaya mia jan bepokoota aniosi tsekawe, jatianparira moa jakonhakin oinxon, min wetsabo jato bixonti atipanke.
6 Ja ochitibo Diossen jawékibo meniamakanwe, jaskara jakon jawéki onanyamaxonra, mato jakonmaakanti atipanke. Jainxon ja kopí jawékiboribi kochibo meniamakanwe, jabaonra onanyamaxon jamáreskanti atipanke.

Dios yokáti
(Lc. 6.42; 11.9-13)
7 Dios yokákanwe, jatianra mato jan meniti iki; benakanwe, jatianra maton nokotiki; kenakanwe, jatianra mato jan akinti iki.
8 Jaweratobaonki yokatai, jabaonra biai; jaweratobaonki benai, jabaonra merai; jainoax jaweratoki kenatai, jabora akinti iki.

9 ¿Matonmein atiki, pan yokákenbi makanres maton bake menikin?
10 ¿Iamaxon, yapa yokákenbi ronores menikin?
11 Matokaya jakonma shinanyabo ixonbira, jakon jawékibores maton bake meniti maton onanke. Atixonbira ja maton Papa Dios naikan ikátonin abirestiki, ja yokákanketian jato jakon jawékibo menikin.
12 Wetsabaon jaskáatinin mato keenai keskáakinribi, matonribi wetsabo jaskáashokokanwe. Jaskara noa iti riki ja Moiséssen esekan itan *profetabaon yoini joi.

Naxbama bai betan naxbá bai
(Lc. 13.24)
13 Ja naxbáma xepótiorikaya jikikanwe, ja manótiori kaa bai xepótira, kikin naxbá ikax katibires iki; ja baiorira icha joni bokanai.
14 Ikaxbi ja jatíbitian jati neteori kati baira naxbáma iki, jawen xepótira maxkoshoko iki, jao jikitira itikoma iki, jakopíra ichama joni ja baiori bokanai.

Jaton ikábo oinxon jato onanti
(Lc. 6.43-44)
15 Ja *profeta keskati ikaibaon parannaketian koirameekanwe. Jabora oveja keskatax matoiba bekanti jake pimis yoina keskábo ikaxbi.
16 Jabora jaton ikábo oinxonres maton onanti atipanke, tsonbira uva bimi betan higo bimi, moxa jiwimea tsekayosma iki.
17 Jatíbi jakon jiwibora, jawen bimibo jakonribi ikai, jatian jakonma jiwibora jawen bimi jakonmaribi ikai.
18 Westíora jakon jiwira, jawen bimi jakonma iti atipanyamake. Jatian westíora jakonma jiwira, jawen bimi jakon iti atipanyamake.
19 Jaskati jakoni bimiamai jiwibora, moa xatexon menotires iki.
20 Jaskara ikenra, jaton ikábo oinxonres ja jonibo maton onanti atipanke.

Jatíbima riki Diossen neten jikitibo
(Lc. 13.25-27)
21 Jatikaxbishamanra ea ‘Ibó, Ibó’, akin akaibo Diossen ikinaton jati netenko jikiamanoxiki. Jikiranoxikanai ja nokon Papa Dios naikan ikátonin yoiabo akonkin senenhaibores.
22 Jatian moa jaton aká jawékibo Diossen yoixonti nete nokóketianra, icha jonibo inoxikanai ea akí neskati: ‘Ibó, Ibó min janenkora non jato joi yoia iki, min jane yoitaananra non jato meranoa yoshinbo pikoa iki, jainxonra icha ratéti jawékiboribi non aká jake, ikibo inoxikanai’.
23 Jaskákanainbira enbiribi jato anóxiki: ‘¡Jawetianbira en mato onanyamaa iki, moa eibakeax botankanwe jakonma akai jonibo!’ akin.

Rabé keska main xoboakana
(Mr. 1.22; Lc. 6.47-49)
24 Jaskara iken, ja nokon joi ninkáxon en yoia keská ea axonaibo riki, shinanti onan ixon shanka main jonin xoboani keská.
25 Oi kexto beax ani jenetiata iki, jainoax niwe koshiribi ja xoboki tsakata iki; ikaxbi ja xobo poxóyamaa iki shanka maiki jawen witábo nichina ikax.
26 Ikaxbi ja nokon joi ninkáxonbi, en yoia keská ayamaibo riki, shinanti onanma jonin mashi main xoboani keská.

27 Oi kexto beax ani jenetiata iki, jainoax niwe koshiribi ja xoboki
tsakata iki, ikaxbi tewanyamai poxota iki. Jaskatax ja xobo kikini ras ika
iki", akin jato aká iki.
28 Jaskarabo jato yoikin Jesussen senenhaketian, jain tsinkita jonibo
kikini ratékana iki jato esea ninkatax,
29 ja esé onanbaon akai keskáayamakin, koshi shinanyaxon jato yoike-
tian.

8

Lepra isinya joni Jesussen benxoaa
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

1 Jatian moa Jesús mananmanmeax ipakeax kaaitian, icha jonin
chibana iki.
2 Jaskákenbi *lepra isinya westíora joni joáx, ja bebon chirankooto-
shixon yoia iki: —Ibó, mia keenxon nokon isin ea benxoawe —akin.
3 Jaskáa ja jonin yora tii axon Jesussen yoia iki: —Eara keenai, en mia
abanon benxoakin —akin. Jaskáatianbi, ja *lepra isin moa joni benxoa
iki.
4 Jainxon Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamawe, pontékainxonres
ja sacerdote oinmatanwe. Jainxon ja Moiséssen yoini keskáakin Dios
jawéki menitanwe, moa min isin mia benxoa onankanti kopí —akin aká
iki.

Romano sontárobaon koshin yonoti Jesussen benxoaa
(Lc. 7.1-10)

5 Jatian moa Jesús Capernaúmhain nokóketian, westíora romano
sontárobaon koshi joá iki.
6 Joxon yoia iki: —Ibó, nokon yonotira isini xobon itinke, koshitibobira
atipanyamake, kikini chexakaakin masá tenei riki —akin.
7 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea kabánon ja isinai benxoai —akin.
8 Jatian ja sontárobaon koshin neskaa iki: —Ibó, nokon xobon mia jiki-
mati senenmabobiriki ea; nenonxonbikayares benxoti yoiwe, jatianra
nokon yonoti moa benxoti iki.
9 Eara ja nokon koshibaon yoia joi jato senenhaxonairibi ixon onanke,
jatian earibi iki ja sontárobaon koshi. Jawetianki ja westíora sontáro en
jain katanwe akin akai, jatianra akai. Jatian wetsabiribi en neri jowé
akin aká, joái; jainxon jawetianki ja nokon yonoti, nato ea axonwe akin
en akai, jatianra ea jan axonai —akin aká iki.
10 Jaskáaketian ninkatax Jesús kikini rateta iki. Jainxon ja chibani
beaibo yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, neskati eki koshia
jonira, tsoabi en *Israel main nokoyosma iki.
11 Jaskara ikenra en mato yoiai: Icha jonira bari pikotaiorikeax itan
bari jikiaiorikeax benóxikanai. Jabora inoxiki Diossen jawékiati aká
jawékiaki, Abraham betan, Isaac, jainoax Jacob betan ja Diossen ikinaton
jati netenko tsinkiti.
12 Ikaxbi, ja Diossen ikinaton jati netenko iti ikábokayara jain ititianbi,
jatobiribi masábires tenetiainko potanoxiki. Jainra masábires tenei xeta
kerox aki wininoxikanai —akin jato aká iki.
13 Jato jaskáatanan ja sontárobaon koshi Jesussen yoia iki: —Moa min
xobon katanwe. Ibanon ja min ikonhaxon shinanna keská ikí —akin.
Jaskáakin yoiatianbi moa jawen yonoti benxoa iki.

Pedron rayós ainbo Jesussen benxoaa
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 Jainoax Jesús Pedron xobon kaa iki. Jain kaxon, ja Pedron rayós
ainbo yoná akí bachin rakata nokoa iki.
15 Jaskara nokoxon, jawen mekenki Jesussen tii akatianbi, yoná jenea
iki. Jainoax wenixonra ja ainbaon Jesús jawékiamaa iki.

Icha isinaibo Jesussen benxoaa
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16 Jatian moa yametaitian, icha joni yoshinman iboabo Jesússiba
bokana iki; jaskáakin bexonkanara, westíora joinbichores yoshinbo
jato meranoa pikopakea iki. Jainxonribi ja isinai bokanabo jatíbi jato
benxoapakea iki.
17 Neskarabora winota iki, jaskara iti yoii, *profeta Isaías: "Janbira non
isinbo noa bichina iki, jainxon non chexáboribi noa keyoxonike iki yoyo
ini senenti kopí", ini.

Jesús chibanti yoii iká
(Lc. 9.57-62)

18 Jatian ichaxon moa katekana ointaanan, jaonmea onannaibo Je-
sussen yoia iki: —Ian keiba bonon bokanwe —akin.
19 Jainoa westíora esé onan jonin nokobainxon neskáa iki: —Jawerano
inonbi mia kaaitianra, mia chibani ea kaai Maestró —akin.
20 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Nii ochitibora, jain jati kiniabo iki.
Jainoax noyai yoinabora, jain jati naayabo iki. Ikaxbi ja jonin Bakera,
jain tantitiomabobi iki —akin.
21 Jatian wetsa, jaonmea onanaitonin yoia iki: —Nokon papa
mawáketian en miintira jake Ibó, ea japari amawe, japekaoparira en mia
chibantiki —akin.
22 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Eakaya chibanreswe, abanon ja
mawábaon, ja mawataibo miinkin —akin.

Niweaba koshi Jesussen nesemaa
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jaskáataanan, Jesús ian shitai kaai boten naneta iki. Jatian jaonmea
onanaiboribi jabé bokana iki.
24 Ja bokanaitian, niweaba koshi jatoki pakéxon, ja bote bechonman
jene nachita iki. Ikaxbi Jesúsbiribi iká iki oxaa.
25 Jaskataitian oinxon, jaonmea onanaibaon oxá ratexon Jesús
yoikana iki: —Ibó, moara noa reokootai, noa kishpinmawe —akin.
26 Jaskáakana jato yoia iki: —¿Jawekopíki mato iorai raketai? ¡Dioski
koshitira mato maxkábireske! —akin. Jaskátaanan wenixon, niwe betan
bechon notsina iki moa jenénon ixon. Jaskáakin aká, moa neseax jatíbi
jakonshamares baneta iki.
27 Jaskáaketian, jawen jonibo ikana iki kikini ratetax: —¿Jatianki tsoa iti
iki nato joni, niwe betan bechonbaonbi jawen joi ninkáxonai ikax? —iki
yokakanani.

Gadarainoa joni rabé yoshinman iboaa
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Jatian ian shitabaini kaax, moa Gadara main Jesús nokóketianra,
pantioainoax rabé joni yoshinman iboaka, já bechii jobekona iki. Ja

rabéra iká iki kikinbires siná, jaskara iketianra, tsoabi ja bain winóti atipanyamaa iki.

29 Joaxa neskati saí ibekona iki: —Jesús, miara Diossen Bake iki ¿Minki noa jaweakai? ¿Nete senenamabi noa masá tenemaiki mia neno joá? —iki ikana iki.

30 Jato ochómaribi iká iki, icha kochi pii tsamata.

31 Jatian ja yoshinbaon Jesús yoia iki: —Jokonhaxon, ja kochi tsamatabo meran, noa weimawe —akin.

32 Jatian, jato Jesussen aká iki: —Itankanwe —akin. Jaskáa, ja rabé joni meranoax jokonax boax, kochibo meran ja yoshinbo weikana iki. Jatianbi jatíbi kochibo ishto boxon jene tsakax, jenen retea keyókana iki.

33 Jaskáketian ja kochi koiranaibo jabati bokana iki. Boax jemanko nokóxon, jaskatax kochibo keyota jato yoikana iki, jainxon ja yoshin naikia ipachoaibo jaskatax benxoaboribi jato yoikana iki.

34 Jaskara ninkataxa, jatíbi ja jeman iká jonibo Jesússiba bekana iki. Bexon yoikana iki, moa jaton mainmeax wetsanko kati.

9

Chanto joni Jesussen benxoaa
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

1 Jaskáakanara, boten nanexon ian shitabeirani joáx, jawen jemanbiribi Jesús nokota iki.

2 Jain iketianra, chanto joni rakátinin axon, bexonkana iki. Jatianra, já ikonhai jaki koshikana oinxon, Jesussen ja isinai joni neskáakin yoia iki: —Koshiakin shinanwe joní, min ochabora en moa mia shinanxonyamai —akin.

3 Jaskáaketian, jatíribi esé onan jonibaon shinanna iki: “Nato jonira kikin jakonmaibires Dioski yoyo ike”, ixon.

4 Ikaxbi jaskarabo shinankanai onanxonra, Jesussen jato yokata iki: —¿Jawekopikayaki maton jakonmaakin shinannai?

5 ¿Jaweraki yoitikayaki atibires itiki? ‘¿Min ochabora en mia shinanxonyamai’, akin ati, iamax ‘wenitax katanwe’, akin ati?

6 Ramara en mato oinmai, ja jonin Bakera, nato mainxon ja ocha akanabo moa jato shinanxonyamanoxon yoiti koshia iki ixon —akin jato aká iki. Jainxon ja chanto joni yoia iki: —Wenixon, min rakáti bibaini min xobon katanwe —akin.

7 Jaskáa wenitax, ja joni jawen xobon kaa iki.

8 Jaskara oinnax, jonibo rakékana iki, jainxon Dios rabikana iki, jaskara atipana koshiaribi jonibo imaa iketian.

Jesussen Mateo kenaa
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

9 Jatian moa jainoax kakin, Jesussen oinna iki westíora joni Mateo janeya, jainxon Romamea apo kopí yokákinxonkanai xobonko jato kopí yokati yakata. Jainoa Jesussen aká iki: —Ea chibanwe —akin. Jaskáatianbi wenítaanan Mateo jabé kaa iki.

10 Jatian jaskáawana pekáo, Mateon xobonkoxon jaonmea onanaiboyaxon jawékiai Jesús iketianra, icha ja apo jato kopí yokáxonaiboyabi jakonma ninkakaatai jonibo, beax jato ikainkoribi jato betan jawékiai yakákana iki.

11 Jaskara oinxon, jaonmea onannaibo *fariseobaon yokata iki: —¿Jaweatiki maton maestron, ja apo kopí yokáxonaibo, itan ja ochayabo betan jawékiai? —akin.
12 Jato jaskáa ninkaxon Jesussen ja fariseobo yoia iki: —Ja isinaimabora raonmis joni benatinin maxkáyamake. Isinaibokaya riki ja raonmis jonin akintinin maxkatabo.
13 Jaskara ixon ramapari onantankanwe, 'Ja yoinabobicho maton ea retexontinra moa ea keenyamai. Ea keenai riki, noibamisbokaya mato ikantinin', iki Dios yoyo ika joi. Eara ja jakonman shinanmeetaibo benai joáma iki. Eara joá iki ja ochayabo shinan —akin jato aká iki.

Ayunantikiriakin Jesús yokákana
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Jatian jan jato *bautizanai Juanmamea onannaibo bexon, Jesús yokákana iki: —Nonra akai ichaakin *ayunankin, jatian fariseobaonribira akai jaskáakin. ¿Jawekopíki ja mionmea onanaibaon jaskáayamakanai? —akin.
15 Jatian jato Jesussen neskaa iki: —¿Imeyakanti atipanke ja wanoti fiestanko kenamaa beabo, ja wanoai joni jato betanpari ikenbi onísshokobo ikí? Ikaxbi nokóranoxiki ja wanoai joni yamati nete. Jatianparira jabaon anóxikanai ayunankin —akin jato aká iki.
16 "Tsonbira chopa ritás benakan, chopa payo onayamai, bená ikax niníkin ja chopa payo noshiai iken, jaskataxa ja noshí bebonbires ani iti iki.
17 Jainxon tsonbira bená vino, ja bichi chomo payon nachíamaribiai. Nachitabira moa vino paeketian, ja chomo toá iti iki. Jaskataxa moa vino yoyokootiki, jatian chomobiribi jakonma banétiki. Jaskánaketianra, ja bená vino chomo benakanribi nachíti iki. Jaskáaparira, ja vino betanbi ja bichi chomo jawe itima iki", akin jato yoia iki.

Ainbo bake mawata betan westíora ainbo isinai
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Jatian jaskáakin jato yoii Jesús iitainbi, judíobaon joni koshi Jesús bebon chirankootoshixon yoia iki: —Nokon bake ainbora ramabi mawáke. Ikaxbi nokon xobon kaxon min mekenman ea tii axonara jakiribi jiriti iki —akin.
19 Jaskáakin aká ja joni betan Jesús kaaitian, jaonmea onanaiboribi jabé bokana iki.
20 Jatian moa bokanaitian, westíora ainbo moa chonka rabé baritia jimi boanaitonin, Jesúski ochómakainxon, pekáorixon jawen jan perakooti kebí tii aka iki.
21 Ja ainbaon shinannara iká iki: "Ja Jesussen perakootitanibires tii akaxa ea benxoti iki", ixon.
22 Jaskáara, bechiakekainxon ja ainbo ointaanan Jesussen yoia iki: —Koshi shinanwe ainbó, eki koshiaxa mia benxoke —akin. Jaskáatianbi, ja ainbo benxoa iki.
23 Jatian moa joni koshin xobon nokóxon Jesussen oinna iká iki, jayá maiai bonox, ja quena xoon akaibo jain tsamákana, itan icha joniboribi winii saa iki.
24 Jainoa jato Jesussen yoia iki: —Nenoax jokonkanwe, nato bake xontakora mawatama iki, oxaaresiki —akin. Jato jaskáabi jaki shirokin jonibaon osanreskana iki.

25 Ikaxbi moa jato jokonhataanan, jikixon ja xontako Jesussen metsonhinabaina wenita iki.
26 Jaskara Jesussen akára, ja main iká jemabotiibi ninkakaata iki.

Benche rabé Jesussen benxoaa

27 Jaskáabaini moa Jesús jainoax kaaitian, rabé benche ja chibani joí saí iikiranbekona iki: —Noibataanan noa akinwe Davidkan baké —iki.
28 Jatian jaskákanabi kaax xobo meran jikiketian, ja benche rabekan jainoa nokobekona iki. Jainoa jato Jesussen yokata iki: —¿Matonki ikonhai, en mato benxoati atipana? —akin. Jato jaskáa: —Nonra ikonhai Ibó —akin abékona iki.
29 Jaskáakana, jaton beronko Jesussen jato tii aka iki. Jainxon jato yoia iki: —Maton ikonhaa keskára en mato imai —akin.
30 Jato jaskáatianbi, moa oinbekona iki. Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamakanwe —akin.
31 Jato jaskáabi, moa pikóbaini boxonbires, jatíbi ja main ikábo jato keshankana iki.

Yoyo iosma joni Jesussen benxoaa

32 Jatian ja benche iwana rabé moa pikókainbekonaitianribi, westíora yoyo iosma joni yoshin naikia, Jesússiba bekana iki.
33 Jatian ja joni meranoa moa Jesussen yoshin pikoketianra, jatianbi ja joni yoyo iki peokoota iki. Jaskara oinnax ratetax ikana iki: —Jawetianbira, nato *Israel main jaskara jawéki akanaibo non oinyosma iki —ikibo yoyo iki.
34 Ikaxbi *fariseobaonbiribi yoikana iki: —Ja yoshinbaon koshin, atipana koshi menia ixonra akai, jan yoshinbo jokonhakin —iki ixonres.

Jesussen jonibo noibaa

35 Jatíbi ani jeman itan maxkoshoko jemabaonra, Jesús iaketana iki, ja esé ninkati xobo ikainxonbo jato axeaki. Jato yoia iki ja Diossen ikinaton jati bená joibo. Jainxonribi, meskó isinyabo itan meskoti chexakaataibo jato benxoaboa iki.
36 Jatian icha joni já chibani bekanai oinxonra, Jesussen jato noibaa iki. Jan jato ikíntioma oveja keskábo ikax, moa kikini shinan tsokáskanabo ikanaitian.
37 Jainxon jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Icha riki ja non tsekati bimibo, ikaxbi ja tsekai teetaibora ichamashoko iki.
38 Jaskara iken, ja wai Ibo yokákanwe, abanon wetsaboribi jawen wainko tsekai teeti jato raankin —akin jato Jesussen aká iki.

10

Chonka rabé raana itibo, Jesussen katota
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

1 Jawen chonka rabé jaonmea onannaibo tsinkixonra, yoiti koshi shinan jato Jesussen menipakea iki, jan jonibo meranoa yoshinbo pikokanon ixon, itan meskó isinboyabi ja chexakaataiboribi benxoakanon ixon.
2 Natobo riki ja chonka rabé Jesussen raanabaon jane: Rekenpari iki Simón, jawen wetsa jane iki Pedro. Jainoax jawen wetsa Andrés. Ja pekao iki, Jacobo betan Juan; ja Zebedeon bake rabé.
3 Jainoax iki, Felipe, Bartolomé, Tomás itan Mateo ja romamea apo kopí yokáxonai ipachoai. Japekáo iki, Alfeon bake Santiago betan Tadeo.

4 Jainoaxibi iki Simón; ja Zelotebo betan ipachoai. Japekáo iki Judas Iscariote, ja jakonhai keská iikinbi jan Jesús jakonmaani.

Ja raantibo, joi yoiti Jesussen raana
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

5 Ja chonka rabéra Jesussen raana iki, neskáakin jato yoiyonxon: "Ja judíomabo jakana mainkobo boyamatankanwe, nin Samaria main iká jemabaonribi mato katima iki.

6 Ja ovejabo manota keská itai *Israel joniboibakaya botankanwe.

7 Boxon jato yoitankanwe; Diossen ikinaton jati netera moa ochóma iki, akin

8 Isinaibo benxoatankanwe, mawábo jiriatankanwe; *lepra isinyaboribi maton jato benxoati iki; jonibo meranoa, yoshinbo jokonhatankanwe. Jaskarabo akinra maton jato kopí yokátima iki, ja nato atipana koshira maton kopí biamaribi iki.

9 Oro itan koríkibira, maton kakin botima iki.

10 Jan jawékiati boti pisharibi maton botima iki. Nin wetsa chopa itan wetsa zapatoyaribira mato katima iki; jainxon jan kekótiribi boyamakanwe. Ja teetai jonira jawékiamakana iti jake.

11 Jawetianki mato westíora jeman nokotai, jakon joni benax jawen xobonpari mato iti iki, mato wetsanko kaai kaman.

12 Ja xobon jikikinra, Diossen mato jakon imabanon akin maton jato ati iki.

13 Jatian jakonhaxon ja xobon mato imakanketianra, maton yoia jakon shinan jatoiba baneti iki. Ikaxbi mato biamakanketianra, ja maton jato keenxona jakon shinan matoibabi baneti iki.

14 Jatian jaweranoxonki mato bikashamakanai itan maton joibobi ninkákashamakanai, ja xobomeax itan ja jemameaxa, mato pikóti jake. Kaaira ja maton jamata mai potobo, mato tawasaakainti iki.

15 Ikonshamanra en mato yoiai: Ja jonibora, jaton aká jawékibo jato yoixonti nete nokóketian, Sodoma betan Gomorra jemamea jonibo aní bebonbires jato Diossen castiganoxiki.

Jakonmaakinbo jato akanti yoii iká

16 Oinnax itankanwe, pimis yoinabo napo ovejabo raanti keskáakinra en mato raanai. Matora iti jake rono keskabo, jakonmaakaskana onan, itan xotóbo keskaribi, ramiamisti shinanhomabo.

17 Koirameetax itankanwe, matora joni koshiboibabo bokanti jake. Jaton esé ninkati xobo meranxonbora mato rishkinoxikanai.

18 Ea chibanaibo iketianra, joni koshiboiba, itan apobo bebonribi mato bokanti iki. Mato jaskáakanara, jatoyabiakin ja joi ayamaiboribi nokon joi maton jato yoiti iki.

19 Ikaxbi jaskáakin, mato jema koshiboiba bokana, jawemein en jato yoiti iki, iamaax jawerakimein en jato ati iki ikibo mato itima iki. Mato yoyo imakanaitianra, Diossenbi mato jaskati yoyo iti shinanbo mato meniti iki.

20 Matobimara iti iki ja yoyo ikai, non Papa Diossen Shinanra iti iki ja mato meranoax yoyo iki.

21 Jaton wetsanbira, jawen wetsabibo jato retemanoxikanai. Jatian papabaonra jaton bakebo jaskáashokonoxiki. Bakebaonra jaton papaki ramítaanan jato retenoxikanai.

22 Ea chibanaibo iketianra, mato jatíxonbi omiskin ramianoxikanai;
Ikaxbi ja mawatai kamanbi eki koshii jenéyamaibora, kishpinmenoxiki.
23 Jawetianki mato westíora jemankoxon ramianoxon benakanai, ja-
tianra mato wetsa jeman jabati kati iki. Enra mato pontéshaman yoiai:
Ja *Israel main iká jatíbi jemabaon mato iaketanamabira ja jonin Bake
jonoxiki.
24 Jatomea onanai jonira, jaonmeax axea joni xewina iti atipanya-
make. Jainoax, ja yonoti joniribira, jan yonoai joni xewina iti atipanya-
make.
25 Jatomea onanai jonira, jaonmeax axea joni keskaresibi iti jake.
Jatian ja yonokaatai joniribira, jan yonoai joni keskaresibi iti iki. Ja xobo
ibobi Beelzebú akinbo janeyonkana ixonra, jabé ikábokaya abireskanti
jake jakonmaakin.*

Jakikaya noa rakéti
(Lc. 12.2-9)

26 Jaskara ikenbi, joniboki rakéyamakanwe. Jishtima jawékibora iikax
onantiti jake; joné jawékibobira, tsonbi onanama iti atipanyamake.
27 Ja yamé meranxon en mato yoiabo, matonbiribi netenshaman
yoikanwe. Jatian jonéshoko en mato yoiabobiribi, jatíbi jato
ninkámakanwe.
28 Ja yora reteaiboki rakéyamakanwe, jabaonra jawekeskaxonbi
kaya reteti atipanyamake. Ja kaya betan yorabi jan masá tenetian
potatikikaya rakékanwe.
29 Kopímashoko ikenbi ikanai iki, westíora koríkishoko binox, rabé
isáshokotonin maroi. Jaskara ikenbira, ja maton papa Dios keenya-
maitian, westíorabi mawáti atipanyamake.
30 Jatian matokayara, jaweti booki maton maponko jaa iki ixon moa
Diossen toponxonabo iki.
31 Jaskara iken rakéyamakanwe. Maton kopíra, icha isábaon kopí xewina
iki.

Jonibo bebomeax Cristorikiti yoyo iti
(Lc. 12.8-9)

32 Jaweratoboki jonibo bebomeax Criston joni riki ea iki ikai, jatianra
earibi ja naikanmea nokon Papa bebomeax; ikon riki jabo nokon jonibo
iki ishokonoxiki.
33 Ikaxbi jaweratoboki jonibo bebomeax, eara Criston jonima iki ikai,
jatianra earibi ja naikanmea nokon Papa bebomeax, ikon riki jabo
nokon jonimabo iki ishokonoxiki.

Jesús kopi jaskarabo iti
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Shinanyamakanwe nato main jaabo jato jakon jamai ea joá. Eara
jaskai joáma iki. Eara joá iki espada bei.†
35 Ea joá riki, jonibo jaton papakibi sinákanon ikax, ainbobo jaton
titakibi sinákanon ikax, baban ewabo jaton benen titakibi sinákanon
ikaxbo.
36 Jaskara ikaxa, ja maton rawibo inoxiki, ja maton kikin rarebobi.

* **10:25** Beelzebú riki *Satanássen wetsa jane. † **10:34** Espada riki jakonmananti yoii iká.

37 Ja ea noia bebonbires, jaton papa betan jaton tita noiabora, nokon
joni iti atipanyamake; ea noia bebonbires, jaton bakebo noiaboribira
nokon joni iti atipanyamake.
38 Jatian, ja masábo tenekashamakin ea chibankin jeneaibora, nokon
joni iti atipanyamaribake.
39 Japarikaskin ea jeneaibora, jatíbitian manókanti iki. Ikaxbi ea kopi
jaton yora menikaataibora, kishpinmeenoxikanai.
40 Jaweratobaonki, jakonhaxon jaton xobon mato biai, jabaonra moa
earibi bike. Jatian jaweratobaonki ea biai, jabaonra jan ea raana
Diosribi moa bike.
41 Ja profeta onanxon jawen xobon jato biabaonra, ja *profeta Diossen
meniai jawékiboribi binoxiki. Jatian ja Diossen keena keská akai joni
onanxon, jawen xobon jato biaibaonra, Diossenbi menia, ja jakon jonin
biai jawékiboribi binoxiki.
42 Jainxon jaweratobaonki, kikinmashoko ikenbi nokon joni onanxon,
jato onpaxtanishokobires xeamai, jabaonribira, Diossenbi menia jaton
biti jawéki binoxiki", akin jato aká iki.

11

1 Jatian jaskarabo jawen chonka rabé jaonmea onannaibo moa onan-
makin senenhataanan, wetsa jemabaon Jesús kaa iki, Diossen joi yoixon
jato onanmaboi.

Jato Bautizanai Juanman raana bekanabo
(Lc. 7.18-35)

2 Jatian cárcel meranxonbi Juanman ninkata iki, *Criston jaskara
akaibo. Jaskara ninkáxon, jawen jonibo raana iki,
3 ¿Miarin ja joti yoikatikanai? Iamaxon, ¿Wetsaki non manatiki? akin
yokákanon ixon.
4 Jatian Jesussen jato yoia iki: "Boxon ja maton jaskara oinnabo itan
maton ninkatabo, Juan keshantankanwe.
5 Yoitankanwe, benchebaonra moa oinnai, ja nitikomabora moa
jakoni niai, ja *lepra isinyabora moa benxoai, pabebaonra moa ninkatai,
mawatabora jiriai, jainoax, ja onitsapishokobora kishpinti jakon joi en
jato yoiai.
6 Jatian neskarabo en akai oinnax rabé shinanya iamaibora, kikini
rarokanti iki", akin jato aká iki.
7 Jatian moa bokana pekáo, ja Juan yoikin jonibo Jesussen neskáa iki:
"¿Jawe oinnikayaki mato jain joni jayamainko kaa iki? ¿Westíora tawa
niwen shakonai oinni?
8 Jatian jaskati kaama ikaxki ¿Jawe oinnikaya mato kaa iki? ¿Westíora
joni kikin jakon chopa sawéya oinni? Matonra onanke, jaskara chopa
sawéyabora, apobaon xobo meran ikanai.
9 Jatian jaskara ikenki, ¿Jaweaki mato kaa iki? ¿Westíora profeta oinni?
Ikon riki, jara westíora *profeta xewina kikin joni iki.
10 Ja Juan yoiira ikai, wishá meran néskati:
'Mia kamatianbira, nokon joi boai jonipari en raanai,
mia jan joti bai benxoaxonon ixon', iki.
11 Enra mato ikonshaman yoiai, jatíbi joni pikotabora, tsoabi ja jato
*bautizanai Juan xewina kikin yamake. Ikaxbi ja Diossen ikinaton ikábo
xaran kikinmashoko keská itinakayara, Juan xewina kikin iki.

12 Ja jato bautizanai Juanman joi yoikin peonontianbira, rama kamanbi ja Diossen ikinaton jakanabo kikin jakonmaakinbiresbo akana masá tenei ikanai, jaskáaxon keyoti shinanxon jakonma jonibaon aká.
13 Ja Juan yamatianbira, jatíbi *profetabaon itan ja esé kirika meran wishakaata joibaon yoia iki, Diossen ikinaton jati nete nokóti.
14 Ikonhati jisáma ikenbira en mato yoiai: Juanbi riki ja *profeta Elías joti yoikatikanai.*
15 Tsoabaonki jakonhakin ninkatai, akanwe ninkákin.
16 ¿Jawekimein en ramatian jonibo yointi iki? Bakebo keskára ikanai. Jabo ikai jabé raenanaibo akí jeman tsamatax, neskatibo saí iki:
17 'Non quena axonabira, mato ransayamaa iki. Onís bewabaon noa bewakenbira, mato winiamaa iki', ikibo.
18 Jato bautizanai Juanra iká iki joáx, piamai itan xeayamai. Jatian já yoikana iki, westíora yoshinra jameran jake ixon.
19 Japekao joá iki ja jonin Bake, jatíbi piai itan xeai, jatian já akanai naxki itan pae xeaitonin yoinkin. Jainxon aríbakanai, ja kopí yokámisaibo itan ochayabo betanres raenanai akinbo. Ikaxbi, ja non aká jawékibo oinxonresa onankanti jake, Diossen onan shinanman non aká".

Ikonhayamai jonibo yoikin aká
(Lc. 10.13-15)

20 Jatian jainxon icha ratétibo aká oinxonbi, jaton jakonma shinanbo jeneyamakanaitianra, ja jemamea jonibo jato Jesussen neskáakin yoia iki:
21 "¡Jawe iresaipanon, ja Corazín betan Betsaida jeman jaa jonibo! Ja matoibaxon en ratéti jawéki akábo, Tiro betan Sidón jemanxon en aká iketianra, moabires jainoa jonibaon jaton jakonma shinanbo akonkin jenea ikeanke. Masá shinankin saweti xaxa chopabo saweaxbora, chiimapo rapokookanabo ikeanke, jaton jakonma shinanbo jenea onanti iti kopí.†
22 Jakopíra en mato yoiai: Jaton akábo yoixontaanan jato Diossen masá tenemati nete senenketianra, ja Tiro betan Sidón jemameabo amai bebonbires mato Diossen masá tenemanoxiki.
23 Jainoax ja Capernaúm jeman jaa jonibo ¿Maton shinannaki matoribi naikan keyánoxiki? Enra mato yoiai: Matora jainxon masá tenetiainko potanoxiki. Ja matoibaxon en ratéti jawéki akábokaya Sodoma jemanxon en aká iketianra, ramakamanbi ja Sodoma jemamea jonibo jaréskeanke.‡
24 Jakopíra en mato yoiai: Jaton akábo yoixontaanan jato Diossen masá tenemati nete nokóketianra, ja Sodoma jonibo amai bebonbires mato Diossen masá tenemati jake".

Tantimanoxon jato Jesussen chania
(Lc. 10.21-22)

25 "Jatianribira iká iki Jesús neskati yoyo iki: Papá, mia riki nai betan mai Ibo, enra mia rabiai ja onan itan shinanya jonibo nato jawékibo onanmayamataanan, ja onanma jonishokobores min jato onanmaa kopí.
26 Jaskara min shinan iketianra min jaskáaka iki Papá.

---

* **11:14** Ja Mt. 3.4 ikainko oinwe. † **11:21** Ja Corazín betan Betsaida jemanra akonbireskin Jesussen joi yoia iki, itan ja wetsankoxon aká bebonbires ani rateti jawekibo aká iki; jaskara oinnibira jainnoa jonibo, jawebi shinanmeeyamakana iki. ‡ **11:23** Sodoma jemara iká iki jain kikinbires jakonma jonibo jakana.

27 Nokon Papanra jatíbi jawéki ea iboamaa iki. Tsonbira ea onanyamake, nokon Papan bichoresa ea onanke. Jaskaribiakinra, tsonbi nokon Papa onanyamake. Enbichoresa onanke, jainxon jaweratoboki en jato onanmai, jabaonribira nokon Papa onanti jake.

28 Jatíbi ja teeti paxkina keskábo itan iwe jawéki papíya keskábo, eki bekanwe, en mato tantimanon.

29 Ja en mato ati yoiai joibo senenhakanwe. Eibakeax axekanwe, eara jakon shinanya itan rabikaati shinanhoma iki; enresa maton kaya tantimati iki.

30 Ja en mato ati yoiai joibora senenhati atibires iki. Jara atikomama iki", akin jato aká iki.

12

Tantiti netenbi trigo tsekakana
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

1 Iitira, tantiti netenbi Jesús jaonmea onanaiboya trigo wainapobi winota iki. Kakinbi moa jawékiakaskin ja jaonmea onanaibaon ja trigobo tsekaxon pikana iki.

2 Jaskáakanai oinxonra, *fariseobaon Jesús neskáakin yoikana iki: —Oinwe, ja mionmea onanaibaonra ja tantiti neten atima jawéki akanai —akin.

3 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —¿Matonki ja westíoraakin Davidkan jawen joniboyaxon jawékiakaskin akáni yoii iká yoyo akama iki?

4 Janra, Dios rabiti xobo meran jikixon, já chibanaiboyaxonbi, ja Dios rakanxonkana pan piá iki. Ja iká iki nin janbi itan jawen jonibaonbi pitima, *sacerdotebaonres ati ikax.

5 ¿Matonkayaki ja tantiti netenbi Dios rabiti xobo meran teetibi, *sacerdotebo ochayamakanai, Moiséssen esé meran yoiaibo yoyo akama iki?

6 Enra mato yoiai: Nenora itinke westíora ja Dios rabiti xobo betan senenma bebonbires kikin.

7 Matonkayaki onanyamaa iki: 'Ja eara keenyamai maton yoinabo retexontin. Ea keenai riki noibamisti shinanyabicho mato itin', iki Dios yoyo ika. Ja onanaxa, jakonma akáma jonibo jakonmaakin yoii mato iiyamakeanke.

8 Ja jonin Bakekaya riki jawerin ja tantiti neten atibo iki ixon mato jan yoiti —akin jato aká iki.

Tantiti netenbi Jesussen westíora isinai benxoaa
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

9 Jainoax kaax, jain iká esé ninkáti xobo meran Jesús jikia iki.

10 Ja xobo meran iká iki, westíora joni meken jirioma. Jatian jaskáaxon já jakonmaakin yoiti benaibo ixon, Jesús yokákana iki: —¿Tantiti netenbi isinai benxoatiki jakon iki? —akin.

11 Jatian Jesussen jato neskaa iki: —¿Matonki, ja maton oveja westíorashoko tantiti netenbi kini meran kaketian, biamai iki?

12 Westíora jonikaya riki oveja winoa bebonbires non shinanti. Jaskara kopíra, tantiti netenbi non jakon jawéki ati ramima iki —akin jato aká iki.

13 Jainxon ja joni yoia iki: —Min meken sananwe —akin. Jaskáa ja jonin sananatianbi benxoax, moa wetsaorikea jawen meken keskaribi jakon baneta iki.

14 Jaskáaketian oinnax, *fariseobobiribi jain tsinkíti xobomeax jokonbaini boax tsinkíkana iki, jaskáaxon Jesús retenoxon shinan akí.

Jaskara Jesús iti yoikani senena

15 Jaskara shinankanaibo onanax, moa jainoax Jesús kaa iki. Kaaitian icha joni já chibani bokana iki. Jainxon icha isinaiboribi, jato Jesussen benxoaa iki.
16 Jaskáaxon jato yoia iki tsoabi keshantima.
17 Ja *profeta Isaíassen yoini joibo senenti kopíra jato jaskáa iki. Ja iká iki neskati:
18 "Natoriki nokon yonoti, ja riki en katota, jara
en noike, jaonra ea ikonbiresi raroai.
Jara nokon Shinanya en imanoxiki.
Janra itibi keskati jati jatíbiainoa jonibo jato joi yoinoxiki.
19 Tsobebira já join iananananyamanoxiki.
Jara koshi join iamanoxiki.
Tsonbira jawen joi ninkáyamanoxiki.
20 Moa kapota ikenbira ja tawa sekeyamanoxiki.
Koinshokores jokonainbira mecha nokaatima iki, moa
jatíbiainoa jonibo itibi keskati jakanai kaman.*
21 Jatíbi jonibora jaon manánoxikanai", ikira inike.†

Jesús jakonmaakin yoikana
(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Jaweti jonixonra, westíora joni benche itan yoyo iosma yoshin naikia Jesússiba bekana iki. Jara Jesussen benxoaa iki. Jaskáara moa jakonhakin oinnax, jakoniribi yoyo ika iki.
23 Jaskara oinnaxa, jatíbi jonibo ikonbiresi ratékana iki. Jaskati ikana iki: "¿Natomarin ja Diossen katota *Davidkan Bake?" ikibo yoyo iki.
24 Jaskákanaitian ninkáxon, fariseobaon jato aká iki: "Nato jonira yoshinbaon koshi Beelzebúkan atipana koshi menia iki, jonibo meranoa yoshinbo jokonhanon ixon", akin.
25 Jatian jaskara shinankanai onanxon jato Jesussen yoia iki: "Westíora mainbicho jakana jonibora, jatonbi wetsa tsamabo akáx jatobires reteanani keyókanti iki. Westíora jeman jaa jonibo iamax ja xobonbicho jakana jonibora, jatobires ramianani jaax, jaskatiribi keyokanti iki.
26 Jaskáribira, ja *Satanássen jabé yoshin notsínxon pikoti atipanyamake. Jaskaxbira jawen ikinabo betan jakon itima iki.
27 Maton yoiai, enki ja Beezebúkan atipana koshin yoshinbo jokonhai; jatian jaskara ikenki ¿Tson atipana koshi meniaton akanai, ja matomea onanaibaon yoshinbo jokonhakin? Abánon jabaonbi mato yoikin ja maton ea jaskáakin akábo.
28 Ikaxbi ja Diossen Shinanman en yoshinbo jokonhai ikaxa, onanti iti iki ja Diossen ikinaton jati nete moa matoiba nokota.
29 Jaskaribiakin ¿Tsonmein atiki, rekenpari ja koshi joni yatanxon nexaamatianbi jawen xobomea jawékibo yometsoakin? Jaskáaxonresparira yometsoakanti atipanke.
30 Ja ebé rabéyamaibora, eki jakonmaataibo iki. Jatian ea jan wetsabo bikinyamaibora, jan jato onónhakaibores iki.

* **12:20** Nato riki ja onitsapishokobo Jesussen jato jenetima yoii iká. † **12:21** Is. 42.1-4

31 Jakopíra en mato yoiai: Jatíbi ja ocha akanabo itan jakonmai yoyo
ikanabora, Diossen jato shinanxontima iki. Ikaxbi ja Diossen Shinanki
jakonmai yoyo ikanabora, Diossen jato ja shinanxonkin jenetima iki.
32 Ja jonin Bakeki jakonmai yoyo ikax ochakanaibora, jato Diossen
soaxonai. Ikaxbi ja Diossen Shinanki jakonmai yoyo ikax ochakanabora,
jawekeskaxonbi jato soaxonti atipanyamake, nin jawetianbi.

Jawen bimi oinxonra non jiwi onanai
(Lc. 6.43-45)

33 Jakon jiwira, jakoniribi bimiai; jatian jakonma jiwi ikaxa, jawen
bimiribi jakonma ikai. Jiwira jawen bimibo oinxonres non onanai.
34 ¡Matobo riki, jakonmabo ikax, rono kaita keská jonibo! ¿Jawekeskax-
onki maton jakon jawékibo yoiti iki jakonmabo ixonbi? Ja maton jointi
meran bochoa shinanra, mato yoyo ikaitian kexakan jokonai.
35 Ja jakon joninra, jakon jawékiboresibi yoiai; já meran jakon shinan
jaketian. Jatian jakonma joninra, jakonma jawékiboresibi yoiai; jawen
shinan jakonmaribi iketian.
36 Jatianra en mato yoiai: Moa jaton aká jawékibo yoixonti nete
nokóketianra, jatikaxbi jakonmairesbo yoyo ikabo ikax keshanoxikanai.
37 Ja min joinbira inoxiki, mia jakon baneti iamax mia castigameti”,
akin jato aká iki.

Ja oinxon onanti ratéti jawéki oinkaskana
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 Jatian ja esé onanboyabi *fariseobaon Jesús neskáa iki: —Min ratéti
jawéki akaira noa oinkasai maestró —akin.
39 Jaskáakanabi Jesussen jato neskáa iki: —Jakonma jonibo ikax Dios
betanbicho iamaibo ixonbira akai, maton ea ja oinxon onantibo yokákin.
Ikaxbira en mato axonyamai. Ja oinxon maton onanti riki, ja *profeta
Jonás iní keskati ea iketianparires.
40 Ja Jonás ani yapa meran, kimisha nete itan kimisha yamé iní
keskatiribira inoxiki, ja jonin Bake, kimisha nete itan kimisha yaméribi
mai chicho iki.
41 Ja ramatian jaa jonibo jaton akábo Diossen yoixonti nete
nokóketianra, Nínive joniboribi jain inoxiki, Diossen mato masá
tenemanon ikax matoki ramii yoyo iki. Ja Nínive jonibaonra Jonassen
joi yoiai ikonhataanan, jaton jakonma shinanbo akonkin jenekana
iki. Jatian mato xarankaya Jonás iní bebonbires ikenbira maton
ikonhayamai.
42 Jainoax ja ramatian jaa jonibo jaton akábo Diossen yoixonti nete
nokóketianra, ja nete senenainoa apo ainboribi jain inóxiki, Diossen mato
masá tenemanon ikax yoyo iki. Jara kikin ochokeaxbi joá iki, onan
iketian Salomónnman esé ninkati. Jatian mato xarankaya ja Salomón iní
bebonbires ikenbira, maton jawen esé ninkáxonyamai —akin jato aká iki.

Yoshin, ja ipachoainko banéribiai
(Lc. 11.24-26)

43 “Westíora yoshinra ikai, moa joni meranoax pikotax, jain joni jaya-
mainko kawanhatani, jain tantiti benai. Ikaxbira nokoti atipanyamai.
44 Jaskáakin nokoyamaxonra shinannai: ‘Ramara ea jainoax
pikóyantana xobonko ea karibai’, ixon. Jaskatax joxon oinnara ikai ja
joni, xobo jonioma, jakonyoraakin matsóxon, benxoayona keskáshaman.

45 Jaskara ointaananra karibai, kaxonra kanchis yoshin ja bebonbires
jakonma shinanyabo jato beai. Jatian jato iwea beaxa, jatikaxbi ja
joni meran weíkanai. Jatianra ja joni, moa ikátiai bebon jakonmabires
banetai. Jaskararibira ikanti jake winoti ja ramatian yoitima jonibo",
akin jato aká iki.

Jesussen titayabi jawen wetsabo
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 Jaskáakin ja joni tsamatabo yoii Jesús iitainbi, jawen tita betan jawen
wetsabo bekana iki. Bexon jemanxonbi manakana iki jabé yoyo ikaskin.
47 Jatianra wetsan Jesús keshana iki: —Min tita betan min wetsabora,
mibé yoyo ikasi beax, jeman charókanke —akin.
48 Jaskáaketian jan keshana joni neskáa iki: —¿Tsoakayarin nokon tita,
itan nokon wetsabo? —akin.
49 Jaskátaanan, jaonmea onannaibo metoanan Jesussen yoia iki: —
Natobo riki nokon tita, itan nokon wetsabo.
50 Jaskara iken, jaweratobaonki ja nokon Papa naikan ikátonin yoiaibo
senenhai, jaboresiki nokon wetsabo, nokon poibo, itan nokon tita —akin
jato aká iki.

13

Banai joniki yoinmeeta esé
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Ja netenbiribira, xobomeax pikókaini kaax, ian kexa Jesús yakata iki.
2 Jain iketianra, icha joni jaki bea iki. Jaskara ointaananra, kaax Jesús
boten nanetax jain nayakaa iki. Jatian ja jonibobiribi mashinbi ikana iki.
3 Jainxonra, meskó jawékikibo yoinbainxon jato Jesussen icha jawékibo
onanmaa iki. Neskáakin jato yoia iki: "Westíora wain teetaira inike bero
banai kaai.
4 Ja banakin masá aaboara, jatíribi berobo bai napon maana iki. Jara
basiamabi isábo bexon keyokin pia iki.
5 Jatíribi berobora makan xaran maana iki. Jain maana berobora
basiamai xoxoa iki, mai kextóma iketian.
6 Ikaxbi moa bari pikókin menoa, jawen taponbo chichó boama ikax,
choshia iki.
7 Jatíribi berobora maana iki, moxa napo. Jara moa anixon, moxabaon
mapoanan animayamaa iki.
8 Ikaxbi jatíribi berobora maana iki, mai jakon ikain. Jabora jakonhirai
bimia iki. Westíora nia bimia iki, pacha. Wetsa nia bimia iki, sokota
chonka. Jainoax wetsa nia iká iki, kimisha chonka bimiya.
9 Tsoabaonki jakonhakin ninkatai, akanwe en mato yoiaibo ninkákin",
akin jato aká iki.

Bero banaiki yoinmeeta, esé onankaskin yokákana
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

10 Jatian jaonmea onanaibaon pataxbainxon Jesús yokákana iki.
Jawekopiki jawetsa jawékiki yoinbainxon jonibo jato eseai ixon.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: "Matoresa en onanmaboai ja Diossen
ikinaton jati onanyamakana ikátiaibo. Ikaxbi, wetsabora en onanmaya-
mai.

12 Jaweratobaonki moa ononna, jabora en bebonbires onanmati jake,
kikinhakin onankana iti kopí. Ikaxbi ja onanyamabora, jaton ononna
jawékibo en shinanbenomati jake, onanyamakanon ixon.
13 Jaskara kopíra akai en wetsa jawékikibo yoinbainkin jato joi
yoikin. Oinxonbi onanyamareskanai kopí itan ninkáxonbi onanya-
mareskanaitian.
14 Jaskatira ikai ja *profeta Isaíassen yoini joibo jatoiba seneni. Jara
inike neskati:
'Ninkáxonbira onanyamaresnoxikanai.
Oinxonbira, onanyamaresnoxikanai.
15 Nato jonibaon shinanra jakonmaata iki.
Ninkákashamaira papókanai.
Oinkashamaira betíkanai.
Jaskáaxon onantaanankaya jaton jakonma shinanbo
jeneax eki bekanketian en jato
kishpinmati ikenbi', ikira iká iki.*
16 Ikaxbi matora Diossen raroshaman imake, maton beronbi oinnai,
itan maton pabíkininbi ninkatai iken.
17 Ikonshamanra en mato yoiai: Icha *profetabo itan icha jakon
jonibora, ja maton oinni iitaibo oinkaskana iki, ikaxbi oinyamakana iki.
Ja maton rama ninkati iitaiboribi ninkákaskana iki, ikaxbi ninkáyamakana
iki.

Bero banaaki yoinmeeta esé, jato Jesussen onantiakin yoia
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 Rama ninkákanwe, ja bero banaaki yoinmeeta esé en mato onanti-
akin yoinon.
19 Ja Diossen joi ninkáxonbi onanyamaresaibora, yoshinman joxon ja
ninkákana joibo jato shinanbenomai. Jaskarabo riki ja bai napo bero
maanna iní keskabo.
20 Ja makan xaran bero maanna iní riki, Diossen joi ninkáxon, keen-
shamankin ikonhaibo yoii iká.
21 Ikaxbira, jawen taponbo chichóshaman kaama ikax, basi iamakanai.
Jabaonra tanakaatibo joketian, itan Diossen joi kopi jakonmaaxon masá
tenemakanabo, teneyamakanai.
22 Ja moxa napo bero maana iní riki, moa Diossen joi ninkataxbi,
nato netemea jawékibo ayorakin shinanni, jaskatax icha koríkiatires
shinannaibo yoii iká. Jatíbi jaskara jawékibaonra ja Diossen joi ninkatabo
jato shinanbenomai, jatian moa Diossen tee akin jenekanai.
23 Ikaxbi ja mai jakon ikain bero maana iní riki, Diossen joi ninkáxon
moa kikinhakin onanabo yoii iká. Jaboresa ikai jakoni bimii, ja westíora
nia jiwibicho, pacha bimia, sokota chonka bimia, jainoax kimisha
chonkabo bimiabo iní keskati", akin jato yoia iki.

Trigo betan cizaña xobiki yoinmeeta esé

24 Jainxon wetsa jawékiki yoinmeeta esé jato Jesussen yoiribia iki:
"Diossen ikinaton jati riki, westíora jonin jawen wainko trigo banaa iní
keska.
25 Jatíbi jonibo moa oxakana ikenra, jawen rawí joxon ja *cizaña
janeya xobi, trigo banaainkoribi banaa iki. Jaskáabaini moa kaa iki.

* **13:15** Is. 6.9-10

26 Jatian ja trigoribi moa aniax botoetaitian, *cizañaribi xoxoa merakana iki.
27 Jaskáketian, ja teetaibo wai iboiba bokana iki keshani. Boxon yoikana iki: ‘Ibó, jakon berobobichores min banayantanabiki ¿Jawekeskatax ja *cizañaribi xoxoa?’ akin akana iki.
28 Jaskáakana, ja wai Ibon jato yoia iki: ‘Westíora nokon rawikan aká riki’, akin. Jatian ja teetaibaon yokata iki: ‘¿Ja *cizañaa non mexaxontinki mia keenai?’ akin.
29 Jatian jato yoia iki: ‘Ayamakanwe, ja cizañaa mexakinra, maton trigoribi mexanake.
30 Ibanon, ja trigo tsekati nete senenai kaman, jabébipari anii. Jatianra ja tsekai teetaibo raankin en yoiti iki, ja cizañapari taxtexon tsamankanti jainoa menonoxon. Japekáopari ja trigo tsekaxon jain benxoati xobonko maton tsamanti iki’ ”, akin jato aká iki.

Mostaza beroki yoinmeeta esé
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)
31 “Jainxon wetsa jawékiki yoinkin jato Jesussen aríbaa iki neskáakin: Diossen ikinaton jati riki, westíora jonin jawen wainko mostaza bero banaa keská.
32 Ja bero riki, wetsa berobo winoa kikin beshéshokoira. Ikaxbi, jawetianki moa aniai, jara ikai ja wainkonia wetsa banábo xewina ani iki. Jatian moa jaskati aniketianra, jatíbi noyai yoinabo bexon, jawen poyanman naakanai”, akin jato aká iki.

Levaduraki yoinmeeta esé
(Lc. 13.20-21)
33 Jainxon wetsa jawékiki yoinkin jato Jesussen aríbaa iki neskáakin: “Ja Diossen ikinaton jati riki, westíora ainbaon, kimisha ani wea harinaya *levadura meskoa, paeax jatiobi soo ikai keská”, akin.

Profetanin yoini joi senena
(Mr. 4.33-34)
34 Jatíbi nato jawékiboki yoinbainkira jato Jesussen esea iki. Jaskáaxonresa jato esekatitai.
35 Jara iká iki ja *profeta yoyo ini joi senenti kopí. Ja inike neskati:
“Jawekiki yoinmeeta esébora en jato
yoinoxiki.
Diossen nete jonianontianbi, tson onanama
jawékibora en jato onanmanoxiki”, iki.

Cizañaki yoinmeeta esé Jesussen onantiakin yoia
36 Jaskáakin jonibo yoitaanan, moa Jesús xobon kaa iki. Jainoara jaonmea onanaibaon yokákana iki, ja wainko cizañaa xoxoaki jawe yoii iká iki ixon.
37 Jatian Jesussen jato yoia iki: “Ja jakon bero jan banai joni riki, ja jonin Bake.
38 Ja wai riki, nato nete yoii iká. Ja jakonshaman berobo riki, Diossen ikinaton jaa jonibo yoii iká. Jatian ja *cizañaa riki, *Satanássen jonibo yoii iká.
39 Jatian ja nokon rawí jan *cizañaa banaa riki, yoshinbaon koshi. Ja trigo tsekakanti riki, nato nete senenti yoii iká. Jatian ja trigo tsekai teetaibo riki, ángelbo yoii iká.

40 Ja *cizaña taxtexon tsamanhanan menoti keskáribira inoxiki, moa
nato nete senenketian.
41 Ja jonin Bakenra, jawen ángelbo raannoxiki, jawen ikinna jonibo
xaranmea, jatíbi ja wetsabo ochamaibo itan jakonma akai jonibo, jato
tsinkinon ixon.
42 Jaskáaxonra, chii tiritai xanken meran jato potanoxikanai. Jainra
inoxikanai, masá tenei, xeta kerox aki winii.
43 Jatian, jakon aká jonibobiribira, jawen Papan jato ikinna netemeax,
bari keskati penénoxikanai. Tsoabaonki jakonhakin ninkatai akanwe
ninkákin ja en mato yoiaibo.

Kopí jawékibo jonekanaki yoinmeeta esé

44 Diossen ikinaton jati riki, westíora mainko kopí jawékibo jonekana
keská. Westíora joninra ja kopí jawékibo meraxon, jainbi jakiribi joner-
ibia iki. Jaskáabaini kikin raroshaman kaax, jawen jatíbi jayata jawékibo
maroa iki. Jaskákirani joxon jatiobi ja mai marokin bia iki.

Perlaki yoinmeeta esé

45 Ja Diossen ikinaton jati riki, jan teetai ikax westíora joni perlanin
keeni maronoxon benai kawantanai keská.
46 Jatian iikin, westíora perla kikin icha kopía merax; jawen jatíbi
jawékibo kaax keyo maroa iki. Jaskáaxon, ja perla marokin bia iki.

Ani rikaki yoinmeeta esé

47 Jainoax, Diossen ikinaton jatiribi riki, ani rika jenenko nepóxon,
meskó yapabo biti keskaribi.
48 Ja ani rika meran moa yapa icha weiketianra, ja yapan teetaibaon,
mashiori boxon mapémakanai jainxon katónoxon. Ja jakon yapabo akanai
tasakan napókin, jatian ja jakonma yapabobiribi potakanai.
49 Jaskararibira inoxiki moa nete senenketian. Ángelbora benoxiki,
jakonma jonibo xaranmea, jakon jonibo kátoti.
50 Ja jakonma jonibora, chii tiritai xanken meran jato potanoxikanai.
Jainra inoxikanai, masá tenei, xeta kerox aki winii", akin jato aká iki.

Benájawéki itan moatian jawékibo

51 Jaskáatanan jato Jesussen yokata iki: —¿Jatíbi nato jawékiboki maton
kikinhakin ninkata? —akin. Jatianra jabaon yoia iki: —Nonra ninkáke
Ibó —akin.
52 Jatian jato Jesussen yoiribia iki: —Jawetianki westíora esé onan
jonin, Diossen ikinaton jati kikinhakin onanai, jatianra ja joni ikai,
westíora jonin jawen xobo meranoa, moatian jawékibo itan benáá
jawékibo benxoa iikinbi jokonhai keská ikí —akin jato aká iki.

Nazaret jemanko Jesús kaa
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Jaskáakin jato jawékiki yoinmeeta esébo yoikin senenhataanan, moa
Jesús jainoax kaa iki.
54 Kaax jawen jemanko nokota iki. Jainxonra ja esé ninkati xobo
meranxon jato axeakin peoribia iki. Jato jaskaitianra ikonbiresi jonibo
ratékana iki. Jaskati ikana iki: —¿Jaweranoa jaskara onan shinanbo naton
biarin? ¿Jawekeskaxonki ratéti jawékiboribi akai?
55 Natora carpinteron bakeres iki. Jawen tita iki María. Jawen wetsabo
iki, Jacobo, José, Simón jainoax Judas.

56 Jawen poiboribi iki neno nooxaran jakanabo, ¿Jatian jawekeskarain-
oax jaskaraton axea itiki? —ikibo ikana iki.
57 Jaskatax, já ikonhakashamaibo ikana iki. Ikaxbi Jesussen jato
yoia iki: —Westíora *profetara jatíbiainxon jakonhakanai. Ikaxbi, jawen
jemanxonbi, itan jawen rarebobaonra ayamai —akin jato aká iki.
58 Jatian tsonbi já ikonhayamakanaitian, ichashaman ratéti jawékibo
jainxon ayamaa iki.

14

Jato bautizanai Juan retekana
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

1 Jatian Galilea mainmea apo inontianra, Herodesnin ninkata iki ja
Jesús yoii ikanaibo.
2 Jaskarabo ninkáxon, jawen jonibo yoia iki: “Ja jonira jato *bautizanai
Juan iki; moa jiriribia, jakopíra, ratéti jawékibo atipana koshia iki”, akin.
3 Herodesninra iká iki, jato bautizanai Juan jato yatamaxon, cárcel
meran jato niamaa, jawen wetsa felipen awin Herodías kopí.
4 Juanmanra akátiai Herodes yoikin: “Ja min wetsan awinra,
jawekeskaxonbi min awinhati atipanyamake”, akin.*
5 Jaskáara, Juan retekasibi Herodes joniboki raketa iki, jatíxonbi ja Juan
*profeta shinankanai iketian.
6 Jaskara iitainbira, Herodesnin jawen pikóni baritia senenhaxon
fiestaaka iki. Jatianra ja chania beabo bebomeax, Herodíassen xontako
ransaa iki. Jaskati ransaara iká iki Herodesnin keenshaman.
7 Jaskákinra jawen joi akonkin senenhanoxon ja xontako yoia iki, jawe
inonbires yokáketian meniti.
8 Jatian jawen titan eseara, ja xontakonin aká iki Herodes neskáakin:
—Jato bautizanai Juanman mapo, raton axon ea meniwe —akin.
9 Jaskáara apo Herodesnin akonbireskin masá shinanna iki. Ikaxbi
ja chania beábaon ninkánonbiora yoia ixon, ja xontakonin yokata jawéki
meniti jato yoia iki.
10 Jatian jato jaskáakin yoia boxon, jawen yonotibaon cárcel meranoabi
Juan textekana iki.
11 Jaskáaxon ja mapo raton naneanan boxon ja xontako menikana iki.
Jatian janbiribi jawen tita tekikin menia iki.
12 Jaskáakana pekáo, ja Juanmamea onannaibo bekana iki. Bexon, moa
jawen yora bokana iki, boxon miinkana iki. Jaskáabaini boxon Jesús
keshankana iki.

Jesussen icha joni pimaa
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Jatian Juan jaskáakana ninkatax, Jesús jabicho boten nanékaini,
tsoabi yamanko kaa iki. Ikaxbi moa Jesús kaai onanax, ja jeman iká
jonibo ja chibani mainbi bokana iki.
14 Jatian moa botemeax pakéxon Jesussen oinna iki, kikinshaman joni
icha jain tsamákana. Jaskákana oinxonra, jato noibaa iki. Jaskáaxon, ja
isinai bokanabo jato benxoaa iki.
15 Jatian moa yantainraitian, jaonmea onanaibaon nokobainxon
yoikana iki: —Moara yantányora iki, ja jonibo moa jato raanwe,

* **14:4** Moiséssen esekanra yoia iká iki, jaton wetsan awinbi bichinxon awinhatima. Lv. 18.16;
20.21

nenora jawebi yamake. Abátankanon jemanko boxon, jawékiati maroxon jawékiakin —akin akana iki.

16 Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: —Jabora bokanti yamake, matonbikaya jato jawékiamakanwe —akin.

17 Jatian jaonmea onanaibaon neskáaka iki: —Noara neno pichika pan betan rabé yapayashokores iki —akin.

18 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ea neri bexonkanwe —akin.

19 Jaskáaxon ja joni icha pastonbi yakákanti jato yoia. Jato jaskáataanan, ja pichika pan betan rabé yapa bixon, bochiki ointaanan Dios iráke aka iki. Jaskáa pekáo, pan pakexpakeanan, jaonmea onannaibo menipakea iki; jatian jabaonbiribi, tekikin jonibo menia iki.

20 Jara jatíxonbi pikana iki, kikini potónon kaman. Jatian ja pakex texeabo tsinkíkanara baneta iki, chonka rabé tasá bocho.

21 Jatian jan piábo ikana iki, pichika waranka jonibobira. Tsonbi ainboboyabi bakebo toponama ikaxbi.

22 Jaskáa pekáo, jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki, jatopari boten nanébaini moa ian keiba bokanti, janpari ja joni icha raanai kaman.

23 Jaskáakin moa joni icha raana pekáo, Jesúsbiribi jabicho ani mananman kaa iki jainxon orani. Jatian moa yamékenbi jabicho jain iká iki.

24 Jaskatai kamanbiribi ja bote moa kikin napon kaa iká iki. Jatianra bokanaikirikeax bei, niwe koshi jatoki tsakata iki, jaskákin ja bote, bechonman oken boanbekona iki.

25 Jatian moa nete xabáti ochóma, jene besenen niax, Jesús jatokiriti kaa iki.

26 Jaskati jene besenen niax joaitian oinnax, jaonmea onannaibo kikini ratetax: —Yoshin riki —iki saa ikana iki.

27 Jaskákanainbi jato Jesussen yoia iki: —¡Jaskáyamakanwe! Ea riki, rakéyamakanwe —akin.

28 Jaskataitian Pedron aká iki: —Ibó, ikon miakon ixon, ea jenen niax miiba katiakin ea kamashokowe —akin.

29 Jaskáketian Jesussen aká iki: —Jokayata —akin. Jaskáa Pedro, ja botemeax pakétaanan, jenenbi niax Jesúskiriti kaa iki.

30 Ikaxbira, niwe koshiora iketian oinnax, raketa iki. Jaskatira jatianbi jene meran jikipakekaina iki. Ja moa jikipakekainira iká iki: —Ibó, ea biwé —iki saí iki.

31 Jaskataitian, Jesussen ponyaman yatantaanan bixon yoia iki: —¿Jawekopíki mia rabé shinanya iká? Miara eki kikini koshiama iki, joní —akin.

32 Jaskatax moa jatoribi boten nanéketian, niweribi moa nesea iki.

33 Jaskáketianra, ja botin ikábaon, já bebon chirankootanan: —Ikon riki mia Diossen Bake —akin Jesús rabikana iki.

Genesaret jemankoxon, isinaibo Jesussen benxoaa
(Mr. 6.53-56)

34 Jaskatax moa ian shitabaini boax, Genesaret jemanko nokókana iki.

35 Jain nokóketianra, jainoa jonibaon Jesús onanxon, jatíbiain jato keshankana iki. Jaskara ninkáxonra, isinaibo Jesússiba bekana iki.

36 Jatianra yoikana iki, jawen perakooti kebítanibires jato tii amati. Jaskáketian jato amaara, jan tii akabo jatikaxbi benxokana iki.

15

Jaskaraton joni jakonmabires imai
(Mr. 7.1-23)

1 Jawetii *fariseoboyabi esé onanbora ikana iki Jerusalénhainoax
bekana, jabaonra nokobainxon Jesús yokákana iki:
2 —¿Jawekopíki ja mionmea onanaibaon non rekenbaon axé senen-
hayamakanai? ¿Jawekopikayaki jawékiakamatianbi mechokiyamakanai?
—akin.
3 Jaskáakana, Jesussen jato neskaa iki: —¿Jatian jawekopíki matonribi,
ja maton rekenbaon axéres senenhakin Diossen esé senenhayamai?
4 Diossenra yoia iki: 'Min papa betan min tita joi senenhaxonwe. Jain-
oax, jaweratoboki, jawen aniboki jakonmai yoyo ikai, jabora retekanti
jake', akin.*
5 Ikaxbi matonbiribi yoiai: Westíora joninronki jawen papa betan
jawen tita yoiti jake: 'Enra mia akinti atipanyamake, jatíbi nokon
jawékibo moa Dios menia ixon', akin.
6 Jatian jaskáakin yoia ixonki, ja jonin jawen papa betan jawen tita moa
akintima iki, ixon. Jatian jaskáakin ja maton rekenbaon yoini joibores
chibankinra, ja senenhati joi Diossen yoiabo moa jawemabiakin maton
shinannai.
7 Mato riki ikon keskati ikaibo. Itixbira inike ja profeta Isaías mato yoii
neskati:
8 'Nato jonibaonra, jaton yoyo ikatoninres ea rabiai. Ikaxbi jaton
shinanra eaakin shinanti ochóbires ikanai.
9 Jonibaon yoia eséres jato axeaibo ixonra, yankabires ea rabikanai', iki
—akin jato aká iki.†
10 Jaskáa pekáo, jonibo kenataanan jato Jesussen yoia iki: —
Ninkáshamankanwe, maton onannon.
11 Ja non jawékiaitoninra ayamai joni jakonma imakin. Ja kexakameax,
jakonma joibo jokonaitoninra, akai joni jakonmabires imakin —akin.
12 Jaskaketian jaonmea onanaibaon, pataxbainxon Jesús yokákana iki:
—¿Minki onanna, min jato jaskáakin yoiketian *fariseobo kikini sinata?
—akin.
13 Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: —Jawerato jiwiki, nokon papa Dios
naikan ikátonin banaama iki, jara taponyabi jato mexanoxiki.
14 Jaskara iken jato oinreskanwe, jabora, jabé benche ikinaibo iki.
Jatian benche ixonbi jabé benche iokasi iitira, rabekaxbi xanken meran
pakébekonti jake —akin jato aká iki.
15 Jaskáketian Pedron aká iki: —Ja min jato yoikin ataipari noa onanti-
akin yoiwe —akin.
16 Jatian Jesussen jato neskáaka iki: —¿Matonribikayaki
ninkákaskinyamai?
17 ¿Matonki onanyamaa ja non jawékiakabo non poko meran boax, moa
ori jokonai?
18 Ikaxbi ja kexakameax pikotai joibo riki, jonin shinan meran ikábo.
Ja riki jan joni jakonma imai.
19 Ja jonin shinan meranoaxkaya ikaibetin neskara jakonma atibo
pikoti: Retemisti, wanoya itan benoya ixonbi wetsa betan yoranti, atima
betanbires yoranti, yometsoti, jansoti itan jakonmanin yoinmistibo.

---

* **15:4** Ex. 20.12; 21.17 † **15:9** Is. 29.13

20 Nato jawékibo riki jan joni jakonmabires imaibo. Ikaxbi ja mechoki-
ixonmabi jawékiaitoninra, jato jakonma imayamai —akin jato aká iki.

Judíoma ainbaon Jesús ikonhaa
(Mr. 7.24-30)

21 Jaskáatanan, moa jainoaxbi Tiro betan Sidón janeya main Jesús kaa
iki.
22 Jatian jain ikenra, westíora cananea ainbo, Jesús akí neskati joo
iikirani joá iki: —Ibó, mia riki *Davidkan Bake, noibataanan ea akinwe,
nokon bake ainbaonra masábires teneai, yoshin naikia ixon —iki.‡
23 Ikaxbi, Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jatianra, jaonmea onanaibaon
nokobainxon yoia iki: —Nato ainbora noa chibani joo iikirani noo pekao
joái, moa katanon ixon yoiwe —akin.
24 Jaskáa, Jesussen jato yoia iki: —Diossenra ea raana iki; *is-
raelitabopari jato akinti, oveja manota keskábo ikanaitian —akin.
25 Ikaxbi ja ainbo, já bebon joáx chirankootoshitax: —Ea akinwe Ibó
—iki itoshia iki.
26 Jaskatoshiketian: —Jakonma riki bakebo piti bichinxon, ochítibo
non meninaanti —akin Jesussen aká iki.
27 Jatian ja ainbaonbiribi yoia iki: —Ikon riki Ibó jaskara; ikaxbira,
jawen ibo metinina piti tsosáshokobo mesameax maana akai iki, ochi-
tinin piribakin —akin.
28 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ainbó, miara eki ikoni koshike, min
ea yokata jawékira en mia axonai —akin. Jaskáakin Jesussen yoiatianbi,
jawen bake ainbo moa benxoa iki.

Icha isinaibo Jesussen benxoaa

29 Jaskáatanan, moa jainoax tekíkaini kaax, Galilea ian kexa Jesús
nokota iki. Jain nokotaxa, mapébaini kaax, manan maxkaten yakata iki.
30 Jain iketianra, jaki joni icha tsinkita iki. Ja nitikomabo, benchebo,
yoyo iosmabo, poyánkomabo, itan icha meskoti isinaibo iwei beax. Box-
onra Jesús bebon akana iki. Jatianra jan jato benxoapakea iki.
31 Jato benxoara, ja yoyo iosmabo moa yoyo ika iki, ja poyánkomabo
moa benxoa iki, nitikomabo moa jakoni nia iki, benchebaonribi moa
oinna iki. Jaskara oinnaxa, jonibo kikini ratékana iki. Jaskáxonra ra-
bikana iki ja israelitabaon Dios.

Jesussen joni icha jawékiamaa
(Mr. 8.1-10)

32 Jatian Jesussen jaonmea onannaibo kenaxon yoia iki: —Nato joni-
bora en jato noibai, moa kimisha neteyora neno ebé ikax, ja jawékiatioma
ikanaitian. Pimaamabira en jato raankashamai. Jaskarabi en jato
raanabira, bain boí paxnakanti iki —akin.
33 Jatian jaonmea onanaibaon yoikana iki: —¿Jaweranoaki non jawékiati
bitiki, nato jatí icha joni non jato pimati? Nenora jema yamake —akin
akana iki.
34 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Matoki jaweti panya iki? —akin.
—Kanchis panra jake. Jainoax jaweti yapashokoribi —akin akana iki
jawen jonibaon.
35 Jaskáaxon ja joni icha Jesussen yoia iki mainbi yakákanti.

‡ **15:22** Judíobaonra akonbireskin ja judíomabo omiskatikanai.

36 Jainxonra, ja kanchis pan betan yapabo bitaanan, Dios iráke aka iki.
Jaskáaxonra, ja panyabi yapabo pakexpakeanan jaonmea onannaibo jato
menipakea iki. Jatian jabaonbiribi tekikin jonibo menikana iki.
37 Jara jatíxonbi potónon kaman pikana iki. Ja pakexbo texeketian
tsinkikanara baneta iki, kanchis tasápari.
38 Jatian jan piabora ikana iki, chosko waranka jonibobira, ainboyabi
bakebo toponkanama ikaxbi.
39 Jatian jaskáa pekáora, ja jonibo raankin senenhataanan, Jesús biribi
moa boten nanetaanan, Magadán main kaa iki.

16

Ja oinxon onanti Jesús yokákana
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

1 Jatianra, *fariseoboyabi saduceobo Jesús oinni bokana iki. Boxonra,
jakonmain pakémati shinanya ixon, Diossen raanakon ixon, ja oinxon
onankanti jato oinmati yokákana iki.
2 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: "Matora ikai yantanpake nai oinxon
oinna jakonshaman iketian, 'ramara moa oi beyamai iki'.
3 Jatian yamékiri, nai oinna koin kextó iketian mato iribai, 'ramara oi
beai', iki. Jaskáakin ja nai oinxonres, nete jaskara ikaibo onanai ixonbiki,
¿Jawekopíki, ja rama en akai jawékibo oinxonbi maton onanyamaresai?
4 Jakonma itan yoitima jonibo ixonra akai ja oinxon onanti anon ixon
maton ea yokákin. Ikaxbira en mato oinmakasai, ja *profeta Jonás
winóni keskábichores", akin jato aká iki. Jato jaskáakin yoitaanan, moa
jato potabaini kaa iki.*

Fariseobaon levadura
(Mr. 8.14-21)

5 Jatian ja ian keiba shitati boira, jaonmea onannaibo panman shinan-
benobainkana iki.
6 Jatianra Jesussen jato yoia iki: —Ointanikanwe, ja *fariseoboyabi
*saduceobaon, *levadurakira mato koiranmeeti jake —akin.
7 Jato jaskáakara, jaonmea onannaibo ikana iki: —Non pan beyamake-
tianra ake noa jaskáakin yoikin —ikibo.
8 Jaskákanai onantaanan, jato Jesussen yoia iki: —¿Jawekopíki pan
yamaketian, mato jashoko yoii iitai? Eki kikini koshiama jonibo riki
mato.
9 ¿Ramakamanbiki maton onanyamaa? ¿Ja pichika waranka joni, pichika
panribi en jato pimanontianki, jaweti tasá bocho maton tsinkiantana iki
ixon maton shinanyamai?
10 Jainoax ¿Ja kanchis pan, en chosko waranka joni jato pimanontian,
jatí tasá bocho tsinkiantanaki, moa maton shinanyamaribiai?
11 ¿Jawekopíkayaki maton onanyamaresai? Pan yoiira iamake ea jaskati.
Ja fariseobo betan *saduceobaon *levadurakikaya koirameekanwe —
akin jato aká iki.
12 Jatianpari onankana iki, jayá pan ati levaduraki koirameekanti
yoiima Jesús iwana. Ja iká iki, fariseobo betan *saduceobaon jakonma
eséki koiranmeeti jato yoikin jato aká.

Jesús iki Cristo ixon Pedron yoia
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

* **16:4** Mt. 12.39

13 Jatian ja Filipo main iká Cesareanko moa nokóxon, Jesussen jaonmea
onannaibo yokata iki: —¿Ja jonin Bakeki tsoa iki ixon jonibaon shinan-
nai? —akin.
14 Jatian jawen jonibaon yoia iki: —Jatíribibaonra shinannai, mia jato
*bautizanai Juan. Wetsabaonra shinannai, mia Elías. Jainxonribira
shinankanai, mia *profeta Jeremías, iamax wetsa *profetabo —akin
akana iki.
15 Jaskáakana —¿Jatian matonbiribiki, ea tsoa shinannai? —akin jato
aká iki.
16 Jatian Pedron yoia iki: —Mia riki *Cristo, ja jiria Diossen bake —
akin.
17 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Diossenra mia raroshaman imake,
Jonassen bake Pedro, natora minbi onanama iki. Ja naikan iká nokon
Papa Diossenbira mia onanmake.
18 Jatian enbiribira mia yoiai, mia riki Pedro; ja iki shanka iki iká. Ja
nato shankakira nokon joni itibo en jato tsinkinoxiki. Jara mawakan
atipana koshinbi, jawekeskaxonbi ras atima iki.
19 Diossen ikinaton jati nete kepenti koshira en mia meniai. Ja nato
mainxon min atima yoiaibora, naikanxonribi Diossenribi atima yoiai.
Jatian ja nato mainxon min ati yoiaiboribira, Diossenribi ati yoiai itiki
—akin aká iki.
20 Jaskátaanan jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki; ja riki Cristo akin
tsoabi jato keshantima.

Jawen mawáti jato Jesussen yoia
(Mr. 8.31–9.1; Lc. 9.22-27)

21 Jainxonra peokin jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki, ja
Jerusalénhain kaketian, judíobaon joni koshibo, itan *sacerdotebaon
koshibaon, jainoax ja esé onan jonibaon, kikinhakin masá
tenemakantibo. Jainxonra ea retekanti jake, ikaxbira kimisha nete
itin ea jiriribiti iki, akin.
22 Jatianra Pedron okeshoko bibainxon: —Miara jaskara winóti atipa-
nyamake Ibó; Diossen mia jaskámayamabanon —akin aká iki.
23 Jaskáketianra, Jesussen bechiakekainxon Pedro neskáa iki: —Nenoax
katanwe *Satanás. Miara ea jakonmain pakémakasires iki. Diossen
keenai jawékibo atira min shinanyamai, jonibo keenai atiresa min shi-
nannai —akin aká iki.
24 Japekao, Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Ja nokon joni itin
keenaibora, jaton keena keskáres akí jenéti iki. Ea kopi masá teneti
jawemabi ixon, ea chibankanwe.
25 Ja jakonshamares jatín keenaibora, moa jatíbi manóke. Ikaxbi, ea
kopi menikaataibaonra, jakon jati nokokanti jake.
26 ¿Jakonmein iti iki, nato netemea jawékibo kaiaa ikátiibi, jati neteoma
joni iká? Iamaxon ¿Jawen kaya kishpinti kopímein, jawetiishaman jonin
kopíatiki?
27 Ja jonin Bakera jonoxiki, jawen Papan koshi shinanya itan jawen
ángelboya. Joxonra ja tee akana betan senenribi jaton biti jawékibo jato
menipakenoxiki.
28 Ikonshamanra en mato yoiai, jatíribi ja neno itinabora
mawáyamanoxikanai, ja jonin Baken ikinaton jawen jonibo jakana oinnai
kamanpari —akin jato aká iki.

17

Jesús wetsaresibia
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Sokota nete pekáora, Pedro, Jacobo jainoax Jacobonin wetsa Juan, jato
Jesussen manan keyá ikain boá iki.
2 Jain ikaxa, jato bebomeax Jesús wetsaresibia iki. Jawen bemananra
iká iki bari keska pené. Jatian jawen chopabiribira iká iki, kikinbires
joxo ikax, joé keska penébires.
3 Moa jaskáketian oinkana iká iki, Moisés betan Elías Jesús betan yoyo
iki.
4 Jatian Pedron Jesús yoia iki: —Ibó, jakonhira riki noa neno iká.
Mia keenketianra, en kimisha peota atiki; westíora itiki mina; wetsa
Moiséssena; jainoax wetsa iti iki, Elíasna —akin aká iki.
5 Jaskáakinbo yoii Pedro itainbi, nai koin penébirestonin, jato mapoto-
shita iki. Jatian ja koin meranoax: "Nato riki nokon noi Bake, jaonra
ea ikonbiresi raroai, jawen joi senenhaxonkanwe", iki yoyo ikaitian
ninkákana iki.
6 Jaskataitian ninkatax, jaonmea onannaibo ikonbiresi raketi chi-
rankootaanan mainbi bekepikana iki.
7 Jatianra pataxbainxon jato Jesussen tii aka iki. Jainxon jato yoia iki:
—Weníkanwe, rakéyamakanwe —akin.
8 Jato jaskáketian oinkana iká iki moa Jesúsbicho itina.
9 Jatian moa mananmameax ipakekin, jato Jesussen yoia iki: —Ja
maton oinnabo, ja jonin Bake mawatax jiriai kamanpari tsoabi yoia-
makanwe —akin.
10 Jato jaskáketian jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —
¿Jawekopíki ja esé onanbaon yoiai, *profeta Elíasparira joti jake iki ixon?
—akin.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikon riki. Elíasparira joti jake, janpari
jatíbi jawéki benxoati kopí.
12 Ikaxbi enra mato yoiai, Elíassa moa jonike. Jokenbira, onanyamaxon
jaton keena keskáres akana iki. Jaskatiribira inoxiki, ja jonin Bake, masá
memakana onitsapiti —akin jato aká iki.
13 Jato jaskáaketian, jaonmea onanaibaon onanna iki, ja jato bautizanai
Juan yoikin jato Jesussen aká.

Westíora bake yoshin naikia Jesussen benxoaa
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Jatian ja jonibo ikainko moa nokókanketian, westíora joni Jesúski joáx,
ja bebon chirankootoshixon yoia iki:
15 —Nokon bake noibataanan ea akinxonwe, Ibó. Beyóskinra masábires
tenei. Ichaira chiiki moa pakéke. Jainxon, ichakinribira jene tsakake.
16 Mionmea onannaibo en bexonabira, jabaon benxoati atipanya-
makanke —akin aká iki.
17 Jaskáa, Jesussen jato yoia iki: —Dioski koshiti maxkata itan jakon-
mabo riki mato. ¿Eahomaxonki maton jawebi atipanyamaa? ¿Jawetian
mato jaskaraton axetikayarin? Neri ja bake ea bexonkanwe —akin jato
aká iki.
18 Jatian bexonkana, ja bake meran iká yoshin notsínxon Jesussen
pikoa iki. Jaskáatianbi ja bake moa benxoa iki.
19 Jaskáa pekáo, jatonbichobiribi kenaanan jaonmea onanaibaon Jesús
yokákana iki. —¿Jawekopiki ja yoshin non pikoti atipanyamaa ika? —akin.

20 Jaskáa, jato Jesussen yoia iki: —Matora Dioski ikoni koshiamabo iki. Ikonshamanra en mato yoiai; ja mato Dioski koshia shinan, mostaza berotiotanibires ixonra, 'Nato manan, okechaa taxkéwe akin maton aká, ja manan taxkéti atipanke'. Jatianra jawe atikomabi matona yamatiki.
21 [Ikaxbi jaskara yoshinbora, oranhananbi, ayunaxonpari pikotibo iki —akin jato aká iki]

Rabé itin jawen mawáti Jesussen yoia
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)
22 Jatian jato betanbi Galilea main kakin, Jesussen jato yoia iki: —Ja jonin Bakera, jato yatanmanoxikanai.
23 Jaskáaxonra retenoxikanai. Ikaxbira, kimisha nete pekáo jiriribinoxiki —akin. Jaskatai ninkaxon, akonbireskin masá shinanni onískana iki.

Dios rabiti xobo meranxon akanai teebo kopíati yoia
24 Jatian moa Jesús jaonmea onanaiboyabi, Capernaúmhain nokókanketianra, Dios rabiti xobo benxoati koríki tsinkiaibo Pedroiba bekana iki. Bexon yokákana iki: —¿Maton maestronki, ja Dios rabiti xobo benxoati koríki meniamai? —akin.
25 Jaskáakana; —Arai kopíakin —akin jato Pedron aká iki. Jato jaskáabaini moa xobo chicho Pedro jikiketian, janpariakin Jesussen neskáa iki: —Simón minbiribiki jawekeska shinannai ¿Tsoabokayaki, ja meskó jawékibo kopí apobaon jato kopí yokatai? ¿Jaton bakebo, ó wetsabores? —akin aká iki.
26 Jatian Pedron yoia iki: —Wetsaboresa jato akanai —akin. Jaskáa Jesussen yoia iki: —Jaskara ixonra, jawen bakebaon jawebi kopíayamakanai.
27 Ikaxbi, jato jakonma shinanmatima kopí, ianman kaxon mishkitanwe. Jawerato yapaki min japari biai, jara min janchópeti jake, jainoara min koríki merati iki. Ja koríki bixonra, nokona betan minayabiakin moa min jato kopíati iki —akin aká iki.

18

Jawekeska jonikayaki itiki jan jato xewina
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)
1 Jatianribi jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Tsoakayarin, ja Diossen ikinaton jatínko jato xewina? —akin.
2 Jaskáakana, westíora bake kenaxon, jato napon Jesussen nichina iki.
3 Jainxon jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai; jakonma shinan jenetaanan, bake keskati iamaira, jawekeskataxbi ja Diossen ikinaton jatínko, mato jikiamanoxiki.
4 Ja Diossen ikinaton jatínko, kikin iki kaibo riki, kikinman shinanmeeyamataanan bake keskati ikaibo.
5 Jaweratobaonki nokon janenko westíora bake nato keskaribi biai, jabaonra moa earibi bike.

Jan noa ochanko pakémati
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)
6 Jatian jaweratobaonki ja eki koshia bakebo jato ochan pakémai, jabora jan reneti ani makan teomaxon aniparo napo jato potakanti bebonbires jakonma biti iki.

7 ¡Jawe iresaipanon nato nete, jan jonibo ochan pakémati jawékiboya
ikax. Jara jaskáshamanhaxon bechitentikoma iki. Ikaxbi, jawe iresaipanon, ja wetsabo jan jato ochan pakémaibo!
8 Jaskara iken, ja min mekenman iamaxon min taen mia ochan
pakémai iketian, xatexon ochó potawe. Jaskara ponxte iamax kixtebicho
mia basibires jaakayara jakon itiki. Ja okenbekonbi mekenya iamax
okenbekonbi taeya mia Diossen chiikan ewa meran potatitianbi.
9 Jatian ja min beron mia ochan pakémaitian, tsekaxon ochó potawe.
Westíora beroyabicho mia basibires jaakayara jakon itiki. Ja okenbekonbi beroya mia Diossen chiikan ewa meran potatitianbi.

Oveja manotaki yoinmeeta esé
(Lc. 15.3-7)

10 Nato bakebo tsoabi jato omisyamakanwe. Jan jato koirannai
Ángelbora, Dios betanbi ikábo iki ixonra en mato pontéshaman yoiai.
11 Ja jonin Bakera joá iki, manotabo jato kishpinmati kopí.
12 ¿Matonki jawekeska shinannai? Westíora joni itiki pacha ovejaya,
ikenbi itiki westíora manoti. ¿Jaskákemein, ja iskon chonka iskon, jainbi
ja mananman potabaini, ja westíora manota benai katima iki?
13 Enra onanke, kaxon meraaxa ikonbiresi rarotiki; ja jatíribi manotamabo oinnax ikai bebonbires.
14 Jaskáribiira, ja maton Papa naikan iká, tsoa bakebi manótinin keenyamai.

Jaskáaxon nobé joi akaibo betan joi benxoati
(Lc. 17.3)

15 Ja mibé joi akaitonin mia jakonmaaka. Jabebichopari yoyo ixon,
shinanmeemawe jawen jakonma akábo, jatian mia ninkáxonara, jakiribi
min wetsa betan mia jakon banéke.
16 Jatian jaskáabi mia ninkáxonyamaitianra, westíora iamax rabé joi
akairibi min kenati iki; ja mato yoyo ikaibo rabé iamax kimishaxon
ninkata iti kopí.*
17 Jatian jaskáakin akábi jato ninkáxonyamaitian, joi akaibo jato yoiwe.
Jatian ja joi akaibaon yoiabi jato ninkáxonyamaribaitianra, moa joi akaima
joni iamax ja apo kopí yokáxonaibo keskáakinres min ointi jake.
18 Enra ikonshaman yoiai, ja nato mainxon maton atima yoiaibora,
naikanxonribi Diossen atima yoiai. Jatian nato mainxon maton ati
yoiaibora, Diossenribi ati yoiai itiki.
19 Enra mato yoiribiai: Jawetianki Dios jawéki yokánox, nato mainxon
maton westíora shinanbicho rabéxonbi abékonai, jatianra mato Diossen
meniti iki.
20 Jatian jaweranoki rabé iamax kimisha inonbi nokon janenko
tsinkíkana iki, jainriki ea jato betan —akin jato aká iki.
21 Jaskáketian, nokobainxon Pedron yokata iki: —Ibó, ¿Westíora ebé joi
akaitonin ea jakonmaaketianki, jawetiakinres en moa ja shinanxontima
iki? ¿Kanchis akin? —akin.
22 Jatian Jesussen yoia iki: —Kanchis akinbicho atira en mia yoiamai.
Kanchis chonkaakinkayara, ja kanchis min senenhati jake.

Apo betan teetai joni, ribinkanaki shinanbenokashamaaki yoinmeeta esé

* **18:16** Dt. 19.15

23 Ja Diossen ikinaton jatira, westíora apon jawen yonotibaon ribina
iken jato yokápakeni keská iki.
24 Jatian moa jaton ribinbo jato yokákin peoketianra, jan kikinbires
icha ribina westíora joni bexonkana iki.
25 Jatian jan kopíatioma ja joni iketianra, apon jato yoia iki, jawen
awinyabi itan jawen bakeboyabi ja jonin marokanti. Jainoax jatíbi
jawen jayata jawékiboribi iti jato yoia iki. Jaskaraton moa jawen ribinbo
kopíanon ixon.
26 Jaskáaketianra, jabé teetai jonin ja apo bebon chirankootanan yoia
iki: 'Shokorespari ea manawe Ibó, en mia keyokin kopíanon', akin.
27 Jaskáakin akára, noibataanan apon jawen ribinbo moa shinanxonya-
mataanan, jaweayamaa iki.
28 Jatian moa jaskáa pikókainkibi, jan ichama ribina jonibiribi jan
bechia iki. Ja bechixonra, tepotsiananbi yoia iki: '¡Ja min ea ribina, moa
ea ishton kopiáwe!' akin.
29 Jaskaaka, ja bebon chirankootanan jonin yoia iki: 'Shokorespari ea
manawe, en mia keyokin kopíanon', akin.
30 Jaskáabi keenyamataanan, cárcel meranres jato amaa iki; jawen
ribin kopíai kaman iti.
31 Jaskaaka oinxonra, wetsa jabé teetaibaon akonbireskin masá shi-
nankana iki. Jaskákinra, ja apo boxon keshankana iki.
32 Jatianra aponbiribi kenamaa joketian neskáakin yoia iki: '¡Mia riki
kikin jakonma joni! Enra jatíbi min ea ribinabo mia shinanxonyamake,
min ea ayorakin yokákin jeneyamaketianres.
33 ¿Jatian jawekopíki ja en mia aká keskáakinribi, mibé teetai joni min
noibayamaa?' akin aká iki.
34 Jaskaraton ikonbiresi sináxonra, ja apon jawen ribin keyo kopíakai
kaman jato castigamaa iki —akin jato aká iki.
35 Jaskáatanan jato Jesussen yoia iki: —Nokon Papa Dios naikan
ikátoninra, mato jaskáashokoti iki, ja mato betan joi akaibo betan jakon-
manana ixon, akonkin maton shinanxonkin jeneyamaitian —akin.

19

Potaananti iki iká jato Jesussen onanmaa
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

1 Jaskara jawékibo jato Galileankoxon yoikin senenhataananra, ja
Jordán keiba iká Judea main moa Jesús kaa iki.
2 Kaitianra icha jonin chibana iki. Jatianra jain ixon, jatíbi isinaibo jato
benxoaa iki.
3 Jaskaai iitainra, *fariseobo bekana iki jaskáaxon Jesús jakonmaati
benai. Bexonra yokákana iki: —¿Wetsa jawéki kopíbires jonin jawen awin
potatiki jakon iki? —akin.
4 Jaskáakana, Jesussen jato yoia iki: —¿Matonkayaki yoyo ayosma iki, ja
jatíbi peoai benáa, 'benbo betan ainbo Diossen joniani', iki ixon jawen joi
meran yoiai?
5 Jaskara kopíkaya Diossen yoinike: 'Joninra jawen papa betan jawen
tita jeneti iki, jawen awin betanbiribi wanoxon, jaskataxa ja rabé moa
westíora yorabicho keská iti iki', iki ixon.

6 Jatianra moa rabé yora iamai, westíora yorabicho iki. Jaskara ikenra,
Diossenbi jato wanomaa, tsonbi jato potaanamati atipanyamake —akin
jato aká iki.
7 Jatian fariseobaon yokáribia iki: —¿Jawekopíkayaki Moiséssen yoini,
ainbo potanoxonpari kirika wishaanan meniti? —akin.
8 Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Maton keena keskábores akaibo
ikenra aká iki Moiséssen jaskáakin jaton awin potati yoikin. Ikaxbi
rekenra, jaskara iti ikáma iki.
9 Jatianra enbiribi mato yoiai: Jaweratobaonki jaton awinin yos-
maamabi, potaxon wetsa ainbo biai, jabaonra wanoyaxonbi wetsa be-
tan yoranti akai. [Jatian tsonki ja potá beneya ainbo biai, janra benoya
betanbi yoranairibi ikai] —akin jato aká iki.
10 Jatian jaonmea onanaibaon yoia iki: —Jonin jawen awin jaskáati
iketiankayara, joni wanoyamaakaya jakonhira iti iki —akin akana iki.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jatikaxbira tsoa wanooma iti atipa-
nyamake. Jaskara itibobiribi jato Diossenbi imaaboresa ikanai jaskara.
12 Jarake meskó jawéki, jaskara kopíbo jatíribi jonibo wanoyamai.
Jatiribora wanoyamai, jaskarabiribi iti pikotabo ikax. Wetsabora
wanoyamai, wetsabaon jaton yora ramianana ikax. Jatian wetsabora
wanoyamakanai, Diossen jawékibiribi axonti shinanyabo ikax. Jawera-
toboki, ja en yoipakeabo iti jisá iki, jaskara ikanwe —akin jato aká iki.

Jesussen bakebo jakon shinanxona
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Jatian jatíribibaon, jaton bakebo Jesússiba bekana iki, mamepasxon
jatoki oranon ixon. Ikaxbi jaonmea onanaibaon jato notsina iki.
14 Jatianra Jesussen jato yoia iki: —Ja bakebo bechiteyamakanwe,
ibakanon eki bei. Jato keskabaonakaya riki ja Diossen ikinaton jati nete
—akin jato aká iki.
15 Jaskáaxon ja bakebo mamepasxon jatoki orankin senenhataanan,
moa jainoax wetsanko karibaa iki.

Westíora bakeranon icha jawékia
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 Westíora bakeranonra Jesús oinni kaa iki, kaxonra neskáakin yokata
iki: —Jakon maestró ¿Jawe jakon jawékishamanki en ati iki, jatíbitian jati
neteya inoxon? —akin.
17 Jaskaa Jesussen yoia iki: —¿Jaweatiki min ea jakon maestró, akin
akai? Dios bichoresiki jakon. Ikaxbi, ikoni jatíbitian jatín keenira, ja
senenhati join yoiai keskati mia jati iki —akin aká iki.
18 Jatian ja bakeranoman aká iki: —¿Jaweratoborin, ja senenhati joi?
—akin. Jaskáa Jesussen yoia iki: —'Jato reteyamawe; wanoya itan
benoya ixonbi, wetsa betan yoranyamawe; yometsoyamawe; wetsabo
jakonmaanox jansoi yoyo iamawe.
19 Min papa betan min tita jakonhawe, itan minbix noikaata
keskáribiakin, wetsaboribi noiwe, ikira ikai' —akin aká iki.
20 Jaskaaka, ja bakeranonman yoia iki: —Jatíbi ja min ea yoiabora,
baketianbi moa en senenhaa iki, ¿Ramaki ea jawe maxkata? —akin.
21 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikoni jakonbires itin keenkin, jatíbi
mia jayata jawékinin maroxon, ja jawebiomashokobo jato menitanwe.

Jaskáaxpariresa, mia naikan icha jawékia itiki. Jaskáakin senenhabeirani, jotanwe mia nokon joni inon —akin aká iki.

22 Jaskáakin akára, onískaini ja bakeranon kaa iki, ichayora jawékia ikax.

23 Jaskáaketianra jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, kikinshaman itikoma riki, ja icha jawékiabo, Diossen jato ikinai neten jikiti —akin.

24 Jatianra en mato yoiribiai: Westíora camellonara itibiresma iki, ja xomox chipekenin bebati, jatian ja icha jawékiabaonara bebonbires itikoma iki ja Diossen ikinaton jati netenko jikiti.

25 Jaskati yoyo iketian ninkataxa jaonmea onannaibo ikonbiresi ratetax ikana iki: —Jatian jaskara ikenki ¿Tsoakaya kishpinmeeti atipana? —ikibo.

26 Jaskákanaitianra, jainbikon ointaanan Jesussen jato yoia iki: —Natora jonibaon atipanyamake, ikaxbi Diossenara jatíbi atibires iki —akin.

27 Jaskáketian Pedron yoia iki: —Nonra, jatíbi noa jayata jawékibo jenea iki. Jaskáaxa mia chibani joá iki. Jatianki ¿Jawe non binoxiki? —akin.

28 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, moa jatíbi jawékibo jakiribi benaakin aríbaxa, ja jonin Bake jawen penébires yakátinin yakánoxiki. Jatianribira ea chibanabo ikax, matoribi ebébi ja chonka rabé yakátinin yakánoxiki, jaskáaxon ja chonka rabé tsamá *Israelnin rarebobo jaton akábo jato yoixonox.

29 Jatian jaweratobaonki ea kopi, jaton xobo, jaton wetsabo itan jaton poibo, jaton papa itan jaton tita, jaton awin itan jaton bakebo, jainxon jaton waibo jeneai; jabaonra ja jaton jawékibo jenea bebonbires pachabo binoxikanai, itan jatíbitian jati neteyaribi inoxikanai.

30 Ikaxbi icha ja ramatian kikin ikátiaibora kikinmashokobo inoxikanai, jatian ja ramatian kikinmashoko ikátiaibora kikinbo inoxikanai.

20

Uva wainko teetaiboki yoinmeeta esé

1 Ja Diossen noa ikinti riki, westíora uva waia joni jato teemanoxon yamékirishoko jonibo benai kaní keska.

2 Jatian ja teekasai jonibo westíora nete teeta betan senen jato kopíati yoia jakon ikanaitian, moa jawen wainko jato teeti raana iki.

3 Iiwanax, moa iskon hora yamékiri iketian, plazain karibaxon nokoa iki, icha joni jawe akímabi iiresaibo.

4 Jainoa jato yoia iki: ‘Matoribi nokon uva wainko teetankanwe, enra mato senen kopíatiki’, akin. Jato jaskáa, jaboribi teeti bokana iki.

5 Jainoax bariapan, jakiribi karibaa iki. Iiwanax yantanpake karibaxon jato jaskáaribia iki.

6 Jainoax moa bari jikiti ochóma jakiribi karibaxon oinna iká iki, wetsaboribi jawe akímabi iiresaibo, jainoa jato yokata iki: ‘¿Jawekopíki mato neno teetimabi iibaitai?’ akin.

7 Jaskáa yoikana iki: ‘Tsonbi noa teeti biama ikaxa noa ikanai’, akin. Jaskáakana: ‘Rama matoribi ja nokon uva wainko teeti botankanwe’, akin jato aká iki.

8 Jatian moa yamáketianra ja wai ibon, ja teetaibaon koshi kenaxon yoia iki: ‘Ja teetabo kenaxon moa jato kopíapakewe, rekenpari ja chiní teeti jikiwanabo awé, japekáora ja reken jikiwanabo min jato akai’, akin.

9 Jatianra chiníbires teeti jikiwanabaonpari bexon, ja westíora nete
teexon bititiiribi bipakekana iki.
10 Japekao, moa reken teeti jikiwanabaon biti iketian shinankana
iki, jabaon bebonchaa biti. Ikaxbi jabaonribi, westíora nete teexon
bikanaitiiribi bikana iki.
11 Jatian moa kopí biaxa, ja wai iboki jakonmaibiresbo yoyo ikana iki.
12 Jaskákin yoikana iki: 'Ja chiní nokotabo westíora horares teekanken-
bira, noa akátiiribi min jato kopíake, noabokaya ikonbiresi bari napobi
iibaiti teekenbi', akin.
13 Jaskáakana, ja ibon, jato betan itina westíora yoia iki: 'Joní, enra mia
jakonmaama iki. Westíora nete teeta betan senen en mia kopíatira moa
non shinan abékonwanke.
14 Natoriki ja min koríki, ja biax moa katanwe. Ikaxbi eara keenai ja
chiní jikiwanaboribi mato akátiiribi kopíatinin.
15 Enra ja nokon koríki, nokon keena keskáakin ati atipanke. Jatian
¿Jawekopíki ikai ea jakonhira iketian mia eki notsi?' akin.
16 Jaskatira, ja rekenain iitaibo chinínoxiki, jatian ja chinitain iitaibo-
biribi rekennoxikanai. Icha riki ja kenakaatabo, ikaxbi ja katokootabora
ichama iki —akin jato aká iki.

Kimisha itin Jesussen jawen mawáti yoia
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Jainoax Jesús moa jerusalénhain, kaa iki. Ja bain kakinra jawen
chonka rabé jaonmea onannaibo tsinkixon jato yoia iki:
18 —Ramara noa jerusalénhain bokanai, jainxonra ja jonin Bake
yataanan ja *sacerdotebaon koshibo itan ja esé onanbo menikin
bonoxikanai. Jatianra jabaon jaskáaxon reteti shinankanti iki.
19 Jainxonra ja judíoma jonibo meninoxikanai jaki shirokanon ixon,
rishkionkanon ixon, itan korosen axon retebakanon ixon. Ikaxbi
kimisha nete itinra jirinoxiki —akin jato aká iki.

Jawen bakebo kopí westíora titan yokata
(Mr. 10.35-45; Lc. 22.24-27)

20 Jatian ja Zebedeon bakebaon tita, jawen bakebo betanbi joáx Jesús
bebon chirankootoshita iki, jawéki yokákasi.
21 Jatian Jesussen yokata iki: —¿Jaweki mia keenai? —akin. Jatian
ainbaon yoia iki: —Moa mia apo jikixon ja nokon bake rabébi, wetsa min
mekayao, itan wetsa min memio jato yakámatinra ea keenai —akin.
22 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Matonra onanyamake ja maton yokatai.
¿Matonki atipantiki ja moka tenexon en xeairibi xeakin? —akin jato aká
iki. Jatian jabaon yoia iki: —Nonra atipanke —akin.*
23 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikon riki, ja moka tenexon en
xeairibira maton xeanoxiki. Ikaxbi ja nokon mekayao itan nokon
memio jato yakámatira, en jato imaima iki. Nokon papanresa oinnoxiki
tsoaboki jan imatiki ixon —akin jato aká iki.
24 Jatian jaskáakinbo aká ninkatax, jatíribi chonka Jesussenmea onan-
naibo, ja rabéki sinákana iki.
25 Jaskákanaitian jato kenaxon Jesussen yoia iki: —Matonra onanke,
Dios ikonhayamai apobaonra akai jawen jemabo kikinhakin iboataanan

* **20:22** Nato riki ja Jesús ikai keskatiribi onitsapikanti yoii iká.

jato ikinkin. Jatian ja kikinman shinanmeetaibaon akai jaton keena keskáakin jato akin.
26 Ikaxbi matora jaskakanantima iki. Jaweratoboki kikinman ninkakaatai itin keenai, jabora jato jawéki axonaibores iti jake.
27 Jaweratoboki jato xewina iti shinanyabo iki, jabora jaton yonoti iti jake.
28 Ja jonin Bakera jaskara iki. Jara akinkanon ikax joáma iki. Jara joá iki jato akinti kopí, itan jawen yoranbi kopíataanan jatíbi jato ochankonia xabáai —akin jato aká iki.

Benche rabé Jesussen oinmaa
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Jatian Jericóainoax moa bokanaitian, icha jonin jato chibana iki.
30 Ja bai kexa iká iki benche rabé yakábekona. Jatian Jesús jan winotai ninkatax, iká iki: —Ibó, miara Davidkan bake iki. Noibataanan noa akinwe —iki saí ibekoni.
31 Jaskataitian, netémakaskin jonibaon notsina iki. Ikaxbi jatiankaya bebonbires koshin saí ibekona iki: —Ibó, miara Davidkan bake iki. Noibataanan noa akinwe —iki.
32 Jaskaketian Jesús jainpari chankata iki. Jainxon jato kenaxon yokata iki: —¿En jawe mato kopi atinki mato keenai? —akin.
33 Jaskáa yoibekona iki: —Ibó, min oinmatinra noa keenai —akin.
34 Jaskáakana Jesussen jato noibaa iki. Jainxon jato bero tii axona iki. Jaskáatianbi ja benche rabékan moa oinbekona iki. Jaskatax Jesús chibani kabékona iki.

21

Jerusalénhain Jesús jikia
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jaskati kaax, ja Betfagé jeman nokókana iki, ja Olivos manan ikainko, moa Jerusalén ochóma. Jainxonra Jesussen jaonmea onanai rabé raana iki.
2 Jato raankin yoia iki: —Oa nenonxon non oinna jema itinainko botankawe, jain kaxonra, westíora burro bake betan burro awin nexakana maton nokotiki. Ja choroanan ea bexontankanwe.
3 Jatian jaweraki mato akanaitian, non Ibo keenaitianra non boai, ramashokobira mato banexonribai akin jato yoitankanwe —akin jato aká iki.
4 Nato jawékibora iká iki, ja *profetanin yoinibo senennon ikax. Ja wishára ikai neskati:
5 “Ja *Sión janeya mananman iká jonibo yoikanwe
‘Oinkanwe, jainra maton apo joái.
Jara rabiti shinanhoma iki. Westíora burro baken peyakaaxa joái’ ”, iki.*
6 Jaskáakin jato yoia kaxonra, ja Jesussen yoia keskáakin jaonmea onanaibaon akana iki.
7 Bekana iki ja burro awin betan ja burro bake. Bexonra ja rabébi jaton taribaon pekakaakana iki, jatian Jesús jan peyakax kaa iki.
8 Ja kaaitianra, icha ixon jonibaon jaton taribo bai naponbi kakaaxonkana iki. Jatíribibaon, jiwi poyanshokobo ponskeanan, ja kaai bai napon tipinxonkana iki.

* **21:5** Zac. 9.9

9 Jatian ja rekenain boaibo itan já pekao beaibo, saa ikana iki: —¡Noa kishpinmawe apo Davidkan Baké! ¡Nonra mia jowé akai, mia riki ja Ibon janenko joái! ¡Noa kishpinmawe ani Diossé! —iki.

10 Jatian moa Jerusalénhain Jesús jikiketianra, ja jemameabo jatikaxbi meskóbo shinanni ratékana iki. Jaskati ikana iki: —¿Tsoarin nato joni? —ikibo yoyo iki.

11 Jaskákanaitian, jabé beabaon jato yoia iki: —Nato riki ja *Profeta Jesús, ja Galilea main iká Nazaret jemamea —akin.

Diossen xobo Jesussen jakonhaa
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

12 Jatian moa jain ikaxa, *Diossen xobo meran Jesús jikia iki. Jain jikixonra, jainoax maroaibo jatíbi jato jokonhaa iki. Koríki cambianaibaon mesabo, itan jainoax xotó maroti akanaboribi jato werananpakea iki.

13 Jainxon jato yoia iki: —Jawen kirika meranra, Dios neskatai: 'Nokon xobora iti jake, jainoax Dios betan yoyo iti xobobiribi', iki. Ikaxbi matonra imake, ja meranoax yometsoti xobo —akin jato aká iki.

14 Jatian jain Jesús iketianra, Dios rabiti xobo meran, bencheboyabi nitikomabo bekana iki. Bekanketianra jato benxoaa iki.

15 Ikaxbi ja ratéti jawékibo akaitian oinnax itan Dios rabiti xobo meranoax: "¡Noa kishpinmawe apo Davidkan Baké!" iki bakebo saa ikai ninkatax, ja *sacerdotebaon koshibo itan ja esé onanbo, ikonbiresi sinákana iki.

16 Jaskákin Jesús yoikana iki: —¿Minki ninkatai mia yoii jaskákanaibo? —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Enra ninkatai. Ikaxbi ¿Matonki yoyo akama iki, jaskara iti yoii Diossen joi meran neskatai? Jainra ikai: 'Ja bakeshokobo, ja xoma akaishokobaonbira mia rabinoxikanai', iki —akin jato aká iki.

17 Jato jaskáabaini, ja jemameax moa Jesús Betania jeman kaa iki. Ja yamé jain oxaa iki.

Higo bimioma Jesussen bimitimaakin yoia
(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 Jatian yamékirishoko moa jakiribi Jerusalénhain karibai, Jesús jawékiakasa iki.

19 Kakinbi higo jiwi bai kexa chankata meraa iki. Ikaxbi, ochómakainxon oinnabi iká iki peiabichores. Jaskara iketian yoia iki: —¡Jawetianbira mia jakiribi bimiamanoxiki! —akin. Jaskáatianbi ja higo jiwi moa tanoa iki.

20 Jaskáaketian oinnax ratéxon, jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Jawekeskatiki, nato higo jiwi ishtonbires tanoa? —akin.

21 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai: Ikoni Dioski koshiabo ixon meskó shinanyamakinra, nato higo jiwi en aká keskáakinbicho maton atima iki. Jawekeska ixon, nato manan maton yoiti iki: 'Nenoax tsekékaini kaax, aniparo napo pakétanwe', akin. Jatianra mato ixonti iki.

22 Jatian jatíbi maton oracion meran yokataibora, akonkin ikonhaxon maton biti iki —akin jato aká iki.

Jesussen yoiti koshi
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Jaskata pekáora, Dios rabiti xobo meran Jesús jikia iki. Jainxon jato
axeai iitaitianra, *sacerdotebaon koshiboya, ja judíobaon joni koshibo
bexon yokákana iki: —¿Tson shinanmanki min jato jaskáai? ¿Tsonki mia
jaskara yoiti koshi imaa? —akin.
24 Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Enribi mato westíora yoká
ashokoai; ja maton ea yoiketianra, enribi mato yoitiki, tson shinan-
manki en jaskarabo akai iki ixon.
25 ¿Tson amaaki, Juanman jato bautizana iki? ¿Diossen amaa, ó joni-
baon amaaki iká iki? —akin jato aká iki. Jato jaskáa meskó shinanbo akí
neskákana iki: “Diossen amaara aká iki akin non akábira, ‘¿Jaweati maton
ikonhayamaa iki?’ akin noa ati iki.
26 Jatian jonibaon amaara aká iki akin non ati ikaxbira, noa rakéribiai,
jatíxonbiora já *profeta onankana iketian”, iki ikana iki.
27 Jaskáaxon yoikana iki: —Nonra onanyamake —akin. Jatian Jesussen
jato yoia iki: —Jaskara ikenra enribi mato yoiamai, tson amaaki en
jaskarabo akai ixon —akin jato aká iki.

Rabé bakeki yoinmeeta esé

28 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —¿Jawekeskaki maton shinannai
neskara joi? Westíora jonironki inike rabé bakeya. Jatian jawen reken
bake yoia iki: ‘Baké, ramapari nokon wainko uva bimi tsekai teetanwe’,
akin.
29 Jaskáabi, ja baken yoia iki: ‘¡Eara kakashamai!’ akin. Jatian
jaskáawanaxbi, moa wetsa shinan biax teeti kaa iki.
30 Jainxon, jawen wetsa bake jaskáakinribi yoia iki: ‘Jaskáa, ikonrake ea
kabatanon’, akin aká iki. Ikaxbi ja bake kayamaa iki.
31 ¿Jatian jawerato bakenki, jawen papan joi senenhaxona iki? —
akin jato aká iki. Jatian jabaon yoia iki: —Ja rekemanra axona iki
—akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai;
matobo ikámatianbira, jan apo kopí yokákinxonaibo itan tsini ainbobopari,
ja Diossen jato ikinti netenko jikinoxikanai.
32 Jato *bautizanai Juanra joá iki, itibi keskati jati jato onanmai, jabira
maton ikonhayamaa iki. Jatianra, ja apo kopí yokákinxonaibo, itan ja tsini
ainbobaonres ikonhakana iki. Jabo jaskataira maton oinna iki. Ikaxbi,
mato shinanmeeyamakana iki já ikonhanox.

Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

33 Ramapari ja wetsa jawékiki yoinmeeta esé ninkáribikanwe: Westíora
joninra jawen mainko uva wai axon, ja katemakin chiketa iki.
Jaskáaxonra jainxon vinoati chinia iki, itan jainxon koiranti keyá
xoboribi aká iki. Jaskarabo ayona pekáora, jain teekanon ixon, jaweti
teetaibo jato menibaini moa ochó kaa iki.
34 Jatian ja uva bimibo moa tsekati senenketianra, jawen jonibo raana
iki, jain teetaibaon jawenabiribi axonkana yokáxon bixonkanon ixon.
35 Ikaxbi, jain teetaibaon ja boabo yatanxon jakonmaakana iki.
Westíora rishkionkana iki, wetsa retekana iki, jainxon wetsabiribi
makanman tsakayonkana iki.
36 Jato jaskáakanketian, ja reken jato raanhibata bebonbires, ja wai ibon
jawen yonotibo raanribia iki. Jaabi, ja reken boabo aibata keskáakinribi
jato akana iki.

37 Jainxonra, senentiainbi jawen bakebi raanribia iki. ‘Jara tsonbi
jaweatima iki ixon shinantaanan’.
38 Ikaxbi ja bake oinnax, ja teetaibo neskati yoyo ikana iki: ‘Nato riki
ja jawen papan jawéki jan biti, retenon akanwe. Jatianra noa ibo banéti
iki’, iki ikana iki.
39 Jaskáxon ja bake yatanxon, uva wainkonia pikobainkin boxon
retekana iki.
40 ¿Jatian maton shinannamein, ja uva wai ibo joxon ja teetaibo
jaweatiki? —akin jato Jesussen yokata iki.
41 Jaskáa yoikana iki: —Noibayamakinra ja jakonmabo jato keyo reteti
iki. Jaskáaxonra wetsa teetaibo jain imati iki, ja bimi tsekaitiibi, jan biti
ikátiishaman meniti atipanabo —akin akana iki.
42 Jatian Jesussen jato yoia iki:
—¿Matonki ja Wishá meran yoiaibo jawetianbi yoyo
akama iki? Jainra ikai:
‘Ja xoboaibaon rotokani makanra, jaki xoboati
makan baneta iki.
Natora non Ibon aká iki, jara ja oinnax jaon manaiti jawéki iki’, iki.
43 Jaskara kopíra en yoiai, matobo jawen joni itinra moa Diossen
keenyamanoxiki. Jatianra jawen ikinna joni jaskara atin já
keenaishaman akaibores jato imanoxiki.
44 Tsoaki ja nato makanki paketai, jara kikini rorokookainti iki. Jatian
tsokiki ja nato makan paketai, jara jaras abainti iki —akin jato aká iki.
45 Jatian ja jawékiki yoinmeeta esé ninkaxon, ja *sacerdotebo itan
*fariseobaon, onanna iki jatobi yoii jaskata.
46 Jaskara onanxon yatankasibi, joniboki rakékana iki, *profeta riki
ixon shinankanai kopí.

22

Wanoti fiestaki yoinmeeta esé

1 Jatian Jesussen, jakiribi jawékiki yoinmeeta esé yoikin jato aríbaa iki
neskáakin:
2 “Ja Diossen ikinaton jati riki, westíora apon jawen bake wanoaitian
fiestaaxon icha jawékiati aní keskaribi.
3 Jaskáaxon, ja apon jawen yonotibo raana iki, ja chaniabo moa jato
kenati, ikaxbi tsoabi bekashamakana iki.
4 Jatianra jakiribi wetsa jawen yonotibo raanribia iki neskáakin
yoixon: ‘Ja en jato chaniabo yoitankanwe moara en jawékiati ake. Enra
nokon wakabo itan nokon yoina xoashamanbo jato retemake, moa
jawékiatiresiki. Jawékiaki bekanwe’, akin jato ati.
5 Ikaxbi ja chaniabaon jato joi ninkáxonyamaa iki. Jaskati wetsa jawen
mai oinnibiribi kaa iki. Wetsabiribi jawen jawékinin maroires kaa iki.
6 Jatian wetsabaonbiribi ja apon yonotibo yatanxon, ramiayonxon
retekana iki.
7 Jaskara ninkataxa ja apo ikonbiresi sinata iki. Jaskákinra jawen
sontárobo raanxon ja retemisbo jato keyo retemaa iki. Jainxon, jaton
jemaribi jatiobi jato menomaa iki.
8 Jaskáa pekáo ja apon jawen yonotibo yoia iki: ‘Ja wanoti fiesta-
tian non piti akára moa ike, ikaxbi ja en chania ikábora jaskarain joti
jisámabobi ikanke.

9 Ramakaya icha jan winókanai callebaon boxon, jatíbi ja maton bechiaibo jato chanitankanwe', akin jato aká iki.
10 Jato jaskáa boxon ja yonotibaon ja callen ikábo jato chania iki, jakon itan jakonma jonibo inonbi, jaskáakanara jainoax wanoai xobo bochonon kaman joni icha weita iki.
11 Jatian ja chania beabo oinni jikixon apon meraa iki westíora joni jayakax fiestanko jikiti chopa sawéoma itina.
12 Jatian apon yokata iki: 'Joní ¿Jawekeskataxki ja jayá fiestanko iti chopa sawéomanixbi mia neno jikia?' akin. Jaskáabi ja joni jawebi yoyo iama iki.
13 Jaskaketian ja apon jawen yonotibo yoia iki: 'Nato joni tanéxanan menéxkanwe, jaskáaxon nenoa pikoxon ja yaméain potakanwe, ja masá tenei winikin xeta kerox ati ikainko'.
14 Ichara ikanai ja kenakaatabo ikaxbi ja katokootabora ichama iki", akin jato aká iki.

Apo kopiátibokiriakin yokákana
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Jato jaskáa pekáo boax *fariseobo tsinkíkana iki, jaskáaxon Jesús jakonmai yoyo imaxon jakopi ramianoxon shinan akí.
16 Jaskáaxon jaweti jaton joniboyabi Herodesnin jonibo raankana iki, jatian jabaon neskáakin yoikana iki: —¡Maestro! Nonra onanke minra ikon yoiai iki ixon, jainxonra akonkinribi ja Dios keenai keskati jati min jato onanmai. Minra ja jonibaon yoiai jawékibo chibanyamai, jato betan jakon inox mia iamai kopí.
17 Oinnon min shinanbiribi noa yoita. ¿Jakon o jakonmarin ja icha mai iboaa romamea apon yoiaibo senenhakin non kopíati? —akin akana iki.
18 Jatian jakonma shinanyaxon jaskáakanai onanxon jato Jesussen yoia iki: —¡Beparanmetaibo! ¿Jawekopiki maton ea jakonmain pakémakasai?
19 Jan apo kopíati koríki ea oinmakanta —akin jato aká iki. Jato jaskáa, bexonkana iki.
20 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Tson bemanan jisárin itan tson janerin ja koríkiain akana? —akin.
21 Jaskáa yoikana iki: —Césarna riki —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja Césarnin jawékibo, César menikanwe. Jatian ja Diossen jawékibobiribi Dios menikanwe —akin.*
22 Jato jaskáaka ninkatax ikonbiresi ratékana iki, jaskaxon jatianbi jenebaini moa bokana iki.

Mawatabo jiriti yokákana
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Ja neteribira jaweti *saduceobo Jesússiba bekana iki, jabaonra mawatabo jiriti ikonhaayamakanai, jaskakinra Jesús yokákana iki:
24 —Maestro, Moiséssen esekanra yoia iki, westíora joni bakeaamabi mawáketian, ja kachianbaina ainbo jawen wetsan biti, ja jawen wetsa wayon bakeya imati kopí iki ixon.
25 Jatian noibara iká iki kanchis joni ja bakebires jaskara winoti, jaton rekenparira wanoaxbi mawata iki, jatian bakeamabi iká iketian, já pekao iká jawen wetsan ja kachiana ainbo bia iki.

* **22:21** César iki iká riki; jan jato ikinai romamea koshi.

26 Jatian jara jaskashamanribi winota iki, japekaora ja kimisha itin iká
jawen wetsa jaskáribi winota iki, jaskápatankaxonra ja kanchis wetsax-
onbi ja ainbo awinhakana iki.
27 Jatian moa jatikaxbi mawákana pekáo, ja ainboribi mawata iki.
28 Jaskara iken ja kanchisxonbi awinhakana iní ikaxmein ja
mawatabo jiriketian ¿Tson awinshaman ja ainbo inoxiki? —akinra
akana iki.
29 Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: —Matora jaimabires itai, ja
wishakan yoiaibo onanyamaax, itan ja Diossen atipana koshiribi
onanyamaa kopí.
30 Ja mawatabo moa jirikanketianra, benbobo wanoti itan ainbobo
benoti moa yamanoxiki. Jabora naikanmea ángelbo keskábores moa
inoxikanai.
31 ¿Matonkayaki yoyo akama iki, ja mawatabo jiriti iken ja yoii Dios ikai
32 'Ea riki Abrahamman Dios, Isaacnin Dios, itan Jacobnin Dios?' iki.
Jara mawábaon Diosma iki, ja riki jiriabaon Dios —akin jato aká iki.†
33 Jato jaskáakin Jesussen yoia, jonibo ikonbiresi ratékana iki jawen esé
ninkatax.

Japariakin senenhati joi
(Mr. 12.28-34)

34 Jaskáketianra, ja *saduceobo Jesussen netémaa ninkatax, fariseobo
tsinkíkana iki.
35 Jatian westíora kikinhakin esé onannaton Jesús tanakin yokata iki:
36 —Maestró, ¿Jaweratokayarin japariakin senenhati joi esekan yoiai? —
akin.
37 Jaskáa Jesussen yoia iki: —'Ja min Ibo Dios noiwe, jatíbi min jointi-
axonbi, min kayayaxonbi itan jatíbi min shinanyaxonbi'.‡
38 Jariki ja rekenain iká itan japariakin non senenhati joi.
39 Jatian japekao iká riki, jaskataniribi; jara ikai neskati: 'Minbix
noikaata keskáribiakin wetsabo noiwe', iki.
40 Nato senenhati joi rabékira ike jatíbi esébo itan ja *profetabaon
yoikatitai joibo koshii.

¿Tson bakemein iki Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Jatian jainbipari ja fariseobo tsinkíkana iketian jato Jesussen yokata
iki:
42 ¿Matonki ja *Cristo tsoa shinannai? ¿Tson bakemein itiki? —akin.
Jatian yoikana iki: —Davidkan bake riki —akin.
43 Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: —¿Jaskara ixonbiki ja Diossen
Shinanman imaa Davidkan, Ibó akin aká iki? David inike:
44 Diossenra nokon Ibo yoia iki: 'Nokon mekayao yakáwe, Ja min
rawibo en min taenaman itiakin imaxonai kaman iki'.§
45 ¿Jawekeskataxki ja Cristo Davidkan bake itiki, ja Davidkanbi Ibó akin
akai ikax? —akin jato aká iki.
46 Jato jaskáaka tsonbi jawe joibi yoiamaa iki. Jatianbira moa jainxon
tsonbi jawebi yokáwetsayamakana iki.

---

† **22:32** Ramara ea jaton Dios iki, Dios ikai ikaxa, jabo jiriabo ikanti jake. ‡ **22:37** Dt. 6.5; Mr. 12.29-30 § **22:44** Sal. 110.1

23

Fariseobaon itan esé onanbaon akaibo, jato Jesussen yoixona (Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Jato jaskáa pekáo, jatíbi joniboyabiakin, jaonmea onannaibo Jesussen yoia iki:

2 "Ja esé onanbo itan *fariseobo riki, ja Moiséssen aní esébo jaskati iká jato onanmaibo.

3 Jaskara iken jato joi ninkáxonreskanwe, jainxon jatíbi mato yoikanaiboribi jato axonreskanwe; ikaxbi jabo ikai keskatires iamakanwe. Jabora jato jaskáakin eseibi, jaskati iamakanai.

4 Atikomabires senenhati joibo akanai jato senenhamakaskin, wetsabo papimanoxon, kikinbires iwe jawéki tsinkikanai keskáakin. Ikaxbi jabaonribi senenhakinmabi.

5 Jatíbi jaton akaibo iki jonibaon oinnon iki ixon akanaires. Chopaki Diossen joi wishaxbo ikanai jan benexeeti, itan jaton poyainbo jan ponexeeti. Jaton tariribi akanai tapóshaman inon ixonbo chopan ketekiakin.

6 Tsinkíxon jawékiatiainko kaax ikanai, kikinbo yakatainkoshamanboribi yakámakantinin keeni, jainoax ja esé ninkáti xobo meran jikiaxbo ikanai rekenainshaman yakámakantininribi keeni.

7 Jainoaxibi ikanai jonibaon bechixon jato saludankin, maestró akinshamanbo akantininribi keeni.

8 Ikaxbi matobiribi, jonibaon maestró akin akantinin keenyamakanwe. Matora já wetsabobires keskábo ikax, westíora Maestroyabicho iki.

9 Tsoa jonibi nato mainxon papá akinbo ayamakanwe, westíora papayabichoriki mato, já riki ja naikan iká Dios.

10 Jainoax maestro akin mato akantininribi keenyamakanwe. Matora westíorabicho maestroya iki, jariki *Cristo.

11 Ja mato xaranmea jan mato xewina jonira iti jake, wetsabo jato jawéki axonai.

12 Ja jatonbinix kikinman shinanmeetaibora, jawemabiakin oinkanti jake, jatian ja jawemabitonin shinanmeetaibora, kikin joniakin oinkanti jake.

13 Jawe iresaipanon, ja *fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai ja wetsabo jato Diossen ikinti netenko jikikanti ikenbi, jato xepóti xeponaanreskin. Matoribi jikiamai itan ja jikikasaiboribi maton imayamai.

14 [Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai ja benomaata jaton xobon jayatashokobo jato bichinkin, jaskáax paranakin akai maton nenké oraciónbo akin. Jato jaskáai kopíra maton bebonbires masá tenenoxiki]

15 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matora ikai ochóbi jatíbiainbo kaai, westíora jonitanibires maton esé jato ikonhamakasi, jatian moa jato ikonhamaxonra, mato xewina jakonmabires maton jato imai, jatiankaya moa chiikan ewa meran katiresbo itiakin.

16 ¡Jawe iresaipanon, mato riki benchebo ixonbi jato ikinkasaibo! Maton yoiai: 'Tsonki ja Diossen xobo janebainhanan jawéki ati yoiai, jara

senenhayamaabi jawemabi iki ixon, ikaxbi ja Dios rabiti xobo meran iká oro janebainhanan ati yoiakaya iki ja akonkin senenhati, ixon'.

17 ¡Kikinshaman onanma itan benchebo riki mato! ¿Jawekayaki bebon jakon iki, ja oro, ó ja oro jan Diossena imai, *Diossen xobo?

18 Jainxon maton yoiribiai: 'Tsonki ja jainxon Dios yoina menoxonti janebainhanan jawéki ati yoiai, jara senenhayamaabi jawemabi iki ixon. Ikaxbi ja jainxon Dios yoina menoxontiainko, ja Dios menikana jawéki itina janebainhanan ati yoiakaya iki, akonkin senenhati ixon'.*

19 ¡Benchebo! ¿Jawekayaki bebon jakon iki, ja Dios menikana ó ja Dios menikana jan jakon imai jainxon yoina menoti?

20 Ja jainxon yoina Dios menoxonti janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra jatíbi ja Dios menikanayabi moa janeke.

21 Jatian ja Diossen xobo janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra ja jameran já Diossibi moa janeke.

22 Jatian ja nai janebainhanan jawéki anox yoyo ika joninra, jabicho janeyamake. Janra moa Diossibi janeke, naikan jawen yakáti iketian.

23 ¡Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparanmetaibores! Matonra akai ja mentankonia, aníssainoa itan ja comino maton tsekaa, chonkankoniabo westíorabo Dios menikin. Ikaxbi ja esé meran iká kikinshaman ja senenhati joikaya maton senenhayamai. Ja iki, itibi keskati jati, noixon jato jatíbinin akinti itan Diossen yoiai keskati jati. Jakaya riki ja wetsa jawékibo aríbakinbi maton senenhati.

24 ¡Mato riki benchebo ixonbi jato ikinkasaibo! Matonra akai nakayabi xeanaketian akamabipari toakin, ikaxbi ja ani camello xeati meran itinakaya maton xeai.

25 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai jawen pekainres ja rato betan vasobo chokakin. Ikaxbi maton shinan merankayara bochoke, ja maton yometsoxon bia jawékibo.

26 ¡Fariseo benchebo! Rekenparikaya ja vaso napo iká kerásbo chokakanwe, jatianra ja vaso pekainribi moa kerás yamati iki.

27 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparanmetaibores ikax, ja mawá kini joxoakin sikakana keská, bebires jakonhira. Ikaxbi chichó iki, ja mawá xaoyabi meskó kerás jawékibo bochoa.

28 Jaskara riki mato; oinkana jakonhira joni keskabo, ikaxbi chichókaya beparametaibo itan jakonma shinan bochoyabo ikaxbi.

29 Jawe iresaipanon, ja fariseoboyabi esé onanbo, mato riki beparametaibores. Matonra akai ja *profetabo mawáni shinanoxon *monumentobo akin, itan ja jakon joni mawata miinkana kiniboribi akai maton raoaxonkin.

30 Jaskáaxki mato ikai: 'Noaribi ja non rekenbo betan senen japaoni ixonra, ja *profetabo retekanaitian non ayamakeana iki, ikibo yoyo iki'.

31 Jaskatibo yoyo ikinra moa maton onanke, mato riki ja *profetabo jan retekatitaibaon chiní bakebo ixon.

32 Jaskara ixon, ja maton rekenbaon akin peonikaya senenhakai kaman chibanreskanwe.

* **23:18** Jain Dios jawéki axontira iká iki ani, jan perakanxon yoina itan wetsa jawékibo Dios menoxonkanai ikax.

33 Mato riki, jakonmabo ikax rono kaita keská jonibo ¿Maton jisáki ja
chiikan ewa meran mato kayamanoxiki?
34 Enra mato raanxonoxiki, *profetabo jainoax nokon joi onanna
jonibo itan jan mato axeatibo. Ikaxbira maton jato retenoxiki, jatíribibora
maton jato korosen anóxiki, jatian wetsabora ja esé ninkáti xobo mer-
anxonbo maton jato rishkinoxiki, jemabotiibira benaananbo maton jato
ramianoxiki.
35 Jaskara ikenra jatíbi jakon jonibo retekana kopí, mato Diossen
castiganoxiki. Ja Abel retekani kopí itan ja senentiainbi ja Diossen
xobo meran iká jainxon Dios yoina menoxonkanai naxaranxon ja
Beriquíassen bake Zacarías maton reteni kopí.
36 Ikonshamanra en mato yoiai: Nato jawékibo kopíra, mato jatíbi
Diossen castiganoxiki.

Jerusalénhainoa jonibo kopí Jesús winia
(Lc. 13.34-35)

37 ¡Jerusalén jonibo, Jerusalén jonibo! Mato riki ja *profetabo itan
jawen joi yoiti Diossen raana jonibo makanman tsakaanan jato reteaibo.
Ichaakinra en mato tsinkianan ikinkaske, atapanin jawen bakeshokobo
jawen pechi meran axon koirannai keskáakin. Ikaxbi mato keenyamaa
iki.
38 Jaskara ikenra, ja Diossen xobo, moa potá xobo keská inóxiki.
39 Jatianra en mato yoiai: Ramara jawetianbi maton ea oinwetsaya-
manoxiki, 'Miara non jowé akai, mia riki ja Ibon janenko joái', iki mato
iti senenai kamanpari", akin jato aká iki.†

24

Diossen xobo ras akanti Jesussen yoia

1 Ja moa Diossen xobo meranoax Jesús pikókaini kaaitianra, jaon-
mea onanaibaon nokobainxon ja Diossen xobo metsáshaman itina oin-
makana iki.
2 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki oinna nato xobo
jaskáakinshaman akana? Enra mato ikonshaman yoiai, westíora makan
texea wetsa makanki perakaatanibobira yamanoxiki, keyora ras
anóxikanai —akin jato aká iki.

Nete senenamatianbi jaskara itibo
(Mr. 13.1-37; Lc. 21.5-36)

3 Jato jaskáa pekáo, olivos mananman bokana iki, jain kaax
Jesús yakata iki, jatian moa jabicho iketian jaonmea onanaibaon
nokobainxon yokákana iki: —Jawetianshamankayaki jaskarabo iti
iki ixon min yoitininra noa keenai. Jainoax ¿Jaweki inoxiki ja mia joti
ochama itan moa nete senenaitian non ja oinxon onantibo? —akin.
4 Jaskáakana jato Jesussen yoia iki: —Koirameekanwe mato tsonbi
parankantima kopí.
5 Ichara benóxikanai eki yoinmeetax, 'ea riki *Cristo', iki ikaibo,
jaskáakin yoixonbora jato icha paranoxikanai.
6 Matonra ninkánoxiki wetsanko, wetsankobo reteanankanai. Ikaxbi
ratéyamanoxikanwe; jaskarabo ikíbira nete senenamapari inoxiki.

† **23:39** Sal. 118.26

7 Jonibora wetsa mainmea jonibo betan reteananoxiki, jatian apobora wetsa mainmea apobo betan reteananoxiki, jonibora jawékiatinin inoxiki, jainoax jatíbiainra ani niwanbo inoxiki.
8 Ikaxbi jaskarabo ikaira itiki, moa masá tenetibo iki peokootaipari.
9 Matora yatanxonbo joni koshiboibabo bonoxikanai ramianoxon, jaskáaxonbora mato retenoxikanai. Ea chibanaibo iketianra jatíxonbi mato omísnoxikanai.
10 Jatianribira ichaxon ea ikonhakin jenenoxikanai. Jakonhai keská ixonbora, jato ramiakanti jake, jaskatira omisananoxikanai.
11 Icha ikonma *profetabora pikónoxikanai. Jabaonra icha joni parannoxiki.
12 Jatian moa iorai jakonma jawékibo kaita ikenra, icha jonibaon noimisti shinan keyónoxiki.
13 Ikaxbi ja nete senenai kamanbi eki koshii jenéyamaiboresa, kishpinmeenoxiki.
14 Ja Diossen ikinaton jati jakon joira, jatíbiainpari yoikaati jake, jatíxonbi onankana iti kopi, jatianparira moa nete senenoxiki.
15 Jawetianki ja Diossen xobo meran, jakonmabires jawéki akanti ja *profeta Danielnin yoini keská akanai maton oinnai (yoyo axon onankanwe).
16 Jatianra ja Judea main ikabo, jabati mananman bokanti jake,
17 jatian ja jaton xobo pekaten itinabora, jaton jawékibo bikasi moa naman jotima iki,
18 jainoax ja jaton wainko bokanabora, jaton chopa bikasi xobon jakiribi jotima iki.
19 ¡Jawe iresaipanon! Ja tooyabo itan bake maxkoya ainbobora ikonbiresi onitsapinoxiki.
20 Dios yokákanwe ja mato jabati katira, oitian iamax tantiti netenbi inake.
21 Akonbireskin masá tenetira inoxiki ja neten. Tsonbira nato nete peokoonontian itan ramakamanbi jaskáakinhora masá teneama iki itan jaskáakin masá tenetiribi moa yamanoxiki.
22 Jatian jaskáakin masá tenetibo basiora Diossen imaabira, jatikaxbi mawákanti iki. Jakopíra jawen katotabo noia ixonres, basima neteres imati iki.
23 Ja netebaon tsonbires mato atiki: 'Oinkanwe, neno riki *Cristo', iamaxon 'oa riki', akinbo yoikin, jato ikonhayamanoxikanwe.
24 Ikonma Cristobo itan ikonma *profetabora bekanti jake. Jabaonra ja oinxon onanti itan ani ratéti jawékibo anoxikanai, jaskáaxon ja Diossen katotabobi jato paranti shinanxon.
25 Koiramekanwe, jaskarabo ikámatianbira en moa mato yoike.
26 Jaskara iken, 'Cristora jain joni jayamainko itinke', akin mato akana, jain kayamanoxikanwe. Jainxon, 'Cristora xobo chicho joneta itinke', akin mato akanabi, ikonhayamanoxikanwe.
27 Ja kaná chopékin, bari pikotaiorixon bari kaaiori tenai non oinnai keskára inoxiki ja jonin Bake joí.
28 Jaweranoki westíora mawá iki, jainra jaskara piai noyai yoinabo tsinkitai.*

* **24:28** Lc. 17.37. Mawá piai noyai yoinabo tsamata oinxon, mawára jake ixon non onanai keskáakinribi, neskara jawékibo ikai oinxon maton onanti jake moa Cristo joti ochóma.

Jonin Bake jakiribi joríbati
(Mr. 13.24-37; Lc. 17.26-30, 34-36; 21.25-33)

29 Jaskara masá tenetibo winota pekáoshokobira, moa bari nokanoxiki,
oxénribi moa teneyamanoxiki, ja naikan iká wishtinboribi maannoxiki,
jatíbi ja naiori iká koshi jawékiboribi shakónoxiki.†
30 Jaskataitianra oinnoxikanai ja jonin Bakera moa joái ixon, ja oinxon
onanti naikan ikaitian. Jaskataitianra jatíbi nato main já jonibo raketi
winiananbi yoyo inoxikanai, ja jonin Bake jawen atipana koshia, itan
penébires moa naikoinman joaitian oinnax.
31 Jatian janra jawen ángelbo raanoxiki, kikin koshin trompeta xoon
akatoninres, jatíbi jawen katotabo mai senenainoabi jato tsinkiti.
32 Ja higo jiwi riki maton jainxon onanti. Jawetianki jawen ponyanbo
jakonax, moa jawen peibo pechokoai, jatian maton onanai moara bari-
tiati ochóma iki ixon.
33 Jaskáakinribi ja meskó jawékibo ikaitian oinxon, onanoxikanwe ja
jonin Bake moa joti ochóma.
34 Ikonshamanra en mato yoiai: jatíbi nato jawékibora inoxiki seneni ja
ramatian jakana jatíribi jonibo mawatamatianbi.
35 Ja nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi ja nokon joibora, winóyamai
senenoxiki.
36 Ikaxbi ja nete itan ja hora jotira tsonbi onanyamake. Nin ja naikan
iká ángelbaon itan ja Bakenbira onanyamake. Nokon papa Diossenbi-
choresa onanke.
37 Ja Noé inontian ikáni keskáshamanribira inoxiki ja jonin Bake moa
jakiribi joaitian.
38 Ja jenen ewa beamapari inontianbi peokootaxa, moa Noé wapóro
meran jikiai kamanbi, jonibo iká iki pii itan xeai, jainoax wanoi itan
benoibores.
39 Jatian tsonbi jaskara iti shinannamabires ikenbira, jenen ewa bexon
jatíbi jato keyoa iki. Jaskáribira inoxiki ja jonin Bake moa jakiribi joaitian.
40 Ja neten rabé joni wainko teeti iibekonaitianra, westíorares boti iki,
jatian wetsa botima iki.
41 Rabé ainboribi itiki renei iibekoni, westíorares boti iki, jatian wetsa
botima iki.
42 Jaskara iken benxokaatax manákanwe. Ja netenshaman maton Ibo
jotira maton onanyamake.
43 Shinankanwe, westíora jonira, ja horashaman yamé yometso joái
onanax oxatima iki. Jaskáaxonra ja yometso jawen xobo meran jikima-
tima iki.
44 Jaskara iken matoribi benxokaata ikanwe; ja jonin Bakera jonoxiki
tson shinannamatian.

Tee senenhakai yonoti betan tee senenhayamai yonoti
(Lc. 12.41-48)

45 Jawen tee akonkin senenhai shinanya yonotira, jawen ibon jaki
jenekin yoibainai, jawen xobon ikábo jato ikinti itan jato jawékiamati.
46 Diossenra raroshaman imati iki jawen ati teebo senenhai iitaitian
joxon ja yonoti jawen ibon nokoketian.
47 Enra mato ikonshaman yoiai: Jara jawen ibon jatíbi jawen jawékibo
koiranon ixon jaki jeneti iki.

† **24:29** Is. 13.10

48 Ikaxbi ja yonoti jakonma ixon atiki, nokon ibora ishton joyamai ixon
shinantaanan,
49 jan jato ikinna ja wetsa yonotibo jato jakonmaakin peokin, jain-
oax paenai jonibo betan jikiax jato betanres xeai, itan jato betan
jawékiaibores ikí.
50 Jaskatibores iitaitianra ja nete itan ja hora joti shinannamainbires
joxon, jawen ibon,
51 ja beparanmeetaibo ati keskáakinribi castiganoxiki. Jatianra akon-
bireskin masá tenei xeta kerox aki winiti iki.

25

Chonka xontakoki yoinmeeta esé

1 Ja Diossen ikinaton jati netera inoxiki, ja chonka xontako jaton
lamparin bitaanan ja wanoai joni manai boax ikáni keskáribi winoti.
2 Pichikara ikana iki, shinanti onanmabo, jatian pichikaribi ikana iki
shinanti onanbo.
3 Ja pichika shinanhomaninra, lamparin bokinbi, keyóketian jakiribi
nachíti xeni boyamakana iki.
4 Ikaxbi ja shinanyabaonra, lamparin boribakinbi, xeniribi bokana
iki.
5 Jatian ja wanoai joni ishton joyamaitianra, oxakan jato atimaana,
jatikaxbi oxakana iki.
6 Jatian moa yamé pochínikon ninkákana iki: '¡Jainra moa wanoai joni
joái bechii bekanwe!' iki saí ikanai.
7 Jaskákanai ninkatax jishtenxon, jatíbi xontakobaon jaton lamparinbo
jakonhakana iki.
8 Jatian ja pichika xontako shinanhomabaon akana iki ja shinanya
xontakobo yoikin: 'Non lamparinbora moa nokaibishoko iki, maton
xeni ichatamashoko noa menikanwe', akin.
9 Ikaxbi ja shinanya xontakobaon jato yoia iki: 'Mato meniaxbira
noaribi maxkátiki, jakonra itiki, ja maroaiboiba kaxon matonabiribi
itiakin maton biá', akin.
10 Ikaxbi ja pichika xontako xeni marokin bii bokana pekáora, ja
wanoai joni nokota iki. Jatian ja benxokaata iká xontakobores wanoti
fiestanko jabébi jikikana iki. Jatian moa weíkanketian xepótiribi xepota
iki.
11 Jaskata pekáora ja wetsa xontakobo nokótoshitax, '¡Ibó! ¡Ibó! Noa
xepóti kepenxonwe', iki itoshikana iki.
12 Ikaxbi jan jato yoia iki: 'Enra mato onanyamake, tsoara mato ibirai
akinres'.
13 Jaskara iken; benxokaatabo ikanwe. Matonra ja nete itan ja ho-
rashaman ja jonin Bake jotiki onanyamake.

Kimisha joni teetaiki yoinmeeta esé
(Lc. 19.11-27)

14 Ja Diossen ikinaton jati netera inoxiki, ochó kanoxon westíora
jonin jawen yonotibo kenaxon koirankanon ixon jato koríki menipakeni
keská.
15 Westíora menia iki, pichika waranka, wetsa menia iki, rabé
waranka; jainxon wetsa menia iki westíora warankares. Jatí ichares
westíoraxonbo koirankanti jisábo onanxonra jato menipakea iki.
Jaskáatanan moa ochó kaa iki.

16 Jan pichika waranka bia joninra, ja koríkinin teexon wesa pichika
warankaribi bia iki.
17 Jatian jan rabé waranka biatoninribi jaskáashokoa iki. Janribi wetsa
rabé waranka bishokoa iki.
18 Ikaxbi ja westíora waranka biatoninra, kaxon mai chinianan mai
chicho ja koríki miinna iki.
19 Basi iiti ja ochó kayantana joni joá iki. Joxonra jawen jonibo
yokápakea iki, jaweki ja koríkinin akana ixon.
20 Rekempari joá iki ja pichika waranka jan biantana, joxonra wetsa
pichika warankaribi menitoshita iki. Jainxon yoia iki: 'Ibó, minra ea
menia iki pichika warankares, natora wetsa pichika warankaribi en mia
meniai, ja riki en kaimaa', akin aká iki.
21 Jatian ja jonin yoia iki: 'Jakonra min ake, miara jakon itan miki
koshiti joni iki, ja ichama min jakonhakin aká kopíra, rama bebonbires
icha en mia koiranmai. Rama ebé raroi jowé', akin aká iki.
22 Ja pekao, joá iki ja rabé waranka koríki jan biantana joni, joxon
yoia iki: 'Ibó minra ea menia iki rabé waranka koríki, natora wetsa rabé
warankaribi en mia meniai, ja riki en kaimaa', akin aká iki.
23 Jatian ja jonin yoia iki: 'Jakonra min ake, miara jakon itan miki
koshiti joni iki, ja ichama min jakonhakin aká kopíra, rama bebonbires
icha en mia koiranmai. Rama ebé raroi jowé', akin aká iki.
24 Ikaxbi ja westíora waranka koríki biantana toninbiribi joxon yoia
iki: 'Ibó, enra onanna iki, jain banaa ixonmabi jainoa bikaskin min jato
yokákin teai.
25 Ja kopira, rakékin ja min koríki en kaxon mai meran jonea iki. Ikaxbi
nato riki ja min koríki', akin.
26 Jaskáa, ja jonin yoia iki: 'Mia riki jakonma, itan chikish joni. Ja jain
banaa ixonmabi jainoa bikaskin en jato yokákin teai onanna ixonra,
27 iká iki, ja koríki min banco meran niati. Jatianra moa joxon ja nokon
koríki kaita en bikeanke', akin aká iki.
28 Jaskáatanan jawen jonibo yoia iki: 'Ja westíora waranka koríki bich-
inxon, ja chonka waranka koríkia joni menikanwe.
29 Ja jakonhakin akára, bebonbires non meniti jake ibanon ichaya iki
ixon. Ikaxbi ja jakonmaakin akára, ja jayatabobi non keyo bichinti jake.
30 Jatian ja nato jakonma yonoti, jemaori boxon yamé meran
potakanwe, ja xeta kerox aki winiti ikainko', akin jato aká iki.

Jatíbi jonibaon akábo jato yoixonti

31 Ja jonin Bakera, jatíbi jawen ángelboya penébires joáx, jawen penébires
yakátinin yakánoxiki.
32 Já bebonra jatíbiainoa jonibo tsinkinoxiki. Jatian janra jato
katópakenoxiki, ja oveja koiranaibaon cabrabo betan imayamakin ove-
jabo katotai keskáakin.
33 Ja ovejabora jawen mekayao jato imanoxiki, jatian ja cabrabora
jawen mexkao jato imati iki.
34 Jatianra ja apon jawen mekayao ikábo jato yoiti iki: 'Matobo
neri bekanwe, nokon Papanra mato jakon imake. Ja nato nete jo-
nianontianbi, matonribi Dios betanbi jainxon jato ikinti nete axona,
iboakanwe.
35 Matonra ea pikasaitian ea pimaa iki. Ea nomiaitian maton ea
xeamaa iki. Ea wetsanko iketian maton xobon ea maton imaa iki.

36 Ea chopaoma ikenbi maton ea chopa menia iki. Isinaitian, maton ea
koirana iki. Cárcel meran iketian, ea oinni mato kaa iki', akin jato atiki.
37 Jatianra ja jakon jonibo ikanti iki: '¿Jawetianki, mia pikasai oinxon
non mia pimaa iki, Ibó? ¿Jawetianki, mia nomiaitian oinxon non mia
xeamaa iki?
38 ¿Jawetianki wetsanko kaa iketian oinxon, non xobon mia non bia iki?
¿Jawetianki chopa keyota oinxon, mia non chopa menia iki?
39 ¿Jawetianki, isinai oinxon non mia koirana iki? ¿Jawetianki, cárcel
meran iketian oinnax mia oinni noa kaa iki?' iki ikanti iki.
40 Jatianra, ja Apon jato yoiti iki: 'Ja nokon wetsabo, kikinmashoko
shinankanaibo akinkinra, maton ea moa akinna iki', akin.
41 Japekáora, ja mexkao ikábobiribi jato yoiti iki: '¡Eibakeax botankanwe,
jakonmabo. Ja yoshinbaon koshi itan jawen yonotibo axona, jawetianbi
nokayamai chiikan ewa meran botankanwe!
42 Matonra ea pikasainbi ea pimayamaa iki. Ea nomiainbi maton ea
xeamayamaa iki.
43 Ea wetsanko kakenbi, maton xobon ea maton biamaa iki. Ea
chopaoma ikenbi, maton ea chopa meniamaa iki. Ea isinainbi itan ea
cárcel meran ikenbi, ea oinnitani mato kayamaa iki', akin.
44 Jatianra jabaon akanti iki: 'Ibó, ¿Jawetiankayaki mia pikasai non oinna
iki, mia nomiaitian non oinna iki, mia wetsanko kaa non oinna iki, mia
chopa keyota non oinna iki, jainxon isinainbi itan cárcel meran ikenbi
mia non akinyamaa iki?' akin.
45 Jatianra, ja apon jato yoiti iki: 'Ja nokon wetsabo, kikinmashoko
shinankanaibo maton akinyamaara, maton earibi akinyamaa iki', akin.
46 Jaskara jakonma jonibora, jatíbitian masá tenetiain bokanti jake.
Jatian ja Diossen yoiai keská ikábora jatíbitian jati netenkobiribi bokanti
jake —akin jato aká iki.

26

Jesús yatanoxon shinankana
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Jatian moa jato joi yoikin senenhataanan, jaonmea onannaibo Je-
sussen yoia:
2 —Matonra onanke, ja rabé nete pekáo moa *Pascua fiesta ikai. Ja-
tianra ja jonin Bake yataanan ramiayonxon korosen axon retenoxikanai
—akin jato aká iki.
3 Jatianribi iká iki, ja sacerdotebaon koshibo betan ja judíobaon joni
koshibo, ja *sacerdotebaon koshi Caifás jain iká xobonko tsinkíkana.
4 Jainxon shinankana iki, paranhanan yatanxon Jesús reteti.
5 Ikaxbi jatíribibo ikana iki: —Ja *Pascua ikaitianbiora atima riki,
sinatira jonibo tsokáskanake —ikibo.

Westíora ainbaon Jesús ininti machita
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

6 Jatian Jesús iká iki Betania jemanko, ja *lepra isinya ikátiai Simonman
xobonko.
7 Jain pii yakáketianra, westíora ainbo nokótoshita iki kopí ininti
tsomáya. Joxonra, pataxbainxon ja inintinin Jesús machita iki.
8 Jaskaaka oinnax, jaonmea onannaibo ikana iki ikonbiresi sinati
neskati: —¿Jawekopiki, nato ininti jaskáakin yoyota?

9 Jakayara ike kikinshaman kopí maroxon, ja jawékiomashokobo jato
akinti —iki ikana iki.
10 Jaskákanai onanxon, jato Jesussen yoia iki: —¿Jaweakiki nato ainboki
mato sinatai? Janra jakon tee ea axonke.
11 Ja jawékiomabora, jatíbitian mato xaran janoxiki, ikaxbi eara jatíbitian
mato betan iamai.
12 Nato ainbaon ea inintinin jaskáa riki, jayá ea miinkanon ixon aká.
13 Enra mato ikonshaman yoiai: Nato netenxonra, jatíbiainxon jakon joi
yoikin, nato ainbaon ea jaskáani yoinoxikanai ja shinankin —akin jato
aká iki.

Jakonhai keská ixonbi Judassen Jesús jakonmaa
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

14 Jatian ja chonka rabé jaonmea onannaibo ikainoa, westíora Judas
Iscariote janeyara, *sacerdotebaon koshibo oinni kaa iki.
15 Kaxon jato yoia iki: —¿Jawetiishamanki maton ea kopíatiki, en mato
Jesús yatanmaketian? —akin. Jatian jabaon shinan axon, kimisha
chonka koríki menikana iki.
16 Jatian jaskáakana, moa jaskáaxon jato Jesús yatanmati Judassen
benaa iki.

Pascua fiesta yantan Ibon jawékiaka

17 Ja moa fiesta peokootaitian, *levaduraoma aká pan pikanai reken
netera, jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki: —¿Jaweranoshamanxon,
ja *Pascua iketian, non jawékiati aká yantan pitinki mia keenai? —akin.
18 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jerusalénhain botankanwe, ja en
mato janexona jonin xobonko. Kaxon yoitankanwe: 'Moara nokon nete
ochóma iki, jakopira ja eonmea onannaibo betan min xobonkoxon en
jawékiakasai *Pascua iketian, ikira non Ibo ike akin atankanwe' —akin
jato aká iki.
19 Jato jaskáa boxon, jaonmea onanaibaon ja Jesussen jato yoia
keskáshamankin akana iki. Jainxon ja *Pascua iketian yantan jawékiatiribi
akana iki.
20 Jatian moa yaméketian, Jesús iká iki jawen chonka rabé jaonmea
onannaibo betan pii mesan yakata.
21 Jain pii yakáxonbi, jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai: Mato
westíoraxonra jakonhai keská ixonbi ea jakonmaati jake —akin.
22 Jaskáakin yoia, jawen jonibaon akonbireskin masá shinankana iki.
Jatian, westíoraxonbo yokákana iki: —¿Ea yoiiki mia iká Ibó? —akin.
23 Jaskáa jato yoia iki: —Ja en piai ratomearibi piai riki, ja jakonhai
keská ixonbi ea jan jakonmaati.
24 Ja jonin Bakera, jaskara iti wishakan yoiai keská winóti jake. Ikaxbi
jawe iresaipanon, ea jakonhai keská ixonbi ea jan jakonmaakai. Jakonra
ibirakeanke ja jonikaya, jawen tita meranoax pikóyamaa —akin jato aká
iki.
25 Jatian jankaya jakonhai keská itaanan jakonmaati ixonbi, Judassen
aká iki: —¿Ea yoiiki mia iká Maestró? —akin. Jatian Jesussen yoia iki:
—Minbira moa yoike —akin.
26 Jatian pii ikanaitian, pan bitaanan, Jesussen Dios iráke aka iki.
Jaskáaxon ja pan tobapakeanan jato menikin ja jaonmea onannaibo yoia
iki: —Bixon pikanwe; natora nokon yora iki —akin.
27 Japekao, xeatia kenporibi bixon, Dios iráke aka iki, jaskáatanan jato
menipakekin yoia iki: —Jatíxonbi ja nato kenpomea xeakanwe,

28 jara nokon jimi iki, janra ja senenhabekonti joi Diossen aká onanti
imai. Ja jimira chikotai icha jonibaon ocha, moa Diossen shinanxonya-
manon ikax.
29 Nato akinbichora en mato betan nato vino xeai. Ikaxbi jawetianki
ja nokon Papan noa ikinai neten noa jatikaxbi tsinkíkanai, jatianparira ja
bená vino non xearibinoxiki —akin jato aká iki.

Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Jaskatax moa *salmosbo bewai senentaanan, Olivos mananman
bokana iki.
31 Jainxon jawen jonibo Jesussen yoia iki: —Nato yaméra mato
jatikaxbi eki koshiamanoxiki. Jaskáti yoiira wishá meran ikai: 'Jan oveja
koiranaira en retenoxiki, jatianra ja ovejabo janbísti jake iki'.*
32 Ikaxbi moa jiritaananra, mato kaamabi eapari Galileanko kanóxiki
—akin jato aká iki.
33 Jaskataitian, Pedron yoia iki: —Jatíxonbi miabicho potakanainbira,
en mia potayamanoxiki —akin.
34 Jatian Jesussen neskáa iki: —Ikonshamanra en mia yoiai: Nato
yaméra, atapa keotamabi ea yoii kimishai enra onanyamake iki mia
inoxiki —akin.
35 Jaskáa, Pedron yoia iki: —Ea mibébi retekanti ikenbira, jawe ikaxbi
enra já onanyamake iki ea iamanoxiki —akin. Jatian jatíribi jaonmea
onanaibaonribi jaskáakin yoikana iki.

Getsemaníainxon Jesussen orana
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Japekao, jaonmea onanaiboya Jesús Getsemaní janeya wainko kaa
iki, jainxon jato yoia iki: —Nenobipari yakákanwe en ono kaxon oranai
kaman —akin.
37 Jaskáaxon, Pedro betan Zebedeon bake rabéres ioa iki. Jainoaxa
ikonbiresi oniskin masá shinankin peoa iki.
38 Jainxon jato yoia iki: —Nokon shinan meranra ea ikonbiresi onisai
mawákasnon kaman. Nenobipari ikanwe, ebébi oxá tenekanwe —akin.
39 Jato jaskáabaini orichaashoko kaax, jawen betonkoninbi mai tii akai
kaman chirankootanan neskáakin orana iki: "Papá, min keen iketian, ea
masá tenemayamawe. Ikaxbi nokon keena keská ea axonyamawe. Min
keena keskáres awé", akin.
40 Jaskataanan, jaonmea onannaibo ikainko joríbaxon, oxakana jato
nokoa iki. Jainxon Pedro yoia iki: —¿Westíora hora tanibireski maton ebé
oxá teneti atipanyamaa?
41 Oxayamakinkaya orankanwe, tanakaati joketian maton teneti kopí.
Maton shinanra jakon akasai, ikaxbi maton yorara yosma iki —akin jato
aká iki.
42 Jainoax jakiribi karibaxon neskáakin orana iki: "Papá,
jaskáshamanhaxon nato masá en teneti bechitentikoma iketian, min
keena keskáres awé", akin aká iki.
43 Jaskáakin oranbeirani joxon, jakiribi oxakana jato nokoribia iki.
Jaton berobo ikana iki oxakan ayora bero pexmashokobo.
44 Jaskara ikanaitian jato oinbainresi kaxon, moa kimisha itin ja
awana keskáakinribi orana iki.

* **26:31** Zac. 13.7

45 Jaskáatanan jaonmea onannaibo ikainko joxon jato yoia iki: —¿Ramakamanbikayaki mato tantii oxa oxaresai? Moara ja jonin Bake ochayabo yatanmakanti hora senenke.
46 Weníkanwe, moa noa bokanon. Jan ea jakonhai keská ixonbi ea jakonmaakai jonira, moa jain joái —akin jato aká iki.

Jesús yatankana
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Jato jaskáakin yoii iitainbi, Judas nokótoshita iki. Ja iká iki westíora Jesussenmea onanairibi. Jabéra icha joni bekana iki, espadayabo itan jiwiabo. Ja bekanabo iká iki, *sacerdotebaon koshiboyaxon ja jema koshibaon jato raana.
48 Jatian jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaakai Judassen iká iki: "Ja kaxon en bexetaira já iki, ja yatannoxikanwe", akin moa jato yoia.
49 Jaskara ixon, nokobainxon Jesús aká iki: —¿Miaki jawekeska iki maestró? —akin. Jaskataanan bexeta iki.
50 Jatian Jesussen yoia iki: —Jaskara akí mia joákaya, ishtontani awé joní —akin. Jaskáaketian, nokobainxon jonibaon Jesús yatankana iki.
51 Jaskáakanaitian, westíora Jesús betan itinaton jawen espada tsekataanan, ja *sacerdotebaon koshín yonoti rerakin paxtea iki.
52 Jaskáaketian, Jesussen yoia iki: —Ja min espada moa benxoawe. Ja espadanin jato reteaibora, espadaninribi retekanti jake.
53 ¿Minki onanyamaa, ea jaweayamakanon ixon ja nokon Papa en yokáketian ramabishoko kikinbires icha ángelbo ea jan raanxonti?
54 Ikaxbi en jaskáakabira, jaskara iti wishakan yoiaibo senentima iki —akin aká iki.
55 Jaskáatanan, ja jonibo Jesussen yoia iki: —¿Jaweakiki ja yometsobo atin ea yatani mato espadayabo itan jiwiabo bekana? Netetiibira, jato axeai ea Diossen xobo meran iká iki. Jatianra jawetianbi maton ea yatanyamaa iki.
56 Ikaxbi nato jawékibora ike ja *profetabaon yoini joibo senennon ikax —akin jato aká iki. Jatianra jaonmea onanaibaon, moa jabákin jatíxonbi Jesúsbicho potabainkana iki.

Jesús joni koshibo bebon bokana
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Jatian jan Jesús yatannabaonra, sacerdotebaon koshi Caifássen xobonko bokana iki. Jain ikana iki ja esé onanboyabi jema koshibo tsinkíkana.
58 Ikaxbi Pedrobiribi ochóxonres chibanboi kaax, ja sacerdotebaon koshin xobo jema ikain nokota iki. Jain nokotax ja xepóti koiranaibo betan yakata iki, Jesúsmein jaweayonkanai ixon oinnox.
59 Jatian ja sacerdotebaon koshi itan ja jema koshibaonra jaskáaxon Jesús reteti kopí janso joi benakana iki.
60 Ikaxbi, icha joni joxon jansokin jakonmaakinbo yoikanabi, atikoma iká iki. Ikenbi, rabé joni joxon,
61 jato yoia iki: —Nato jonira iká iki: 'Enra ja Diossen xobo ras axon, jakiribi kimisha netebi aríbatiki', iki —akin jato aká iki.
62 Jaskáaketian, wenítaanan ja sacerdotebaon koshín yoia iki: —¿Minki jawebi yoiamai? ¿Minki ninkata mia jaskati iká yoikanai? —akin.

63 Jaskáabi Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jaskaketian ja sacerdotebaon koshin aká iki. —Ja jatíbitian jiria Diossen janenko noa yoita. ¿Miarin ja Diossen bake *Cristo? —akin.
64 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —Eara jaakon iki, minra moa yoike. Jatianra en mato yoikasai: Basimara maton oinnoxiki ja jonin Bake, jatíbi atipana koshia Diossen mekayao yakata, itan nai koinman joaitian —akin jato aká iki.
65 Jaskáketianra, ja sacerdotebaon koshin jawen chopa noshia iki sinákin. Jaskatax iká iki: —Dioskira jakonmaibires yoyo ike. Wetsabo yokátininra moa noa maxkáyamake, matonbira ninkake jaskati yoyo ikaibo.
66 ¿Jawe keskaki maton shinannai? —iki. Jatianra ikana iki: —Reteti riki —iki saa iki.
67 Jatian jatíribibaon betoshba ataananbo timakana iki. Jatian wetsabaonra, tantash axonbo,
68 akana iki: —Ikon Cristo ixon, onanta tsonki mia tantash aka —akinbo.

Jesús onanama keskati Pedro iká
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

69 Jatian jaskákanai kamanbiribi, Pedro iká iki jeman yakata. Jain itinketianra, westíora jaton yonoti ainbaon nokóxon yoia iki: —Miaribi riki ja Galileankonia Jesús betan ipachoai —akin.
70 Ikaxbi jain itinabo bebomeax, paranai, Pedro iká iki: —Enra onanyamake, tsoa yoiira mia iibirai —iki.
71 Jaskátaanan xepótiain kaa iki. Jainoara ja wetsa yonokanai ainbaon oinxon ja jain ikábo yoia iki: —Natoribi riki ja Nazarethainoa Jesús betan ipachoai —akin.
72 Jato jaskáaitian, onanaxbi jakiribi, ikonkon enra ja joni onanyamake iki Pedro iribaa iki.
73 Jato jaskáa basimabi, jain ikábaon pataxbainxon Pedro yoikana iki: —Ikon riki mia jawen joni, mia yoyo ikara onantibires iki —akin.
74 Jatianra jakonmaibires jaki yoyo itaanan Pedro neskata iki: Enra jawekeskaxonbi ja joni onanyamake iki. Jaskati yoyo ikainbi, atapabene keota iki.
75 Jaskáketian, Pedron shinanria iki: "Ja atapabene keotamatianbi, kimishai paranati", Jesussen yoiwana. Jaskáakin shinannax, jeman pikókaini kaax, akonbireskin masá shinanni Pedro winia iki.

27

Pilatoiba Jesús bokana
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

1 Jatian moa nete xabáketian yamékirishoko, jatíbi *sacerdotebaon koshibo itan ja jema koshibaon shinankana iki jaskáaxon Jesús reteti.
2 Jaskáaxon, menéxanan boxon, ja romamea joni koshi Pilato menikana iki.

Judas mawata

3 Jatian moa Jesús retenoxon shinankana onanaxa, jakonhai keská ixonbi jan jakonmaa ikax, Judas ikonbiresi shinanmeeta iki. Jaskákinra ja *sacerdotebaon koshibo itan ja jema koshibo, ja kimisha chonka koríki jato banexonribaa iki.

4 Jato yoia iki: —Eara ochake, retekanon ixon jakonma akáma joni jato
yatanmaax —akin. Jaskáketianra: —¿Nonki jawe ointi ja? Jara min ointi
jawékibiribi iki —akinres akana iki.
5 Jaskáakin akanara, Diossen xobo napobi janbisbaintiakin Judassen
koríkibo potaa iki. Jaskáabaini kaax, risbikan tenexetax mawata iki.
6 Jatian ja *sacerdotebaon koshibora ja koríki biax neskákana iki: —
Nato koríkira joni retekanaton kopí iki. Jara ja Dios menikana koríki
betanbi non meskoti atipanyamake —ikibo.
7 Jaskáaxon shinankana iki, ja mapokan teetaitonin wai akin akanai
mai, ja koríkinin maroti. Jain ja wetsankoniax beax mawatabo jato
miinti.
8 Ja kopira, rama kamanbi ja mai janekanai, Jimi Mai akin.
9 Jaskataxa, senena iki ja *profeta Jeremíassen yoini: —Ja kimisha
chonka koríkira biríbakana iki. Jatíra iká iki ja joni kopi jato *Israelitabaon
kopí yokata,
10 bixonra, ja mapokan teetaitonin wai akin akanai mai, ja koríkinin
marokana iki, ja Ibon ea jaskáati yoia keskáshaman —iki yoyo ini.

Pilaton Jesús yokata
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 Jesús iká iki Pilato bebon boxon nichinkana. Jatian jan yokata iki:
—¿Miarin ja judíobaon apo? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minra moa
yoike —akin.
12 Jatian ja *sacerdotebaon koshiboyaxonbi *ancianobaon jakon-
maakinbo yoikanabi, Jesussen jawebi yoiamaa iki.
13 Jaskataitian Pilaton yokata iki: —¿Minki ninkáyamai, ja mia jakon-
maakinbo yoii ikanai? —akin.
14 Jábi Jesussen jawe joibi yoiamaa iki. Jaskataitian ja joni koshi
ikonbiresi rateta iki.

Jesús reteti yoikana
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

15 Jatian ja joni koshin axé iká iki, *Pascua fiestatiibi, westíora preso
jonibaon katota jato pikoxonti.
16 Jatianribi iká iki, westíora ninkakaatai joni Barrabás jeneya, cárcel
meran akana.
17 Jatian jain tsinkíkana jonibo, jato Pilaton yokata iki: —¿Tsoa en
pikotininki mato keenai: Barrabás ó Jesús, ja Cristo akin maton akai? —
akin.
18 Jaki notsireskin yataanan já bexonkana iketian onanxon.
19 Jatian jainxon joi benxoatiainko Pilato yakáketianra jawen awinin joi
bomaa iki: “Ja jakon joni betanra min jawe ointi yamake. Já jaskáakanai
kopíra en jakonmabires namáwanke”, iki iká.
20 Ikenbi, ja *sacerdotebaon koshiboyabi ja jema koshibaonbiribi,
ja joni icha tsinkitabo yoixon jen imakana iki, Barrabás pikotaanan
Jesúsbiribi reteti, Pilato yoikanon ixon.
21 Jaskáketianra, ja joni koshin jato yokáribia iki: —¿Jaweratokaya en
pikoxontinki mato keenai? —akin. Jatian yoikana iki: —Barrabás noa
axonwe —akin.
22 Jaskáakana, Pilaton jato aríbaa iki: —¿Jatian ja *Cristo akin maton akai
Jesúski en jaweati iki? —akin. Jato jaskáa jatíxonbi yoikana iki: —Korosen
awé —akin.

23 Jatian Pilaton jato yokata iki: —¿Jawe jakonma akákayarin? —akin.
Jato jaskáabi, korosen awé ikires koshin saa ikana iki.
24 Jatianra Pilaton oinna iki, jawen joi ninkáxonyamai, bebonbires
jakonmaati saa ikanaitian. Jaskákanaitianra jato onpax bemaax, jato
bebonmeaxbi mechokiita iki. Jato yoia iki: —Nato joni mawatara en
akáma ikai, jara maton jawékibiribi iki —akin.
25 Jato jaskáa jatíxonbi yoikana iki: —Non bakeboyaxonbira nato joni
mawata non iboakai —akin.
26 Jaskákanaitian, Barrabás jato Pilaton pikoxona iki. Ja pekao jato Jesús
rishkimaa iki. Jaskáatanan moa korosen akanon ixon jato menia iki.
27 Jatianra ja joni koshin sontárobaon, ja apo jain iká xobo chicho Jesús
bokana iki. Jainra ja Jesús katei jatíbi sontárobo tsinkíkana iki.
28 Jawen chopa jopémaxonra, jaki shirokin jan perakooti joshin chopa
sawemakana iki.
29 Moxa maitiaxonra, ja maitiribi maimakana iki. Jaskáaxonra westíora
jiwi kekóti jawen mekayao yatanmakana iki. Jaskáakin akáxa, jaki shiroi
já bebon chirankootaxbo neskata iki: —Jatíbitianbires ja judíobaon apo
ibanon —ikibo ikana iki.
30 Jainxonribi, betoshba akana iki. Ja yatanmakana iwana jiwinbiribi
mapoki rishkikana iki.
31 Moa jaskati jaki shiroi senenxonra, ja sawemawankana jan per-
akooti joshin chopa jopemaxon, jawen chopabiribi sawemakana iki.
Jaskáaxonra moa korosen anoxon bokana iki.

Jesús korosen akana
(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32 Ja moa jainoax pikóbaini bokinra, Cireneainoa westíora joni Simón
janeya nokokana iki. Jara Jesussen koros papimaxon, bomakana iki.
33 Jatian moa ja Gólgota mananman nokóxonra, “Ja iki mapo xao
manan”, iki iká,
34 moka jawékia vino meskoa Jesús xeamakana iki. Ikaxbi moa tanaax
jakiribi akáshamaa iki.
35 Jatian moa korosen axonra, *suerte axon, sontárobaon jawen
chopabo bikana iki.*
36 Moa jaskáa pekáo, koirani jain yakákana iki.
37 Ja manaon iká iki jaskara kopí akanai yoikin tablanin neskaakin
wishakana: “Nato riki Jesús ja judíobaon apo”, iki iká.
38 Já betanra rabé yometsoribi korosen akana iki. Wetsa iká iki jawen
mekayao; wetsa jawen mexkao.
39 Jatian jain winotaibo, jaki shiroi, bonké bonke iananbi,
40 yoikana iki: —Mia iki, ja Diossen xobo ras axonra, en kimisha nete
pekáobi jakiribi aríbatiki, iki iibata. Rama minbix kishpinmeewe. Ikon
Diossen bake ikax, ja korosenmeax pakéwe —akinbo akana iki.
41 Jatian ja *sacerdotebaon koshibo itan ja esé onanboyabi jema koshi-
boribi jaki shiroi ikana iki neskati:
42 —Wetsabora jato kishpinmaa iki, ikaxbi janbix itira itipanyamake.
Ikon Israel jonibaon apo ikax, ibanon ja korosenmeax janbix paketi,
jatianparira non já ikonhatiki.

* **27:35** Sal. 22.18; Jn. 19.24

43 Dioski koshiaronki ikira ikai, ikonkon jaon keenai ixon, abanon
rama Diossen kishpinmakin. Jaronki Diossen Bake iki ixonra janbi yoiai
—iki ikana iki.
44 Ja já betan korosen akana yometsobobira, jaki shirokana iki.

Jesús mawata
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

45 Jatian moa bariapan iketianra, ja main jatíbiain yameta iki; yantan-
pake kimisha hora kaman.
46 Ja yantanpake moa kimisha hora ikí kaitianra, kikinbires koshin
Jesús sai ika iki: "Elí, Elí, ¿Lama sabactani?" iki. (Ja iki: "Diossé, nokon
Diossé, ¿Jaweatiki min ea potaapanon?") iki iká.
47 Jaskati saí ikai ninkatax, jatíribi jain ikábo ikana iki: —*Profeta Elías
kenai riki —ikibo.
48 Jaskáketianra jatianbi ishtoi kaxon, westíoranin *esponja bitaanan,
*vinagre tsaimaa iki. Jaskáaxonra jiwi nenkéki nexaanan Jesussen
xeanon ixon ketaxnana iki.
49 Jaskáaitian wetsabaonbiribi yoikana iki: —Jaskáayamawe, jorábiratiki
Elías ja kishpinmai non oinnon —akin.
50 Jaskákenbi, Jesús jakiribi koshin saí itaanan, moa jatianbi maxkaa
iki.
51 Ja jaskatatianbira Diossen xobo meran iká, jan nachitea chopa,
bochikiax namani noshita iki, mairibi shakota iki, itan shankaboribi
kaxketa iki.
52 Mawá miinkana kiniboribi kepenmeeta iki. Jatianra icha jakon joni
mawániboribi jiria iki.
53 Jatian moa Jesús jiria pekáora, ja mawá kini meranoax pikotax,
Jerusalén jeman bokana iki. Jainoara icha jonin jato oinna iki.
54 Ja *capitán betan jabé iká sontárobora, Jesussen yora koirani
iikanainbi niwanman aká, itan meskóbo ikaitian oinnax, ikonbiresi
rateti ikana iki neskati: —¡Ikonra iká iki, nato joni Diossen bake! —ikibo.
55 Jainribi ikana iki icha ainbobo, Galileankoniaxbi Jesús chibani
beabo ochóxonres oinni. Ja ainbobo iká iki jan Jesús akinnabo.
56 Jato xaranribi iká iki, María *Magdalena, jainoax Jacobo betan
Josekan tita María. Itan Zebedeon bakebaon titaribi.

Jesús miinkana
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Moa yantan iketianra, Arimateainoa icha jawékia westíora joni José
janeya joá iki. Jaribi iká iki Jesús chibani ipachoai.
58 Janra Pilatoiba kaxon Jesussen yora yokata iki. Jaskáakin
yokáketianra Pilaton jato menimaa iki.
59 Jatianra Josekan ja Jesussen yora bixon, kakaati jakonshamantonin
rakawaa iki.
60 Jaskáaxonra janbi jato shanka kiniamaa benáikainko, ja Jesussen
yora niaa iki. Jaskáatananra shanka anin ja kini xepobaini moa kaa iki.
61 Jatian María *Magdalena betan wetsa Maríara iká iki ja Jesús mi-
inkana kini ponté yakábekona.

Jesús miinkana kini sontárobaon koirana

62 Jatian ja tantiti nete xabáketianra, *sacerdotebaon koshibo itan
*fariseobo, Pilatoiba bokana iki.

63 Jain boxon, yoikana iki: —Ibó, nonra shinannai ja paranmis jonin
japarixon jato neskáakin yoiibata: Eara kimisha nete itin jirinoxiki akin.
64 Jaskara iketian, min sontárobo yoiwe, kimisha nete senenai kaman
kikinshamaankin, ja kini koirankanon. Jaonmea onanaibora beax ja
yoran yometsokanake. Jatonbi jaskáaxa, jato yoii moara jirike iki ikan-
tiki, jaskáaxonra jato apachoai bebonbires jato parankanti iki —akinra
akana iki.
65 Jaskáakana, Pilaton jato yoia iki: —Nato jatíribi sontárobo boxon,
matonbishaman jato kikinhakin koiranmatankanwe —akin.
66 Jato jaskáaka boxon, shanka anin ja kini kikinhakin xepoxon, onan-
tiakin boyakana iki. Jaskáaxon jaki sontárobo koiranmakana iki.†

28

Jesús jiria

1 Jatian ja tantiti nete winota pekáo moa domingo nete xabataitianra,
María *Magdalena betan wetsa María kabékona iki, jain Jesussen yora
miinbakana oinni.
2 Jain kabékonainbi ratéresi kikinbires koshi ninwana iki; ja non Ibo
Diossen ángel naikanmeax joaitian. Joxon, jan kini xepoa shanka oke
taranax janbi peyakaa iki.
3 Ja ángelnin yora iká iki, kaná biri ikai keská pené. Jawen yoraribi iká
iki kikinbires joxoshaman.
4 Jaskara oinnax ja kini koirana sontárobo, kikinbiresi raketi saki iki,
mawá keskabo tipikana iki.
5 Jatian ángelnin ja ainbobo yoia iki: —¡Rakéyamakanwe! Enra onanke ja
korosen aibakana Jesús benai mato iitai.
6 Moara neno yamake, jan yoipachoai keskatira moa jirike. Maton
onannon, jain aibakana oinni bekanwe.
7 Rama ishton boxon jaonmea onannaibo yoitankanwe: 'Ja reteibaka-
nara moa jirike jatianronki japari moa Galileanko kaai, jainoaronki
maton oinni kati iki', jaskara mato yoikasira ea iitai —akinra jato aká
iki.
8 Jato jaskáa ja mawá kini ikainoax ja ainbo rabé ishtonbires kabékona
iki, raketibi kikínbiresiribi rarobekona iki. Jaskataxa jaonmea onannaibo
keshani kaai ishtobekona iki.
9 Ja bokanainbi bechixon jato Jesussen saludana iki. Jato jaskáaketian
nokobainxon Jesús rabikana iki jawen taekibi bekepikainxon.
10 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¡Rakéyamakanwe! Ja nokon wetsabo
Galileanko bokanon yoitankanwe, jainoara ea oinni bokanai —akin jato
aká iki.

Kopíaxon sontárobo jansomakana

11 Jatian ja ainbobo kaaitianribi, ja koirani iitai jaweti sontároboribi je-
man bokana iki. Boxonra jatíbi jaskara ikábo ja *sacerdotebaon koshibo
keshankana iki.
12 Jatian jabobiribi jema koshibo betan tsinkíxon shinan akí bokana iki.
Moa shinan axonra ja sontárobo icha koríki menikana iki,
13 jaskáaxon jato yoikana iki: —Jato yoinoxikanwe, noa oxaketianra
jaonmea onanaibaon yamé bexon ja Jesussen yora boankanke.

† **27:66** Ja kinira iká iki kikinhakin jan boyatinin boyakana, kepenkana onanti inon ixon.

14 Jatian nato joi ja joni koshin ninkáketianra, noabiribi jabetan yoyo
ikai, jaskáaxonra mato jakonmaati ikenbi non amatima iki —akin jato
akana iki.
15 Jaskáakana ja sontárobaon koríki bixon, ja ati yoikana keskáakin akana
iki. Jatian jaskáakin yoikani joira ramakamanbi judíobaon ikon keskáakin
yoikanai.

Joi yoii bokanti jaonmea onannaibo Jesussen yoia

16 Ikaxbi ja chonka rabé jaonmea onanaibobiribi Galileanko bokana
iki, jain bokanti jato Jesussen yoiibata manan ikainko.
17 Jain boax nokóxonra ja Jesús rabikana iki, ikaxbi jatíribibo ikana iki
jamara ibirai iki ixonbores shinanni.
18 Jatianra Jesussen jato pataxbainxon yoia iki: —Jatíbi ja naikan iká
itan main ikábo jato ikinti koshira ea Diossen menike.
19 Jaskara iken, rama botankanwe, jain jonibo jakana jatíbi mai
ikainkobo, eonmea onannaibo itiakin jato imatankanwe, ja ikonhai-
bora, Papan janenko itan Baken janenko jainoax Diossen Shinanman
janenko maton jato bautizanti iki.
20 Jatíbi ja en mato onanmaa jawékibo senenhakantiakin jato ax-
eatankanwe. Jatian eara netetiibi mato betan iti iki, ja moa nete senenai
kamanbi —akin jato aká iki.

SAN MARCOS
Jesucristo iká**bo yoikin Marcosnin wishaa**

Jato bautizanai Juanman jain joni jayamainkoxon jato joi yoia
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Neskataxa iká iki, ja Diossen Bake, Jesucristokiriti iká jakon joi
yoikaati peokooti.
2 Ja *profeta Isaíassenra, jawen kirika meran wishanike, neskáakin:
"Enra nokon joi yoiai mia
raanxonai,
janra mia jan kati bai
benxoaxonti iki.
3 Jain joni jayamainkoniaxa, neskati saí inoxiki:
Ja Ibo jan joti bai
pontexonkanwe", iki iká.
4 Jaskáakin yoini keskatishaman pikóxonra, jain joni jayamainkoxon,
Diossen joi yoikin Juanman jato neskáa iki: —Moa jakonma shinanbo
akonkin jenexon, Diossen joi biax, bautizameekanwe, maton ochabo
moa Diossen mato shinanxonyamanon —akin.
5 Jatian Judea mainmeax, itan Jerusalén jemameax jonibo bexon,
jaton ochabo Dios keshanketian, Jordán weanmanxon, Juanman jato
bautizankatitai.
6 Ja Juanman chopa sawea iká iki, camello rani aká. Jainoax jan
chinexeeta sintóra iká iki, bichi aká. Jatian jawen piti iká iki, chanpo,
jainoax jawen xeati iká iki, nii meranoa bona jene.
7 Jainxon jato joi yoikinribi, neskáa iki: —Epekáora joái, ebebon
atipana koshia joni. Ea já namanbires ixonra, chirankokainxon jawen
zapato risbitanibobi en choroxonti jisáma iki.
8 Enra onpaxenres mato bautizana iki. Ikaxbi epekáo joáitoninra,
Diossen Shinanman mato bautizanoxiki —akin.*

Juanman, Jesús bautizana
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

9 Jatian ja netebaon, Galilea main iká Nazaret jemameax, Jesús Juan-
hiba kaketian, Juanman Jordán weanmaxon bautizana iki.
10 Jatian ja jenemeax mapékin, nai chopetaitian oinna, Diossen Shinan
westíora xotó keska jaki joáx itoshia iki.
11 Jatian jaskáketian, naikanmeax yoyo ika iki neskati: "Mia riki nokon
noi Bake, mionra ea ikonbiresi raroai", iki.

Satanássen Jesús tanaa
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Jatian jaskáxon Diossen Shinanman, jain joni jayamainko Jesús ioa
iki.
13 Jain iká iki chosko chonka nete senen, pimis yoinabo xaran, jainoa
*Satanássen ochamakaskin Jesús tanaa iki. Jaskáketian ángelbo bexon
Jesús akinkana iki.

---

* **1:8** Diossen Shinanman bautizameti iki iká riki, jawen Shinan noomeran iti yoii iká.

Galileankoxon Jesussen jawen tee peoa
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Jatian Juan moa cárcel meran akanketian, Jesús Galileanko kaa iki;
Diossen jaskati yoia jawen jakon joibo jato yoii.
15 Jatian jato joi yoikin neskáa iki: “Moara yoini nete senenke. Jatian
ja Diossen ikinnaton jati netera, moa ochóma iki, Diossen joi bikanwe.
Ninkáxonres ja jakon joi en yoiaibo ikonhakanwe”, akin.

Yapan teetai chosko joni Jesussen kenaa
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Jatian ja Galilea ian ketani kakin, oinna iká iki; Simón jawen wetsa
Andrés betan rikani iibekoni, yapán teetaibo ikax.
17 Jatian nokobainxon Jesussen jato yoia iki: —Ea chibankanwe,
jonibo biti onanbobiribi en mato imanon —akin.
18 Jaskáatianbi, jaton rikabo jenebaini jabé bokana iki.
19 Jainoax orichaa kakin, Zebedeon bakebo Jesussen nokoribia iki; ja
iká iki Jacobo betan jawen wetsa Juan. Jabo ikana iki, jaton papa betan
rika onai iibekoni.
20 Jaboribi Jesussen jato kenaa iki. Kakin jawen joniboyabi, jaton papa
Zebedeo botenbi potabaini, Jesús betan bokana iki.

Yoshin naikia joni Jesussen benxoaa
(Lc. 4.31-37)

21 Boax Capernaúmhain nokókana iki, jatian moa tantiti nete iketian,
jain tsinkiti xobo meran jikixon, Jesussen jato esea iki.
22 Jatian jawen koshi shinanyaxon Jesussen jato eseaitian ninkatax,
jonibo ratékana iki; ja esé onanbaon yoiai keskáma iketian.
23 Ja jain tsinkiti xobo meran iká iki, westíora joni yoshin naikia; jara
neskati saí ika iki:
24 —¿Jawekopiki mia noiba joá Nazarethainoa Jesús? ¿Noa keyoiki mia
joá? Enra mia onanke, mia riki Diossen jakon Joni —iki.
25 Jaskataitian Jesussen yoshin notsina iki, neskáakin: —Netéwe, ja joni
meranoax moa pikówe —akin.
26 Jaskáatianbi, ja joni, mai tsakamataanan, koshín sion ikaini, já
meranoax yoshin pikota iki.
27 Jaskáketian oinnax, jatikaxbi ratékana iki. Jaskatax yokakananb-
otankana iki, neskati: —¿Jawe keska jonikayarin nato? Benáesébo akai
jato yoikin ¿Jawe keska koshi shinanyakayarin nato joni? Jan yoshinbo
pikóti yoiara ikanai, jawen joi ninkáxonax, pikoti —ikibo ikana iki.
28 Jatian Jesussen jaskara aká jawékibo, ishtonbires ja Galilea main
ninkakaaketana iki.

Simonman rayós ainbo isinai, Jesussen benxoaa
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Jatian jaskáa pekáora; Jesús, Jacobo, jainoax Juan, ja tsinkiti
xobomeax pikóbaini boax, Simón betan Andréssen xobon bokana iki.
30 Jain iká iki Simonman rayós ainbo yonatax rakata. Jaskara iketianra
Jesús keshankana iki.
31 Jaskáakana kawanxon, Jesussen ja ainbo metsonxon wenina iki.
Jatianbi moa yoná jenexon jato jawékiati axona iki.

Icha isinaibo, Jesussen benxoaa
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 Jatian moa bari jikii yantanshoko ikenbi, ja jatíbi isinaibo, itan
yoshin naikiaboribi, Jesússiba bekana iki.
33 Jatianra jatíbi ja jemamea jonibo ja xobo xepotiain tsinkíkana iki.
34 Jatianra Jesussen icha joni meskó isinyabo jato benxoaa iki. Jainxon
icha yoshinboribi jato meranoa jokonhaa iki. Ikaxbi yoshinbo jawebi
jato yoyo imayamaa iki, jabaon já onankana iketian.

Jesussen jato joi yoia
(Lc. 4.42-44)

35 Jatian nete bei, oxnetaishoko Jesús wenitax, xobomeax pikókaini
jabicho kaa iki, tsoabi yamankoxon orani.
36 Jatianra Simón jabé ikábo betanbi, Jesús benai bokana iki.
37 Nokóxon yoikana iki: —Jatíxonbira mia benakanai —akin.
38 Jaskáakanabi jato yoia iki: —Ochóma jema ikainkobo bonon
bokanwe, jainribi jato Diossen joi yoii. Jaskarainoabo jato akinoxkayara
ea joá iki —akin.
39 Jaskatax Galileanko iká jemabotiibi kaa iki. Jaton jain tsinkiti
xobo meranxonbo, Diossen joi jato yoiboa iki. Jainxon jonibo meranoa
yoshinboribi pikoboa iki.

Lepra isinya joni, Jesussen benxoaa
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 Iitaitian, westíora *lepra isinya joni joáx, Jesús bebon chirankooxon
yoia iki: —Mia keenxon, nokon yoramea isin, min ea benxoawe —akin.
41 Jatian Jesussen noibaxon, jawen mekenman tii axon, yoia iki: —
Eara keenai, en mia benxoabanon —akin.
42 Jaskáatianbi, moa jawen isin benxoaa iki.
43 Jaskáaxon, ja joni raankin, Jesussen neskáakin yoia iki:
44 —Kakin, tsoabi yoiboyamatanwe, ja *sacerdotebicho oinmatanwe.
Jainoax mia Dios bebon jakon iti kopí, Moiséssen jaskáati yoini keskáakin,
Dios jawéki menitanwe, mia *sacerdotebaon oinkanon —akin.†
45 Ikaxbi ja jonin kakin, jatíbi jaskara ikábo jato keshanboa iki. Jatian
moa jato keshanketian, Jesús jawerato jemanbi kati atipanyamaa iki.
Jaskatax tsoabi yamanko, Jesús iká iki; ikaxbi, jatíbiainoax já oinni bekana
iki.

2

Kishi jirioma joni, Jesussen benxoaa
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Jaweti nete pekáora, Jesús Capernaúmhain karibaa iki. Jatian ja
xobonko ninkatax,
2 jain icha jonibo tsinkita iká iki, ja xobo xepotiainbobi moa senenma.
Jatian jainoara, jan jato Diossen joi yoia iki.
3 Iitainbi, chosko jonin kishi jirioma joni bekana iki.
4 Ikaxbi icha joni iketian, jikimati atipanyamaxon, ja Jesús iká ponté
xobo pebixon, jawen rakátinin axon, ja isinai naman apakekana iki.
5 Jatian jan bea jonibaon kikinhakin, ikonhakana onanxon, Jesussen
ja isinai yoia iki: —Baké, min ochabora en moa mia shinanxonyamai —
akin.
6 Jesussen jaskáakin ja kishi jirioma yoia ninkatax, jain yakákana
jawetii esé onan jonibaon, neskáakin shinankana iki:

† **1:44** Oinkanwe ja Lv. 14.1-32.

7 —¿Jawekopiki nato joni yoitimaresi jaskati yoyo ikai? Jakonmaibiresi
ikai, Dioski yoyo iki. Diossenresa atipanke ja ochabo moa jato shinanx-
onyamakin —ikibo.
8 Ikaxbi jaton shinan onanxon, Jesussen jato yokata iki: —¿Jawekopiki
maton jaskáakin shinannai?
9 ¿Jaweraki yoitikayaki atibires iki? ¿Min ochabora en moa mia shinanx-
onyamai ati? Iamax ¿Min rakáti yatanbaini katanwe akin ati?
10 Jaskara ikenra, rama en mato onanmai; ja jonin Bakera nato main,
jaton ocha akábo jato shinanxonyamanoxon yoiti koshiya iki ixon —
akin. Jatian jaskátaanan, ja kishi jirioma joni yoia iki:
11 —Miara en akai: Weníxon, min rakáti yatanbaini moa min xobonko
katanwe —akin.
12 Jatianbi ja joni wenitax, jawen rakáti bibaini, jaton jishnonbi moa
jainoax kaa iki. Jaskara oinnax, jatikaxbi ratetax, Dios rabii ikana iki,
neskati: —Nonra jawetianbi jaskara jawéki oinyosma iki —ikibo.

Jesussen Leví kenaa
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Jaskatax Jesús ian kexa karibaa iki. Jain iketian, jaki joni icha
tsinkíkanketian jato esea iki.
14 Jainoax moa kaai winókin, Alfeon bake Leví, jainxon ja romamea
apo kopí yokáxonkanai xobonko, jato kopí yokati yakáketian meraxon,
Jesussen yoia iki: —Ebé kawé —akin. Jaskáa wenixon Levikan chibana
iki.
15 Kakinbi Levikan, Jesús jaonmea onanaiboyabi jawen xobon pikin-
noxon jato ioa iki. Jatian jain jato betanribi icha joni bokana iki; apo
jato kopí yokáxonai jonibo itan wetsa ochaya joniboribi ikana iki, ja Jesús
jaonmea onanaiboyabi pii ikanainko jato betan yakákana. Jatian jato
chibani bokanabo ikana iki kikinbires icha.
16 Jesussen jaskarabo betan piaitian oinxon, ja esé onan *fariseobaon
Jesussenmea onannaibo yokákana iki: —¿Jaweatiki maton Maestron, ja
apo kopí yokáxonaibo itan ja ochaya jonibo betan jawékiai? —akin.
17 Jato jaskáai ninkáxon Jesussen yoia iki: —Isionmabaonra jato
benxoakai joni benayamai. Ja isinyabaonresa akai, jato benxoakai joni
benakin jan raonnon ixon. Eara jakon jonibo akinni joáma iki, eara joá
iki ochaya jonibo jato akinni —akin.

Ayunantikiriakin Jesús yokákana
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Jatian westíora nete ikana iki, ja jato *bautizanai Juanmamea onan-
naibo betan *fariseobomea onannaibo *ayunani. Jatianra jatíribi jonibo
Jesússiba bexon yokákana iki: —Ja jato Bautizanai Juanmamea onan-
naibo betan ja fariseobaomea onanaibaonra akai ayunankin, ¿Jawekopiki
ja mionmea onanaibaon ayunanyamai? —akin.
19 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —Wanoai joni jato betanbi ikenki ¿Ja
kenaa jonibaon jawékiayamai iki? Ja wanoai joni jato betanbipari ikenra,
ayunankanti yamake.
20 Ikaxbi ja wanoai joni bokanti netera nokónoxiki, jatianparira ayu-
nanoxikanai.
21 Tsonbira chopa payo benáchopan onayosma iki. Akábira jan onaa
topo otsiax anii noshitai.

22 Jainxonribi tsonbi bená aká vino, payo bichi chomon nachíosma iki.
Akábira moa vino paexon ja chomo toá imati iki. Jaskatax moa chomo
ramíketian ja vinoribi moa yoyokooti iki. Jaskánaketianra ja bená aká
vino, bichi chomo benakanribi nachíti iki —akin jato aká iki.

Tantiti netenbi trigo tsekakana
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 Jatian jato jaskáa pekáo, tantiti netenbi trigo wai naponbi Jesús
winota iki, winókinbi jaonmea onanaibaon trigo bimi tsekakana iki.
24 Jaskáakanaitian fariseobaon yokata iki: —Oinwe ¿Jaweatiki tantiti
neten jaskátima ikenbi, ja mionmea onanaibaon trigo bimi tsekakanai?
—akin.
25 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —¿Matonkayaki ja Davidkan, já
chibanai joniboyaxonbi, maxkáxon, jawékiakaskin aní, Diossen joi meran
yoyo ayosma iki?
26 Ja *sacerdotebaon koshi Abiatar, Diossen xobonko inontianra, ja
xobon David jikixon, *sacerdotebaonbicho piti ikenbi, ja pan piaa iki.
Jaskáxon jabé nia joniboribi jato menia iki —akin.
27 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —Ja tantiti netera, jan joni
iboaxon yonoti Diossen akáma iki, ja netera aká iki, joni tantitibiribi.
28 Ramara, en mato onanmai; ja jonin Bake riki, jawerin ja tantiti neten
ati ixon mato jan yoiti koshia —akin.

3

Meken jirioma joni, Jesussen benxoaa
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

1 Jatian wetsa nete, jain tsinkíti xobo meran, Jesús jikiribia iki. Jain iká
iki, westíora meken jirioma joni.
2 Jain ikana iki jawetii joniboribi, ja tantiti netenbimein akai, Jesussen
ja meken jirioma joni benxoakin ixon oinni. Aketian ja yoixontaanan,
jakonmaati shinanyanix.
3 Jaskákanaitian, ja meken jirioma joni, Jesussen yoia iki: —Wenitax,
jato bebon chankawe —akin.
4 Jaskáxon Jesussen jato yokata iki: —Tantiti netenki, jawe jawéki ati
yoiai ¿Jakon jawéki ati o jakonma jawéki ati? ¿Jato mawámaresti o jato
mawámatima? —akin. Jato jaskáabi netéreskana iki.
5 Jatian já kateaketanabo sináyaxon jato Jesussen oinna iki, jatianra
ikonhakashamakanaitian onístaanan ja joni yoia iki: —Min meken
sananwe —akin. Jaskáa jawen meken sanana iki, jatianbi joni benxoaa
iki.
6 Ikaxbi jaskara oinnax, moa *fariseobo pikóbaini boax, ja Herodes
rabékinnaibo betan tsinkíxon, Jesús reteti shinan akana iki.

Icha jonibo ian kexa ikana
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

7 Jatianra jaonmea onannaiboyabi, Jesús ian kexa kaa iki. Jain
ikanaitian, ichaxon Galilea jonibaon chibankana iki.
8 Jatian Jesussen ratéti jawékibo akai ninkatax, oinni bekana iki. Ja
bekanabo iká iki, Judeainoabo, Jerusalénhainoa jonibo, jainoax Jordán
bekeiba iká Idumeainoabo. Jatíribibo ikana iki, Tironkoniabo, itan
Sidónhainoabo.

9 Jaskati icha joni, jaki bekanketianra, jaonmea onannaibo Jesussen
yoia iki; bitaxkanaketian jan nanéti boti bexonkanti.
10 Moa icha joni jato benxoaa iká iki. Jakopi ja isinaibo beax, Jesús tii
akasi, jaki tsamákana iki.
11 Jatian ja joni meran iká yoshinboribi, Jesús bebon chirankotax saí
ikana iki, neskati: —¡Mia riki ja Diossen Bake! —iki.
12 Ikaxbi jonibo bebomeax já yoii jaskáyamakanon ixon, Jesussen
notsínxon jato netémaa iki.

Jesussen chonka rabé raana itibo katota
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

13 Jaskata pekáo, Jesús mananman kaa iki. Jainxonra, jawen keen-
shamanbores, Jesussen jato kenaa iki. Jatian moa beax, tsinkíkanketianra,
14 chonka rabé joni jato xaranmea katota iki, jabé nikanti, itan jato joi
yoiti raanoxon. Jatian jabora jato janea iki: "Raanabo", akin.
15 Jainxonra, jawen koshi shinan jato menipakea iki, jan yoshinbo
pikokanon ixon.
16 Ja chonka rabé katóxon biá jonibo ikana iki; Simón, ja Pedro akin
janea.
17 Jainoax iká iki, Zebedeon bake rabé, Jacobo betan jawen wetsa Juan;
jabora janea iki, Boanerges akin, ja iki, ("tirin ikaitonin bakebo") iki iká.
18 Jainoaxibi ikana iki: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás,
Alfeon bake Santiago, Tadeo, Simón ja Zelote.*
19 Jainoax, Judas Iscariote, ja jakonhai keská iikinbi jan Jesús jakon-
maani.

Jesús, yoshinbaon koshia shinankana
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

20 Jaskáa pekáo, westíora xobon Jesús jikia iki. Jain iikanaitian, icha joni
jakiribi jatoki tsinkíkana iki. Jatian Jesussen, jaonmea onanaiboyaxonbi
jawékiatibobi atipanyamakana iki.
21 Jatian Jesús jaskatai ninkatax, jawen rarebobo já bii beax ikana iki,
naton shinanra moa jakonmaake, iki.
22 Jatian esé onan joniboribi, Jerusalénhainoax beax, já yoiiribi ikana
iki: —Nato joninra, yoshinbaon koshi Beelzebúkan atipana koshi meni-
atonin akai, ja jonibo meranoa yoshinbo jokonhakin —ikibo yoyo iki.
23 Jaskákanaitian, jonibo kenaxon yoia iki: —¿Jawekeskaxonmein ati-
panke, *Satanássen, jabé yoshin pikokin?
24 Westíora jemankoniax, rawikanantaanan, jatonbiribi tsamáshoko
akáxa, moa jainbicho ikanti atipanyamakanke.
25 Jainoax, westíora xobonko, ja rarebobicho jakanabo, jatonbinix,
ramiananaxa, moa jainbicho ikanti atipanyamake.
26 Satanás iki jaskáribi, jabé ikábo betanbi ramiananaxa, moa janbiribi
ikax, jaton koshia itima iki.
27 Tsonbira koshi jonin xobon jikixon, ja joni nexayonamatianbi,
jawen jawékibo yometsoati atipanyamake. Nexayonxonparira, jawen
jawékibo boonankanti iki.
28 Ikonshamanra, en mato yoiai, Diossenra jatíbi jonibo jaton ocha
akábo, itan jakonmai yoyo ikanabo, moa jato shinanxontima iki.

* **3:18** Ja Zelote iki iká riki: Jan ikonhatonin paranan reteananai.

29 Ikaxbi jaweratoboki ja Diossen Shinanki jakonmaibires yoyo ikax
ochai, jabora jawetianbi jato Diossen shinanxonkin jenetima iki. Jabora
jatíbitian ja ochayabi ikanti iki —akin jato aká iki.
30 Jaskáakinra Jesussen jato yoia iki já yoii, yoshin naikia riki nato iki
ikanaitian.

Jesussen rarebobo
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Jatian jato jaskáai iitaitian, Jesussen tita betan jawen wetsabo
bekana iki. Bexon jemanxonbi, Jesús kenamakana iki.
32 Jatian já kateax tsamatabaon, Jesús neskákin yoikana iki: —Min tita
betan min wetsabora, mia oinkasi beax, jeman ikanai —akin.
33 Jaskáakana jato neskáa iki: —¿Tsoaborin nokon tita betan nokon
wetsabo? —akin.
34 Jatian ja katei tsamákana jonibo oinyaketanxon, jato yoia iki: —
Natobokaya riki nokon tita, itan nokon wetsabo.
35 Jaweratobaonki Dios keenai keskáres akai, jaboriki nokon wetsa,
nokon poi, itan nokon tita —akin jato aká iki.

4

Banai joniki yoinmeeta esé
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Jatian Jesús jakiribi ian kexá kaxon, jato esekin peoa iki. Ja icha joni
tsinkíkanketian, boten nanetax napoori kaax Jesús jain nayakaa iki. Jatian
jonibobiribi ian kexabi tsamákana iki.
2 Jaskáaxon icha meskó jawékiki yoinyanan jato esekin, neskáa iki:
3 —Ninkákanwe neskara en mato yoiai: Westíora jonira wainko kaa iki,
bimi bero banakin masáa aaboi.
4 Ja masá akara, jatíribi berobo bai napo maana iki. Jain maanabora,
isábaon bexon piá iki.
5 Jainoax jatíribi berobo makan xarán maana iki. Jaskarain maannax,
mai kextóma iketian, ja berobo ishton xoxoa iki,
6 ikaxbi bari pikotax xanaketian, ja xoxoa berobo, mai kextóma iken,
ishtonbires siwata iki, taponma ikax.
7 Jatian jatíribi berobo moxa xaran maana iki. Jatianra moxabo
ishtonbires anixon retea, moa bimiamaa iki.
8 Jatian jatíribi berobo maana iki, mai jakon ikain. Jaskarain maannab-
ora, xoxoax, jakonshamani bimia iki: wetsa nia bimia iki, kimisha
chonkabo; wetsa sokota chonka, wetsa iká iki, pacha —akin.
9 Jaskáxon, Jesussen jato yoia iki: —Ninkataibo ixon, ninkákanwe —
akin.

Jawékikibo yoinhanan jato esea
(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

10 Jatian moa jonibo bokana pekáo, Jesúsbicho banéketian, já ochóma
iwanabo betan jawen chonka rabé jaonmea onanaibaon bexon, Jesús
yokákinkana iki; jawe yoikinki jan jato jawékiki yoinyanan, esewana ixon.
11 Jaskákana jato yoia iki: —Diossenra jawen ikinnaton jati joné
nete, pontéres mato onanmaa iki. Ikaxbi ea ikonhayamaibora jawékiki
yoinyanan en jato onanmai,
12 oinnaxbi, oinnama keskábores ikanon ixon, itan en yoiai joi
ninkataxbi ninkatama keskábores ikanon ixonribi. Jaskáaxon jaton

jakonma akábo akonkin jeneyamakanaitian, Diossen jato ja shinanxonresnon ixon —akin.

Ja bero banaaki yoinmeeta esé onantiakin Jesussen yoia
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

13 Jainxon jato yoia iki: —¿Ja jawékiki en jato yoinwana eséki maton onanyamaa? ¿Jawekeskaxonki ja wetsa jawékibo maton onanti iki?
14 Ja bero banai joni keská riki, ja Diossen joi yoiai joni.
15 Jatíribi jonibo riki, ja bai napo bero maana iní keskabo. Jaskara jonibaonra akai, Diossen joi yoikanaibo ninkáshamankin, ikaxbi *Satanássen joxon akai jan ninkata joibo shinanbenomakin.
16 Jatíribi jonibo jake, ja makan xaran bero maana iní keskabo. Jaskarabaonra akai joi ninkaxon keenshamanxon ikonhakin,
17 ikaxbi ichama taponya keskábo ikaxa, koshi shinanhomabo ikanai. Jaskara kopíra, tanakin masá tenemakanabo ishtonbires joi ikonhakin jenekanai.
18 Jatíribi jonibo riki, moxa napon bero maana iní keskabo. Jaskarabaonra joi yoikanaibo ninkatai,
19 ikaxbi nato netemea jawékibores shinankin itan koríki bitiakinres shinanni jatonbinix parameekanai. Jainoaxibi wetsa meskó jawéki ati shinanbaonribi, ja joi ikonhabo moa jato shinanbenomai. Jaskataxa bimiamai keskábo banékanai.
20 Ikaxbi jarake jonibo, ja mai jakonshaman ikain bero maanna iní keskabo. Jaskara jonibaonra joi ninkáxon ikonhakanai. Jabo riki bero maana xoxoax jakonshamani bimia iní keskabo. Jaskara ikax; westíora nia bimia iki kimisha chonka, wetsa nia sokota chonka; jainoax wetsa nia pacha bimia —akin jato aká iki.

Lamparinki yoinmeeta esé
(Lc. 8.16-18)

21 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —Tsonbira lamparin keteaxon jawékinin mapoyamai iki, itan oxati namanribi yasányamai iki. Jaskáyamakinra bochiki peyasankanai; jawen joekan tenaa jishtishaman inon ixon.
22 Jaskáribira jawéki akanabo jonéma iki; onanyamarakanke ixon shinantima. Ja joné akana jawékibora jato jishtiaxonoxiki.
23 Jaskara iken, ninkataibo ixon, ninkákanwe —akin.
24 Jainxon jato yoiribia iki: —Ninkakanwe en mato yoiai: jawekeskakinki maton wetsabo akai, jaskáakinribira mato Diossen ati iki, bebonbirespariribi.
25 Jatian joi ninkáxon jan yoiai keská akaibora, bebonbires Diossen jato onanmati iki. Ikaxbi jaweratobaonki joi ninkáxonbi ikonhaayamai jabora jaton jayata onan shinanbi moa Diossen bichinti iki —akin jato aká iki.

Bimi bero xoxoaki yoinmeeta esé

26 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —Ja Diossen ikinnaton jati nete riki, jonin bero banaa ikai keská.
27 Ja banakin senenhax ikai; yaméketian joni oxai. Jatian nete xabáketian ikai joni besoi. Jatian ja jonin onanyamake jawekeskataxki yamé itan neten ja bero banaa xoxoax aniai ixon.
28 Ja mainbira ja banaa berobo neskámai; rekenpari xoxoax jawen jiwi aniax bimiai. Japekáora texkan bocho, ja bimi bero ikai.

29 Jatian ja bimibo moa tsekatires iketianra, jawen ibon ja bimibo moa tsekai —akin jato aká iki.

Mostaza beroki yoinmeeta esé
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 Jainxon jato yoiribia iki: —¿Ja Diossen ikinnaton jati netemein jawe jawékiki non yointi iki?

31 Jara, ja mostaza beroshoko banakana ikai keská iki. Ja mostaza bero riki, ja banakanai wetsa berobo winoa kikin beshéshoko.

32 Jaskara beshéshoko ikaxbira ikai, banaa xoxoax, jatíbi ja wainkonia wetsa banábo bebonbires ani baneti, jatian ani mebiabo iketianra isábaon jain naakanti atipanke —akin.

Jawékiki yoinhanan jato esea
(Mt. 13.34-35)

33 Jaskáaxonra icha jawékiboki yoinhanan, Jesussen jato Diossen joi yoikatitai, jabaon onanti senenresbo.

34 Janra jawékiboki yoinhananres jato joi yoikatitai. Ikaxbi jaonmea onanaibora jatíbi jawékibo onantishamanhakin jato yoikatitai.

Niweaba Jesussen nesemaa
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 Jatian moa yametaitian Jesussen jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Oke ian keiba shitánon bokanwe —akin.

36 Jaskáatanan jaonmea onannaibo já iká boten nanémaax, jain ikana icha joni potabaini moa bokana iki. Jatian jato chibani, jatíribibo wetsa botenbo bokana iki.

37 Ja bokanainbi niweaba koshi jatoki paketax, ani bechona iki. Jaskáxonra jaton bote, bechonman jato jene bochoanaana iki.

38 Jaskatainbi Jesúsbiribi ja boten chirakax tepikaini oxaashaman iká iki. Ikaxbi jishtenhaxon Jesús yoikana iki: —Maestró ¿Noa bechonman reoainbiki mia jawe iamai? —akin.

39 Jaskáakana wenixon, niwe betan aniparo notsinkin neskáa iki: —Jenéwe, moa niweyamawe —akin. Jaskáa ja niwe betan bechon jenetax, moa ian jakonshaman baneta iki.

40 Jatian jaskátaanan jaonmea onannaibo jato yoia iki: —¿Jawekopikayaki mato iorai rateta? ¿Matokayaki, Dioski kikinni koshiamaparibo iki? —akin.

41 Jato jaskáabi kikinbiresi ratékanabo ikax, jatobires yokakanani neskákana iki: —¿Jawekeska joni ikenmein akai, niwe betan bechonbaonbi jawen joi ninkáxonkin? —ikibo.

5

Gadarainoa joni yoshin naikia
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

1 Jatian moa shitábaini boax, Gadara main nokókana iki.

2 Jain nokotax moa Jesús mapetaitianribi, pantionhainoax yoshin naikia joni jaki joá iki.

3 Ja joni iká iki pantionhainbiribi jaa; tsonbi jakonshamanxon tantimatibi atipanyamaa itan cadenaninbobi nexati atipanyamakana.

4 Moa ichaakinbo cadenaninbo tanéxon menéxkanabi, cadenabo ras aresai iká iki. Jakopíra tsonbi tantimati atipanyamaa iki.

5 Netenyabi, yamébo pantionhain itan mananman kaaxbo ja joni saí
iikawankatitai iká iki. Jainoax janbixbi makanman tsakakaatibo.
6 Jatian ochóxonbi Jesús merataanan jaki ishtoi joáx chirankootanan,
7 saí iki neskata iki: —Mia riki Jesús, ja ani Diossen Bake ¿Minki ea
jaweakai? Enra mia Diossen ninkánonbi yoiai; ea masábires tenemaya-
mawe —iki.
8 Jaskáakinra yoia iki, ja nato jonimeranoax pikówe yoshimá, akin
Jesussen aká.
9 Jaskáketian Jesussen yokata iki: —¿Jawe janerin mia? —akin. Jatian
jan yoia iki: —Nokon jane riki legión, emeran icha ikanai kopí —akin.
10 Jatian ja yoshinbaon Jesús yokákin teakana iki: —Nenoa noa wetsa
main raanyamawe —akin.
11 Jatian ja ochóma manan ipaketiainko icha kochi pii tsamata iketian,
12 yoshinbaon Jesús yoia iki: —Ja kochi tsamatainko noa raanwe, noa
jain weinon —akin.
13 Jaskáakana Jesussen ja yoshinbo jain boax weiti jato yoia iki.
Jaskatira ja joni meranoax jokonbaini boax ja kochibo meran weikana
iki. Jainra ibiraa iki, rabé waranka kochibobira. Jatianra ja kochibo ishto
boax, jene tsakax keyókana iki.
14 Jatian jaskatabo oinnax, ja kochi koiranaibo jabati ishtokana iki,
bokin ja jeman nokóxon itan wain teetaiboiba nokóxonbo, ja winota
jawékibo jato keshanbokana iki. Jatian jonibo bokana iki, jaskara jawéki
winotabo oinni.
15 Jatian bexon oinkana iká iki, ja yoshin naikia ikax ramionpachoai
joni, moa jaskarama; jakonshaman moa chopa saweyonax yakata itan
jawen shinanribi moa jakon. Já oinnax jonibo ratékana iki.
16 Jatian ja jaskata oinni beabo, jatonbishaman oinnabaon jato yoia
iki; jaskatax ja yoshin naikia ipachoai joni benxoabo itan jaskatax
kochibo keyotaribi.
17 Jaskáaketian moa jainoax katanon ixon Jesús yoikana iki.
18 Jaskáakana moa kaai boten nanetaitianribi, ja yoshin naikia ipachoai
joni joá iki, jabetan kakaskin Jesús yokati.
19 Jaskáabi ja joni iwekashamakin, Jesussen yoia iki: —Min xobonko
katanwe, min kaiboboiba. Jain kaxon ja Diossen mia noibaxon
benxoabo jato yoitanwe —akin.
20 Jaskáakin yoia kaxon, *Decápolissain iká jemabaon jato yoiboa iki;
jaskáxon Jesussen já akinna jawékibo. Jaskara ninkatax jatikaxbi jonibo
ratékana iki.

Bake ainbo mawata betan jimi boanai ainbo
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

21 Jatian moa jakiribi Jesús ian keiba shitáketian, icha jonibo tsinkíkana
iki. Jatianra já ian kexabi baneta iki.
22 Jain iketian, jain tsinkíti xobomea westíora joni koshi joá iki; jawen
jane iká iki Jairo. Jara joáx Jesús namanbi chirankooxon,
23 akonbireskin yokákin neskáa iki: —Nokon bake xontakora moa
mawatibishoko iki. Eapari kaxon mamepasxon benxoaxoni kawé, ja-
tianra moa já mawátima iki —akin.
24 Jaskáakin yoia Jesús jabébi kaaitian, icha joni ja chibani boaibaon
Jesús bitáxeskana iki.

25 Ja joni icha xaran iká iki, westíora ainbo isinai; moa chonka rabé
baritia jimi boanai.
26 Jara kikinbiresi onitsapita iká iki jato raonai jonibo raonmai, jatíbi
jawen jayata jawékibo yankabires keyoyona, jatian benxotitianbi, jawen
isin moa wekókaresa iki.
27 Jaskara iikinbi, Jesús yoikanaitian ninkatax ja ainbo, joni icha
xaranbi, Jesús pekáobi jikikainxon jan perakoota chopa tii akanaana iki.
28 Moabi jan shinanna iká iki, ja Jesussen perakooti chopatanibires tii
akáxa ea benxoti iki ixon.
29 Jatian jawen tari tii akatianbi, moa jimi boani jeneta iki. Jatianra ja
ainbonin onanna iki, jawen isin moa benxoa.
30 Jatian Jesussen jawen atipana koshi ja meranoax pikota onan-
taanan, jonibo xarameax pekáori bechiakekainxon jato oinna iki.
Jaskáaxon jato yokata iki: —¿Tsonki nokon tari ea tii akanaana? —akin.
31 Jatian jaonmea onanaibaon yoia iki: —Joni icha miki tsamáxon
bitaxa onanaxbiki mia ikai ¿Tsonki nokon tari ea tii akanaana iki? —akin.
32 Jaskáakanabi jan tii aka onankaskin Jesussen oken benabekona iki.
33 Jatian ja ainbo, eara moa benxoke ixon onanax joáx, raketi saki
iananbi, Jesús naman chirankootoshixon, jatíbi ja ikon jawékibo keshana
iki.
34 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ea ikonhaxa mia benxoke, baké;
jakonres katanwe, moara mia isinhoma iki —akin.
35 Jatian Jesús yoyo iki jenetamapari ikenbi, Jairon xobonkoniax,
jawen jonibo bekana iki. Bexon ja bake ainbaon papa yoikana iki: —Min
bakera moa mawáke. Ja Maestro min xobon iokaskin moa teayamawe —
akin.
36 Ikaxbi jaskákanaitian ninkáxonbi, neskáakinbiribi Jesussen, Jairo yoia
iki: —Rakéyamawe, eares ikonhawe —akin.
37 Jainxon Pedro, Jacobo, jainoax Jacobonin wetsa Juan, jabores jabé
kati yoia iki.
38 Jatian moa Jairon xobon nokóxon oinna iká iki, jonibo winii, saa iki
itan moa tsokaskana.
39 Jatian jikikainxon Jesussen jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato winii saa
ikanai? Nato bakera mawatama iki. Oxaaresiki —akin.
40 Jato jaskákin yoia, Jesús ikonhaayamai shiroi saa ikana iki. Ikaxbi
jan jatíbi jain ikábo jato jokonha iki, jaskatax jawen papa betan jawen
tita itan jabé kaabo betanres, ja bake ikainko jikikana iki.
41 Jatian, Jesussen ja bake ainbo metsontaanan yoia iki: —¡Talita Cumi!
—akin. Ja iki, “miara en akai baké, jikiwe”, iki iká.
42 Jaskáatianbi, ja xontako moa wenita iki. Ja bake iká iki, chonka rabé
baritiaya. Jatianra jonibo kikinbiresi ratékana iki.
43 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki, tsoabi jaskara jawéki winotabo keshan-
tima. Japekáora jato yoia iki, ja bake pimakanti.

6

Nazaret jeman Jesús iká
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

1 Jatian jainoax moa jakiribi, jawen mainbiribi Jesús kaaitian, jaonmea
onannaibo jabé bokana iki.
2 Jain nokóxon, tantiti neten, ja jain tsinkíti xobo meranxon, Jesussen
jato esekin peoa iki. Jatian ja icha joni, jaskáakin jato yoiai ninkataanan,

ratetax, neskákana iki: —¿Jaweranoa jaskara jawékibo onanarin? ¿Jaweranoa onan shinan biaxki nato joni jaskatai? Itan ¿Jawekeskaxonki ja ratéti jawékiboribi akai?

3 ¿Nato joniki carpinteroma iki, Maríian bake? Já iki, Jacobonin wetsa, Josekan wetsa, Judassen wetsa, jainoax Simonman wetsa. Jawen poiboribi iki neno noobetan —ikibo ikana iki. Jaskáaxon moa jaki jakonmaakin shinankana iki.

4 Ikaxbi, Jesussen jato yoia iki: —Westíora *profetara, jatíbiainxon jakonhakin oinkanai. Ikaxbi jawen mainkoxonra, jawen rarebobaonbi, itan jawen xobon ikábaonbi, jaskáyamakanai —akin.

5 Jaskara kopíra, jainxon westíora ratéti jawékibi jan ati atipanyamaa iki. Jaskara ikenbi, jawetii isinaires jaton yora meeanan, jato benxoaa iki.

6 Jatian jainoa jonibaon, já ikonhaayamakanai oinnax, Jesús rateta iki. Jaskatax wetsa jemabaonres, jato Diossen joi onanmaboi kaa iki.

Jawen chonka rabé jaonmea onannaibo Jesussen raana
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

7 Iikin chonka rabé jaonmea onannaibo, Jesussen tsinkia iki. Jaskáxon rabé rabébo, joi yoiti raankin; jonibo meranoa yoshinbo pikoti, yoiti koshi jato menia iki.

8 Jatian raankinra, nato jawékibo botima jato yoia iki: Jaton jawékiati, jaton bolsa, jaton koríkibi. Jaton bastónbores boti jato yoia iki.

9 Jainxon, zapatores saweti jato yoia iki. Ikaxbi ja saweti wetsa chopares botima.

10 Jaskáaxon, Jesussen jato yoia iki, jawerato xobonkoxonki mato bikanai, jainra mato banéti iki, jainoax mato wetsanko kaai kaman.

11 Jatian jaweranoxonki mato bikashamakanai, itan maton yoiai joibo ninkákashamakanai, jainoaxa moa mato pikóti iki. Ja moa kaaira, mato mai poto tawasakainti iki, ja mato bikashamakana onanti iti kopí.

12 Jato jaskáakin yoia bokin, ja chonka rabé jaonmea onanaibaon, akonkin jaton jakonma shinanbo jeneti joi jato yoibokana iki.

13 Jainxonribi, jonibo meran yoshin weitabo jokonhabokana iki. Icha isinaiboribi, xenin sikaanan jato benxoakana iki.

Jato bautizanai Juan retekana
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jatian Jesús ikábo yoikanaitianra, apo Herodesnin ninkata iki, jara jatíbiain ninkakaata iki. Jatíribibo ikana neskati: “Jato *bautizanai Juanra jirike, jakopira atipana koshi shinanya ixon, ratéti jawékibo akai”, ikibo.

15 Wetsabobiribi ikana iki: “Natora *profeta Elías iki”, ikibo. Jatian wetsabo ikana iki: “Moatian *profetabo iní keskaribi riki”, ikibo.

16 Jatian jaskara jawékibo ninkatax, Herodes iká iki: —Jara Juan iki, en jato textemayantana, jara moa jakiribi jirike —iki.

17 Ja Herodías kopíra iká iki Herodesnin Juan jato yatamaxon itan cadenanin nexamayonxon cárcel meran jato amaa. Ja Herodesninra jawen wetsa Felipen awin Herodías awinhaka iká iki.

18 Jatian Juanman Herodes yoia iká iki: —Min wetsan awinbi, awinhatira esekan yoiamai —akin.

19 Jaskáakin yoia kopí Herodías, Juanki kikinni sináxon, retekasa iki; ikaxbi ati atipanyamaa iki,

20 ponté shinanya, itan jakonma jawéki ayamai joni onanax, Herodes
jaki raketaitian. Jatian Juanman yoiaibo moa jaskáshamanti atipanya-
maxon, jakonhaxonres Herodesnin ninkáxona iki.
21 Jaskara iitainbi, jawen pikota baritia nete senenketian rarokin,
Herodesnin ani fiestaaxon, jawen joni koshiboyabi sontárobaon
koshi *comadantebo, itan Galileankonia kikin jonibo kenaxon jato
jawékiakiina iki.
22 Iikanainbi, ja Herodíasnin bake xontako, ja jawékiai ikanainko jikiax
ransaa iki. Ja ransaitian, Herodes betan jan kenamaa jonibo, kikinbiresi
rarokana iki, jatianra ja xontako Herodesnin yoia iki: —Ja mia keenai
jawékibo ea yokákinreswe, en mia meninon —akin.
23 Jatian ikonkon meninoxon yoia iki: —Jawe jawéki inonbires min
ea yokatara, en mia meniti iki. Ja en jato jain ikinna maira, jatíbi
jawékiboyabi naponbekon senen inonbi en mia meniti iki —akin.
24 Jaskáa kaxon, ja xontakonin jawen tita yokata iki: —¿Jawemein en
yokáti iki? —akin. Jatian Herodíassen yoia iki: —Ja jato *bautizanai
Juanman mapo yokátanwe —akin.
25 Jaskáatianbi, ja xontako ishto apoiba kaxon, yokata iki: —Ja jato
*bautizanai Juanman mapo raton axon, min ramabi menitininra ea
keenai —akin.
26 Jatian ja apon akonbireskin masá shinanna iki. Ikaxbi ja kenama
beabo bebonxon ikonkon meniti yoia ixon, ja xontako parankashamaa
iki.
27 Jaskáakin moa yoia ixonra, jatianbi jawen westíora sontáro apon
raana iki; ja Juan texteanan, jawen mapo bexonon ixon.
28 Jatian kaxon ja sontáronin, Juan textexon, jawen mapo raton bexon,
ja xontako menia iki, jatian janbiribi jawen tita menia iki.
29 Jaskáakana ninkataxa, jawen jonibo, Juanman yora bii bekana iki,
jaskáaxonra moa miinnoxon bokana iki.

Pichika waranka joni Jesussen pimaa
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Jatian jaskata pekáo, ja raanabo Jesús betan tsinkíkana iki. Jainxonra
jatíbi jaton aká jawékibo, itan jaskáakin jato joi onanmakanabo yoikana
iki.
31 Jatian joni icha jatoki beax, jatíribibo boai rawini beyak-
ereskanaitian, pitibobi atipanyamakana iki. Jaskara kopí, Jesussen
jaonmea onannaibo yoia iki: —Noa shokores tantinonpari, tsoabi
yamanko noabicho bonon bokanwe —akin.
32 Jaskatax Jesús jawen joniboyabicho tsoabi yamanko boí,
napokoobainkana iki.
33 Jaskati bokanaitian oinxonra jonibaon onankana iki, jain boira
ikanai ixon. Jaskatax, jatíbi ja tsinkitabo ian ketani ishto boax, jatopari
Jesús jain kainko nokókana iki.
34 Jatian Jesussen moa nokóxon mapétaanan oinna, jatopari nokotax
joni icha tsinkíribikana iká iki. Jatianra jato oinxon Jesussen noibaa iki,
jan koirantioma oveja keskábo ikanaitian, jainxonra icha jawékibo jato
onanmaa iki.
35 Jatian moa yantan iketian, jaonmea onanaibaon Jesús yoikana iki:
—Moara yantan iki nenora jawebi yamake.

36 Moa botankanon ixon jato yoiwe; abátankanon ja wai ikainkobo itan
ja ochóma iká jemabaon boxon jaton jawékiatibo maroxon bikin —akin.
37 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Matonbikaya jato pimakanwe —
akin. Jatian jabaon Jesús yoia iki: —¿Minki noa yoiai, ja rabé pacha nete
teexon biti koríkinin, non jato jawékiati bixon pimati? —akin.
38 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Matoki jawetii panya iki? Oin-
tankanwe —akin. Jato jaskáa moa jatí pan jaketian onanxon yoikana iki:
—Jarake pichika pan jainoax rabé yapa —akin.
39 Jatianra Jesussen jato yoia iki, tsamábo axon jato paston jatíbi
yakámati.
40 Jato jaskáa, ja tsamábotiibi pachabo itan pichika chonkabo akáx
yakákana iki.
41 Moa jaskákanketian Jesussen ja pichika panyabi rabé yapa bitaanan,
bochiki oinxon Dios iráke aka iki. Jaskáatanan panbo tobapakeanan
jaonmea onannaibo menia iki. Jabaonbiribi ja tsamata jonibo tekikin
jato menipakea iki. Jaskáakinribi axon ja yaparibi jatíbi jato menipakea
iki.
42 Jaskáakin menikana jatíxonbi piax moa kikinni potókana iki.
43 Jatian texeakana ja panyabi, yapa pakexbo tsinkíkanara, chonka rabé
tasá bocho iká iki.
44 Jatian jan jawékiaa jonibo ikana iki, pichika waranra jonibira.

Jesús jene besenen niax kaa
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 Jaskáa pekáo Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki, jatopari ian
keiba boten shitatax boax, Betsaida jeman nokókanti. Jatian Jesúsbiribi
ja joni icha jato raani jainpari baneta iki.
46 Jatian moa jato raankin senenhataanan, Jesús mananman kaa iki,
orani.
47 Jatian ja boí ian naponbekon ikanaitianra, moa yameta iki. Jatian
Jesúsbiribi jabicho jainbipari iká iki.
48 Jainxonbi jato oinna iki, jatoki niwe pakéxon, jato jakonhakin wina-
mayamaitian. Jatian moa nete xabáti ochóma Jesús jene besenen niax
jatoki joá iki. Jatian jato winobainai keská iká iki.
49 Jainoara jene besenen niax joaitian oinnax, yoshinra ibirai ikax,
raketi saa ikana iki.
50 Jaskáakin oinnax jatikaxbi ratékanaitian, Jesussen jato yoia iki: —
¡Rakéyamakanwe, ea riki, koshiakinres shinankanwe! —akin.
51 Jaskatax ja ikana boten nanéketianribi niwe jeneta iki. Jatianra jabo
ikonbiresi ratékana iki,
52 ja shinanmanres pan kaimaa onanyamareskanai kopí. Jaton shi-
nanbora moa onantimata, iká iki.

Isinaibo Jesussen benxoaa
(Mt. 14.34-36)

53 Jatian ja ian shitai boax Genesaret main nokókana iki. Jain nokóxon
jaton bote nexakana iki.
54 Jatian moa mapékenbires, jainoa jonibaon Jesús onankana iki.
55 Jaskáakin onanxon ja main ikana jonibo ishton jato keshaanke-
tankana iki. Jatianra ja isinaibo, jawen rakátinin axonbo Jesússiba
bekana iki.

56 Jatian kaira Jesús, anichaa jemabaon itan maxkoshoko jemabaon
nokota iki. Jaskarainbo nokóketian, icha jonibo winotainkobo ja isinaibo
rakanxonkana iki. Jaskáxon Jesús yoikana iki, jan perakoota chopa
kebítanibires ja isinaibo jato tii amanon ixon; jatian jawen chopa jan tii
akabo benxokana iki.

7

Jaskarabaon jonin shinan jakonma imai
(Mt. 15.1-20)

1 Jatian *fariseoboyabi, ja Jerusalénhainoax bekana jawetii esé onan
jonibo, Jesússiba bekana iki.
2 Bexon, ja jaweti Jesussenmea onanaibaon mechokiixonmabi pi-
aitian oinxon, jashoko jato yoixonkana iki.
3 Ja *fariseobo betan jatíbi judíobora ikana iki, jaton reken papabaon
axekan ikín, meken chokaxon jawékiaibo.
4 Jatian mercadonkoniax joxon, mechokiixonpari pikátikanai. Jainoax
meskó icha axébora jaríbake jaton reken papabaon senenhati jato yoikati-
taibo. Ja axébo iká iki; vasobo chokati, chomoshokobo chokati, kentíbo
chokati, itan jan oxati chopabo patsáti.
5 Jaskara iken, *fariseobo betan esé onan jonibaon, Jesús yokákana
iki: —¿Jawekopiki ja mionmea onanaibaon, ja non reken papabaon axébo
senenhayamakin, mechokiixonmabi pikanai? —akin.
6 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —Akontibira *profeta Isaíassen, mato
beparametaibo iken yoikin, wishanike, neskáakin:
'Nato jonibaonra, jaton
kexakanres ea
rabikanai. Ikaxbi jaton
shinanra eaakin
shinnakanti ochóbires iki.
7 Yankabiresa ea rabikanai.
Jabaonra jonibaon ati yoiai esébores jato onanmai', iki inike.
8 Matonra Diossen yoiai esébo jenexon, ja jonibaon ati yoiai keskábores
senenhai —akin.
9 Jainxon jato yoiribia iki: —Maton axekan yoiai keskábores akinra
akai, maton Diossen ati yoiaibo senenhayamakin.
10 Moiséssenra yoia iki: 'Min papa betan min tita jakonhawe'. Ja-
tian jaweratobaonki jawen papa betan tita jakonmaakin yoiai, jabora
retekanti jake, akin.
11 Ikaxbi matonbiribi akai jato esekin, bakenra jawen papa betan
jawen tita yoiti atipanke: 'Enra mato akinti atipanyamake; ja ea jayata
jawékibora moa corbán iki', akin. Ja joi iki, ('moa en Dios menia riki') iki
iká.
12 Jainxonribi maton yoiai, moa jaskáa ixonra, ja baken jawen papa
betan jawen tita moa akintiakin shinanti yamake, ixon.
13 Jaskákin matonbi shinanxon pikoa jawékibores jato onanmakinra,
moa Diossen esébo jawemabi itiakin maton keyoai; jainxonra wetsa
jaskara keská icha jawékiboribi maton akai —akin jato aká iki.
14 Jaskáatanan, jain icha tsinkíkana jonibo kenaxon, yoia iki: —Rama
jatíxonbipari en yoiai joibo ninkáxon, onankanwe:
15 Jawékiati piatoninra, joni jakonma imayamai, já meranoax jakonma
shinan pikotaitoninkayara, joni jakonma imai.

16 [Ninkataibo ixon, ninkákanwe] —akin jato aká iki.
17 Jaskátaanan jonibo potabaini kaax, xobo meran jikiketian, jaonmea
onanaibaon yokata iki, ja jaki jato yoinwana jawékikiriakin.
18 Jatian jato yoia iki: —¿Matonribikayaki jaskara joibo ninkáyamai?
Jatíbi jawékiati piatoninra, joni jakonma imati atipanyamake.
19 Ja jawékiakanara, jaton shinan meran weíyamai, jaton poko meranres
boax, moa ori jokonribiai —akin. Jaskáakinra, jato Jesussen yoia iki, jatíbi
jawékiati jawékibora, jakon iki ixon onankanti kopí.
20 Jainxon jato yoiribia iki: —Ja joni meranoax pikotai jakonma shi-
nanmankayara joni jakonma imai.
21 Ja jonin shinan meranoaxkayara ikai jakonma shinanbo pikoti. Ja
shinanbo riki neskara: Atima betanbires yoranti ati, yometsoti, joni
reteti, wanoya itan benoya ixonbi wetsa betan yoranti,
22 jabicho jawékia itin keenaires, wetsabaon jawékinin kenti, jakonma
jawéki ati, paranmisti, meskó jawékinin cheati, jatoki notsiti, yoimisti,
rabíti, shinankonaxmabi yoyo iresti.
23 Neskara jakonma jawékibora, jonin shinan meranoax pikotai.
Jaskarabaonra joni jakonma imai —akin jato aká iki.

Judíoma ainbaon Jesús ikonhaa
(Mt. 15.21-28)

24 Jato jaskáatanan, Jesús Tiro main kaa iki. Jain nokotax, tsoabi
onanmakashamai xobo meran jikia iki, ikaxbi, jonéti atipanyamaa iki.
25 Jatian, ja jakonma yoshin naikia bake ainbaon tita, jain Jesús iká
ninkatax, ishto kaax nokótaanan jánaman chirankootoshita iki.
26 Ja ainbora iká iki judíoma, Sirofeniciainoa. Janra Jesús yokákin
jeneyamaa iki, jawen bake meranoa yoshin pikoxonon ixon.
27 Ikaxbi Jesussen yoia iki: —Oinpariwe. Abánon bakebaonpari pikín.
Jakonma riki ja bakebo piti bichintaanan, ochitibo meniti —akin.
28 Jatian ainbaon neskáa iki: —Ja min yoiara ikon iki, Ibó. Ikaxbi
bakebaon pikin mesa naman pakéxshokobo maanketianra, ochítibaonribi
piai —akin.
29 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Min ea jainshamainra yoia kopí,
jakonbires katanwe. Ja min bake meranoaxa moa yoshin pikóke —akin.
30 Jaskáakin yoia, jawen xobon kaxon oinna, jawen bake xontako bachi
meran rakata iká iki, moa já meranoax yoshin pikóketian.

Pabe itan yoyo iosma joni Jesussen benxoaa
(Mt. 15.29-31)

31 Jatian Tiro mainmeax, moa karíbakin, Sidón winobaini kaax, Jesús
Galilea ianman nokota iki, ja iká iki *Decápolis mainko.
32 Jain iketianra, pabe itan yoyo iosma joni Jesússiba bekana iki.
Jainxon Jesús yoikana iki; tii axon ja joni benxoaxonti.
33 Jaskáakana, ja icha jonibo ikainoa, wetsaorishoko ioxon ja jonin
pabíki meran Jesussen jawen metoti niaa iki. Jainxon jawen keyonman,
ja jonin jana tii axona iki.
34 Jaskáxon, nai bochiki ointaanan koshinshaman joinxon, ja joni yoia
iki: "Efatá", akin. Ja joi iki, "chopéwe", iki iká.
35 Jaskáatianbi, ja jonin pabíki chichó chopeta iki. Jainoax jawen jana,
taponribi tapishitax, moa jakoni yoyo ika iki.

36 Jaskáaxon, Jesussen jato yoia iki, jaskara akábo tsoabi keshantima. Ikaxbi jaskátima yoiabi, jatiankaya wetsabo keshanbotankana iki.
37 Jatian jaskara ninkataanan, kikinbiresi ratetax, jonibo neskákana iki: —Jatíbira jakon akai. Pabebobira benxoaxon, jato ninkámai. Yoyo iosmabora, jato yoyo imai —iki ikana iki.

8

Chosko waranka joni Jesussen pimaa
(Mt. 15.32-39)

1 Jatian ja netebaon jain iikanaitian, joni icha jatoki tsinkíribia iki. Jain tsinkitabo ikana iki, ja jawékiatiomabobi. Jaskara oinxon, Jesussen jaonmea onannaibo kenaxon yoia iki:
2 —Enra nato jonibo noibai. Moa kimisha neteira ebé ikaxbi, jawékiama ikanaitian.
3 Jawékiamabi en jaton xobon raanabira, bain kaai paxnakanti iki. Jatíribibora ochokeax bekanabo iki —akin.
4 Jatian jaonmea onanaibaon Jesús, neskáakana iki: —Nenora tsoabi jakana yamake, ¿Jaweranoa jawékiati bixonki, nato jonibo non jawékiamatiki? —akin.
5 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Matoki jaweti panya iki? —akin. Jatian yoikana iki: —Kanchis panra jake —akin.
6 Jaskákin akana Jesussen, jonibo yoia iki, mainbi yakákanti. Jatian moa yakákanketian, ja kanchis pan bixon Dios iráke ataanan, pan tobapakeanan jaonmea onannaibo menia iki. Jatian jabaonbiribi, ja jonibo menipakea iki.
7 Jainxon jawetii yapa kopíribi Dios iráke ataanan, Jesussen jaonmea onannaibo menia iki, tekikin ja jonibo menipakenon ixon.
8 Jatian piax, jatikaxbi potókana iki. Ja pikin texeakana pakexbo tsinkikana iká iki, kanchis tasá bocho.
9 Jatian jan piábo ikana iki, chosko waranka jonibobira. Jaskáxon, moa jato Jesussen raana iki.
10 Jato jaskáatanan Jesús, jaonmea onanaiboyabi boten nanetax, Dalmanuta janeya main kaa iki.

*Ratéti jawékibo axonon ixon *fariseobaon yokata*
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 Jatian fariseobo beax, Jesús betan join iananankana iki. Jatian jaskáaxon jakonmain pakémakaskin, ratéti jawékibo anon ixon yokákana iki. Ikonkon Diossibakeax joárin ixon onannoxon.
12 Jaskáakana, koshin jointaanan Jesussen, jato yoia iki: —¿Jawekopiki nato jonibaon, ratéti jawékibo en axonon ixon ea yokákanai? Pontéshamanra en yoiai, enra mato axonyamai —akin.
13 Jaskáatanan jato potabaini, jakiribi boten nanetax, ian keiba shitáribia iki.

Fariseobaon eséki koiranmeeti
(Mt. 16.5-12)

14 Jatian kakinbi, shinanbenoxon ja jawékiatibi boyamakana iki. Ikaxbi panyabichoshokores ja boten ikana iki.
15 Jaskara iken, koirameekanon ixon Jesussen jato yoia iki: —*Fariseobaon, itan Herodesnin *levaduraboki kikinni koirameekanwe —akin.

16 Jatian Jesussenmea onannaibo jatobires yoyo iki, neskákana iki: —
Non pan beyamaketianra abirake noa jaskáakin —iki.
17 Jaskákanai onanxon Jesussen jato yoia iki: —¿Jaweakiki, nonra pan
beyamake iki mato iitai? ¿Matonkayaki ramakamanbi onanyamaresa?
¿Maton shinankayaki kikinni xepota keskábo iki?
18 Beroya ixonbira, maton oinyamai, pabíkia riki mato, ikaxbira maton
ninkáyamai ¿Matonki shinanyamai?
19 Ja pichika waranka jonibo, en pichika pan pimanontianki, ja tex-
eabo ¿Jaweti tasá bocho maton bibata? —akin. Jatian yoikana iki: —
Chonka rabé tasá bocho —akin.
20 Jatian ja chosko waranka jonibo, ja kanchis pan en pimanontianki,
¿Jawetii tasá bocho ja texeabo maton tsinkiibata? akin. Jatian neskáakana
iki: —Kanchis —akin.
21 Jaskáketian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki ramakamanbi onanti
atipanyamaa? —akin.

Benche joni Jesussen benxoaa

22 Jatian boax, Betsaidanko nokóketian, westíora benche joni bex-
onkana iki. Jatianra tii axon, benxoati yoikana iki.
23 Jaskákana, ja joni Jesussen metsonhanan, ja jemamea pikobainxon,
jawen beronko keyoman beskixon, mamepastaanan yokata iki: —¿Minki
moa ointi atipana? —akin.
24 Jatian yoia iki: —En oinna riki jonibo, jiwibo niai keská —akin.
25 Jaskáketian, Jesussen jakiribi betí aka, moa benxoxon jakonhakin
oinna iki. Jatian jatíbi jan oinna jawékibo jishtishaman iká iki.
26 Jaskáaxon, jawen xobon raankin, Jesussen yoia iki: —Moa jakiribi
jeman kayamawe —akin.

Tsoarin Jesús ixon, Pedron onantiakin yoia
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

27 Japekáo, jaonmea onanaiboyabi Jesús, ja Cesarea main iká, Filipo
jema patax iká jemashokobaon bokana iki. Kakin Jesussen jaonmea
onannaibo yokata iki: —¿Jonibaonki ea tsoa shinannai? —akin.
28 Jatian yoikana iki: —Jonibaonra shinannai mia jato *bautizanai
Juan. Wetsabaonra yoiai mia Elías. Jainoax jatíribibaon mia yoiai iki,
westíora *profeta —akin.
29 Jainxon, Jesussen jaonmea onannaibo yokata iki: —Jatian ¿Maton-
biribiki, eaki tsoa ixon shinannai? —akin. Jatian Pedron yoia iki: —Mia
riki *Cristo, Diossen katota —akin.
30 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Tsoabipari jaskara jawékibo ke-
shanyamakanwe —akin.

Jesussen jawen mawáti jato yoia
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Jatian Jesussen jaonmea onannaibo esekin peoa iki: —Ja jonin
Bakera, kikinhakin masá tenemakanti jake. Ja judíobaon joni koshibo,
itan *sacerdotebaon koshibo, jainoax esé onan jonibora, jaon keenya-
manoxikanai. Jaskákinra retenoxikanai, ikaxbi jawen kimisha nete itin
jirinoxiki —akin.
32 Jaskara jawékira onantiakin jato yoia iki. Jatian Pedron jabichobiribi
okeshoko boxon notsina iki.
33 Ikaxbi Jesussen jakiribi joxon, jaonmea onannaibo ointaanan, Pe-
dro notsina iki neskáakin: —Moa eibakeax, katanwe *Satanás. Diossen

shinannai keskákinra min shinanyamai. Jonibaon shinannai keskáresa min shinannai —akin.
34 Jaskáatanan Jesussen, ja icha joniboyabi, jaonmea onannaibo kenaxon, yoia iki: —Jaweratoboki, eonmeax axeaibo ikasai, jaton shinannai keskábo akin jenexon, masá tenetibo ikenbi, ea chibankanwe.
35 Jaweratoboki, mawákashamai, jabora manotiain bokanti iki. Ikaxbi jaweratoboki, ea kopi itan nokon joi yoiai kopí mawatai, jabora jatíbitian jakanti iki.
36 ¿Jawe jakonrin westíora joni nato netemea jawékibo kaiayontaananbi mawata?
37 Iamax ¿Joninmein jawetii kopíati atipanke janoxon?
38 Jatian jaweratoboki, eki itan nokon joi yoitininbo, ja Diossibakeax ochotabo, itan ochaya jonibo bebonmeax rabinai, jatíanra ja jonin Bakeribi, jawen Papan koshi shinanya, itan jawen ángelboyabi joáx, jaskara joniboki rabinshokoti iki —akin jato aká iki.

9

1 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai; Neno mato jatíribi japariabora, mato mawáyamaparinoxiki, ja Diossen ikinnaton jatí nete, jawen atipana koshiabi nokotai oinnai kaman —akin.

Jesús wetsaresibia
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)
2 Jatian sokota nete pekáo, westíora manan keyá ikain kakin Jesussen ioa iki: Pedro, Jacobo, jainoax Juan. Jatian jain kaax jato bebonmeaxbi Jesús wetsaresibia oinkana iki.
3 Jaskatax jawen chopa kikinbires pené itan joxoshaman baneta iki. Jaskara joxoakinra, tsonbi chopa patsáisma iki.
4 Jatian jaskáaketian, Elías betan Moisés, Jesús betan yoyo ikai oinkana iki.
5 Jatian, Pedron Jesús yoia iki: —Maestro, Jakonhira riki noa neno iká. Non kimisha peota abanon; mina westíora, wetsa Moiséssena, wetsa Elíasna —akin.
6 Jatian jain ikana Jesussenmea onannaibo, kikinbiresi ratékana iká iki. Jaskáakin yoitibobi moa Pedron onanyamaa iki.
7 Jaskákenbi, jatoki nai koin bexon, jato mapoa iki. Jatian ja koin meranoax, neskati yoyo ika iki: —Nato riki nokon noi Bake, jawen joi ninkaxonkanwe —iki.
8 Jatian jaskáketian, oinyaketankanabi, moa jabé iwanabo yamaaxbi, Jesúsbichores jain iká iki.
9 Jaskata pekáo, moa mananmameax ipakekin, Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki, jaskara oinkanabo tsoabipari jato keshantima. Ja jonin Bake ratekanabi, jiriai kaman.
10 Jaskáakin jato yoia, tsoabi keshanyamakana iki. Ikaxbi jatobiresbiribi yokakanani ikana iki, jawe keska yoiiki iká, eara mawataxbi, jiriribinoxiki iki.
11 Jaskáxon, Jesús yokákana iki: —¿Jawekopiki Elíaspari joti esé onanbaon yoiai? —akin.
12 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikon riki, Elíasparira joái. Janra jatíbi jawékibo benxoati jake. Jatian ¿Jawekopiki Wishá meran yoiai, ja jonin Baken masá teneti, itan jaon keenyamakanti?

13 Ikaxbi enra mato yoiai, Elíassa moa jonike. Já jokenbira, jaton keena
keskáakinres akana iki. Ja joni jaskáakanti Wishá meran yoiai keskáakin
—akin.

Yoshin naikia bake, Jesussen benxoaa
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

14 Jatian moa jakiribi ja jatíribi jaonmea onannaibo ikainko boxon
oinkana iká iki, icha jonibaon jato katea itan esé onan jonibo betan join
iananani.
15 Jaskati iikinbi, Jesús joaitian oinnax, ratétaanan ishto boxon, salu-
dankana iki.
16 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Jawe yoiiki mato jabo betan join
iananani iitai? —akin.
17 Jatian westíora jain itinaton yoia iki: —Nokon bakera en mia bex-
onke, Maestró. Nato nokon bake meran yoshin naikixonra yoyo iosma
banémaa iki.
18 Jaweranoki já kaai, jainxonra akai ja yoshinman beyósaxon mai
tsakamaa, bakox kespoxon, xeta keróx akin itan saki iki chorishi. Moa
paxnayona riki. Ja mionmea onannaibo, nokon bakemea yoshin pikox-
onon ixon en jato yoiabira, jabaon ati atipanyamakanke —akin.
19 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —¡Dioski koshiama jonibo riki mato!
¿Jawetian kamankayaki mato betan ea iti iki? ¿Jawetian kamanki mato
jaskara iketian en teneti iki? Ja bake ea neri bexonkanwe —akin.
20 Jaskáa ja bake bexonkanketian, yoshinman, ja Jesús oinxon, ja bake
mai tsakamaa, bakox kespoti tarameeta iki.
21 Jatian Jesussen, ja baken papa yokata iki: —¿Moa jawetio basirin
neskatai? —akin. Jatian jaskáa yoia iki: —Baketianbi jaskati peokoota
riki.
22 Ichakinbora, ja yoshinman retekaskin, chiikibo pakémai, itan jenebo
tsakamai. Jaskara iken, atipanxon, noibaxon noa akinwe —akin.
23 Jatian Jesussen yoia iki: —¿Jawekopiki mia ikai, atipanxon, noa
akinwe iki? Ja Dioski koshiabaonara, jatíbi atibires iki —akin.
24 Jaskáakin aká, ja baken papa koshin neskata iki: —¡Enra Dios ikonhai.
Ea jaki bebonbires koshinon ixon ea akinwe! —iki.
25 Jaskáakenbi, icha jonibo jaki beai oinxon, Jesussen ja yoshin
notsinkin, neskáa iki: —Miara en akai, yoyo iosma, itan pabe yoshinmá.
Nato bake meranoax pikówe, moa jakiribi, ja bake meran jikiwetsaya-
mawe —akin.
26 Jaskáakin yoia, yoshin sion itaanan jakiribi ja bake maxkamaax, já
meranoax pikota iki. Jatian ja bake mawá keska rakata iki. Jaskara
oinnax, ja icha jonibo moara mawáke iki ikana iki.
27 Ikaxbi Jesussen, metsonxon wenina, ja bake moa nia iki.
28 Jaskáa pekáo, Jesús westíora xobo meran jikia iki. Jain iketian,
jaonmea onanaibaon jatobichoxon yokákana iki: —¿Jawekopiki ja yoshin
non pikoti atipanyamawana? —akin.
29 Jatian Jesussen jato neskáa iki: —Jaskara yoshinra, oración betan
*ayunoninres non pikoti atipanke —akin.

Rabé itin jawen mawáti Jesussen jato yoia
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Jatian moa jaskáa pekáo, Jesús jaonmea onanaiboyabi, Galilea main
shitabaini bokana iki. Ikaxbi Jesús keenyamaa iki, jain kaa tsonbi
onantinin.

31 Jara jaskata iki jaonmea onannaibo neskáakin eseti kopí: —Ja jonin
Bakera, jonibo yatamaxon retenoxikanai, ikaxbira, kimisha nete itin
jirinoxiki —akin.
32 Jaskákin yoiabi, jabaon onanti atipanyamaxon, jakiribi yokáti onsa-
tankana iki.

¿Tsoakayarin jato xewina kikin?
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Jatian jaskábaini boax, Capernaúm jeman nokókana iki. Jatian moa
xobo meran weixon, Jesussen jaonmea onannaibo yokata iki: —¿Jawe
jawéki yoiiki mato bain joi, join iananani iikiranwana? —akin.
34 Jato jaskáabi, jawebi yoyo iamakana iki. Ja jatobiresbiribi tsoamein
iki nooxaran noa xewina kikin iki iibeirawankana ikax.
35 Jatian yakáxon Jesussen, ja chonka rabé jaonmea onannaibo, ke-
naxon jato yoia iki: —Jaweratoboki ja kikin itin shinanmeetai, jabora
kikinmanin shinanmeeti jake. Jainxon jatíbi jato akinnairibi iti jake —
akin.
36 Jato jaskáatanan, westíora bake, jato napon nichina iki. Jatian
bitaanan ikóxon jato yoia iki:
37 —Jaweratobaonki nokon janenko nato keska westíora bake biai,
jabaonra ea bike; jatian ja ea biabaonra, jan ea raana nokon Paparibi
moa bike —akin.

Noki ramíamaibo riki, nobé rabetaibo
(Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

38 Jatian Juanman yoia iki: —Maestró, nonra oinhibake westíora
jonin, min janenko wetsa jonimea yoshin pikoai. Ikaxbi noobetan niai
ixonmabi aketianra, moa non atima yoiibake —akin.
39 Jaskákanketian Jesussen yoia iki: —Atima yoiamakanwe. Ja nokon
janenko ratéti jawéki akaibora, eki jakonmaibo yoyo iti atipanyamake.
40 Jaweratoboki noki ramíamai, jabora nobé rabetaibo iki.
41 Jaskara iken, jaweratobaonki mato Cristonabo onanxon, westíora
vaso onpaxtanibires mato xeamai, ikonshamanra en mato yoiai,
jabaonra jaton biti jawékibo bikanti iki.

Ochan pakéti riki onsá
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 Ikaxbi jaweratobaonki ja bake keska nokon joi ikonhaibo, jato
ochan pakémai, jabora jan reneti makan ani teomaxon, aniparonko
potati, bebonbires jakonma castigo bikanti iki.
43 Jaskara iken, min mekenman mia ochamai iketian, xatewe. Jakonra
iti iki benkex mekenyabichokaya mia jati netenko jikia, ja rabé
mekenyanix, chiikan ewa meran katitianbi.
44 [Jainra jawetianbi chii nokayamai]
45-46 Jatian min taen mia ochamai iketian, xatewe. Jakonra iti iki ja
rabé taeyabi mia chiikan ewa meran katitianbi, benkex taeyabicho mia
jati netenko jikia.
47 Ja min beron mia ochan pakémai iketian, tsekawe. Jakonra iti iki,
westíora beroyabicho ja Diossen ikinnaton jati netenko mia jikia, ja rabé
beroyanix chiikan ewa meran potatitianbi,
48 ja jawetianbi mawáyosma xenabo, itan ja chiiribi jawetianbi nokaya-
mainko.

49 Diossenra jatíbi jakonhanoxiki, ja tashín axon iamaxon chiikan
menoxon jawéki jakonhati keskáakin.
50 Tashira jawen moka toxkotama ikax, jakon iki. Ikaxbi moa jawen
moka toxkóketianki ¿Jawe keskaxon non moka imaribiti iki? Jaskara iken,
ja tashi keska jakon ikanwe, jakon jawékibores akí, jatíbibo betan jakonax
jakanwe —akin.

10

Potanaanti iki iká joi Jesussen jato onanmaa
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

1 Jatian Capernaúmhainoax, Judea main Jesús kaa iki; ja Jordán wean
keiba. Jain Jesús iketian, icha joni jakiribi jaiba tsinkíkana iki. Jatianra,
moa apachoai keskáakin jato eseribia iki.
2 Jato jaskaí iitaitian, jatíribi *fariseobo jaiba bokana iki, já jakonmati
shinanyanix, jainxon yokákana iki, neskákin: —¿Akiatiki jonin jawen
awin potakin? —akin.
3 Jaskáakana, Jesussen jato yoia iki: —¿Jawekeskaatiki mato Moiséssen
yoia iki? —akin.
4 Jatian yoikana iki: —Moiéssenra yoia iki onanti inon ixon, kirika
wishaxon menianan ainbo potati —akin akana iki.
5 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Maton keena keskábores akaibo ike-
tianra anike, Moiéssen jaskáxon awin potatibo mato yoikin.
6 Ikaxbi nete peokin jonianontianbira, Diossen benbo betan ainbo
joniaa iki.
7 Jakopira moa wanoxon jonin jawen anibo jeneti jake.
8 Jaskataxa ja rabébi moa westíora yorayabicho keská ikai. Jatianra
moa rabé imai, westíorabicho ikai.
9 Jaskara ikenra, ja Diossenbi jato biananamaabo ikax, jawekeskataxbi
moa potaanankanti yamake —akin.
10 Jatian xobon kaketian, jaonmea onanaibaon ja joikiriakin
yokáribikana iki.
11 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaweratobaonki, jaton awin potaxon,
wetsa ainbo biai, jabaonra wanoya ixonbi wetsa betan yorankin, jaton
reken awin yosmai.
12 Jatian ainbaonribi atiki, jawen bene potaxon wetsa joni bikin,
jatianra benoya ixonbi wetsa betan yorankin, jawen reken bene yosmai
—akin.

Jesussen bakebo jakonhaxon bia
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

13 Jatian jain Jesús iitaitian, jaiba jonibaon jaton bakebo bokana iki,
jakon ikanon ixon mamepasmakin. Ikaxbi jaonmea onanaibaon jato
notsina iki.
14 Jatian jaskákanaitian oinnax Jesús sinata iki, jainxon jaonmea onan-
naibo yoia iki: —Ja bakebo chiteyamakanwe, ibakanon eiba bei. Ja
Diossen ikinnaton jati netera, ja bakebo keská ikaibaona iki.
15 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratobaonki baken akai keskáakin
ja Diossen ikinnaton jati nete biamai, jabora jain jikitima iki —akin.
16 Jato jaskáatanan, bakebo ikótaanan jakon ikanon ixon jato mamepasa
iki.

Icha jawékia bakeranon Jesús betan yoyo ika
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Jatian Jesús jakiribi, moa wetsanko karibai iitaitian, westíora joni ishto joáx, já bebon chirankootoshixon, yoia iki: —Jakon Maestro ¿Jawe jawékiki en ati iki jati neteya inoxon? —akin.

18 Jaskáketian, Jesussen yoia iki: —¿Jawekopiki min ea jakon Maestro akin akai? Tsoa jonibira jakon yamake, Diosbicho riki jakon.

19 Minra moa onanke, ja senenhati Diossen yoia esébo. Ja esé meran yoiai: Retemistima, wanoya itan benoya ixon wetsa betan yorantima, yometsotima, wetsaboki jakonmai jansoi yoyo itima, paranmistima, itan papa betan tita jakonhawe iki iká —akin.

20 Jatian ja jonin yoia iki: —Bakeranontianbira jaskara esébo en senenhaa iki —akin.

21 Jatian Jesussen noibaxon ja joni beisa iki; jaskáxon yoia iki: —Westíora jawékiresa mia maxkáke. Jatíbi mia jayata jawéki marotanwe, jatian jakopi koríki bixon, ja jawékinin maxkatashokobo jato menitanwe. Jaskáaxparira naikan, icha jawékia mia iti iki. Jaskáax, ea chibani jowé —akin.

22 Jaskáakin yoia ninkataanan, masá shinanni ja joni kikin onís kaa iki. Ichaira jawékia ikax.

23 Jatian Jesussen jatíbi jato oinyaketanxon, jaonmea onannaibo yoia iki: —Itibiresma riki, ja icha jawékia jonibo Diossen ikinnaton jati netenko jikiti —akin.

24 Jaskáakin yoia jaonmea onannaibo ratékana iki. Jaskakenbi, Jesussen jato yoiribia iki: —¡Itibiresma riki ja Diossen ikinnaton jati netenko jikiti, bakebó!

25 Jatian camellora ani yoina ikaxbi, xomox chipekenin jikiti itibires iki, ikaxbi icha jawékia joninara, ja Diossen ikinnaton jati netenko jikiti kikin itikoma iki —akin.

26 Jaskáakin Jesussen jaonmea onanaibo yoia, jatiankaya ikonbiresi ratékana iki. Jaskatax jatobiribi yoyo ikana iki, neskati: —Jaskara iken ¿Tsoamein iti atipanke kishpinmeeti? —iki ikana iki.

27 Jatian Jesussen jainbikon jato oinxon, yoia iki: —Ikon riki, jonibaonara atikoma iki, ikaxbi Diossenara, jatíbi jawéki atibires iki —akin.

28 Jatian Pedron yoia iki: —Jatíbi noa jayata jawékibo potabeiranira mia chibani noa joá iki —akin.

29 Jatian Jesussen neskaa iki: —Ikonra en mato yoiai, jaweratobaonki jaton xobo, jaton wetsabo, jaton poibo, jaton tita, jaton papa, jaton bakebo, itan jaton wai; ea kopi, itan jan kishpinti jakon joi yoii kakin jenebainai,

30 jabaonra nato netenxonbi binoxiki, jaton xobo, jaton wetsabo, jaton poibo, jaton titabo, jaton bakebo, jaton waibo, jenebaina bebonbires. Jainxon ramiaxon masá tenemakana meranbira, Diossenbiribi jawen keyóyosma bená netenko jato jakinnoxiki.

31 Jatian rama icha jonibo jato xewinaton, shinanmeetaibora, namanbires inoxikanai. Jatian namanbires shinanmeekatitaibora, jato xewinabo inoxikanai —akin jato aká iki.

Kimisha itin jawen mawáti Jesussen yoia
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jainoax moa Jerusalénhain kaai, jaonmea onannaibo bebon Jesús kaa iki. Jaskáketian jaonmea onannaibo ratékana iki, itan japekáo boai-bobiribi rakékana iki. Jaskákanainbi, ja chonka rabé jaonmea onannaibo kenaxon jatobiribi wetsaori ioanan, jaskara já winótibo Jesussen jato neskáakin yoia iki:

33 "Matonra oinke noa Jerusalénhain kaai iitai. Jain kaketianra, ja jonin Bake yatanxon, ja *sacerdotebaon koshiboiba itan esé onanboiba bokanti jake. Jaskáaxonra, ja judíomabaon retenon ixon jato menikanti iki.

34 Jaki shirokinra kenyoman betoshba akanti iki. Jainxonra rishkikanti iki. Jaskaáxonra retenoxikanai. Ikaxbi jawen kimisha nete itinra, jirinoxiki", akin.

Santiago betan Juanman Jesús yokata
(Mt. 20.20-28)

35 Jatian Jacobo betan Juan, ja Zebedeon bake rabé, Jesússiba kabékonxon, yokákana iki: —Maestró, ja mia non yokatai jawékibo min axontininra noa keenai —akin.

36 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿En jawe axontininki mato keenai? —akin.

37 Jato jaskáa yoikana iki: —Min neten apo jikixon noa rabébi mii pataxbi yasántininra noa keenai; westíora min mekayao jainoax wetsa min mexkao —akin.

38 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Maton ea yokatai jawékira maton onanyamake ¿Ja moka jawéki en xeairibiki maton xeati atipana? Iamax ¿Ea bautizameetai keskatiribiki mato iti iki? —akin.

39 Jatian yoibekona iki: —Nonra atipanke —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonrake, ea iki kaai keskatiribira mato onitsapinoxiki itan mato mawáti iki.

40 Ikaxbi ja nokon mekayao itan ja nokon mexkao mato yakámatira, en mato imati jawékima iki. Jara ja jain iti shinanxonabaonares iki —akin jato aká iki.

41 Jato jaskáa ninkatax jatíribi ja chonka jaonmea onannaibo ja Juan betan Jacoboki sinákana iki.

42 Ikaxbi Jesussen jato kenaxon yoia iki: —Matonra onanke ja Dios ikonhaayamai joni koshibaon, itan onan jonibaon jaton ikinna jonibo jaton keena keská jato akanai, itan jato ikinai jonibaon iboataanan akonbireskin jato yonokanai.

43 Ikaxbi matora jaskáti yamake. Jaweratoboki mato xarameax kikin joni ikasaibo iki, jabora wetsabo teexonai iti jake.

44 Jaweratoboki jato xewina ikasai, jabora wetsabaon iboaxon yonokanai iti jake.

45 Ja jonin Bakera, jonibaon akinkanon ikax joáma iki, jara joá iki jonibo akini itan icha jonibo kishpinmanox jato kopi mawati —akin jato aká iki.

Bartimeo janeya benche Jesussen benxoa
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Jatian jaskatax boax Jericóain nokókana iki. Ja jemameax kakin Jesussen jaonmea onanaiboyaxonbi, itan jato chibani boai icha jonibaon kakin oinkana iki; Timeon bake Bartimeo, benche ikax baikexa jawéki menikanon ixon jato yokati yakata.

47 Jatian ja benchen, Nazarethainoa Jesús moa joí ochómaitian ninkáxon saí aka iki: —¡Jesús, Davidkan Baké, ea noibawe! —akin.
48 Jaskati saí ikaitian ichaxon netémakaskin notsínkana iki. Ikaxbi jatiankaya bebonbires koshin: —¡Ea noibawe Jesús, Davidkan Baké! —iki saí ika iki.
49 Jaskáa chankáxon Jesussen jato yoia iki: —Ea kenaxonkanwe —akin. Jatian ja benche kenakin neskáakana iki: —Koshiakin shinantaanan jikiwe; miara kenai —akin.
50 Jaskáakana jan perakoota chopa jopetax potabeirani westíorai chorontaanan, Jesúski joá iki.
51 Jatian Jesussen yokata iki: —¿En mia jaweatiki mia keenai? —akin. Jatian ja benchen yoia iki: —Min oinmatinra ea keenai Maestró —akin.
52 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Moara mia kati atipanke, eki koshiaxa mia benxoke —akin. Jaskáatianbi ja benche iwanaton moa oinna iki. Jaskatax moa Jesús chibani bain kaa iki.

11

Jerusalénhain Jesús nokota
(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jatian moa Jerusalénhain nokóti ochóma, ja Betfagé betan Betania jema bekeiba iká Olivos janeya mananman nokóxon, jaonmea onanai rabé Jesussen raana iki,
2 neskáakin yoixon: —Noa ponte iká jemashoko ikainko kabékontanwe. Jain kaxonra tsoabi jan peyakai peokootamapari burro bake nexakana maton nokoi kaai. Ja choroxon ea bexontankanwe.
3 Jatian jaweatiki maton choroai akin mato yokákana, jato yoitankanwe: Non Ibora jan keenai. Ramabishokora mato non jakiribi bexonai akin atankanwe —akin jato aká iki.
4 Jaskáakin yoia kabékonxon baikexa iká xobo xepotiain nexaa burro bake nokoxon chorokana iki.
5 Jatian jatíribi jain ikábaon jato yokákinkana iki: —¿Jaweakiki mato iitai? ¿Jaweatiki ja burro bake maton choroai? —akin.
6 Jatian Jesussen jaskáakin yoiti yoiwana keskáakin yoibekona, jato bomareskana iki.
7 Jaskáaxon burro bake Jesús boxonkana iki. Boxon jaton taribaon pekakaaxonkana, Jesús jan peyakax kaa iki.
8 Jatianra kaaitian jaon rarokin ichaxon jaton taribo bainapo kakaaxonkana iki. Jatiribibaonbiribi pei xatexon bainapo tipinxonkana iki.
9 Jatian ja rekenain boaiboyabi ja chinitain beaibo neskati koshin saa ibainkana iki: —¡Noa kishpinmawe! ¡Nonra mia jowé akai, mia riki ja Ibon janenko joái!
10 ¡Nonra mia jowé akai, mia riki non apo; ja non papa David ipaoni keskáribi! Noa kishpinmawe non ani Diossé —iki ikana iki.
11 Jatian kaax, Jerusalénhain nokotax, Dios rabiti xobon jikia iki. Jain jikixon, jatíbi jawéki oinkin senenhatanan, moa yantan iketian, jawen chonka rabé jaonmea onanaiboyabi Betaniain kaa iki.

Bimioma higo jakomanon ixon, Jesussen yoia
(Mt. 21.18-19)

12 Jatian nete xabáketian, jawen joniboyabi Betaniainoax kaai, Jesús jawékiakasa iki.

13 Kakin ochóxonbi, higo icha peia merataanan, bimiara ibirai ixon
oinni kaa iki. Ja kaxon oinnabi, pei ichayares iká iki, jawen bimititian-
mapari ikax.
14 Jatian jaskara oinxon, Jesussen ja higo yoia iki: —Ramara jawe-
tianbi, mionmea tsonbi bimi kokoyamanoxiki —akin. Jaskaitian jaon-
mea onanaibaon ninkata iki.

Dios rabiti xobo Jesussen jakonhaa
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

15 Jaskáabaini boax, Jerusalénhain nokókana iki. Jain ikax, Dios rabiti
xobo meran Jesús jikia iki. Jaskáxon, ja jainoa jato maromaibo, itan
jato maroxon bixonaibo jokonhaa iki. Ja koríki cambianaibaon mesabo
jato werananpakea iki, itan ja xotó jato maromaibaon yakátiboribi jato
werananpakea iki.
16 Jatian Dios rabiti xobo meran, jawe jawékibi botima jato yoia iki.
17 Jainxon jato esekin neskáakin, yoia iki: —Wishá meranra yoiai:
'Nokon xobora iti jake, jatíbiainoa jonibaon jainxon orankanai xobo-
biribi'. Ikaxbi matonra imake jainoax yometsoti xobo —akin jato aká
iki.
18 Jato jaskáaitian ninkatax, ja *sacerdotebaon koshibo itan esé onan
jonibaon ninkata iki. Jatianra rakékin, jaskáaxon Jesús reteti benakana
iki. Jatíbi jonibo Jesussen joi yoiaitian ninkatax ratékanaitian.
19 Jatian moa yamé ketian, Jesús, jaonmea onanaiboyabi ja jemameax
moa boribakana iki.

Higo bimioma moa tanoa
(Mt. 21.20-22)

20 Jatian nete xabáketian, jakiribi yamékiri kakin oinna, ja higo nia
iibata moa taponyabi tanoa iká iki.
21 Jatian jaskata ointaanan shinanrixon, Pedron, Jesús yoia iki: —
Oinwe, Maestro. Ja jakonmaanon ixon min yoiibata higora moa tanoke
—akin.
22 Jatian Jesussen yoia iki: —Dioskires koshikanwe.
23 Enra mato ikonshaman yoiai, jawekeska ixon, westíora jonin atiki
Dioski koshixon, nato manan neskáakin yoikin: Nenoax tsekékaini kaax,
aniparon pakétanwe akin. Jatianra Diossen imaxonti iki, ponté shi-
nanxon, ja en yoia keskára ea imaxonai ixon ikonhaketian.
24 Jakopira en mato yoiai, jatíbi maton oración meran yokatai jawékibo,
moara non bike ixon shinanxon akanwe. Jatianra maton biti iki.
25 Jawetianki maton oranai, ja wetsaboki mato jakonmaatabo moa
shinanxonyamakanwe. Ja naikanmea maton Papa Diossenribi, maton
ochabo moa shinanxontima kopí.
26 [Ikaxbi jawetianki, jatoki jakonmaata ixonbi, maton ja shinanx-
onkin jeneyamai, jatianra ja naikan iká non Papa Diossenribi maton
ochabo shinanxonkin jenetima iki] —akin.

Jesussen yoiti koshi
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Jaskatax Jerusalénhain, boribakana iki. Jain kaax, Dios rabiti
xobo meran Jesús jikiax kawantanaitian, *sacerdotebaon koshibo, esé
onanbo, itan judíobaon joni koshibo, jaki bekana iki.
28 Jatian jabaon Jesús yokákana iki: —¿Jawe koshi ixonki akai min
jaskáakin? ¿Tsonki mia jaskáati yoia? —akin.

29 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Enribira rama mato yokatai. Maton
ea yoiketianra, enribi mato yoiti iki, tson yoiatonki jaskarabo en akai
ixon.
30 Tson ati yoiaki, Juanman jato bautizana iki ¿Diossen, iamax jonibaon
ati yoiaki aká iki? Ea yoikanwe —akin.
31 Jatian jato jaskáakin yokatabi, jaskáshamanhakin yoiti atipanya-
maxon, jatobiribi yokakanani neskákana iki: —¿Nonki jawekeska yoiti
iki? Diossen jaskaáti yoiara jato imaa iki, akin non akábira: ¿Jawekopiki
maton ikonhayamaa iki? Akin noa ati iki.
32 Jatian jonibaon ati yoiara aká iki, akin non akábira, noki jonibo
ramíti iki —iki ikana iki. Jaskárakana iki, ja Juan jatíxonbi *profeta
onankana iketian.
33 Jaskákinra, Jesús yoikana iki: —Nonra onanyamake —akin. Jatian
Jesussen jato yoishokoa iki: —Jaskara iketianra, enribi mato yoiamai,
tson yoiatonki en jaskarabo akai ixon —akin.

12

Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

1 Jatian jakiribi, jawékikiriakin yoinhanan esekin jato Jesussen neskaa
iki: —Westíora joninra aká iki, jawen wainko uva banakin. Jaskáaxonra
ja wai katemakin chiketa iki. Jainxonra uva potsiti shanka nachina iki.
Jaskaáxon westíora torre aká iki jainxon koiranti. Jaskáayonxonra jaweti
teetai joni, jawen uva wai menia iki, jain teekanon ixon. Jato jaskáa
pekáo ja wai ibo ochó kaa iki.
2 Jatian uva tsekati senenketian, ja wai ibon jawen yonoti joni jatoiba
raana iki, ja jan bititii jatíribi uva bimi jatoibakea bixonon ixon.
3 Ikaxbi raankenbi ja jonibaon yatanxon rishkionxonres, jawebioma
raankana iki.
4 Jaskáakanketianra, wetsa jawen yonoti jatoiba raanribia iki; ikaxbira
tsakaxon maxteyonkana iki. Jaskáax jakonmaibiresbo jaki yoyo ikana
iki.
5 Jatianra wetsa jawen yonoti raanribia iki, kakenbi jaribi retekana iki.
Jaskákana pekáora, icha jawen jatíribi yonotibo jato raanribia iki. Jatianra
bokanketian, jatíribibo rishkionkana iki, itan jatíribibo retekana iki.
6 Jatianra moa westíora joniabichoshoko baneta iki. Já iká iki, jawen
noi bake. ‘Jara senentiainbi raana iki, jara ea jakonshamanxonres
bixonkantiki ixon shinantaanan’.
7 Ikaxbi ja raana joaitian oinnax, ja jakonma shinanya teetai jonibo
yoyo ikana iki: ‘Nato riki ja jawen papan wai jan biti. Retenon akanwe,
jatianra noakaya wai ibo iti iki’, ikibo.
8 Jaskáxon yataanan, ja wai ibon bake retekana iki. Jaskáaxon jawen
yora waimaan boxon, potakana iki.
9 ¿Jatianmein ja wai ibon jato jaweati iki? Jaweamakan kaxonra, ja
teetai jonibo reteti iki. Jaskaáxonra, wetsabo jawen wainko imati iki.
10 ¿Matonki ja wishá meran iká joibo yoyo ayosma iki? Ja Wishá
meranra ikai neskati:
‘Ja xoboaibaon, rotokana makanra, jákaya jaki kikini xobo koshiti makan
baneta iki.
11 Natora Diossenbi imaa iki, jakopíra noa ikonbiresi ratékanai’ —akin
jato aká iki.

12 Jatian jawékiki yoinhanan, jatobi yoikin aká onanxon, Jesús yatankaskana iki. Ikaxbi joniboki rakékin, moa jaweayamakin potabainkana iki.

Apo kopiátibokiriakin Jesús yokákana
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Jaskata pekáo, jawetii *fariseobo betan Herodes rabékinaibo, Jesússiba raankana iki. Jabaon kaxon yokata jakonmaibo Jesús yoyo iketian, ramiati shinanxon.

14 Jatian raankana kaxon, Jesús yokákana iki: —Maestro, nonra onanke min ikon joibores yoiai. Minra ja min jato onanmaibo yoii ikanainbi jato ninkáxonyamakin, jaskatax Dios keenai keskati jakantiakinres jato onanmai. Jakopira mia non yokatai: ¿Jakonrin ja apo kopíati yoiai non meniti? ¿Nonki kopíatiki o akáma? —akin.

15 Ikaxbi beparankinres akanai onanxon, Jesussen jato yoia iki: —¿Jawekopiki maton ea jakonmain pakémati shinanxon tanai? En oinnon ja koríki ea neri bexonkanwe —akin.

16 Bexonkanketian oinxon, jato yokata iki: —¿Tsoa jisárin itan tson janerin nato koríkiain iká? —akin. Jatian yoikana iki: —Césarna riki —akin.

17 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaskara iken, ja Césarna iketian César menikanwe. Jatian Diossenabiribi Dios menikanwe —akin. Jato jaskáakin yoia ratékana iki.

Mawábo jiriribiti
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Jatian jawetii *saduceobo, Jesús oinni bokana iki. Jabo ikana iki, mawatax jirikanti ikonhayamaibo. Jakopi jakiriakin Jesús yokákana iki:

19 —Maestró, Moiéssenra noa neskara wishaxonike: Westíora wanoya joni jawen awin betan bakeamabi mawáketian, jawen wetsan ja kachiana ainbo biti. Bixon, jabé bakea, ja bake moa ja mawata jonina ikai.

20 Jatian jaráa iki, kanchis jawetsabires. Jaton rekenra japari wanoaxbi, bakeamabi mawata iki.

21 Jatianra, japekáo iká jawen wetsan, ja ainbo bia iki. Ikaxbi jabé bakeaamabiribi mawata iki. Jatian jaskaribi, ja kimisha itin iká jawen wetsa winota iki.

22 Jaskatax, ja kanchis wetsabi ja ainbo bixon jabé bakeaamabi mawati keyókana iki. Jatian senentiainbi, ja ainboribi mawata iki.

23 Jaskara iken, ja kanchisxonbi awinhani ikaxmein, ja jiriti nete nokoketian ¿Jaweraton awin inoxiki ja ainbo? —akin.

24 Jatian Jesussen neskaa iki: —Matora shinan meran benotabo iki. Ja wishá meran yoiai joibo, itan Diossen atipana koshi onanyamaa kopí.

25 Ja mawábo jiriaxa tsoa jonibi wanoyamanoxiki, itan tsoa ainbobi benoyamanoxiki. Jatianra ja naikanmea ángelbo keskáres inoxikanai.

26 Jatian ¿Ja mawatabo jiriti, ja Moiéssen wishani meran yoiaiboki maton yoyo akama iki? Jainra yoiai ja zarza jiwi tiritai meranxon Diossen neskáakin Moisés yoini: ‘Ea riki, Abrahamman Dios, jainoax Isaacnin Dios, itan Jacobnin Dios’, akin.

27 Jara mawábaon Diosma iki, jara jiriabaon Dios iki. Matora shinan meran benotabo ikanai —akin jato aká iki.

Ja senenhati kikin joi
(Mt. 22.34-40)

28 Jatian jainshaman jato Jesussen yoia ninkatax, westíora esé onan joni joxon, yokata iki: —¿Jawerato senenhati joikayarin, ja jatíbi esébo xewina? —akin.
29 Jatian Jesussen yoia iki: —Ja jatíbi esébo xewina senenhati joi riki, neskara: 'Ninkákanwe *Israel jonibo, ja non Ibo Diossiki, jabichores non Ibo.
30 Akonkin; jatíbi min jointiaxonbi, min kayayaxonbi, min shinanyaxonbi itan min koshiaxonbi min Ibo Dios noiwe', iki iká.
31 Japekáo iká riki: 'Minbix noikaata keskáribiakin, wetsaboribi noiwe', iki iká. Yamarake wetsa neskara esé xewina, japari non senenhati —akin jato aká iki.
32 Jatian esé onan jonin yoia iki: —Ikonra min yoike Maestró, westíorabicho riki non Dios, wetsara moa já pekao yamake.
33 Jaskara iken, ja non jointiaxonbi, jatíbi non shinanyaxonbi, jatíbi non koshiaxonbi Dios noiti, itan nonbix noikaata keskáribiakin wetsabo noiti riki, ja jatíbi Dios menitibo itan jainxon Dios yoina menoxonti bebonbires jakon —akin.
34 Jatian ja esé onan jonin, jakonhakin yoiketian, Jesussen neskaa iki: —Miara ja Diossen ikinaton jati netenko moa jikitires iki —akin. Jatian jaskáa pekáo, moa yokáribiti onsatankana iki.

¿Tson Bakemein iki Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Jatian Jesussen, Dios rabiti xobo meranxon, jato esei iikinbi, jato yokata iki: —¿Jawekopiki ja esé onanbaon, ja Cristora Davidkan bake iki ixon yoikanai?
36 Ja David inike, Diossen Shinanman imaa, já yoii neskati:
'Ja Ibonra yoia iki, ja
nokon Ibo:
Nokon mekayao yakáwe,
ja min rawibo en mia
jatoaresmai kaman', iki.
37 Ja Davidkanbi, Ibó akin akai ikaxki ¿Jawe keskatax ja *Cristo Davidkan bake iti atipana? —akin. Jatianra ja icha jonin, keenshamanxon ja Jesussen yoiaibo ninkákana iki.

Jesussen jaton ikábo jato yoixona
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Jatian jato esekin, Jesussen yoia iki neskákin: —Esé onanbo ikai keskati jayamai koirameekanwe. Jabora ikai, tapó chopa sawéyabores kawanhatani, itan icha jonibo tsinkitain kaketian jakonhakin saludankantininbores keeni.
39 Jain tsinkiti xobo meran jikiaxbo ikanai rekenaishaman yakátininbores keeni, itan jakonshaman ikainxonbores pitin keeni.
40 Jainxonra ja benomaatabaon xoboboribi jato bichinkanai. Jatian jato jaskáax, paranakin akanai kikin nenkébo orankin. Jabora, Diossen kikinbiresakin, masá tenemanoxiki —akin jato aká iki.

Benomaayaton Dios koríki menia
(Lc. 21.1-4)

41 Jatian Jesús yakata iká iki, Dios menikin jain koríki napóxonkanai
ponté. Jainxon oinna iki, Dios menikin napókanaitian. Ja icha koríkiabaon,
icharibi akana iki.
42 Jaskaai iikanainbi, westíora jawebioma benomaata ainbo joxon,
Dios menikin rabé chorish koríkishoko nanea iki.
43 Jaskáketian, oinxon jaonmea onannaibo tsinkixon, yoia iki: —
Ikonshamanra en mato yoiai, nato jawebioma benomaata ainbaonra,
jatíbibo xewinbainbires, Dios koríki menike.
44 Icha koríkiabaonra, jaton koríki texeabores menike. Ikaxbi nato ain-
baonra, jawebiomashoko ixonbi jatíbi já jayata koríkishoko Dios menike
—akin jato aká iki.

13

Dios rabiti xobo ras iti Jesussen yoia
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Jatian Jesús, Dios rabiti xobomeax pikotaitian, westíora jaonmea
onanaitonin yoia iki: —Maestró, oinwe nato makan akana ani xobo,
jainoax jawen chikéribi metsáshaman —akin.
2 Jatian Jesussen yoia iki: —Nato ani xoboakana min oinnara, jatíbi ras
inoxiki. Westíora makantanibira, jabé makanki perakaa yamanoxiki —
akin.

Nete senenamatianbi ja oinxon onantibo
(Mt. 24.3-28; Lc. 17.22-24; 21.7-24)

3 Jaskata pekáo, Olivos mananman bokana iki. Ja manan iki, Dios rabiti
xobo iká bekeiba. Jain Jesús yakata iketian, oinnax jaonmea onannaibo
bekana iki. Jabo iká iki; Pedro, Jacobo, Juan, Andrés. Jabaon jatonbiribi
Jesús yokákana iki:
4 —Noa yoiwe ¿Jawetianki, ja min yoia keská jawékibo iti iki? ¿Jawe keska
jawékibo ikai oinxonki moa nete senenti ochóma non onanti iki? —akin.
5 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Mato tsonbi, paranyamanon koiran-
meekanwe.
6 Eki yoimeetaxa icha benóxikanai, jabora inoxiki: 'Ea riki Cristo iki
ikaibo. Jaskaáxonra, icha jonibo jato paranoxikanai'.
7 Jatian wetsankobo reteanankanaibo, itan moa reteanantibores
ninkataxbi, ratéyamanoxikanwe. Jaskarabora iti jake, ikaxbira, nete sene-
namapari inóxiki.
8 Jainoaxibira, nato mainmeabo betan wetsa ochó mainmeabo
reteananoxikanai. Jainoax apobora, wetsa ochokea apobo betan
reteananoxikanai. Wetsanko, wetsankobora niwannoxiki Jainoaxibira
jawékiatinin inoxikanai. Jaskara onitsapiti jawékibora, ja peokooti ikai-
bopari iti iki.
9 Jaskara iken, kikini koirameekanwe. Matora yatanxonbo joni
koshiboiba bonoxikanai. Jaskáxonra, ja jain tsinkíti xobo meranx-
onbo mato rishkinoxikanai. Ea kopira joni koshiboiba, itan apoboiba
mato bonoxikanai. Jatian jaskarainbo bokanara, nokon joi maton jato
yoinoxiki.
10 Ja nete senenamatianbira, jatíbiainpari ja ikon joi yoikaati jake.
11 Jaskáakin mato bokana, jawerakimein en jato yoiti iki ixon maton
masá shinantima iki, Diossenbi, itan jawen Shinanmanbikayara, jaskati
yoyo iti joibo mato menitiki.

12 Jainxon jonibaonra, jaton wetsabi retekanon ixonbo jato
yatanmanoxikanai. Jainxon papabaonribi jaton bakebi jato
yatanmanoxikanai. Jatian bakebaonra, jaton aniboki kikini sináxon,
jato retemanoxikanai.
13 Jainxonra, ea kopi, jatíbi jonibaon mato omísnoxikanai. Ikaxbi jawer-
atoboki eki koshii jenéyamai, jabora kishpinnoxikanai.
14 Jaskarabo iken, ja Danielnin wishani joibo yoyo axon jaweraki ikárin
ixon, onankanwe; jawetianki ja Dios rabiti xobo meranxon, kikinbires
jakonma jawéki akanaitian maton oinnai, jatianra ja Judeain ikábo,
jatianbi moa mananman jábati bokanti iki.
15 Jaweratoboki ja neten, jaton xobo bochiki iki, jabora moa naman
jotima iki, itan jaton jawékibo bii moa xobon jikitima iki.
16 Jainoax ja wainko ikábora, jaton perakooti chopa biibobi moa
xobonko bekantima iki.
17 ¡Jawe iresaipanon! Ja nete nokóketianra noibati inoxikanai, ja tooy-
abo, itan ja bake xoma amakin jenemamabo.
18 Jaskara iken Dios orankanwe, neskara jawékibo oitian napo ia-
manon ixon.
19 Jatianra inóxiki akonbireskin masá teneti nete, ja Diossen nete joni-
akin peonontianbira tsonbi jaskáakin masá teneama iki itan japekaora
moa jaskátibo yamanoxiki.
20 Ja masá teneti netebo non Ibon basibires imaabira, tsoabi kishpinya-
makeanke. Ikaxbi jawen katota jonibo noixonra, Diossen ja masá teneti
nete basima itiakin imaa iki.
21 Jawekeska ixon, akanti iki mato yoikin: ‘Oinni bekanwe, neno riki
Cristo, akin. Iamaxon, ono riki oinni bekanwe’, akin. Mato jaskáakanabi,
ikonhayamanoxikanwe.
22 Ja netebaonra, ikonma Cristobo itan ikonma *profetabo bexon,
ja oinxon onanti jawékibo itan rateti jawékibo anoxikanai; jaskáxon
jato parannoxon. Jawekeska ixonra ja Diossen katota jonibobi, jato
parankantiki.
23 Jaskarabo ikámatianbira en moa mato yoike; koiranmeetax jakanwe.

Jonin Bake jakiribi joti
(Mt. 24.29-35, 42, 44; Lc. 21.25-36)

24 Ikaxbi jaskákinbo moa masá tenekana pekáora, bari nokanoxiki.
Oxenribi moa yamé tenayamanoxiki.
25 Wishtínbora naikanmeax, maannoxiki. Jainoaxa, ja naikan iká koshi
jawékibo shakónoxiki.
26 Jatianra ja jonin Bake, nai koinman jawen atipana koshia, itan
jawen penéyabi joaitian oinnoxikanai.
27 Janra ja ángelbo raannoxiki jawen katota jonibo, ja mai senenainko-
nia, itan ja nai senenainkoniabi jato tsinkinon ixon.
28 Ramara higoki yoinhanan en mato onanmai. Ja higo jawen peibo
tinini keyotax, pechokooketian oinxon, akai maton onankin, moara
baritiati ochóma iki ixon.
29 Jaskáakinribira, ja yoia keskábo ikai oinxon maton onanti jake, ja
jonin Bake jotira moa ochóma iki ixon.
30 Enra mato ikonshaman yoiai, ramatian jaa jonibo jarésparikankebira,
neskarabo senenti jake ixon.

31 Ja nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi nokon joira jawetianbi
keyóyamanoxiki.

Cristo joti nete onanyamakana

32 Ikaxbi ja neteshaman, itan ja hora jotira tsonbi onanyamake. Ja
naikan iká ángelbaon itan ja Bakenbira onanyamake. Nokon Papanbi-
choresa onanke.
33 Jaskara iketian, oxaa keskábo iamai, koirannai keskábo ikanwe.
Matonra onanyamake, jawetiankayaki jaskarabo iti iki ixon.
34 Ja westíora jonin ochó kakin jawen xobo koiranon ixon jawen
yonotiboki jenebaini keská ikanwe. Ja jonin kakin anike, jawen
yonotibo westíora teebo menipakekin. Jatian ja xepóti koirannai joniribi
yoia iki, kikinhakin koiranti.
35 Jaskara iken, oxá besoabo keská ikax, moa manatares ikanwe.
Matonra onanyamake ja xobo ibo jatian joti. Jawe keska ikaxa, joti
iki, yantanshoko, yamé pochínikon, atapabene keotaitian, iamax nete
xabataitian,
36 matora joxon oxaa keskábo nokonake.
37 Ja en mato yoiaiboribira, jatíbibo en jato yoiai: Moa oxá besoa
keskábo ikanwe —akin jato aká iki.

14

Jesús yatanoxon shinan akana
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Jaskarabo inontianra, rabé neteres maxkata iká iki moa *Pascua
fiesta iti nete, itan *levaduraoma aká pan piti fiesta neteribi. Jatian *sac-
erdotebaon koshiboyabi, ja esé onanbo bekana iki, ja Jesús paranhanan
yatanxon reteti shinanyanix.
2 Jatian jatíribibo neskákana iki: —Fiestatian atima riki, noara jonibaon
sináxon ramiakanake —iki.

Ainbaon Jesús ininti machita
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

3 Jatian Jesús iká iki Betaniain kaa, ja *lepraya iantana Simonman
xobon. Jain ixon, mesan pii Jesús yakáketian, westíora ainbo joá iki, ja
*alabastro pomonko *nardo akana ininti kikinbires inín, itan kikinbires
kopí tsomáya. Ja toetaanan, ainbaon Jesús machita iki.
4 Jaskáaketian oinnax, jatíribi jain ikábo sinati, jatobiribi yoyo iki,
neskákana iki: —¿Jaweatiki aká ja kikinbires kopí ininti yoyókin?
5 Jakayara ike ja kimisha pacha nete teexon koríki bititii senen maroti.
Jaskáaxon ja jawékiomashokobo jato akinox —ikibo. Jaskatax, ja ainboki
jakonmaibo yoyo ikana iki.
6 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Oinreskanwe ¿Jawekopiki mato jaki
ramitai? Jan ea jaskáara jakon jawéki iki.
7 Ja jawebiomashokobora, jatíbitian mato betanbi inoxikanai. Jaskara
ikenra, mato keenatian maton jabo akinti atipanke. Ikaxbi eara neno
jatíbitian mato betanbi iamanoxiki.
8 Nato ainbaonra, jawen atipana senen ea jakonhake. Jayá ea mi-
inkanon ixonra, inintinin nokon yora ea inínhaxonke.

9 Ikonshamanra en mato yoiai: Jaweranoxon inonbira nato netenxon
Diossen joi yoikin, nato ainbaon ea jaskáani yoinoxikanai —akin jato aká
iki.

Jakonhai keská ixonbi, Judassen Jesús jakonmaa
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Jaskáketian ja, jaonmea onanai jawen chonka rabéainoa, Judas Iscariote, *sacerdotebaon koshiboiba kaa iki; jato Jesús yatankiinoxon jato
betan shinan akí.
11 Jato jaskáakin yoia ninkatax, ikonbiresi rarokin, koríkinin kopiáti
Judas yoikana iki. Jatianra jaskaxon jato yatanmati moa jan benaa iki.

Non Ibon yamé jawékiaa
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

12 Jatian ja levaduraoma aká pan piti fiesta peokoota nete, itan *Pascua
iketian ja carnero bake retekanai netenra, jaonmea onanaibaon Jesús
yokákana iki: —¿Jawerano kaxon, ja *Pascua netetian non piti axontininki
mia keenai? —akin.
13 Jatianra Jesussen jaonmea onanai rabé raankin yoia iki: —Jerusalén
jeman kabékontanwe. Jain kaxonra, chomon onpax boai joni maton
nokoi kaai, ja joni kaaitian, chibantankanwe.
14 Jawerato xobonki ja joni jikiai, jainribi jabébi jikixon, neskáakin
ja xobo ibo yoitankanwe: 'Non Maestronra mia yokatai ¿Jawerato xobo
nachiterin ja eonmea onannaibo betan, *Pascua fiestatian en jainxon
jawékiati?' akin.
15 Maton jaskáara, ja bochiki iká ani nachite moa jainxon pitires inon
ixon benxoayonkana mato oinmati iki. Jatian jainxonra ja pitibo moa
maton ati iki —akin jato aká iki.
16 Jaskáakin yoia jaonmea onanai rabé kabékona iki. Boax jeman
nokóxon oinkana, ja Jesussen jato yoiwana keskáshaman nokobekona iki.
Kaxon ja *Pascua neten, piti moa akana iki.
17 Jatian moa yametaishoko, jawen chonka rabé jaonmea onanaiboya,
Jesús jain nokota iki.
18 Jatian moa mesankoxon pii yakáxon, Jesussen jato yoia iki: —
Ikonshamanra en mato yoiai, ja ebetan pii itina mato westíoratonra, ea
jakonhai keská iikinbi ea jakonmaanoxiki —akin.
19 Jaskáakin jato yoia, masá shinankana iki, jainxon westíoraxonbo,
Jesús yokápakekana iki: —¿Earin jan mia jato yatanmati? —akin.
20 Jatian jato yoia iki: —Ja mato chonka rabé ikainoa, ja en akai
ratonribi ebébi pan montanai riki, jan ea jato yatanmati.
21 Ja Wishá meran jaskáti yoiai keská senennon ikaxa, ja jonin Bake
mawáti jake. Ikaxbi ¡Jawe iresaipanon, jakonhai keská ixonbi ea jan
jakonmaati! Jakonkayara ikeanke já joniama —akin jato aká iki.
22 Ja pii iikanaitian, pan bixon Jesussen Dios iráke aka iki. Jaskáaxon ja
pan tobapakexon, jato menikin yoia iki: —Pikanwe, natora nokon yora
iki —akin.
23 Japekaora ja xeatia vasoribi bixon, Jesussen Dios iráke aka iki.
Jaskáatanan, jato menipakea, jatíxonbi xeakana iki.
24 Jato menikin yoia iki: —Nato riki nokon jimi, janra ja senen-
habekonti joi Diossen aká onanti imai. Ja jimira chikotai icha jonibo
kishpinmeekanti kopí.

25 Ikonshamanra en mato yoiai, enra mato betan jakiribi vino xeaya-
manoxiki, ja Diossen ikinaton jati netenxon non jakiribi benáa vino
xearibii kaai kaman —akin jato aká iki.

Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Jatian moa bewai senentaananra, Olivos janeya mananman bokana
iki.
27 Kakin Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Nato yaméra jatíxonbi
maton eabicho potanoxiki. Ea maton jaskaáti yoiira ikai Diossen joi
meran neskati: ‘Oveja koirannai joni en reteketianra, jawen ovejabo
janbisnoxiki’, iki.
28 Ikaxbi jakiribi jiriaxa mato kaamatianbi, eapari Galileanko
kanoxiki —akin jato aká iki.
29 Jaskáketian Pedron yoia iki: —Wetsabaon miabicho potakenbira, en
mia ayamanoxiki —akin.
30 Jatian Jesussen Pedro yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai,
rama yamébira, rabeti atapa keotamabi, ea onanaxbi mia kimishai
parananoxiki —akin.
31 Jaskáabi Pedron yoia iki: —Ea mibébi mawáti onanaxbira, ea
paranayamanoxiki —akin. Jatian jatíxonbi jaskáakinbires yoikana iki.

Getsemaníainxon Jesussen orana
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Jainoax Getsemaní janeya wainko bokana iki. Jainxon, Jesussen
jaonmea onannaibo yoia iki: —Enpari oranbatanon, nenobi yakáxon ea
manakanwe —akin.
33 Kakinra, Pedro, Jacobo, jainoax Juantiires jato ioa iki. Kaaibi Jesús
raketi kikinbiresi onisa iki.
34 Jatian jato yoia iki: —Eara ikonbiresi mawákasnon kaman onisai;
nenobipari ikanwe, oxayamakanwe —akin.
35 Jato jaskábaini orichaashoko kaax, maikibi bekepixon, orana iki: Ati
ixon masá tenemayamanon ixon.
36 Ja orankin, neskaa iki: “Papá, minra jatíbi atipanke. Jaskara iken,
min keen iketian, masá tenetiainoa ea pikómawe. Ikaxbi nokon keena
keská ea imayamawe; mia keenai keskáreskaya ea imawe”, akin.
37 Jaskáatanan, jaonmea onanaboiba joríbaa iki. Joxon oxakana jato
nokoa iki. Jatian Pedro yoia iki: —¿Miaki oxaa Simón? ¿Minki westíora
horatanibires oxá teneti atipanymaa?
38 Oxayamakin orankanwe; matora ochanake. Shinan meranra mato
ati shinanya iki. Ikaxbi maton yorara yosma iki —akin.
39 Jatian Jesús orani karibaa iki. Kaxon, awana keskáribiakin orana iki.
40 Jainoax jakiribi joxon, jato oxaa nokoribia iki. Oxakashorai be-
tireskana, jatian jaskáshamanhakin Jesús yoitibobi atipanyamakana iki.
41 Jatian moa ja kimisha itin, jakiribi joxon, jato yoia iki: —¿Matoki
oxaa, itan tantiabopari ikanai? ¡Weníkanwe! Moara ja jonin Bake, ochaya
jonibo yatanmakanti hora nokóke.
42 ¡Weníkanwe, moa noa bokanon! Jan ea jakonhai keská ixonbi ea
jakonmaakai jonira moa joái —akin jato aká iki.

Jesús yatankana
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Jato jaskáakin yoii iitainbi, ja chonka rabéainoa westíora jaonmea
onanai Judas, icha jonia joá iki. Ja jonibo iká iki, espadayabo, jainoax
jiwiabo; ja *sacerdotebaon koshiboyaxonbi, esé onanbaon, itan *an-
cianobaon jato raana bekana.
44 Ja jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaakai Judassen jato yoia iká
iki, jan jaskáaitian oinxon yatánkanti. Ja iká iki: "Ja kaxon betsó akaitian,
yatanxon koiranshamanxon, bokanti".
45 Jatianra jaki ochómakiranxon, Judassen, Jesús neskaa iki: —Maestró
—akin. Jaskáatanan betsó aka iki.
46 Jaskáaitian oinxon, Jesús yatanxon nexakana iki.
47 Jatian jain westíora ikatonin, espada tsekataanan *sacerdotebaon
koshin yonoti, paxtea iki.
48 Jatian Jesussen já yatani bekanabo yoia iki: —¿Eaki yometso iki, ja
espadayabo, itan jiwiabo bexon, maton ea yatanti?
49 Netetiibira ea mato betan ipachoai; Dios rabiti xobo meranxonbo
Diossen joi yoianan jato esei. Ixonbi jawetianbi maton ea yatanyamaa
iki. Ikaxbi Wishá meran yoiai keskábo senennon ixonresa, rama maton
ea jaskáai —akin.
50 Jatian jaonmea onannaibo, ja Jesúsbicho potabaini jabákana iki.
51 Jaskáakin jabicho potakankebi, westíora chopan rakóya bakeranon-
manbicho, Jesús chibana iki. Jatian járibi yatankana iki.
52 Ikaxbi jan rakota chopa raopeekaini, chopaoma jábati ishtoa iki.

Joni koshibo tsinkita bebon Jesús bokana
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Jaskáxon Jesús bokana iki, ja *sacerdotebaon kikin koshiiba. Jain
iokanketian, wetsa *sacerdotebaon koshiboyabi, judíobaon joni koshibo,
itan esé onanbo tsinkíkana iki.
54 Jatian Pedroribi, ochóxonres Jesús chibanboi kaa iki. Kaax *sacer-
dotebaon joni koshin xobo jema ikain jikiax, policiabo betan chii kexa
yooti yakata iki.
55 Jatian *sacerdotebaon koshiboyaxonbi, judío koshibaon, jakopi
retenoxon jan jakonma aká yoiti joni benakinbi nokoyamakana iki.
56 Icha joni jaki jakonmai jansoibo yoyo ikanabira,
jaskáakinshamanbires yoiamakana iki.
57 Ikaxbi jatíribibora Jesúski ramitires, jansoibo ikana iki, neskati:
58 —'Nonra ninkata iki, ja jonibaon aká nato Dios rabiti xobo ras
axonra, jakiribi kimisha neteres en wetsa aríbati iki; ikaxbi jara iti iki
jonibaon akáma', iki ikaitian —iki ikana iki.
59 Ikaxbira jaskáakinshamanbires yoiamakana iki.
60 Jatian jaskákanketian, ja *sacerdotebaon joni koshin wenixon, Jesús
yokata iki: —¿Minki jawebi jato yoiamai? ¿Ikon iketiankayaki mia
jaskaákinbo yoikanai? —akin.
61 Ikaxbi Jesús, jawebi yoyo iamai netéresa iki. Jaskáketian, *sacerdote-
baon joni koshin yokáribia iki: —¿Miarin Cristo, ja ani Diossen Bake? —
akin.
62 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikon já riki ea. Matonra oinnoxiki, ja jonin
Bake, jatíbi atipana koshiaton mekayao yakata, itan nai koinman joaitian
—akin.

63 Jatianra ja *sacerdotebaon koshin, sinatai onankanon ixon, jawen
sawea tari waxataanan, jato yoia iki: —Moara janbishaman yoike,
wetsabaon yoitininra, moa noa maxkáyamake.
64 Matonbira moa ninkáke, Dioski jakonmaibires yoyo ika ¿Jawe
keskaki maton shinannai? —akin. Jatianra jatikaxbi, jara mawáti jake
iki ikana iki.
65 Jaskáxon jatíribibaon toshbá akana iki. Jainxon chopan benéxanan,
tantash axonbo yokákana iki: —¡Tsonki mia aká jaskáakin onanta! —akin.
Jatian ja policiabaonribi bemanankibo timakana iki.

Jesús onanaxbi Pedro paranaa
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

66 Jatian Pedro, xobo jema ikain yakáketian, *sacerdotebaon joni
koshin yonoti ainbo joá iki.
67 Joxon, ja Pedro chiikan yootaitian, jainbikon ointaanan, yoia iki: —
Miaribi riki ja Nazarethainoa Jesús betan nipachaoi joni —akin.
68 Jatian paranakin Pedron yoia iki: —Enra onanyamake; tsoa yoiira
mia ibirai —akin. Jaskáabaini jemaori pikókenbi, atapabene keota iki.
69 Jatian ja ainbaon jakiribi Pedro ointaanan, jain charotabo jato yoia
iki: —Natora Jesussen joniribi iki —akin.
70 Ikaxbi jakiribi Pedro paranaa iki. Jaskákenbi, jain charotabaon
jakiribi yoikana iki: —Ikon riki mia jawen joni. Miara Galilea joniribi
iki —akin.
71 Jaskáakana kikini paranakin, Pedron jato yoia iki: —Enra mato ikon
yoiai, ea jansoaitian Diossenbi ea masábires tenemabanon, já yoikin
maton ea akai jonira, en onanyamake —akin.
72 Jato jaskáatianbi, moa rabeti atapabene keota iki. Jaskáketian Pedron
shinanria iki, “atapabene rabeti keotamatianbira, ea onanaxbi kimishai
mia parananoxiki”, akin Jesussen yoiibata. Jaskatax kikini winia iki.

15

Pilatoiba Jesús bokana
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Jatian nete xabáketian, *sacerdotebaon koshiboyabi, judíobaon joni
koshibo, jainoax esé onanbo, itan jatíbi judíobaon joni koshiboribi
tsinkíkana iki. Jaskáxon moa Jesús nexayonxon, Pilatoiba bokana iki.
2 Jatian jaiba bokanketian, Pilaton, Jesús yokata iki: —¿Miarin ja
judíobaon apo? —akin. Jaskaa yoia iki: —Minbira moa yoike —akin.
3 Jatian ja *sacerdotebaon koshibaon, jan akáma icha jawékibobi
yoixonkana iki.
4 Jatian Pilaton, yokáribia iki: —¿Minki jawebi jato yoiamai? Minbi
ninkáke ja icha jawéki kopí mia jakonmaakin yoikanai —akin.
5 Ikaxbi Jesussen jawebi yoiamaa iki. Jaskatai ointaanan, Pilato rateta
iki.

Jesús reteti yoikana
(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

6 Jatian Pilaton axé iká iki, *Pascua fiestatiibi westíora preso, ja joni-
baon yokáketian pikoti.
7 Jatianribi iká iki, apoki yoitimakin joni reteabo betan westíora
joniribi Barrabás janeya cárcel meran akana.

8 Jatian *Pascua fiestatiibi Pilaton pikoai iketian, jaiba icha jonibo
bekana iki, westíora pikoxonon ixon yokati.
9 Jaskáakana Pilaton jato yokata iki: —¿Ja judíobaon apo en pikoxontiki
mato keenai? —akin.
10 Pilatonra moa onanna iká iki, ja Jesúski notsikinres ja *sacerdote-
baon koshibaon jaiba bekana.
11 Ikaxbi *sacerdotebaon koshibaon moa jonibo yoia iká iki, ja
Barrabás jato pikoxonon ikax, saa ikanti.
12 Jatian Pilaton jato yokata iki: —¿Ramaki ja judíobaon apo akin maton
akai joni, en jaweatiki? —akin.
13 Jatian jonibo saa ikana iki: —Korosen awé, korosen awé —iki.
14 Jatian Pilaton jato yoia iki: —¿Jawe jakonma akákayarin? —akin.
Ikaxbi jabo jakiribi, ¡korosen awé! Ikires saa ikana iki.
15 Jatian jonibo betan jakon banénoxon, Barrabás jato pikoxona iki.
Jaskáaxon sontárobo rishkimayonxon, Pilaton, Jesús jato menia iki; ko-
rosen akanon ixon.
16 Jatianra sontárobaon, ja apo jain iká xobo jemanko Jesús bokana iki,
jain sontárobo ikain. Jainra jatíbi sontárobo jainbicho tsinkíkana iki.
17 Jaskáaxon jan perakooti joshinyame chopa, sawemakana iki. Jainx-
onribi moxa maiti maimakana iki.
18 Jatian jaskáakin akáx, Jesúski shiroi neskati saa ikana iki: —Ikon riki
mia judíobaon apo, miara basi janoxiki —iki.
19 Jaskáatanan jiwin mapoki rishkixon, toshbá akana iki. Jainoax
jabebon chirankokana iki, rabiai keskati.
20 Jatian moa jaskati jaon shiroa pekáo, jan perakooti joshinyame
chopa jopémataanan jawen chopabi sawemaribikana iki. Jaskáaxon moa
korosen anoxon pikobainkana iki.

Jesús korosen akana
(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

21 Ja Jesús bokanaitian, Cireneainoa Simón janeya joni wainkoniax
joaitian bechikana iki. Já iká iki, Rufo betan Alejandron papa. Ja jonira
keenyamainbi Jesussen koros bomakana iki.
22 Jaskáaxon Jesús Gólgota mananman bokana iki. Ja joi iki: “Mapo
xao”, iki iká.
23 Jain boxon, *mirra moka vinoya meskoa xeamakaskanabi, Jesussen
ayamaa iki.
24 Jainxonra moa Jesús korosen akana iki. Jatianra, sontárobaon
*suerte akana iki, tsonki jawen chopa bitiki ixon onannoxon.
25 Ja Jesús korosen akannontian iká iki, moa yamékiri, iskon hora.
26 Jatian jakopi retekanai joi tablanin wishaxon, já manaon tasakana
iká iki: “Judíobaon apo”, iki iká.
27 Jatian rabé yometsoribi iká iki jabébi korosen akana. Westíora jawen
mekayao; wetsa jawen mexkao.
28 [Neskatira senena iki ja Wishá meran yoiai: “Jakonma jonibo
betanbi akanara yoikana iki”] iki iká.
29 Jatian jain Jesús korosen akanainko, winotaibo jakonmai jaki shi-
roibo, bonké, bonke iannanbi, neskákana iki: —¡Eri! Mia iká iki yoyo iki,
ja Dios rabiti xobo ras ataananra, kimisha neteres en jakiribi arí banoxiki
iki.

30 Jaskara ikax, minbix kishpinmeetax ja korosenmeax, pakéwe —
akinbo.
31 Jaskaribiira ja *sacerdotebaon koshibo, betan esé onanboribi jaki
jakonmai shiroi, ikana iki neskati: —Wetsabora kishpinmaa iki, ikaxbi
janbixbira iti atipanyamake.
32 Ibanon ja Cristo, *Israel jonibaon apo, janbixbi korosenmeax paketi,
jatianparira non oinxon ikonhatiki —ikibo. Jatian ja jabé korosen
ikábobi jaki jakonmai yoyo ikana iki.

Jesús mawata
(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)
33 Jatian moa bariapanketian, jatíbiain yameta iki, ja kimisha hora
yantan kaman.
34 Jatian ja horaribi, Jesús koshin saí iki, neskata iki: “Eloi, Eloi ¿Lama
sabactani?” iki. (Ja iki: “Nokon Diossé, nokon Diossé ¿Jaweatiki min ea
potabaina?”) iki iká.
35 Jaskatai ninkatax, jain ikana jatíribibo neskákana iki: —Ninkákanwe,
Elíassa kenai —iki.
36 Jaskáketian ninkaxon, westíora jonin ishto kaxon, jiwishokotonin
*esponja akátonin *vinagre tsaimataanan Jesussen tsitsianan xeanon
ixon, ketaxnanax, neskata iki: —Oinnon akanwe; ja korosenmea
pakeira Elíasbira joái —iki.
37 Ikaxbi Jesussen kikin koshin saí itaanan, moa maxkaa iki.
38 Jaskáketian, Diossen xobo meran iká, jan nachitea chopa, bochikiax
namani noshita iki.
39 Jatian ja Jesús moa mawata ointaanan, ja bebon itina romanobaon
*capitán, neskata iki: —Ikonra iká iki nato joni Diossen Bake —iki.
40 Jatian ochóxonres oinni, jaweti ainboboribi jain ikana iki. Jato xarán
ikana iki; María *Magdalena, jainoax, ja chinísshoko Jacobo betan Josekan
tita María, jainoax Salomé.
41 Ja ainbobo ikana iki, Jesús Galileanko inontian jabé nikátiaibo, itan
jabaon jawéki axonkatitaibo. Jainoax wetsa ainboboribi jain ikana iki,
Jesús betan Jerusalénhain beabo.

Jesús miinkana
(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)
42 Jatian moa yametaitian oinnax, bakish tantiti nete ikai kopí,
jatikaxbi moa benxokáakanai iká iki.
43 Jaskara iken, Arimateainoa José janeya joni joá iki, já ika iki joni
koshibo betan iká koshiribi. Jaribi iká iki, Diossen ikinaton jati netenko
iti shinannairibi ikax manata. Jakopí rakéyamai, Pilato ikain jikixon
Jesussen yora yokata iki.
44 Jatian moa mawata ninkatax ratéxon, ja *capitán Pilaton kenaa iki
jawetianki mawáibata ixon yokánoxon.
45 Ja kenamaa joxon, moa mawata yoiketian, ja Jesussen yora boti moa
José yoia iki.
46 Jatianra Josekan *lino chopa maroxon ja Jesussen yora korosenmea
pakeanan, jan rakawaa iki. Jaskáatanan boxon, shanka kiniakana meran
niaa iki. Jainxonra westíora shanka anin ja kini xepoa iki.
47 Jatian ja María *Magdalena betan Josekan tita Maríanin, jain
akanaibo oinbekona iki.

16

Jesús jiria yoikana
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Jatian moa tantiti nete winota pekáora, ainbobaon ja Jesussen yora
raskinoxon, ininti marokana iki, jan biabo iká iki, Magdalainoa María
betan Jacobonin tita María itan Salomé.
2 Jatian ja reken nete semana peokootai yamékirishoko moa bari pi-
kotaitian, jain Jesussen yora aibakana kininko boax nokókana iki.
3 Kaai yoyo iibainkana iki: —¿Tsonparimein, jan kini xepoa ani makan
noa taranxonai? —iki.
4 Jatian nokóxon oinkana, jan xepoibakana makan moa wetsaori
rakata iká iki. Ja makanra iká iki kikin ani.
5 Jaskara iketian, ja kini chicho jikixon oinkana iká iki, ja mekayao
westíora bakeranon joxoshaman tapó chopa sawéya yakata. Já oinnax
ratékana iki.
6 Jatian jan jato yoia iki: —Ratéyamakanwe, enra onanke, ja korosen
aibakana Nazarethainoa Jesussen yora oinni mato bekana. Ikaxbira
moa neno yamake; ¡Moara jirike! Oinkanwe jain aibakana.
7 Moa botankanwe; boxon jaonmea onannaibo, itan Pedro yoi-
tankanwe: 'Mato kaamatianbironki, japari Galileanko kaai, jainoaronki
maton ointi iki, ja mato yoiibata keskáakin', akin atankanwe —akin.
8 Jatianra, ja kini meranoax, ja ainbobo jokonbaini, kikinbiresi rate-
tax, saki iananbi bokana iki. Nokóxonbi tsoabi yoiamakana iki, rakékin.

Magdalainoa Maríaki Jesús pikota
(Jn. 20.11-18)

9 Jatian moa jiria pekáora, ja reken semana nete yamékirishoko, Mag-
dalainoa Maríakipari Jesús pikota iki. Ja María iká iki, ja meranoa kanchis
yoshin, Jesussen jokonhayantana.
10 Ja ainbaon kaxon, Jesús betan ipachoaibo onisi, winii ikanaibo jato
keshana iki.
11 Ikaxbi ja Jesús jiria, janbishaman oinxon, jato yoiabi, jabaon ikon-
haayamakana iki.

Jaonmea onanai rabéki Jesús pikota
(Lc. 24.13-35)

12 Jatian jaskata pekáo, jaonmea onanai rabé, wainko kabékonaitian
wetsakeskatibiribi, Jesús jatoki pikota iki.
13 Jatian jabaon kaxon ja jatíribibo jato yoiabi, ikonhayamaribikana iki.

Joi yoii bokanti jaonmea onannaibo Jesussen yoia
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

14 Jatian jaskata pekáo, jawen chonka westíora jaonmea onannaibo pii
ikanaiboki, pikóxon, jato Jesussen notsina iki, já jiria oinnabaon yoiabi,
jaton keena keskáakinbores shinankin ikonhayamakana iketian.
15 Jainxon jato yoia iki: —Jatíbiain botankanwe, boxon jatíbi jonibo ja
jakon joi jato yoitankanwe.
16 Jatian jaweratoboki ikonhaax bautizameetai, jabora kishpinti iki.
Ikaxbi jaweratobaonki ea ikonhaayamai, jabaonra masá tenenoxiki.
17 Jatian ja ea ikonhaax, eki koshiabaonra; nokon janenko, jonibo
meranoa yoshinbo pikonoxikanai, benáa joibaonra yoyo inoxikanai,

18 ronobora yatannoxikanai, mawáti rao xeaxbira ramíkantima iki.
Jaskaribiakinra mekenman tii axonres ja isinaibo benxomanoxikanai —
akin jato aká iki.

Naikan Jesús kaa
(Lc. 24.50-53)

19 Jato jaskaákinbo yoia pekáo, ja Ibo Jesús naikan keyatax, moa kaa iki.
Kaax, Diossen mekayao yakata iki.

20 Jatianra jaonmea onannaibo, jatíbiain Diossen joi yoii bokana iki,
jatianra ja Ibon jato akinna iki, ja yoikanai joibo ikon onankanon ixon,
ja oinxon onantibo jato amaxon.

SAN LUCAS
Jesucristo iká-bo yoikin Lucassen wishaa

Jaskara kopí wishaa

1 Ichaxonra ja noo xaranmeax ikonshaman winota jawé-kibo wishakin
tanakana iki.
2 Ja peokootiainxonbi jatonbishaman oinkanabaon, noa yoikani
keská-akinribi; ja joniboribira jawen joi yoiaibo jato imaa iki.
3 Enribira ja peokootainoabi kikinshamanhakinbo onanboxon, jakon-
shamanhakin en mia wishaxonai, nokon keen Teó-filo,
4 jaská-axon ja mia yoikana ikon joibo min kikinhakin onannon ixon.

*Jato *bautizanai Juan pikó-ti ángelnin yoia*

5 Ja Judea main Herodes apo inontianra, westío-ra *sacerdote Zacarías
janeya jaká-tiai. Jara iká iki Abías janeya tsinkí ikainoaribi. Jatian
awin Elizabet iká iki, ja *sacerdote Aaró-nman rarebo.
6 Ja rabé-bira iká iki Dios bebon jakoni jabé-kona iken, tsonbi jakonman-
inbo yointi yama, jainoax ja non Ibon yoiai itan jawen esé-boribi senenhai
jabé-kona.
7 Jaskara ikaxbira bakeoma ikana iki, ja Elizabet bakeayosma iketian,
itanribi ja rabé-bi moa yosiora ikana iki.
8 Wetsa netenra Zacarías jawen nete nokó-ketian, jabé iká-boyaxonbi
*sacerdote ixon Diossen tee axoni iitaitian,
9 jaskara jaton axé iketian ja *sacerdotebaon *suerte akana, jaki
paketa iki. Ja Diossen xobo meran jikixon, *incienso menoi kati.
10 Jatian ja *incienso Dios menoxonti hora nokoketian, ja jemaori
tsinkí-kana icha jonibo orani ikana iki,
11 jatian jaská-ai iitaibira, ja jainxon *incienso menoti patax, mekayao
westío-ra ángel pikota iki.
12 Jaská-akin ja ángel meraax, Zacarías ratetax kikinni raketa iki.
13 Jaskatainbi ja ángelnin yoia iki: —Zacarías rakéyamawe, Diossenra
min oranabo mia ninká-xonke; min awin Elizabethra moa bakeya ikai, ja
bakera Juan akin min janenoxiki.
14 Jatianra ikonbiresi mia raronoxiki, itan icha joniboribira ja
pikó-ketian raronoxikanai.
15 Jara non Ibo bebon kikin joni inó-xiki. Janra jawetianbi vino itan
wetsa jan paenti xeatibo xeayamanoxiki, jainoax pikotamatianbira moa
Diossen Shinan bochó-ya inó-xiki.
16 Janra icha *Israel jonibo, jaton Ibo Dioski jato bané-maribanoxiki.
17 Ja parira non Ibo joá-matianbi rekennoxiki, jara ja *profeta Elías
jayá-ni Shinanyaribi, itan atipana koshiaribi inó-xiki. Jaská-axonra ja pa-
pabo betan jaton bakebo jakiribi jato raeananmaribinoxiki; jainxonra
ja yoitima jonibo, ja yoiti jonibo ikanai keskatiribi ikanon ixon jato
imanoxiki; neská-axonra ja jonibo jato benxokaamanoxiki, jaská-axon non
Ibo bikanon ixon —akin.
18 Jatian jaská-a Zacarías-sen ja ángel yokata iki: —¿Jawekopiki ea neskara
winó-ti iki? Ea iki moa yosishoko, jatian nokon awinribi iki moa yoxan-
shoko —akin.

19 Jaskáketian ángelnin yoia iki: —Ea riki Gabriel, ja Diossen yoiaibores
axonai, janra ea raanke miibetan yoyo ixon neskara jakon joibo mia
yoiti.
20 Ikaxbi jaskarabo en mia yoiabo ikonhayamaxa, rama mia yoyo
iamai banetai; miara jaskati yoyo itipanyamai kaai, jawen ititianbiribi
jatíbi neskarabo seneni kaai kaman —akin.
21 Jaskatai kaman ja jemaori tsamata jonibo Zacarías pikótinin
manákana iká iki, ¿Jawekeskatiki ja Diossen xobo meranoax ishton
pikóyamai? ikibo yokakaati.
22 Jatian moa pikóxon jato yoyo ati atipanyamaa iki; jatian jaskataitian
oinxon onankana iki, ja Diossen xobo meranxonra, namá keska meran
oinke ixon. Jatianra meken chankanxonres, jato yoyo aka iki. Jaskataxa
moa yoyo iamai baneta iki.
23 Jatian jawen tee moa senenhax, Zacarías moa jawen xobon kaa iki.
24 Jainoax jawen awin Elizabet moa tooya iká iki, jaskataxa pichika oxe
jawen xobomeax pikóyamaa iki.
25 Jainoax neskata iki: “Non Ibonra rama ea neskara imake, moa ea
jonibaon omisyamanon ixon”, iki.

Jesús pikóti ángelnin yoia

26 Jatian moa sokota oxe tooya ikenra Diossen jawen ángel Gabriel
raana iki; ja Galilea main iká Nazaret janeya jemanko.
27 Ja jeman iká iki westíora xontako María janeya jawetianbi joni betan
yoranyosma, ikaxbi José janeya jonin binoxon onantiares, jara iká iki ja
apo David ipaoniton rarebo.
28 Kaax ángel ja xontako ikain nokota iki, jainxon neskáakin yoia iki: —
¡Eara mia oinni joke, Diossenra mia katóke! Ja Ibora mii betan iki —akin.
29 Jatian jaskáakin ángelnin yoiai ninkatax María rateta iki, jainxon
shinanna iki: —¿Jaweatimein ea jaskáakinbo yoiai? —ixon.
30 Jaskataitian ángelnin yoia iki: —Rakéyamawe María, Diossenra mia
katóke,
31 ramara mia benbo bake tootai, ja bake pikóketianra Jesús akin min
janenoxiki,
32 jara jato xewina joni inóxiki, jainxonra ani Diossen Bake akinribi
anoxikanai; jara non Ibo Diossen apo imanoxiki, jawen reken pa-
pashoko David imani keskáribiakin;
33 Jaskatax jatíbitian ja Jacobnin rarebobo jato ikinai iti kopí, jara
jatíbitian apo iki jenéyamanoxiki —akin.
34 Jaskáaketian Maríán ja ángel yokata iki: —¿Jawekeskatiki jawetianbi
joni betan yorantinin iosma ikaxbi ea neskara jawéki iti iki? —akin.
35 Jatian ángelnin yoia iki: —Ja Diossen Shinanra miki jonoxiki, jatianra
ja ani Diossen atipana koshi, mii meran inóxiki. Jaskara kopíra ja Bake
pikotai, jawenabiribi iken, Diossen Bake akin janenoxikanai.
36 Jainoaxa ja min rarebo Elizabet moa yoxanshoko ikaxbi tootax,
rama moa westíora benbo bakeya ikai. Jara ja tooismatonin yoinkanai
ikaxbi moa sokota oxe tooya iki.
37 Jaskara ikenra Diossen jawe jawékibi atipanyamaa yamake —akin.
38 Jaskáaketian Maríán yoia iki: —Eara non Ibon yonoti iki, abánon ja
min yoia keská ea Diossen imakin —akin. Jaskáabaini ja ángel moa kaa
iki.

Elizabet oinni María kaa

39 Jaskarabo iká pekáo basimabi María ishton Elizabet oinni kaa iki, ja
Judea mainmea mananman iká jeman.
40 Nokóxonra ja Zacaríassen xobonko jikixon Elizabet saludana iki.
41 Jaskáakin Marían *saludana Elizabetkan ninkatatianbira, ja Eliza-
betkan poko meranoax jawen bake koshia iki. Jainoaxa Elizabet ja
Diossen Shinan bochóya ikax,
42 koshinshaman María akí neskata iki: —¡Diossenra wetsa ainbobo aká
bebonbires mia jakonhakin akinke, jainxon ja min bake pikoti kaairibira
jakonhakin akinke!
43 Eara jawemabishoko iki, ja nokon Ibon tita ikaxbi ea oinni mia joti.
44 Ja min ea saludantoshia en ninkatatianbira, nokon bake poko
meranoax raroi koshike.
45 ¡Diossen mia raroshaman imabanon, jaskara imatibo non Ibon mia
yoia senenti min ikonhaa kopí! —akin.

Marían Dios rabia

46 Jatian María neskata iki:
“Nokon shinanyaxonbira non Ibo en rabiai,
47 jan ea kishpinmaa Dioskira nokon shinan meran ea raroai,
48 ea jawen yonoti ikax, rabíti shinanhoma iken, ekiakin shinanna kopí.
Jaskáakinra, jonibaon rama peoxon jatíbitian Diossenra mia raroshaman
imake akin ea anoxikanai.
49 Ja jatíbi atipana koshia Diossen, ani jawékibo emeranxon aká kopí.
¡Jakon riki jawen jane!
50 Diossenra já rabiaibo jatíbitian,
jato noibai.
51 Jawen atipana koshinra ani jawékibo aká iki:
Ja rabitai jonibaon anoxon shinankana jawékibora, jato ras akanaana iki.
52 Ja apobo jaton teeainoa pikoxonra,
ja rabítinin shinanhomabo ani jonibo jato imaa iki.
53 Ja jawékiakasaibora icha jawékiati jato menia iki,
jatian ja jatíbi jawékia jonibora, jawebiomabo jato banémaa iki.
54 Ja jawen yonoti Israel jonibo jato akinxonra, jawen noibamisti shinan-
manribi jato akintinin shinanbenoyamaa iki.
55 Jaskáakin jato akintibo ja non rekenbo jato yoini iketian;
jainxon ja Abraham itan jawen chiní rarebo iki kaiboribi jato yoini
iketian”, iki.
56 Jaskatax María ja Elizabetkan xobonpari kimisha oxe ikax, moa
jawen xobon karibaa iki.

Jato bautizanai Juan pikota

57 Jatian jaskara iiti moa bakenti oxe senenketianra, benbo bake
Elizabet bakena iki.
58 Jatianra ja patax ikáboyabi jawen rarebobo ja rarokinni bokana iki,
non Ibon jakonhakin akinna onanax.
59 Jatian ja bake pikota moa posaka neteya iketian boxon, jawen jakina
rebichi xatexonkana iki, jainxon ja bake jawen papan janenbi Zacarías
akin janekaskana iki.
60 Ikaxbi jawen titan jato yoia iki: —Jawen janen ayamakanwe, jawen
janera iti jake Juan —akin.

61 Jato jaskáaketian yoikana iki: —Min rarebora ja janeya yamake —
akin.
62 Jainxon ja baken papa yoyo iamai iken, mekemanres metokin
yokákana iki, janbiribiki jawen bake jawe janekasai ixon.
63 Jaskáakana jawen papan jan wishati tablashoko bexonkanti jato
yokata iki, jaskáakin bexonkanketian, neskati iká wishaa iki: "Jawen
jane riki Juan", iki iká, jatianra jonibo jatikaxbi ratékana iki.
64 Jaskákanaitianribi Zacarías moa jakiribi yoyo ika iki, jainxonra Dios
rabikin peoa iki;
65 Jaskara oinnaxa ja patax ikana jonibo ratékana iki, jainoax ja Judea
main iká mananbaon jakana joniboribi, jaskara winotabo jato yoiake-
tankana iki.
66 Jatian jaskara ikábo ninkata jonibo jatonbinix neskatibo
yokakaakana iki: "¿Jawekeskamein nato bake aniax ikí kanoxiki?" ikibo.
Jawen atipana koshin ja Ibon akinnai ointaanan.

Zacarías bewaa

67 Jatian ja baken papa Zacarías ikonbiresi Diossen Shinan bochóya
ikax, ja Diossen imaa joibores yoyo iki neskata iki:
68 "¡Israel jonibaon Dios, rabinon akanwe,
kopíaxon jawen jonibo jato xabáai joá iken!
69 Jawen yonoti ipaoni Davidkan
rareboboainoara, noa jan kishpinmai westíora joni atipana koshiya noa
raanxona iki.
70 Jaskara itibora moatianbi janbi imaa *profetabo
meranxon Diossen jato yoimaa iká iki;
71 Ja non rawíboibakea, itan ja noa omisai
joniboibakea pikoanan noa jan xabáati.
72 Jainxon ja non reken papashokobo jato onísaxon jato akintiribi yoia iki,
jainoax ja senenhabekonti joi akátoninribi shinanbenotima.
73 Ja non reken papashoko Abraham akonkin jato yoini joi riki neskara:
74 Jawen keena keskatires noa ikanon ixonra, non rawíboibakea noa jan
xabáa iki;
75 jainoax nato neten já bebon jaax, ponté shinanya itan ochaoma
keskáboribi noa jatíbitian ikanti kopí.
76 Baké jatian miara Ani Diossen *profeta akin anoxikanai.
Minpari rekenxon, ja non Ibo joti iketian benxokaanon ixon jato
yoiaitian.
77 Jaskáaxon Diossen jaton ochabo moa
shinanxonyamataanan jato kishpinmai joi, jawen jonibo min jato onan-
mati kopí.
78 Ja non Diossenra jawen ani akinmisti shinanya ixon,
jan noa kishpinmati noa raanxona iki,
ja netetiibi jakonshamankin noa bari pikómaxonai keskáakin.
79 Jaskáaxon ja kikin yamé keska meran
jakanabo, jato tenai keskáakin jato anon ixon,
jainxon jakoni jakanon ixonribi noa onanmati", iki.
80 Jainoax ja bake anii; shinan meranribi koshikaa iki, jainoax jain
joni jayamainko já iki; jawen kaibo Israel jonibo Diossen joi jato yoii joái
kaman.

2

Jesús pikota
(Mt. 1.18-25)

1 Ja netebaonra Augusto iká iki, ja icha mai iboaa romamea apo
imakana. Jaskara ixon, jatíbi jonibo jaton jane wishakaanon ixon,
jatíbiain jato ninkámati joi raana iki.
2 Jatian jaskati jaton jane wishakaatira iká iki, Cirenio janeya joni,
Siriainoa joni koshi iká inontian.
3 Jaskatira jatíbi jonibo jaton jemabaon jaton jane wishakaati bokana
iki.
4 Jaskara kopíra José, ja Galilea main iká Nazaret janeya jemameax,
ja Judea main iká Belén janeya jeman kaa iki, ja apo David jainoax
pikóniainko. Ja José iká iki ja apo ipaoniton rareboribi.
5 Jatian ja wishakaati kaaira, jawen awin María betanbi kaa iki, jatian
María iká iki tooya.
6 Jatian ja Belénhain ikanaitianra, moa María bakenti oxe senena iki.
7 Jainoaxa, jawen reken benbo bake pikota iki; pikóketianra chopan
rakawaa iki, jainxon jan yoinabo pimakanai jawékiain rakana iki. Jain
ikanti xobobo bocho ikax jainshaman jabo iti yama iketian.

Ángelbo itan oveja koiranaibo iká

8 Jatian ja Belén jema ochómaribi, jaton yoinabo yamé koirani jonibo
ikana iki.
9 Jain iikanaitian, non Ibon ángel jatoki pikota iki. Jainxonra non Ibon
koshi shinanman jato tenaaketana iki; jatianra kikinni ratékana iki.
10 Jatian ángelnin jato neskáakin yoia iki: "Rakéyamakanwe, jakon joi
mato yoiira, ea joke ja ninkataxa jatikaxbi mato rarokanai.
11 Ramara ja Davidkan jemameax jan mato kishpinmati pikóke, ja riki
*Cristo, ja Ibo.
12 Neskarabo oinxonra maton onanti iki: Ja bakeshoko chopan
rakawaxon jan waka pimakanainko rakankanashokora maton merati
iki", akin.
13 Jaskati iikanaibi ratéresi ja ángel betanbi, kikin icha ángelboribi
naikanmeax bea iki. Ja beax Dios rabii bewai neskákana iki:
14 "¡Naikamea Diossa non rabiai!
¡Ja nato mainxon jawen keena keská akai
joniboribi, jakonbires ikanwe!" ikibo.
15 Jatian jaskati senentaanan ja ángelbo moa boríbakana pekáo, ja oveja
koirannai jonibo neskati yoyo ikana iki: —Belénhain bonon bokanwe, ja
neskara jawéki ikábo non Ibonbi noa yoiabo oinni —iki.
16 Jaskatax ishton bokana iki, kaxon ja María betan José nokokana iki,
jatian ja bakeshoko iká iki, jainxon yoina pimakanainko rakana.
17 Jaskáakin ja bake oinxon jato yoikana iki, ja bakekiriakin jato
ángelnin yoiwana joiboribi.
18 Jatian jaskáakin ja oveja koiranaibaon jato yoia ninkatax, jatikaxbi
ratékana iki.
19 Jatian Maríabiribi jatíbi neskarabo moa onanna ikax, ja shinanyabi
iita iki.
20 Jatian jaskáakin oinkin senenhataanan, ja oveja koiranaibo moa
boribakana iki. Bokinra Dios rabiananbi iráke aabainkana iki; ja
ángelnin jato yoia keskáshamanbo iká oinxon.

Jesús Diossen xobo meran bokana

21 Jatian ja bake pikota moa posaka neteya iketian, jawen jakina
rebichi xatexonkana iki. Jaskáaxonra JESÚS, akin janekana iki. Ja María
tootamatianbi, jaskáakin janeti ángelnin yoia iketian.
22 Jatian ja Dios bebon jakon inox, jatí neteyanix chokíti, ja Moiséssen
esekan yoiai nete senenketian, ja bake Jerusalénhainoa Diossen xobo
meran bokana iki non Ibo meninoxon.
23 Jaskáakinra akana iki, non Ibon kirika meran neskáakin yoiaitian:
"Jatíbi reken bake pikotaibora non Ibonabiribi itiakin meniti iki", iki
ikaitian senenhakin.
24 Jainxonra Dios jawéki menikana iki; ja non Ibon esé meran jaskáati
yoiaitian, rabé nonbex iamaxon rabé xotó reteti iki ikaitian.*
25 Jaskarabo inontianra, Simeón janeya joni, Jerusalénhain jaa iká
iki. Ja joni iká iki jakon shinanya ixon Dios rabii jaa ikax, *Israel
jonibo xabakaati manataribi. Ja Simeón iká iki, Diossen Shinan bochóya
joniribi.
26 Jara ja Diossen Shinanman moa onanmaa iká iki, ja non Ibon raanai
Cristo oinnamabi mawátima.
27 Jaskara ikaxa Diossen Shinanman onanmaa, Diossen xobonko kaa
iki. Jatian Jesúsribi jawen anibaon jain ioa iki, ja esekan yoiai keská
senenhakin.
28 Jainoara Simeónman ja bake bitaanan ikota iki. Jainoaxa Dios rabii
neskata iki:
29 "Ibó, moara ike jaskara iti min ea yoia en ointibo seneni,
ramara ea min yonoti joni moa jakonax mawáti atipanke.
30 Moara enbishaman oinke noa jan kishpinmati.
31 Jara min raana iki; jara jatíbi jonibaon oinnoxikanai.
32 Joékan akai keskáakinra jatíbiainoa jonibo tenanoxiki,
jainoax ja min Israel jonibaon rabitiribi inóxiki", iki.
33 Jatian ja baken papa betan tita ratébekona iki; Simeón ja bake yoii
jaskatai ninkatax.
34 Jaskátaanan jawen aniboyabi ja bakeshoko Diossen jakonhanon
ixon, Simeónman jatoki orana iki. Jaskáxon ja Jesussen tita Maríabiribi
neskáakin yoia iki: —Oinwe, nato bake kopira icha Israel jonibo kishpin-
meenoxikanai, itan icha joniboribi manótiain bonoxikanai; ikaxbi icha
joniboribi jaki ramínoxikanai.
35 Janra icha jonibaon ati shinannai jawékibo onannoxiki. Ikaxbi
neskara jawékibo oinxonra espadanin bebanbainkin chachikana keská
min shinannoxiki —akin.
36 Jatian jainribi ika iki westíora *profeta ainbo, jawen jane Ana,
Penuelnin bake, ja iká iki Asernin rarebobaon bake, ja ainbo iká iki moa
yoxanshoko. Jatian xontakotian benoax kanchis baritia, já betan jaa iká
iki.
37 Jatian ja ainbo benomaani iká iki moa posaka chonka chosko
baritia. Jaskaranix Diossen xobo meranbi jaa ixon, yaméyabi netenbo
Dios rabikatitai, jainxon *ayunankinboribi orankatitai.
38 Jatian Simeón yoyo ikaitianribi, ja ainbo jatoiba joá iki; joxon janribi
Dios rabikin iráke aka iki. Jaskáaxon ja Jerusalénhainoa jonibo kishpinmai
jotin manatabo jato yoia iki, ja bake jaskarabo ikákiriakin.

Nazaret jemanko boribakana

* **2:24** Lv. 12.6-8

39 Jatian non Ibon esé meran jaskáati yoiaibo senenhabaini, Galilea
main iká Nazaret jemanko moa boribakana iki, ja iká iki jaton
jemabiribi.
40 Jatian anikinra ja baken onan shinanribi biboa iki, jainxon Diossen
akinatonribi, ja bake jakonbires iká iki.

Baketian Diossen xobonko Jesús iká

41 Jaskara iken ja Jesussen anibo, baritiatiibi Jerusalénhain *Pascua
fiesta winoti bokátikanai.
42 Jatian moa Jesús chonka rabé baritiaya iken, jaskatibiribi axea ixon,
*Pascua fiesta winoti kakin, jawen anibaon Jesús Jerusalénhain iokana
iki.
43 Ja *Pascua fiesta moa keyóketian, Jesussen anibo moa jaton jemanko
boríbakana iki. Jatian Jesúsbiribi Jerusalénhain baneta iki. Ikaxbi jawen
anibaon onanyamareskana iká iki.
44 Ja Jesussen anibaon shinanna iki, ja joni icha bekanai xaran joái.
Jaskáakin onanyamaax, westíora nete bain joxónpari, ja Jesús yamaa
rotokana iki. Jaskáakin rotoxon jawen kaiboboiba itan wetsa jato betan
beaiboiba benakana iki.
45 Jaskáakin benakinbi nokoyamakana iki, nokoyamaax jawen anibo
Jerusalénhain benai boribakana iki.
46 Kaax nokóxon kimisha nete benaxonpari nokokana iki; ja Diossen
xobo meran, Moiséssen esé onan jonibo xaran yakata. Jabaon yoiai joibo
ninkáananbi ja joikiriakin jato yokati iká iki.
47 Jatian ja baken jaskáakinbo jato yokatai ninkatax, ja bake onan iken,
ja ninkataibo ratékana iki.
48 Jaskara onan jonibo jato jaskáaitian oinnax, jawen aniboribi ratékana
iki; jaskákin jawen titan neskáakin yoia iki: —Baké, ¿Jaweaki neno joxonki
min noa akonbireskin benamaa? Min papa betanra en mia benakon-
shamanke. Mia kopira, non akonbireskin masá shinanke —akin.
49 Jaskáaketian Jesussen jato yoia iki: —¿Jawekopiki maton ea benai?
¿Matonki onanyamaa, nokon papan jawéki axoni ea iitai? —akin.
50 Jato jaskáakin yoiabi jawen anibaon onanyamakana iki, jawe yoiiki
jaskatai ixon.
51 Jatian jaskatax jawen anibo betan Nazarethainko moa Jesús kaa iki.
Jain kaax jawen anibaon joi ninkáxonai iki jenéyamaa iki. Ikaxbi ja Jesús
jaskáyantanabo jawen tita shinanbenoyamaa iki.
52 Jainoax Jesús jawen onanti shinanyabi, jawen yoraribi anikaresa
iki. Jainxon Diossen oinna itan jonibaon oinnaribi, jawe jakonmabi
yama iká iki.

3

Jato bautizanai Juanman Diossen joi yoia
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

1 Jatian Tiberio iká iki, moa chonka pichika baritia ja icha mai iboaa
apo jikia. Jatian Judea mainbiribi iká iki, Poncio Pilato jaton joni
koshi. Jainoax Herodesbiribi Galilea mainmea joni koshi iká iki, jatian ja
Herodesnin wetsa Felipebiribi iká iki, Iturea betan Traconite mainmea
joni koshi. Jainoax ja Abiline main jaton joni koshi ikáribi iká iki Lisanias.

2 Jatianribi ja *sacerdotebaon koshi iká iki, Anás betan Caifás. Jatian
jabo jaskara inontianribi, jain joni jayamainkoxon, ja Zacaríassen bake
Juan Diossen yoyo aka iki.
3 Jaskatira jatíbi ja Jordán wean main iká jemabaon Juan kaa iki;
akonkin jaton jakonma shinanbo jenetaanan bautizameekanon ixon
jato joi yoiboi; jaskakanketian jaton ochabo moa Diossen shinanxon-
tima kopí.
4 Jaskarabo iti yoikinra ja *profeta Isaíassen neskáakin wishanike:
“Jawebi yama mananmameaxa joni neskati saí ikai:
‘Non Ibo joti bai benxoaxonkanwe,
bai pontexonkanwe.
5 Jatíbi mai xankenbora bochoakanti iki,
jatíbi mananbo itan manan kawishpobora,
masenenhakanti iki. Ja yosho baibora pontekanti iki; ja jakonma baib-
ora masenenhakanti.
6 Jatíbiain iká jonibaonra oinnoxikanai,
jan jato kishpinmati Diossen jato raanxona’ ”, iki iká.*
7 Ja Juanman jato bautizanon ikax jonibo bekanaitianra, jan jato
neskáakin yoikatitai: “¡Mato riki, jakonmabo ikax, rono kaita keská
jonibo! ¿Tsonki mato yoia, ja Diossen jato castigantinkoniax mato kish-
pinmeeti?
8 Jaskara iken maton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan jakoni
jakanwe, matonbinixbo: ‘¡Noara Abrahamman chiní rarebobo!’ ikibo
iamakanwe. Diossenra nato makan inonbi Abrahamman chiní rarebo
imati atipanke.
9 Ja yamira moa taponyabiakin jiwi xatetires inon ixon, ja namanbi
rakana iki. Ja jakoni bimiamai jiwibora, moa taxteanan chiikan
menokanti jake”, akin.
10 Jatian jonibaon yokákana iki: —¿Nonbiribiki jawe ati iki? —akin.
11 Jatian Juanman jato yoia iki: —Ja rabé kotonyabaonra, ja jayáomabo
wetsa koton jato meniti iki, ja pitiabaonra, ja jayáomabo jato akinti iki —
akin.
12 Jainoax ja apo jato kopí yokáxonaiboribi, bautizameekasi Juanhiba
bekana iki; bexon neskáakin yokákana iki: —¿Nonbiribiki jawe ati iki
Maestró? —akin.
13 Jatian Juanman jato neskáa iki: —Rama jato kopí yokákin, bebonhira
jato yokáyamakanwe —akin.
14 Jainxon jawetii sontárobaonribi, Juan neskáakin yokákana iki: —
¿Nonbiribiki jawe ati iki? —akin. Jaskáakana jato yoia iki: —Rama
tsoabi rakéaxonbo jato jawéki bichinyamakanwe, jainxon yankabires
jato jakonma akátonin yoinyamakanwe, ja mato kopíakanaitoninbiribi
jakanwe —akin.
15 Jatian jonibo ikana iki kikinni onankashorai manákana, jaskatira
ikana iki jatíbi jonibo, Juanra ibirai ja *Cristo ikibo yokakanani.
16 Ikaxbi Juanman jato neskáakin yoia iki: “Enra jato onpaxenres *bau-
tizanai; ikaxbi epekaora westíora joni joái; janra Diossen Shinanman itan
chiikan jato bautizanoxiki. Jara ea xewina atipana koshiya iki. Jaskara
ikenra, jawen zapato risbitanibobi choroxonti senenma iki ea.
17 Jara moa jan payánti tsomáya joái, ja trigo bimibo payanhanan
jawen xakábo potamanox. Ja bimibichores bixonra, jain benxoatinko

* **3:6** Is. 40.3-5

benxoanoxiki. Jatian ja xakábobiribira, jawetianbi tiriti nokayamai chii meran potaxon menonoxiki", akin jato aká iki.

18 Neskáakinbo, itan icha meskó esébori yoiananra, jakon joi Juanman jonibo yoia iki.

19 Jainxonra ja joni koshi Herodessibi notsina iki; jawen wetsa Felipen awin Herodías awinhaka iketian, itan wetsa jakonma jawékiboribi aká kopí.

20 Ikaxbi jaskáakin akára, moa siná teneti atipanyamaxon, Herodesnin jato cárcel meran Juan amaa iki.

Juanman Jesús bautizana
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Jatian jonibo bautizani Juan iitaitianra, Jesússibi kaax bautizameeta iki. Jatian moa orani ikaitianra nai chopeta iki.

22 Jaskataitianra jishtibires Diossen Shinan, westíora xotó keska jaki joá iki; jatianra naikanmeax neskati yoyo ikai ninkata iki: —Miara nokon noi Bake iki, mionra ea kikinbiresi raroai —iki.

Jesucriston rekenbo
(Mt. 1.1-17)

23 Jatian jawen tee akin peonontianra iká iki, Jesús moa kimisha chonka baritiayabira. Jara iká iki, Josekan bake, ja ikonhakanai keská. Jatian Joséra iká iki Elikan bake,

24 ja Elí iká iki, Matatnin bake, ja Matat iká iki Levikan bake, ja Leví iká iki, Melquinin bake; ja Melquí iká iki, Janaikan bake; ja Janai iká iki, Josekan bake;

25 ja José iká iki, Matatíassen bake; ja Matatías iká iki, Amóssen bake; ja Amós iká iki, Nahúmman bake; ja Nahúm iká iki, Eslíkan bake; ja Eslí iká iki, Nagainin bake;

26 ja Nagai iká iki, Máatnin bake; ja Máat iká iki, Matatíassen bake; ja Matatías iká iki, Semeikan bake; ja Semei iká iki, Joseckan bake; ja Josec iká iki, Judakan bake;

27 ja Judá iká iki, Johanánman bake; ja Johanán iká iki, Resan bake; ja Resa iká iki, Zorobabelnin bake; ja Zorobabel iká iki, Salatielnin bake; ja Salatiel iká iki, Nerin bake;

28 ja Neri iká iki, Melquinin bake; ja Melquí iká iki, Adikan bake; ja Adí iká iki, Cosamman bake; ja Cosam iká iki, Elmadámman bake; ja Elmadám iká iki, Ernin bake;

29 ja Er iká iki, Josuénin bake; ja Josué iká iki, Eliezernin bake; ja Eliezer iká iki, Jorinman bake; ja Jorin iká iki, Matatnin bake;

30 ja Matat iká iki, Levikan bake; ja Leví iká iki, Simeónman bake; ja Simeón iká iki, Judakan bake; ja Judá iká iki, Josekan bake; ja José iká iki, Jonamman bake; ja Jonam iká iki, Eliaquimman bake;

31 ja Eliaquim iká iki, Melean bake; ja Melea iká iki, Menan bake; ja Mena iká iki, Matatanin bake; ja Matata iká iki, Natánman bake;

32 ja Natán iká iki, Davidkan bake; ja David iká iki, Isaíkan bake; ja Isaí iká iki, Obedkan bake; ja Obed iká iki, Boozsen bake; ja Booz iká iki, Salmónman bake; ja Salmón iká iki, Nahasónman bake;

33 ja Nahasón iká iki, Aminadabnin bake; ja Aminadab iká iki Admínman bake; ja Admín iká iki, Arníkan bake; ja Arní iká iki Esromman bake; ja Esrom iká iki Faresnin bake; ja Fares iká iki Judakan bake;

34 ja Judá iká iki Jacobnin bake; ja Jacob iká iki, Isaacnin bake; ja Isaac
iká iki, Abrahamman bake; ja Abraham iká iki, Tarékan bake; ja Taré iká
iki, Nacornin bake;
35 ja Nacor iká iki, Serugnin bake; ja Serug iká iki, Ragaunin bake; ja
Ragau iká iki, Pélegnin bake; ja Péleg iká iki, Ebernin bake; ja Eber iká iki,
Selajkan bake;
36 ja Selaj iká iki, Cainánman bake, ja Cainán iká iki, Arfaxadnin bake;
ja Arfaxad iká iki, Semman bake; ja Sem iká iki, Noekan bake; ja Noé iká
iki, Lameckan bake;
37 ja Lamec iká iki, Matusalénman bake; ja Matusalén iká iki, Enocnin
bake; ja Enoc iká iki, Jaredkan bake; ja Jared iká iki, Mahalaleelnin bake;
ja Mahalaleel iká iki, Cainánman bake;
38 ja Cainán iká iki, Enóssen bake; ja Enós iká iki, Setkan bake; ja Set iká
iki, Adánman bake; ja Adán iká iki, Diossen bake.

4

Satanássen Jesús tanaa
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

1 Jatian Jesús Diossen Shinan kikinni bochoax, ja Jordán weanhinoax,
moa karibaa iki. Jainxonra ja Shinanman jain joni jayamainko ioa iki.
2 Jainra chosko chonka nete iká iki, jainoara Satanássen ochamakaskin
tanaa iki; jatian jatí nete jawékiama ikaxa kikinbiresi jawékiakasa iki.
3 Jatianra *Satanássen neskáakin yoia iki: —Ikonkon Diossen Bake ixon,
nato makan pan imawe —akin.
4 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Wishá meranra ikai:
‘Jawékiatininbichora joni jayamake, [ja Diossen yoiaibo senenhairibika-
yara joni jati jake]’, iki —akin.
5 Jainoara *Satanássen manan keyá ikain boríbaa iki. Jain boxon, jatíbi
nato netemea ani jemabo oinmaa iki.
6 Jaskáakin oinmaxon yoia iki: —Enra jatíbi nato jawékibo, itan nato
jemabaon ani jawékibo mia meniti iki. Jabora nokona iki, jatian jawera-
toboki en menikasai jabora en meniti atipanke.
7 Jaskara ikenra, ebebon chirankooxon min ea rabiketian, jatíbi nato
jawékibo mina iti iki —akin.
8 Jaskáakin yoiabi Jesussen neskáa iki: —Wishá meranra ikai neskati:
‘Ja min Ibo Diosbichores rabiananbi, jabichores jawen keenabo ax-
onkanwe’, iki —akin.
9 Jainxonra Satanássen Jerusalénhain Jesús ioribia iki. Jain ioxon Dios
rabiti xobo bochiki boxon, chankakiina iki, jainxon neskáakin yoia iki:
—Ikonkon Diossen Bake ikax nenoax naman choronwe;
10 Wishá meranra yoiai:
‘Diossenra jawen ángelbo raanti iki; jabaon koiraanan mia akinkanon
ixon.
11 Makanki choshiamanon ixonra, ja ángelbaon jaton mekenman mia
tewankanti iki’, ikira ikai —akin.
12 Jaskáabi Jesussen yoia iki: —Wishá meranra ikai: ‘Min Ibo Dios
tanayamawe’, iki —akin.
13 Jatian wetsa keskáakinbo axon Jesús tanati atipanyamaax
aríbanoxpari, jawetio basi já jenebaini moa Satanás kaa iki.

Galileankoxon Jesussen jawen tee peoa
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-17)

14 Jainoax ja Diossen Shinanman atipana koshi bochóya ikax,
Galileanko Jesús karibaa iki. Jatianra jatíbiainoa jonibo jakiritibo yoyo
ikana iki.
15 Jaskara kaxonra, jain kaax nokotainkobo, jain tsinkíkanai xobo
meranxonbo, jato axeakatitai. Jatianra jatíxonbi rabikatikanai.

Nazaret jemanko Jesús kaa
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Jatianra já jainoax ania Nazarethain Jesús karibaa iki; ja jeman
nokotax tantiti neten, jain tsinkíti xobon kaa iki, jaskatibiribi axea ikax.
Jain jikiax jato bebon chankata iki, ja Diossen kirika yoyo anox.
17 Jainoara yoyo anon ixon, ja *profeta Isaíassen wishani kirika
menikana iki. Ja kirika menia chopexon meraa iki, neskati iká wishá:
18 "Ja Ibon Shinanra emeran iki;
janra jawenashamanbi ea imaa iki,
ja jawékiomashokobo, jakon joi jato yoinon ixon,
janra ea raana iki, ja preso keskábo xabakaati,
joi jato yoiti,
ja benche keskabo jato oinmati;
jainxon yonokin ramiareskanaibo jato
xabáati,
19 itan ja non Ibon jato akinti nete nokota jato yoiti", iki iká.*
20 Jainxonra Jesussen ja kirika moa xepoa iki. Jaskátaananra, jan jato
akinnai joni moa menitaanan moa yakata iki. Jatíbi ja tsinkíti xobo
meran ikábaon, jainbi kikinhakin oinkana iki.
21 Jainxon jato Jesussen neskáakin yoikin peoa iki: —Ramabira ike,
mato bebonbi nato wishábo seneni —akin.
22 Jato jaskáa, Jesús yoii jakonires yoyo ikana iki; jainxon jakonhira
joibo jato yoiaitianbo, ninkataxibi ratékana iki. Jaskatira neskatibo
yokakaakana iki: —¿Natomarin ja Josekan bake ipachoai? —ikibo.
23 Jaskákanaitian Jesussen jato yoia iki: —Ramara matonbi, ja
neskákanai joi ea yoiti iki: 'Jato raonai, minbixbi raomeewe', akin.
Jainxonra maton ea yoiribiti iki: 'Ja Capernaúmhainxon min aká jawékibo
non ninkánibo; rama neno min mainkoxonribi aríbawe' —akin.
24 Jainxon jato yoiboresa iki, neskáakin: —Ikonshamanra en mato
yoiai, tsoa *profetabira jawen jeman jaa jonibaonbi jakonhayamakanai.
25 Ikon riki, ja *profeta Elías inontianra, naikanmeax oi beyamaitian,
jatíbiain ikonbiresi jawékiatinin ikana iki. Jatian icha benomaya ainbo-
boribi *Israel jeman jakana iki.
26 Ikaxbi Elíasra, ja *Israel jeman tsoa benomaya ainboboibabi,
Diossen raanyamaa iki; Sarepta jeman iká benomaaya ainboibares
raana iki. Ja iká iki Sidón jema iká ochóma.
27 Jainoax ja *profeta Eliseo inontianribira, ja Israel main icha *lepra
isinya jonibo jaa iki. Ikaxbi tsoabi benxoyamaa iki; ja Siriainoa Naamán
janeya joniresa benxoa iki —akin.
28 Jaskáakin jato Jesussen yoia ninkátaanan, ja tsinkíti xobo meran
weitabo, ikonbiresi jaki sinákana iki.

* **4:19** Is. 61.1-2

29 Jaskáaxonra yatanxon, ja jemamea pikoxon, ja jema iká manan
maxkatenbi Jesús bokana iki, jainxon werannoxon.
30 Jaskáakin bokanabira jato xaranmeaxbi jato potabaini moa Jesús kaa
iki.

Yoshin naikia joni iká
(Mr. 1.21-28)

31 Jainoax Jesús Capernaúm jeman kaa iki, ja iki Galilea main iká. Jain
kaxon ja tantiti netenbo jato axea iki.
32 Jaskáakinbo jato axeaitian ninkatax, jonibo ratékana iki. Koshi
shinanyaxon jato akaitian ninkatax.
33 Jatian ja tsinkíti xobo meran iká iki, westíora joni yoshin naikia.
Jaskara ikax, ja joni neskati koshin saí ika iki:
34 —¡Noa jenewe! ¿Jaweatiki min noa teai Nazarethainoa Jesús? ¿Noa
keyoiki mia joá? Enra mia onanke; mia riki Diossen ochaoma Bake —iki.
35 Jaskáaketian ja yoshin notsinkin neskáakin Jesussen yoia iki: —
¡Netéwe yoshimá, ja joni meranoax pikówe! —akin. Jatianra jato bebonbi
ja joni mai tsakamataanan, jameranoax pikókinbi, ja yoshinman jawe
jakonmabi ayamabaina iki.
36 Jainoaxa jatikaxbi jonibo ratékana iki; jaskatax jatobires neskatibo
yoyo ikana iki: —¿Jawekeska joikayarin nato? Nato joninra jatíbi jawen
atipana koshiaxon, itan yoiti koshiaxon, yoshinbo jokonti yoiai; ¡Jatianra
jabo pikókanai! —ikibo.
37 Jaskatira ja Jesussen jaskara jawéki akábo, jatíbi ja mainmea iká
jemabaon ninkakaaketana iki.

Simonman rayos ainbo Jesussen benxoa
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Jainoaxa ja tsinkíti xobo meranoax pikókaini kaax, Simonman xobon
Jesús jikia iki. Jain iká iki, Simonman rayos ainbo kikin yoná koshi aká
rakata. Jatianra ja benxoanon ixon Jesús yoikana iki.
39 Jatianra ja ainbo manaon beokainxon ja yoná Jesussen notsina iki.
Jaskáatianbi ja ainbaon moa yoná jenea iki. Jatianbi wenixon, ja ainbaon
jato jawékiamaa iki.

Icha isinaibo Jesussen benxoa
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 Jatian moa yametainshokobi, jatíbi meskó keskati isinaibo, Jesússiba
bokana iki. Jaskáakin bokanketianra tii axonres jato benxoapakea iki.
41 Jainoax icha isinai jonibo meranoaxibi, yoshinbo jokona iki. Jaskati
jokonira neskatibo saí ikana iki: —¡Mia riki Diossen Bake! —iki. Ikaxbi
Jesussen yoyo imayamakin ja yoshinbo jato notsina iki; jara *Cristo iki
ixon jabaon onanna kopí.

Jain tsinkíti xobonkoxonbo Jesussen jato joi yoia
(Mr. 1.35-39)

42 Jatian nete xabataishoko wenitax, ja jemameax pikókaini joni ya-
manko Jesús kaa iki. Ikaxbi jonibora ja benai boax já ikainko nokóxon,
kayamanon ixon jainbi banémakaskana iki.
43 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Wetsa jemankoboribira ja Diossen
ikinaton iti jakon joibo en yoiti jake; ja ati kopíra nato neten ea Diossen
raana iki —akinbo.

44 Jaskáakinra ja Judeain iká jain tsinkíti xobo meranxonbo, ja jakon
joibo jato Jesussen yoiboa iki.

5

Icha yapa bikana
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.16-20)

1 Westíoraira Jesús ja Genesaret ian kexá iká iki; jain ikenra, ja Diossen
joi ninkákaskin, joni ichan bitaxkana iki.
2 Jainxonra Jesussen oinna iki, ja rikanaibaon rabé bote jawebioma,
mashin repia. Ja bote ibobo ikana iki, mapéxon jaton rika chokai
tsamákana.
3 Jatian wetsa bote iká iki Simónmana, jain Jesús naneta iki. Jainxon
yoia iki napoorichashoko ja bote axonti. Jainoaxa ja boten Jesús nayakaa
iki; jainxon jonibo jato axeakin peoa iki.
4 Jaskáakin jonibo jato Diossen joi yoikin senenhataanan, ja Simón yoia
iki: —Ja min bote napoori boxon, maton rikabo jain nepókanwe, maton
yapa binon —akin.
5 Jaskáaketian Simonman Jesús yoia iki: —Maestró, yaméra non
aashinai rikankin; ikaxbira jawe yapabi non biamawanke. Ikaxbi min
ati yoiara en akai ja rika nepókin —akin.
6 Jatian jaskáati yoia nepóxonra, icha yapa bikana iki, jaton rikabobi
noshinon kaman.
7 Jaskara iken ja wetsa boten iká, jato betan teetai jonibo kenakana
iki, jato akini bekannon ixon. Jatianra jabo bexon, jaton rabé botebi
bochoakana iki, kikin jikiibishokobo itiakin.
8 Jaskáaketian oinnax Simón Pedro Jesús naman joáx, chirankoota iki.
Jainxon neskáakin yoia iki: —Ebé iamawe Ibó, eara ochaya joni iki —
akin.
9 Jatian Simón itan jabé ikábora ikana iki ratékanabo; ichayora yapa
biax.
10 Jainoax ja Simón betan teetaibo, Zebedeon bake rabé, Santiago
betan Juanribi, kikinni ratékanabo ikana iki. Ikaxbi Jesussen Simón yoia
iki: —Rakéyamawe, nenoax pekootaxa, rama mia joni biaibiribi ikai —
akin.
11 Jato jaskáaketian jaton bote repintaanan, jain iká jatíbi jaton jawékibo
potabaini, Jesús betan bokana iki.

Lepra isinya joni Jesussen benxoaa
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Wetsa netenra, westíora jeman Jesús iketian, *lepra isinya westíora
joni jaiba joá iki. Joxon Jesús oinnax, ja namanbi chirankootax maikibi
bekepia iki. Jainxon Jesús neskáakin yoia iki: —Ibó, keenxonra nokon
isin min ea benxoati iki —akin.
13 Jatian Jesussen mekenman tii axon, neskáakin yoia iki: —Eara
keenai. ¡Benxowe! —akin. Jaskáatianbi, ja jonin *lepra isin moa benxoa
iki.
14 Jatianra Jesussen yoia iki: —Tsoabi keshanyamawe; pontékainxonres
ja *sacerdote oinmatanwe, jainxon ja Dios bebon jakon iti kopi, ja
Moiséssen jaskáati yoini keskáakin, Dios jawéki menitanwe, moa mia
benxoa sacerdotebaon onankanon —akin.

15 Jaskarabo ikenbira, jatíbiain ja Jesussen aká jawékibo ninkakaaboresa iki. Jaskatira icha jonibo tsinkíakeresa iki, ja Jesussen yoiaibo ninkati. Jainoax jaton isinbo jato benxoanon ikax.
16 Ikaxbira Jesús tsoabi yama ikainkobo orani kakatiai.

Kishi jirioma joni Jesussen benxoaa
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Wetsa netera Jesussen jato joi onanmai iitaitian, jawetii *fariseobo betan esé onan jonibo jain yakákana iká iki. Jabo bekana iká iki, Galilea main iká maxko jemameax, itan Judea main iká jemameax, jainoax Jerusalénhainoaxibi. Jatianra Diossen atipana koshi Jesús meran jishtia iki, ja isinaibo benxoaitian.
18 Jatianra jawetii jonibaon, westíora kishi jirioma joni, rakátinin axon bekana iki. Bexonra xobo meran jikimaxon Jesús bebon rakankaskana iki;
19 ikaxbira jaoraoshamanxon jikimati merayamakana iki, ichayora joni iketian. Jaskara ikenra ja xobo pekaten mapéxon, ja xobo pebíanan kiniaxon, jawen rakátininbi axon; ja joni icha xaranbi apakexon, ja isinai joni Jesús bebon rakankana iki.
20 Jatian jan beabo, ja ikonhaax jaki koshikana ointaanan, Jesussen ja isinai joni neskáa iki: —Joní, min ochabora en moa mia shinanxonyamai —akin.
21 Jatianra ja esé onanbaon, itan *fariseobaon neskáakinbo shinankana iki: "¿Tsoarin nato, ja Dios yoii jakonmaibires yoyo ikai? Diossenbichora non ochabo moa noa shinanxonyamati atipanke", akinbo.
22 Ikaxbi Jesussenra, jaskáakinbo shinankanai onanxon, jato neskáakin yokata iki: —¿Jaweatiki maton jaskáakin shinannai?
23 ¿Jaweraki yoitikayaki atibires itiki: 'Min ochabora en mia shinanxonyamai', akin ati, iamax: 'Wenitax katanwe'? akin ati.
24 Enra mato oinmai, nato mainra ja jonin Bake, jonibaon ocha akábo moa jato shinanxonyamanoxon yoiti koshiya iki ixon —akin jato aká iki. Jaskátaanan ja isinai joni neskáa iki: —Enra mia yoiai, wenixon min rakáti bibaini, min xobon katanwe —akin.
25 Jaskáatianbi, ja kishi jirioma joni, jato bebonbi wenixon, jawen rakáti bitaanan jawen xobon moa kaa iki. Kakin Dios rabi rabibaina iki.
26 Jatianra jatíbi jonibo ratékana, jainxonra Dios rabikana iki; jainoaxa kikinni raketi neskatibo yoyo ikana iki: —Ramara non ake jan ratéti jawékibo oinkin —ikibo.

Leví Jesussen kenaa
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Jaskara aká pekáora, moa Jesús jainoax kaa iki. Kakin Leví janeya westíora joni nokoa iki, jainxon Romamea apo jato kopí yokáxonai xobonko yakata. Jainoa Jesussen neskaa iki: —Ea chibanwe —akin.
28 Jatianra Leví jatíbi jawen jawékibo jenetaanan Jesús betan kaa iki.
29 Jainxonra Levikan, jawen xobon Jesús ioxon, rarokin ani fiestaaxona iki. Jaskáaxon jato chania, jato betan jawékiai ja apo jato kopí yokáxonaiboyabi, wetsa joniboribi jain tsinkíkana iká iki.
30 Ikaxbi ja jaskara esé chibanaibobires ixon, fariseobo betan esé onan jonibaon, ja Jesussenmea onannaibo jakonmaakin yoikin peokana iki. Jainxonra neskáakin yoikana iki: —¿Jaweatiki jakopí yokámisaibo, itan ja ochaya jonibo betan maton jawékiai? —akin.

31 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja isinhomabora jato raonai joni
benatinin maxkáyamake. Isinaibokaya riki jato raonai jonin akintinin
maxkatabo.
32 Eara ja jákonman shinanmeetaibo benai joáma iki. Eara joá iki ja
ochaya jonibo kopí; jaskáaxon jabaon Dios ikonhanon ikax —akin jato
aká iki.

Ayunantikiriakin yokákana
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 Jainxonra jonibaon Jesús yoiribikana iki: —Ja Juanmamea onan-
naibo betan ja fariseobaomea onanaibaon akanai, jatíbitian *ayunankin,
itan akonbireskin orankin, jatian mionmea onanaibaonbiribi akanai,
jatíbitian piananbi xeakin —akin.
34 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jawetianbira wanokanai fiestanko,
jato chania bekanketian, maton jato jawékiati tenemati atipanyamake,
ja wanoai joni jato betan iketian.
35 Ikaxbi netera nokónoxiki, ja wanoai joni moa bokanti, jatianparira
ja chania bekanabaon jawékiati tenekanti iki —akin.
36 Jainxonra neskara jawékiki jato yoinribia iki: —Tsonbira chopa
bena xatetaanan jan payo chopa onayosma iki; jatian jaskáakin onaara,
ja bená chopan ja payo chopa waxaresai. Jainoax ja bená choparibi, ja
payo chopaki onaa ikax jakon banéyamai.
37 Jainxon tsonbiribi payo bichi chomon, bená vino nachíosma iki;
jaskáakin akábira, bená vinon ja payo bichi chomo toá akai, jaskatira ja
vino betan ja bichi chomoribi, moa jawemabi banetai.
38 Jaskánaketianra ja bená vino, bená bichi chomonribi nachíti iki.
39 Jainoax tsoabira ja pae vino xea pekao, ja paema vino xeakasibo
iamakanai. Jaskatira ikanai: ‘Ja pae vinokayara kikin jakon iki’, ikibo
—akin jato aká iki.

6

Tantiti netenbi trigo tsekakana
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

1 Jatian westíora tantiti netenra, Jesús jaonmea onannaibo betan, wai
banakanbi bokana iki. Kakinra jaonmea onanaibaon trigo bimi texkan
pinoxon xemekana iki.
2 Jaskáakanaitian jawetii *fariseobaon jato yokata iki: —¿Jaweatiki ja
tantiti neten jaskáatima ikenbi maton jaskara jawékibo akai? —akin.
3 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Matonki ja jawékiakashorakin, jabé
ikábo betan westíoraakin Davidkan aní jawéki yoyo akáma iki?
4 Janra ja Dios rabiti xobo meran jikixon, ja Dios menikana pan bixon
pia iki. Jainxonra já chibanaiboribi, pikannon ixon jato menia iki, ja
sacerdotebaonbichores ja pan piti akana ikenbi —akin.
5 Jainxon jato yoiribia iki: —Ja jonin Bake riki, jawerin ja tantiti neten
atibo ixon jan mato yoiti —akin.

Meken jirioma joni iká
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6 Jatian wetsa tantiti neten, Jesús jain tsinkíkanai xobon jikia iki. Jain
jikixon axeakin peoa iki. Jainribi iká iki, westíora joni jawen mekayao
meken jirioma.

7 Jatian jainribi ikana iki esé onan joniboyabi fariseobo; ja tantiti
netenbimein Jesussen benxoai ixon paranaxon oinni. Jaskáaxon jakibo
yoinxon ramiati shinanyanix.
8 Ikaxbi, janra jaskarabo shinankanai onanxon, ja meken jirioma
joni neskáakin yoia iki: —Wenitax joáx, jain napon chankawe —akin.
Jaskáakin yoia, wenitax chankata iki.
9 Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Rama en mato yokábanon
ninkákanwe: ¿Ja tantiti neten non jawe atiki yoiai? ¿Jakon jawéki ati ó
jakonma jawéki ati? ¿Mawatainbi jato kishpinmati, ó jato mawámaresti?
—akin.
10 Jaskáaxon jain ikábo jato beísaketana iki; jainxon ja meken jirioma
joni yoia iki: —Min meken sananwe —akin. Jaskáakin yoia sananatianbi,
ja jonin meken benxoa iki.
11 Ikaxbi wetsabobiribi ikonbiresi sinákana iki, jaskáaxon shinan akana
iki, ja Jesúski jaweakantiki ixon.

Chonka rabé jawen raana itibo, Jesussen katota
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.1-6)

12 Jatian ja netebaonribira mananmanxon orani Jesús kaa iki. Jainra
orani Dios betan yoyo iki yamé iishina iki.
13 Moa nete xabáketianra, jaonmea onannaibo jato kenaa iki. Kenaxon
chonka rabéres jato katota iki; jabora jato janea iki, raanabo akin.
14 Jabo iká iki: Simón, jaribi janea iki Pedro akin; jainoax ja Simonman
wetsa Andrés, jainoax Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé,
15 Mateo, Tomás, Alfeon bake Santiago, jainoax Simón, ja Zelotebo
betan nia ikátiai,
16 Jainoax Santiagon bake Judas, jainoax Iscariote, ja jakonhai keská
ixonbi jan Jesús jakonmaani.

Icha joni Jesussen jato joi yoia
(Mt. 4.23-25)

17 Jaskáakin senenhataanan, mananmameax moa Jesús ipakea iki;
jawen katota joniboyabi. Beax ja manan teshanpa ikain ikana iki;
Jatian ja icha joni tsinkitabo ikana iki Judea mainmeax, Jerusalénhainoax,
jainoax ja Tiro keibakeax, itan ja Sidónhainoax bekanaboribi.
18 Jabora ja Jesussen joi yoiaibo ninkati itan jaton isinbo jato
benxoanon ikax bekanabo ikana iki. Jatianra ja yoshinbo jato meran
naikixon, jato masá tenemaiboribi jato benxoaa iki.
19 Jatíbi jonibora Jesús tii akaskana iki, já meranoax pikotai jawen
atipana koshin jato benxoai oinxon.

Raroshaman ikanti itan raroma ikanti joi jato yoia
(Mt. 5.1-12)

20 Jatian Jesussen jaonmea onannaibo jato beísaketana iki; jainxon
jato yoia iki: “Diossenra raroshaman imati iki, ja mato Dioskires ikoni
koshiax jakanabo. Matonakayariki ja Diossen ikinaton jati nete.
21 Diossenra raroshaman imati iki, ja pikasi, itan nomi mato rama
iitaibo. Matora jawekiatinin maxkáyamanonxiki. Diossenra raroshaman
imati iki, ja onisi winii mato rama iitaibo; jaskata pekáora mato
raroshaman inoxikanai.
22 Diossenra raroshaman imati iki, ja jonin Bake kopí, jonibaon
omiskanaibo, ja jawemabiakin shinankanaibo, ja icháka naibo, ja
jakonma jawéki atin, jaton jane omisnankanaibo.

23 Mato jaskáakana raroananbi kikini benenoxikanwe ja
nete. Naikanxonra Diossen kikin jakonhakin mato ikinoxiki.
Jaskáakinribira, moatian jaton reken papashokobaonribi ja *profetabo
jakonmaapaokanike.
24 Ikaxbi, ¡Jawe iresaipanon, rama ja mato jatíbi jawékia ikax moa
jakonbires jakanabo!
25 ¡Jawe iresaipanon, ja rama mato jatíbi jawékiatinin maxkáyamaibo,
matora jawékiatinin inoxikanai! ¡Jawe iresaipanon, ja ramatian raroi
jakanabo, matora onisi wininoxikanai!
26 ¡Jawe iresaipanon, ja jatíxonbi kikin joniboakin shinankanaibo!
Jaskáakinribira ja janso *profetabo, jaton reken papashokobaon jato
shinanpaonike.

Rawíbo noitikiriakin jato esea
(Mt. 5.38-48; 7.12)

27 Ikaxbi, ja en yoiai ninkati tsamatabora en mato yoiai: Maton rawibo
noikanwe, mato omisaibo jato jakonhakanwe.
28 Mato ramímatiakinres shinanxonaiboki, jakonres shinankanwe.
Jainxon matoki shirokin mato join imakanketianbo, jatoki orankanwe.
29 Jawekeska ixon wetsa jonin ati iki mato tantash akin; wet-
saori amaribinoxikanwe, jainxon mato jan perakooti choparibi mato
boonkana, maton kotonribikaya jato bomaresnoxikanwe.
30 Wetsabaonbires mato jayata jawéki mato yokákana; menires-
noxikanwe. Jatian jaweratobaonki matona ikenbi mato jawéki bichinai,
moa yokáyamakanwe.
31 Jaskara iken, wetsabaon mato jaskáatinin mato keenai keskáribiakin,
matonribikaya wetsabo jato jaskáakanwe.
32 Jatian ja mato jakonhaibores maton jato noiabira, wetsaresibi
jawékima iki; ja ochaya jonibaonribira jato jaskáai.
33 Jainxon ja mato jakonhai joniboresibi, maton jato jakonhabira,
wetsaresibi jawékimaribi iki, ja ochaya jonibaonribira jaskáakinribi jato
jakonhai.
34 Jato jawéki menikin, mato kopikin menishkokanti shinanyaxonres
jato menikinbira, wetsaresibi jawéki maton ayamai; ja ochaya jonibaon-
ribira jato jaskáai, jatoibakea bishokoti shinanyaxon.
35 Jaskara iken, maton rawíbo noianan jato jakonhakanwe; mato
kopikin menishokokanti shinanhomaxon jato menikanwe. Jaskáakinra
ani jawékibo maton biti iki, itan ja ani Diossen bakekonshaman mato
iti iki. Janra jakon shinanyaxon, ja jakonma jonibo itan Dios iráke ati
onanma joniboribi jato akinnai.
36 Jaskara iken, ja maton Papan jato akai keskáribiakin, jato onísakanwe.

Wetsabaon aká jawékibo jato yoixontima
(Mt. 7.1-5)

37 Tsoabi jaton jakonma akábo yoixonyamakanwe; jatianra Diossen
mato jaskáashokotima iki. Jainxon jakonma akanketianbo, jato ramiaya-
makanwe; jatianra Diossen mato ramiayamashokoti iki. Mato jakon-
maakanabo moa jato shinanxonyamakanwe; jatianra mato Diossen
jaskáashokoti iki.
38 Jato jawéki menikanwe; jatianra mato Diossen menishokoti iki.
Janra mato meniti iki; ja saco meran jakonshamanhakin napóanan,

kikinhakin bochoaka keskáakin. Jawe jawékiki maton jato menia iki, jaribira mato Diossen meniti iki", akin.

39 Jainxon Jesussen jawékiki yoinribikin jato neskaa iki: "Westíora benchenra, jawekeskaxonbi jabé benche ioti atipanyamake; jatian jaskáakin ioibira rabekaxbi kini meran pakébekonti atipanke.

40 Jawerato axeai jonibira, jawen maestro bebon onan iti atipanyamake. Jawetianki jan onankin senenhai, jatianparira jawen maestro betan senen onanribi iti iki.

41 ¿Jawekopiki ja wetsa maxkoshoko nisá bepokoota iken, min jares oinxonai; ja mia jiwi aniosi bepokootakaya ointitianbi?

42 ¿Jawekeskaxonki ja min wetsa, nisá bepokoota iken, min bixonti iki; ja mia jiwi aniosi bepokoota, minbipari tsekaama ixonbi? ¡Beparametaibo riki mato!, matonparikaya ja aniosi mato bepokoota tsekakanwe. Jaskáaxonparira moa jakonhakin oinxon, ja min wetsa nisá bepokoota min tsekaxonti iki.

Jawen bimi oinxonres jiwi onanti
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

43 Jawetianbira jakon jiwi, jakonma bimia iti atipanyamake, jatian ja jakonma jiwibiribi, jakon bimia iti atipanyamaribake.

44 Jiwibora non onanai iki, jawen bimibo oinxonres. Jaskara ikenra, ja moxa jiwimea higo bimi non tsekati atipanyamake; jatian zarza jiwimeabiribi non uva bimi tsekati atipanyamake.

45 Westíora jakon jonira jakon jawékibores yoyo ikai; jakonhakin shinanires jaa ikax; ikaxbi jakonma jonira jakonma jawékibores yoyo ikai, jawen shinan meran jakonma iken. Jawekeskaraki jonin shinannai, jaskarara joni yoyo ikai.

Rabé keska xoboki yoinmeeta esé
(Mt. 7.24-27)

46 ¿Jaweatiki, 'Ibó, Ibó', akin maton ea janeai, nokon keenai keskábo axonkinmabi?

47 Ramara en mato yoiai, jatíbi ja nokon joi ninkáxon jan yoiai keská senenhaiboki, jawe jawéki keskábo iki ixon.

48 Jabo riki jonin xoboakin aní keska; rekenparira neminhakin chinianan, shankaki witábo nichina iki. Jatian jenetiaxon mapoara, ja xoboki bai koshi tsakákinbi shakonyamabobia iki; ja xobo witabo kikinhakin nichina iketian.

49 Ikaxbi ja en yoia joibo ninkáxonbi, nokon keena keskábo ea axonyamaibo riki; jonin mai chinixonres, jaki koshitibo ayonxonmabi xoboani keskábo. Jatianra basitanima bai koshin, ja xobo poxaa iki; jaskataxa kikini ras ika iki", akin jato aká iki.

7

Romano sontárobaon koshin yonoti Jesussen benxoaa
(Mt. 8.5-13)

1 Jatian moa jato joi yoikin senenhatanan, Jesús Capernaúmhain kaa iki.

2 Jain iká iki westíora romano sontárobaon oficial. Jan akonbireskin noia jawen yonoti iká iki, isini mawatibishoko.

3 Jatian Jesús yoii ikanaibo ninkáxon, ja oficialnin, jatíribi judíobaon joni koshibo, Jesússiba jato raana iki; ja jawen yonoti isinai benxoai joyamaama joti yoikanon ixon.

4 Jato jaskáa boxon, joyamaama joti Jesús neskáakin yoikana iki: —
Atibira nato sontárobaon koshi oficialnin yokatai min akinti jake.
5 Janra non kaibo judíobo jato noike. Janribira, jain tsinkíti xobo noa
axona iki —akin.
6 Jaskáakana, jato betan Jesús kaa iki; jatian moa xobonko nokoti
bokanaitian, ja *capitánman, jawen onanna jonibo jato raana iki,
bechixon neskáakin yoikanon ixon: "Ibó, jakonma shinanyamawe,
nokon xobontanibobi, mia jikimati jisámabobi riki ea.
7 Jaskara kopíra eabishaman mia benai kayamawanke. Ikaxbi ja
nokon yonoti benxonon ixon, ea yoixonreswe.
8 Enribira nokon koshibaon yonoa jato senenhaxonai. Jainoaxa, en
ikinna sontároboribi jake; jatian westíora en jain katanwe akin yoiara
kaai, jatian neri jowé akin en wetsa akára, joái; jatian nokon yonoti en
jawéki ati yoiara akai", akin.
9 Jatian jaskáakin yoikana ninkatax, Jesús ráteta iki. Jaskáaxon, já
chibani bokana jonibo, jato neskáakin yoia iki: —Ikonshamanra en mato
yoiai: Nato *Israel mainra, nato jonin akai keskáakin ea ikonhai joni, en
jawetianbi nokoisma iki —akin.
10 Jatian jakiribi moa xobon banéxon, ja raanwanabaon oinkana iká
iki, ja yonoti moa benxoa.

Benomaata ainbaon benbo bake Jesussen jirimaa

11 Jaskáa pekáo, Nain janeya westíora jemanko Jesús kaa iki. Jain
kaaitian jaonmea onannaibo, itan icha joniboribi já chibani bokana iki.
12 Jatian ja jema xepotiain moa nokoti kakin oinna, mawá miinnoxon
boí ikana iki. Ja mawá iká iki, benomaata ainbaon jabicho bake, jatian
ja mawá miinkini boaibo ikana iki icha joni.
13 Jaskara oinxon, ja ainbo Jesussen noibaa iki; jainxon yoia iki: —
Winiamawe —akin.
14 Jaskáatanan ja mawá nokobainxon jan bekanai cajón yatana iki.
Jatianra ja mawá iata jonibo jainbi charókana iki. Jainxon ja mawá
Jesussen neskáakin yoia iki: —Bakeranon, weníwe akinra en mia akai —
akin.
15 Jaskáa, ja mawá iwana yakáinakainax moa yoyo iki peokoota iki;
jatianra Jesussen moa jawen tita menia iki.
16 Jaskara oinnax ratéxonra, jatíxonbi Dios rabii neskákana iki: —
Westíora ani *profetara nooxaran nokóke —ikibo. Jainoax neskáribikana
iki: —Jawen jonibo jato akinira Dios joke —ikibo.
17 Jatian jaskara jawékibo Jesussen aká joira, jatíbi Judea main itan ja
patax iká jemabaon ninkakaaketana iki.

Juanman, jawen jonibo Jesússiba raana
(Mt. 11.2-19)

18 Jatian Juanmanra jatíbi neskara joibo ninkata iki, jawen jonibaon
yoia; jaskara ninkáxonra, jawen joni rabe kenaxon,
19 ja Iboiba jato raana iki ¿Miarin ja joti yoikani, iamaxon wetsaki non
manati iki? akin yokákanon ixon.*
20 Jatian boxon, Juanman jonibaon neskáakin Jesús yoikana iki: —
Jato *bautizanai Juanmanra noa raanke, ¿Miarin ja joti yoikani, iamaxon
wetsaki non manatiki? akin mia yokáti —akin.

* **7:19** Ja joti yoikatikanai iki iká riki, ja Cristo yoii iká.

21 Jatianbira icha isini onitsapitaibo jato Jesussen benxoa iki, jainxon
ja yoshin naikiaboribi jato pikoxona iki; jainxon icha bencheboribi jato
oinmaa iki.
22 Jaskáakin senenhataanan, jato neskáakin yoia iki: —Rama moa
botankanwe, kaxon Juan yoitankanwe, jaskara maton oinnabo itan
jaskara maton ninkatabo. Benchebaonra moa oinke; chantobora
moa nikanai; ja *lepra isinyabora moa benxokanke; pabebaonra moa
ninkákanai; mawábora jiriai; ja jawékinin maxkatabora ja bená joi jato
yoikanai.
23 ¡Diossenra raroshaman imati iki, ja ea ikonhaax eki koshii
jenéyamaibo! —akin.
24 Jatian ja Juanman raana jonibo, moa bokana pekáo, Jesussen ja
tsamata jonibo, Juankiriakin yoikin jato neskáa iki: "Ja jain joni jaya-
mainko kaxonki ¿Tsoa joni maton oinna iki? ¿Westíora tawa nia niwen
shakonai?
25 Jainxonki jaweribi maton oinna iki ¿Westíora joni jakon chopa
saweya? Akáma. Matonra onanke, ja jakon chopa saweaibo, itan jan
raroti jakonma akaibo, ja apobo jain teetai xobonko jakana.
26 ¿Jainxonki jaweribi maton oinna iki? ¿Westíora *profetaki maton
oinna iki? Ikon riki, jara maton oinna iki; jara westíora *profeta xewina
iki.
27 Ja Juan yoiira ikai Wishá meran neskati:
'Mia raanamatianbira, en wetsa jonipari raanai;
jan mia kati bai, mia benxoaxonon', ixon.
28 Enra mato yoiai, jatíbi jonibo xaranra tsoa jonibi, Juan xewina
yamake; ikaxbi tsoaki, ja Diossen jato ikinaton jaa joni iki, jara Juan
xewina iki".
29 Jatian neskara ninkáxon, jatíbi jonibaon itan jato kopí yokataibaon-
ribi ikonhakana iki, Diosra jakon iki ixon. Jatianra Juanman jato bauti-
zana iki.
30 Ikaxbi ja *fariseobo betan esé onan jonibaonbiribi, Juan bautiza-
mayamakana iki. Jabo jato jaskámati Diossen shinanna ikenbi keenya-
makin.
31 "Jatian ¿Jawekiki ja ramatian jonibo en yointi iki? ¿Tsoa keskaborin
jabo?
32 Jabo riki bakebo plazain tsamatax tsinii saa ikanai keskábo; jaskatira
ikanai neskati: 'Non mato quena xon axonabira, mato ransayamaa iki,
mawákanketian iti bewábo noa bewakenbira mato winiamaa iki', akin.
33 Ja jato *bautizanai Juanra iká iki pan piosma itan vino xeayosma;
jatian matonra akai, yoshin naikia riki ixonbo yoikin.
34 Jainoaxa ja jonin Bake joá iki; jara xeai itan piai iki. Jatian maton
akai, nato riki naxki joni itan paenai, jainoax ochaya jonibo itan kopí
yokámisaibo betan raenanai akinbo.
35 Ikaxbi ja Diossen onan shinanra jishtiai, jatíbi jan akainkobo",
akinra jato Jesussen aká iki.

*Simón janeya *fariseon xobon Jesús iká*

36 Jatian westíora fariseo joxon, jawen xobonko pikinnoxon Jesús
kenaa iki. Jaskáakin kenaa kaax, jawen xobon jikia iki; jainoax mesan
yakata iki.
37 Jatian ja jemanribi westíora ainbo iká iki; jakonma jawékibores akí
ochai jaa, jatíxonbi onankana. Ja ainbaon onanna iki, ja fariseon xobon

pii Jesús kaa. Jaskara onanax, *alabastro akana botírianin, kikinbires kopí ininti bochóya, Jesússiba kaa iki.

38 Jain joáx, winiananbi Jesussen tae pataxbi yakata iki, jainxonra jawen beonmanbi, tachota iki, itan jawen bookanbi tasoa iki, jaskáaxonra tatsó aka iki. Jaskáakin senenhaxon, ja ininti boatonin, Jesussen tae sikaanan ininhaxona iki.

39 Ja ainbaon jaskáaketian oinxon, jan piti kenaa fariseon, neskáakin shinanna iki: "Ikon *profeta ixonra, ochaya ainbo riki nato ea tii aki iitai, ixon onankeanke", akin.

40 Jatianra Jesussen ja fariseo neskáakin yoia iki: —Simón, westíora jawéki mia yoibanon —akin. Jaskáa yoia iki: —Ea yoiwe maestró —akin.

41 Jatian Jesussen yoia iki: —Rabé joninra, westíora joni koríki ribina iká iki; westíoranin ribina iká iki, pichika pacha nete teexon bititii; wetsan aká iká iki, chonka pichika nete teexon bititii.

42 Jaskáakin ribinxonbi, moa kopíati atipanyamaketian, ja rabekan ribinbi ja jonin, moa jato shinanxonyamaa iki. Rama ea yoiwe ¿Jawerato ja ribinya joninmein bebonbires noia iki? —akin.

43 Jaskáa Simonman yoia iki: —En shinannara, ja bebon icha ribinya jonin aká iki —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonra min yoike —akin.

44 Jatian ja ainbo ointaanan, ja fariseo Jesussen neskáa iki: —¿Minki oinna nato ainbo? Min xobon ea merati jokenbira, onpaxtanibi min ea meniamake; ea jan tachokiinon ixon. Ikaxbi nato ainbaonres ake, jawen beonmanbi ea tachóanan jawen bookanbi, nokon tae ea soaxonkin.

45 Minra ea betsó ayamabobike; ikaxbi nato ainbaonra, jowanxonbi ea tatsó akin jeneyamake.

46 Minra ea xenin nokon maponko ea sikayamawanke; ikaxbi nato ainbaonra inintinin nokon tae ea inínhaxonke.

47 Jaskara ikenra en mia yoiai; jan ea akonbireskin noia riki, jawen jatíbi ochabo en moa shinanxonyamaitian. Ikaxbi ja jaton ocha akábo, jaakin jato Diossen shinanxonresaibaonra, kikinshamanhakin ea noiamai —akin jato aká iki.

48 Jatian jaskáatanan ja ainbo neskáa iki: —Min ocha akábora en moa mia shinanxonyamai —akin.

49 Jaskáaketian ninkatax jabé jawékiaibo, neskatibo yoyo ikana iki: —¿Tsoa jonirin nato, jaton ocha akábo jato soaxonai? —ikibo.

50 Jaskákanainbi Jesussen ja ainbo neskáakin yoia iki: —Ea ikonhaax mia eki koshia kopíra, mia kishpinke, rama moa jawekeskabo shinanyamai jakonax katanwe —akin.

8

Jesús akinnai ainbobo iká

1 Jaskarabo iká pekáo, icha ani jemabaon itan maxko jemabaonribi, ja Diossen ikinaton jati bená joi yoii Jesús kakátiai; jatian jawen chonka rabé jaonmea onanaiboribi jabé bokátikanai.

2 Jainoax jaweti ainboboribi jabé bokátikanai; jatíribibo iká iki, yoshin jato jokonhaxonabo; jatíribibo iká iki isinaitian jato benxoabo. Jainoax jato xaranribi iká iki, ja *Magdalena akin akanai Maríaribi, já meranoax kanchis yoshin pikota ainbo.

3 Jainoax ja Cuza janeya jonin awin Juanaribi; ja Cuza iká iki,
Herodesnin jawéki koirani teetai, jainoax Susanaribi. Jainoax jaton
jayata jawékinin Jesús akinnai icha wetsa ainboboribi.

Bero banai jonikiriti iká esé
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

4 Jatian icha jonibo wetsa jemameaxbo Jesús oinni tsinkíkana iki.
Jaskatira icha jonibo tsinkíkana iki; jainoara Jesussen, jawékiki yoin-
hanan jato neskáakin yoia iki:

5 "Westíora jonira, bero banai kaa iki; kaxon masá akara, jatíribi berobo
bai naposhaman maana iki; jain maanketian, jamákana iki; jainxon
isábaonribi bexon, ja berobo pikana iki.

6 Jatíribi berobo maana iki, makánbo xaran. Jain maannax xoxoaxbi
mai mecháatibo maxkatax choshia iki.

7 Jatíribi berobo maana iki; moxa napo, jatian ja berobo betanribi
ja moxabo xoxoa iki; jatian ja moxapari anixon, ja baná xoxoabo,
mapoanan retea iki.

8 Ikaxbi jatíribi berobo maana iki, mai jakon ikain; jaskataxa xoxoax
ania iki. Jaskatira kikin icha bimia iki; westíora niábo pachabo bimia iki",
akin. Jaskáakin jato yoitaanan, koshi join jato Jesussen neskáa iki: "¡Ja
ninkataibaon ninkákanwe!" akin.

Jaskara kopí ja berokiriakin jato yoia
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

9 Jatian jaonmea onanaibaon Jesús yokákana iki; jawekeska
yoikaskinki jaskara yoiwana ixon onankaskin.

10 Jatian jato neskáakin yoia iki: "Matora ja onanyamakana Diossen
ikinaton jati en onanmai; ikaxbi wetsabora jawékiki yoinhananbo en
jato onanmai; jaskatax oinnaxbi oinnama keskábo ikanon ixon, itan
ninkáxonbi onanyamakanon ixonribi.

Bero banaaki iká esé onantiakin Jesussen yoia
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 Neskara yoii iká riki, ja bero banai joniki yoinkin en mato aká: Ja
bero riki Diossen joi.

12 Jatian ja bai napon maana bero riki, Diossen joi yoikanai ninkataibo.
Ikaxbi *Satanás joxonra jan ninkata jawen jointi meran iká joibo shinan-
benomai; jaskatax já ikonhaax kishpinmeekanaketian.

13 Jatian ja makan xaran maana berobo riki, ja Diossen joi ninkata-
tianbi, keenshamankin ikonhaibo. Ikaxbi kikinishaman eki koshiam-
abo ixonra, jawetio basires ea ikonhakanai. Jatian meskó atikomabo
nokoxonra, moa ea ikonhakin jenekanai.

14 Jatian ja moxa napon maana berobo riki, ja Diossen joi ninkáxonbi,
iikaanan, jaton meskó shinannai jawékibaon, icha jawékiya iti shinan-
baon, itan jaton keenshaman ati shinanbo, jaton shinan meran weixon
keyonaanaibo; jatianra ja baná xoxoaxbi bimiamai keskábo banékanai.

15 Jatian ja mai jakonhain bero maana riki; jakonshaman shi-
nanyaxon, itan pontéakin shinantaanan, ja joi ninkáxon jan yoiai
keskábores akí koshii jenéyamai; ja banaa berobo xoxoax, jakonshamani
icha bimiai keskábo, akin jato aká iki.

Lamparin joékiriti iká esé
(Mr. 4.21-25)

16 Tsonbira westíora lamparin ketéaxon, jawékinin mapoisma iki, itan
jaton oxati tapo namanbi ayosma iki. Jaskáyamakinra keyáshaman
peyásankanai, ja xobon jikiaibaon joé oinkanon ixon.
17 Jaskáribiira westíora joné jawékibi, merayamai bokanai iti atipanya-
make; jatian ja onanyamakana jawékibi, tsonbi jishtiakin ayamai kaai
yamake.
18 Jaskara iken kikinhakin ninkákanwe, jaweratoki moa jayá iki, jara
bebonbires meniti iki. Ikaxbi jaweratoki jayáoma iki, jara jatíbi jawen
jayatashokobo keyo bichinti iki", akin jato aká iki.

Jesussen tita betan jawen wetsabo
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Jatian jawen tita betan jawen wetsabo, ja Jesús ikain bokana iki.
Ikaxbi pataxti atipanyamakana iki joni ichaira iketian.
20 Jatian wetsa jonin Jesús keshana iki: —Min tita betan min wetsabora
jeman charókanke, mia oinkasi beax —akin.
21 Jatian jato neskáakin yoia iki: —Ja Diossen joi ninkáxon jan yoiai
keská akaibo riki, nokon tita itan nokon wetsabo —akin.

Niweaba Jesussen nesemaa
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Jatian wetsa neten, Jesús jaonmea onanaiboyabi, boten naneta iki,
jain nanexon jato yoia iki: —Ian keiba bonon bokanwe —akin. Jaskatax
moa shitati bokana iki,
23 jatian moa ian shitai ikanaitian, Jesús moa oxaa iki; jainoaxa ja
ianman niwe koshi paketa iki; jatianra jaton boteribi moa jene weiti
peokootax reokooti onsá meran ikana iki.
24 Jaskara ikenra, kaxon oxá jishténhaxon Jesús neskáakin yoikana iki:
—¡Maestró!, ¡Maestró! ¡Noara moa jikiai! —akin. Jatianra weníxon, ja
niweyabi bechon Jesussen notsina iki. Jatianra ja niweyabi, bechon moa
nesea iki, jainoax moa jatíbi jakonshaman baneta iki.
25 Jainxon jaonmea onannaibo jato neskáa iki: —¿Eki koshia ikaxbiki
mato jaskata? —akin. Jato jaskáabi moa iorai ratetax, jatobiresbo neskat-
ibo yokakanankana iki: —¿Tsoarin nato joni; ja niweyabi bechonbo
nesekanwe akin aká, jawen joi ninkáxonkanai? —ikibo.

Gadarainoa joni yoshinman iboaa iká
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Jaskatax boax, ja ian keiba iká Gadara main nokókana iki; ja iki
Galilea keiba iká.
27 Jain kaax Jesús mapetaitian oinnax, ja jemameax yoshin naikia
joni jaki joá iki; ja joni iká iki, moa basibires pantionhainres jaax,
chopaomabobi ikax, xobonmabi jaa.
28 Jaskáakin Jesús oinnax ja bebon chirankootaanan, neskati saí ika
iki: —¡Ea teayamawe Jesús, ani Diossen Baké! ¡Enra mia yokatai, ea
ramiayamawe! —iki.
29 Jaskáakinra yoia iki; moa já meranoax ja yoshin pikóti Jesussen
yoiaitian. Kikinhakinra yoshinman ja joni iboa iká iki. Jatian jonibaon
cadenaninbo menéxananbo, tanéxon koirankanabi, jan ras areskatitai,
itan ja yoshinmanribi, jain joni jayamainkobo ja joni jabámakatiai.

30 Jatian Jesussen ja joni yokata iki: —¿Jawe janerin mia? —akin. Jaskáa
jan yoia iki: —Nokon jane riki Legión —akin. Jaskáakinra yoia iki, já
meran kikinbires icha yoshinbo weita iketian.*
31 Jainxonra yoshinbaon Jesús yoikana iki, ja jakonma kini meran jato
potayamanon ixon.
32 Jatian mananman icha kochi pii tsamata iken; jabo meran jato
weimanon ixon ja yoshinbaon Jesús yoikana iki. Jaskáakanketianra jain
weikanon ixon jato Jesussen yoia iki.
33 Jaskáakin jato yoia, ja joni meranoax jokontaanan boax, kochibo
meran ja yoshinbo weita iki. Jatianra ja kochibo ishto boax, ketóainoax
jeneki choronkana iki, jainoara ja kochibo jato jenen keyoa iki.
34 Jatian jaskáketian oinnax, ja kochi koirannai jonibo rátetax, jabati
ishtokana iki. Boxonra jemankobo nokóxon itan wain teetai jonibo,
jaskara joibo jato keshanbokana iki.
35 Jaskara ninkatax oinni jonibo bokana iki. Jatian boxonra Jesús ikain
nokóxon, ja yoshinbo já meranoa jokona joni, ja Jesús namanbi yakata,
nokokana iki; moa chopa sawéya itan moa jakon. Jaskara oinnax jonibo
rakékana iki.
36 Jatian jaskara winota oinnabaonra wetsaboribi, jato yoikana iki. Ja
yoshin naikia ipachoai joni, jaskatax benxoa.
37 Jatian jaskáaketian oinnax, ja Gadara mainmea jonibaon, ikonbiresi
rakékin moa jainoax kanon ixon Jesús yoikana iki. Jaskáakana Jesús boten
nanetax moa kaa iki.
38 Jaskati moa kaaitian, já merameax yoshinbo jokona jonin, jabé
kakaskin Jesús yoia iki; ikaxbi Jesussen kayamawe akin ataanan;
neskáakin yoia iki:
39 —Min xobon katanwe, kaxon jatíbi ja mii meranxon Diossen jaskara
akábo jato yoitanwe —akin. Jatianra ja joni moa kaa iki. Kaxon jatíbi ja
jemamea jonibo, ja meranxon Jesussen aká jawékibo jato yoia iki.

Jairon ainbo bake betan isinai ainbo iká
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

40 Jatian jakiribi ja ian shitai joáx, jainoax kawanainko joribaketian; ja
manai iikin, raroshamankin jonibaon bikana iki.
41 Jain nokóketianra westíora joni Jairo janeya jaiba joá iki, ja iká iki jain
tsinkíti xobonkonia joni koshi; joxonra Jesús namanbi chirankooxon,
jawen xobon kanon ixon yoia iki.
42 Jawen jabicho ainbo bake mawatibishoko iken. Ja bake iká iki
chonka rabé baritiaya. Jaskáakin yoia kaaitianra joni ichan bitaxesa iki.
43 Jatian ja jonibo xaranribi westíora ainbo iká iki; moa chonka rabé
baritia jimi boani isinai. Jato raonmakin jatíbi jawen koríkishokobo moa
keyoyona iká iki; ikaxbi moa tsonbi benxoati atipanyamaa.
44 Ja ainbaon Jesús pekao jokin nokobainxon jan perakoota chopa kebí
tii akanaana iki. Jaskáakin tii akatianbi ja ainbo moa jimi boani jeneta iki.
45 Jaskáaketian Jesussen jato yokata iki: —¿Tsonki ea tii aka? —akin.
Jato jaskáa jatíxonbi nonra mia akáma iki, akin akana iki. Jaskákanaitian
Pedron yoia iki: —Maestró, joni ichaira ixon bitaxkanara mia iitai —
akin.
46 Jabi Jesussen jato yoiakeresa iki: —Tsonra ea tii ake, nokon atipana
koshira emeranoax pikóke —akin.

* **8:30** Legión iki iká riki, sokota waranka sontárobo yoii iká. Jara latin joi iki.

47 Jatian jaskáshamanax jonétikoma iken, ja ainbo, Jesús namanbi saki
iananbi chirankootoshita iki. Jainxonra ja joni icha tsamata napónxonbi
yoia iki; jawekopi tii akárin ixon, jainoax jaskatax benxoaribi.
48 Jaskáakin yoiketian ja ainbo Jesussen yoia iki: —Baké, ea ikonhaxa
mia benxoke, moa jakonax katanwe —akin.
49 Jatian Jesús yoyo ikipari iitainbira, jain tsinkíti xobon iká joni koshi
Jairon xobomeax, westíora joni joá iki, joxon neskáakin yoia iki: —Min
bakera moa mawáke, ja Maestro moa teayamawe —akin.
50 Jatian jaskáaketian ninkáxon Jesussen Jairo neskáakin yoia iki: —
Rakéyamawe eareskaya ikonhawe, jatianra min bake benxoti iki —akin.
51 Jainoax Jairon xobon kaa iki, jain nokóxon, tsoabi ja xobon jikimaya-
maa iki. Jaskáxon ja Pedro, Santiago, Juan jainoax ja mawata baken papa
betan jawen titares jikimaa iki.
52 Jatian jatíbi jain ikábo, winiananbibo yoyo iki ikanaitian, jato nokoa
iki. Jaskákanaitian Jesussen jato yoia iki: —Winiamakanwe, nato xon-
takora mawatama iki; oxaaresiki —akin.
53 Jaskáakin jato yoiabi jaki shirokin osanreskana iki, ja xontako moa
mawata iken onanax.
54 Jaskákanaitian kawanxon, Jesussen ja mawá metsonxon, koshin-
shaman neskáakin yoia iki: —¡Weniwe xontakó! —akin.
55 Jatianbi ja xontako jiriax wenita iki; jainoara jawékiamakanon ixon
jato Jesussen yoia iki.
56 Jaskáketian oinnax jawen anibo ratékana iki; jatian Jesussen jato yoia
iki, jaskara jawékibo tsoabi jato keshantima.

9

Chonka rabé jaonmea onannaibo Jesussen raana
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

1 Jainxonra Jesussen jawen chonka rabé jaonmea onannaibo tsinkia
iki; jaskáaxonra jawen atipana koshi, itan yoiti koshi jato menipakea iki,
meskó yoshinbo pikokanon ixon, itan isinaiboribi benxoakanon ixon.
2 Jaskáaxon jato raana iki, ja Diossen ikinaton jati joibo jato yoiti, itan
isinaiboribi benxoakanon ixon.
3 Jato yoia iki: —Kakin jawebi bokantima, nin kekóti, nin bolsa, nin
jawékiati jawékibi; nin koríkibi, nin wetsa ja saweti chopabi bokantima.
4 Jawerato xobonki mato nokotai, jainbi mato iti iki, wetsanko kaai
mato taxketai kaman.
5 Ikaxbi jawerato jemanxonboki mato bikashamakanai; ja jemameax
moa mato kati iki. Kaaira ja maton jamata mai potobo, mato
tawasaakainti iki. Ikonhayamakin mato biamax, moa onsá meran
ikanai jabaon onankanon ikax —akin jato aká iki.
6 Jaskáakin jato yoia, jatíbi maxko jemabotiibi bokana iki, jakon joi jato
yoiboi, itan isinaiboribi jato benxoaboi.

Tsoarin Jesús ixon Herodesnin onanyamaa
(Mt. 14.1-2; Mr. 6.14-29)

7 Jatian ja apo Herodesnin jatíbi jain winotai jawéki yoii ikanaibo
ninkata iki; jaskarabo ninkáxon meskóakinbo shinanna iki. Ja
mawáyantana Juanra moa jiriribike ikibo ikanaitian.
8 Jatíribibaon yoia iki; ja *profeta Elías jatoki pikota; jatian wetsabaon-
biribi yoia iki, ja moatian *profeta ipaonibo westíora jiria.

9 Jaskákanaitian Herodesnin jato yoia iki: —Enbishamanra ja Juan jato
textemayantanke ¿Jatian ja yoii yoyo iorakanai, en ninkatai joniki tsoa
iki? —akin. Jaskara kopíra Herodesnin Jesús oinkashoraa iki.

Icha joni Jesussen pimaa
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Jainoax ja raanabo moa beribakana iki. Bexonra jaskara jawékibo
abeirankanabo Jesús yoikana iki. Jatian janra jatobiribi tsínkianan, ja
Betsaida jemanko jato boá iki.

11 Ikaxbi moa jain bokana onanxon jonibaon chibana iki. Jatianra
jakonhaxonres jato Jesussen bia iki. Jainxonra ja Diossen ikinaton jati
joibo yoiananbi, ja isinaiboribi jato benxoa iki.

12 Jatian moa yantan iketian, jawen chonka rabé jaonmea onanaibaon,
neskáakin Jesús yoikana iki: —Nato jonibo moa tantikanon ixon jato
raanwe, neno noa ikainra jawebi yamake; abátankanon ja ochóma iká
jemashokobaon, itan wainkoboribi ja jawékiakanti benakin —akin.

13 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonbikaya jato pimakanwe —akin.
Jatian jabaon neskaa iki: —Noara pichika pan betan rabé yapashoko-
yares iki. Jaskara ikenra noabi kati jake, jato jawékiati maroxoni —akin.

14 Ja jain tsinkita iká iki, pichika waranka jonibira; jaskara ikenbi Je-
sussen jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Westíora tsamábotiibi pichika
chonka jonibo jato yakámakanwe —akin.

15 Jatian jaskáakin jato yoiara jatikaxbi yakákana iki;

16 Jatian Jesussen ja pichika pan betan ja rabé yapa bitaanan, naiori
oinxon, ja jawékiati kopí Dios iráke aka iki. Jaskáakin senenhaxon, toba-
pakeanan jaonmea onannaibo jato menia iki; jabaonbiribi ja tsamatabo
jato menikanon ixon.

17 Jaskáakin menikana piax, jonibo jatikaxbi potókana iki. Jatian jato
menia texe tsinkikana, chonka rabé tasá bocho baneta iki.

Jesús iki Cristo ixon Pedron yoia
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.28-29)

18 Wetsa neten jabichobiribi orani Jesús iká iki; jatian ja jaonmea
onanaiboribi já betan jain ikana iki. Jainoa jato neskáakin yokata iki: —
¿Tsoarin ea ixonki jonibaon ea yoiai? —akin.

19 Jato jaskáa yoikana iki: —Jatíribibaonra shinankanai, mia jato *ba-
utizanai Juan, wetsabaonra shinankanai mia Elías, jainxon jatíribibaon
shinankanai mia moatian ipaoni *profeta jiria —akin.

20 Jaskáakanabi Jesussen jato yokáribia iki: —¿Jatian matonbiribiki ea
tsoa shinannai? —akin. Jato jaskáaketian Pedron yoia iki: —Mia riki ja
*Cristo —akin.

Já retekanti Jesussen jato yoia
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30–9.1)

21 Jatian Jesussen jato yoia iki, jaskara joibo tsoabi jawekeskaxonbi
jato keshanyamakanon ixon.

22 Jainxon jato neskáakin yoiribia iki: —Ja jonin Bakera ikonbiresi
onitsapiti jake; jainoax ja judíobaon koshibo, ja *sacerdotebaon koshibo,
itan ja esé onan joniboribi jaon keenyamakanti iki. Jaskáaxonra retekanti
iki, ikaxbira jawen kimisha nete itin jirinoxiki —akin.

23 Jainxon jatíbibo jato neskáakin yoiribia iki: —Jaweratoboki eonmea
onanai ikasai, jabora jawen keena keskatibores iki moa jenéxon, neteti-
ibi jawen koros papiti iki, jainxon ea chibanwe.
24 Jaweratoboki mawákashamai, jabora manotiain bokanti iki. Ikaxbi
jaweratoboki ea kopi mawatai jabora kishpinkanti iki.
25 ¿Jawe jakonmein iti iki, teetax joni nato netemeax jatíbi jawékinin
senenax, iitibi mawatax manotiain kaa?
26 Jaweratoki eon itan nokon joiki rabinai; jatianra ja jonin Bakeribi
jawen pené neteyabi, itan jawen papan koshi shinanyanixibi jawen
ángelboyabi joáx jaon rabinnoxiki.
27 Enra mato ikonshaman yoiai, jatíribi neno ikábora, ja Diossen ikina-
ton jati oinnamatianbipari mawákantima iki —akin.

Jesús wetsaresibia
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Jatian jato jaskáakin yoiibata, moa posaka nete pekáora manan-
manxon orani Jesús kaa iki. Ja Pedro, Juan jainoax Santiagoribi já betan
bokana iki.
29 Jatian moa orani iitaitianribi, Jesussen bemanan moa wetsare-
sibia iki. Jainoax jawen choparibi moa joxoshaman itan kikinbires
penéshaman iká iki.
30 Jatianra rabé joni joáx Jesús betan yoyo ikai oinkana iki. Ja iká iki
Moisés betan Elías.
31 Jatian jaton yora iká iki jakonhira penéshamantonin kateaketana.
Jabaonra ja Jesús Jerusalénhainxon retekin jaskáakin onitsapimakantibo
yoikana iki.
32 Jatian Pedrobiribi jabé ikábo betanbi kikinbiresi oxakaskinbi tene-
abo ikana iki. Jaskáakinbira Jesussen yora itan já betan iká rabé jonin
yora penebires oinkana iki.
33 Jatian ja jonibo moa Jesússibakeax bokanaitian Pedron yoia iki:
—Maestró, ¡Jakonhira riki noa neno itina! Jaskara iken kimisha peo-
tashoko non abanon: wetsa mina, wetsa Moiséssena, wetsa Elíasna —
akin. Jaskarabo yoikinbi Pedron onanyamaresa iki.
34 Jaskati yoyo iitainbi, nai koin bexon jato mapotoshia iki. Jatian
jaskara nai koin meran jato oinnax rakékana iki.
35 Jainxonra ja nai koin meranoax neskati yoyo ikai ninkákana iki:
“Nato riki nokon bake, ja en katota, já ninkáxonkanwe”, iki ikai.
36 Jaskati yoyo ikai ninkákanaitianribi Jesús moa jabicho iká iki; ikaxbi
jabaon nato jawékibo jonekana iki. Jatian ja netebaonra jaskara oinkan-
abo tsoabi jawebi jato keshanyamakana iki.

Yoshin naikia bake Jesussen benxoa
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

37 Jatian nete xabáketian mananmameax moa naman beribakana iki.
Jatianra icha joni, ja Jesús bechii bekana iki.
38 Jaskákenbi ja joni icha napónxon; westíora jonin koshinshaman Jesús
neskáakin yoia iki: —Maestró, nokon bakepari ea oinxonwe, jara nokon
jabicho bake iki.
39 Yoshin já meran jikixonra, sion imai jaskáakinra pakeai, jainoaxa
bakox kespotai; jaskáakinra ramiayonxon jenekashamai.
40 Enra ja mionmea onannaibo yoiibake, ja yoshin pikoxonkanon
ixon; ikaxbira atipanyamaibakanke —akin.

41 Jatian Jesussen neskáakin yoia iki: —¡Eki koshiamabo itan yoitima
jonibo riki mato! ¿Jawetian kamanki mato betan ixon mato neskataitian
en teneti iki? Ja min bake ea neri bexonwe —akin.
42 Jatian ja bake moa Jesúski nokoti joaitian, yoshinman mai tsaka-
maxon jakiribi maxkámaa iki. Ikaxbi Jesussen ja yoshin notsina iki,
jainxonra moa benxoaxon, ja bake jawen papa menia iki.
43 Jatianra jatikaxbi ratékana iki, ja Diossen ani jawéki aká oinnax.

Rabé itin jawen mawáti Jesussen jato yoia
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)
Jatian jatíbi neskarabo Jesussen akai oinnax ratékanaitian, jaonmea
onannaibo jato yoia iki neskáakin:
44 —Rama neskara en mato yoiaibo ninkatax shinanbenoyamakanwe,
ja jonin Bakera, ochaya jonibo menikanti jake —akin.
45 Ikaxbi jabaonra onanyamareskana iki; jan jato yoiaibo; Diossenbi
jato onanmayamaitian, jainoax kikiniribi rakékana iki onantiakin jato
yoinon ixon Jesús yokátininbo.

¿Tsoarin jan jato xewina joni?
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)
46 Jatianra Jesussenmea onannaibo jatobiresbo yokakanankana iki,
tsoa jato xaranmeakayaki jato xewina iti iki ikaxbo.
47 Jatian jaskákanaitian jaton shinan onanxon, Jesussen westíora bake
bia iki; bixon já patax nichina iki.
48 Jainxon jato neskáakin yoia iki: —Jaweratobaonki, nokon janenko
neskara bake biai, jabaonra eabi biai. Jatian ja ea biaibaonribira, jan ea
raanaribi biai. Jaskara iken ja kikinmanshokotonin shinanmeetai riki,
jan mato jatíbi xewina —akin.

Ja noki ramíyamaibaonra noa rabékiinai
(Mr. 9.38-40)
49 Jatian Juanman Jesús yoia iki neskáakin: —Maestró, westíora jonira
non oinhibake min janenko yoshinbo jokonhaitian. Jaskáaitianra non
atima yoiibake, noobetan niai ixonmabi akaitian oinxon —akin.
50 Jatian Jesussen jato neskaa iki: —Atima jato yoiamakanwe; jawera-
toboki noki ramíyamaibo iki, jabora noa akini nobé rabetaibo iki —akin.

Santiago betan Juan Jesussen notsina
51 Jatian moa naikan kati ochóma iketian, koshi shinanbaini
Jerusalénhain kaai pontékainti Jesussen shinanna iki.
52 Jaskáaxon, jato yoii bokanti jonibopari rekenmaa iki; boax Samari-
ain iká westíora maxko jemanko nokókana iki, nokóxon jain ikanti xobo
benakana iki.
53 Ikaxbi ja Samaria jonibaon jatoiba jato imakashamakana iki;
Jerusalénhain boí winotaibo onanxon.
54 Jaskákanaitian oinxon, Santiago betan Juanman Jesús yoia iki: —Ibó
¿Miaki keenti iki, nato jonibo keyonon ixon, naikanmeax chii pakénon
ixon non yoiti? —akin.
55 Ikaxbi Jesussen bechiakekainxon jato notsina iki.
56 Jaskatax moa wetsa jemashoko ikain bokana iki.

Jesús chibankasaibo ikana
(Mr. 8.19-22)

57 Jatian jabo bain bokanaitian, westíora jonin Jesús neskaa iki: —Ibó
jawerano inonbi mia kaaitianra, en mia chibanti iki —akin.
58 Jaskáketian Jesussen yoia iki: —Nii ochitibora jain jati kinia iki,
jainoax ja noyai yoinabora, jain jati jaton naayabo ikanai; ikaxbi ja jonin
Bakera, jain tantitiomabobi iki —akin.
59 Jainxon wetsa joni Jesussen yoiribia iki: —Ebé kawé —akin. Jatian
ja jonin neskaa iki: —Ibó, nokon papa mawáketianra en miinpariti jake
—akin.
60 Jatian Jesussen yoia iki: —Kayamawe, abákanon ja mawábaonribi
jabé mawa miinkin; minbiribi ja Diossen ikinaton ikanti joi jato yoii
kawé —akin.
61 Jatian wetsan yoia iki: —Ibó enra mia chibankasai, ikaxbi eapari
manawe; ja nokon xobon ikábopari en jato kaai abátanon —akin.
62 Jaskáakenbi Jesussen neskáa iki: —Jaweratonki mai karanbeananbi
pekáori naisai, janra jakonmaakin mai karanbeai. Jaskaribiira westíora
joni ja Diossen ikinaton jatínko iti atipanyamake —akin.

10

Kanchis chonka rabé joni Jesussen raana

1 Jaskara pekáora, wetsa neten jawen kanchis chonka rabé joni, Je-
sussen jato bia iki. Jaskáakin jato bixon rabé rabébo, jatopari raana iki
jaribi jain kati shinanna jemabaon.
2 Jainxon jato neskáakin yoia iki: "Ikonshamanra en mato yoiai, ja
bimi tsekatibo riki icha, ikaxbi ja tsekai teetaibora ichamashoko ikanai,
jaskara kopí ja wai Ibo yokákanwe, abanon ja bimi tsekai teetiboribi jato
raankin ixon.
3 Jaskara iken moa botankanwe; oinkanwe enra mato raanai, ja pimis
yoinabo xaran *corderobo raanai keskáakin.
4 Kakin, pisha boyamakanwe, itan koríki jan botibi, nin zapatobi
maton botima iki. Jainxon kakin joni bain nokoxon, ja saludanibo mato
banetima iki.
5 Jatian kaax nokóxon, jaton xobon jikixon jato saludankin maton jato
neskáati iki: 'Nato xobon ikábo mato jakonbires ibanon', akin.
6 Jatian ja xobon jakon shinannai jonibo jakenra, ja maton yoia jakon
shinanribi ja xobon ikábaon biti iki. Ikaxbi ja xobon jaskara shinanya
joni yamaketianra, ja maton yoia jakon shinanbo matoki joríbati iki.
7 Jaskara ikenra jaton xobonbi mato baneti iki; mato jawékiamakananbo
maton aresti iki. Ja teetaibora jaton tee akaibo kopí kopíakanti jake;
xobobotiibi mato kawantantima iki.
8 Jawerato jemanki mato nokotai, ja jemanxon bixon mato
jawékiamakana maton aresti iki.
9 Ja jain mato nokota jemankobo isinaibo nokoxon, maton benxoati
iki. Jainxonra neskáakin maton jato yoiti iki: 'Ja Diossen ikinaton iti
netera moa ochóma iki', akin.
10 Ikaxbi jawerato jemanxonki mato biamakanai, jatianra ja jema
callenkobo pikóxon maton jato neskáati iki:
11 '¡Ja maton jemamea mai poto non jamata, noon neetabobira noa
tawasaatai, maton noa bikashamaa onanti inon ikax! Ikaxbi neskara
onankanwe; ja Diossen ikinaton jatira moa matoiba nokotibi iki', akin.
12 Enra mato yoiai, castigameti nete nokoketianra ja jemanxon mato
biamaa jonibo, ja Sodomainoa jonibo ikáni bebonbires inoxikanai.

Jesús ikonhaayamai jonibo yoikin aká
(Mt. 11.20-24)

13 ¡Jawe iresaipanon, ja Corazín jemamea jonibo betan ja Betsaida
jemamea jonibo! Ja matoibaxon en aká keskáribiakin, ja Tiro jema
betan Sidón jemanxon, ratétibo en aká iketianra, moabires jainoa
jonibaon jaton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan Dios ikonhaax,
ja masá shinankin sawekanai xaxa chopa saweax, chiimapobaon
mapokookeankana iki.
14 Ikaxbi jaton akábobiribi yoixon jato castiganti nete nokoketianra,
ja Tiro jema betan Sidón jemamea jonibo akai bebonbires en mato
castiganoxiki.
15 Jatian mato Capernaúm jonibaonra, noara naikan kanoxiki ixonbira
maton shinannai, matora kayamanoxiki, ¡Kikinbires yamé kini meranra
mato potakaanoxiki!
16 Jaweranoxonki maton yoia joibo mato ninkáxonkanai, jabaonra
earibi ninkáxonkanai. Jaweratobaonki keenyamakin mato omisai,
jabaonra keenyamakin earibi omiskanai. Jatian ja eon keenyamaibora,
jan ea raanatonribi keenyamakanai", akin jato aká iki.

Kanchis chonka rabé jonibo beribakana

17 Jatian ja kanchis chonka rabé jonibo raroshaman beribakana iki,
bexon yoikana iki neskáakin: —¡Ibó, min janenko non jato notsinara,
yoshinboribi non yoiai joibo ninkáxoni jokonkanke! —akin.
18 Jaskáakanketian jato Jesussen yoia iki: —Ikon riki, enra oinna iki
naikanmeax joí *Satanás kaná ikai keskati paketaitian.
19 Enra nokon atipana koshi mato menipakea iki; ja ronobo itan nin-
bobo maton jamakenbi mato jaweayamanon ixon; jainxon jawekeska
jakonmabi winóyamakin, ja maton rawikan koshi shinanboribi maton-
haresnon ixon.
20 Ja maton yoiaibo ninkatax yoshinbo jokonaitonbicho
raroyamakanwe, ja maton jane moa naikan wishakaata kopíribikaya
rarokanwe —akin.

Jesús kikinni raroa
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Jatianbi Jesús ikonbiresi raroa iki, ja Diossen Shinanman imaa,
jainoax neskata iki: "Enra mia rabiai Papá, mia riki mai betan nai
Ibo. Ja onan itan ninkatai jonibo onanmayamataananra; ja onanma
jonishokobo, ja min joné jawékibo min jato onanmaa iki. Ikon riki Papá,
jaskara ati keenxonra min jaskáa iki.
22 Jatíbi jawékibora nokon Papan ea menia iki; tsonbira tsoarin ea ixon
onanyamake, ja nokon Papanresa ea onanke. Jatian tsonbiribi nokon
Papa onanyamake ea jawen Bakenbichores. Jainxon ea jawen Bake
ixon, en jato onanmaabaonresibira akanai onankin", akin.
23 Jatian jaonmea onannaibo jatobichobiribi neskáakin yoia iki:
"Diossenra raroshaman imai, ja maton oinni iitai jawékiboribi oinna
jonibo.
24 Enra mato yoiai icha *profeta ipaonibo itan apobora, rama maton
oinnaibo oinkasi ikana iki; ixonbira jabaon oinyamakana iki. Ja maton
ninkataiboribi ninkátinin manatabora ikana iki, ixonbira ninkáyamakana
iki", akin.

Samaria joni ikáki yoinmeeta esé

25 Westíora esé onan jonira Jesús betan yoyo iki kaa iki; kaxonra
jakonmaanoxonres tanakin neskáa iki: —Maestró ¿Jatíbitian jati neteya
inoxonmein en jawe ati iki? —akin.
26 Jaskáa Jesussen yoia iki: —¿Ja esé kirika meranki jawekeska yoikin
wishaa iki? ¿Jaweki min yoyo akai? —akin.
27 Jatian ja esé onan jonin yoia iki: —'Ja min Ibo Dios noiwe; jatíbi min
jointiaxonbi, jatíbi min kayayaxonbi, jatíbi min koshiaxonbi, jatíbi min
shinanyaxonbi'. Jainxon ja 'minbixbi noikaata keskáakinribi wetsabo
jato noiwe', ikira ikai —akin.
28 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikon jaskarakonra min yoike. Ikoni
jaskati jaaxa mia jati neteya iti iki —akin.
29 Jatian ja esé onan jonin, jan yokatabo jakon imakaskin shinan-
taanan Jesús yokáribia iki: —¿Jatian tsoarin ja en jaskáati joni? —akin.
30 Jatian Jesussen neskáa iki: —Westíora jonira Jerusalénhainoax Jeri-
cóain kaa iki. Jain kaaitian yometsobaon yatanxon, jatíbi bichinyonkana
iki. Ja sawea chopabobi jopémayonxon rishkionxon mawátanishaman
potabainkana iki.
31 Jatian ja senenressibi, westíora *sacerdote ja bainribi kaa iki; kakin
ointaanan wetsaorishoko ratanbaina iki.
32 Jainoax westíora *Levitaribi ja bain joá iki; ja jokin meraxonbi,
janribi ratanbainresa iki.
33 Ikaxbi ja bainribi, westíora Samariainoa joni kaa iki. Kakinbi
meraxon ja joni noibaa iki.
34 Jatianra nokobainxon, ja xateyonkanabo, xeni betan vinon raon-
hanan, chopanbo neayona iki. Jainxon jawen burronbi perakanxon boá
iki; boxon westíora xobonxon koirana iki.
35 Nete xabáketian, ja Samaria jonin rabé koríki ja xobo ibo menia
iki. Ja menikin yoia iki neskáakin: 'Nato joni ea koiranxonwe, jatian
bebonchaabires min jaki koríki keyoketianra, jakiribi joxon en mia
kopíai joái', akin.
36 Jatian min jisáki ja kimisha joninkonia ¿Jawerato iká iki ja jakonma
jonibaon yometsoayonkana iketian jabé joniakin shinannai? —akin aká
iki.
37 Jatian ja esé onan jonin yoia iki: —Ja noibaxon jan akinna jonira
iká iki —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Rama miinribi kaxon
jaskáashokotanwe —akin.

Marta betan Maríian xobon Jesús iká

38 Jaskatax bain kaax Jesús westíora jemankoshoko nokota iki. Jainoa
westíora ainbo Marta janeyaton jawen xobon boá iki.
39 Ja Marta iká iki westíora wetsaya, jawen jane María. Jara Jesussen joi
yoiai ninkati ja namanbi yakata iká iki.
40 Ikaxbi ja Martabiribi meskó teebores akí iká iki. Jainxonra Jesús
pataxbainxon neskáakin yoia iki: —Ibó, ¿Ja nokon wetsan eabicho tee
amaiki min oinyamaa? Ea yoixonwe ea akini jonon —akin.
41 Jatian Jesussen yoia iki: —Marta, Marta, icha jawéki akin shinanira
min shinan tsokasai,
42 ikaxbi westíora jawékiresiki kikin bebonbires jakon; jatian Maríanra
ja jawéki katoke. Jaskara ikenra tsonbi ja jenemati atipanyamake —akin
aká iki.

11

Jaskáakin oranti jato Jesussen axea
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

1 Jatian wetsa neten, wetsanko kaxon orani Jesús iita iki. Moa
senenhaketian westíora jaonmea onanaiton yoia iki: —Ibó, Juanman
jaonmea onannaibo jato oranti onanmaa keskáribiakin noa oranti onan-
mashokowe —akin.
2 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonra neskáakin oranti jake: 'Non
Papa naikan iká, jatíxonbi mia ikon Dios onanbakanon; non apo iki jowé.
3 Ja netetiibi noa maxkata jawékiatibo noa meniwe.
4 Non ocha akábo soaxon noa shinanxonyamawe, ja noki ochaabo moa
non jato shinanxonyamai keskáribiakin. Shinan meran akásti jawékiainbo
noa pakémayamawe', akin anonxikanwe —akin jato aká iki.
5 Jainxon jato neskáakin yoiribia iki: —Iti iki mia já betan raenanai
jonin xobonko mia yamé pochínikon kaai. Kaxon min ati iki: 'Kimisha
panshoko ea meniwe, en mia banexonribanon.
6 Westíora ebé raenanai jonira, ochokeax joáx nokon xobon nokóke, ja
nokókenbira en ja jawékiamati yamake', akin.
7 Jaskáakin akára, chichóxonbi jan neskáakin mia yoiti iki: 'Ea tear-
esshayamawe, nokon xobora xepó iki. Eara nokon bakeboyabi moa oxaa
iki. Jakopira mia jawebi menii ea weiti atipanyamake', akin.
8 Enra mato yoiai, jaskáakin min yokákin jeneyamaibi mia menitima
ixonbira, ja miibetan raenanai ixonres, ja min yokata jawékibo mia
meniti iki.
9 Jaskara ikenra en mato yoiai: Yokákanwe jatianra mato Diossen
meniti iki; benakanwe jatianra maton nokoti iki, kenakanwe jatianra
mato akinti iki.
10 Jaweratonki yokatai janra biai, jaweratonki benai janra nokoai,
jaweratonki kenai jara akinnai.
11 ¿Matonmein ati iki, papa iketian, maton baken mato yapa yokata,
westíora rono menikin?
12 Iamaxon bachi yokáketian, westíora ninbo menikin.
13 Matokaya jakonma shinanyabo ixonbira maton onanke, jakon
jawékibores maton bakebo meniti. ¡Jaskarabo bebonbireskayara ja naikan
iká non papan jakon shinanya ixon, ja Diossen Shinan yokataibo jato
meniti iki! —akin jato aká iki.

Jesúski jakonmai yoyo ikana
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

14 Jatian Jesús iká iki, jan joni yoyo imayamai yoshin pikoi; jatian ja
yoshin moa joni meranoax pikóketian, ja joni moa yoyo iki peokoota iki.
Jaskara oinnax jonibo ratékana iki.
15 Jatian jatíribibobiribi ikana iki, neskati: "Ja Belzebúkan, atipana koshi
meniatonra nato jonin yoshinbo pikoai", ikibo.
16 Jatian jatíribibaonbiribi, jakonmaakaskinres ja oinxon onanti, itan
ratéti jawékibo anon ixon yoikana iki.
17 Ikaxbi jaskáakin shinankanai onantaanan, jan jato yoia iki:
"Westíora mainmea jonibobires ikaxbi reteananaxa, moa jainbicho iti
atipanyamakanke. Jatian westíora xobonkoniax ja rarebobires ikaxbi,
ramiananaxa moa jainbicho iti atipanyamakanke.

18 Jatian *Satanás janbixbi jakonmaataanan jabichobiribi ikaxki
¿Jawekeskatax jatíbi jawen atipana koshiabi baneti iki? Neskáakinra en
mato yoiai; enki akai ja Beelzebúkan koshin yoshinbo pikokin ixonbo
maton yoiaitian.
19 Jatian jaskara ikenki ¿Tson atipana koshi meniaton akanai, ja
matomea onanaibaon yoshinbo pikokin? Jabaonbira mato yoiti iki, ja
maton ea jaskáakin yoiara jakonma iki ixon.
20 Jatian ja Diossen atipana koshin, en yoshinbo pikoaitonra noa
onanmai, ja Diossen ikinaton jati netera moa nokóke ixon.
21 Jawetianki westíora koshi jonin, jan retemisti tsomáyaxon jawen
xobo koirannai, jatianra ja benxoa jawékibo tson yometsoayamai.
22 Ikaxbi ja xewina koshi wetsa joni joxónresparira, jaki chipota jan
retemisti jawékibo bichinxon, jatíbi jawen jawékibo moa iboananai.
23 Jaweratobaon oinnaki ja en akai jawékibo jakonma iki; jabo riki
ja eki jakonmaataibo, jaweratobaonki, Dios ikonhakanon ixon ea akin-
hamai, jabaonra ea ikonhakanti ikenbi jonibo jato janbísaresai.

Joniibakeax pikotaxbi yoshin jikiribiai
(Mt. 12.43-45)

24 Jatian westíora yoshin, joni meranoax pikotax kaaxa, jawebi ya-
mankobo kawantanai, jain iti benai. Jatian moa nokoyamaxon shinan-
nai: ‘Ramara jain ea ipachoai nokon xobonko ea karibai’, ixon.
25 Jatian joxon oinna ikai, jonin shinan jakonyoraakin matsóxon kikin-
shamanhakin benxoayona keská.
26 Jatian jaskara oinbaini kaxonra, kanchis yoshin bebonbires jakon-
mabo jato iweai. Jaskati beaxa jatikaxbi ja joni meran weíkanai. Jatianra
ja joni, ja moatian ikátiai bebon jakonmabires banetai”, akin jato aká iki.

Ja ikonkon raroshaman ikantibo

27 Jaskarabo jato yoii Jesús iitaitian, joni icha napomeax, westíora
ainbo saí ika iki, neskati: —¡Diossen raroshaman imabanon, ja tooxon
bakeataanan mia ania ainbo! —iki.
28 Jaskáakenbi Jesussen yoia iki: —¡Ja Diossen joi ninkátaanan, jan yoiai
keskati jakanabokaya, Diossen raroshaman imabanon! —akin.

Jaskara iosma jawéki anon ixon Jesús yoikana
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

29 Jatian icha jonibo, Jesús ikainko tsinkíakereskana iki. Jaskákanaitian
jato neskáakin yoia iki: “Ja ramatian jaa jonibo riki jakonma shinanyabo.
Jabaonra ja oinxon onanti jawékibo en anon ixon ea yoikanai. Ikaxbira
jaskarabo ayamakinbi ja Jonás iní keska jawékiribi en ati iki.
30 Ja Jonás iká iki, jato Diossen joi yoii kaa, Nínive jonibaon onankanti.
Jaskáribiira ja jonin Bake, ja ramatian jaa jonibaon ja oinxon onankanti
iti iki.
31 Ja ramatian jaa jonibo jaton akábo jato yoixonti nete senenketianra;
ja surhorikea apo ainboribi jain inóxiki, janra jato castiganon ixon Dios
yoinoxiki. Jara kikinbires ochó mai senenainoax jonike. Ja Salomónman
jawen onan shinanyaxon yoiai joibo ninkati. Jatian rama mato betan
itinara ja Salomón xewina iki.
32 Ja nete senenketianribira, ja Jonassen yoia joi ninkáxon ikon-
hataanan, jaton jakonma shinanbo akonkin jeneni, Níniveainoa joni-
boribi, jain inóxiki. Jain ixonra jabaonribi, ja ramatian jaa jonibo jato

Diossen castiganon ixon yoinoxikanai. Jatian ja rama itinara Jonás xewina iki.

Beroyabi non shinan yoikin aká esé
(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 Tsonbira lamparin keteaxon jawéki pekáo joneyamai, itan jawékinin mapoyamakanai. Jaskáyamakinra bochikishamanres peyasankanai, jawen joekan tenaketian, ja xobon jikiaibaon oinna jishtishaman inon ixon.

34 Maton bero riki, jan maton yora tenaa lamparin keska, jatian min bero jakon ikenra, jatíbi min yoraribi joébires iti iki. Ikaxbi ja min bero jakonma ikenra, jatíbi min yoraribi yamé meran keská iti iki.

35 Jaskara iken rama koiranmeetax shinanmeekanwe; ja mato meran joé ikara yamé inake.

36 Jawetianki maton yora meran joé keska ikax, jawe yamébi yamaa keská ikai, jatianra min onantishamanhakin ointiki, westíora lamparin joekan tenaketian min oinnai keskáakin", akin jato aká iki.

Fariseoboyabi esé onanbaon jakonmabo Jesussen yoixona
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 Jatian moa jato joi yoikin senenhaketianribi, westíora *fariseo, jawen xobon pii kanon ixon, Jesús kenai joá iki. Jaskáakin kenaa kaax jawen xobon jikiax pii Jesús yakata iki.

38 Jaskaketian ja *fariseo ráteta iki, ja jawékiamatianbi mechokiiti esé meran yoiai senenhayamaitian oinnax.

39 Ikaxbi Jesussen yoia iki, neskáakin: —Mato fariseobo riki vaso betan plato pekáobicho chokaibores. Ikaxbi maton shinan meran riki mato jakonmabiresbo, ja jakonma jawéki akin akonbireskin jato yometsoaibo ikax.

40 ¡Onanma jonibo riki mato! Diossenra nekeabi itan ja chichokea jawékibi aká iki.

41 Jakon shinanyaxonkaya ja mato jayata jawékibaon ja jawebiomashokobo jato akinkanwe; jatianra nekebi itan shinan meranribi mato jakon ikanti iki.

42 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo! Maton akai ja chonkankoniabo westíora Dios menikin. Jaskáakin maton jato meniai riki; menta, ruda jainxon meskó pei piti itan meskó bero pitiboribi. Jaskarabo akinbira ja atibi keskáakin jato akinti, itan ja noiti shinanyaxon maton jato noiamake. Jaskati jakonibo iananbikaya ja maton akai jawékibo akin jeneyamakanwe.

43 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo! Mato riki, jain tsinkíti xobo meran weitaxbo, rekenainshamanbores yakátinin keenaibo; jainoax callen meraxonbo, rabikin jakonshamanhakinbo saludankantininbores keenaibo.

44 ¡Jawe iresaipanon, mato fariseobo riki, ja mawá miinkana matóbo onantima iken, jonibo jaon penitai keskábo! —akin jato aká iki.

45 Jatian westíora esé onan jonin neskáakin yoia iki: —Maestró, jaskáakinbo yoixonra min noabobi jakonma shinanmai —akin.

46 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —¡Jawe iresaipanon, mato esé onan jonibo! Mato riki, matonribi atipanyamaxonbi, tsonbi tenetima iwe jawéki wetsabores jatobicho papimai keskábo.

47 ¡Jawe iresaipanon! Matonra akai ja maton rekenbaon retekani
*profetabo jisáakinboribi monumentoakin.
48 Jaskarabo akinra maton jato onanmai, ja maton reken
papashokobaon aní jawékiboribi, jakonra akana iki ixon maton
shinannai. Jabaonra akana iki ja *profetabo retekin, jatian matonra
jabo iní jisáakinbo *monumentoakanai.
49 Jaskara kopíra jawen onan shinanyanix ínike Dios neskati: 'Nokon
*Profetabo itan en raanaboribira janoxiki; jabora jatíribibo retexon
jatíribibo jato masábo tenemanoxikanai', iki.
50 Jaskáakinra ja nete jonianontianbi retekani jatíbi *profetabo, ja
ramatian jaa jonibo jato Diossen iboamanoxiki.
51 Ja Abel retekaniainoax ja Zacarías retekani kamanra, mato ramatian
jaa jonibo Diossen iboamanoxiki. Zacaríasra retekana iki, ja Diossen
xobo meran iká jainxon Dios yoina menoxonti ikainxon.
52 ¡Jawe iresaipanon, mato esé onan jonibo! Mato riki, onan shi-
nanya ikax jan iboabo; ixonbira jaskarabo onanxonbi maton jawe
ayamai. Jaskáakinra jaskara onan shinanyaboribi ikantiakin maton jato
imakashamai —akin jato aká iki.
53 Jatian Jesús moa jainoax pikókaina pekaora, ja esé onan joniboyabi
fariseobo ikonbiresi Jesúski sinákana iki. Jatianra meskóakinbo yokákin
peokana iki,
54 jaskáaxon ramiati benakin, jakonmaakin yoyo imaxon jawen yoyo
ikatoninbi jakonmaati shinanxon.

12

Ja beparametaiboki jato Jesussen onanmaa

1 Jatian jain iitaitian, kikinbires icha joni jatoki tsinkíkana iki. Jaskatira
jatonbinix bitaxananbotankana iki. Jainxon jaonmea onanaibopari jato
Jesussen neskáa iki: "Koirameekanwe, ja ikon keskashamanhakin jato
joi yoiai *fariseobaonra mato parankanake.
2 Jatíbi joné jawékibobira onantibires inóxiki; ja tson onanyamaa ikati-
aibobira jatíxonbi onannoxikanai.
3 Jaskara ikenra jatíbi ja joneshoko, itan tson onanyamaabobi jatíbiain
ninkakaaketanti iki.

¿Tsokiki noa rakéti iki?

4 Rama en mato yoibanon ebé raenanaibó; ja yora reteai joniboki
rakéyamakanwe, mato jaskáa pekáora moa jawebi ati atipanyamakanke.
5 Ikaxbi en mato yoibanon tsokikayaki mato rakéti iki ixon: Mato
jaki rakéti riki Dioski; ja mato mawámataanan, maton kaya chiikan ewa
meran mato potananti iketian. Ikon jakikaya rakékanwe.
6 Ichama koríkininra akanai pichika isáshoko marokin bikin. Jaskara
ikenbira Dios jabaon shinanbenoti atipanyamake.
7 Maton boo riki westíora westíorabo moa jan topona. Jaskara iken
rakéyamakanwe: Matora ja icha isáshokobo xewinbainbires Diossen shi-
nannai.

Jonibo bebonmeax Jesucristokiriti yoyo iti
(Mt. 10.19-20, 32-33; 12.32)

8 Jainxonra en mato yoiribiai, jaweratoboki jonibo bebonmeax, eonparanan ikai, jatianra ja jonin Bakeribi ja Diossen ángelbo bebomeax jaonparana iti iki.
9 Ikaxbi ea onanaxbi ja ea onanyamaa keskati ikaikira, earibi ja Diossen ángelbo bebomeax ja onanyamaa keskati iti iki.
10 Diossenra ja jonin Bakeki jakonmaati yoyo ikaibo, jaton ochabo moa jato shinanxontima iki. Ikaxbi ja Diossen Shinanki jakonmaati yoyo ikax ochaabora, jaton ochabo jawetianbi shinanxonkin jenetima iki.*
11 Mato jain tsinkíti xobo meran bokana, iamaxon mato joi benxoaiboiba bokana, itan joni koshiboiba mato bokanabo; jawekeskatimein mato kopibi mato yoyo iti iki, iamaxon jawemein en jato yoiti iki ixonbo masá shinanyamakanwe.
12 Ja jato bebon mato nikenra, jaskara maton jato yoiti joibo, ja Diossen Shinanmanbi mato shinan meniti iki; jaskáakinbo maton jato yoinon ixon", akin jato aká iki.

Icha jawékia itin keenkaresi noa onsá meran iti

13 Jatian ja icha joni ikainxon westíora jonin Jesús yoia iki: —Maestró, nokon wetsa ea yoixonwe, ja non papan noa potaxona, en bitibo iníbiribi ea meninon —akin.
14 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Joní, tsonbira jaskarabo mato benxoaxonai koshi iti ea imaama iki —akin.
15 Jainxon jato yoiribia iki: —Koirameekanwe; bebonbires jawékinin kenkaresti shinanyabora mato inake. Ja icha jawékima riki noa jan jakon jamai —akin.
16 Jainxonra icha jawékia iní joniki iká esé yoikin jato neskáa iki: "Westíora jonira inike icha jawékia, ja jonin jawen wain banaara anike jawen banábaon icha bimixonkin.
17 Jatian ja icha jawékia jonin shinanna iki neskáakin: '¿Ramamein en jawekeskaati iki? Ja bimibo tsekaanan en jain benxoatira yamake', ixon.
18 Jainoax neskata iki: 'Enra moa onanke enki jaweatiki ixon. Ramara ja en jain berobo benxoai xoboshokobo ras apakexon, anishamanbo en wetsa apakeai; jaskáaxonra ja en tsekai bimibo, itan jatíbi ea jayata jawékibo en jain benxoati iki.
19 Jaskáayontaananra nokon shinan meran en neskara shinanti iki: Eara icha jawékia iki, icha baritiaribi jawékiati senen. Jaskara ikenra rama raroanan ja piananbi xeaanan ea tantiai', iki ixon.
20 Ikaxbira Diossen ja joni neskáakin yoia iki: 'Mia riki onanma joni, nato yambira mia mawatai, ¿Jatian ja min benxoa jawékiboki rama tsona banetai?' akin.
21 Jaskarara winotai ja icha meskó jawékibo tsinkiboresi jakana jonibo. Jaskara jonibo riki Diossen oinna jawemabi", akin jato aká iki.

Diossenra jawen bakebo koirannai
(Mt. 6.25-34)

22 Jainxon Jesussen jawen jonibo neskáakin yoiribia iki: "En mato yoibanon ninkákanwe, jawékiati jawékinin yoronkin jayoraakin shinanni onisshamakanwe; itan ja saweti chopabaon yoronkin masá shinanni onisshamakanwe.

* **12:10** Diossen Shinanki jakonmai yoyo iti iki ika riki, ja Diossen Shinanman akai jawékibo yoii, *Satanássen akai riki iki iti.

23 Non jatikaya riki, non ja jawékiati xewina jakon. Jatian ja non yora
riki, ja non saweai chopa bebon jakon.
24 Oinkanwe, ja isábo: Jabaonra banati atipanyamakanke, itan ja-
tonbiribi banaananbo bimibo tsekati atipanyamakanke. Jainoax jain
jaton jawékiatibo benxoatiomaboribi ikanai. Jaskarabo ikanainbira,
ja jawékiakantibo jato Diossen maxkámayamai. ¡Matobokayara ja noyai
yoinabo bebonbires iki!
25 Tsonbira, westíora oratanibires jawen jati bebonhati atipanyamake
kikini keenyorakinbi.
26 Jatian neskara maxko jawékibo atipanyamaxonbiki ¿Jaweatin ja
wetsa jawékibo akáskin maton ayorakin shinannai?
27 Oinkanwe ja wain xoxoa joabo: Jabora teeti atipanyamakanke, itan
jatonbiribi chopaaxonbo saweti atipanyamakanke. Jaskara ikenbira
ja apo Salomón, jakonhira chopabo saweibi, ja joabo ikai bebonbires
metsati raokaati atipanyamaa iki.
28 Jatian jabokaya moa choshiketian menokanti ikenbira akai Diossen,
ja waimea joabo kikin metsáshaman imakin. ¡Matobokayara ja maton
saweti chopabo mato maxkámatima iki, mato kikini eki koshikanamabo
ikenbi!
29 Jaskara kopí ja piti, itan ja xeatibicho benai, shinan tsokasya-
makanwe.
30 Non Papa Diossenra mato jan maxkata jawékibo onanke. Ja Dios
ikonhayamai jonibaonbichora akai jaskáyoraakin shinankin.
31 Jaskara iken ja Diossen ikinaton itireskaya shinankanwe; jatianra
neskara jawékiboribi maton biti iki.

Jaskatax naikan icha jawékia iti
(Mt. 6.19-21)

32 Rakéyamakanwe, mato ichamabo riki nokon oveja keskábo, ja nokon
Papanra jawen jakon shinanman jawen ikinaton mato ikinti shinanna
iki.
33 Ja mato jayata jawékibo marotaanan ja jawékinin yoronaishokobo
jato akinkanwe. Ja pisha payon jawéki akai keskáakin ayamakanwe; ja
naikanmeax jawetianbi keyótima jawékibokaya akanwe. Ja jain yometso
jikitima itan jainoa jawen ibon pia potoax payótima ikain.
34 Jaweranoki maton icha jawéki benxoa itina, jainresa maton shinan-
nai.

Moa benxokaata iti

35 Moa benxokaatabo ikanwe; moa maton lamparin keteax manata
keskábo ikanwe.
36 Ja yonokanai joni keskabo ikanwe, ja yonokaatai jonira ikai, ja
wanokanai fiestanko katanax yamé joxon, jan teemaitonin kenatoshi-
tatianbi xepóti kepenxontires inox manati.
37 Kikin rarora iti iki, ja jan yonoai jonin joxon oinna, jawen yonoti joni
oxaama iká. Enra mato yoiai jabébi pinon ixonra jawen mesan yakámati
iki. Jaskáaxonra jan yonoaitonin jawékiamati iki.
38 Kikin raroti jawékira iti iki, ja yonoai jonin, yamé pochínikon ia-
maxon nete xabataitian joxon oinna jawen yonoti joni oxaama ikai.
39 Jainxon neskara jawéki rama onankanwe: Yamé ja hora yometso
jawen xobon joái onanaxa, ja joni moa oxatima iki; jawen jawékibo
yometsoanaketian koirani.

40 Jaskatira matoribi moa benxokaatabo ikanti jake, ja jonin Bakera
maton joti shinannamatian jonoxiki", akin jato Jesussen aká iki.

Joi senenhai betan senenhayamai yonoti iká
(Mt. 24.45-51)

41 Jatian Pedron yokata iki, neskáakin: —Ibó, ja jawékiki yoinhanan
min noa yoiaboki, noabicho onanmakin min aká o jatíbi jato onan-
makinki min yoia —akin.

42 Jatian non Ibon yoia iki: "Jawerato yonotiki jawen ibon ati yoiai
jawékibo, jakonhakin senenhaxonai iki, jara jawen ibon jawen xobon
ikábo jato jawékiamaxonon ixon yoiai.

43 Jatian jan yonoai jonin joxon, jan yoiabo senenhaxonai nokoke-
tianra ja yonokaatai joni kikini raroti iki.

44 Ikonshamanra en mato yoiai, jan yonoaitoninra jatíbi jawékibo
koiranon ixon jikimati iki.

45 Ikaxbi ja yonoti jonin ati iki, neskara shinankin: Ja ea jan yonoaira
basipari joái iki ixon. Jaskara shinanxon ati iki, jabé yonokaatai ben-
bobo itan ainbobo jato ramiakin peokin. Jaskáakinra ati iki janbichores
pikin itan xeakin; jainoax paenibo.

46 Jaskatibo itainbi iti iki, jan shinanamainbi jan yonoai joni joí, ja
joti hora onanamabobi ikenbi. Jaskara joxon nokoananra, akonbireskin
castiganti iki; ja jatíribi yoitimabo jato akai keskáribiakin.

47 Jan yonoai joni, jaskara atin keenaibo onanaxbi, ja anox benxokaati-
tianbi yoitimatai yonotira, castigankin akonbireskin rishkiti iki.

48 Ikaxbi jawerato yonotininki, ja akáx castigameti jawéki onanya-
maxon akai; jara ayorakin rishkianan castigantima iki. Jaweratoboki
icha jawéki ati jato onanmaa iki, jabora ichaakinribi jato yokánoxiki; jaw-
eratoboki icha jawéki ati yoia iki, jabora ichaakinribi, akárin senenhakin
ixon jato yokánoxiki.

Jesús kopi jaskarabo iti
(Mt. 10.34-36)

49 Eara nato main joá iki, chii ketea tiritai keská inon ikax. Jaskatira ja
chii tiritai keská imentinin ea keenai.

50 Rekenparira, kikin jakonmabires tanakaati jawéki ea winóti jake.
¡Jaskatira jatíbi jaskarabo senenai kaman ea ikonbiresi onitsapitai!

51 ¿Matonki shinannai nato neten jakonshaman jato jamanox ea joá?
Jaskarama riki, jonibo meskoákinbo shinanni jatonbiribibo ikanon ikaxa
ea joá iki.

52 Ramatian peokootaxa, ja xobonkobicho jaa pichika jonibo
sinakanannoxikanai, kimisha iti iki, ja rabéki jakonmaati, rabé iti iki ja
kimishaki jakonmaati.

53 Papa iti iki jawen bakeki jakonmaati, ja bake benbobiribi iti iki,
jawen papaki jakonmaati, ja titabiribi iti iki, jawen bake ainboki jakon-
maati, ja bake ainbobiribi iti iki, jawen titaki jakonmaati, ja rayos
ainbobiribi iti iki jawen baban ewaki jakonmaati, ja baban ewabiribi iti
iki, jawen rayos ainboki jakonmaati", akin jato aká iki.

Jaskarabo ikaitian oinxon onanti
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 Jainxon Jesussen jain iká jonibo jato yoiribia iki, neskáakin: “Bari kaiori nai koin keyatai oinxon, maton onanke oi beai; jatianra ikai maton yoia keskati iki.
55 Jainxon ja surhorikeax niwe payataitianribi, akai maton yoikin, bari xana ikai, jatianra ikai ja maton yoia keská ikí.
56 ¡Beparametai jonibo riki mato! Matonra akai ja nai bochiki jaskara ikaitian, ja main jaskara ikaibo onankin. ¿Jatian jawekeskaakinki nato netebaon jaskara ikaibo maton onanyamai? akin.

Non rawíbo betan jakonaxes iti
(Mt. 5.25-26)
57 ¿Jawekopiki jaskáaxon jakon jawékibo atibo, matonbi onanyamai?
58 Jonin mia ati iki, ja joi benxoai joni koshiboiba boti shinankin, jatianra jaskarainbo mato bokanamatianbi, jakonshamanxonres ja joibo benxoatikaya maton shinanti jake; jaskarainbo mato boyamakanon. Maton jaskáyamaabira, ja joni koshin mato policiabo yatanmati iki, jatian ja policiabaon mato cárcel meran niakanti iki.
59 Ja jatí kopiáti mato yoikanatii nete senenhax mato pikotai kaman”, akin jato aká.

13

Jakonma akin jeneyamaibora mawákanti iki
1 Ja netebaonribira jawetii jonibo Jesús oinni bokana iki. Boxon yoikana iki, ja Galileanko ikana jawetii jonibo Pilaton jato retemaa. Jatian jabaon Dios menikin menonoxon retekana yoina jimiboyabiribi ja jonibaon jimi jato méskomaa.
2 Jatianra Jesussen jato neskáakin yoia iki: “¿Ja Galilea jonibo jato jaskáakana ikenki, maton shinannai; ja main iká wetsa jemamea jatíribi jaton kaibobo bebonbires ochaya iken retekana?
3 Jaskaramabora ikana iki; matoribira ja maton akai jakonma jawékibo akonkin jeneyamai, Dios ikonhayamaax mato mawáti iki.
4 ¿Maton shinannaki, ja Siloé ikainoa torre poxókin keyoni, chonka posaka jonibo; ja Jerusalénhain jakana jonibo bebonbires jakonma jonibo ikana iki?
5 Jaskaramabora ikana iki ixonra en mato yoiai; matoribira ja maton akai jakonma jawékibo akonkin jeneyamai, Dioski banéyamaax mato mawáti iki”, akin.

Higo bimiomaki yoinmeeta esé
6 Jainxon jawékiki yoinhanan jato Jesussen neskáakin yoiribia iki: “Westíora jonira inike jawen wainko higo banáya. Jaskara ikax moara bimibirake ixon oinni kaa iki; kaxon oinnabi bimiama iká iki.
7 Jainxonra ja wai koirannai joni yoia iki: ‘Moa kimisha baritia riki, ja higo bimi bikasi ea joái; ikaxbira en biti atipanyamake. Jaskara iken rama moa xatewe, yankabiresa ja wainko chankánake’, akin.
8 Jatian ja mai koiranaiton neskáakin yoia iki: ‘Ibó, westíora baritiapari en oinbanon, ja namanbo mai karanbexon, jan mai raontibopari en tapóyonbanon.
9 Non jaskáara ibirati iki bimii, jatian jaskáabi iamaketianra moa min jato xatemati iki’ ”, akin.

Tantiti neten katoxkoya ainbo Jesussen benxoaa

10 Westíora tantiti netera, jain tsinkíti xobo meranxon jato joi yoii Jesús
iita iki.
11 Jatian jainribi westíora ainbo, moa chonka posaka baritia isinai
iká iki. Já iká iki yoshinman katoxkoya banémaa ikax moa pontéti
atipanyamaa.
12 Jaskara oinxon Jesussen kenaxon yoia iki: —Ainbó, moara min isin
mia benxoke —akin.
13 Jatian jaskáataanan, jawen mekenman ja ainbo tii aka iki; jaskáatianbi
ja ainbo moa ponteti nia iki, jainxon Dios rabikin peoa iki.
14 Jaskáaketian jain tsinkíti xobomea joni koshi sinata iki, ja tantiti
netenbi Jesussen benxoaketian oinnax. Jaskáaxon jonibo neskáakin yoia
iki: —Sokota netebicho riki jan teeti nete; ja netebaonresa benxokasi
mato joti iki, ja tantiti neten joáma —akin.
15 Jatian ja Ibon jato yoia iki: —Beparametaibo riki mato ¿Mato
westíoraninbiki, maton waka bene, iamaxon maton burro, tantiti netenbi
chóroxon, onpax xeamakinbo boyamai?
16 Nato ainbora Abrahamman chiní rareboribi iki, jaskara ikenbira,
*Satanássen chonka posaka baritia isinmaxon, ramiayona ike ¿Jamein ja
tantiti netenbi non benxoati atipantima iki? —akin.
17 Jatian Jesussen jaskáakin yoiketian, jatíbi jawen rawibo kikinbiresi
rabinkana iki. Ikaxbi jatíbi jonibobiribi rarokana iki; Jesussen ani
jawékibo akai oinnax.

Mostaza beroki yoinmeeta esé
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: "¿Jawe jawékiki yoinxonmein, ja
Diossen ikinaton iti jawékibo, onantishamanhakin en mato yoiti iki?
19 Jara iti iki, westíora jonin, ja mostaza beroshoko bixon, jawen
wainko banaa keská. Jaskáakin banaara xoxoax anitaanan, ani jiwi
ikí kaai, jaskara iketianra, ja noyai yoinabo bexon, jain naaxon bachi-
akanai", akin.*

Levaduraki yoinmeeta esé
(Mt. 13.33)

20 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: "¿Jawe jawékiki yoinxonmein ja
Diossen ikinaton iti jawéki en mato yoiti atipanke?
21 Jara iti iki, *levaduraya kimisha wea harina meskoanan meinna, ja
jatiobi harina tonko soo imaa keská", akin.

Ja naxbáma xepóti
(Mt. 7.13-14)

22 Jaskáakin jato yoia pekáo Jerusalénhain kakinra, Jesussen ja anichaa
jemabaon itan maxko jemankobo, jato joi onanmaboa iki.
23 Jainxonra westíora jonin neskáakin yokata iki: —Ibó, ichamashokora
ikanai ja kishpinmeeta jonibo —akin. Jaskáaketian jan yoia iki:
24 —Naxbama xepótinin jikitikaya, shinanni jakanwe. Icha jonibora ja
xepótininshaman jikitinin keenaxbi, iti atipanyamakanke.
25 Ja xobo ibo jikixon moa jawen xobo xepoketianra, jemameax kenati
mato neskáti iki: 'Ibó, noa kepenxonwe', iki. Jaskáabira ati iki mato
neskáakin: 'Enra mato onanyamake tsoabora mato ibirai', akin.

* **13:19** Ja mostaza bero riki kikin beshéshoko.

26 Jatian maton ati iki neskáakin: ‘Mibébira non piá iki, itan non xea
iki. Jainxon non jemankonia callenxonbo, min joi jato non onanmaa iki’,
akin.
27 Jaskáaketian mato ati iki: ‘Jaweranoabora mato ibirai; enra mato
onanyamake. ¡Moa nenoax botankanwe, matobora jakonma jawéki akí
jakanabores iki!’ akin.
28 Jatian matonra winiananbi xeta kerox anoxikanai. Ja Abraham,
Isaac, Jacob jainoax jatíbi ja *profeta ipaonibo, ja Diossen ikinaton
jatínko jakanabo jato oinnax, matobobiribi castigana onitsapikin.
29 Jonibora benoxiki, norteorikeax, itan surhorikeax; jainoax bari
pikotaiokeax itan bari jikiaiokeax, ja Diossen ikinaton jatinkoxon
jawékiai.
30 Jatianra ja jato namanbirestonin shinanmeetaibo jato xewinabo
inoxikanai; jatian rama jato xewinaton shinanmeetai jatíribibora, na-
manbires inoxikanai —akin jato aká iki.

Jerusalén jonibo oinnax Jesús winia
(Mt. 23.37-39)

31 Jatian jatíribi *fariseobo Jesússiba nokókana iki. Jainxon neskáakin
yoikana iki: —Moa wetsanko katanwe Herodesninra mia retekasai —
akin.
32 Jaskáakin yoikana jato neskáa iki: —Botankanwe; boxon ja paran-
misti onan joni, neskáakin yoitankanwe: ‘Rama itan bakishra, ja
jonibo meranoa en yoshinbo pikoai, jainxonra isinaiboribi en benxoai.
Jaskarabo akinra wetsa bakishbi en moa senenhai’.
33 Ikaxbi ramara ea Jerusalénhain kaai, rama kaaxa, bakish kakábaitax,
wetsa bakish ea jain nokoti kaai. Jawetianbira westíora *profeta
Jerusalénhainoaxmabi mawáti atipanyamake.
34 ¡Mato Jerusalén jonibo riki, *profetabo itan ja Diossen raana jonibo
reteaibo! ¡Mato jaskarabo ikenbira ichabiresakin atapanin jawen
bakeshokobo tsinkianan, jawen pechi meran akai keskáakin, enribi mato
jakonhakasa iki, ikaxbira mato keenyamakana iki!†
35 Oinkanwe, jawen xobora moa Diossen jeneai, jatianra en mato
yoiai, matonra ea oinwetsayamanoxiki: ‘¡Ja Ibon janenko joái jonira
jakonhira iki!’, iki mato iki kaai nete nokotai kaman —akin jato aká iki.‡

14

Soo iona joni Jesussen benxoaa

1 Westíora tantiti netenra, *fariseobaon joni koshin xobonko Jesús pii
kaa iki. Kaketian jatíribi *fariseobaon oinkana iki; jawemein jain akai
ixon.
2 Jainribi iká iki, já bebon westíora joni soo iona.
3 Jatianra ja fariseo itan ja esé onan jonibo, neskáakin Jesussen yokata
iki: —¿Atirin iamaxon atimarin ja tantiti netenbi isinaibo benxoakin? —
akin.
4 Jatian jabaon jawe joibi yoiamakana iki, jainxon Jesussen ja isinai
joni tii axon benxoa iki, jaskáa pekáo moa raana iki.
5 Jainxonra ja fariseobo yoia iki: —¿Tsoa matobaonki, maton burro ia-
maxon maton bake mai kini meran kaken tantiti nete iketian tsekatima
iki? —akin.

† **13:34** Jer. 2.30 ‡ **13:35** Sal. 118.26

6 Jato jaskáabi jawebi yoiti atipanyamaax netéreskana iki.

Wanoti fiestanko chaniaboki yoinmeeta esé

7 Jatian ja jawékiatiain chanikanabo boxon, ja kikinbo iti akana yakátininshamanbo katotax yakákanaibo oinxon, Jesussen jato neskáakin esea iki:

8 —Ja wanokanai fiestanko chanikana joáx, ja kikinbo iti akana yakátiainbo mato yakátima iki. Jawekeska ikaxa mia xewina kikin wetsa joniribi chania joti atipanke.

9 Jatianra jan mato chania joni joxon mato ati iki: 'Nato wetsa joákaya ja mia jain yakata yakáti meniwe', akin. Mia jaskáara rekenain iwanaxbi ja chinita yakátiain kaax mia rabinti iki.

10 Jaskara iken, chanikana joáx chinitainreskaya yakákanwe; jatianra jan mato chania jonin joxon mato ati iki: 'Jain kikinbo iti aká yakátiainkaya joáx yakáwe', akin. Jatian mia jaskáketian oinxonra, ja mibé mesan yakatabaon, mia kikin joniribi shinankanti iki.

11 Jaweratoboki jatonbinix jato xewinaton shinanmeetai, jabora jato namanbires iti iki, jatian jaweratoboki, kikinmashokotonin shinanmeetaibo iki, jabora jato kikin jonibo imati iki —akin jato aká iki.

12 Jainxon, jaiba jawékiati jan kenaa joni Jesussen yoia iki: —Jawetianki tsinkíanan jawékiati min akai, minra chanitima iki, ja mibé raenanaibo, min wetsa, mii patax iká icha jawékiabo; jaskarabores min jato kenaabira, jabaon kopikin mia kenashokokanti iki.

13 Jaskáyamakinkayara ja tsinkíanan jawékiatibo axon, neskarabores min jato kenati iki. Ja jawebiomashokobo, ja shinankomashokobo, ja nitikomabo itan bencheboribi.

14 Jatianra mia raroshamanres iti iki, jabaonra min jato aká keskáakinribi mia kenati atipanyamakanke. Ikaxbi minra ja joi akaibo mawatax jirikana neten min biti jawékibiribi min binoxiki —akin.

Icha pitiakanaki yoinmeeta esé
(Mt. 22.1-10)

15 Jato jaskáa ninkátaanan, jato betan pii yakata westíora jonin Jesús neskáa iki: —¡Ja Diossen ikinaton jatinkoxon, icha pitiakana jato betan tsinkíxon jawékiaibora, kikinbires raroshamanbo ikanti iki! —akin.

16 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Westíora joninra anike, icha tsinkixon jato jawékiakinnoxon, icharibi pitiakin.

17 Moa piti hora senenketian, jawen yonotibo raana iki, jato neskáakin yoiti: 'Bemenkanwe ja pitira moa yasanabo ikax, moa pitires iki', akin jato yoiti.

18 Jaskáakin jato yoiabi, ja yoiax kayamatibo jatíxonbi yoipakekana iki. Ja reken kayamaitonin yoia iki: 'Ramabiorara en mai maroxon bike, enra japari oinni kati jake. Jakopira ea kati atipanyamake', akin.

19 Jatian wetsan yoia iki: 'Ja mai karanbemati pichika wakara en marokin bike; enra jabopari tanamapakei kati jake. Jakopira ea kati atipanyamake', akin.

20 Jainxon wetsan yoiribia iki: 'Eara ramabiora wanoke jakopira ea kati atipanyamake', akin.

21 Jatian ja yonokaatai jonin, joxon ja xobo ibo yoia iki. Jatíbi ja jokashamakin yoikana joibo, jaskáakin yoia, ja joni sinata iki. Jaskáaxon ja yonoti joni neskáakin yoia iki: 'Ramabi karibatanwe ja jeman iká

callebaon; jain kaxon, ja jawebiomashokobo, ja shinankomashokobo, nitikomabo itan benchebo jato iwetanwe', akin.
22 Moa jaskáakin axon ja yonokaatai jonin, ja jan yonoai joni yoia iki: 'Moara en ake, ja min jaskáati yoiabo senenhakin, ikaxbi jain yakákantibora jarésparike', akin.
23 Jatian jan yonoa jonin jawen yonoti yoiribia iki: 'Rama ja callebaon itan ja bai kaabaon katanwe, kaxon jato teanan iwexon, jato jikimakanwe, ja nokon xobo bochoai kaman.
24 Ikonshamanra en mato yoiai, ja reken en jato kenamaa beyamakanabaonra, ja en jato pikinti aká pitibo jawékiayamakanai', akinra aká iki — ixonra jato Jesussen yoia iki.

Atikoma riki Jesús chibanti
(Mt. 10.37-38)
25 Icha jonibaonra Jesús chibana iki, jainxonra bechiakexon jato neskáakin yoia iki:
26 "Jaweratoboki eonmea onanai ixonbi, jawen papa, jawen tita, jawen awin, jawen bakebo, jawen wetsabo, jawen poibo aká bebonbires, itan janbixbi noikaata bebonbires ea noiamai, jabora eonmea onannaibo ikanti atipanyamake.
27 Jaweratonki ea kopi mawátinin rakékin, ea chibankin jeneai, jara nokon joni iti atipanyamake.
28 Mato westíoran ati iki, torre chankanti shinankin ¿Jaskara akámatianbimein, ja peoai jawékimein senenhai kaai ixon shinanipari yakátima iki?
29 Jaskáyamaxonra moa jaki atibo peoyonxonbi, jankeanyamakin jeneti iki. Jatianra jaskara oinnabo jaki shiroi,
30 neskákanti iki: 'Nato joninra tee peoa iki; ikaxbira jankeanti atipanyamaa iki', ikibo.
31 Iamaxon westíora aponmein wetsa apo betan reteanani kati shinanxon ¿Chonka waranka sontároboyabicho ixon, ja jabetan reteanani boaibo rabé chonka waranka sontárobo ikanaitian, rekenpari jawekeskaxonmein non jatoarestiki ixon, shinanipari yakátima iki?
32 Jatian moa jato betan senenma oinxonra, ja apo jainbipari iken, jawen jonibo jato raanti iki. Moa itima riki ixon, jato joi boxonti.
33 Jaskara iken tsoa matobaonki jatíbi mato jayata jawékibo jeneyamai, jara eonmea onanai iti atipanyamake.

Tashi jawen moka keyotakiri yoinmeeta esé
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)
34 Ja tashi riki jakon, ikaxbi moa jawen moka keyotaxa; jawekeskataxbi moa jakiribi moka iribati atipanyamake.
35 Jaskara ikaxa, mai raonti itan banábo raontibobi moa jakonma iki. Jara moa potatires iki. Ninkataibo ixon, kikinhakin ninkákanwe", akinra jato aká iki.

15

Oveja manotaki yoinmeeta iká esé
(Mt. 18.10-14)
1 Jatian ja Romamea apo jato kopí yokáxonaibo, betan jakonma ninkakaatai jonibora, ja Jesussen yoiaibo ninkati bekana iki.

2 Jatianra ja esé onan jonibo betan *fariseobo, jakonmaakinbo já yoii
neskatibo yoyo ikana iki: —Nato joninra akai ochaya jonibo betan
tsinkíanan jato betan jawékiakin —ikibo.
3 Jatianra Jesussen jawékiki yoinhanan jato neskáakin yoia:
4 "¿Tsoa matobaonmein, pacha ovejaya ixon, westíora manóketian,
merai kaai kaman, benai kakin ja iskon chonka iskon potabaintima iki?
5 Jatian jaskáakin benakin meraxonra, rarokin ikóxon bibeiranti iki.
6 Jatian ja xobon bexonra, jabé raenanai joniboyabi já patax iká jonibo
jato tsinkianan, neskáakin yoiti iki: 'Ea rarokinkanwe, ja nokon oveja
manota ikara, en moa merake', akin.
7 Enra mato ikonshaman yoiai; Jaskáribiira nai neten bebonbires raroti
jawéki jake, westíora ochaya jonin jawen jakonma akaibo jenetaanan
Dios ikonhaketian; ja iskon chonka iskon jonibo moa Dios ikonhaax
jakoni jakanabo oinnax ikai bebonbires, akin jato aká iki.

Jawen koríki manota, ainbaon meraaki yoinmeeta esé

8 Westíora ainbo iti iki; chonka koríkia, ixonbi ati iki westíora
manómakin. Jatian ja benakin ati iki; joé keteaxon, jakonshamankin
matsóanan, ja nokoai kaman benakin.
9 Jatian meraxonra jabé raenanai ainboboyabi já patax jaabo jato
tsinkixon neskáakin yoiti iki: 'Ea rarokinkanwe, enra ja nokon koríki
manota iká moa merake', akin.
10 Enra mato ikonshaman yoiai; jaskáribiira ja Diossen ángelbo ikon-
biresi rarokanai, westíora ochaya jonin jawen jakonma akaibo jene-
taanan, Dios ikonhaketian", akin jato Jesussen aká iki.

Bake jawen papaiba banéribiaki yoinmeeta esé

11 Jainxon jato Jesussen neskáakin yoiribia iki: "Westíora jonira iká iki
rabé bakeya.
12 Jatian jawen chiní baken jawen papa yoia iki: 'Papá, ja ea jayáti min
meniti jawékibo ea meniwe', akin. Jatianra ja papan, jawen bake rabé
jato menipakea iki, jato jayáti jawékibobiribi.
13 Jatian jawetii nete pekáo, ja chiní bake jatíbi jawen jawékibo maroa
iki; jaskátaanan jawen jatíbi koríkia, ochó jeman kaa iki; kaxon jatíbi
jakonma jawékibo akin, jawen koríkibo keyoa iki.
14 Jaskáakin jawen koríki keyoketianribi, ja main jatíbiain jawékiatinin
iki, peokookana iki. Jatianra ja joniribi jawékiatinin iki peokoota iki.
15 Jaskara ikenra jain teeti benai, ja jeman iká westíora joniiba kaa iki.
Jainoara ja jonin jawen wainko kochibo koiranti raana iki.
16 Jatianra ja kochin piai jawékiatibo oinnax, kikinbiresi jawékiakasa iki;
jaskara ikenbi tsonbi jawékiamayamaa iki.
17 Jainxonra shinankin peoa iki: '¡Jawetii teetai jonibaonbira nokon
papan xobonko, piti texeareskanainbi, eabiribi nenoa pitin reteai!
18 Ramara jakiribi nokon papaiba ea karibai. Kaxonra en neskáati iki:
Nokon papá, Dioski itan mikiribira ea ochake.
19 Eara moa min bake iti jisáma iki; jaskara iken westíora miibetan
teetai joni keskáakinres ea shinanwe', akin.
20 Jaskatira moa jawen papaiba kaai, bain karibaa iki. Ja moa nokoti
kaaitianra, ochokeabi jawen papan meraa iki. Meraxa já noibai bechii
ishtoa iki. Kaxon nokoanan paoxon betsó ayona iki.

21 Jatian ja baken jawen papa neskáa iki: ‘Papá, Dioski itan mikiribira
ea ochake. Ramara ea min bake iti jisáma iki’, akin.
22 Ikaxbi ja papan jawen yonotibo yoia iki: ‘Ja kikin jakonshaman
chopa ishton sawemakanwe, meosotiribi sawemakanwe, jainxon zap-
atoribi sawemakanwe.
23 Jainxon ja kikin xoa wakaribi bexon retekanwe. ¡Non rarokin
fiestaaxon pikánon!
24 Nato nokon bakera mawata keská iká iki, ramara moa jiria nokóke.
Manotara ikátiai, ikaxbi ramara moa non merake’, akin. Jaskaaxon moa
fiestaakin peokana iki.
25 Jaskákanainbi, jawen reken bake, wainkopari iká iki. Jatian moa
jokin xobo ochómaxon ninkata, bewábo ikaitian ransaibo ikana iki.
26 Jainxonra westíora jawen papan yonoti; jaweakiki ikanai ixon ke-
naxon yokata iki.
27 Jatianra ja yonotinin yoia iki: ‘Min wetsara jakiribi nokóke, jaskati
jakonbires nokóketianra min papan, ja kikin xoa waka jato retemake’,
akin.
28 Jaskáakin yoiara, ja reken bake kikini sinata iki; jaskatax xobon
jikikashamaitian, pikóxon jawen papan xobon jikinon ixon yoikin
jeneyamaa iki.
29 Jatianra jawen papa yoia iki: ‘Minra onanke ichabires baritia, jawe-
tianbi miki yoitimayamakin en mia tee axonabo; ikaxbira jawetianbi,
westíora chivo baketanibi min ea meniama iki, enbiribi ebé raenanaibo
betan reteanan pinon ixon.
30 Ikaxbi, nato min bake, ja tsini ainbobo teakin, min koríki keyoax
joketianres ake, ja wakabake kikin xoa min retekin’, akin.
31 Jatian jawen papan yoia iki: ‘Baké, miara jatíbitian ebé iki. Jatíbi ea
jayata jawékibora minaribi iki.
32 Ikaxbi ramara, fiestaaxon jawékiatibo akáx noa raroti jake. Ja min
wetsa mawata keská iitibi jiriribia keská iken, manota ikenbi, moa
jakiribi meraribixon, akinra jawen papan aká iki’ ”, akin jato Jesussen
yoia iki.

16

Jawéki koirannai joni, shinanti onan

1 Jainxon Jesussen jaonmea onannaibo neskáakin yoiribia iki:
“Westíora icha jawékia jonira iká iki, jawen jawékibo já koiranmaa
jonia. Jatian ja joni keshankana iki, jawen jawékibo jakonmaakinbo
akin keyonaanai.
2 Jatian jaskara ninkáxon ja jawéki ibon, kenamaxon neskáakin yoia iki:
‘¿Jawekeska jawékibo min akaitiankayaki ea neskáakinbo yoikanai? Rama
jaskara tee min akábo ea yoipakewe, moara nokon jawékibo koirannai
en mia imati atipanyamake’, akin.
3 Jatian ja jawékibo koirannai jonin neskáakin shinanna iki: ‘¿Ramamein
en jawe ati iki? Ja ea jan teemai joninra moa ea tee bichinai, enra wain
teetibobi atipanyamake, jato jawéki yokataishoko ea itira rabin jawéki
iki.
4 Enra moa onanke, teeoma iketian jaton xobon ea bikanon ixonki, en
jaweatiki ixon’.

5 Jainxon ja jawéki koirannai jonin; ja icha koríkia joni ribina jonibo
westíorabo jato kenapakea iki. Jainxon ja reken kenaapari neskáakin
yokata iki: '¿Jawetiiki ja nokon koshi min ribina?' akin.
6 Jatian jan neskaa iki: 'Pacha barril xeni', akin. Jaskáaketian yoia iki:
'Jisé nato riki min jatí ribina onanti kirika. Rama jain yakáxon ishton
pichika chonka barril kopíati ikares awé', akin.
7 Jainxon wetsa yokáribia iki: '¿Minki jawetii ribina?' akin. Jatian jan
yoia iki: 'Pacha sako trigora en ake', akin. Jaskáaketian yoia iki: 'Nato
riki jatí min ribina onanti kirika, rama posaka chonka kopía itiakin awe',
akin.
8 Jatian jan yonoai jonin, onanna iki, ja jaweki koiranti imaa jakonma
joni kikinshaman shinanti onan iká. Ja Dios ikonhayamai jonibora
jaton koríki teemati onanhirabo ikanai, jatian ja Diossen joi akaibora,
jaskarairamabo iki.
9 Jaskara kopíra en mato eseai, ja maton bia koríkininbokaya, mato
betan raenanai jonibo ikantiakin jato akinkanwe, jatian jaskarabo moa
keyóketian, jatíbitian jati nai netenxon mato Diossen binon ixon.
10 Jaweratobaonki ichama jawékia ixonbi jakonhakin akai, jabaonra
icha jawékiboribi jakonhakin akai. Jatian jaweratobaonki ichama
jawékiboribi jakonmaakinbo akai, jabaonra, icha jawékiboribi inonbi
jakonmaakinbo akai.
11 Jatian ja nato netenxon, maton bia jawékibo jakonmaakin akai
ikenki, ¿Tson ja Diossen jawékibo koirannai mato imati iki?
12 Jatian ja wetsabaon jawéki akin, jakonhaxon maton ayamaitianki,
¿Jawekeskaxon ja matonabi iti jawékibo mato menikanti iki?
13 Tsoabira rabé joni teexonai iti atipanyamake, janra wetsabicho
noixon ja wetsa omisti iki. Wetsabicho joi ninkáxonkinra wetsa axon-
tima iki. Tsoabira Diossen tee axonyananbi ja nekeabi jawékiakinbores
shinanni jati atipanyamake", akin jato aká iki.
14 Jatian jatíbi jaskarabo ninkatax ja koríkiakinres shinanni jaa
*fariseobo, Jesúski shiroreskana iki.
15 Jatianra Jesussen jato neskáakin yoia iki: "Matobo riki, jonibo bebon
jakoni jakana keskati ikaibo, jaskarabo ikenbira Diossen jatíbi maton
shinanbo onanke. Ja jonibaon aniakin shinannai jawékira, Diossen
omisai jawékibo iki.

Moiséssen esé betan Diossen ikinaton jati

16 Ja *profetabaon yoia joibo, itan ja esekan yoia joibora senena iki, ja
jato *bautizanai Juanman senenres. Jatian riki, ja Diossen ikinaton jati
benáa joi, yoikaati peokoota; jatian jain jikiti kopíra jatikaxbi koshikanai.
17 Ja nai betan mai keyotira atibiresma iki. Jaskáribi riki ja esekan yoiai
joi westíora letrabi keyotikoma, jara winóyamai senenti jake.

Potaananti iki iká jato Jesussen onanmaa
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 Jawerato joninki jawen awin potaxon, wetsa ainbo biai, janra
wanoyaxonbi wetsa ainbo yoranai. Jatian jawerato joninki, jawen bene
potaa ainbo biai, janribira beneya ainbo betan yoranai.

Icha jawékia joni betan Lazaro iká

19 Westíora jonira iká iki icha jawékia; janki akátiai kikin jakon chopa-
bores sawekin. Jainxon netetiibi ani fiestabo akátiai.

20 Jainoax jaribaa iki, westíora onitsapishoko, Lazaro janeya, jatíbi
jawen yora payóbires, ja icha jawékia jonin xobo xepoti xemakayain
mainbi yakatai.
21 Ja nato onitsapishoko jonira, ikonbiresi keenkatitai ja icha jawékia
jonin pia mesameax manaibo jawékiatinin. Jatianra ochítibobi jawen
payóbo rataxi bekatiai.
22 Iiti ja onitsapishoko joni, moa mawata iki. Jatianra ángelbaon, ja
Abraham ikainkoribi bokana iki. Iiti ja icha jawékia joniribi mawáketian
miinkana iki.
23 Jatian ja icha jawékia joni; ja mawatax boax jain onitsapikanainko
kaa iki. Jain ixonra ochóxonbi ja Abraham oinna iki, itan já patax Lazaro
yakataribi oinna iki.
24 Jainoax ja joni neskati saí ika iki: '¡Papa Abraham ea onísawe!
Ea Lazaro raanxonwe, jawen metotinin onpax nenoxon, nokon jana
ea mechaaxoni jonon. Eara nato chii tiritai meran ikax, ikonbiresi
onitsapitai', iki.
25 Jaskáaketian Abrahamman yoia iki: 'Baké, shinanwe mia jiria in-
ontian jatíbi jawékia ikax, mia jakonbires jakatiai. Jatian Lázarobiribi
onitsapikatitai. Ramara jábiribi jakonbires jake; jatian miabiribira ikon-
biresi onitsapitai.
26 Jainoax noa itan mato jan chitea xankenra kikinbires nemin
iki. Jakopira neno ikábo jain bokanti atipanyamakanke; jatian jain
ikábobiribi neno bekanti atipanyamakanke', akin.
27 Jatian ja icha jawékia jonin neskáakin yoia iki: 'Enra mia yoikin
jeneyamai papa Abraham, nokon papan xobonko ea Lazaro raanxonwe.
28 Jainra nokon wetsa pichika iki; neno beyamakanon ixon, jato
keshánon ea raanxonwe', akin.
29 Jaskáabi Abrahamman yoiribia iki: 'Jabora ja Moiséssen, itan ja
*profetabaon wishani kirikaya ikanai. ¡Ja kirika meran yoiai keskati
jabákanon!' akin.
30 Jaskáabi ja icha jawékia jonin yoia iki: 'Jara ikonhakantima iki
papa Abraham. Ikaxbi mawáinoax westíora joni, jiriax kaxon jato joi
yoiaparira jaton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan, Dios ikonhaax
jakoni jakanti iki', akin.
31 Ikaxbi Abrahamman yoiribia iki: 'Ja Moiséssen yoini joiboyabi
ja *profetabaon yoiai joibaon yoiai keskati jakashamaibo ixonra, ja
mawábo jiritaanan jato yoiabi, jawekeskaxonbi ikonhakantima iki' ",
akin jato aká iki.

17

Ochan pakénaketian koiranmeeti
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

1 Jainxon Jesussen jaonmea onannaibo jato yoiribia iki: "Nato netenra
jatíbitian jan noa ochamati jawékibo jake; ikaxbi, ¡Jawe iresaipanon ja
wetsabo jato ochamai joni!
2 Ja nokon joi akai shinan koshimashoko jato ochan pakémai joni-
baonra jan reneti ani makan teomaxon aniparo napon potakanti bebon-
bires jakonma castigo bikanti iki.

3 ¡Jaskara iken koirameekanwe! Ja mibé joi akai jonin ocha akai
oinxon, jakonhaxon notsinwe, jatian min jaskáa moa jakoni ikaitian, jan
jakonma akábo moa shinanxonyamawe.
4 Westíora nete kanchisi miki ochax, kanchisiribi joxon mia ati iki:
'Ramara en moa mia ramiawetsayamai', akin. Jatianra moa min ja
shinanxontima iki", akin.

Dios ikonhaax jawen atipana koshia iti

5 Jatian jaonmea onanaibaon, ja Ibo neskáakin yoikana iki: —
Bebonbiresakin noa Dioski koshiabo imawe —akin.
6 Jatian ja Ibon jato yoia iki: —Ja maton Dios ikonhaa, mostaza berotio
anitanibires ixonra, nato sicómoro jiwi maton neskáakin yoiti atipanke:
'Nenoax tsekékaini kaax aniparo napo banakaatanwe', akin. Jatianra ja
jiwi maton joi ninkáxoni kati iki —akin.

Yonokaatai ixon atibo

7 "Mato iti iki westíora yonotia, já iti iki wai oroi iamax yoina koirani
iiwanax joí, ¿já joketianmein maton ati aki: 'Jomenwe pinon akin?'
8 Akama, jaskáyamakinra: 'Eapari piti metexon yasánxonwe. Moa en
pikin senenhaxon xeayonketianparira, minbiribi chiní akai', akin ma-
ton ati iki.
9 Jainxonra ja yonokaatai jonin, ja ati yoia jawékibo senenhaxonkenbi,
iráke akinbobi ayamai.
10 Jaskáribira ja Diossen ati yoiabo senenhaxonax, mato iti iki neskati:
'Noabora onanma yonoti jonibo iki, ja non ati jawékiboresa non senen-
hake' ", ikibo.

Chonka joni lepra isinya Jesussen benxoaa

11 Jatian Jerusalénhain kaai, Samaria betan Galilea mainbi Jesús
winókaina iki.
12 Kaax westíora jemanshoko nokota iki. Jain nokotaitian chonka joni
*lepra isinyabobires ja bechii bekana iki. Beaxbi ochóres itoshikana iki.
13 Jainoaxbi koshin neskati saí ikana iki: —¡Maestro Jesús noa noibawe!
—iki.
14 Jaskákanaitian Jesussen jato neskáa iki: —Ja *sacerdotebo oin-
matankanwe —akin. Jato jaskáakin yoia bokanaitian, jaton yorankonia
isinbo moa benxoa iki.
15 Jatian kaaibi moa benxoax, westíora isinai joni banékiranribia iki.
Jaskati baneti joi Dios rabii koshin saí iikirana iki.
16 Joáx Jesúski nokotax, ja bebon chirankootax maikibi bekepia iki.
Jaskáaxon iráke aka iki, ja joni iká iki Samariainoa.
17 Jatian Jesussen yoia iki: —¿Ja maton isin benxoaboki chonka joni
iamawana? ¿Jaweranoki ja jatíribi iskon jonibo ikanai?
18 ¿Nato wetsankoniax joá jonibichoki iká Dios rabinox banékirani? —
akin.
19 Jainxon ja joni neskáa iki: —Wenitax moa katanwe, min ikonha
kopíra mia benxoke —akin.

Diossen ikinaton iti nete nokota
(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 Jatian *fariseobaon Jesús yokákana iki; jawetiankayaki ja Diossen
ikinaton iti nete nokotai ixon; jatian jato neskáakin yoia iki: —Ja Diossen
ikinaton iti netera nekebi jishtibires joyamai.

21 Ja yoiira: ‘Neno riki’, imaxon ‘ono riki’, ikibo ikantima iki. Ja Diossen
ikinaton jatira moa mato xaran iki —akin.
22 Jainxon ja jaonmea onannaibo jato yoia iki: —Nokórati iki, ja jonin
Bake joái maton oinkasai nete; ikaxbira maton oinyamanoxiki.
23 Jatíribibaonra ati iki mato neskáakinbo yoikin: ‘Neno riki’, iamaxon
‘ono riki’, akinbo. Ikaxbi jato chibanyamanoxikanwe.
24 Ja jonin Bake jokinra, kaná chopékin jatiobi nai tenabainai keskáakin
tenanoxiki.
25 Ikaxbi jaskatamatianbira, kikini ea onitsapiti jake, jainxon rama-
tian jaa jonibaonribi ea omiskanti iki.
26 Ja Noé inontian ikáni keskáribira jonibo ikanti iki, ja jonin Bake
joaitian.
27 Jatianra jonibo ikana iki: Rarokin piibo, itan xeaibo, jainoax
wanoibo, ja Noé jawen wapóronin jikiai kaman. Ja jikiketianra ani
jenetiaxon jatíbi jato keyoa iki.
28 Jaskararibira ikana iki; ja Lot inontian. Piibo itan xeaibo ikana
iki, jawékibo jato maromakana iki, jainxon jawékibo marokin bikana iki,
jainxon jaton jawékibo banakana iki. Jainxon xoboabokana iki.
29 Jatian ja Sodoma jemameax Lot pikota pekáora, naiorikeax chii
azufre maanxon jatíbi jato keyoa iki.
30 Jaskarabira inóxiki ja jonin Bake joái nete.
31 Jaweratoboki ja neten jaton xobo pekaten ikanai; jabora jaton xobo
chicho iká jawékibo bii katima iki. Jaweratoboki wainko ikanai, jabora
jaton xobon katima iki.
32 Shinankanwe ja Lotkan awin iní.
33 Jaweratoki mawákashamai, jara manótiain kanoxiki, ikaxbi jawera-
toki ea kopi mawatai, jara kishpinmeenoxiki.
34 Enra mato yoiai ja yaméra ja bachinbicho rabé oxabekona ikenbi,
westíorabicho boti iki, jatian wetsara banéti iki.
35 Rabé ainbora iti iki, renei iibekoni. Jainoara wetsabicho boti iki,
jatian wetsara botima iki.
36 [Rabé jonira iti iki, wainko teeti iibekoni. Wetsara boti iki, jatian
wetsara botima iki] —akin jato aká iki.
37 Jato jaskáakinbo yoiketian, yokákana iki: —¿Jaweranoaxki jaskarabo iti
iki Ibó? —akin. Jatian jan jato yoia iki: —Jaweranoki westíora mawá
itina, jainra jaskara piai noyai yoinabo tsinkitai —akin.*

18

Benomaaya ainbo itan jato joi benxoakiinai joniki yoinmeeta esé

1 Jainxonra Jesussen, jawékiki yoinmeeta esé jato yoia iki, jaskáaxon
shinan namanyamakin orankin jenekantima, jato onanmanoxon.
2 Jato yoia iki: “Westíora jemanra jaa iki; Dioski jakonhakin shinanya-
mai itan tsoabi jato akintikiriakin shinanhoma joi benxoai joni koshi.
3 Jatian ja jemanribi iká iki, westíora benomaata ainbo. Ja ainbora ja
joni koshiiba kaa iki, jawen rawí betan join reteanana ikax, ja atikesbi-
akin jan akinnon ixon ja joi benxoai joni yoii.

* **17:37** Lc. 17.37. Mawá piai noyai yoinabo oinxonra, jonibaon onanai mawára jake ixon, jaskaribiakinra, ja nato jawékibo ikai oinxon onankanti jake moa Cristo joti ochóma.

4 Jaskati moa basibires ichai kakenbira, ja joni koshin akinkashamaa iki. Jaskara iikinbira ja joni koshin shinanna iki: ‘Eara Dios akin shinanhoma iki, itan jato akinti shinanhoma joni iki.

5 Ramara ea tearesai nato benomaya ainbo, ja keenai jawékibo en benxoakiinai, ea tearesi moa jowetsayamanon’ ”, iki ixon, akin.

6 Jainxon Jesussen yoiribia iki: “Jaskatira yoyo inike jato joi benxoakinai, jakonma shinanya joni koshi,

7 Jaskara ikenki ¿Diossen jawen katota jonibaon jatíbitian yokákanaitian jato akintima iki? ¿Jatomein manámairati iki?

8 Enra mato yoiai basimara jato akinti iki. Jatian ja jonin Bake joxonmein ¿Já riki Cristo ixon ikonha jonibo jato nokonoxiki?” akin jato aká iki.

Fariseo betan jato kopí yokáxonai joniki yoinmeeta esé

9 Jatian Jesussen, ja jatonbinix, ja itibi keskati ikaiton shinanmeekin, wetsabo omisaiboki yoinhanan, jato neskáa iki:

10 “Rabé jonira ja Diossen xobonkoxon orani kabékona iki: Westíora iká iki *fariseo, wetsa iká iki, ja romamea apo kopí yokáxonai.

11 Jatian ja fariseon chankáxon orankin neskáa iki: ‘Diossé, enra mia iráke akai. Eara, wetsabo keská yometsoma iki, jakonma shinanyama iki, wanoyanixbi teamisai, itan nato kopí yokámisai joni keskámaribi.

12 Semanantiibira rabéakinbo en *ayunanai. Jainxon en kananai chonkankoniabora westíorabo en mia meniai’, akin.

13 Ikaxbi ja jato kopí yokataibiribi, ochóbiribi iká iki. Janra bewakeexon naitanibobi oinkashamaa iki. Jaskatira jawen xochi timaires neskata iki: ‘¡Ea noibawe Diossé, eara ochaya joni iki!’ akinres orani.

14 Enra mato yoiai, jakopí yokámisai jonira, moa Diossen jawen ochabo soaxonyona, jawen xobon kaa iki. Ikaxbi ja fariseora jaskara kayamaa iki. Ja janbixbi jakonman shinanmeetai jonira, jawemabi banéti iki. Jatian ja jawemabitonin shinanmeetai jonira, jato mawinbainbires jakon banéti iki”, akin jato aká iki.

Jesussen bakeboki orana
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 Jainxonra bakeshokobo Jesússiba bokana iki, jakon ikantiakin jato tii anon ixon. Jaskáakin bokanketian oinxonra jaonmea onanaibaon, ja bokana jonibo jato notsínkana iki.

16 Jatianra kenaxon Jesussen jato neskáa iki: —Ja bakeshokobo tsokásayamakanwe ibakanon eiba bei. Ja bakebo ikai keskati ikaibaonakaya riki; ja Diossen ikinaton jati.

17 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoboki bake keska itaanan, Diossen ikinaton jatinko itin keenyamai, jabora jain ikanti atipanyamake —akin.

Icha jawékia bakeranon Jesús betan yoyo ika
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 Jatian westíora joni koshin Jesús neskáakin yokata iki: —Jakon Maestró ¿Jatíbitian jati neteya inoxonki en jawe ati iki? —akin.

19 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —¿Jaweatiki jakon maestró akin min ea akai? Westíorabichokaya riki jakon, ja riki Dios.

20 Minra moa onanke ja senenhati esébo. ‘Ja benoya itan wanoya ixon
wetsa betan yorantima, retemistima, yometsotima, wetsaboki jakonmai
jansoi yoyo itima, min papa betan min titaki yoiti iwé iki iká’ —akin.
21 Jaskáaketian ja jonin yoia iki: —Baketianbira jatíbi jaskara esébo en
senenhaa iki —akin.
22 Jaskáaketian Jesussen neskáa iki: —Westíora jawékiparira min senen-
hati maxkáke. Jatíbi jawékinin maroxon, ja jawebiomashokobo jato
akintanwe. Jaskáaxparira mia naikan icha jawékia iti iki. Jainxon ea
ikonhataanan ea chibanai joni iwé —akin.
23 Ikaxbi jaskara ninkátaanan ja jonin akonbireskin masá shinanna iki,
kikinbires icha jawékia ixon.
24 Jaskatai ointaanan Jesussen yoia iki: —¡Kikinbires itikoma riki ja icha
jawékia jonibo, ja Diossen ikinaton jatinko ikanti!
25 Ja xomox chipekenin westíora camello winótira itibirestani iti iki.
Ikaxbi ja icha jawékia jonibaonara, ja Diossen ikinaton jatínko ikanti,
kikin itikomabires iki —akin.
26 Jatian jan ninkata jonibaon neskáakin yokákana iki: —¿Jatian tsoaki
kishpinmeeti iki? —akin.
27 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja jonibaon atipanyamaa jawékibora
Diossena atibires iki —akin.
28 Jatian Pedron yoiribia iki: —Ibó, mia chibankinra jatíbi non
jawékibo, non jenebeirana iki —akin.
29 Jatian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, jawer-
atobaonki ja Diossen ikinaton iti kopí, jaton xobo, jaton anibo, jaton
wetsabo, jaton awin, jaton bakebo jenea iki.
30 Jabora nato netenxon Diossen bebonbires meniti iki, jainoax ja bená
netenkoribi jatíbitian jati neteya inoxikanai —akin.

Kimisha itin, jawen mawáti Jesussen yoia
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Jatian Jesussen, jaonmea onannaibo jatobires tsinkianan, jato yoia
iki: “Rama Jerusalénhain bonon bokanwe; jainra ja jonin Bake jaskáakin
akantibo ja *profetabaon wishani senenti jake.
32 Jainoara ja wetsankonia jonibo ea menikanti iki. Jainxonra eki
shiroananbi ichákinbo, ea toshbá akanti iki.
33 Jatian rishkihonkana pekáora ea retekanti iki. Jaskáakanabira jawen
kimisha nete itin ea jiriribiti iki”, akin jato aká iki.
34 Jaskáakinbo jato yoiabi, jabaon onanti atipanyamakana iki, itan
jawe yoiiki ikai ixontanibobi onanyamakana iki. Ja jato yoiai jawéki
ninkátikoma iketian.

Jericóainoa benche joni Jesussen benxoaa
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 Jatian Jesús moa Jericó jeman nokóti ochóma iketian, westíora
benche, bai kexa jato koríki yokati yakata iká iki.
36 Janra ja bain icha joni bekanai ninkaxon, jato yokata iki, ¿Jaweakiki
ikanai? ixon.
37 Jatianra yoikana iki, ja Nazarethainoa Jesús kawanaitianra ikanai,
akin.
38 Jaskáakana koshin saí iki neskata iki: —¡Davidkan Bake Jesús, ea
noibawe! —iki.

39 Jaskataitian jatopari rekenabaon, netémakaskin notsínkana iki.
Jaskáakanabi jatiankaya bebonbires koshin saí iki neskata iki: —¡Davidkan
Baké, ea noibawe! —iki.
40 Jaskataitian ninkatax Jesús jainbi chankata iki; jainxon bekanti yoia
iki. Jatian ja iwekana moa ochóma chankaketian yokata iki, neskáakin:
41 —¿Jawe en akintiki mia keenai? —akin. Jatian ja benchen yoia iki:
—Ibó, ea oinmawe —akin
42 Jatian Jesussen yoia iki: —¡Oinwe! Ea ikonhaa kopíra mia benxoke
—akin.
43 Jaskáakin yoiatianbi ja benche iwanaton moa oinna iki; jainxon
rabiananbi Jesús chibana iki. Jatian jatíxonbi jaskara oinna jonibaonribi
Dios rabikana iki.

19

Jesús betan Zaqueo iká

1 Jatian Jericó janeya jeman nokotax, janbi Jesús winoti kaa iki.
2 Ja jeman iká iki westíora joni icha jawékia, jawen jane Zaqueo; ja iká
iki, ja romamea apo kopí yokáxonaibaon joni koshi.
3 Ja jonira Jesús onankasa iki, jaskáakin onankasabi joni ichayora ikax,
jishtima iká iki. Jatian ja Zaqueoribi iká iki keyámashoko joni,
4 Jakopira japari rekenkaini ishto kaax, jainxon kawanaitian Jesús
oinnox, westíora sicómoro janeya jiwin neeta iki.
5 Jatian ja iká pontéshaman kawankin, Jesussen bochiki oinxon,
neskáakin yoia iki: —Zaqueo ishton pakéwe, ramara min xobon ea merati
kati jake —akin.
6 Jaskáakin yoiatianbi Zaqueo ishton naman paketa iki, jainxon kikini
keenshamankin jawen xobon Jesús ioa iki.
7 Jaskarabo oinnaxa, jatikaxbi Jesús yoii neskatibo peokookana iki: Ja
ochaya jonin xobonra kake, ikibo.
8 Jatianra wenitaanan Zaqueon ja Ibo yoia iki: —Oinwe Ibó; ramara
nokon jawékiainoa napónbekonbo, ja jawékiomashokobo, en jato meniai.
Jato yometsoa ixonra, rama choskoakin bebon en jato meniai —akin.
9 Jatian Jesussen yoia iki: —Ramara ike nokoti, mia itan ja min xobon
ikáboyabi, mia kishpinti nete, miaribi ja Abrahamman chiní rarebo ikax.
10 Ja jonin Bakera, ja manótiain boaibo benaxon jato kishpinmai joá iki
—akin.

Koríki jato menipakeaki yoinmeeta esé

11 Jatian jonibo ikana iki, ja Jesussen jato yoiaitian ninkati; jatianra
jan westíora jawékiki yoinbainkin jato yoia iki, moa Jerusalén ochóma
iketian, jatianra jonibaon shinankana iki; ja Diossen ikinaton jati netera
jatianbi moa nokotai ixon.
12 Neskáakinra jato yoia iki: “Westíora kikin jonira, jakiribi joríbanox,
wetsa main apo ikí kaa iki.
13 Jatian jaskati kamatianbira jawen chonka yonoti, jato kenaa iki.
Jaskáakin kenaxon icha koríkibo jato menipakea iki. Jainxon jato yoia iki:
‘Ea jakiribi joái kaman nato koríki maton teemakanwe’, akin.
14 Jatian jawen jemamea jonibaon jaon keenyamakin jaki ramíkin, ja
kaa pekáo, joi boí kati jonibo raankana iki. Neskáakinbo yoikanon ixon:
‘Nato joni non main apo itinra noa keenyamai’, akin akanti.

15 Ikaxbira jaabi ja joni jaton apo iti janekana iki; jainoax moa apo
itaanan jawen mainko joríbaa iki. Moa nokóxon ja koríki jato meni-
pakeyantana jawen yonotibo jato kenapakea iki. Jawetii koríkimein
westíoraxonbo kaimakanke ixon onannoxon.
16 Jatian ja reken kenaatonpari joxon yoia iki: 'Ibó ja min ea menia
koríkira chonkaakinribi bebonbires en mia kaimaxonke', akin.
17 Jatian ja apon yoia iki: 'Jakonra min ake, miara jakon joni iki.
Ja ichamashoko min jakonhakin senenhaa ikenra, rama chonka jema
ikinai joni koshi iti en mia imai', akin.
18 Japekao wetsanribi, joxon yoia iki: 'Ibó ja ea min menia koríkira,
pichikaakinribi bebonbires en mia kaimaxonke', akin.
19 Jatian jaribi yoia iki: 'Pichika jema ikinai joni koshi itira en mia
janeai', akin.
20 Ikaxbi wetsan joxon yoia iki: 'Ibó nato riki min koríki, chopanshoko
kawaxonra en mia benxoaxona iki,
21 mia kikin siná joni ixon, minama jawékibi biai joni, itan min ba-
naamabi, bimi tsekai joni mia iken, jakopi miki rakékin', akin.
22 Jatian ja apon yoia iki: 'Jakonma yonoti joni riki mia, ja mia jaskati
yoyo ikátoninbira, min onanna iki, ea siná joni ixon ja nokonama jawékibi
biai, itan en banainkoniamabi bimi tsekai joni.
23 ¿Jaweatiki nokon koríki banco meran min ea axonyamaa iki, jakiribi
joxon jawen kaitaboyabi en binon ixon?' akin.
24 Jainxon ja jain ikábo jato yoia iki: 'Ja koríki bichinxon ja chonkaak-
inribi bebonbires kaimaa joni menikanwe', akin.
25 Jatian jabaon yoikana iki: 'Ibó, ¡Ikaxbi janra moa chonkaakinribi
bebonbires kaimake!' akin.
26 Jatian ja apon jato yoia iki: 'Ikonshamanra en mato yoiai; jawerato-
boki moa jayá iki, jabora bebonbires jato meniti iki. Jatian jaweratoboki
jayáomacha iki, jabora jatíbi ja jayatashokobo jato bichinti iki.
27 Jatian ea apo itin keenyama nokon rawibo, neri bexon ebebonxonbi
jato retepakekanwe, akinra aká iki' ", ixonra jato Jesussen yoia iki.

Jerusalénhain Jesús nokota
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-1; Jn. 12.12-19)

28 Jaskarabo jato yoikin senenhataanan, tekíkaini Jerusalénhain Jesús
kaa iki.
29 Jatian moa boax ja Betfagé betan Betania ochóma, ja Olivos akin
akanai, manan ochóma ixon Jesussen jaonmea onanai rabé raana iki.
30 Neskáakinbo jato yoixon: —Ja keiba iká maxkoshoko jemankobo
botankanwe; jain kaxonra maton nokoti iki, westíora burro tsoabi jan
peyakaamapari, nexakana itina. Jara maton choroxon beti jake.
31 Jatian jaweatiki maton boai ixon, mato yokákanketianra maton yoiti
iki, ja Ibo keenaitian boxoni riki noa, akinres —akin jato aká iki.
32 Jatian jaskáakin yoia kabékona iki, kaxon nokokana iki, jaskara
Jesussen yoiwana keskáshaman.
33 Jatian ja burro choroi ikanaitian, jawen ibobo joxon jato yokákana
iki: —¿Jaweatiki ja burro maton choroai? —akin.
34 Jatian jabaon yoikana iki: —Ja non Ibo keenaitian boxoni riki noa
—akin.
35 Jaskáaxon ja burro non Ibo boxonkana iki, jainxon jaton taribaon
pekakaaxon, Jesús peyakamakana iki.

36 Jainxon Jesús kaaitian, jan winotai ponté jaton taribo, bai napo
nakakaabotankana iki.
37 Jatian ja Olivos manan ipaketinko, moa nókoti kaaitian, jatíbi ja
chibani boabo, raroi saa iki peokookana iki, Dios rabii, ratéti jawékibo
jan aká oinnax.
38 Jainoax neskákana iki: —¡Ja non Ibon janenko jóai apora jakonhira
iki! ¡Jakonshaman naikan ibakanon itan naikanxonribi rabibakanon! —
ikibo.
39 Jatian jato xaran iká jatíribi *fariseobaon Jesús yoikana iki: —
Maestró, ja mia chibani boaibo jato notsinwe —akin.
40 Ikaxbi Jesussen jato yoia iki: —Enra mato yoiai, nato jonibo
netékankenbira, makanbo saa ikanti iki —akin.
41 Jatian ja Jerusalén iká ochóma moa nokotax, ja jema oinnax, Jesús
winia iki.
42 Jainoax neskata iki: "¡Matonribi rama netetanibires, jan mato jakon
imati joni maton onanara kikinbires jakon ikeanke! Ikaxbi ramara
neskarabo maton onanti atipanyamaparike, joné keskapari iketian.
43 Ikaxbi iikaxa mato onitsapiti nete nokónoxiki. Ja netenra maton
rawibo bexon kateanan wetsaorixonbo bexon mato retenoxiki.
44 Jatianra jatíbi, mato retenoxikanai, ja makan pepapinanhakin
tsamankanatanibobira yamanoxiki, jan mato kishpinmati Diossen
raana ikenbi, maton onanyama kopí", akin.

Diossen xobo Jesussen jakonhaa
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Jainoax ja Dios rabiti xobo meran Jesús jikia iki. Jainxonra jainoax
jawékinin maroaibo jato jokonhaa iki.
46 Jatora yoia iki: —Wishaa meranra ikai: 'Ja nokon xobora jainxon
oranti xobobiribi iki'. Jaskara ikenbira jainoax yometsoti xobo maton
imake —akin.
47 Jainxonra ja Dios rabiti xobo meranxonbo, netetiibi Jesussen jato
joi onanmaa iki. Jatianra ja *sacerdotebaon koshibaon, itan ja esé
onan jonibaon, jainoax ja jemamea joni koshibaonribi, jaskáaxon reteti
benakana iki.
48 Ikaxbira jaskashamanxonbo ati nókoti atipanyamakana iki; jan jato
yoiai joibo, jatíbi jonibaon jakonhaxonres ninkáxonkanaitian.

20

Jesussen jawen atipana shinanman akaibo ikonhayamakana
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.23-33)

1 Westíora netera; Jesussenmea onanaibaon jato eseananbi, ja bená joi
jato yoii iitaitian; ja *sacerdotebaon koshibo betan ja esé onan jonibo
itan *ancianoboribi nokótoshikana iki.
2 Jainxon Jesús yokákana iki: —¿Tsonki jaskáati atipana shinan mia
menia? ¿Tson amaatonki min akai? —akin.
3 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ramara enribi mato yokatai; ea
yoikanwe.
4 ¿Tsonki jato bautizanon ixon Juan raana iki, Diossen o jonibaon? —
akin.
5 Jato jaskáa, jatobires yokakanani neskatibo yoyo ikana iki: "Diossen
raanara iká iki, akin non akábira, noa yoiti iki: '¿Jaskara ikenbiki jaweati
maton ikonhayamaa iki?' akin.

6 Jatian jonibaon raanara iká iki akin non yoiabira, makanman
tsakaanan noa jonibaon retekanti iki; ja Diossenbi raana profeta Juan
onankankenbi, non jaskáakin yoiketian", ikibores ikana iki.
7 Jaskákinra Jesús yoikana iki: —Nonra onanyamake, tson raana jox-
onra Juanmanbira jato bautizana iki —akinres.
8 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Jaskara ikenra enribi mato yoiamai,
tson ja yoiti koshi shinan meniatonki, en jaskara jawékibo akai ixon —
akin.

Jakonma shinanya teetaiboki yoinmeeta esé
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

9 Jainxon Jesussen jonibo neskara jawékiki yoinhanan jato onan-
maribia iki: "Westíora jonira iká iki uva waia. Jaskara ixonra jawetii
teetai jonibo jato bia iki. Jaskáatanan ochó jeman kaa iki.
10 Jatian moa ja bimi tsekati senenketian, westíora jawen yonoti raana
iki, ja jawen wai koiranaiboibakea; jatíbi ja tsekaxonkanaibobiribi
bixonon ixon. Jaskáakin raankenbi, rishkionxonres jawebioma raan-
ribikana iki.
11 Jainxon ja wai ibon wetsa jawen yonoti raanribia iki: Jaskáakin
raankenbira jaribi, ramiayonxon itan rishkionxon, jawebiomaribi
raankana iki.
12 Jainxon wetsa jakiribi raankenbi, ja wain teetaibaon rishkikin
xateyonxon ja waimea pikokana iki.
13 Jayá senentiainbi ja wai ibon shinanna iki: '¿Ramaki en jawekeskaati
iki? Ja en noia nokon bakera en rama raanai, jara jawen joi ninkáxonkanti
iki', ixon.
14 Jatian ja bake kaketian oinnax, ja wain teetai jonibo neskati yoyo
ikana iki: 'Nato riki ja jawen papan maibo jan iboati bake, reteti riki,
jatianra noakaya nato wai ibo ikanti iki', iki.
15 Jaskáaxonra ja waimea pikoanan ja bake retekana iki", akin jato aká
iki. Japekao jato yokata iki: ¿Maton jisámein ja wai ibon jato jaweati iki?
16 Ja wai ibonra kaxon jatíbi ja teetai jonibo, jato reteti iki; jaskáakin
jato retexonra wetsabo ja wai jato koiranmati iki, akin. Jaskáakin
jato yoia ninkatax neskákana iki: —¡Jawetianbi jaskara jaweki Diossen
imayamabanon! —ikibo.
17 Ikaxbi jatíbi jato oinyaketanxon Jesussen yoia iki: —Jaskara ikenki
¿Jawe yoii ja Wishá meran neskatai?:
'Ja makan xoboaibaon, rotokana
makanra, jakaya ja xobo jan koshiakai makan baneta iki'.
18 Jaweratoboki ja makanki, paketai jabora beshékaini pakéti iki, jatian
tsokiki ja makan paketai jara potoshoko banétiki iki ikai —akin jato aká
iki.

Apo koríki menitikiriakin Jesús yokákana
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Jatian jatobi ja jawékiki yoinkin akaibo, ja *sacerdotebaon
koshibaon itan esé onan jonibaon onankana iki. Jaskara onanxon
jatianbi yatankaskinbi, joniboki rakékin ayamakana iki.
20 Jatianra jabaon jawetii jonibo raankana iki, ja jakon jonibo
ikai keskatibo ixon, jakonmaakinbo yoyo imaxon, ja yoixontaanan,
yatanxon ja joni koshiiba bokanon ixon.

21 Jaskati boxonra, ja jonibaon yokákana iki: —Maestró, nonra onanke, ja min jato onanmai joibo riki ponté ixon; jainxon nekeabi jaton ikáboresibi min oinyamai. Jainxon ikonkon ja Diossen yoiai keskati itiboribi min jato onanmai.

22 ¿Jakonrin o jakonmarin ja romano apo non kopíati? —akin.

23 Jatian jaskáakin jakonmakin yoyo imakaskinres yokákanai onanxon, Jesussen jato neskáakin yoia iki:

24 —Westíora koríki ea oinmakanwe, ¿Nato koríkinin ikáki, tson bemanan itan tson jane iki? —akin. Jatian jabaon yoikana iki: —Icha mai iboaa romamea apona riki —akin.

25 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja icha mai iboaa romamea apona iken, jabiribi menikanwe; jatian ja Diossenabiribi Dios menikanwe —akin.

26 Jaskáaxonra jawe jakonmainbi pakémati atipanyamakana iki. Jatianra ja icha jonibo bebonxonbi jato yoia ninkatax ratékana iki, itan jawebi yoyo iamakana iki.

Mawábo jiritikiriakin Jesús yokákana (Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Jaskata pekáo, jawetii *saduceo jonibo Jesússiba bokana iki. Jabo ikana iki mawábora jiriamai iki ikai jonibo. Jaskarabo ixonra neskáakin yoikana iki:

28 —Maestró, Moiséssenra kirika meran wishaabo noa potaxona iki. Jainra yoiai westíora wanoya joni bakeoma mawáketian, jawen wetsan kachiana ainbo bixon; ja mawataton janenko bakeaxonti.

29 Jatian jaráa iki kanchis ja bakebires. Ja reken wanoaxbi bakeoma mawata iki.

30 Japekao ja ainbo jawen wetsan bia iki, biaxbi bakeomaribi mawata iki.

31 Jatian ja kimisha itin ikátonin ja kachiana ainbo biribaa iki. Biaxbi bakeomaribi mawata iki. Jaskataxa ja kanchis jonibi bakeamabi mawákana iki.

32 Senentiainbi ja ainboribi mawata iki.

33 Jatian ja kanchis jonin awin iká ikaxki, ja mawatabo jirikanketian, ¿Jawerato jonin awin ja ainbo inóxiki? —akin.

34 Jatian Jesussen jato neskaa iki: —Nato netemeaxa jonibo wanokanai, ainboboribi benokanai.

35 Ikaxbi jaweratoboki, mawatax jiritaanan, ja benáneten iki bokanaibo iki, jabora moa wanoyamanoxikanai itan benoyamanoxikanai.

36 Jabora moa mawáyamai jatíbitian janoxikanai. Jabora ángelbo keskáboribi inóxiki, itan mawataxbi jirikanaboribi ikax Diossen bakeboribi inoxikanai.

37 Jatian ja *zarza jiwi tiritai iní yoixonribira, noa Moiséssen onanmai ja mawáboribira jirikanai ixon. Jainra yoiai, ja Ibo ronki iki, Abrahamman Dios, Isaacnin itan Jacobnin Dios ixon.

38 ¡Ja Diosra mawábaon Diosma iki; jara jiriabaon Dios iki. Jan oinnara jatíbi jiriabobires ikanai! —akin jato aká iki.

39 Jaskáketian jatíribi esé onan jonibaon yoikana iki: —Jainshamanra min jato yoike maestró —akin.

40 Jatian jakiribi yokátibo moa onsatankana iki.

Tson Bakerin ja Cristo ixon yokákana
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 Jainxon Jesussen jato yokata iki: —¿Jaweatiki ja Cristo, Davidkan
chiní rarebaon Bake iki ixon maton yoiai?
42 Davidkanra ja Salmos meran neskáakin wishanike:
'Nokon Diossenra nokon Ibo yoia iki:
Nokon mekayao yakáwe,
43 ja min rawibo en mia jatoaresmai kaman', akin.
44 ¿Jawekopiki ja *Cristo, Davidkan chiní rarebaon bake iti iki, David-
kanbiribi Ibó akin akai ikax? —akin jato Jesussen aká iki.

Esé onanbaon ikábo jato Jesussen yoia
(Mt. 23.36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 Jatian jan yoiaibo ninkati jonibo jain tsamákana iká iki; jainxon
Jesussen jaonmea onannaibo jato neskáakin yoia iki:
46 "Koiramekanwe, matora ja esé onan jonibo ikai keskati janake;
jabo riki nenké chopa sawetinin keenbo, jainxon plazainxonboribi kikin
shinanbainhanan saludankantininboribi keenkanaibo. Jainoax ja jain
tsinkíti xobo meranoaxbo ikanai, ja rekenain iká yakátininshamanbores
yákati, jainoax pitinkoboribi ikanai rekenainshamanbo yákati.
47 Jainxonribi akanai ja benomaaya ainboshokoboribi jaton xobobo
bichinkin, jainxon jakon jonibo shinankanon ixon beparanmekinbo
akanai basiorabo orankin. Ikaxbi jabora bebonbires jato Diossen cas-
tiganoxiki", akin.

21

Jawebiomashoko benomaata ainbaon Dios koríki menia
(Mr. 12.41-44)

1 Jatian Jesussen oinna iki; jatíbi jawékia jonibaon jain ofrenda
napótiainko koríki akanaibo.
2 Jainxonribi oinna iki, jawékiomashoko benomaata ainbaon rabé cobre
koríkishoko naneaitian.
3 Jatianra jato neskáakin yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai; nato
benomaata jawebiomashoko ainbaonra, ja wetsabaon menia bebon-
bires menike.
4 Jatíxonbira jaton texea koríkishokobores Dios menikanke. Ikaxbi
nato ainbaonra, jawebiomashoko ixonbi, jatíbi já jayatashoko keyokin
menike —akin.

Dios rabiti xobo ras akanti Jesussen yoia
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

5 Jatian jatíribibo ikana iki, ja makanbaon jakonhiraakinbo akana
iketian itan ja ofrenda menikanabaon, metsáshamaankinbo raoayonkana
iketian; ja Dios rabiti xobo yoiibo. Jatian Jesussen jato yoia iki:
6 —Nokóranoxiki nete, ja jatíbi nato jakonhira maton oinnaibo, westíora
makantanibi yamatiakin ras akanti. Jawebira yamanoxiki —akin.

Nete senenamabi jaskara itibo
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

7 Jatian Jesús neskáakin yokákana iki: —Maestró ¿Jawetianshamanmein
jaskarabo iti iki? ¿Jawekeskabo ikai oinxonmein, moa jaskara itires non
onanti iki? —akin.

8 Jatian Jesussen yoia iki: “Koiramekanwe matora parankanake; icha
jonibora eki yoinmeetaxbo benóxikanai. Beaxa neskákanti iki: ‘Ea riki
Cristo’, ‘Moara nete senenai’, ikibo. Ikaxbi jato ikonhayamanoxikanwe.
9 Jainoax reteanankanaibo itan ramianani yoitimakanaibo ninkatax
ratéyamanoxikanwe, jaskaraboparira iti jake. Ikaxbira nete senenama-
pari iti iki”, akin jato aká iki.
10 Jainxon jato yoiboresa iki: “Wetsa jemabora wetsa jemabo betanribi
reteananoxiki, wetsa mainmea jonibora wetsa mainmea jonibo betan
reteanankanti iki.
11 Kikin koshi niwanbora inoxiki, pitinbora ikanti iki, meskó je-
mankobora jato isinbaon anóxiki. Naikanra tson oinyosma itan ja
oinxon onanti jawékibo oinnoxikanai.
12 Jaskarabo ikámatianbira, yatanxonbo mato masábo tenemakanti iki,
matora presoakanti iki. Ja jain tsinkíti xobo meranbora mato bokanti iki,
apoboiba itan joni koshiboibara mato bokanti iki, ea kopi.
13 Jaskatira, jaskarainxonbo ekiriakin maton jato joi yoitibo janoxiki.
14 Ea jaskáakanketianmein en jato jawe yoiti iki ixonbo shinanni ia-
makanwe.
15 Enra ja onan shinanyanix yoyo itiakinbo mato imati iki. Jatianra
maton rawibaon, jaweranobi jaskarama riki itan wetsankobiresa mia
yoyo ikai akinbo mato akantima iki.
16 Ikaxbi matobora maton papabaonbi, maton wetsabaonbi, ma-
ton rarebobaonbi, itan mato betan raenanaibaonbi, jakonhai keskábo
ixonbi, mato jakonmaanoxikanai. Jatíribi matobora, retenoxikanai.
17 Jatíbi jonibaonra ea ikonhabo iketian mato omísnoxikanai.
18 Ikaxbi westíora maton bootanibira, manótima iki.
19 ¡Bebon koshiakin shinanni jenéyamakanwe; jaskatax mato kish-
pinkanon!
20 Jawetianki ja Jerusalén, sontárobaon katea maton oinnai, jatian
onanoxikanwe moa basima riki jabo keyótires ixon.
21 Jatianra ja Judea main ikábo, mananbaon jabati bokanti iki. Jatian
ja Jerusalén jeman ikáboribi, moa jainoax pikókanti iki, jatian ja wain
ikábobiribi, moa ja jeman bokantima iki.
22 Jatianra iti iki, jato castiganti nete Diossen jawen joi meran yoiaibo
seneni.
23 ¡Jawe iresaipanon, ja netenra tooyabo itan jaton bake xoma amai
ainbobaon masábires tenenoxikanai! Kikinhakin ja jema castiganaitian.
24 Jatíribibora espadaninbo chachixon retenoxikanai, jatíribibora pre-
soaxonbo, wetsa maibaon jato bonoxikanai. Jatian Jerusalénra Dios
ikonhaayamai jonibaon iboanoxikanai, ja jonibo castiganai nete keyotai
kaman.

Ja jonin Bake joríbati
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 Jatianra barinko, oxenko, wishtiainbo jawékibo ikaitian oinkanti
iki. Jatian nato main iká jemabora tsokasax ratetabo inoxikanai, ja
aniparobo onsati xoo ikaibo ninkatax.
26 Nato neten onsá jawékibo iikaresai ninkataxbora, ratekanbo
mawákasnoxikanai; naikan iká jatíbi jawékibora shakónoxiki.
27 Jainxonra ja jonin Bake jawen ani atipana koshia, itan penébires
naikanmeax joái oinnoxikanai.

28 Jatian neskara jawékibo ikí peokootaitianra, bebonbiresakin koshi-
akinbo maton shinanti jake, moa basima mato xabakaati iketian", akin
jato aká iki.
29 Jaskáribiakinra neskara jawékiki jato yoinribia iki: "Ja higo jiwi
iamaxon wetsa jiwi inonbi oinkanwe.
30 Jaskara jiwibo moa pechokoaibo oinxon, maton onanai, moara
baritia peokooti ochóma iki ixon.
31 Jaskaribiakinra, ja neskara jawékibo winotai ointaanan, ja Diossen
ikinaton ikantira moa ochóma iki ixon maton onanti jake.
32 Ikonshamanra en mato yoiai, jatíbi neskarabora senenoxiki, ja
ramatian jaa jonibo mawákanamabi.
33 Nai betan maira keyónoxiki, ikaxbi ja en mato yoia joibora winóyamai
senennoxiki.
34 Koiramekanwe jan mato cheata jakonma jawékibo akíra, mato be-
bonbires yoitimanake. Paenibo, nato netemea jawékibores shinanni.
Jaskarabo iken joxon mato rateresara,
35 trampain paketa keskábo mato inake. Jaskarara ati iki, jatíbi nato
netemea jonibo joxon nokokin.
36 Moa benxokaatabo ikanwe, jatíbitian orani jakanwe, jaskataxa jatíbi
neskara jawékibo ikainoax mato xabakaati iki, ja jonin Bake bebon mato
ikí kanon", akin jato aká iki.
37 Netetiibira Jesussen ja Dios rabiti xobo meranxon jato joi yoia iki;
jatian yaméribi Olivos janeya mananman kaax, jain iishina iki.
38 Jatian yamékiritiibi jonibo bekana iki; ja Jesussen yoiai joibo ninkati.

22

Jaskáaxon Jesús yatanti shinan akana
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

1 Jatianribi iká iki, moa *levaduraoma aká pan piti fiesta ochómashoko.
Ja *Pascua fiesta akin akanai.
2 Jatianra ja *sacerdotebaon koshibaon itan ja esé onan jonibaon,
joniboki rakékin jaskáaxon Jesús retetibo benaa iki.
3 Jatianra *Satanássen shinan, Judas Iscarioten shinan meran jikia iki;
Ja iká iki, jáyanix chonka rabé Jesussenmea onanai.
4 Jara ja *sacerdotebaon koshiboiba kaa iki; jainoax ja Dios rabiti
xobonko iká policiabaon joni koshiboibaribi. Kaxon jato yoyo aka iki,
jaskáaxon jan jato Jesús yatanmati.
5 Jaskáakin jato yoiara rarokana iki; jainxon kopíakin koríki meniti
yoikana iki.
6 Jatianra Judassen jato jen aka iki, jainxonra ja jonibo yamakainke-
tian jaskáxon Jesús jato yatanmati benaa iki.

Ibon jato yamé jawékiakiina
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

7 Jatian ja *levaduraoma akana pan piti fiesta moa nokota iki. Ja
*Pascuatian ati *cordero retekantitian.
8 Jatian Jesussen, Pedro betan Juan raana iki neskáakin jato yoixon: —
Ja *Pascuatian non pinon, pitiatankawe —akin.
9 Jatian jabaon yokákana iki: —¿Jaweranoxon non atinki mia keenai? —
akin.

10 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja Jerusalén jeman kaxonra, westíora joni onpax chomon boai maton nokoti iki, já jawen xobon kaman chibantankanwe.
11 Jainxon ja xobo ibo neskáakin yoitankanwe: 'Ja maestronra mia neskáakin yokáti noa raanke: ¿Jawerato ani xobo chitéainxonmein, nokon jonibo betan en *Pascua fiesta jawékiati iki?' ixon.
12 Jatian janra bochiki iká ani chité, moa jakonhakin matsóyonshamana mato oinmati iki; jainxon ja *Pascua fiestatian jawékiati, jainxonra jatíbi ja jawékiatibo maton ati iki —akin.
13 Jatian jabaon kaxon nókokana iki, jaskara iti Jesussen yoiwana keskábo. Jainxon ja *Pascua fiestatian piti jawékiatibo akana iki.
14 Jatian moa piti hora nokóketian kaax, Jesús jawen raanaboyabi mesan yakata iki.
15 Jainxon jato neskáakin yoia iki: —¡Eara kikini keena iki, mawatamatianbi nato *Pascuatian mato betanshaman jawékiatinin!
16 Ikonshamanra en mato yoiai; jakiribira neskáakin en mato betan jawékiayamai kaai; ja Diossen jawen netenko ebetanbishaman mato imati nete seneni kaai kaman —akin.
17 Jainxonra ja xeati bixon, Dios iráke aka iki, jaskáaxon neskáakin jato yoia iki: —Nato xeati jatíxonbi xeakanwe.
18 En mato yoiai riki, jakiribira nato vino jene en xeayamanoxiki akin. Ja Diossen jawen netenko mato ikinni kati nete nókoti kaai kaman —akin.
19 Jaskáa pekáo, pan bixon Dios iráke aríbaa iki. Jaskáaxon tobapakexon menikin, jato neskáakin yoia iki: —Nato riki nokon yora, ja mato kopi menikaatax mawati kaai. Ea shinannaitiibi, jeneyamakin jaskánoxikanwe —akin.
20 Jainxon moa pia pekáo, xeati xeakin jato neskáaribia iki: —Nato xeati riki, ja senenhabekonti benáa joi Diossen aká jan onanti imai, nokon jimi, ja mato kopi chikota.
21 Ikaxbi ja jakonhai keská iikinbi ea jan jakonmaatira, neno ebetanbi mesan itinke.
22 Ikaxbi jonin Bakera, ja Diossen jaskara iti shinanna keskati iti jake. Ikaxbi ¡Jawe iresaipanon, ja jakonhai keská ixonbi ea jakonmaakai joni! —akin jato aká iki.
23 Jatianra jatonbinix yokakanani peokookana iki ¿Tsoamein iki ja jakonhai keská ixonbi, jan jakonmaati? ikibo.

¿Tsoarin jan jato xewina?

24 Jainoax Jesussenmea onannaibo jatobires yokakanani peokookana iki, tsoamein iti iki, jan jato xewina ikibo.
25 Jatian jato Jesussen yoia iki: "Ja joi ayamai apobaonra akanai, jawen jonibo, jaton keena keskáakinbores yonoananbi ramiakin. Jatian ja joni koshiboribi ikanai; nonra jato jakonhaxon ikinai ikibo.
26 Ikaxbi matora jaskarabo itima iki; jaweratoki mato xaranmeax kikinman shinanmeetai; jara kikin bakepari ikai keskati iti iki. Jaweratoki joni koshi iki, jara ja ati yoikanaibo jato senenhaxonai keskáres iti iki.
27 Jaskara ikenki, ¿Jaweratokayarin ja kikin joni; ja mesan pii yakatai o jan jato jawékiati metexonai? ¿Ja mesan pii yakataimarin ja kikin joni? Ikaxbi ea riki mato xaranmeax, jan jato piti yasanxonai keskáres.
28 Matobora ebetanbi, jatíbitian ja atikoma jawékiainbo ike.

29 Jaskara ixonra; ja nokon papan ea koshi imaa keskáribiakin, enribi
mato joni koshibo imai.
30 Jainxonra en ikinaton netenxon maton ebetanbi jawékianoxiki;
jainxonra ja yakátinin yakátaanan, ja chonka rabé tsamá *Israel jonibo,
jaton aká jawékibo maton jato yoixonoxiki", akin jato aká iki.

Já onanaxbi Pedro paranati Jesussen yoia
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 Jainxon Ibon jato yoiribia iki: —Simón, *Satanássenra Dios yokáke, ja
trigo bero payankanai keskáakin, mato tananoxon.
32 Jaskara ikenbira en Dios yokáke; mia eki koshii jenéyamanon ixon.
Ikaxbi jawetianki moa shinanmeetax mia eki banéribiai; jatianra ja min
wetsabo eki koshikinkin min jato jenékintima iki —akin aká iki.
33 Jaskáa Simonman yoia iki: —Ibó, eara mibébi cárcel meran katires
iki, jainoaxa ea mibébi mawáti atipanke —akin.
34 Jatian Jesussen yoia iki: —Pedro, ikonshamanra en mia yoiai; ram-
abira atapa keotamatianbi, enra ja joni onanyamake iki; mia kimishai
paranai kaai —akin.

Ja tanakaati hora moa nokota

35 Jainxon Jesussen jato yoia iki: —Ja reken en mato raanontianra
en mato raana iki, jan piti boti pishaoma, jain koríki ati pishaoma, itan
zapatoomaribi ¿Jatianki mato jawen maxkata iki? —akin. Jatian yoikana
iki: —Jawebira noa maxkáyamaa iki —akin.
36 Jatian jan jato yoia iki: —Ramabiribi jan koríki atiabo ixon
botankanwe, jan piti ati pishayabo ixon botankanwe; jatian ja es-
padaomabaon, jaton saweti chopabo marotaanan espada bikanwe.
37 Enra mato yoiai ja ea jaskáti yoii Wishá meran yoiaira senenti jake:
'Ja jakonmabo xaran itira iká iki', iki iká. Jatíbi ea jaskara iti yoiaibora
senenoxiki —akin.
38 Jaskáketian yoikana iki: —Ibó, nenora noa rabé espadaya iki —akin.
Jatian jato yoia iki: —Moa yoyo iwetsayamakanwe —akin.

Getsemaníainxon Jesussen orana
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Jatian jato jaskáakin yoikin senenhataanan, ja jainpacho kaai olivos
janeya mananman Jesús kaa iki. Jain kaaitian jaonmea onanaibaon
chibana iki.
40 Jain nokóxon jato neskáakin yoia iki: —Orankanwe, tanakaatibo
joketianra, mato pakénake —akin.
41 Jato jaskáabaini janbiribi ochóchaashoko kaa iki, makan potaa kaax
paketaitio ochó. Jain kaxon chirankooxon orana iki,
42 neskáakin: "Papá mia keenxon neskara onitsapitibo ea tenemaya-
mawe. Ikaxbi nokon keena keská iamabanon, min keena keskákaya
ibanon", akin.
43 Jaskaitianribi, westíora ángel naikanmeax joá iki, já koshi menii.
44 Jaskati ikonbiresi onitsapiti iikinbi, bebonbires Jesussen orana iki.
Jatian jawen niskan, jimi tsononai keskati, maiki tosota iki.
45 Jaskáakin oranax, wenitax jaonmea onanaiboiba kaa iki. Kaxon
oinnabi, ayorakin masá shinanni moa oxakana iká iki.
46 Jatian jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato oxakana? Wenínxon orankanwe,
ja tanakaatibo maton tenenon —akin.

Jesús yatankana
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jatian jato joi yoii iitaitianbipari, icha joni Jesússiba bekana iki. Jatian ja Jesussenmea onanai Judas janeya iká iki, ja icha jonin rekenhaa joí. Joxon pataxbainxon, Jesús betsó aka iki.
48 Jatian Jesussen neskáa iki: —Judas, ¿Neskáakin betsó axonki akai, ja jakonhai keská iikinbi, ja jonin Bake min jakonmaakin? —akin.
49 Jatian ja jabé iká jaonmea onanaibaon, jaskara jawéki winotai oinxon yoikana iki. —Ibó, espadanin non jato chachibanon —akin.
50 Jainxon ja wetsa jabé ikátonin, ja *sacerdotebaon koshin yonoti, jawen mekayaokea pabíbi xatenaana iki.
51 Jatian Jesussen neskáa iki: —Moa jaskáakin jenekanwe —akin. Jaskáataanan Jesussen ja yonotinin pabíki, yatanxon moa jainribi nenxona iki.
52 Jainxon ja boí bekana, *sacerdotebaon koshibo itan ja Dios rabiti xobo meran iká policiabo, jainoax ja judíobaon joni koshibo, jato Jesussen neskáakin yoia iki: —¿Jaweakiki ea yometso joni keska shinanni; espadayabo itan jiwiabo mato bekana?
53 Ja Dios rabiti xobo meran netetiibi, mato betan ikenbira, maton ea yatanyamaa iki. Ikaxbi ramara jaskara ati *Satanássen mato shinanmaa nete nokóke —akin.

Jesús onanaxbi, Pedro paranaa
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Jatian moa yatanxon, ja *sacerdotebaon koshin xobonko, Jesús bokana iki. Jatian Pedron ochóxonres chibana iki.
55 Jatian ja apon xobo iká jema naponshaman, chii ketéakana iká iki. Jaskáax ja kateai yakákana ikana iki. Jatian Pedroribi jato xaranbi jain yakáshokoa iki.
56 Jatian jato betan chii patax yakata iken ointaanan, westíora yonoti ainbaon jato neskaa iki: —Natoribira ja Jesús betan nipachoai iki —akin.
57 Ikaxbi paranakin Pedron neskáa iki: —Ainbó, enra onanyamake —akin.
58 Jaskata basikainainshoko, wetsan yoiribia iki: —Miaribira jato betan ipachoai iki —akin. Jaskáabi Pedron yoia iki: —Joní, eara jama iki —akin.
59 Jaskáawana westíora hora pekáobira, wetsa joxon yoia iki: —Ikon riki nato joniribira, jabé ipachoai, Galileankonia joni ikax, —akin.
60 Jaskáa Pedron yoia iki: —Joní, ja min yoiaira en onanyamake; tsoa joni yoiira mia ibirai —akin. Jaskáakin Pedron yoiatianribi, westíora atapabene keota iki.
61 Jatian non Ibon pekáori naisxon, Pedro oinna iki; jatianbi Pedron shinanria iki, jaskara ikí kaai non Ibon yoiwana: “Ramara atapabene keotamatianbi, ea onanaxbi mia kimishai parananoxiki”, akin awana.
62 Jatian moa jainoax pikókaini kaax, akonbireskin masá shinanni Pedro winia iki.

Jesúski shirokana
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Jatian ja Jesús jabánaketian koiranaibaon, jaki shirokin timabokana iki.

64 Chopan benéxanan tantash axonbo yokákana iki, neskáakin: —¡¿Tsonki mia tantash aka onanta?! —akinbo.
65 Jainxon meskóakinbo ichayonkana iki.

Joi benxoai joni koshiboiba Jesús bokana
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Jatian moa nete xabáketian, ja jemamea judíobaon joni koshibo, ja *sacerdotebaon koshibo; jainoax ja esé onan jonibo tsinkíkana iki. Jainxonra ja jainxon joi benxoakanai joni koshiboiba Jesús bokana iki. Jainxonra neskáakinbo yokákana iki:
67 —Noa yoiwe, ¿Miarin ja *Cristo? —akin. Jatian jan jato yoia iki: —Eara ja iki akin en mato akábira, maton ea ikonhatima iki,
68 jatian en mato yokatabira, maton ea jawebi yoitima iki.
69 Ikaxbi ramara, ja jonin Bake; ja jatíbi atipana koshia Diossen mekayaobi yakati kaai —akin jato aká iki.
70 Jainxon jatíxonbi neskáakinbo yokákana iki: —¿Jaskara ikenki mia iki, ja Diossen Bake? —akinbo. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonbira ake yoikin, eara já iki ixon —akin.
71 Jaskáakin jato yoia, neskatibo yoyo ikana iki: —Wetsabo non yokátibora moa noa maxkáyamake. Moara nonbishaman ninkáke; janbix jaskati yoyo ikaitian —ikibo.

23

Jesús Pilatoiba bokana
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Jainxonra jatíxonbi Pilatoiba Jesús bokana iki.
2 Boxon já bebonxonbi jakonmaakinbo yoii, neskatibo yoyo iki peokookana iki: —Nato jonira non nokoke, non kaibobo jakonmaakinbo tsokásmaxon jato saa imai iitaitian. Jainoaxa ike, non ronki ja icha mai iboaa romamea apo kopíatima iki ikibo, jainoaxa ikai, jaronki ja Cristo iki, itan non apo iki ikibo —akinbo.
3 Jatian Pilaton yokata iki: —¿Miarin ja judíobaon apo? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minbira yoike ea já —akin.
4 Jatian ja *sacerdotebaon koshibo itan jain tsinkita jonibo Pilaton jato yoia iki: —En oinnara nato joni jakopi masá tenemati yamake —akin.
5 Jaskáakinbo jato yoiabi bebonbires yoitimai, neskatibo yoyo ikana iki: —Jan jato eseatoninra jatíbi jonibo jakonmai saa ikanai; Galileankoparira jato peokoomaa iki; jatian ramara neno Judeain jato aríbai —ikibo.

Herodessiba Jesús bokana

6 Jatian jonibo jaskákanaitian ninkáxon, Galileankonia jonirin ixon Pilaton jato yokata iki.
7 Jatian jainoa joni riki akin akana, Herodessiba jato bomaa iki. Ja iká iki Galilea mainmea joni koshi; ja netebaonribi Jerusalénhain iká iki.
8 Jatian Jesús oinnax Herodes kikinshamani raroa iki, moabi já onankasi iikirana ikax, itan já yoii ikanaitianbo ninkata ikax. Jaskara kopíra manata iki, ratéti jawékira akai ikax.
9 Jainxonra ichabiresakinbo yokata iki; jaskáakinbo yokatabi, Jesussen jawebi kewinyamaa iki.

10 Jatian jainribi ikana iki, ja *sacerdotebaon koshibo itan esé onan
jonibo. Jabaonribi bebonbires ramiakin yoikin jeneyamakana iki.
11 Jatian Herodesnin jawen sontároboyaxonbi omiskana iki. Jainxon
jaki shirokin apon saweai kikin chopa sawemakana iki. Jaskáa pekáo
Herodesnin jakiribi jato Pilatoiba bomaa iki.
12 Ja netera ramiananax rawikanana ipachoibi, Pilato betan Herodes
jakiribi raeananribia iki.

Jesús reteti yoikana
(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39–19.16)

13 Jainxonra Pilaton ja *sacerdotebaon koshibo, ja jemamea joni
koshibo, jainxon ja jemamea jonibo tsinkia iki.
14 Jainxon jato yoia iki: —Matonra ake nato joni eiba bekin; ja je-
mamea jonibora jan imaa jakonmai saa ikanai ixon. Ikaxbi enra mato
bebonbi nato joni yokáke. Jaskáakin en yokatabira, en oinna jawe ramibi
jan aká yamake, nin jakopí non ramiatibira yamake.
15 Ja Herodesninbira jawe ramibi jan aká oinyamake; jaskáakin riki
noiba mato bemaribia. Nato joninra jawe ramibi akáma iki. Jaskara
kopíra, ja aká kopí non réteti yamake.
16 Enra jato castigamaresai; jaskáaxonra en moa jeneai —akin.
17 Jatian ja fiestatiibi iká iki, Pilaton westíora preso jato pikoxonai.
18 Jaskákenbi, ja joni icha tsamatabo koshin saa ikana iki, neskati: —¡Ja
jonira pikotima iki! ¡Barrabaskaya noa pikoxonwe! —ikibo.
19 Ja Barrabás iká iki; Jerusalén jemameax apoki yoitimatax ramíketian
itan joni reteketian cárcel meran akana.
20 Jatian Pilatobiribi, Jesús pikoti shinanyares iká iki, jaskákin jakiribi
jonibo yokata iki.
21 Jato jaskáakin yokatabi; bebon koshinbires saa ikana iki, neskatibo:
—¡Korosen awé! ¡Korosen awé! —ikibo.
22 Jatian jawen kimisha itin Pilaton jato yokáribia iki: —¿Jawekeska rami
akákayarin nato jonin? En jisábiribira, nato joni jakopi non reteti jawéki
yamake. Jato castigamaxonresa nato joni en pikoai —akin.
23 Jato jaskáakin yoiabi, korosen awé ikires koshin saa ikana iki. Jatian
jaskati koshin saa iki jenéyamakinra, jato keenai jawéki nokokana iki.
24 Jatian Pilaton shinanna iki, ja jonibo keenai keská jato axonti.
25 Jaskáaxon ja pikotinin keenkanai joni jato pikoxona iki. Ja apoki
yoitimaketian itan joni reteketian presoakana. Jatian jaton keena
keskáakin akanon ixon, jatoki Jesús jenea iki.

Jesús korosen akana
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Jatian moa Jesús korosen anoxon bokin, wainkoniax joái westíora
joni bechixon yatankana iki. Ja iká iki Cireneainoa joni Simón janeya. Ja
jonira koros iamaxon, Jesús pekaobi bokana iki.
27 Jatian bokanaitian, icha jonin Jesús chibana iki. Jainoax icha
ainboboribi masá shinanni winii koshin sion iibainkana iki.
28 Jaskákanaitian oinxon jato Jesussen neskáakin yoia iki: —
Jerusalénhainoa ainbobó, eon masá shinanni winiamakanwe.
Winikanwe mato kopibi, itan maton bakebo kopíbiribi.

29 Netera nokónoxiki, jatianra inoxikanai neskati: ‘Raroshamanra jato
Diossen imati iki, ja tooisma itan, jawetianbi bakeaxon xoma amayosma
ainbobo’ iki.
30 Jatianra jonibo ikanti iki, ani manan itan maxko mananbo akí
neskati: ‘¡Noki reokooxon noa mapobanon!’ ikibo.
31 Jatian ja jiwi paxa neskáakinbo akanai ikenra, ja jiwi tanokaya
abireskanti iki —akin jato aká iki.*
32 Jainxonribi ja Jesús betan korosen anoxon, retemis joni rabéribi
bokana iki.
33 Jatian boax, ja mapo xao akin akanai mananman, nokókana iki,
jainxon moa Jesús korosen akana iki. Jainxon ja retemis joni rabé boka-
naribi, wetsa jawen mekayao wetsa jawen mexkaori korosen akana iki.
34 Jainoax basikainaishoko Jesús neskata iki: “Papá, nato jawéki jato
shinanxonyamawe, jabaonra onanyamake jaton akai jawékibo”, iki.
Jatianra Jesussen chopa binoxon, sontárobaon *suerte akana iki.
35 Jainxon jonibaon oinkana iki, ja jemamea joni koshiboribi jaki
shiroi neskákanaibo: —Wetsabora jato kishpinmaa iki, ibanon rama
janbixbi kishpinmeeti; ikonkon ja Diossen katota *Cristo ikax —ikibo.
36 Jatian sontároboribi Jesúski shirokana iki. Ochómakainxonbo *vinagre
moka xeamakana iki.
37 Neskáakinbo yoianan: —¡Ikonkon judíobaon apo ikax minbixbi kish-
pinmeewe! —akinbo.
38 Jatian já manaonribi, tablanin neskáakin wishaxon taxnankana iká
iki: “Nato riki judíobaon Apo”, iki iká.
39 Jatian ja wetsa jabé korosen akana retemis jonin, ramiakin Jesús
neskáa iki: —¡Ikonkon ja Cristo ikax, minbixbi kishpinmeetaanan noaribi
kishpinmawe! —akin.
40 Jaskataitian wetsa jabé ikátonin notsina iki, neskáakin: —¿Miaki
Dioski rakéyamai, miaribi castigankanabi?
41 Noara itibi neno masá tenei onitsapitai, ja non jakonmabo aká kopíbi
castigankana. Ikaxbi nato joninra jawe jakonmabo akáma iki —akin.
42 Jainxon Jesús yoia iki: —Moa apo iki peokooxon eaakintani shinan-
noxiwe, Jesussé —akin.
43 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai, ram-
abira mia ebébi iki kaai, jain jakonhira jatínko —akin.

Jesús mawata
(Mt. 27.45-46; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Jatian moa bariapanra, jatíbiain yameta iki, ja kimisha hora yantan
kaman.
45 Jatianra moa barin tenayamaa iki; jaskáketianra, ja Dios rabiti xobo
meran iká, jan nachitekin panaa chopa naponbekonshaman noshita iki.
46 Jainoax Jesús koshin sion iki neskata iki: —¡Mikira nokon kaya en
jeneai Papá! —iki. Jaskáakin yoitaanan moa mawata iki.
47 Jatian jaskata oinnax ja romano sontárobaon *capitán, Dios rabii
neskata iki: —Ikon jawe ramibi akámara nato joni ike —iki.
48 Jatian jatíbi ja jaskata oinna jonibo moa bokana iki; nonra jakon-
mabires jawéki ake ixonbo xochi tima timabaini.

* **23:31** Westíora jiwi paxara ishton menoyamai; jara ochaoma Jesús yoii iká iki. Jatian ja jiwi tanora ishton menotai; jara ochaya jonibo yoii iká iki.

49 Jatian ja Galileankoxonbi chibani bokana ainbobaon, itan jatíribi já
onanna iká jonibaon, ochóxonres oinkana iki.

Jesús miinkana
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Jatian ja jemanribi iká iki westíora jakon itan ponté shinanya joni;
jawen jane José. Ja iká iki Judea main iká, Arimatea jemamea. Jaribi iká
iki, ja joi benxoai judíobaon joni koshibo betan iká.

51 Jaribi iká iki, ja jabé joni koshibaon, Jesús jaskáakanti shinan
akanaitian keenyamaa joni. Jainoax ja Diossen ikinaton itin manata
joniribi.

52 Ja jonira Pilatoiba kaa iki; kaxon ja Jesussen yora yokata iki.

53 Jainxonra kaxon ja yora korosenmea pakeanan lino chopan
rakawaa iki. Jaskáaxon boxon jain mawábo niati shanka kiniakana ikain
niaa iki. Ja kini iká iki, tsoabi jain niakanamapari.

54 Jatian iká iki ja tantiti nete peokootibishoko iketian moa benxokaati
ikanai.

55 Jatian ja Galileankoniaxbi Jesús chibani bekana ainbobo, ja mawá
jain niakana kini oinni bokana iki. Kaxon ja yora jaskáakin rakankanabo
oinkana iki.

56 Jatianra moa jaton xobon kaxon, meskó inintibo tsinkianan,
meskokana iki. Jatian moa tantiti nete iketian, tantikana iki, jaton esé
meran jaskara yoiaitian.

24

Jesús jiria
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

1 Jatian moa domingo nete xabatai yamékirishoko, ja mawá kini oinni
boribakana iki. Kakin ja ininti meskoibakanabo bokana iki.

2 Boxon nokóxon oinkanabi, jan xepoa ibata makan, moa jainma iká
iki.

3 Jaskara ointaanan, kininko jikixon oinkanabi, moa Ibo Jesussen yora
yama iká iki.

4 Jaskara oinxon, jaskáakinshamanbo shinanti atipanyamakankebi, jato
patax rabé joni kikinbires chopa penéshaman sawéya oinkana iki.

5 Jaskáakin oinnax kikinbiresi raketi maikibi bekepikana iki.
Jaskákanaitian ja joni rabékan jato neskáakin yoia iki: —¿Jaweatiki ja
moa jiria joni, ja mawábo xaran maton benai?

6 Nenora yamake moara jirike; shinankanwe jawerakiki, ja mato
betanpari ixon Galileankoxon mato yoiantana ixon.

7 Ja jonin Bakera, ja ochaya jonibo yatanmakanti jake ixon. Jainxonra
korosen axon retekanabi, jawen kimisha nete itin jirinoxiki —akin jato
aká iki.

8 Jatianpari ja ainbobaon shinankana iki; ja Jesussen jato jaskáakin
yoia joibo.

9 Jaskatax ja mawá kininkoniax banébaini boxon, jawen chonka
westíora raanabo jato yoikana iki, jainxon wetsaboribi, jaskara oinkan-
abo keshankana iki.

10 Jatian jaskara joi ja raanabo jato keshana ainbobo ikana iki; Mag-
dalainoa María, Juana, Santiagon tita María, jainoax wetsa ainboboribi.

11 Ikaxbi ja ikonkon raankanabaon ja ainbobo ikonhayamakana iki.
Iresbiresi yoyo ikira ikanai, ikibores ikana iki.
12 Jatian Pedrobiribi, ja mawá kininko ishtoi kaa iki. Kaxon nokóxon
oinnabi, jan yora kawaa ibata chopares tsamata iká iki. Jaskarabo
oinnax ratékaini, moa jawen xobon karibaa iki.

Emaús jemanko boaiboki Jesús pikota
(Mr. 16.12-13)

13 Ja netenribi, rabé Jesussenmea onanai, Emaús jemanko kaa iki. Ja
jema iká iki, Jerusalénhainoax nokóti, chonka westíora kilómetro.
14 Kakin jaskara ikábo yoi yoibainbekona iki.
15 Jatian jaskatibo yoyo iikainbekonaitian, Jesúsbi jato pataxax, jato
betan iikaina iki.
16 Jatian jaskáakin oinxonbi, tsoarin ixon onanti atipanyamakana iki.
17 Jatian jato Jesussen yokata iki: —¿Jawe yoiiki mato bain yoyo iikain-
bekonai? —akin. Jaskáa chankatax onísbekona iki,
18 jainxon, ja Cleofás janeyaton yoia iki: —¿Miabichorin ja Jerusalénhain
itinxonbi; ja rama netebaon, jain jaskara winota jawékibo onanyamaa?
—akin.
19 Jatian Jesussen jato yokata iki: —¿Jawekeskaboki winota? —akin.
Jatian neskáakin yoikana iki: —Ja Nazaret janeya jemamea Jesúsra
Dios bebon itan jonibo bebonribi jawen akainkobo, itan jawen yoyo
ikainkobo atipana koshi shinanya *profeta iká iki.
20 Ja jonira ja *sacerdotebaon koshibaon itan non joni koshibaon,
yatanmaxon jato korosen amaanan, retemakanke;
21 Noara jaon manata iká iki; janra *Israel jonibo, jato xabáanoxiki ikax.
Ikaxbi jaskáibakanara moa kimisha nete iki.
22 Ja noobetan iká jawetii ainbobora, yamékirishoko ja mawá miin-
bakana oinni boibakanke. Ja boxon rotoanan joxon yoikinra, noa
rateibakanke,
23 Jatian boxon ja yora rotoax, jaton xobon bexonra, yoiibakanke, rabé
ángel merakana, jatian janki jato yoiibake, moa Jesús jiria.
24 Jatian jaskara ainbobaon yoiketian; ja nobé ikábo jawetii kaxon
oinkanaki iibake, ja ainbobaon yoia keskáshamanbi, ixonbi ja Jesús oinya-
maibakanke —akin.
25 Jaskáakin yoikin senenhaketian Jesussen jato yoia iki: —Matonra
ninkáyamai; itan jatíbi ja *profetabaon yoipaoni joiboribi maton ikon-
hayamaa iki.
26 ¿Matonki onanyamaa iká iki *Cristo, naikan kaamatianbipari neskati
onitsapitibo? —akin.
27 Jainxonra onantishamanhakin, jato yoipakea iki; ja wishá meran
iká; já yoii iká wishábo. Jato yoikin peokin ja Moiséssen, wishani kirika
merannoabo, jato yoia iki. Jainxon jatíbi ja *profetabaon wishaniboribi
jato yoia iki.
28 Jatian jain bokanai jemanko, moa nokókana iki. Jatian Jesúsbiribi,
karesai keská iká iki.
29 Ikaxbi jabaon jato betan banénon ixon, teakin neskáakin yoikana iki:
—Nobépari banéwe; moara yametai —akin. Jaskáakin akana Jesús jato
betan jain baneta iki.
30 Jaskatax moa mesan pii yakákana iki, jatianra pan bitaanan Dios
iráke aka iki. Jaskáaxon pakéxtaanan, jato menipakea iki.

31 Jatianpari já oinxon onankana iki, ikaxbi moa manóresa iki.
32 Jatian jatobires neskatibo yoyo ikana iki: —¿Ikonmarin ja wishá meran iká joibo, ja bain jokin noa jan onantishamanhakin yoi yoibeiranaitian non shinan meran xana chankatai keská noa iikirana? —ikibo.
33 Jainoax basiamai, moa bainbi Jerusalénhain beribakana iki; jain joxon nokokana iki; ja chonka westíora jawen raanabo, itan jato betan iká joniboribi tsinkíkana.
34 Jatian ja jain ikábaon jato yoikana iki: —Ikon riki non Ibo jiria, Simón Pedrokira pikóke —akin.
35 Jatian ja rabékan jato yoia iki; jabo bain kaaitian jaskáaibatabobiribi; jainxon pitinkoxon, jato pan tobapakeanan meniaitianpari Jesús onanhibakanabo.

Jaonmea onanaiboki Jesús pikota
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

36 Jatianra ja ibata jawékibo yoikin jenekanama iká iki. Jaskarabo yoii iikanainbi, jato naponshaman Jesús chankata iki. Jainxon jato saludankin neskáa iki: —Mato jakonbires Dios betan ibanon —akin.
37 Jato jaskáaketian jabo ikonbiresi rakékana iki. Kayara oinbirakanai ixon shinannax.
38 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Jaweakiki mato ratetai? ¿Jaweatiki maton ikonhaayamai?
39 Oinkanwe nato nokon mekenyabi nokon tae; eabi riki. Ea tii axon oinkanwe, westíora kayara namioma itan xaooma iki. Eara jatíbia iki oinkanwe —akin.
40 Jaskáakin jato yoitaanan, jawen meken betanbi jawen tae jato oinmaa iki.
41 Ikaxbi jabaon raroananbi ratetapari ixon, ikonhayamakanaitian, jato Jesussen yokata iki: —¿Matoki neno ja pitia iki? —akin.
42 Jaskáketian yapa xoi pakex menikana iki.
43 Ja menikana bixon, jato bebonxonbi pia iki,
44 Jaskáakin pia pekáo jato yoia iki: —Ja ea winota jawékibora ike, ja mato betanpari ixon, ja ea winótibo en mato yoiantana keskábo. Ja Moiséssen kirika meran yoiaibo itan *Profetabaon yoiaibo, jainoax ja Salmos meran yoiaiboribi —akin.
45 Jainxonra, jaskáaxon ja Wishá meran ikábo ninkákanti kopí, jato onanmaa iki.
46 Jaskáaxon jato neskáakin yoia iki: —Ja Wishá meranra yoiai, *Cristo mawataxbi, jawen kimisha nete itin jiriribiti iki.
47 Jatianra ja Jerusalénhainoa jonibopari jato yoikin peoxon; jawen janenko jatíbiainoa jonibo jato yoinoxikanai, jaton ochabo moa shinanxontima kopí, Dios ikonhakanon ixon.
48 Matobi riki ja neskara jawékibo oinna ixon jato yoitibo.
49 Enra mato raanxonti jake ja nokon Papan mato raanxonoxon yoini. Ikaxbi nato Jerusalén jemanpari ikanwe; ja naikanxon mato meniai atipana koshi maton biai kaman —akin jato aká iki.

Jesús naikan kaa
(Mr. 16.19-20)

50 Jainxonra Jesussen jawen raanabo, ja Betania jeman jato ioa iki.
Jainxon jawen meken bochiki sanáanan; jakonbires ikanon ixon jatoki
orana iki.
51 Jaskáakin jato aatibira, jato jenebaini naikan kaai moa keyata iki.
52 Jatianra moa rabikin senenhataanan, jabo raroshaman
Jerusalénhain boríbakana iki.
53 Jaskáxonra jatíbitian Dios rabiti xobo meranxon Dios rabikana iki.

SAN JUAN
Jesucristo ikábo yoikin Juanman wishaa

Diossen joi joni baneta

1 Nete joniamatianbira, ja joi ibo Cristo moa jaa iká iki, jara iká iki Dios
betanbi, itan jabiribi iká iki Dios.
2 Jara peokootiainoaxbi Dios betan iká iki.
3 Jákopíresa Diossen jatíbi jawékibo jonia iki, jan ayamaara jatíbi
jawékibo yamakeanke.
4 Jaibaresa iká iki jan jati, jatian jan jatira iká iki, jan jatíbi nato
netemea jonibo tenaa joé.
5 Ja joékanra yamé meranxon jakonma jawéki akanaitian jato tenaxon
jishtiakai. Jato jaskáakin tenaketian nokaakaskinbira jonibaon atipanya-
makana iki.
6 Westíora jonira jakatiai jawen jane jato *bautizanai Juan, jara
Diossen raana iki,
7 janbishaman oinxon onanna iketian, ja joékiriakin jato yoixon onan-
manon ixon. Jatian jaskáakin jan jato yoiabo ninkáxon onantaanan
ikonhakanti kopí.
8 Jaskara ikaxa, Juan iamaa iki ja joé, jara ja joékiriakin yoixon jato
onanmati kopí raana joáres iká iki.
9 Jatian ja ikon joé jan jatíbi nato netemea jonibo tenaira, moa nato
neten joibi iká iki.
10 Jara nato main joáx jonibo xaran jakatiai. Já meranxon Diossen nato
nete jonia ikenbira, nato netemea jonibaon onanyamareskana iki.
11 Jara joá iki jawen kaibo judíobo shinan, ikaxbi jabaonra biamakana
iki.
12 Ikaxbi jan biábo itan jan ikonhabora, Diossen bake itiakin jato imaa
iki.
13 Jaskáakin jato imaara, jaton rekenbo Diossen bake iká kopí iamaa iki,
jainxon yoranxon bakeakanamaboribi iki, nin jatonbinix keentaanan
ikanamaboribi, jabora iká iki Diossenbi jato jaskara imaa ikana.
14 Ja joi ibo Cristora, noa keska joniribi iká iki, itan nooxaran jakatiai,
jawen koshi shinanra non oinna iki, jabicho jawen bake iketian, jawen
papan menia koshi shinan, jara iká iki ani noimisti shinanya itan ikon
jawékibores yoiai.
15 Nato jonikiriakin jato yoiira iká iki nashimamis Juan neskati: “Nato
joni riki ja yoikin en mato ayantana, ja chiní joáira ea xewina kikin iki,
ea jamaatianbi japari japaoni ikax”, iki.
16 Jatíbi já jayata ani jawékiainoara, non jatíxonbi jaibakea icha jakon
jawékibo bia ixonbi, non biboresa iki.
17 Moisés meranxonra noa Diossen jawen esébo onanmaa iki; ikaxbi
Jesucristo meranxonra noa onanmaa iki, jawen ikon joibo itan noa
jaskáakin noiabo.
18 Tsonbira jawetianbi Dios oinyosma iki, ikaxbi jawen jabicho Bake
jabi Dios ixon, itan jawen Papa betanbi ikax jabé yoyo iki jaa ixonra noa
onanmaa iki, jawekeskarin Dios ixon.

Jato bautizanai Juanman Jesúskiriakin jato yoia
(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

19 Neskáraa iki Juan; ja *sacerdotebo betan ja Dios rabiti xobo meran
teetai *Levitabo akí, ja Jerusalénhainxon Judío koshibaon, tsoarin ja ixon
yokáti raana jaiba bexon yokákanontian.
20 Jaskáakin yokákana jan jato onantiakin yoia iki: —Eama riki, ja Cristo
—akin.
21 Jatian yokáribikana iki: —¿Jatian tsoakayarin mia? ¿Profeta Elías?
—akin. Jabi Juanman jato yoia iki: —Eara jama iki —akin, jabi
yokáboreskana iki: —Jaskara ikaxki, mia iki ja *Profeta joti yoikatikanai
—akin. Jatian Juanman jato yoia iki: —Eara jama iki —akin.
22 Jatian jabaon yoikana iki: —¿Tsoakayarin mia? Noa jan raanabo non
jato yoii katira jake ¿Minbixki mia jawe keska oinmeetai noa yoiwe? —
akin.
23 Jatian Juanman jato yoia iki: —Ea riki, ja jain joni jayamainkoniax:
'Bai benxoakanai keskáakinribi, maton shinanbo benxoakanwe maton
Dios binon', iki saí ikai, ja *Profeta Isaíassen yoipaoni keská —akin.
24 Ja jaskáakin Juan betan yoyo inon ixon *fariseobaon jato raana
bekanabaon,
25 yokákana iki: —Jaskara ikax miama iki ja Cristo, itan Elíasmaribi,
jainoax noa jaon manata *profetamaribi, jatian ¿Jawekopiki min jato
*bautizanai? —akin.
26 Jatian Juanman jato yoia iki: —Enra onpaxenres jato *bautizanai.
Ikaxbi jaráke westíora mato xaran, jara maton onanyamake.
27 Jara epekáo joái, jaskara ikaxa ea jawemabishoko ikax jawen zapato
risbitanibobi choroxonti jisáma iki —akin.
28 Jatíbi neskarabora winota iki, ja Jordán wean keiba iká Betaniain.
Jainxon, jato Juanman bautizanpachoainko.

Jesús Diossen Cordero
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

29 Nete xabáketianra, Jesús jakiriti joaitian Juanman oinna iki. Jainxon
jato yoia iki: "¡Oinkanwe, já riki ja Diossen *Cordero jan jatíbi jonibaon
ocha jato soaxonti!*
30 Já yoikinra en mato aká iki: 'Epekáora joái westíora joni; jara ea
xewina kikin iki, ea yamaatianbi japari japaoni ikax', akin.
31 Jaskáakin mato yoikinbira enribi ja joni onanyamaa iki, tsoarin ja
iki ixon. Ikaxbi jabira en jato onpaxenres jato bautizanbea iki, jaskáaxon
*Israel jonibaon ja onankanon ixon", akin.
32 Jainxon Juanman jato keshanribia iki neskáakin: "Enra aká iki
oinkin ja Diossen Shinan xotó keska joáx Jesussenbi yakátoshiketian.
33 Enribira ja onanyamaparia iká iki, tsoarin já ixon. Ikaxbi en jato ba-
utizanon ixon, ea jan raanatonra ea yoia iki: 'Tsokiki ja Diossen Shinan
joáx yakatai min oinnai; ja riki Diossen Shinanman jato *bautizanai',
akin.
34 Enbishamanra oinna iki jaskara kopíra en yoiai, ja Jesús riki ikon
Diossen Bakekon ixon", akin.

Jabopari jaonmea onannaibo itiakin Jesussen jato bia

---

* **1:29** Ja Diossen *Cordero iki iká riki, jatíbi jonibaon ocha kopi Cristo mawáti iketian yoii iká.

35 Jatian nete xabáketian, jain iibatainko Juan jakiribi iribaa iki, jaonmea onanai rabéya.
36 Jainxon Jesús kawanaitian oinxon, Juanman jato yoia iki: —¡Oinkanwe, oa riki ja Diossen *Cordero! —akin.
37 Jatian Juanman jato jaskáakin yoia ninkatax; jawen joni rabé Jesús kaai chibani kabékona iki.
38 Jaskati ja chibani bokanai ointaanan bechiakekainxon, jato yokata iki: —¿Jaweki maton benai? —akin. Jato jaskáaketian yoikana iki: —Maestró, ¿Jaweranorin mia jaa? —akin.
39 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Oinni bekanwe —akin. Jato jaskáa boxon oinkana iki jain jaa. Jaskatax jabébi jain iibaikana iki, jatian iká iki moa yantan.
40 Ja Juan yoii ikaitian ninkáxon, jan Jesús chibana westíoranin jane iká iki Andrés. Simón Pedron wetsa.
41 Ja Andrésra kaa iki, wetsa jawéki akamabi jawen wetsa Simón benai. Kaxon nokoxon yoia iki: —Ja Diossen katota Bakera non merabeiranke —akin.
42 Jaskáakin yoixon Andréssen jawen wetsa Simón Jesússiba ioa iki. Jatian kaketian jainbikon oinxon Jesussen neskáa iki: —Mia riki Simón, Jonassen bake; ikaxbi min janera ikai Cefas —akin (Ja iki Pedro iki iká).

Jesussen Felipe betan Natanael kenaa.

43 Jatian moa nete xabáketian, Galilea main kanoxon shinanna ikax, Jesús kaa iki. Kakin Felipe nokoa iki, jainxon yoia iki: —Ea chibanwe —akin.
44 Ja Felipe iká iki Betsaida jemankonia. Jatian ja Andrés betan Pedro iká iki ja jemamearibi.
45 Jaskataxa Felipe kaa iki Natanael benai. Kaxon yoia iki: —Ja yoikin, Moiséssen jawen esé kirika meran wishani, itan ja yoikinribi *profetabaon wishanira non nokobeiranke, ja riki Jesús, Nazarethainoa Josekan bake —akin.
46 Jatian Natanaelnin yoia iki: —¿Imenyati atipanke ja Nazaret jemameax noa jan jakon jawéki bexonti joni pikoti? —akin. Jaskataitian Felipen yoia iki: —Minbishamankaya oinni jowé —akin.
47 Jatian ja Natanael jaiba nokoti kaaitian, Jesussen jato yoia iki: —Jainra westíora joni joái, ja riki ikonshaman *israelita, jara jawetianbi jansoi yoyo iamai —akin.
48 Jatian Natanaelnin yokata iki: —¿Jaweranoaki min ea onanna iki? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Enra mia oinna iki, ja Felipen mia nokoxon yoiamatianbi. Ja higuera jiwi naman mia yakáketian —akin.
49 Jatian Jesussen jaskáa, Natanaelnin yoia iki: —¡Maestro mia riki ja Diossen Bake, mia riki ja Israel jonibaon apo! —akin.
50 Jaskáaitian Jesussen yoia iki: —¿Ja higuera jiwi naman mia yakata oinxonra en mia onanna iki, akin en mia akárespa riki min ea ikonhai? Jaskara ikenbira, nato bebonbires ani jawékibo min oinnoxiki —akin.
51 Jainxon jato yoiribia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, matonra nai chopeta oinnoxiki, itan ja Diossen ángelbo, ja jonin Bakeki beax jakiribi boribai, ikaitian —akin jato aká iki.

2

Peokin Jesussen ratéti jawéki aká

1 Jatian ja kimisha nete itin Galilea main iká Caná jemanko, wanoti
fiesta iká iki, jatian Jesussen titaribi jain iká iki.
2 Jatian ja wanotiainko jaribi chanikana, jaonmea onannaiboyabi
Jesús jain iká iki.
3 Jatian moa xea xeakanainbi vino keyota iki. Jaskati moa vino keyota
oinxon jawen titan Jesús yoia iki: —Moara vino keyóke —akin.
4 Jatian Jesussen yoia iki: —Ainbó ¿Jaweatiki min ea neskara yoiai? En
jaskara ati horara nokotamapari iki —akin.
5 Jaskáakin jawen baken yoia, jawen titan joxon jan jato jawékiamaibo
jato yoia iki: —Jatíbi mato jan ati yoiaitian, akanwe —akin.
6 Jatian jain iká iki sokota makan chomo, judíobo Dios rabii tsinkítiain
boax Dios bebon jakon inox jan onpax akáx chokikanai. Ja chomobaonra
weitai iká iki, posaka chonka, iamaax pacha litro onpax.
7 Jainxon Jesussen jan jato jawékiamaibo yoia iki: —Nato chomobo
onpax bochoakanwe —akin. Jato jaskáa, ja chomobo onpax bochoakana
iki.
8 Jainxon jato Jesussen yoia iki: —Rama ichama weaxon, jan jato
ikinnai koshi boxontankanwe —akin. Jato jaskáa boxonkana iki.
9 Jaskáaxon jan jato ikinnaitonin tanaa iki, ja onpax vinoa jaweranoa
bekanarin ixon onanxonmabi. Ja yonotibaonres onankana iká iki,
jabaon onpax bexon nachita ixon. Jaskáaxon jan jato ikinnaitonin ja
wanoai joni kenaa iki.
10 Jainxon yoia iki: —Jatíbi jonibaonra akai iki rekenpari jakon vino
jato xeamakin, jatian ja chanikana beabaon moa icha xeakana pekáora
akanai, ja kopímatani vino jato xeamakin; Ikaxbi minra ake ja jakon vino
ramakamanbi benxoakin —akin aká iki.
11 Nato jawékira iká iki ja Jesussen reken peokin, ja Galilea main
iká Caná jemankoxon, ja oinxon onanti ratéti jawéki aká. Jaskáaxon
jawen atipana koshi jato oinmaara, jaonmea onannaibo ja ikonhaax
bebonbires jaki koshikana iki.
12 Neskarabo winota pekáora moa Jesús Capernaúmhain kaa iki jaon-
mea onanaiboya. Jatian jawen titaribi jato betan kaa iki, jainoax jawen
wetsaboribi bokana iki, boax jaweti neteres jain ikana iki.

Dios rabiti xobo Jesussen jakonhaa
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 Jatian iká iki moa *Pascua iti ochóma, ja judíobaon fiesta. Jaskara
iketian jaonmea onannaiboyabi Jerusalénhain Jesús kaa iki.
14 Jain kaax nokotaanan, Dios rabiti xobonko kaxon jato nokoa iki,
jainoax waka bene maroaibo, oveja maroaibo, xotó inabo maroaiboribi,
itan jainxon jato koríki cambiaxonti akax yakákanaboribi.
15 Jaskakanaibo jato oinxon, risbí bixon, Jesussen rishkitiaa iki.
Jaskáaxon ja maroaibo, jaton wakabo, itan jaton ovejaboyabi jatíbi
jokonha iki. Jainxon ja koríki jato cambiaxonaibaon mesaboribi wer-
anaanxon koríkibo main jato saa akanana iki.
16 Jatian ja xotó ina maroaibobiribi jato yoia iki: —¡Natobo keyo
jokonhakanwe! ¡Nokon Papan xobo, jainoax jawékinin maroti xobo
ayamakanwe! —akin.
17 Jato jaskáaitian oinxon, jaonmea onannaibaon shinanrikana iki,
ja Diossen kirika meran neskáakin wishaa: “Ja min xobo meranxon

jaskátima ikenbi akanai oinnaxa nokon shinan meran ea tiritai keská iti iki", iki iká.
18 Jatian judío koshibaon, yokáribikana iki: —¿Jawe jawékiki min noa oinmai, jaskáaxon min koshi shinanman aká non onannon ixon? —akin.
19 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Nato Diossen xobo ras akanwe, kimisha neteres en jakiribi aríbanon —akin.
20 Jato jaskáaketian, judío koshibaon neskáakin yoikana iki: —Chosko chonka sokota baritia senenra akana iki, nato Dios rabiti xobo jankenhakin. Jatian ¿Minki atiki, kimisha neteres jakiribi aríbakin? —akin aká iki.
21 Ikaxbi ja xobo yoikin ayamaa iki Jesussen jato jaskákin. Jara iká iki jawen yorabi yoikin jato aká.
22 Jatian moa mawataxbi jiria pekáoparires, jaonmea onannaibaon shinanna iki, ja yoyo iantana joibo. Jatianpari onanxon ikonhakana iki, ja wishakan yoiai joibo itan Jesussen jato yoia joiboribi.

Jesussenra jatíbi jonibaon shinan onanke

23 Jatian Jerusalénhain ixon, ja *Pascua fiestatian ratéti jawékibo Jesussen akaitian oinxonra, ichaxon ikonhakana iki.
24 Ikaxbi Jesussen jato ikonhayamaa iki jaskatibo yoyo ikanainbi, jatíbi jaton shinanbo onanna ixon.
25 Jara maxkáyamaa iki jawekeskaki jonibo ikanai ixon wetsabaon yoitinin, moa janbi jonibaon shinan kikinhakin onanna ikax.

3

Jesús betan Nicodemo

1 Westíora *fariseora jaa iki, Nicodemo janeya judíobaon koshiribi.
2 Ja jonira westíora yamé Jesús betan yoyo iki kaa iki. Kaxonra Jesús neskaa iki: —Maestró, noa axeanon ixon mia Diossenbi raana joára non onanke; tsonbira min akai keskáakin ratétibo ati atipanyamake, ja Dios jato betanma iketian —akin.
3 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai, ja benati pikóyamaitonra, jawekeskaxonbi Diossen nai nete ointi atipanyamake —akin.
4 Jatian Nicodemon yokáribia iki: —¿Jawekeskataxmein noa iti iki benati pikoribii neskara yosi ikaxbi? ¿Noamein iti iki yosixbi non titan chixana meran jikii, jakiribi pikonox? —akin.
5 Jaskáaketian Jesussen Nicodemo yoia iki: —Ikonshamanra en mia yoiai, jaweratoki jene meranoax pikóyamai, itan ja Diossen Shinanman imaa shinan meranribi pikóyamai, jara Diossen nai netenko jikiti atipanyamake.
6 Ja jonin aká pikota bakera ja keska joniressibi iki. Ikaxbi ja Diossen Shinanman imaara, jawen shinan meran moa bená joni iki.
7 Jaskara iken: 'Jatíbira benatipari pikókanti jake', akin en mia aká ratéyamawe.
8 Ja niwera payatai jawen kenaobiribi, ikaxbi ja xoo ikai ninkákinbi min onanyamaresai; jaweraokeaxki beai itan jaweraoki boai ixon. Jaskararibi riki jatíbi ja Diossen shinanman, imaa jaton shinan meran benati pikotabo —akin aká iki.
9 Jainxon Nicodemon yokáribia iki: —¿Jawekeska jawéki yoikasirin nato? —akin.

10 Jatian Jesussen yoia iki: —¿Miakaya ja *Israel jonibo axeai ixonbiki,
ja en mia yoiai jawékibo min onanyamaa?
11 Enra mia pontéshaman yoiai; ja non onannabora noa yoyo ikai
itan nonbishaman oinnaboribira non mato yoiai. Ikaxbira maton noa
ikonhayamai ja non mato yoiaibo.
12 Jatian ja nato netemea jawékibo en mato yoiaitian ea ikonhaya-
makinra, jawekeskaxonbi ja naikanmea jawékibo en yoiaitian maton ea
ikonhati atipanyamake.
13 Tsoabira jawetianbi naikan kaa yamake, ja jonin Bakeresiki ja
naikanmeax joá.
14 Moiséssenra aká iki, janbi yami ronoataanan jiwin axon, jain joni
jayamainkoxon jato chankanxonkin, jaskáakinribira ja jonin Bake jiwin
axon bochiki chankankanti jake.
15 Jatíbi ja ikonhax jaki koshiaibo, jatíbitian jati neteya iti kopi.

Diossen jatíbi nato netemea jonibo noia

16 Akonbireskin nato netemea jonibo noixonra, jawen jabicho bake
jato Diossen menia iki, jatíbi já ikonhaibo, mawáyamai jatíbitian jati
neteya ikanon ixon.
17 Nato netemea jonibo masá tenemati kopíra ayamaa iki, Diossen
jawen bake nato neten raankin. Janra raana iki, jan akinnaton nato
netemea jonibo kishpinmeekanon ixon.
18 Jaweratonki Diossen Bake ikonhaa, janra moa masá teneyamai.
Ikaxbi jaweratonki ikonhayamai, jara moa masá tenetiain iki; Diossen
jabicho Bake ikonhayamaa kopí.
19 Ja ikonhayamaibora moa masá tenetiain iki; jatian jakonma
jawékibores akí jakanabo ixonra, ja joé joxon jato tenaketian, ja joé omisi
yamé meranres ikana iki.
20 Jatíbi ja jakonma jawéki akí jaabaonra, ja joé kikinbiresakin omisai,
jaskara kopíra ja joé pataxkashamakanai, jaton jakonma akaibo jato
jishtiaxonaketian.
21 Ikaxbi, ja ikon join yoiai keskatires jakanabaonra, joé pataxkanai
jato tenanon ixon, jaskáaxon jatíbi ja Diossen keena keskábores akanaibo
oinkanti kopí —akin aká iki.

Jato bautizanai Juan jakiribi Jesúskiriti yoyo ika

22 Jaskata pekáo Jesús jaonmea onannaiboyabi Judea main kaa iki;
kaax jawetio basi jato betan jain iká iki. Jatian jain ikai kamanpari jato
Diossen janenko nashimaa iki.
23 Jatian Juanribi iká iki, ja Salim iká ochóma Enónhainxon jato bauti-
zani, jain icha onpax jaketian. Jaskara kopí jato bautizanon ikax jain
bokanketian, jato imaa iki.
24 Neskarabora winota iki Juan cárcel meran akanamapari inontian.
25 Ikaxbi ja Juanmamea onannaibo betan, westíora judíora, koshi join
iananani peokookana iki, jaskatax ja Dios bebon jakon iti yoii.
26 Jaskataxa jaonmea onannaibo Juanhiba bokana iki, boxonra
neskáakin yoikana iki: —¿Minki shinannai ja Jordán keiba miibetan
iantana joni? Ja yoikin min noa ayantana, ramara jaribi jato bautizani
iitai, jakopíra ichaxon já chibankanai —akin akana iki.
27 Jaskáakanketian Juanman jato yoia iki: —Diossen jato shinan menia-
maara, tsonbi jawen shinanmanbi jato jaskáati atipanyamake.

28 Matonbira ea ninkata iki eama riki ja Cristo, eara jakiriakin jato yoiti
Diossen raanares iki, akin en jato akaitian.
29 Ja wanotiainkora, ja wanoai joni iki ja jan biai ainboya, jatian
ja wanoai joni jabé kikin raenanaira, jato betan jain ixon jawen joi
ninkatax raroai; Jaskaribiira ea ikonbiresi raroai, ichaxon ja Cristo
ikonhakanai maton ea yoiai ninkatax.
30 Ja jonira jatíbiain kikinni ninkakaati jake, jatian eabiribira moa
ninkakatima iki.

Cristo riki ja naikanmeax joá

31 Ja naikanmeax joá Jesussiki jatíbi jonibo xewina kikin joni. Jatian
ja nato mainmeabora nato mainmea biribi iki, jaskara kopíra nato
mainmea jawékibores jabaon yoiai. Ikaxbi ja naikanmeax joá riki jatíbi
jato xewina kikin joni.
32 Jaskara kopíra jan akai ja naikanxon oinna, itan ninkata jawékibo
jato yoikin, ikaxbi jan jato yoiai joibo, tsonbi ikonhayamakanai.
33 Ikaxbi jaweratonki ikonhaai, janra noa onanmai ja Diossen yoiaibo
riki ikon ixon jan onanna.
34 Jaskáakin Diossenbi raana joá ixonra, Diossen joibores yoiai,
Diossenbi ayorabireskin jawen shinan menia kopí.
35 Papa Diossenra jawen bake noike, jaskara kopíra jawen atipana
koshi menixon, jatíbi jawéki jawen mekenman jenea iki.
36 Jaweratobaonki ja Diossen Bake ikonhaai, jabora moa jatíbitian jati
neteya iki. Ikaxbi, jaweratoboki ja Diossen Bake ikonhatinin keenyam-
abiresai, jabora jati neteoma inóxiki, jaskara kopíra moa Diossen jato
akonbireskin castigantiresbo iki —akin aká iki.

4

Jesús betan Samariainoa ainbo

1 *Fariseobaonra yoikanai ninkaxon onankana iki, ja Jesussen jaon-
mea onannaibo itiakin jato biboresai, itan Juanman jato imai bebonbire-
sibi jato bautizanai.
2 (Jesussen jato bautizanainmabira ikana iki jaskati, jaonmea onan-
naibaonreskaya jato imainbi).
3 Jatian moa jaskara onannax, Judea mainmeax moa Jesús Galileanko
karibaa iki.
4 Jatian jain kaai, Samaria mainbi winókaini kati iká iki.
5 Janbi kaax ja Samaria main iká Sicar jemanko nokokana iki, ja
Jacobnin jawen bake José mai iboamani ochóma.
6 Jainra iká iki ja Jacobnin pozo, jain kaaxa paxkinax Jesús yakata iki.
Jatian iká iki moa bariapan ikibi.
7 Ja Jesúsbicho jain tantii iitainbi westíora Samariainoa ainbo joá iki ja
pozonkonia onpax bii, jain kaketian Jesussen ja ainbo aká iki neskáakin:
—Ea ichama onpax meniwe en xeanon —akin.
8 Jatian jaonmea onannaibobiribi ikana iki jeman bokana, ja jawékiati
maroi.
9 Jatian ja judíobo *Samariainoabo betan jakoni raenanyamakanai
iketianra, ja ainbaon Jesús neskaa iki: —¿Jaweatiki judío ixonbi min ea
onpax yokatai? Eara Samaria ainbo iki, min ea jaskáati ikaxbi —akin.
10 Jaskáabi Jesussen neskáakin yoia iki: —Minra onanyamake ja
Diossen mia menikasai jawéki, jainxon tsoarin jan mia onpax yokata joni

ixonribi min ea onanyamake; onanxonra min ea kaya onpax yokákeanke. Jatianra en mia meniti iki, mia jayakax jatíbitian jati onpax —akin aká iki.

11 Jatian, ja ainbaon yoia iki: —Ja pozomea onpaxa chichóyora iki, itan min jan weaxon tsekatiribira yamake. ¿Jatian jaweranoakayaki ea jan jatíbitian jamati onpax min ea meniti iki?

12 Nato pozora non reken papashoko Jacobnin axon noa jenexonbaina iki; nenoa onpaxa janribi jawen bakeboyaxonbi xeapaoniki, jainoax jawen yoinabaonribi ¿Jaskara ikaxki mia já bebonbires onan itan koshi iki? —akin aká iki.

13 Jaskáabi Jesussen neskaa iki: —Jaweratobaonki nato pozomea onpax bixon xeai, jabora jawekeskataxbi nomii jeneyamakanai.

14 Ikaxbi, tsonki ja en menia onpax xeai, jabora jawetianbi nomin iwetsatima iki. Ja en menia onpaxra jato meran ikax, jawetianbi tsosinhosma jene pononai keská iti iki, jaskakinra jatíbitian jan jato jamati iki —akin.

15 Jatian ainbaon yoia iki: —Rama ja onpax ea meniwe, ea jawetianbi nomin iwetsayamanon, jatianra nato pozomea onpax bii ea jowetsatima iki —akin.

16 Jatian Jesussen neskáakin yoia iki: —Kamentanwe min benepari kenai mia jakiribi joríbanon —akin.

17 Jaskáaketian ja ainbaon neskaa iki: —Eara benooma iki —akin. Jaskáakenbi Jesussen yoia iki: —Ikonra min yoike mia benooma.

18 Miara pichikai benoa iki. Jatian rama mia jabé jaa jonira, min benema iki. Jaskara ixonra, min ea akonkin yoike —akin aká iki.

19 Jesussen jaskáa ratéxon, ja ainbaon neskaa iki: —En oinnara mia profeta iki.

20 Ja non rekenbaonra nato mananmanxon Dios rabipaonike; ikaxbi mato judíobaonbiribi yoiai, Jerusalén jemanxonbichores non Dios rabiti —akin aká iki.

21 Jaskáa Jesussen yoia iki: —En mia yoiabo ikonhawe ainbó; iitira nete nokónoxiki nato manain joxónmabi itan Jerusalénhain kaxonmabi ja non Papa Dios jatíbiainxon rabikanti nete.

22 Mato samaritanobaonra onanyamake maton ja rabiai; ikaxbi noa Judíobaonreskayara onanke ja non rabiai Dios, jan noa kishpinmati Judíoboibakeax joái iketian.

23 Ikaxbi netera nokóti jake, ja non Papa Dios ikonhataanan rabiaibon jawen Shinanman akinnaton, akonkin jaton shinanyaxonbi rabikanti nete, ja netera moa ramabi senenke. Jaskáakinshaman ja rabiaibaon rabitininra non papa Dios keenai.

24 Dios iki shinanres jaskara kopíra já rabiaibaon akonkin jaton shinanyaxonbi rabikanti jake, ja Diossen Shinan keenai keskáakinshaman —akin.

25 Jaskáa ainbaon yoia iki: —Enra onanke, ja Cristo joti. Janra joxon noa jatíbi jawéki onanmanoxiki —akin aká iki.

26 Jaskaketian Jesussen yoia iki: —Ja riki ea, ja miibetan yoyo ikai —akin aká iki.

27 Jaskara yoii iibekonaitian Jesussenmea onannaibo nokokana iki, nokóxon oinkana iká iki, Jesús ainbo betan yoyo iki. Jaskatai oinnax, ikonbiresi ratékana iki; ikaxbi tsonbi ¿Jawe keeniki mia iitai? Itan ¿Jawe yoiiki mia ja ainbo betan iitai? akin ayamakana iki onsatanxon.

28 Jatian ja ainbo, jainbi jawen chomo jenebaini ishtoi kaa iki, kaaxon
ja jemamea iká jonibo jato neskáakin yoia iki:
29 —Bemenkanwe westíora joni oinni, janra ake, jatíbi en aká jawékibo
ea yoipakexonkin, ¿Natomarin ja *Cristo? —akin jato aka iki.
30 Jaskáakin jato ainbaon keshana, ja jemamea jonibo Jesús oinni
bekana iki.
31 Jatian jaonmea onannaibaonbiribi ja Jesús jawékiamakaskin, na-
totanibires piwé Maestró akin akana iki.
32 Ikaxbi jan jato yoia iki: —Nokon pitira moa jake, jara maton
onanyamake —akin.
33 Jato jaskáa jaonmea onannaibo, yokakanankana iki neskati: —¿Tson
jawékiati bexona pixonmein noa jaskáake? —ikibo.
34 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —Nokon jawékiati riki ja Diossen
yoiai keskati ea jati, itan ja ati ea raana jawen tee en senenhaxonti.
35 Matora ikai: 'Chosko oxeparira maxkáke nato trigo bimi non tsekati',
iki. Ikaxbi enbiribira mato yoiai neskáakin; jonibo oinxon jatoakin shi-
nankanwe, jabo riki ja wainko trigo banaa moa senenketian tsekatires
keskábo.
36 Ja bimi tsekai keskáakin jato akinni teetaibaonra kopí binoxiki,
jaskáakin jato akinnabo moa jati neteya ikanaitian. Jaskara ikaxa ja bero
banai teetabo betan, ja bimi tsekai teetabo kikinni rarokanti jake.
37 Ikon yoiira ikanai: 'Wetsa jonin banaketianra, wetsa jonin tsekai',
iki.
38 Jaskaribiakinra en mato bimi tsekati raana iki, mato jain banai
teetamainkobi. Wetsabora kikinni teekana iki ja bero banai, jatian
matonbiribi rama ja bimi tsekaresai —akin jato aká iki.
39 Jatian ja jeman ika icha samaritanobaon Jesús ikonhakana iki,
já onannama ixonbi: "Jatíbi en aká jawékibora ea yoixonke", akin ja
ainbaon jato keshana.
40 Jato jaskáaka bexon jain nokóxon ja Samaria jonibaon, Jesús yoikana
iki, jatoibapari baneti. Jaskáakana, rabé neteres Jesús jatoiba baneta iki.
41 Jaskati ja jeman banéxon janbi jato yoiai ninkatax, ja ikonhataanan
bebonbires jaki koshikana iki.
42 Jatian ja ainbo neskáakin yoikana iki: —Ramara non ikonhai ja
min noa yoia kopíbichoma. Nonbishaman ninkáxonribira non ikonhai.
Jakopira moa non ononke, nato riki ikon jan jatíbi jato kishpinmati joni
iki ixon —akin ja ainbo akana iki.

Apo betan teetai sontárobaon koshin bake isinai, Jesussen benxoaa

43 Jatian jain rabé nete itaanan moa Jesús Galilea main kaa iki.
44 Ja Jesussenra moabi jato yoia iká iki: Jawetianbira westíora profeta,
jawen mainxonbi tson ikonhayosma iki akin.
45 Jaskara ikenbira ja Galilea main nokoketian, jainoa jonibaonbiribi
jakonshaman shinanyaxonres ja Jesús bikana iki. Ja *Pascua fiestatian,
Jerusalénhain ixon, ratéti jawékibo akaitian jatonbi oinna ixon.
46 Jaskatax kaax Jesús nokota iki, ja Galilea main iká Caná jeman,
jainxon onpax vinoayantanainko. Jatian jainribi iki iká apo betan teetai
oficial, jawen bake iká iki isinai Capernaúm jemanko.
47 Jain ixon, ja joni koshin ninkata iki, Judea mainmeax joáx, Galilea
main Jesús nokota. Jaskara ninkatax, Jesússiba ja joni joá iki, jaiba joxon

yoia iki, jawen bake isini mawatibishoko iketian, ja benxoaxoni jabé jawen xobon kanon ixon.
48 Jaskáabi Jesussen yoia iki: —Matonra ea ikonhai en jaskáakinbo ratéti jawékibo akaitian oinxonres —akin.
49 Jaskáabi ja oficialnin iokashorakin yoia iki: —Ishtontani kamenwe, ja nokon bake mawatamatianbi —akin.
50 Jaskáabi: —Moa masá shinanyamai, karestanwe min xobonko; ja min bakera moa jakon iki —akin Jesussen aká iki. Jaskáakin Jesussen yoia ja jonin ikonhaa iki. Jaskatax moa karibaa iki.
51 Moa kaaitian, jawen yonotibaon bechixon yoikana iki: —Min bakera moa benxoke —akin.
52 Jatian jaskáakana, jato yokata iki: —¿Jawetianshamanki iká benxoi? —akin. Jatian yoikana iki: —Bakish bari matanxameketianra moa yoná jeneibake —akin.
53 Jaskáakin yoikana ja jonin shinanna iki, bakish jain barishamanribi: “Min bakera moa benxoke”, akin, Jesussen aibata. Jaskáaxon ja jonin jatíbi jawen xobon ikáboyaxonbi, Jesús ikonhakana iki.
54 Natora iká iki, ja rabé itin ratéti jawéki Jesussen aká. Ja Judeainoax jakiribi Galilea main kanontian.

5

Betesda janeya ianshokoainxon isinai joni Jesussen benxoaa

1 Jatian iikin, Jerusalénhainxon judíobaon fiestaaka iki; jatian jato betan ja fiesta winoti Jesús jain kaa iki.
2 Ja Jerusalén jemanra jake jan carnerobo weitai ani xepóti, jatian ja ochóma iká iki westíora xantóshoko jawen jane Betzatá, judíobaon join aká. Jatian ja ianshoko kexá iká iki, jain otati pichika peota akana keoyoa.
3 Ja peotabaon iká iki icha isinaibo main rakatabo, benchebo, chantobo, yora jiriomabo, jainxon ja jene yakitai manai.
4 [Jatian westíora Ángelra basibores jain jokátiai, jatian joxóntiibi ja jene yakímaa pekáo janpari ja jene tsakaabo, meskó isinyabo benxokatikanai]
5 Jatian jainribi iká iki, westíora joni moa kimisha chonka posaka baritia isinai.
6 Jain rakáketian kaxon Jesussen nokoa iki. Nokóxon onanna iki moa basi isinai riki ixon. Jaskara kopí yokata iki: —¿Miaki min isin benxokasai? —akin.
7 Jesussen jaskáa, ja isinaitonin yoia iki: —Eara keenai benxotinin, ikaxbi ja jene yakitaitian ea jan boxon nenantira yamake. Enbix ea kaabira, jatonpari boxon jene tsakakin ea mawinkanai —akin aká iki.
8 Ja isinaitonin jaskáabi, Jesussen yoia iki: —Wenixon min rakáti bibaini katanwe —akin.
9 Jaskáakin yoiatianbi ja joni jawen isin benxoa iki; jaskatax jawen rakáti bibaini moa kaa iki. Ja netera iká iki tantiti nete.
10 Jatian jaskáakin ja Jesussen benxoaa joni kaaitian oinxon, judío koshibaon akana iki neskáakin: —Ramara tantiti nete iki jaskara ikenra, ja min rakáti papibaini mia kati atipanyamake —akin.
11 Jaskáabi, ja jonin yoia iki: —Ikaxbi jan ea benxoaa joninra ea yoike: ‘Min rakáti bibaini katanwe’ —akin.
12 Jato jaskáa, yokáribikana iki: —¿Tsoarin ja jaskáakin wenixon min rakáti bibaini katanwe akin mia aká? —akin.

13 Jaskáakanabi, janshaman benxoaa onanyamaxon, jawebi jato yoiamaa iki; ja benxoabaini moa Jesús joni icha xaran onantimakaini kaketian.
14 Jatian jaskáa pekáo ja benxoaa joni Jesussen meraribia iki, Dios rabiti xobo meranoa, jainoa nokoxon yoia iki neskáakin: —Ramara moa mia benxoke, moa jakiribi ochayamawe, mia ikátiai bebonbiresa mia iribanake —akin.
15 Jaskáakin Jesussen yoia, ja joni pikókaini kaa iki, ea jan benxoaa joni riki Jesús iki ixon ja judío joni koshibo yoii.
16 Jatian jan jato yoia onanxon, judío joni koshibaon moa Jesús jakonmaakana iki; tantiti netenbi neskara jawékibo akaitian.
17 Jaskarabo shinankanai onanxon, Jesussen jato yoia iki: —Ja nokon Papara jawetianbi teeti jenéyamai, jaskara kopíra earibi teeti tantiamai —akin.
18 Jato jaskáaketianra judío joni koshibaon, bebonbires reteti shinankana iki. Ja tantiti nete mekeyamai kopíbichoma, Dios riki nokon Papa iki ikaitian ninkaxon, natora Dios keskaribi ikasi iki ixon shinanxon.

Diossen Bake yoiti koshia

19 Jaskáakinbo joni koshibaon shinankanaitian, Jesussen jato aká iki, neskáakin: "Ikonshamanra en mato yoiai, maton onannon ixon. Jawen keena keská ati, ea Diossen raana ixonra, nokon shinanmanbi en jawebi ati atipanyamake; ja Diossen Bake ixonkayara jan shinannai keskáribi en shinannai. Jaskara ixonra ja nokon Papan keena keskábores en akai.
20 Nokon Papanra ea noike, noixonra jatíbi jan akai jawékibo ea oinmai; jainxonra ja en aká bebonbires ratéti jawékibo ea amati iki. Jaskarabo en akaitian oinnaxa, ja en joni benxoaketian oinnax ratéibata bebonbires mato raténoxiki.
21 Ja nokon Papa Diossen mawábo jiriataanan jato jamai keskáakinribira; jawen bake ixon, enribi mawábo jirimataanan jato jamai, ja en jaskáati shinannabores.
22 Jaskara ixonra, ja nokon Papa Diossen tsoabi jakonmaakin yoiti atipanyamake ocha akanaitian. Janra jatíbi jawen atipana koshi ea menia iki ja jakonma jawéki akanaibo en jato yoixonon ixon.
23 En jaskáaitian oinxon ea kikinman shinantaanan, ja nokon Papa akanai keskáribiakin earibi rabikanti kopí. Jaweratobaonki ea kikin shinanxon rabiamai, jabaonra jan ea raana nokon Paparibi rabiamakanai.
24 Enra mato ikonshaman yoiai, jaweratobaonki, ja en yoiai jawékibo ea ninkaxonai itan jan ea raana nokon Paparibi ikonhaai, jabora moa jatíbitian jati neteyabo iki; jaskara kopíra moa masá teneyamanoxikanai, moa manotiain kaai iitibi kishpinmeetabo kopí.
25 Ikonshamanribira en mato yoiai; moara nete nokotai, ramara peokooke, jatíbi mawábaon ea Diossen Bake iketian nokon joi ea ninkáxonkanti nete. Jatian ja nokon joi ea ninkáxonabora, jatíbitian janoxikanai.
26 Ja nokon Papara tson jamaamabi jawen atipana koshinbi jake; jaskaribi itiakinra ea imaa iki ea jawen bake iketian.
27 Jainxonra ja jonin Bake yoiti koshi shinan menia iki, jakonma akanabo iketian jato yoixonon ixon.
28 En mato jaskáakin yoia, ratéyamakanwe; netera nokonoxiki, jatíbi mawatabaon nokon joi ninkákanti nete.

29 Jaskáakin ninkataxa ja minmeeta kini meranoaxbi pikonoxikanai;
jatian ja Dios keena keskáakin jakon jawéki akáboresa, jati neteya inox jiri-
noxikanai. Ikaxbi ja jakonma jawéki akábora masá tenetiain potakaanox
jirinoxikanai.

Jaskarainxon Jesús yoiti koshia non onanti

30 Enra nokon shinanmanbi jawebi ayamai, enra jaton iká jawékibo
jato yoixonai, ja nokon Papan jaskáati yoiaboresibi, jato jaskáakinra ja
ikana keskábiakin en jato akai, jakopíra jaton aká jawékishamanbores en
jato yoixonai, nokon shinanmanbi ayamai kopí. Eara keenai jan ea
raana nokon Papa keenai keskáres axontinin.

31 Jatian ja nokon ikabo yoii enbixbi ea yoikaatara, ja en mato yoiai
jawékibo ikonma ikeanke.

32 Ikaxbi jarake wetsa joni, jan nokon iká jawékibo mato yoiai, jan mato
yoiai joibora ikon iki.

33 Matonra jato Juanhiba raana iki; tsoarin ja iki ixon yokáti, jatianra
jan mato ikon jawékibo yoia iki.

34 Eara wetsa joninbires jaskáakin yoiai ikashamai; ikaxbi ea ikonhaax
mato kishpinmeenon ixonra en mato jaskáakin yoiai.

35 Juanra iká iki, lamparin joekan mato tenai keská. Jaskara ikaxa, jan
jaskáakin yoiai ninkatax mato jawetio basishokores rarokana iki.

36 Ikaxbi jarake ja Juanman yoia bebonbires ikonshaman jaskáaxon ea
Diossen raana maton onanti: Ja riki ja nokon Papan raana joxon, jawen
tee ati yoiabores senenhakin en ratéti jawékibo akai.

37 Jainxon ea jan raana nokon Papanribira ekiriakin jato onantiakin
yoiai, jawetianbi jawen joi maton ninkatama, itan jabishamanribi ma-
ton oinnama ikenbi.

38 Jaskáakin mato yoiabira, jawen joi maton ninkáxonkashamaa iki, ja ea
jan raana joá ikenbi maton ikonhakashamai kopí.

39 Matonra akai kikinhakin onannoxon tanabokin Diossen joi yoyo
akin; jaskatax jatíbitian jati neteya iti shinanxon. Maton jaskáakin
shinannaibira, ja Diossen wishá kirika meran iká joibaon eares mato
yoixonai.

40 Jaskara ikenbira maton ea ikonhakashamai, jatíbitian jati neteya en
mato imati ikenbi.

41 Eara keenyamai ja en akai jawékibo kopíres ea jonibaon rabikantin.

42 Jainxonra en onanribike maton akonkin Dios noiamabo.

43 Eara joá iki nokon Papan janenko; jaskara ikenbira maton ea ikon-
hakashamai. Jaskakinbira maton atiki wetsa joni jawen shinanmanbi
joketian jares maton ikonhakin.

44 Matonra jawekeskaxonbi ea ikonhayamai, wetsabaonres jakonman
yointaanan rabitinin keenaibo ixon, jatian Diossenkaya mato jaskáati
ikenbi maton ja benayamai.

45 Jaskara ixon shinanyamakanwe, ea riki ja maton jakonma akaitian
nokon Papa jan keshanai ixon, mato jaki koshia Moisés riki ja nokon
Papa jan jaskáakin keshanai.

46 Jatian ja Moisés ikonhaa ixonra, maton earibi ikonhakeanke. Jatíbi
jan wishaabora iká iki ea yoikin akábires.

47 Ikaxbi matonra ja Moiséssen wishanibo ikonhayamai ¿Jawekeskax-
onki ja en yoiai joibo maton ikonhati iki?" akin jato aká iki.

6

Icha joni Jesussen pimaa
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

1 Jainoax iiti jatíbi jaonmea onanaiboyabi Jesús Galilea ian keiba kaa iki. Jabi iki ja Tiberias ian.

2 Jain kaaitian icha jonin chibana iki isinaibo shinanmares benxoaitian oinkinres.

3 Kaax nokotax jaonmea onannaiboya Jesús mananman mapetax, jain yakákana iki.

4 Jatianra iká iki moa *Pascua fiesta iti ochóma; ja judíobaon fiesta nete.

5 Jain yakáxonra, Jesussen oinna iki joni icha ja chibani bekanaitian. Jaskara oinxonra Jesussen Felipe yokata iki: —¿Ramakan non jaweranoa jawékiati marotiki nato jati icha joni non pimati? —akin.

6 Moa shinanmanres jan ati onanxonbira Jesussen Felipe jaskáa iki. Janbiribimein jawekeska shinannai ixon onannoxonres.

7 Jatian Felipen neskaa iki: —Rabé pacha nete teexon bikanaitii koríkibira senentima iki non jan jawékiati maroxon, non jato ichama ichamashokobo jawékiamati —akin.

8 Jatian jaskakanainbi Simón Pedron wetsa Andréssenbiribi jato yoia iki:

9 —Nenora ike westíora bake pichika cebada aká panya, itan rabé yapaya. Ikaxbira, jatí icha joni betan jashoko senenti jisáma iki —akin aká iki.

10 Jaskáaketian Jesussen jato yoia iki: —Jatikaxbi yakákanon jato yoikanwe —akin. Jatian ja ikanainko iká iki icha xobi, jaskara iketian jainbi yakákana iki. Jatian ja bea jonibo benbobobichores toponkana ika iki pichika warankabira.

11 Jatian Jesussen, ja pichika pan bixon, Dios iráke aka iki. Jaskáakin senenhaxon, jaonmea onannaibo menia iki. Jatian jabaonbiribi ja yakatabo tekikin jato menipakea iki, jaton keenatiibo. Jatian ja rabé yapa bixon jaskáaribia iki.

12 Moa jawékiax potókanketian, Jesussen jaonmea onannaibo yoia iki: —Ja pikin texeakanabo tsinkikanwe yoyokooranake —akin.

13 Jato jaskáaketian ja cebada aká pichika pan ikainoax texea tsinkikana baneta iki, chonka rabé tasá bochopari jawékiakanama.

14 Jaskáakin Jesussen ratéti jawéki aká oinnax jonibo ikana iki: —Ikon natokaya riki ja joti ninkakaakatitai *profeta —iki.

15 Jaskati jatonbiribi yoyo ikanainbi Jesussen jato onanna iki, ja keenyamainbi boxon apo imati shinankanai. Jaskara onannax, jato potabaini jabicho mananman kaa iki.

Jene besenen niax Jesús kaa
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16 Moa yametaitian jaonmea onannaibo, jainxon manai ian kexa bokana iki.

17 Jatian jainxon Jesús manai iikanainbi moa yaméketian, ja Capernaúm jemanko boí moa shitákana iki.

18 Jatian bokanainbi niweaba koshi paketa iki. Jaskaketian ja ian ishtonbires bechon ania iki.

19 Jaskara bechon naponbi, pichika iamax sokota kilómetrobira moa
bokana iká iki, jainxon Jesús jene besenen niax jatokiriti joaitian mer-
akana iki, jaskáakin oinnax ikonbiresi rakékana iki.
20 Jatian Jesussen jato aká iki, neskáakin: —¡Ea riki, rakéyamakanwe! —
akin.
21 Jato jaskáaketian, moa onanxon rarokin, boten nanémakana iki,
jaskata basimabi boax, ja jain bokanainko moa nokókana iki.

Jesús benai jonibo bokana

22 Jatian nete xabáketian, ja ian keiba baneta jonibaon moa onankana
iki, Jesús kayamaibi ja jaonmea onannaibo jatobires westíora botenbicho
boibakana.
23 Jaskati iikanainbi, ja Tiberias jemameax bea wetsa botebo nokókana
iki, ja jainxon Dios iráke ataanan joni icha Jesussen pimaibata ochóma.
24 Jatian jawen joniboyabi Jesús rotoax, ja bote repiabaon
napokoobaini Capermaúmhain Jesús benai, jonibo bokana iki.

Jesús riki jatíbitian jan jati jawékiati

25 Boax nokóxon jaokea Jesús nokokana iki. Jainxon yokákana iki: —
¿Jawetianki mia neno nokota Maestró? —akin.
26 Jaskáakana Jesussen jato yoia iki: —Enra mato kikinhakin onanke,
ja ratéti jawéki akai oinxon ikonhai kopímara akai maton ea benakin, ja
mato pimaxon potóaibata shinanniresa ike mato joi.
27 Ja nekeabi basima keyotai jawékiatibichoira shinannires teeya-
makanwe, jan mato jatíbitian jati jawékiati benaikayara mato jaskáti
jake; jara ja jonin Bakenbichores mato meniti atipanke, jaskáati ja Papa
Diossen raana ixon —akin jato aká iki.
28 Jato jaskáa yokáribikana iki: —¿Jawe jawékikayaki non ati iki, ja
Diossen noa amakasai tee non axonti kopí? —akin.
29 Jaskáa jato yoia iki: —Ja maton atin Dios keenai tee riki, jan raana
joá maton ikonhatininres —akin.
30 Jato jaskáa, yokáribikana iki: —Ja oinxon non mia ikonhati kopíki
¿Jawe ratéti jawéki min noa axonti atipana? ¿Jawe teebokayaki min akai?
31 Non reken papabaonra akana iki, jain joni jayamainkoxon maná
janeya jawékiati pikin. Ja yoiira ikai Diossen joi meran neskati:
'Naikamea jawékiatira Moiséssen jato pimaa iki', iki —akin akana iki.
32 Jaskáakanketian Jesussen jato neskaa iki: —Ikonshamanra en mato
yoiai, Moiéssenra ayamaa iki, ja naikanmea jawékiati jato menikin.
Nokon Papa Dioskayara iká iki, jan jato meniai. Ramara jabiribi iki, ja
naikanmea ikon jawékiati jato meniai.
33 Ja jawékiati jato Diossen meniaira, naikanmea janbi raana joá iki, ja
jawékiaxa jatíbi jonibo jati atipanke —akin jato aká iki.
34 Jatian jabaonbiribi ja jawékiatinin keenkin yokákana iki: —Ibó, rama
ja min yoia jawékiati noa jatíbitian menikin jeneyamanoxiwe —akin.
35 Jaskáakana, jato Jesussen yoia iki: —Ea riki ja jan jati jawékiati, tsoaki
eiba joái, jara jawetianbi jawékiatinin itima iki; jatian tsonki ea ikonhai,
jara jawetianbi nomin iwetsatima iki.
36 Ikaxbira en mato yoia iki; moabi ea oinna ixonbira maton ikonhaya-
mai akin.
37 Jatíbi ja nokon Papan ea menia jonibora, eki bekanti jake, jaskati
bekanaitianra jawekeskaxonbi en jato biamati atipanyamake.

38 Eara nokon keena keskáres akí naikanmeax joáma iki. Eara joá iki
nokon Papan raana, jawen keena keskáres axoni.
39 Jatian ea jan raana nokon Papan shinan riki, jatíbi ea jan menia
jonibo, jawekeskaxonbi en jato manómatima; jara keenai moa nete
senenketian, mawákanabo ikenbi en jato jirimaribatin.
40 Ja nokon Papan shinan riki, Diossen bake oinxon, ikonhaax jaki
koshiaibo, jatikaxbi jati neteya ikanti; jatian moa nete senenketianra en
jato jirimanoxiki —akin jato Jesussen aká iki.
41 Jato jaskáa, ja judío koshibo sinati jakonmaibo Jesúski yoyo iki
peokookana iki: “Ea riki ja naikanmeax joá jawékiati”, akin jato aketian.
42 Jaskati ikana iki ja Jesús yoii neskati: —¿Natomarin ja Josekan bake?
Jawen papa betan jawen titara non kikinhakin onanke. Jatian ¿Jawekopíki
ramabiribi, eara naikanmeax joá iki iitai? —iki ikana iki.
43 Jaskakanaitian jato Jesussen neskaa iki: —Jaskati jakonmai yoyo
ikibo moa jenekanwe.
44 Jan ea raana nokon Papan jato bearesa eki bekanai, tsoabira jaton-
binix eki bekanti atipanyamake. Jatian ja beabora, moa nete senenke-
tian, mawatabo ikenbi en jato jirimanoxiki.
45 Ja *profetabaon wishani kirika meranra ikai neskati: ‘Diossenra
jatíbi jonibo jato onanmanoxiki’, iki. Jaskara kopíra jatíbi ja nokon Papan
yoiaibo ninkaxon ikon jawéki onannabores, eki bekanai.
46 Tsonbira Dios oinnama iki; enbichoresa nokon Papa Dios oinna iki,
eabi jaibakex joá ixon.
47 Ikonshamanra en mato yoiai, tsonki ea ikonhaai, jara ea ikonha-
tianbi, moa jatíbitian jati neteya iki.
48 Ea riki ja jan jati jawékiati.
49 Maton reken papashokobaonra, jain joni jayamainkoxon maná
pikana iki, jaskáakin piaxbira, jatikaxbi máwatires keyókana iki.
50 Ikaxbi en mato yoiai riki, ja naikanmeax joái jawékiati; jaweratо-
baonki ja bixon piai, jabora moa mawáyamakanai.
51 Eabi riki ja naikanmeax joá jawékiati. Jaweratobaonki ja jawékiai,
jabora jatíbitian jati iki. Ja jawékiati en jato meniaira nokon yorabi iki.
Jara en jato meninoxiki, jatíbi nato netemea jonibo jakanon ixon —akin
jato aká iki.
52 Jatian jato jaskáa, judío joni koshibo tsinkitax neskatibo yoyo ikana
iki: —¿Jawekeskaxonmein atiki non pinon ixon nato jonin jawen yora noa
menikin? —ikibo.
53 Jaskakanaitian jato Jesussen yoia iki: —Ikonshamanra en mato
yoiai, jaweratobaonki ja jonin Baken nami piamai, itan jawen jimi
xeayamai, jabora jatíbitian jati neteoma inóxiki.
54 Ikaxbi tsonki ja nokon nami piai itan nokon jimiribi xeai, jara moa
jatíbitian jati neteya iki; jatianra moa nete senenketian, mawata ikenbi
en ja jirimanoxiki.
55 Ja nokon yorara ikon iki ja jawékiati, jatian nokon jimiribira ikon iki
ja xeati jawéki.
56 Jatian jan nokon nami piai itan nokon jimi xeaira, moa ebetan
jakonhirai já iki, jatian earibi jabetan jakonbires jake.
57 Jan ea raana nokon Papa riki jan jatíbi jawéki jamaa, jakopiresa ea
jake. Jaskaribiira ja nokon yorabi jawékiaibo, ea kopires janoxikanai.

58 Ea riki ja naikanmeax joá jawékiati, ja jawékiatira ja maton reken papashokobaon maná pikani keskáma iki, ja jawékiaxbi ikana iki máwatires keyoti; ikaxbi jaweratobaonki nato jawékiati piai, jara mawáyamaibiribi jatíbitian jati iki —akin jato Jesussen aká iki.

59 Jaskáakinbora jato Jesussen onanmaa iki Capermaúm jemankonia esé ninkati xobo meranxon.

Jan noa jatíbitian jamati joibo
(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

60 Jato jaskáakin onanmaa ninkatax, ja icha Jesús chibanaibo neskati yoyo ikana iki: —Nato noa yoiai joibora, kikinbires ninkátikomabo iki ¿Tsonmein nato joi senenhaxonti atipanke? —ikibo.

61 Jatian jato jaskáa, meskóbo shinannax jakonmaibo yoyo ikanaitian onanxon, jato yokata iki: —¿Ja en jaskáakin yoiatonki mato jakonma shinanmai?

62 ¿Jawe ibirati mato, ja jonin Bake jakiribi naikan kaaitian oinnax?

63 Ja Diossen Shinan riki jan jamai; ja yora keenai jawékibora jawemabi iki. Jatian en mato yoiwana jawékibo riki maton kayana itan jan mato jatíbitian jamai.

64 Ikaxbi jarake mato jatíribibo ea jan ikonhayamaibopari —akin. Jesussenra peokootainxonbi moa onanna iká iki, tsoaborin jan ikonhayamaibo, itan tsoarin já jakonhai keská iikinbi, jan jakonmaati ixon.

65 Jaskáaxon jato yoiribia iki: —Jaskara kopíra en mato yoia iki, ja nokon Papan jato eiba beyamaara tsoabi eiba beyamakanai —akin.

66 Jato jaskáatianbira ja Jesús chibani iitaibaon, ichaxon moa chibankin jenekana iki.

67 Jaskati moa bokanketian, jawen chonka rabé jaonmea onannaibo, Jesussen yokata iki: —¿Matonribiki ea moa chibankin jenekasai? —akin.

68 Jato jaskáa, Simón Pedron yoia iki: —Ibó, jatian mia chibankin jeneaxki ¿Tsoiba noa kati iki? Miabichoresiki noa jan jatíbitian jamati joi yoiai.

69 Jaskara kopíra non mia ikonhaa iki, nonra mia onanke, mia riki Diossen Bake —akin.

70 Jaskáaketian Jesussen neskaa iki: —Enra mato katota iki ja chonka rabé jonibi. Ikaxbi westíora riki mato xaran *Satanássen shinanya —akin jato aká iki.

71 Jato Jesussen jaskáara iká iki, ja Simón Iscariotin bake Judas yoikin jato aká, jaribikaya jawen chonka rabé joni ikainoa ixonbi, jakonhai keská iikinbi, jan jakonmaati onanxon.

7

Jawen kikin wetsabaonbi Jesús ikonhayamakana

1 Jaskarabo iká pekáora, Jesús Galilea main ikax, jatíbiain kakatiai. Jatianra Judea main kakáshamaa iki, jainxon judío koshibaon retenoxon benakanai kopí.

2 Ikaxbi, ja judíobo jaton peotabo akáx jain ikanti fiesta nete moa ochómaitianra,

3 jawen wetsabaon Jesús neskaa iki: —Nenobi banéyamai, Judeain katanwe. Abákanon, jainxonribi ja min ratéti jawéki akaibo, mia chibanaibaon oinkin.

4 Jawetianbira jonin já onankanon ixon, jawéki akin joneshoko
ayosma iki. Jaskarabo akai ixonkaya, icha joni bebonxon jato axon-
tanwe, abákanon mia onankin —akin akana iki.
5 Jaskáarakana iki, jawen wetsabaon já ikonhayamakin.
6 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Rama ikaxbira, ea jain kati nete
nokotamapari iki, jaskara ikenra, ea kayamapariai. Ikaxbi matonara
wetsa netenbires kati jakon iki.
7 Nato netemea jonibaonra mato omisyamakanai, jabo ikai keskatiribi
mato jaketian. Ikaxbi eara akanai omiskin, jaton jakonma jawéki akaibo,
en jato yoixonaitian.
8 Botankanwe, matobicho ja fiestanko, eara kayamapariai, ea jatian
katira nokotamapari iki —akin jato aká iki.
9 Jaskáakin jato yoiax, Galileankobi baneta iki.

Peotaninshokobo iti fiestanko Jesús kaa

10 Ikaxbi jawen wetsabo moa bokana pekáo, ja fiestanko Jesús
kashokoa iki. Jain kaaibira oinkanaketian, kikinni onantimatax kaa iki.
11 Jabira ja judío joni koshibaon, fiestanko benakin jeneyamakana iki.
Jaskati ikana iki: —¿Jaweranomein iki ja joni? —ikibo.
12 Jatian jonibo iká iki ja yoiaibobires, jatíribibo ikana iki: “Jakon joni
riki já”, ikibo. Jatian wetsabobiribi iká iki: “Jara jakonma joni iki, icha
jonira jato paranai”, ikibo.
13 Jaskati yoyo ikibi tsoabi jaton ninkákanonbi iamakana iki, ja judío
koshiboki raketi.
14 Jatian moa jawetii neteres fiesta keyóti maxkaketian, joneshoko
iitibi Jesús kaa iki, Dios rabiti xobonko. Jain kaxon, jato joi yoikin peoa
iki.
15 Jato jaskáaitian ninkatax, ja judío joni koshibo ratetax ikana iki
neskati: —¿Jawekeskaxon Diossen joi ayorakin onannarin, tson axeama
ixonbi? —ikibo.
16 Jatian jaskáakin shinankanai onanxon, jato Jesussen neskaa iki: —Ja
mato en onanmai joibora nokon shinanbima iki. Diossenra ea raana iki
mato jaskáakin onanmanon ixon.
17 Jaweratoboki Diossen keena keskáres ati shinanya iki, jabaonra
onanti atipanke; ja en mato onanmaiboki Diossen joi iki, iamax nokon
shinanmanbiki en jato yoiai iki ixon.
18 Ja jawen shinanmanbi yoyo ikai joni riki, jaskáaxon jashaman
rabikanon ixon benai ikaires. Ikaxbi, eabiribi ponteti yoyo ikai, jan
ea raana nokon Papabiribi rabikanon ikax, jaskara ikaxiki, jakopi ea
jakonmaakin yoikanti yama.
19 Moiséssenra ja senenhati esé mato menia iki. ¿Jaskaramarin? Jaskara
ikenbira, westíoraxonbi maton ja esé senenhayamai. Jakopira ea
retenoxon maton shinannai —akin jato aká iki.
20 Jaskáketianra, jonibaon neskaa iki: —Yoshin naikia ikaxa, mia
jaskatai ¿Tsonki mia retekasai? —akin.
21 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Westíoraakin en tantiti netenbi isinai
joni benxoaketianra, mato kikinbiresi ratékana iki.
22 Ikaxbi matora Moiséssen yoia iki, ja maton jakina rebichi xateti axé
jenetima, (jara iká iki ja reken papashokobaon jato yoia ikax, Moiséssen
yoiama), jatianra ja senenhakin maton akai, wetsatianbo tantiti nete
ikenbi jonin jakina rebichi xatexonkin.

23 Jaskara iken, ja Moiséssen esé senenhayamaa inaketian, tantiti nete
ikenbi ja benbo baken jakina rebichi jato xatexonai ikaxbiki, ¿Jawekopi
mato eki sinatai, ja tantiti nete ikenbi en isinai joni benxoa iketian?
24 Jaskara kopí, timenbires akanai jawékibo ointaananres, jato jakon-
maakin yoiamakanwe. Jato jaskáakinra maton kikinhakin onan-
shamanxon ati jake —akin jato Jesussen aká iki.

Tsoarin ja iki ixon Jesussen jato onantiakin yoia

25 Jatian jatíribi ja Jerusalénhain jakanabo ikana iki: —¿Natomarin ja
retekaskin benakanai joni?
26 Jato bebonxon joi yoiainbi akanai, tsonbi jawe yoiyamakin. ¿Moara
non joni koshibaonbira kikinhakin onanke, ja riki ja *Cristo joti
yoikatikanai iki ixon?
27 Ikaxbi ja *Cristo joketianra, tsonbi jainoax joá onanyamanoxiki.
Ikaxbi nato non ayorakin onanke jaweranoarin iki ixon —ikibo ikana
iki.
28 Jaskákanaitian, Dios rabiti xobo meranxon jato esei iikinbi,
koshínshaman jato Jesussen neskáakin yoia iki: —¡Jaskara ixon maton ea
onanke, jaweranoaxki ea joá iki ixon! Ikaxbi eara nokon shinanmanbi
joáma iki, jan ea raana riki jawetianbi paranmisma, jara maton
onanyamake.
29 Enresa onanke, jan raana jaibakeax joá, ixon —akin jato aká iki.
30 Jaskáketianra, joni koshibaon yatanti shinanna iki, ikaxbi tsonbi
ayamaa iki. Jaskáakanti nete senennamapari iketian.
31 Jaskakanainbira, ichaxon já ikonhaax neskatibo yoyo ikana iki: —
Jan noa kishpinmati *Cristo joxonmein ¿Nato jonin aká bebonbires ratéti
jawéki anóxiki? —ikibo.

Fariseobaon Jesús jato yatanmati shinankana

32 Ja *fariseobaon, itan ja *sacerdotebaon koshibaonra ninkata iki,
icha joni ja Jesús yoii ikanaitian. Jaskara ninkaxonra, ja Dios rabiti xobo
koirannai policiabo, raankana iki, ja Jesús yatanxon presoakanon ixon.
33 Jatian jaskara onanxonra, Jesussen jato yoia iki neskáakin: —
Basimara ea neno mato betan ikai; jainoaxa ea moa karibai ea jan
raanaiba.
34 Jain kaketianra, maton ea benanoxiki; ixonbira maton ea nokoya-
manoxiki; jain ea kaainkora mato kati atipanyamake —akin jato aká iki.
35 Jaskáketianra ja joni koshibo yokakanana iki: —¿Jawerano kaketian
non meratima yoiiki iitai nato joni jaskati? Jawekeska ikaxa, wetsa
jemabaonbira kaai, griego jonibo xaran iká judíoboiba, jain kaaxon ja
griegobo eseribii.
36 ¿Jawekeska yoiimein ike, matonra ea benanoxiki, ixonbira maton ea
nokoyamanoxiki; jain ea kaainkora mato kati atipanyamake, akin noa
aká? —iki ikana iki.

Jan jati onpax yoii iká

37 Ja fiesta nete senentiainbira ikátiai kikinshamani mekéti. Ja netenra
Jesussen wenixon jato koshínshaman neskáakin yoia iki: —Jaweratoboki
nomiai, jabo eiba bekanwe.
38 Jatian ja ea ikonhaibaon eibakea xeakanwe, Wishá meranra ikai
neskati: Jato meranoaxa jan jato jamai onpax jokoni jenétima iki —akin
jato aká iki.

39 Neská*akin* yoixonra Jesussen jato onanmakasa iki, já ikonhaibo ja
Diossen Shinanya jato imati. Jatianra iká iki, ja Diossen Shinan jato
meran yamapari, Jesús naikan kamapari iketian.*

Jonibaon jatonbiri tsamábo akana

40 Jaskati yoyo ikaitian ninkatax, ja icha xaranmeax jatíribi ikana iki
neskati: —Ikon natokaya riki ja profeta —ikibo.†
41 Jatian wetsabobiribi ikana iki: —Nato riki ja *Cristo —iki. Ikaxbi
wetsabobiribi ikana iki: —Jama riki, ja Cristora Galileankoniax joti
atipanyamake.
42 Wishá meranra yoiai, ja *Cristora iti jake apo Davidkan chiní
rareboainoa, itan ja apo David jain jakatiai Belén jemameax pikota —
ikibo ikana iki.
43 Jaská*akinbo* Jesúski shinannaxa, jonibo moa jatonbiri tsamábo akáx,
ikana iki.
44 Jatíribibaonbiribi Jesús presoakin bokaskana iki; ikaxbi tsonbi boya-
maa iki.

Judío koshibaon Jesús ikonhayamakana

45 Ja Dios rabiti xobo koirannai policiabo moa boribakana iki,
ja fariseoboiba itan *sacerdotebaon koshiboiba. Bokanketian jato
yoká*kana* iki: —¿*Jawekopiki* maton beyamaa? —akin.
46 Jatian jabaon yoikana iki: —¡*Jawetianbira* já ikai keskati yoyo ikai
tsoabi non ninká*yosma* iki! —akin akana iki.
47 Jatian fariseobaon jato yoikana iki: —¿*Matoribiki* aká parankin?
48 Tsoa non joni koshibaonbi, itan fariseobaonbira já ikonhaya-
makanai.
49 Ikaxbi nato esé onanyamaa jonibora jakonmabo ikanai —akin jato
akana iki.
50 Jainribi iká iki ja fariseobo betan iká Nicodemo, ja Jesús betan yamé
yoyo iki kayantana. Jan jato yoia iki:
51 —Non esekanra yoiai, jawe aká*rin* ixon noa jan yoiai ninkatama
ixon, timenbires joni jakonmaakin masá tenematima —akin.
52 Jatian jabaonbiribi yoikana iki: —¿*Miaribikayarin* ja Galileankonia?
Diossen joikaya yoyo awe, jatianra min onanti iki, ja Galileankoniax
jawetianbi *profeta joyamai —akin akana iki.
53 Jaskatax, westío*rabo* jaton xobonkobo moa bokana iki.

8

1 Ikaxbi Jesús*biribi* Olivos mananman kaa iki.

Benoyanixbi teakaatai ainbo

2 Jatian moa nete xabá*ketian* yamé*kirishoko*, Dios rabiti xobonko Jesús
joríbaa iki. Jain iketianra jonibo jaki bekana iki. Jatianra jainbi
yaká*taanan*, jato Jesussen esekin peoa iki.
3 Jaská*kenbira*, ja esé onanbo betan *fariseobaon, westío*ra* ainbo
benoya ixonbi wetsa joni yoranmaitian meraxon bekana iki; bexonra,
jain jonibo iká bebon nichinkana iki.
4 Jaská*axonra* Jesús yoikana iki: —Maestró, nato ainbora jawen ben-
emabi yoranmai iitaitian non merake.

---

* **7:39** Jesús*ra* naikan kamapari iká iki mawatax jiriamapari ikax. † **7:40** Ja *profeta iki iká
riki, jan noa kishpinmati Cristo yoii iká.

5 Ja Moiséssen esé meranra noa yoiai, jaskara ainbobo makanman
tsakaanan reteti. Jatian ¿Minbiribiki rama jawekeska yoiai? —akin.
6 Jabaonra jaskara jawéki yokata iki, ja tanakinres, jaskáaxon jakopi
jakonmaakinbo yoinoxon. Ikaxbi Jesúsbiribi, metotinin mai wishaires
beota iki.
7 Jabi jeneyamakin yokáboreskanaitian bewakeexon jato yoia iki: —
Abánon, ja mato xaran iká ochaomatonpari, makanman tsakakin peokin
—akin.
8 Jato jaskáatanan, jakiribi mai wishai beókainribia iki.
9 Jato jaskáa ninkatax, westíora westíorabo boí peokookana iki. Ja
yosibopari iká iki boí peokooti, jatian ja ainbo betanbicho moa itinxon,
10 Jesussen bewaketaanan yokata iki: —Ainbó, ¿Jakan jan mia be-
abokan? ¿Tsonbiki mia castiganyamaa? —akin.
11 Jaskáa ainbaon yoia iki: —Tsonbira ea ayamake, Ibó —akin. Jatian
Jesussen yoia iki: —Jaskara ikenra, enribi mia jaweayamai. Katanwe;
rama ochawetsayamanoxiwe —akin.

Jesús nato netemea joé keska

12 Jato yoiboreskin, Jesussen jonibo neskaa iki: —Ea riki nato netemea
joé. Jaweratobaonki ea ikonhaxon, en yoia keskábores ea axonai, jabora
yamé meran iamai, jan jati joé meran jakanti iki —akin.
13 Jatian *fariseobaon yoikana iki: —Miinbiorara min ikábo yoiai.
Jaskara kopíra min yoiaibo non ikonhaayamai —akin.
14 Jatian Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Enbi nokon ika jawékibo en
yoiaira, ikon iki, jakopira en onanke ea jainoax joá itan ea jain kaai. Mato
riki ja jaweranoaxki ea joá itan jaweranoki ea kaai ixon onanyamaabo.
15 Matonra akai, jonin shinanmanres jaton jakonma jawéki akábo
yoixonkin, ikaxbi enra tsoabi jato jakonmaayamai.
16 Jatian, jawekeskabo onanna ixon, jaskara riki akin en mato yoiara
ikon iki; enbicho shinantaanan mato yoiaima ikax. Jan ea raana nokon
Papa Dios betan shinantaanankayara en mato akai yoikin.
17 Maton esé meranbiribi akai yoikin, rabéxon jaskararibi yoikanke-
tianpari joi ikonhati.
18 Nokon ikábora enbi mato onanmai. Jatian jan ea raana nokon Papa
riki wetsa jan jato ekiriakin onanmai —akin.
19 Jato jaskáa yokákana iki: —¿Jaweranorin min Papa? —akin. Jatian
Jesussen jato yoia iki: —Matonra ea itan nokon Papa onanyamake, ea
kikinhakin onanxonkayara, ja nokon Paparibi maton onankeanke —
akin.
20 Jesussenra ja fariseobo jaskáa iki, Dios rabiti xobo meranxon jato ax-
eanontian; jain ofrenda napótibo ikainxon. Jato jaskáaitian, retekaskinbi
tsonbi yatanyamaa iki, ja Diossen shinanxona mawáti nete senennama-
pari iketian.

Ea kaainkora, mato kati atipanyamake, iki iká

21 Jatian Jesussen jato yoiboresa iki: —Eara kaai, jatianra maton ea
benanoxiki; ja ea jain kaainkora mato kati atipanyamake. Ikaxbi maton
ochanbira mato mawánoxiki —akin.
22 Jato jaskáa, judíobo koshibo ikana iki neskati: —¿Janbix mawáti
ikaxmein ikai, jain ea kaainkora mato kati atipanyamake, iki? —ikibo.

23 Jaskakanaitian, Jesussen jato yoia iki: —Matobora neno nanmeabi iki, ikaxbi eabiribira bochikia iki; matobora nato netemea iki, ikaxbi eara nato netemeama iki.
24 Jaskara kopíra en mato yoia iki, maton ochanbira mato mawánoxiki, akin. Jaskáakin Eabi riki jan mato akinti akin en mato akábi ea ikonhayamaira, maton ochanbi mato mawánoxiki —akin jato aká iki.*
25 Jato jaskáaketian yokákana iki: —¿Tsoakayarin mia? —akin. Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ea riki, ja en moabi mato yoipachoai.
26 Jaskara ikaxa, ja maton iká jawékibo en mato yoixontibo ichabires iki, ikaxbi jan ea raanatonra ikon yoiai. Jatian ja jonibo en yoia jawékibora, jan ea yoiaitian en ninkata keskáboresibi iki —akin Jesussen jato aká iki.
27 Jawen Papa Dioskiriakin jato Jesussen yoiabi, jabaon onanyamakana iki.
28 Jaskara kopíra jato yoia iki: —Ja jonin Bake bochiki panínxonparira maton onannoxiki Ea riki, Eabi ixon, jaskara ixonra nokon shinanmanbi en jawebi ayamai, ja nokon Papan ea onanmaaboresibira en yoiai.
29 Jan ea raana jonira ebébi iki. Ja nokon Papanra eabicho jeneama iki, jawen keena keskáres en axonai iketian —akin jato aká iki.
30 Jato jaskáakin yoia, ninkaxon icha judío koshibaon já ikonhakana iki.

Diossen bakebo itan ochan iboa jonibo

31 Jatianra jawen joi ikonhakana judío jonibo Jesussen jato yoia iki: —En yoiai keskatibo jaaxparira ikonkon eonmea onannaibo mato itiki.
32 Akonkinra maton ea onannoxiki, jaskáakin akonkin maton ea onanketianra, xabakaatabo en mato imanoxiki —akin.
33 Jato jaskáa, jabaon yoikana iki: —Noabo riki Abrahamman chiní rarebobo itan jawetianbira iboaxon yonokanai joni noa ikama iki ¿Jawekopikayaki min noa yoiai, noa xabakaatabo itiki akin? —akin.
34 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoboki ocha akí jaabo iki, jabora jan jato ochamaitonin iboakabo iki.
35 Ja iboaxon yonokanaibora, jatíbitian ja yonoai joni betan iamai, ikaxbi westíora jonin bakera jatíbitian jabetan iki.
36 Jaskara kopí ea Diossen Bake ixon, nokon koshi shinanman en mato xabáara, ikonkon xabakaatabo mato ikanti iki.
37 Enra onanke mato Abrahamman chiní rarebobo jaskákinbira maton ea retekasai, en yoiai joibo ikonhakashamakin.
38 Eara yoyo ikai nokon Papan ea axeabobiribi, jatian matonra akai ja maton papaibakeax axeabobiribi yoikin —akin jato aká iki.
39 Jato jaskáa jabaon yoikana iki: —Abraham riki, non reken papashoko —akin. Jatian Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Ja Abrahamman chiní rarebo ixonra, jan aní keskáribiakinkaya maton akeanke.
40 Jaskáakin jan aní keskáribiakin ayamakinra, ikonkon Diossen ea axeaka riki akin en akábi, maton ea retekasai. Abrahammanra, jawetianbi jato jaskara ayamaa iki.
41 Matonra akai ja maton papan akai jawékiboresibi —akin jato aká iki. Ikaxbi jabaon yoikana iki: —¡Noara xoxo bakeboma iki, noara westíora papayabicho iki já riki Dios! —akin akana iki.

* **8:24** Jaskati yoyo ikaxa Dios keskaribi Jesús ikai. Ex. 3.14

42 Jatian Jesussen jato yoiribia iki: —Ja Dios maton papa ikon iketianra, maton ea noikeanke; jaibakeax ea joá onanxon. Eara nokon shinanmanbi joáma iki, Diossiki ea jan raana.

43 ¿Jawekopiki maton nokon joi onanyamaresai? Ea ninkáxonkashamai kopíres.

44 Ja maton papa riki *Satanás, jatian matonra akai jawen keena keskábores akin, mato riki jawenabo. Nete peokoonontianbira ja Satanás retemis iká iki, jara jawetianbi ikoni yoyo iosma iki, ja jansoibo yoyo ikira jaskábiribi ikax ikai, jaskara jansobiribi itan jansón papa ikax.

45 Ikaxbi ja ikon en mato yoiabi, maton ea ikonhayamai.

46 ¿Tsoa ja mato betan itinatonki ea yoiti atipana ea ochaya iki ixon? Jaskáakin ikon en mato yoiabiki ¿Jaweati maton ea ikonhayamai?

47 Ja Diossen bakebaonra, Diossen joibo ninkatai, ikaxbi ja maton ninkakashamai kopí riki matobo jawen jonimabo ixon —akin jato aká iki.

48 Jatian judío koshibaon yoiribikana iki: —Ja Samaritano akin non mia akaira, atibi non mia akai, itan miara yoshin naikia iki —akin.

49 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Eara yoshin naikiama iki. Ja ea ikairiki nokon Papakibiribi jakoni yoyo iki, ikaxbi matobiribira eki jakonmai yoyo ikai.

50 Eara enbixbi rabikaayamai, ikaxbi jarake wetsa ea rabikantinin keenai, itan janra ja ea ikonhayamaibaon jaton akaibo yoixonai.

51 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratonki ja en yoiai keskábo ninkaxon akai, jara jatíbitian jati iki —akin jato aká iki.

52 Jaskáa judío koshibaon yoiribikana iki: —Ramakayara, moa mia non onanke, mia yoshin naikia. Ja non reken papashoko Abrahamra mawata iki. Jainoax ja *profetabo ipaoniboribira moa mawákana iki. Jatian min yoiai: 'Jaweratonki ja en yoiai keskábo ninkaxon akai, jara jatíbitian jati iki', ixon.

53 ¿Miaki ja non reken papashoko Abraham ipaoni xewina iki? Ja Abraham itan *profeta ipaonibora moa mawákana iki ¿Tsoaki mia shinanmeetai? —akin.

54 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja enbix rabikaatira, ja ea rabikaataibo jawemabi iki. Ikaxbi jan ea rabiai riki ja nokon Papa. Ja yoii mato jara non Dios iki mato ikai.

55 Ikaxbira maton onanyamake, enresa onanke, Enribira onanyamake akin mato akáxa mato keskaribi kikinbires janso ea itiki. Enresa akonkin onanke. Jaskara ikenra jawen joi en senenhaxonai.

56 Ja maton reken papashoko Abrahamra kikini raroa iki ea joái onantaanan, jatian jaskáakin janbishaman oinna keská shinantaananra, kikini raroa iki —akin.

57 Jatian judío koshibaon Jesús yoiribikana iki: —Miara pichika chonka baritiaomapari iki ¿Jatian min yoiai min Abraham oinna? —akin.

58 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, Ja Abraham pikotamatianbira, ea moabi já iká iki —akin.

59 Jatian jabaon makanbo bikana iki, ja makanman tsakaanan retekaskin. Ikaxbi icha xaran jonetax ja Dios rabiti xobo meranoax moa pikota iki.

9

Benchebi pikota joni Jesussen benxoaa

1 Jatian ja bain kawankin oinkin Jesussen meraa iki benche joni jaskábi pikota.
2 Jatian jaonmea onanaibaon yokákana iki: —Maestró, ¿Jawekeskati nato joni, benche pikotameinki? ¿Janbix ochaaton ó jawen anibo ochaaton ikámeinki? —akin.
3 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Janbix ochaaton, itan jawen anibo ochaaton ikama riki nato joni benche pikoti. Diossen jawen koshi shinan maton oinnon ikax, iká riki, jaskara pikoti akin.
4 Netepari ikenra, jan ea raanaton tee non axonti jake, ikaxbi nokóranoxiki moa yamé keska ikax tsonbi tee atikoma nete.*
5 Jaskati nato netenpari ikaxa ea nato netemea joé iki —akin jato aká iki.
6 Neskáakin jato yoitaanan, maiki keyon michoa iki. Jaskáaxon ja maibi bixon seróaxon, ja benche jan beyota iki.
7 Jaskataanan yoia iki: —Kamentanwe, ja Siloé xantóshokonko ikain bechokiiti —akin (Ja iki: "Raana", iki iká). Jatian jaskáa, ja joni kaa iki. Jatian moa joxon, jakonhakin oinna iki.
8 Jatian japatax jaabo, itan jato koríki yokatai oinpachoaiboribi yokakanankana iki neskati: —¿Natomarin, ja jato jawéki yokati yakápachoai? —ikibo.
9 Jatian jatíribibo ikana iki: —Já riki —ikibo. Jatian wetsabobiribi iká iki: —Jama riki, ja jisábi wetsa joni riki —ikibo. Ikaxbi ja joninbi jato yoia iki: —Eabi riki —akin.
10 Jatian yokákana iki: —¿Jawekeskaxonki moa min rama ointi atipana? —akin.
11 Jatian jan jato yoia iki: —Ja Jesús janeya joninra maiki keyon michotaanan, ja keyon mai seróaxon, ea jan beyota iki. Jainxonra ea yoia iki: 'Ja Siloé xantóshoko ikain kaax bechokiitanwe', akin. Jaskáa kaax, ea bechokiitatianbira en moa oinna iki —akin jato aká iki.
12 Jato jaskáaketian yokáribikana iki: —¿Jaweranorin ja joni? —akin. Jatian jato yoia iki: —Enra onanyamake —akin.

*Benche benxoaa *fariseobaon yokákana*

13 Jatian ja benche ipachoai joni *fariseoboiba bokana iki.
14 Ja mai seróaxon beyoxon, Jesussen joni oinmanontian iká iki tantiti nete.
15 Jatian bokanketian, jabaon yokákana iki: —Jawekeskaxon moa oinnarin ixon. Jatian jan jato yoia iki, ja mai serokanra ea beyota iki, jaskáa pekáo ea bechokiita iki, jaskara kopí en rama oinnai —akin.
16 Jatian jatíribi fariseobo ikana iki neskati: —Nato jonira Diossibakeax joáma iki jakopira tantiti netenbi tantiamai —ikibo. Ikaxbi wetsabobiribi ikana iki: —¿Ameinti iki ochaya jonin ja oinxon onanti shinanmanres ratétibo akin? —ikibo. Jaskáaxon moa jatonbiribi wetsa tsamabo akana iki.
17 Jainxon ja moa benche ipachoai benxoaa joni yokáribikana iki neskáakin: —¿Ja mia benxoaxon oinmaa joniki, minbiribi jawekeska yoiai? —akin. Jatian jan jato yoia iki: —Jariki westíora *profeta —akin.

* **9:4** Tee ati netebo jakonpari iketianra, non ati jake, moa atikoma netebo nokóketianra moa non ayamanoxiki.

18 Ikaxbi ja Judíobaon, benche iká ixonbi moa rama oinna, ikonhaya-
makana iki, jaskákin jawen anibo kenamakana iki.
19 Jato kenamaa jawen anibo bekanketian yokákana iki: —¿Natorin ja
maton bake, ja benche pikota maton yoiai? ¿Jatian jawekeskaxonki rama
jakonhakin ointi atipana? —akin.
20 Jatian jaskáakanketian, jawen anibaon yoia iki: —Nonra onanke, nato
riki ja benche pikota non bake.
21 Ikaxbira non onanyamake, jawekeskaaxonki rama oinna iki ixon.
Jainxon non onanyamaribike, tson oinmaarin ixon. Jabishamankaya
yokákanwe, moa yosiriki, jatianra mato janbishaman yoiti iki —akin
akana iki.
22 Jaskáakinra ja jonin anibaon jato yoia iki, ja fariseoboki rakékin. Ja
koshibaon moabi shinankana iká iki, jaweratoboki ja Jesús riki ja Cristo
iki ixon onanai, jabo jain tsinkíkanai xobonkonia moa pikokanti.
23 Jaskara kopíra, ja jonin anibaon ja koshibo yoia iki: "Ja non bakera
moa yosi iki, jabishamankaya yokákanwe", akin.
24 Jato jaskáakin yoiketian, ja benche benxoa judío koshibaon kenarib-
akana joketian, yokákana iki: —Ponteakinkaya noa Dios bebon yoiwe,
nonra onanke ja joni riki ochaya —akin.
25 Jatian ja jonin jato yoia iki: —Ochayarin, ixonra en onanyamake,
jaresa en onanke benche ikátikinbi rama en jakonhakin oinnai —akin.
26 Jato jaskáa, yokáribikana iki: —¿Miaki jaweaka iki? ¿Jaweki aká iki min
oinnon ixon? —akin.
27 Jatian jato yoia iki: —Moara en mato yoiwanke, ixonbira maton ea
ikonhayamai. ¿Jawekopikayaki en jakiribi yoitinin mato kenai?, ¿Maton-
ribikayaki ja chibankasai? —akin.
28 Jaskaketian jakonmaakinbiresbo yoikana iki, jainxon neskáakin
yoikana iki: —Miara ibirai ja joni chibanai, noa ikaxbira Moisésenmea
onanaibobiribi iki.
29 Nonra onanke, Diossenbi Moisés yoixon onanmani. Ikaxbi nato
jonira non onanyamake, jaweranoax pikotarin ixon —akin.
30 Jaskáakana, ja jonin jato yoia iki: —¡Nokonara ratéti jawéki iki!
Jaweranoax joárin ixon maton onanyamaa, ixonbira benche ikenbi ea
oinmake.
31 Nonra kikinhakin onanke, ja ochai jaabo Diossen jato
ninkáxonyamai. Jawen keena keskáres axonkin ja rabiaiboresa akai,
ja yokákanketian, Diossen jato ninkáxonkin.
32 Jawetianbira tsontanibi westíora benche pikotabo benxoakana
yoikanai non ninkáyosma iki.
33 Nato joni Diossenbi raanama ixonra, jawe neskarabi ayamakeanke
—akin jato aká iki.
34 Jatian yoikana iki: —¿Mia, ja kikinbires ochayabi pikota joninki
akai, noa axeakaskin? —akin. Jaskáaxon, ja tsinkiti xobonkonia, ja joni
pikokana iki.

Shinan meran benchebo

35 Jainxon Jesussen ninkata iki, jan benche benxoaa joni, moa
pikokana, jainxon jabetan nokoananxon yokata iki: —¿Minki akai ikon-
hakin ja jonin Bake? —akin.†

† **9:35** Ja jonin Bake iki iká riki ja kishpinmamis Cristo yoii iká.

36 Jatian jan yokata iki: —Ibó, ea yoiwe tsoarin já, en ikonhanon —akin.
37 Jatian Jesussen yoia iki: —Moara min oinke, Ea riki ja mibé yoyo ikai —akin.
38 Jesussen jaskáa, ja bebon chirankootaanan jonin yoia iki: —Enra mia ikonhaai, lbó —akin.
39 Jatian Jesussen yoia iki: —Eara nato neten joá iki, atibi keskáakin jawékibo akí, ja benchebaon oinkanon ikax, jatian ja oinnabobiribi benchebo banekanon ikax —akin.
40 Jaskati Jesús yoyo ikaitian ninkaxon, jain iká jaweti fariseobaon yokáribikana iki: —¿Jaskara ikenki, noaribi iki ja benchebo? —akin.
41 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja mato benchebo iwanaxa, mato ochakanamabo ikeanke; ikaxbi nonra oinke iki ikaibo ikaxa, mato ochakanabobires iki —akin jato aká iki.

10

Ovejabo koirannai joni

1 Jatian Jesussen yoia iki: "Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoki ja oveja kene meran jikii, xepótinin iamai, wetsaori neetax jikiai, ja riki yometsobo itan jakonmamisbo.
2 Ikaxbi jaweratoki xepótininbi jikiai, jara ovejabo akonkin koirannai joni iki,
3 jara ja oveja xepóti koiranaiton kepenxonai. Jainoara ja koiranaiton, ja ovejabo jawen janen kenapakeai, Jaskáakin onanxonra, ja ovejabaon, jawen joi ninkáxonkanai, jainoara ja koiranaiton ja chité meranoa jato jokonhapakeai.
4 Jaskáakin jatíbi jawen ovejabo moa jokonhax, japari jato bebon rekenax kaaitianra, jawen ovejabaon chibanai, moa jawen joi onanna ixon.
5 Ikaxbi ja ovejabaonra jaton onanamabo chibanyamakanai. Wetsabires jato oinnaxa, jabáreskanai jaton joi onanyamaax", akin.
6 Neskara jawékikibo yoinxonra, jato Jesussen onanmaa iki, ikaxbi jabaon onanyamakana iki jan jato yoikasaibo.

Jesús iki, akonkin jato koirannai

7 Jesussen jakiribi jato yoia iki: "Ikonshamanra en mato yoiai: Ea riki jan ovejabo weitai xepóti,
8 jatíbi ja ea joámatianbi jatopari bekanabora ikana iki yometso itan jakonmamis jonibo keskabo, ikaxbi jatíribibaonra akonkin ea ikonhakanabo ixon jaton joi ninkáxonyamakana iki.*
9 Ea riki ja xepóti, jaweratoki eiba jikiai jara kishpinmeeti iki, jaskataxa ikanti iki, oveja kene meran jikimakana iikin pikóxon ja piti pasto meraa keskábo.
10 Ja yometsora joái jato yometsoaires jaton shinanbo ramiati shinanyares, itan jato réteti shinanyares. Ikaxbi eabiribira joá iki, jonibo jato jamanox, itan jatíbitian jati neteya jato imanox.
11 Ea riki jato akonkin koirannai, ja akonkin ovejabo koirannai jonira, jato kopi mawáti jawemabi iki.
12 Ikaxbi kopiakanares oveja koirannai joninra akai ovejabo akí pimis yoinabo beai oinxon rakékin jabati kakin jato potabainkin, akonkin jato

* **10:8** Yometsobo itan jakonmamisbo riki ja kishpinmamis keskati ikátiai jonibo yoii ika.

koiranaima ixon itan ja ovejabo jawenamaboribi iketian, jatian ja pimís yoinanin akai pinoxon, bikaskin wetsaoribo jato janbismakin.

13 Ja jonira jabatai, ja ovejaboakin shinanyamai kopíakantires shinannai ikax.

14 Ea riki ikon jato koirannai, enra ja nokon ovejabo onanke itan jabaonribi ea onankanke.

15 Ja nokon Papan en onanna keskáribiakinra, enribi já onanke, jaskatira earibi, nokon ovejabo kopí mawatai.

16 Jaskaribiira jake wetsa nokon ovejaboribi neno mato betan jaamabo, jaboribira en jato neno beti jake, mato betan imanoxon: Jaskataxa westíora tsama ea chibanaibobicho mato inóxiki. Jatianra enbichores mato koiranoxiki.

17 Ja nokon Papanra ea noike, wetsabo kopí mawátaanan jakiribi jiriribii kaaitian.

18 Tsonbira ea reteyamai, enbix keentaananra ea mawatai. Eara enbix nokon jati menikaati koshia iki, itan jakiribi nokon jati biribati koshia iki. Jaskátiriki ea nokon Papan yoia", akin jato aká iki.

19 Jatian Jesussen jato jaskáa ninkatax, ja koshibo jakiribi jatonbiribi tsámabo aribakana iki.

20 Ikaxbi jatíribibo ikana iki neskati: —Nato jonira moa yoshinman iboaka itan shinan ramita iki, ¿Jawekopiki ja yoyo ikaibo maton ninkaxonai? —ikibo.

21 Ikaxbi wetsabobiribi ikana iki: —Yoshiman iboaka jonira, jawetianbi jaskatibo yoyo iamai. ¿Ameinti iki yoshinman westíora benche oinmakin? —ikibo.

Judío koshibaon Jesús ikonhayamakana

22 Jatian iká iki oitian. Jatianribi iká iki, Jerusalénhain Dios rabiti xobo jankenhaxon jawen mekenman jenekani nete shinankin, fiestaakanai.

23 Jesús iká iki Dios rabiti xobonko, ja Salomónman xobo chibó akin akanainko kawantani.

24 Jain kawantanaitian, judío koshibaon katexon yokákana iki neskáakin: —¿Jawetio basibirespariki min noa meskó shinanmakin jeneai? Ikon ja Diossen jawen katota bake ixon, noa yoimenwe —akin.

25 Jaskáakana jato yoia iki: —Enra moa mato yoia iki. En mato jaskáakin yoiabira, maton ea ikonhayamakana iki. Ja nokon Papa Diossen atipana koshin en akai teebaonkayara jishtibiresakin mato onanmai.

26 Ikaxbi matonra ikonhaayamai, nokon ovejamabo ixon.

27 Ja nokon ovejabaonra nokon joi onankanke, itan en jato onanke, jatian jabaonra ea chibankanai.

28 Enra jato jatíbitian jati neteya imai, jaskataxa jawetianbi mawákantima iki, itan tsonbiribi ea bichintima iki.

29 Ja nokon Papan ea meniabora, jatíbi winoa ani iki, itan tsonbi ea bichinti atipanyamake.

30 Ja nokon Papa betan ea riki noa westíorabicho —akin jato aká iki.

31 Jato jaskáa joni koshibaon jakiribi sináxon, makan biríbakana iki tsakanoxon.

32 Ikaxbi Jesussen jato yoiribia iki: —Ja nokon Papa Diossen atipana koshi meniatonra, icha jakon jawékibo mato bebonbi en aká iki. ¿Jatian jawerato jawéki kopíkayaki akai maton ea makanman tsakakaskin? —akin.

33 Jatian judíobaon yoiribikana iki: —Ja non mia makanman tsakakasaira, min jakon jawéki aká kopíma iki, Dioski mia jakonmaibires yoyo ikai kopíkayara non mia akasai. Ja noa keska joniribi ikaxbi minbixbi eara Dios iki mia ikaitian —akin akana iki.
34 Jaskákanketian jato Jesussen yoiribia iki: —Maton esé meranra wishaa iki: 'Enra mato yoia iki matobora diosbo iki', akin.
35 Jaskara ikenra non onanke, ja Wishá meran yoiaibo ikonyora; Dios inike, ja jaki jawen joi raana jonibo yoii, jabora diosbo iki, iki.
36 Jatian jaskáakin ea Diossen jawenabiribi imaxon, nato neten ea raana ikenbi, ¿Jawekopíki maton ea yoiai, eariki Diossen Bake iki ikai kopí, ea Dioski jakonmai yoyo ikai?
37 Ja nokon Papan akai teebo en ayamaitian, ea ikonhayamakanwe.
38 Ikaxbi en akaitian, ea ikonhayamakinbi, ja en akai teebo oinxontanibireskaya ikonhakanwe; jaskáaxonra maton onantiki ja nokon Papa emeran, jatian ea nokon Papa meran —akin jato aká iki.
39 Jato jaskáa, presoanoxon jakiribi Jesús yatankaskana iki, ikaxbi moa kakin jato potabaina iki.
40 Jainoax Jesús Jordán keiba kaai, jakiribi baneribia iki; ja Juanman jato peokin bautizanpachoainko.
41 Jain iketian icha joni ja oinni bokana iki; beax neskatibo yoyo ikana iki: —Jato *bautizanai Juanmanra, westíoraakinbi shinanmanres ja oinxon onanti ratétibo akáma iki. Ikaxbi nato jonikiriakin ja Juanman noa yoiabora ikon iká iki —iki ikana iki.
42 Jaskáxon, jain ika icha jonibaon Jesús ikonhakana iki.

11

Lazaro janeya Joni mawata

1 Westíora jonira japaonike isinai Lazaro janeya Betania jemamea, jawen poibo iká iki María betan Marta.
2 Nato María ja Lázaronin poira iká iki, ja inintinin non Ibo tachóxon jawen bookanbi soaxona ainbo.
3 Jainxon, jawen poibaon wetsa joni raana iki, Jesús yoitankanon ixon, kaxon yoikana iki neskáakin: —Ja mibé raenanaira kikinbiresi isinai lbó —akin.
4 Jaskara joi ninkaxon Jesussen jato yoia iki: —Nato isinra, mawáti isinma iki. Jara ichaxon Diossen atipana koshi oinkanon ikax iki, jainoax ja Diossen Baken atipana koshiribi oinkanon ikax —akin.
5 Marta itan jawen wetsa, jainoax ja Lazaro jato akonbireskin noia, ikaxbi Jesús
6 ja Lazaro kikini isinai yoikanabi, rabé netepari ja ikainbi baneta iki.
7 Jain moa rabé nete winóketian, jaonmea onannaibo neskáakin yoia iki: —Judeain boribanon bokanwe —akin.
8 Jato jaskáaketian, jaonmea onanaibaon yoikana iki neskáakin: —Maestró ramatanibi ja judío koshibaon mia jainxon makanman tsakaxon retekaskin aibakanabiki, ¿Jakiribi mia jain karíbakasai? —akin.
9 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Barinkayaki netetiibi chonka rabé hora tenayamai? Ja neten niaira tatí iamai ja neten tenaa jishtishaman iketian.
10 Ikaxbi ja yamé niaira tatí ikai, jishtima iketian —akin.*

* **11:10** Tee ati netebo jakonpari iketianra non ati jake, moa atikoma netebo nokóketianra moa non ayamanoxiki.

11 Jainxon jato yoiribia iki: —Noa jabé raenanai Lázarora oxake,
ikaxbira en besomai kaai —akin.
12 Jaskaketian, ja jaonmea onanaibaon yoikana iki neskáakin: —Ibó,
jaskati oxaa ikaxki benxoai —akin.
13 Ikaxbi Jesussen jato yoia iká iki, ja Lazaro moa mawata yoikin,
ikaxbi jaonmea onanaibaon shinankana iki, nekebi oxaares yoiira ibirai
jaskati ixon.
14 Jatianra jato Jesussen onantiakin yoia iki: —Lázarora moa mawáke.
15 Jatianra ea raroai jain iamaax, jaskarara jakon iki mato beboni eki
koshiti kopí. Ikaxbi rama moa oinnon bokanwe —akin jato aká iki.
16 Jatian Jesussen jato jaskáaketian, ja Rabébaon akin akanai Tomassen,
wetsabo jato aká iki, neskáakin: —Noaribi jabé bonon bokanwe, noa
jabébi mawánon —akin.

Jesús riki mawatabo jirimataanan, jato jamai

17 Jatian moa Betaniain nokóxon Jesussen onanna iki, Lazaro miin-
hibakana moa chosko nete.
18 Ja Betania jemara iká iki, Jerusalén ochóma kimisha kilómetrobira.
19 Jatian icha judío koshibo Jerusalénhainoax, Marta betan Mariaiba
bokana iká iki, onískanaitian jato shinan koshikiini.
20 Jatian moa Jesús nokotai ninkatax, Marta já bechii kaa iki. Jatian
Maríabiribi, xobonbi baneta iki.
21 Kaxon Jesús bechixon, Martan yoia iki neskáakin: —Mia neno
iketianra, nokon poi mawáyamakeanke Ibó.
22 Jaskara ikenbira en onanke, rama jatíbi min Dios yokatabo mia
meniai —akin.
23 Jatian Jesussen yoia iki: —Ja min poira jakiribi jiriribiai —akin.
24 Jatian Martan yoiribia iki: —Ikon riki jiriribiranoxiki, ja mawatabo
jirititian —akin.
25 Jatian Jesussen yoiribia iki: —Ea riki ja mawatabo jirimai, jainoax
jato jamai. Jaweratonki ea ikonhai jara mawataxbi jaresti iki.
26 Jainoax jatíbi ja japarixon ea ikonhaibora jawetianbi mawátima iki,
¿Minki akai ikonhakin neskara? —akin.
27 Jaskáa ja ainbaon yoia iki: —Enra akai ikonhakin Ibó, mia riki ja
Cristo, ja Diossen Bake nato neten joti yoipaokani —akin.

Lazaro miinkana kini bebonmeax Jesús winia

28 Jaskáakin yoitaanan, Marta jawen wetsa María kenai kaa iki. Kaxon
Martan netéshoko yoia iki neskáakin: —Ja maestrora moa neno, iki miara
kenai —akin.
29 Jaskáakin yoiatianbi wenítaanan, Jesús oinni María kaa iki.
30 Jatian Jesús iká iki jeman nokotamapari, ja jainoa Martan
nokowanainkobi.
31 Jaskati María ishtonbires pikókainaitian, ja shinan raromai boá jain
iká judíobaon chibankana iki, ja mawá miinkana kini bebonmeax wini-
ira kabirai ixon.
32 Jaskatax kaax Jesús ikain nokóxon, Maríán ja bebon chirankooxon
yoia iki: —Mia neno iibaketianra, nokon poi mawáyamakeanke Ibó —
akin.
33 Jatian María itan ja chibani boá judíoboribi winiai oinnax, Jesús jaribi
onísxon jato noibaa iki.
34 Jainxon jato yokata iki: —¿Jawerano maton miinarin? —akin. Jatian
yoikana iki: —Oinni jowé Ibó —akin.

35 Jainoax Jesús winia iki.
36 Jaskataitian ja judío koshibo ikana iki: —¡Oinkanwe kikinbiresakin
noiabira iká ikibetin! —ikibo.
37 Ikaxbi jatíribibo ikana iki neskati: —Natonra aibake ja benche
oinmakin ¿Jawekopiki jaskáayamakin ja Lazaro mawámaa iki? —ikibo.

Lazaro mawata Jesussen jiria

38 Jainoax Jesús ikonbiresi onisi jakiribi ja kini ochómakaina iki. Jain
akana iká iki, westíora kini, jan xepóti xepoa iká iki westíora makan.
39 Jainxon Jesussen jato yoia iki: —Ja makan oke werankanwe —akin.
Jaskakenbi, ja mawataton poi, Martan yoia iki: —Moa chosko nete riki,
ja non miinbata Ibó, moara pisi poatai —akin.
40 Jaskáa Jesussen yoia iki: —¿Enki mia yoiamaa iki, ikoni eki
koshixonra, ja Diossen atipana koshi min ointi iki, akin en mia aibata?
—akin.
41 Jato jaskáa ja kini xepoa makan oke werankana iki. Jainxon
Jesussen bochiki oinxon neskáakin yoia iki: —Ja en yokatabo min ea
ninkáxonaitianra en mia iráke akai Papá.
42 Enra onanke, jatíbitian min ea ninkaxonai. Ikaxbira en yoiai nato
jonibo neno ikana kopí, abákanon min ea raana ikonhakin ixon —iki iká
iki.
43 Jaskáakin yoitaanan koshin saí aka iki: —¡Jainoax pikówe Lazaro! —
akin.
44 Jaskáatianbi ja mawata iká pikota iki, jawen mekenbo jainoax
jawen taebo nenké chopan ratanea jainoax jawen bemanan chopanribi
kawakana; jatian Jesussen jato yoia iki neskáakin: —Jan neaa chopabo
choroxon jenekanwe, ibanon kaai —akin.

Jesús yatanoxon shinan akana
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Neskara kopí ja María ikinni boá icha judíobaon Jesús ikonhaakana
iki, jan akábo oinxon.
46 Ikaxbi jatíribibaonbiribi *fariseoboiba boxon Jesussen akábo yoikana.
47 Jatianra ja *fariseoboyabi ja *sacerdotebaon koshibo, ja kikin koshi-
bobires tsinkíkana iki, jainoax neskatibo yoyo ikana iki: —¿Ramaki nato
joni non jaweatiki? Icha ja oinxon onanti ratétibora akai,
48 jaskáakin non amaresabira, jatíxonbi jares ikonhakantiki. Jatianra
ja romano koshibaon bexon noa keyokanti iki. Jainxon non Dios rabiti
xoboboribi noa ras akanankanti iki —ikibo ikana iki.
49 Jaskakanaitian ja *sacerdotebaon koshi, ja baritian imakana Caifás
janeya jonin, jato aká iki neskáakin: —Matonra jawebi onanyamake.
50 Matonara bebon jakon iti iki, westíora jonibichores jema kopi
mawáti. Jatikaxbi ja jeman ikábo noa keyótitianbi —akin.
51 Ikaxbi Caifássenra, jawen shinanmanbi jato yoiama iki, Diossen
Shinanmankaya jato yoia iki, ja *sacerdotebaon joni koshi ja baritian
imakana ixon. Jaskarara jato yoia iki jonibaon toan Jesús mawati kaai
kopí.
52 Ja judíobo kopíbichoma, jatíbi ja Diossen bakebo ochó janbisaboribi
jato tsinkiti kopíkaya.
53 Jaskara iken ja nete peokootainxonbi ja joni koshibaon moa Jesús
reteti shinankana iki.

54 Jaskara iken, jishtibires ja judíobo xaran moa Jesús niamakatiai.
Jaskatax ja Judea mainmeax jatíbi jaonmea onanaiboyabi moa Efraín
jeman kaa iki, ja iká iki, jain joni jayamaa ochóma iká. Jain Jesús jatíbi
jaonmea onanaiboyabi baneta iki.
55 Jatianribi iká iki, judíobaon *Pascua fiesta iti ochóma maxkata. Jatian
wetsa jemameaxbo icha joni Jerusalénhain bokana iki, ja fiesta ikamabi
Dios bebon jakon iti kopípari benxokaati.
56 Jainxon Jesús benakana iki. Jatian Dios rabiti xobo meran boax
ikana iki yokakanani neskati: —¿Matonki jawekeskara shinannai? Fies-
tanmein joái o joyamamenyai —ikibo.
57 Ja fariseobo betan ja *sacerdotebaon koshibaon moa jonibo yoikana
iká iki, tsonki jaweranorin ixon Jesús onanna jan jato yoiti, moa
yatanxon bokanti kopí.

12

Marían Jesús inintinin tachota
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 Sokota nete *Pascua fiesta iti maxkáketianra, Jesús Betaniain kaa iki.
Jain iká iki, ja mawákenbi jiriaibata Lazaro jaa.
2 Jain Jesús kaketian jaon rarokin pitiaxonkana iki, Marta iká iki jato
piti yasanxonai. Jatian Lázaroribi iká iki ja betan mesan pii yakata.
3 Jaskakenbi, Marían bea iki kikinbires kopí nardo aká ininti. Ja iká
iki medio litrobira. Ja bexonra jan Jesús tachota iki. Jainxon jawen
bookanbi tasoa iki. Jatian ja xobo chicho inin poata iki.
4 Jatian jaskáaketian oinxon, ja jaonmea onanai ja jakonhai keská iik-
inbi jan Jesús jakonmaai kaai, Simonman bake, Judas Iscarioten neskaa
iki:
5 —¿Jaweati nato ininti maroyamaarin, ja westíora baritia teexon
kanankanaitii koríki binoxon, jaskáaxon ja jawékiomashokobo akinti kopí?
—akin.
6 Ja jawékiomashokobo shinannaxa iamaa iki Judas jaskati yoyo iki,
yometso ikaxa iká iki. Jara ikátiai, ja koríki koiranmakanai, jaskatira
menikanainkoniabo yometsokatitai.
7 Jatian Jesussen neskaa iki: —Jaskati yoyo iamawe. Janra ea mi-
inkanaitian ati benxoa iká riki.
8 Ja jawékiomashokobora jatíbitian mato betan jake, ikaxbi eabiribira
jatíbitian mato betan iamai —akin aká iki.

Lázaroribi reteti shinankana
9 Jatian icha judíobaon Jesús Betaniain ninkákana iki, jain ninkatax
bokana iki Jesúsbicho oinnima Lázaroribi oinni; ja mawákenbi Jesussen
jiriaa iketian.
10 Jaskáaxon ja *sacerdotebaon koshibaon shinankana iki, Lázaroribi
reteti.
11 Já kopi icha judíobo jabé judíobo betan iamakin Jesúsbichores ikon-
hakanai kopí.

Jerusalénhain Jesús kaa
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

12 Jatian ikana iki Jerusalénhain boabo kikinbires icha joni, ja *Pascua
fiesta ikaitian, nete xabáketian ninkákana iki ja jeman Jesús nokoti joái.

13 Jaskara ninkaxon xebon peibo xatekana iki, xateax jayábo ja bechii
boi saa ibainkana iki: —¡Noa Kishpinmawe Dios! ¡Nonra mia jowé akai,
mia riki ja Ibon janenko joái, ja *Israelbaon Apo! —ikibo.
14 Kaai Jesús westíora burron peyakax kaa iki, ja wishá meran yoiai
keskati:
15 “Rakéyamakanwe Jerusalénhainoa jonibo, jainra maton apo joái; bur-
ron peyakaax”, iki ikai.
16 Jaskákanainbi ja jaonmea onanaibaon nato jawékibo onanyamaresa
iki. Ikaxbi Jesús mawatax jiria pekáopari jatíbi ja Wishá meran yoiai
keskábo senena shinanxon onankana iki jaabi jaskarabo winóti yoikin
jato akábo.
17 Ja Jesús betan ixon, kini meranoabi Lazaro mawata kenaa, jiriax
pikota oinhibatabaonribi, yoikana iki ja oinkanabo.
18 Jaskara kopí jonibo Jesús bechii bokana iki, ja oinxon onanti ratétibo
aká ninkatax.
19 Ikaxbi ja *fariseobora jatonbiribibo yoyo ikana iki neskati: —
Oinkanwe nonra moa já jaweati atipanyamake, ¡Jatíxonbiorara moa
chibankanai! —ikibo.

Jawetii Greciainoa jonibaon Jesús benakana

20 Jatian ja Jerusalénhain fiesta winoti boabo jawetii Greciainoa joni-
boribi jain ikana iki, ja fiestankoxon Dios rabii boabo.
21 Jabaon Felipe nókokana iki. Ja iká iki Galilea main iká Betsaida
jemamea, nokoxon yokákana iki, neskáakin: —Joní, noara Jesús oinkasai
—akin.
22 Jaskáakana kaxon, Felipenbiribi Andrés yoia iki. Jainoax ja rabébi
Jesús yoii kaa iki.
23 Jaskáakin yoikana, Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Moara ike nete
nokoti, ja jonin Baken jawen atipana koshi jato oinmati.
24 Jaskara ikenra, ikonshaman en mato yoiai, ja trigo bero main
paketaxbi miinmeeyamaxa jabicho banetai, ikaxbi miinmeekainaxa,
xoxoax icha bimia ikai.
25 Jaweratobaonki jawen nekeabi jati ayorakin noia, jara jati neteoma
itiki. Ikaxbi jaweratonki jawen nekeabi jati jawemabiakin shinannai,
jara jatíbitian jati neteya itiki.
26 Jaweratonki ea tee axonkasai, janra ea chibanti jake, jatian jawera-
noki ea ikai, jainribira ja nokon yonoti inóxiki, ja ea tee axonaira nokon
Papan rabinoxiki.

Jesussen jawen mawáti jato yoia

27 ¡Ramabishokora nokon shinan iorai onisai! ¿Enki jaweraki yoiti iki?,
¿Enmein yoitiki: Papá, nato masá tenetiainoa ea xabaawe akin? Enra
ayamai. ¡Jaskáti kopíkayara ea joá iki!
28 Ja min atipana koshi jato oinmawe Papá —akin. Jaskataitian
naikanmeax westíora joi neskati yoyo ika iki: “Enra moa nokon koshi
shinan jato oinmaa iki, itan jakiribira en jato oinmai”, iki.
29 Jaskaketian ninkatax, ja jain iká jonibo ikana iki: —Tirín irake —
ikibo. Jatian wetsabobiribi iká iki: —Ángelninra yoyo ake —ikibo.
30 Jatian jato Jesussen yoia iki: —En ninkanon ikaxa nato iamake,
maton ninkanon ikaxkayara ike.

31 Rama riki nato netemea jonibaon jaton akai jawékibo jato yoixonti,
jainoax ramara ja jawen keena keskáres nato netenxon jato amakasai
moa jaaresa iki kaai.
32 Ikaxbi ja mainmea ea weninkanketianra, jatíbi en jato ea ikon-
hamanoxiki —akin jato aká iki.*
33 Neskáaxonra jato Jesussen onanmaa iki, jawekeskataxki mawati kaai
ixon.
34 Jaskáakin jato yoia jonibaon yokákana iki: —Ja esébo yoyo axonra
non onanke ja Cristo jatíbitian jati. ¿Jatian jawekopiki min yoiai, jiwin
axonra ja jonin Bake paninkanti jake? ¿Tsoakayarin ja jonin Bake? —akin.
35 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja joé keskara mato betanpari ikai,
ikaxbi basima neteres, ja joé mato betanpari iketian, jakon jawékibores
akí jakanwe, ja jakonma jawékinin matoaresyamanon. Ja jakonma
jawéki akai jonira, yamé keska meran niai ixon, jan akai jawékibi
onanyamake.
36 Ja joé keska mato betanbipari iketian ikonhakanwe, jaskataxa
nokon jonibo mato iti iki —akin jato aká iki. Jaskáakin jato yoia pekáo,
moa jatoibakeax tson meratimain kaa iki.

Judíobaon Jesús ikonhayamakana

37 Ichabiresakin Jesussen ja oinxon onanti ratéti jawékibo jato be-
bonxon akenbira, já ikonhayamakana iki.
38 Jaskatira senena iki, ja *profeta Isaíassen neskáakin wishani: "Ibó,
ja min joi non jato yoiabira noa ikonhaayamakana iki. ¿Tsoaki jawen
atipana koshi, non Ibon oinmaa iki?" iki iká.†
39 Jatian ja ikonhaayamakanai yoikinribi, Isaíassen neskáakin wis-
hanike:
40 "Diossenra jato benchebo banémaa iki, itan jaton shinanboribi
jato chorishakanaana iki, jaskáaxon oinyamaxon onanyamakanon ixon,
jaskatax ja ikonhayamax kishpinmeeyamakanon ixonribi", iki iká.‡
41 Isaíassenra nato wishaa iki, Diossen atipana koshi oinna ixon,
jaskáakinra jakiriakin jan jato yoia iki.
42 Jaskara ikenbira, icha judíobaon itan jatíribi jaton koshibaon-
ribi Jesús ikonhakana iki. Ikaxbi onantibiresakin yoiamakana iki,
fariseoboki rakékin, *jain tsinkíti xobonkonia jato píkokanaketian.
43 Jabora jonibo betanres jakon ikaskin, Dios betan jakon iti shinanya-
makana iki.

Jesussen joinra jonibaon akábo jato yoixonoxiki

44 Jainxon Jesussen koshinshaman neskáakin jato yoia iki: "Ja Ea
ikonhaitonra, eabicho ikonhayamai, jan ea raana nokon Paparibikaya
ikonhai.
45 Jatian ea oinnaitonra, jan ea raanaribi oinnai.
46 Ea riki ja nato nete tenai joá joé, jaskatax ja ea ikonhaibo yamé
meran ikantima kopí.
47 Ikaxbi ja nokon joibo ninkataxonbi jan yoiai keskábo ayamaira, jato
jakonmaaxon masá tenemayamai, eara jato jaskai joáma iki. Eara joá iki
jato kishpinmati kopí.

---

* **12:32** Ja riki: korosen axon Jesús retekanti yoii iká. † **12:38** Is. 53.1 ‡ **12:40** Is. 6.10

48 Ja ea omiskin nokon joibaon yoiai keskábo akáshamaira, jan masá
tenematibiribi moa jake. Ja en mato yoia nokon joibaonbira, ja maton
akábo mato yoixonoxiki, moa nete senenketian.
49 Enbi shinannaxa ea yoyo iamai. Jan ea raana nokon Papanra ea yoia
iki, ja en yoiti itan en axeati.
50 Jainxon en onanke, ja nokon Papán senenhati yoiaibo senenhax
jatíbitian jati neteya ikanti. Jaskara iken ja en yoiaibora en yoiai, nokon
Papan ea yoia keskáboresibi", akin jato aká iki.

13

Jaonmea onannaibo Jesussen tachota

1 Jatian iká iki, moa *Pascua fiesta iti ochómashoko. Jatian Jesussen
moa onanna iki, nato netemeax moa jawen Papa betan ikí kati nete
nokotai. Jaskara ikenra, jawen jonibo jatíbitian kikinhakin noia ixonbi,
jato noiboresa iki, nato netemeax kati nete senenai kaman.
2 Jainxon moa jawékiai ikanaitian, *Satanássen, Simonman bake Judas
Iscariote moa shinanmaa iká iki, jakonhai keská ixonbi ja Jesús jakon-
maati.
3 Jainxon Jesussen onanribia iki, Diossibakeax joá ikax moa jakiribi
jain kaai. Jainoax jawen Papan jatíbi koshi shinan menia.
4 Jaskara kopí moa mesan yakataxbi Jesús wenita iki, wenixon jan
perakoota chopa jopétaanan toalla biax, jan chinexeeta iki.
5 Jainxon bandejanin onpax axon, jaonmea onannaibo jato
tachopakea iki, jaskáaxon ja toalla chinexeetaton jato tasopakea iki.
6 Jatian ja Simón Pedron, tae chokaxonkasaitian, yoia iki neskáakin: —
Ibó ¿Minki ea nokon tae chokaxonai? —akin.
7 Jatian Jesussen yoia iki: —Ja en mia jaskáaira, rama min onanyamake.
Ikaxbi iikinra min onannoxiki —akin.
8 Jaskáa Pedron yoiribia iki: —¡Jawetianbira en mia nokon tae choka-
mayamai! —akin. Jaskáabi Jesussen yoia iki: —Ea tae chokamayamaxa,
mia ea chibanai iti atipanyamake —akin.
9 Jaskáa Simón Pedron yoia iki: —¡Jaskara iketian, nokon taebobichores
ayamakin, nokon mapoyabi nokon mekenboribikaya, ea chokaxonwe
Ibó! —akin.
10 Ikaxbi Jesussen yoiribia iki: —Ja ramabi nashiara, jawen taebobi-
chores chokati atipanyamake moa kerásma ikax. Matobora moa kerásma
ixon, jatikaxbishaman ikaxmabi —akin.
11 Jan jakonhai keská iikinbi jakonmaati moa onanxon yoikinra jato
jaskáa iki: "Jatikaxbimariki mato kerasma", akin.
12 Jaskáakin jaton tae chokaxonkin senenhataanan, jan perakootai
chopa saweribia iki. Sawetaanan jakiribi mesan yakáxon jato neskáakin
yoia iki: —¿Matonki onanna, en mato jaskáa?
13 Matonra ea akai Maestró akin, jainxon, matonra ea Ibó aríbai. Ikon
iketianra maton ea jaskáai ea jákon iketian.
14 Ja maton Ibo itan Maestro ixonra, maton taebo en mato chokaxonke,
jaskáribiira mato wetsabo betan tae chokaananti jake.
15 Enra mato jaskáaxon ati onanmake, jaskáaribiakin maton akanon
ixon.
16 Ikonshamanra en mato yoiai, yonoti jonira, jawen ibo xewina
kikinma iki. Jainoax ja joi boí kaai jonira, jan raanai joni xewinamaribi
iki.

17 Nato jawékibo onanxon jan yoiai keskábo akí jaketianra, mato
Diossen raroshaman imati iki.
18 Mato jatíbi yoikinra, en mato ayamai. Enra onanke, tsoaborin ja en
katotabo ixon, ikaxbi ja Wishá meran yoiaibokaya senenti jake: 'Ja ebé
piaibira eki jakonmaake', iki iká.
19 Natora en mato yoiai jaskarabo winotamatianbi, jatian jaskarabo
winóketian maton onanti kopí, ea riki ixon.
20 Ikonshamanra en mato yoiai: Jaweratonki ja en raana biai, janra
eabi biai, jatian jaweratonki ea biai, janra ea jan raanaribi biai —akin
jato aká iki.

Jakonhai keská iikinbi Judassen jakonmaati, Jesussen yoia
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 Neskáakinbo jato yoiax, ikonbiresi Jesús onisa iki. Jaskáxon, jato
onantiakin yoia iki: —Ikonshamanra en mato yoiai, ja mato betan iká
westíoratonra, jakonhai keská iikinbi ea jakonmaati jake —akin.
22 Jato jaskáaketian, jaonmea onannaibo beísanankana iki, tsoa yoiimein
jaskatai ixon onanyamaaxbi.
23 Jatian wetsa ja Jesussen akonbireskin noia, ja pataxon pii yakata iká
iki.
24 Jainxon Simón Pedron oinnatonres yoia iki, tsoa yoiimeinki ixon
yokáti.
25 Jaskáa, jan Jesús pataxbainxon yokata iki: —¿Ibó, tsoarin já? —akin.
26 Jatian Jesussen yoia iki: —Tsoaki ja pan pakex pokotaanan en
meniai, ja riki já —akin. Jaskataanan jenen pan pakex tsaimaa iki
jainxon Judas Iscariote menia iki ja Simonman bake.
27 Ja pan menia bixon, Judassen piaitianbi, *Satanás jawen shinan
meran jikia iki, jainxon Jesussen Judas neskáakin yoia iki: —Ja min ati
shinanna ishtontani amentanwe —akin.
28 Ikaxbi ja mesan pii yakatabaon westíoraxonbi onanyamakana iki,
jaweatimein jaskáakin yoiai ixon.
29 Jatian jatíribibaon shinankana iki, Judas ja koríki koirannai ike-
tian, fiestatian atibo maroti yoikinra, Jesussen abirake ixon, iamax
jawékiomashokobo jawéki meniti yoikinra, abirake ixonribi.
30 Jatian jaskáakin pan menia pikin senenhataanan Judas pikókaini kaa
iki. Jatian iká iki moa yamé.

Benáa senenhati joi

31 Moa Judas pikókainketian, Jesussen jato yoia iki: —Ramara ja jonin
Baken atipana koshi jishtiai maton oinnai, itan ja Diossen atipana
koshiribi jameranoax jishtiai maton oinnai.
32 Jatian ja jonin Baken jawen ani, itan jawen atipana koshi jato
oinmaitianra, Diossenribi jawen ani itan atipana koshiribi jato oinmai
kaai, itan basimara jato oinmati iki.
33 Nokon bakebó, eara moa mato betan basishaman iamai, matonra ea
benanoxiki. Ikaxbi ja judío koshibo en jato yoiibata keskáribiakinra, rama
en mato yoiai, ea jain kaainkora mato kati atipanyamanoxiki.
34 Ja senenhati benáa joira en mato meniai: Ja en mato noia keskatiribi,
wetsabo betan noianankanwe.
35 Mato jaskati wetsabo betan noianani jaketianra, jatíbi jonibaon
mato onankanti iki, matobo ikonkon eonmea onannaibo —akin jato aká
iki.

Pedro paranati Jesussen jato yoia
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

36 Jatian Simón Pedron Jesús yokata iki: —¿Jaweranoki mia kaai Ibó? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Jain ea kaainkora rama min ea chibanti atipanyamake, chiníparira min ea chibanoxiki —akin.

37 Jaskáaketian Pedron yokáribia iki: —¿Jaweatiki en mia rama chibanti atipanyamaa, Ibó? ¡Mia kopi mawátira ea jawemabi iki! —akin.

38 Jaskáaketian Jesussen yoia iki: —¿Ikonrin mia ea kopi mawáti jawemabi? Ikonshamanra en mia yoiai: Atapabene keotamatianbira, ea onanama keskati mia kimishai parananoxiki —akin.

14

Jesús iki jan Papaiba kati bai

1 Jainxon jato yoiboresa iki: "Onísyamakanwe, Dioski itan ekiribikaya koshikanwe.

2 Ja nokon Papa iká xobonra jain jatibo jayonreske, jaskarama iketianra jain mato iti benxoaxonira ea kaai akin en mato yoiamakeana iki.

3 Jain kaxon, mato jatibo benxoaxonyonaxa, ea joribai kaai, en mato boti kopí, jaskatax jain ea ikainribi mato ikí kati kopí.

4 Jaskara ixonra, maton moa onanke ja ea jain kaainko mato jan kati bai", akin jato aká iki.

5 Jaskáakin jato yoiketian, Tomassen yoia iki: —¿Ibó, nonra onanyamake jain mia kaai? ¿Jawekeskaxonki ja bai non onantiki? —akin.

6 Jatian Jesussen yoia iki: —Ea riki ja jaskatax nokóti bai, ja ikon, itan ja jati. Ea kopíresa jonibo nokon Papaiba nokóti atipanke.

7 Ea onanxonra, ja nokon Paparibi maton onannoxiki, itan ramabira moa maton onanke, mato betanbi jaa iketian —akin.

8 Jaskáaketian Felipen yoia iki: —Ja min Papa noa oinmawe Ibó, já onanaxa moa noa jakon itiki —akin.

9 Jatian Jesussen yoia iki: —Felipe, moa basi riki ea mato betan ¿Jatian min ea onanyamaparia? Ja ea oinnatonra nokon Paparibi oinke; ¿Jatian jaweatiki ja nokon papa oinmati min ea yokatai?

10 ¿Minki ikonhayamai ea nokon Papa meran, jatian nokon Papa emeran? Ja en yoiai jawékibora nokon shinanmanbi en yoiamai. Ja nokon Papa emeran jaatoninra, jawen teebobiribi emeranxon akai.

11 Ea ikonhakanwe ea iki nokon Papa meran, itan nokon papa iki emeran, jaskáyamakin ja en tee akaibotanibireskaya ikonhakanwe.

12 Ikonshamanra en mato yoiai, jaweratoki ea ikonhaax eki koshiai, janra ja en akai keská teeboribi atiki, jainxon, ani wetsa teeboribi ati iki, Ea nokon Papa ikainko kaai kopí.

13 Jatíbi nokon janenko maton yokáketianra, en mato axonoxiki, ja Papan jawen koshi shinan jawen Bake meranxon mato oinmati kopí.

14 Wetsa jawékibires nokon janenko ea maton yokáketianra, en ati iki.

Diossen Shinan raanxonti Jesussen jato yoia

15 Ea akonkin noixonra, ja en ati yoiabo maton ea axonti iki.

16 Jatianra en nokon Papa yokáti iki, jatíbitian mato betan iti, wetsa jan mato ikinti raanxonon ixon.

17 Ja iki ja Diossen ikon Shinan, jara nato netemea jakonma akaibaon biti atipanyamake, oinyamakanai kopí itan onanyamaxon; Ikaxbi matonra onanke mato betan iketian, itan mato meranribi ikí kaaitian.

18 Enra mato kachianbainyamai, mato betan ikíra ea jakiribi joribai
kaai.
19 Jawetii nete pekáora, ja nato netemea jonibaon moa ea oinya-
makanai. Ikaxbi matonra ea oinnoxiki itan matora janoxiki earibi jaa
kopí.
20 Ja netenra maton onannoxiki ea nokon Papa meran, jatian mato-
biribi emeran, jatian eabiribi mato meran.
21 Ja nokon joi ninkaxon en yoia keská akaira, onanti iki ea akonkin
noia. Jan ea jaskáakin noiara nokon Papan noishokoti iki, jatianra enribi
noiax moa ea jaki onantiti iki —akin Jesussen jato aká iki.
22 Jatian Judassen (ja Iscariotema) yokata iki: —Ibó ¿Jawekopíki ja
wetsabo onanmayamakinbi noabichores min onanmai? —akin.
23 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ja ea noiara en yoiai keskábo ninkatax
jaskati jake. Jatian jara nokon Papan noiti iki, itan nokon Papa betanbi
ea joti iki, jabetan jaai.
24 Jan ea noiamaatonra, en yoia keskábo ayamai. Ja maton ninkatai
joibora nokon joima iki, jan ea raana nokon Papanakaya riki.
25 Jatíbi neskarabora en mato yoiai, mato betanbipari ixon.
26 Ikaxbi jan mato ikinti ja Diossen Shinan, ja Papan nokon janenko
mato raanxonaitonra jatíbi jawékibo jainxon jatíbi ja en mato yoiaboribi,
mato jakiribi shinanmanoxiki.
27 Ja xabá shinanra en mato jenexonai, ja nokon xabá shinanra
en mato meniai, ikaxbi mato en jaskámaaira nato netemea jonibaon
mato shinan jakonshaman imaxonai keskáma iki, onisyamakanwe itan
rakéyamakanwe.
28 Matonra en yoiai moa ninkata iki ea kaai, jainoax mato betan
ikí jakiribi ea joribai. Jaskara iken, akonkin ea noia ikaxa, mato
raroreskeanke ja nokon Papaiba ea kaai onanax, ja ea xewina iketian.
29 Enra mato moamabi nato yoiai, moa jaskarabo winóketian maton
ikonhakanti kopí.
30 Eara mato betan basi yoyo iamai, jan nato nete iboara moa joái,
earesti koshiomanixbi.
31 Jaskarara iti jake, akonkin nokon Papa en noia, itan jan ati yoia-
bores en akai, nato netemea jonibaon onankanti kopí, jaskara iketian
weníkanwe noa nenoax bokannon —akin jato aká iki.

15

Jesús uva jiwiki yoinmeeta

1 Jainxon Jesussen jato yoiboresa iki: “Eariki ja ikonkon uva jiwi, jatian
nokon Papa riki jan oroai.
2 Jatian westíora nokon mebi bimiamaitianra ponxteai, ikaxbi bimi-
aitianra wetsa ponyanbo xatexon, xabáakai icha biminon ixon.
3 Matobora, moa xabakaatabo iki, ja en joi yoia ninkaxon ikonhabo
ikax.
4 Ea mato betan ikai keskatiribi matoribi ebetan ikí jeneyamakanwe,
westíora uva ponyanra jabicho ikax bimiti atipanyamake, jawen ji-
wioma ikax, jaskaribiakinra matonribi jawebi ati atipanyamake, ebe-
tanma ixon.
5 Eariki ja uva jiwi, jatian mato riki ja ponyanbo. Jaweratoki ebetanbi
iki itan earibi jabetanbi iki, janra jakoni bimiai keskáakin, icha jakon
teebo ati iki. Ikaxbi ebetanma ixonra, tsonbi jawe atipanyamake.

6 Jaweratoki ebetan westíora shinanbicho jatíbitian iamai, jara ja
ponyanbo tsinkixon jeman tsamana, choshiketian chiikan menoa keská
itiki.
7 Ebetanbi jaxon, nokon join yoiai keskábo akin jeneyamakinra, maton
keenkin yokatabo mato Diossen meniti iki.
8 Neskarainxonra kikin jakon itan ani riki ja nokon Papa ixon
onankanti iki, jawen keena keskábo akí mato jaketian, jaskataxa, mato
onanti iti iki, ikonkon eonmea onannaibo.
9 Ja nokon Papan ea noia keskáribiakinra, enribi mato noike, ja nokon
noimisti shinanman jaai jeneyamakanwe.
10 Jaskáakin ja en yoiai keskatibo jaxonra, maton ea noikin jenetima
iki, jaskáribiakinra enribi ja nokon papan yoiai keskábo akin ja noikin
jeneyamai.
11 Jaskakinra en mato yoiai ebetan mato raronon ixon, itan ikoni mato
raroti kopí.
12 Ja ninkaxon maton senenhati en yoiai nokon esé riki neskara: Ja en
mato noia keskatiribi, wetsabo betan noiananti.
13 Ja ani noimisti shinan westíora jonin jato oinmati riki, jabé rae-
nanaibo kopí mawáxon.
14 Matobo riki nokon kikin ebé raenanaibo, ja en yoia keskábo akai
ikax.
15 Enra nokon yonotibo akin moa mato ayamai. Ja yonokanaitonra
jawen patrónman akaibo onanyamake. Ebé raenanaibo akinra en mato
akai, jatíbi nokon Papan ea yoiabo mato onanmaa ixon.
16 Matonra ea katotama iki, Enkayara mato katota iki, jaskáaxonra
en mato yoia iki, jakoni bimiai keskáakin icha jakon teeboribi maton
akanon ixon, itan ja bimi jatíbitian keyóyamai janon ixon. Jatianra jatíbi
maton yokataibo, nokon janenko mato Papan meniti iki.
17 Nato riki ja en mato ati yoiai: Wetsabo betan noianankanwe.

Jesús jawen joniboyabiakin omiskanai

18 Ja jakonma jonibaon mato omiskana, onankanwe, eaparira
jaskáakin omiskana iki.
19 Jabo keskaribi mato iketianra, wetsabo akai keskáakinribi mato
noikeankanke. Ikaxbi jato xaranmeabira en mato katota iki, jaskara
kopíra mato ja jonibaon omiskanai, mato jabo keskáma iketian.
20 Shinankanwe ja en mato yoipachoaibo: 'Yonokaatai jonira, jan
yonoai joni xewinama iki'. Ea jakonmaakin masá tenemakana ixonra,
matoribi jaskáakanti iki; en joi yoiaitian ninkaxon ikonhakana ixonra,
maton yoiai joiribi ninkaxon ikonhakanti iki.
21 Matora jaskáboanoxikanai ea kopi, itan jan ea raanaribi onanya-
maxon.
22 Jabora jawe ocha akanama keskábo ikeankanke, en joxon jato jawe
joibi yoiama ikax. Ikaxbi ramara jabo moa jaki paranati yamake, jaton
ocha aká kopi.
23 Jaskáakin ea omisaibaonra nokon Paparibi omiskanai.
24 Jawe ocha akanama keskábora ikeankanke, en jato bebonxonbo ich-
abiresakin wetsabaon ayamai keskáakin jawebi ayamaa iketian. Ikaxbi
nato jawékibora moa oinkanke, jaskarabo oinxonbira ea omiskanai, itan
nokon Paparibi omiskanai.

25 Ikaxbi neskarabora winotai, jaton esé meran wishakaata joi senenti
kopí: ‘En jawekeskabo akenmabira, ea omiskanai’, iki iká.*
26 Ikaxbi jan mato ikinti ja ikon Shinan mato akinnon ixon, nokon pa-
paibaxon en raana joxonra, ekiriakin jakonhakin mato onanmanoxiki.
27 Itan matonribira ekiriakin jakonhakin jato onanmanoxiki, ja
peokoonontianbi, mato ebetanbi ikanabo ixon.

16

1 Neskara jawékibora en mato yoia iki, eki koshii mato jenékanaketian.
2 Ja *jain tsinkíti xobonkoniabora mato pikonoxikanai, jainoax netera
nokónoxiki, wetsanbires mato reteax, Dios keenai keskára non ake, ikibo
ikanti.
3 Matora jaskaboanoxikanai, noa onanyamakana ixon, nokon Papa
itan earibi onanyamaxon.
4 Enra mato neskarabo yoiai, ja nete nokóketian maton shinanti kopí,
en mato moa yoiabo.

Diossen Shinanman akai

Mato betanbipari ixonra moabi en mato neskáakinbo yoiamaparia iki.
5 Ikaxbi ramara ea moa kaai, jan ea raana betan iki, jatian mato
westíoranbira jaweranoki ea kaai ixon, ea yokáyamai.
6 Jaskáakin ea yokáyamaibira, mato kikinbiresi oníske, en mato neskara
jawékibo yoia.
7 Ikaxbira en mato ikonshaman yoiai, ea kaakayara matona jakon iki.
Ea kayamaabira, jan mato ikinti jotima iki. Ikaxbi moa kaxonra, en mato
raanxoni kaai, mato meran inon ixon.
8 Ja joxonra, nato netemea jonibo jishtiakin jato onanmanoxiki,
tsoarin ja ochaya, itan tsoarin ja jawe jakonmabi akáma, jainxon tsoarin
ja Diossen moa jakonma masá tenematires,
9 itan tsoarin ja ochaya, ja ea ikonhayamai,
10 tsoarin ja jawe jakonmabi akáma. Eara nokon Papaiba kaai, jatianra
ea maton moa oinyamanoxiki,
11 tsoarin ja Diossen masá tenematires. Nato nete jan koirannai, ja iki
moa masá tenetiainko.
12 Icha joibora jake en mato yoitibo. Jabo en mato rama yoiabira,
maton onantima iki.
13 Ja ikon Shinan joxonra, mato onanmanoxiki ja maton onanti ikon
joi. Janbi shinantaananra mato jan yoiamanoxiki. Janbi Diossibakea
ninkatabokayara, mato onanmanoxiki. Jainxon mato onanmarib-
anoxiki, ja ramakaya iti jawékibo.
14 Janra nokon ani shinan itan nokon jakon shinan jato oinmanoxiki,
eibakea bixonra mato onanmanoxiki.
15 Jatíbi nokon Papa jayata jawékira, nokonaribi iki. Jaskara kopíra, en
yoia iki, ja Diossen Shinanmanra eibakea joiboribi bixon mato onan-
manoxiki akin.
16 Basimara ea maton moa oinyamanoxiki, ikaxbi basimaribira maton
ea jakiribi oinnoxiki”, akin jato aká iki.

Onís iitibi raroti

17 Jato jaskáa, jatíribi jaonmea onannaibo neskati yokakanankana iki:
—¿Jawekeskara yoikaskinmein noa neskáakin yoiai?, Noa yoiai basimara

* **15:25** Sal. 35.19; 69.4

non oinyamanoxiki jainxon iikinra, non oinribanoxiki akin. Jainxon yoiribiai jawen Papaiba kaai.

18 ¿Jawekeska yoiimeinki ja basimara itiki iki ikai? Nonra onanyamake ja yoyo ikai —ikibo ikana iki.

19 Jatian jaonmea onannaibaon yokákaskanai onanxonra, Jesussen jato neskáakin yoia iki: —Enra mato yoia iki, basima nete pekaora ea maton moa oinwetsayamai. Jainxonra basima nete pekao jakiribi maton ea oinribanoxiki, akin. ¿Ja onankasiki mato yokakanankanai?

20 Ikonshamanra en mato yoiai, masá shinanira mato wininoxikanai, jatianra ja ikonhayamai jonibobiribi raronoxikanai. Ikaxbi jaskati onisaxbira ja maton masá shinanna jawékibo raroti inóxiki.

21 Westíora ainbaonra, jawen bakenti nete nokoketian, masábires teneai. Ikaxbi moa ja bake pikota pekáora, ja baken chexabo moa shinanbenotai, westíora bake nato neten pikoax raroi.

22 Jaskaribiakinra rama matonribi masá shinannai. Ikaxbira jakiribi mato oinni ea joribai kaai. Jatianra maton shinan meran mato raroshaman inóxiki, tsonbi mato bichintima raro shinan.

23 Ja netenra, moa jawebi maton ea yokáyamanoxiki. Ikonshamanra en mato yoiai, ja nokon Papanra jatíbi ja nokon janenko maton yokatabo mato meninoxiki.

24 Jaskara ikenbira, ramakamanbi nokon janenko jawebi maton yokatama iki, yokákanwe jatianra maton biti iki. Jaskatax mato ikonbiresi raroti kopí.

Jesús iki nato netemea jakonma jawékibo janharesa

25 Jatíbi neskarabora wetsa jawékikibo yoinbainhanan en mato yoia iki. Ikaxbi nokóranoxiki nete, moa wetsa jawékikibo yoinxon en mato onanmatima. Jatianra onantishamanhakin, nokon Papakiriakin en mato yoinoxiki.

26 Ja netenra nokon janenko maton yokánoxiki. Jaskara ikenra ja maton yokatabo mato meninon ixon, nokon Papa en mato yoixonoxiki, akin en mato ayamai,

27 ja nokon Papanbi mato noia iken. Matora noike maton ea noia kopí, jainxon ja Diossen ea raanaribi maton ikonhaa iketian.

28 Ja nokon Papaibakeaxa nato neten ea joá iki. Jaskara ikaxa, rama ea karibai, ja nokon Papaiba —akin jato aká iki.

29 Jato jaskáaketian jaonmea onanaibaon Jesús yoikana iki: —Ramara wetsa jawékikibo yoinbainyamai, mia onantishamani yoyo ike.

30 Jaskara ikenra, min jatíbi jawéki onanna rama non onanke. Itan tsonbiribi mia yokáti senenma. Jaskara kopíra, non mia ikonhai, mia Diossenbi raana joá —akin.

31 Jatian Jesussen jato yoia iki: —¿Jaskara ikenki ramapari maton ikonhai?

32 Jaskara ikenbira moa nete nokotai, itan rama riki ja nete. Rakékinra matonbiribibo janbiskin maton ea potabainnoxiki, ikaxbira eabichoma iki, ja nokon Papa ebetan iketian.

33 Jatíbi neskarabora en mato yoiai, ebetan ikax xabáshaman shinanya mato inon ixon. Nato netemeaxa meskó jawékininbo mato onitsapiti jake, ikaxbi koshiakin shinankanwe. Ja nato netemea jakonma jawékibora moa enharesa iki —akin Jesussen jato aká iki.

17

Jaonmea onanaiboki Jesussen orana

1 Jaskáakinbo jato yoia pekáo, Jesús bochiki oinnax neskati yoyo ika
iki: “Papá, moara ike nete nokoti, ja min Baken ani atipana koshi jato
onanmawe, janribi min ani atipana koshi jato oinmashokonon.
2 Jatíbi jonibaon koshira min Bake min imaa iki, jaskatax ja nokona iti
min ea menia jonibo jatíbitian jati neteya ikanti kopí.
3 Jatian ja jatíbitian jati nete riki, miabichores ikon Dios onankanti, itan
ja min raana Jesucristoribi onankanti.
4 Enra ja min ani atipana koshi jato onanmaa iki, jainxon ja min
raanxon ati yoiaboribi en senenhake.
5 Papá, eara ja min nete joniamatianbi miibetanbi westíora atipana
koshiabicho iká iki, rama mia miibaxonbi ja ani atipana koshi jakiribi
ea meniribiwe.
6 Ja nato netemea min ea meninoxon katóxonabora en onanmaa iki,
tsoarin mia ixon. Jabora minabo iká iki, minabo ikenra, min ea jabo
menia iki. Jabaonra min joi ninkataanan, min yoia keskábo akana iki.
7 Jaskara ixonra rama onankanke, ja min ea meniabo miibakeax joái.
8 Min yoia joibo en jato yoiara, jabaon ninkáxon ikonhakana iki.
Jaskáaxonra onankana iki, ea miibakeax joá. Jainxon miinbi ea raana
joáribi ikonhakana iki.
9 Jabo kopíra en mia yokatai, nato netemea ja mia ikonhaax miki
koshikashamaibo kopíra en mia yokáyamai. Ja min ea meniabo
kopíkayara, en mia yokatai minabo iketian.
10 Jatíbi ja nokonabora minaribi iki, jatian jatíbi ja minabora nokona-
boribi iki. Jaskara ikenra ja nokon ani koshiribi jato meran onantibires
ikai.
11 Eara moa nato neten iamai. Ikaxbi jabobichoresa, nato netenbi
banékanai, ea miibetan ikí kaai kaman. Papa ochaoma, ja min atipana
koshin janenko jato koiranwe ja min ea menia janenko, jaskatax noa ikai
keskatiribi ja shinanyabicho ikanon.
12 Jato betan nato neten ixonra, en jato koiranxon koshikiina iki, min
atipana koshin, itan min ea menia janenko, jatianra tsoabi manóyamaa
iki, ja moa manota ikabichoresa jaskata iki, ja wishá meran yoiai senenti
kopí.
13 Ikaxbi ramara ea moa miiba kaai. Ea kaamatianbira jato betanbi-
pari nato neten ixon, neskara jawékibo en jato yoiai, ea raroshamanai
keskatiribi, jaboribi rarokanon ixon.
14 Enra min joi en jato onanmaa iki. Jaskáakin en jato onanmaara,
jabaon ikonhakana iki. Jaskáakin onanxon, jato yoikanabira, ja jakonma
shinanya jonibaon ninkáxonyamakin jato omiskanai. Ja jabaon akai
keskáakin shinanyamakanai kopí, earibi nato netemeama iketian.
15 Nato mainmea jato bonon ixonra en mia yokáyamai. Ja jakonmainoa
min jato koiranon ixonra en mia yokatai.
16 Jabo nato netemea ikaxbira, ja nato netemea jakonma shinanya
jonibo keskati jakonma akí, jayamakanke earibi nato netemeama ike-
tian.
17 Ja min ikon joi meranxon jakonmainoa jato tsekawe, min joira ikon
iki.

18 Ja min ea nato neten raana keskáribiakinra, enbiribi jabo raanai; ja
min joiribi jato onanmatankanon ixon.
19 Jato kopí riki enbixbi ea ochaoma, jaskatax jaboribi ja min ikon join
imaa ochaomabo ikanon ikax.
20 Natobo kopíbichora en mia yokáyamai. Ekiriakin jabaon jato joi
yoiara, wetsabaonribi ea ikonhanoxikanai, jaabo kopíribira en mia
yokatai.
21 Jatíbi jabo ebetanbi ikanon ixonra en mia yokatai, mia emeran
itan ea mii meran ikai keskati jaboribi nomeran ikanon, jaskáaxon nato
netemea jakonma akai jonibaon ikonhakanti kopí min ea raana joá.
22 Ja min ea menia ani atipana koshiribira en jato menia iki, noa ikai
keskatiribi westíorabicho ikanon ixon.
23 Jabo emeran itan mia emeran, jaskatax ponté westíorabicho ikanti
kopí. Jaskakanaitian oinxon, nato netemea jonibaon onanboreskanti
kopí, min raana ea joá, itan min ea noia keskáribiakin min jato noia.
24 Papá, ja min ea meniabo jain ea ikí kainkoribi ebetan ikantininra, ea
keenai. Jaskáaxon jabaonribi oinkanti kopí min ea menia koshi shinan,
minra ea noia iki, nato nete joniamatianbi.
25 Papa ochaomá, ja ea ikonhayamai jonibaonra mia onanyamakanke,
ikaxbi enra mia onanke, ja nato nokon jonibaonribira onankanke, minbi
raana ea joá.
26 Enra jato onanmaa iki, tsoarin mia itan jawekeskarin mia ixon.
Jatianra en jato onanmaboresai ja min ea noia shinanribi jato meran
inon ixon, itan earibi jato meranbi iti kopí", akin Jesussen orana iki.

18

Jesús yatankana
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

1 Jaskatibo yoyo iki senenyona pekáo, jatíbi jaonmea onanaiboyabi
Jesús, ja Cedrón janeya tae baitai shitabaini keiba bokana iki. Kaax
nokókana iki, jain iká iki westíora wai chike, jain Jesús jaonmea onannai-
boya jikia iki.
2 Jainpacho Jesussen jaonmea onanaiboyabi tsinkíkinai iketian, Judas
jato yatanmaitonin moa onanna iká iki.
3 Jain ikanaibi Judas nokota iki westíora tsama sontároboya itan jawetii
policiabo, ja Dios rabiti xobo koiranaiboya; ja *sacerdotebo betan
*fariseobaon raana, jabaon kakin bokana iká iki, lamparinbo itan tirí
joétai jawékibo.
4 Ikaxbi Jesussen moa jatíbi jaskara ikaibo onanna ixon, bechixon jato
yokata iki: —¿Matonki tsoa benai? —akin.
5 Jatian jabaon yoikana iki: —Ja Nazarethainoa Jesús benai riki noa —
akin. Jatian jato yoia iki: —Ea riki —akin. Jatian jan jato yatanmai Judas
jain jato betan iká iki.
6 Jatian jato Jesussen "Ea riki", akin aká, chitíbainax maiki pakékana iki.
7 Jainxon jato yokáribia iki: —¿Matonki tsoa benai? —akin. Jatian
yoikana iki: —Ja Nazarethainoa Jesús benai riki noa —akin.
8 Jaskáakana, Jesussen jato yoiribia iki: —Enra moa mato yoike ea riki
akin. Ja ea benai beabo ixon, natobo jenekanwe ibátankanon boí —akin.
9 Jatora jaskáa iki, ja Jesussenbi yoia senennon ixon: "Ja nokon joni iti
min imaabora, westíorabi eki koshii jenéyamakanke Papá", iki iká.

10 Jatian Simón Pedron, jawen espada tsekataanan, Malco janeya
joni jawen mekayaokea pabíki xatenaana iki, ja iká iki *sacerdotebaon
koshin yonoti.
11 Jaskáaketian Jesussen Pedro yoia iki: —Ja min espada jakiribi jawen
xaká meran niawe. Ja atikomabires jawéki nokon Papan ea shinanxona
ikenra, en tenexon biresti jake —akin.

Sacerdotebaon koshi Anássiba Jesús bokana
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)
12 Jainxon ja romano sontárobaon, jaton joni koshiaxon, itan ja
judíobaon policiabaon moa Jesús yatankana iki yatanxon nexakana iki.
13 Jaskáaxon Anássibapari bokana iki. Ja Anás iká iki Caifássen rayos. Ja
Caifás iká iki, *sacerdotebaon koshi, ja baritian imakana.
14 Ja Caifásribira iká iki, ja judío koshibo neskáakin jato yoiibata, ja-
tonara jakon itiki jato kopi westíora jonibicho mawata ixon.

Jesús onanaxbi Pedro paranaa
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)
15 Simón Pedro betan wetsa Jesussen joniribi, ja Jesús bokanai chibani
kabékona iki. Jatian ja *sacerdotebaon koshin, ja wetsa Jesussen joni
moabi onanna iká iki. Jaskara kopí, xobo chicho ja joni jikia iki.
16 Ikaxbi Pedrobiribi jikiamai, jeman xepótiainbi baneta iki. Jaskara
iketian ja wetsa *sacerdotebaon koshi onanna ikax, moa jikiaxbi piko-
ribia iki, jainxon ja xepóti koirannai ainbo yoia iki, jaskáakin yoia, jen
ixon, Pedro jikimaa iki.
17 Jaskakenbi ja xepóti koirannai ainbaon Pedro neskáakin yokata iki:
—¿Miaribimarin ja Jesussenmea onanai joni? —akin. Jaskáa Pedron yoia
iki: —Eara jama iki —akin.
18 Jatian matsiribi iketian, ja yonokanaibo betan ja Dios rabiti xobo
koirannai policiabo chii keteaax yooti charókana iká iki. Jatian Pedroribi
jain jato betan iká iki, yooti chankata.

Caifássiba Jesús bokana
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)
19 Jainxon, ja *sacerdotebaon koshin Jesús yokákin peoa iki, ja jaonmea
onanaibokiriakin itan jan jato onanmaibokiriakin.
20 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Jatíbi jonibo bebonmeaxa ea yoyo
ipachoai, jatíbitianra jain tsinkíti xobonkoxonbo, jainoax ja Dios rabiti
xobonkoxonbo ja jain judíobo tsinkitainkoxonbo en jato onanmaa iki;
jaskara ikaxa westíoraibi ea joneshoko yoyo ikama iki.
21 ¿Jatian jaweatiki min ea yokatai? Ja nokon joi en yoiaitian
ninkatabokaya jato yokáwe, abákanon jabaon yoikin, ja ea yoyo ikabo,
jabaonra onankanke en jato yoiabo —akin aká iki.
22 Jatian Jesussen jato jaskáaketian, Dios rabiti xobo koirannai westíora
polician Jesús tantash aka iki, jaskáaxon yoia iki: —¿Jaweatiki min
jaskáakin ja *sacerdotebaon koshi kewinai? —akin.
23 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea jakonmai yoyo iketian ea yoiwe, jawe
jakonmaki en yoia ixon, jatian ja en yoiabo ikon iketianki ¿Jaweati min ea
tantash aka? —akin.
24 Jainxon Anássen, nexamaxon jato bomaa iki, ja sacerdotebaon koshi
Caifássiba.

Jesús onanaxbi jakiribi Pedro paranaa
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

25 Jatian Simón Pedro yotipari jain chii kexa nia iká iki. Jainoa yokáribikana iki: —¿Miaribimarin ja Jesussenmea onanai? —akin. Jatian Pedro paranai neskata iki: —Eara jaama iki —iki.

26 Jainxon ja *sacerdotebaon koshin yonotinin yokáribia iki, ja Pedron paxtewana jonin rarebaon: —¿Miamaki ja wai ikain Jesús betan en oinyamawana? —akin.

27 Jaskáa jakiribi Pedron paranaa iki, jaskatatianbi atapabene keota iki.

Pilaton Jesús yokata
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

28 Jatianra ja Caifássen xobonkonia, yamékirishoko ja romanobaon apo jain iká xobonko, Jesús boribakana iki, jatianra judíobo ja xobonko weiyamakana iki, ja jaton esekan yoiai keskati jakonma banénaketian, jatianra ja *Pascua yamé moa jawékiatikoma ikanti ikana iki.

29 Jaskara kopí, Pilato jawen xobo meranoax pikota iki, pikóxon jato neskáakin yokata iki: —¿Jawekeska jakonma aká kopíki nato joni maton jaskai? —akin.

30 Jatian jabaon yoia iki: —Retemisma iketianra, nato joni non mia bexon meniamakeanke —akin.

31 Jaskáakana, Pilaton jato yoia iki: —Matonbikaya boxon, jawen aká jawékibo yoixontankanwe, ja maton esé meran, yoiai keskáakin —akin. Jato jaskáa, judíobaon yoiribikana iki: —Noa judíobaonra non ati atipanyamake, tsoabi jaskáakin retekin —akin.

32 Jaskataxa senena iki, jaskaraton mawáti ixon moabi Jesussen jato yoipachoai.

33 Jatian Pilato jakiribi, jain já iká xobonko jikiribia iki, jainxon Jesús kenaa iki kaketian neskáakin yokata iki: —¿Miarin ja judío jonibaon Apo? —akin.

34 Jaskáa, Jesussen yoia iki: —¿Minbi shinanxonki akai min ea jaskáakin? o ¿Wetsabaon mia ekiriakin yoiaki min ea jaskáai? —akin.

35 Jatian Pilaton yoia iki: —¿Eaki judío iki? Ja min kaibobo, itan ja *sacerdotebaon koshibaonra ake mia eiba bekin ¿Jawekeska jawéki min akárin? —akin.

36 Jatian Jesussen yoia iki: —Eara nato netemea apobo keskáma iki, ea nato netemea apo ikenra, nokon jonibo eon paranan ikí reteanankeanke ea judío koshibaon yatantima kopí. Ikaxbi eara nato netemea apoma iki —akin jato aká iki.

37 Jaskáa Pilaton yokata iki: —¿Jaskara ikaxki mia apo iki? —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Minra yoike, ea apo. Eara nato neten pikotax joá iki, ja ikon joi jato onanmati kopí. Jatian jatíbi ja nokon ikon join yoiai keskati jabaonra ea ninkaxonai —akin.

38 Jatian Pilaton yokata iki: —¿Jatian jawerin ja ikon joi? —akin.

Jesús retekanti yoikana
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Jaskáakin yokata pekáo, Pilato xobo meranoax pikoribia iki, ja judío joni koshibo yoyo aki. Pikóxon, jato yoia iki. —Jawe jakonma nato jonin akára yamake.

39 Ja maton axé riki, *Pascua fiestatiibi westíora preso en mato pikoxonti. ¿Ja judíobaon Apo en pikoxontinki mato keenai? —akin.
40 Jato jaskáa, jatíbi neskati saa iribakana iki: —¡Min noa já pikoxontinra noa keenyamai! ¡Barrabaskaya noa pikoxonwe! —iki. Ja Barrabás iká iki retemis itan yometso joni.

19

1 Jaskákanketian, Pilaton jawen sontárobo Jesús rishkimaa iki.
2 Jatianra ja sontárobaon moxabires maiti axon, Jesús maimakana iki. Jaskáaxon jan perakooti joshin yame chopa sawemakana iki.
3 Jaskaaxa pataxbainaxbo neskáakana iki: —¡Judíobaon Apo jabanon! —ikibo. Jaskáaxon tantash abokana iki.
4 Jainoax Pilato jakiribi pikoribia iki. Pikóxon, jato yoia iki neskáakin: —Oinkanwe, nenora en beke, jaskáaxon maton onanti kopi, jan jawe jakonma jawékibi akáma —akin.
5 Jaskatax Jesús pikota iki, moxa maiti maiya, itan jan perakooti joshin yame chopa sawemakanayabi. Pikoxon, Pilaton jato neskáakin yoia iki: —¡Nato riki ja joni! —akin.
6 Jato jaskáa, ja *sacerdotebaon koshiboyabi policiabo, ja oinnax neskati saa ikana iki: —¡Korosen awé! ¡Korosen awé! —iki. Jaskakanaitian, Pilaton jato yoia iki: —Jaskara iketian, matonbikaya korosen atankanwe. En jato korosen amati ikaxbira en oinna jawe jakonmabi akáma iki —akin.
7 Jato jaskáa, judío koshibaon yoikana iki: —Nonara jake westíora esé, ja esé meran jaskáakin yoiaitianra ja joni mawáti jake, eara Diossen Bake iki ikai kopí —akin.
8 Jaskati yoyo ikanaitian ninkatax bebonbires Pilato raketa iki;
9 Jaskáxon, Pilaton jakiribi, já jain iká xobo meran Jesús ioribia iki. Boxon yokáribia iki neskáakin: —¿Miaki jaweranoa iki? —akin. Jaskáabi, Jesussen jawe joibi yoiamaa iki.
10 Jaskáabi, jawebi yoyo iamaitian Pilaton yoia iki: —¿Jaweatiki min ea jawe joibi yoiamai? ¿Minki onanyamaa ea joni koshi? Ea keenxonra, en mia pikoti atipanke. Ea keenxonribira en mia jato korosen amati iki —akin.
11 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea jaskáatira mia jawe koshimabobi ikeanke, Diossen mia jaskara imaama ikax, jaskara iken ja korosen akannon ixon mia ea meniakayara mia iká bebonbires ochake —akin.
12 Jaskáatianbi, Pilaton moa jaskáaxon Jesús pikoti benaa iki. Ikaxbi judíobo saa ikana iki: —¡Nato pikoaxa, ja icha mai iboaa apo betan kikini raenanaima mia ikai! Wetsaxbires eara apo iki ikaira, icha mai iboaa apon rawí banetai —iki.
13 Jaskákanai ninkáxon, Pilaton jato Jesús jemaori pikomaa iki. Jaskáakin pikomaax, ja jainxon joi benxoai yakátinin Pilato yakata iki, ja makanbires aká keyá tapo keska ikain. Ja tapo keskatonin jane iká iki judíobaon join aká Gabatá, ja iki empedrado iki iká.
14 Jatian iká iki *Pascua fiesta ikámapari, moa bariapanaitian. Jatian Pilaton judío koshibo yoia iki: —¡Nato riki maton apo! —akin.
15 Jato jaskáa, saa ikana iki neskati: —¡Korosen metasti riki! ¡Korosen metasti riki, ibanon mawati iki! —ikibo. Jaskákanaitian, Pilaton jato yokata iki: —¿Enki atiki maton apo korosen akin? —akin. Jato jaskáa,

ja *sacerdotebaon koshibaon yoikana iki: —Ja icha mai iboaa romamea apoyabichoresiki noa. Wetsa non apora yamake —akin.
16 Jaskáakana, Jesús korosen atankannon ixon, Pilaton jato menia iki. Jatianra jabaon moa bokana iki.

Jesús korosen akana
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)
17 Jaskáakin bokin, jabi koros iamaxon, Jesús bomakana iki, “Mapo xao manan”, akanainko (Ja iki judíobaon join aká Gólgota).
18 Jain nokóxon, korosen akana iki. Jatian rabé yometsoribi ja betanbi okenbekonbi korosen akana iki, jatian Jesús iká iki naponbekon.
19 Jatian Pilaton jato tablanin wishamaxon já manaon jato tasamaa iká iki neskata: “Nazarethainoa Jesús, judíobaon Apo”, iki iká.
20 Jatianra icha judíobaon ja wishá yoyo akana iki, ja Jesús korosen akana, jema ochoma iketian oinni boxon, ja wishá iká iki, judíobaon join, romanobaon join, itan griego join akana.
21 Jakopira ja *sacerdotebaon Pilato yoikana iki: —Judíobaon apo akin wishayamawe ‘Ja judíobaon Apo iki ikai’, akinkaya wishawe —akin.
22 Ikaxbi Pilaton jato yoia iki: —En moa wishaa ikaxa, moa aká iki —akin.
23 Moa Jesús korosen axon, ja chosko sontárobaon westíoraxonbo jawen chopabo bipakekana iki. Jainxon, ja tari sawetiribi bikana iki, ja iká iki kexéoma, bochikixonbi namaankiriakin timáa chopa.
24 Jaskara iketian, sontárobo jatobires yoyo ikana iki: —Nato noshitima riki, jaweratonmein biai ixonkaya onannoxon *suerte anon akanwe —iki. Jaskataxa Diossen joi meran neskáakin Wishakani senena iki: “Nokon chopabora bipakenoxikanai, ja nokon perakootira, tsonmein bitiki ixon, *suerte anoxikanai”, iki iká. Jatianra jaskáakin ja sontárobaon akana iki.
25 Jatian jain Jesús korosen akana naman iká iki Jesussen tita, jawen titan wetsa jainoaxibi iká iki ja Cleofássen awin Maríа betan Maríа *Magdalena.
26 Jatian jainxonra, Jesussen oinna iki, jawen tita betan ja kikinhakin jan noia jaonmea onanai joni. Jatianra jawen tita neskaa iki: —Ainbó, ja riki min bake —akin.
27 Jainxon, ja jaonmea onanai yoia iki: —Ja riki min tita —akin. Jatian janra moa jawen xobonko boá iki.

Jesús mawata
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)
28 Jato jaskáa pekáo Jesussen moa onanna iki jatíbi moa senena. Jaskatax ja Diossen kirika meran wishaa senennon ikax, neskati yoyo ika iki: —Eara nomiai —iki.
29 Jainra vino pae bochoya chomoshoko yakata iká iki. Jatian ja *esponja bixon, ja vino pokokana iki, jaskáaxon ja *hisopo jiwishoko ponyaman maostankana iki, jaskáaxon boxon Jesús ketaxnankana iki.
30 Jatianra ja vino pae Jesussen tsitsia iki. Jainoaxa neskata iki: —Jatíbira moa senenke —iki. Jaskatax beókainax moa mawata iki.

Sontáronin Jesús pishpachiain chachia
31 Jatian iká iki moa *Pascua ikaitian benxokaakanai, jaskara iketianra ja judíobo keenyamakana iki, ja tantiti netenbi yorabo korosenbi imatinin, ja tantiti nete moa ipachoai bebonbires, mekéti nete ikai

iketian. Jaskara kopíra Pilato yoikana iki, ja korosen akana yorabo kishi sekeanan, sontárobaon korosenmea pakexon miinkanon ixon.
32 Jaskáakin yoikana, Pilaton jawen sontárobo yoia iki, jato jaskáa boxon ja rekenainoa korosen ikápari kishi sekenankana iki. Jainxon ja Jesús patax iká wetsa korosen ikáribi, kishi sekenankana iki.
33 Jaskáaxon Jesússibi anoxon oinkanabi, iká iki moa mawata, jaskara kopí jares kishi sekenanyamakana iki.
34 Jaskara ikenbi westíora sontáronin pishpachiain kini itiakin chachia iki, yami kenshon. Jaskáatianbi jimi betan onpax jawen pishpachiainoax jokona iki.
35 Jatíbi neskarabo riki, jan oinnaton yoia, jatian jan yoiaibo riki ikon, janra onanke ikon yoiai, matonribi ikonhakanon ixon.
36 Nato jawékibora winota iki, ja kirika meran Wishakani senennon ikax: "Jawen xaora westíorabi sekenanyamanoxikanai", iki iká.*
37 Jatian wetsanko ja kirika meranribi ikai neskati: "Jain chachikanainkora oinnoxikanai", iki.†

Jesussen yora miinkana
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)
38 Jaskáakana pekáo, ja Arimatea jemankonia Josekan, Jesussen yora bonoxon, Pilato yokata iki. Ja Joséra iká iki, joni koshiboki rakékin jonéshoko Jesús chibanai; jatian Pilaton, boti yoia, kaxon ja yora Josekan boá iki.
39 Jatian Nicodemoribi jain iká iki, ja yamé Jesús betan yoyo iki kayantana. Jan boá iká iki, *mirra beponya áloe ininti meskoxon ja iká iki kimisha chonka kilobira.
40 Jaskáaxon, ja rabéxonbi Jesussen yora bokana iki, boxon chopan rakawaxon, ja bokana inintininbo ayonkana iki, jayá kini meran anoxon, ja judíobaon axébiribi jaskara iketian.
41 Jatian jain Jesús korosen akanainko iká iki westíora wai, jain iká iki benáa kini, tsoabi miinkanamapari.
42 Jain Jesussen yora miinkana iki; ja kini ochómatani iketian, itan ja judíobaon tantiti neteribi moa peokootaitian.

20

Jesús jiria
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)
1 Jatian ja reken nete semana peokootaitian yamékirishoko, Magdalainoa María kaa iki, jain Jesussen yora niaibakana kininko. Kaxon oinna iká iki jan xepoibakana makan xewerankana.
2 Jaskara oinnax, ishtoi jakiribi banekainribia iki, ja Simón Pedro betan ja akonbireskin Jesussen noia joni ikainko. Kaxon jato yoia iki: —Kininkoniara non Ibon yora bokana, moa yama ike, itan nonra onanyamake jawerano akanara ibirai —akin.
3 Jato jaskáa, Pedro betan ja wetsa jaonmea onanai ja kini oinni bokana iki.
4 Jaskatax, ja rabekaxbi ishtobekona iki, ikaxbi wetsa japari, Pedro mawinbainax kininko nokota iki.
5 Kaax nokóxon beokainxon kini chicho oinna iká iki, chopabobichores ikaxbi jikiamaa iki.

* **19:36** Sal. 34.20 † **19:37** Zac. 12.10

6 Jatian Simón Pedro chiní nokotaxbi, ja japari nokota rawinbainax
jikikaina iki, kaxon jan oinna chopabobichoresibi jain tsamata iká iki.
7 Jainoax jan Jesussen mapo kawaibakana ani chopa ja wetsa chopabo
betan jainbicho iamaa iki, jakonshamankin kátoxon janbiribishoko
tsamana.
8 Jainoax ja japari nokota Jesussenmea onanai jikishokoa iki, jikixon
janbiribi oinxon ikonhaa iki.
9 Ikaxbi já jiriti iki iká, Wishá meran yoiai onanyamaparikana iká ika.
10 Jaskara oinnax, ja jaonmea onanai rabé moa jaton xobonko bokana
iki.

Magdalainoa Maríaki Jesús pikota
(Mr. 16.9-11)

11 Jatian moa bokankebi Maríabiribi ja kini xemakayainbi banetax wini
winia iki, wini winiibi ja chichó oinnox beota iki.
12 Naiskin meraa iki rabé ángel joxo chopa saweya, jain Jesussen
yora aibakanainko yakábekona, wetsa iká iki jaki mapo ibatakiri yakata
wetsabiribi tae ibatakiri.
13 Jatian ja ángelbaon yokákana iki: —Ainbó ¿Jaweakiki mia winiai? —
akin. Jaskáakana jan yoia iki: —Nokon Ibon yorara bokanke; jawerano
akanara ibirai, en onanyamake —akin.
14 Jaskataanan bechiakekainkin Jesús jain nia meraa iki, ikaxbi jarin
ixon onanyamaa iki.
15 Jainoa Jesussen yokata iki: —¿Ainbó, Jaweakiki mia winiai? ¿Tsoa
benairin mia? —akin. Jaskáara, ja wai koirannai jonira ibirai ixonres
neskaakin yoia iki: —Ibó, min boá ixon ea yoiwe, jawerano min akárin
en benatanon —akin.
16 Jatian Jesussen aká iki: —¡María! —akin. Jaskáa bechiakekainxon
judíobaon join aká iki: —¡Rabuni! —akin (Ja iki "Maestró", iki iká).
17 Jaskáaketian Jesussen yoia iki neskáakin: —Ea jenewe, eara nokon
Papaiba jabetan ikí kaamapari iki. Ikaxbi ja nokon wetsaboiba katanwe,
kaxon jato yoitanwe, ea nokon Papaiba kaai, ja maton Paparibi ja nokon
Dios, itan maton Diosribi —akin.
18 Jaskáa, ja Magdalainoa María kaa iki, ja jaonmea onanaiboiba,
kaxon jato yoia iki, ja Ibora en oinbeirana itan jan yoia joiboribi.

Jaonmea onanaiboki Jesús pikota
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 Ja semana peokoota reken nete iibaitai yamébi, Jesussenmea onan-
naibo westíora xobonko tsinkíkana iki, ja judío koshiboki raketi, jatian ja
xobo iká iki xepó. Jaskákin xobo xepokana ikenbi, Jesús jatoki jikia iki,
jikiax jato napon nixon jato saludana iki neskáakin: —¡Mato jakonbires
Dios betan ibanon! —akin.
20 Jaskáakin jato yoitaanan, jain metásibakana kini jato oinmaa iki,
jainxon jawen pishpachiain chachiibakana kiniribi jato oinmaa iki.
Jatian jabo non Ibo oinnax ikonbiresi rarokana iki.
21 Jainxon Jesussen jato yoiribia iki: —¡Jakonbires Dios betan ikanwe!
Ja nokon Papan ea raana keskáribiakinra enribi mato raanai —akin.
22 Jaskataanan jatoki xoon ataanan jato yoia iki: —Ja Diossen Shinan
bikanwe.
23 Tsoaboki ja jaton ocha akábo maton shinanxonyamai, jabora
Diossenribi jaton ocha akábo shinanxontima iki. Jatian tsoaboki ja jaton

ocha akábo maton shinanxonresai, jabora Diossenribi ja ochabo jato shinanxonresti iki —akin.

Ibo jiria Tomassen oinna

24 Jatian jatoki Jesús pikonontian, Tomás, ja Rabébaon akin akanai, ja chonka rabéainkonia ikaxbi, jato betan jain yama iká iki.

25 Jatian moa joketian ja wetsa jaonmea onanaibaon yoikana iki: —Nonra non Ibo oinke —akin. Ikaxbi Tomassen jato neskaa iki: —Ja mekenhai clavo kini oinyamaxon, ja kinin nokon metoti niayamaxon, itan jawen pishpachiain nokon meken niayamaxonra en mato ikonhati atipanyamake —akin.

26 Jainoax posaka nete winota pekáo, jatíbi ja Jesussenmea onannaibo, jakiribi tsinkíkana iki, ja xobo meran. Jatian Tomás moa jato betan iká iki. Moa xepóti xepokana ikenbi Jesús jatoki jikiribiax jato xaran nia iki, jain nixon jato saludanribia iki neskáakin: —¡Mato jakonbires Dios betan ibanon! —akin.

27 Jaskáakin jato saludantaanan Tomás yoia iki: —Min metoti nokon meken kinin niawe, jainxon ja min mekenribi nokon pishpachiain niawe, ikonhayamai iamawe, ¡ikonhakayawe! —akin.

28 Jaskáa Tomassen yoia iki: —¡Nokon Ibó itan nokon Dios! —akin.

29 Jaskataitian Jesussen yoia iki: —¿Neskáakin ea oinxonpariki ea min ikonhaa? Diossenra raroshaman imai ja oinxonmabi ea ikonhaibo —akin.

Jaskara kopí nato kirika wishaa

30 Ja jaonmea onanaibaon oinnonbira ichabiresakin Jesussen ja oinxon onanti ratétibo aká iki. Ikaxbira nato kirika meran jatíbishaman wishaama iki.

31 Ikaxbi jatíbi nato kirika meran wishaabo riki, Jesús riki Cristo, ja Diossen Bake ixon, já ikonhaax jaki koshiax jakanti kopí aká.

21

Ja kanchis jaonmea onanaiboki Jesús pikota

1 Jaskata pekáo, jakiribi jaonmea onanaiboki Jesús pikóribia iki, ja Tiberia ani ian kexá iikanaitian. Neskatira jatoki pikota iki:

2 Jain ikana iki natotii, Simón Pedro, Tomás, ja Rabébaon akin akanai, Natanael, ja iká iki Galilea main iká Caná jemankonia, jainoax ikana iki, ja Zebedeon bakebo itan jawen wetsa Santiago, jainoaxibi ikana iki wetsa rabé ja Jesussenmea onanairibi.

3 Jainxon Simón Pedron jato yoia iki: —Eara piti benai kaai —akin. Jato jaskáa jabaon yoikana iki: —Noa miibetan kabánon —akin. Jaskatax boten nanekana iki, boxon yamé rikanshinkinbi jawebi biamakana iki.

4 Jaskati moa nete xabataishoko Jesús jato ikana ochóma ian kexa pikota iki, ikaxbi jaonmea onanaibaon jarin ixon, onanyamakana iki.

5 Jainxon Jesussen jato yokata iki: —Bakebó, matonki yapa biamaa —akin. Jatian jabaon yoikana iki: —Jawebira non biamake —akin.

6 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja maton bote mekayao ja ani rika nepókanwe, jatianra maton bitiki —akin. Jato jaskáa ja ani rika nepókana iki, nepóxon moa nebíti atipanyamakana iki ichayora yapa iketian.

7 Jatian ja Jesussen noia jonin, Pedro yoia iki: —¡Non Ibo riki! —akin. Jaskáakin ja Ibo riki iki ikai ninkatatianbira, ja jopeta chopa ishton sawetaanan jene tsakabaini Pedro nonoi kaa iki.

8 Jatian jatíribibobiribi botenbi bokana iki, ja yapa ichaya ani rika
niniboi. Ja napomeax mashiki nokóti iká iki westíora pacha metrores
jawen ochó.
9 Boxon mapéxon oinkana iká iki, chii ketéaxon westíora yapa betan pan
xoikin berakana.
10 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Ja maton bea yapa jawetii bekanwe
—akin.
11 Jatian Simón Pedron, boten nanexon ja yapaya rika mashin
mapémakin ninia iki, jatíribiboyaxon. Ja yapa anibo bikana iká iki, westíora
pacha pichika chonka kimisha. Ichayora yapa ixonbi rika noshiamaa
iká iki.
12 Jainxon Jesussen jato yoia iki: —Bemenkanwe jawékiai —akin. Jato
jaskáakenbi jaonmea onanaibaon tsontanibi, tsoarin ixon yokáyamaa iki,
ja non Ibo iketian onanxon.
13 Jato jaskáa bekanketian, panyabi yapa xoi bixon jato menipakea iki.
14 Natora iká iki, ja kimisha itin jaonmea onanaiboki Jesús pikota ja
mawatax jiria pekáo.

Simón Pedro betan Jesús yoyo ika

15 Jatian moa pikin senenhakanketian, Jesussen Pedro yokata iki: —
¿Ja nato jatíribi eonmea onanaibaon ea noia bebonbireski, min ea noia
Jonassen bake Simón? —akin. Jaskáa yoia iki: —Jaskara riki Ibó, minra
onanke, en mia noia —akin. Jatian Jesussen yoia iki: —Jaskáakin ea noia
ixon, ja ovejabo atin jakonhakin nokon jonibo ea koiranxonhananbi ea
jato axeaxonwe —akin.
16 Jainxon yokáribia iki: —¿Minki ea noia Jonassen bake Simón? —akin.
Jatian yoia iki: —Jaskara riki Ibó, minra onanke en mia noia —akin.
Jatian Jesussen aríbaa iki: —Jaskara ixon ovejabo atin, nokon jonibo
koiranxon ea jato ikinxonwe —akin.
17 Jainxon jawen kimisha itin yokáribia iki: —¿Minki ea noia Jonassen
bake Simón? —akin. Jatian moa kimishaakinhora, janki noia akin
yokata, moa Pedro onisa iki, jaskáaxon yoia iki: —Minra jatíbi onanke
Ibó, minra onanke en mia noia —akin. Jaskáa Jesussen yoia iki: —
Jaskara ixon nokon jonibo koiranhananbi ea jato ikinxonwe jainxon ea
jato onanmaxonribiwe.
18 Ikonshamanra en mia yoiai, ja mia bakeranon inontianra min
akátiai min keena keskábo sawekin, min keenainkobobiribi kanoxon.
Ikaxbi moa yosi ixonra mia bokanon ixon, min jato meken sananx-
onoxiki, jatianra wetsan chopa sawemaxon, min keenmaori mia
ionoxikanai —akin aká iki.
19 Neskáakin yoixonra, Jesussen onanmai iká iki, jawekeskaxonki
Pedron mawákin Diossen atipana koshi jato onanmai kaai ixon, jaskáa
pekáo yoia iki: —¡Ea chibanwe! —akin.

Ja ayorakin Jesussen já noia jaonmea onanai

20 Jatian banékin ja pekao joaitian Pedron meraa iki, ja Jesussen
kikinhakin noia joni. Ja joni iká iki Jesús betan pikánontian, "Ibó, ¿Tsoarin
ja jakonhai keská iikinbi mia jan jakonmaati?" akin Jesús patax ixon
aibata.
21 Jaskáakin ja oinxon, Pedron Jesús yokata iki: —Ibó, ¿Jatian nato
jonibiribiki jawekeska winoti kaai? —akin.

22 Jaskáa Jesussen yoia iki: —Ea joribai kaman, já jarestinin ea keenketianki, ¿Jawe min ointi ja? Minbiribikaya ea chibanwe —akin.
23 Jaskáakin Jesussen Pedro yoia joira, ja joi akaibaon yoikana iki, ja joni jawetianbi mawátima yoia iká. Ikaxbi mawátima yoikin Jesussen akáma iká iki, jan yoia iká iki, ea joribai kaman já jarestinin ea keenketianki ¿Min jawen ointi ja? akin akáres.
24 Ja nato jaonmea onanai riki, janbi oinna ixon ja nato jawékibo yoikin wishaabo, jaskara ixonra non ononke jan yoiaibo riki ikon ixon.
25 Jarake icha wetsa jawékiboribi Jesussen akábo. Jaskara ikenbira jatíbishaman nato kirika meran jabo wishaama iki. Ja jatíbishaman rebestankin westíora westíorabo wishaara, kikinbires icha kirika nato neten pikóti iki.

HECHOS
Jesussen joi yoiaibo ikana

Diossen Shinan jato raanxonti Jesussen yoia

1 Ja reken kirika meranra en mia wishaxona iki, nokon keen Teófilo,
jatibi ja Jesussen aká jawékibo, itan jato jan esebeabo mia onanmakin, ja
peokootainxonbi,
2 ja naikan kaai keyatai kaman akábo yoikin. Kaamatianbira Diossen
Shinan meranxon, ja tee akantibo jawen raanabo jonibo jato onanmaa
iki.
3 Ja mawáibata pekáora, moa jiria onankanon ikax, jato oinmai nekebi
ichai meskoti jatoki pikota iki. Chosko chonka nete senenra jato
jaskáakin oinmaa iki, jainxonra ja Diossen ikinaton jatikiriakin jato
yoiboresa iki.
4 Jatian jawen tee ati raanti jonibo betanpari ixon, Jerusalénhainoax
jaweranobi bokantimapari yoikin, Jesussen jato neskáa iki: —Ja nokon
Papan mato meninoxon yoini jawéki, en mato yoiibata senenhai kaman-
pari manákanwe.
5 Ikon riki Juanmanra onpaxenres jato bautizana iki. Ikaxbi jawetii
nete pekáora, Diossenbiribi jawen Shinanman mato bautizanoxiki —
akin.

Naikan kaai, Jesús keyata

6 Jatian jain jabé tsinkíkanabaon, Jesús yokákana iki: —¿Ramaki ja *Israel
jonibo moatian ikáni keskáribiakin, min jato jakiribi imatiki Ibó? —akin.*
7 Jatian Jesussen jato yoia iki: —Matonra onanti yamake, nokon Papan
ja nete jawen koshi shinanmanbi anoxon shinanna jawéki.
8 Ikaxbi ja Diossen Shinan mato meran joketianra, atipana koshi
maton binoxiki. Jatianra ea ikábo onanna ikax, jato yoii mato kanoxiki;
Jerusalénhain, jatíbi ja Judea betan Samaria main, itan ja kikin ochóbo
ikana mai senenainkobo —akin.
9 Jato jaskáakin yoitaanan, Jesús jato napomeaxbi keyataitian oinkan-
abi, nai koinman rakoakebainketian moa oinyamakana iki.
10 Jatian já kaaitian bochiki nai oinni iikanainbi, rabé joni joxoshaman
chopa saweya jatoki pikota iki.
11 Jatian jabaon jato yoia iki: —Galilea jonibo ¿Jawekopiki maton
bochiki oinkin jeneyamai? Ja mato betan iitibi naikan kaa Jesúsbira
inóxiki, ja naikan kaaitian maton oinna keskatiribi, naikanmeax jakiribi
joribai —akin.

Judassen toan iti Matías katókana

12 Jatianra ja Olivos mananmameax, ja joi yoiti katotabo jakiribi moa
Jerusalénhain beribakana iki. Ja jema iká iki, tantiti neten jatio ochóres
kati esekan yoiaitio ochó.†
13 Jatian nokotax, jain nokókana xobo bochiki mapekana iki. Jabo
ikana iki; Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo,

---

* **1:6** Nato riki ja Israel jonibo romanobaon jatoaresa iketian jato xabáaxon ja moatian ikátiai
keskáribi jato imati yoii iká. † **1:12** Jara iká iki Jerusalénhainoax westíora kilómetro jawen ochó.

jainoax ja Alfeon bake Santiago, Simón ja Zelotebo betan ikátiai; jainoax Jacobon bake Judas.
14 Jabora jatikaxbi jainbicho tsinkiti jenéyamakatikanai, jaskáaxon
jatíribi ainbobo betan, jainoax Jesussen tita María, itan ja Jesussen
wetsaboyaxon orannox.
15 Iitira wetsa neten, ja westíora pacha rabé chonka joi akaibo
tsinkíkana bebon nixon, Pedron jato yoia iki:
16 "Nokon wetsabó, Wishá meran yoiai keskatira moa senenke.
Neskarabo itira David meranxon Diossen Shinanman yoinike, ja Ju-
dassen jato Jesús yatanmati.
17 Judas iká iki nobébi, janra non akai teeribi akátiai.
18 Ikaxbira ja Jesús jato yatanmaketian kopíakana koríkinin maroxon
mai bia iki. Jaskaa pekáora ja Judas maponbi paketi toa ikax, jatíbi jawen
pokobo jokonkaini mawata iki.
19 Jaskara winotara, jatíxonbi Jerusalénhain ikábaon onankana iki.
Jaskáxonra ja mai janekana iki, Acéldama akin. Ja iki: 'jimi mai', iki iká.
20 Salmos wishá meranra ikai neskati: 'Ibanon tsoabi jain yamaax,
jawen xobo xabábicho iki',‡ Jainoax iribai: 'Abánon wetsan jawen tee
bikin', iki.§
21 Jatian nenora itinkanke, ja non Ibo Jesús noobetan inontian jatíbitian
nobébi iikiranabo.
22 Jabora Juanman, Jesús bautizanontian, itan ja naikan kaai keyatai
kamanbi nobébi ikana iki. Jatian jainoara westíora noo betan iti non
janeti jake, janribi nobébi, ja Jesús jirini joibo jato yoinon ixon", akin jato
aká iki.
23 Jaskáaxonra jainoa katónoxon, rabé joni shinankana iki; westíoranin
jane iká iki José Justo jawen wetsa jane iki Barsabás, jainoax wetsa iká
iki Matías.
24 Jaskáxonra neskáakin orankana iki: "Ibó, jatíbi jonin shinanra min
onanke. Rama noa onanmawe, nato rabéainoaki, jawerato min katota iki,
25 ja jawen katinkobiribi kakin, jawen ati tee iká Judassen jenebaina
joi yoii kati tee binon ixon", akin.
26 Jaskáaxon *suerte akana, Matíaski paketa iki. Jaskatax ja chonka
westíora raanabo betan biakaata iki.

2

Diossen Shinan joi akaiboki joá

1 Moa *Pentecostés fiesta nokóketian, joi akaibo jatikaxbi jainbicho
tsinkíkana iki.
2 Jaskákenbira, koshi niweaba beai keskati, naikanmeax ratéresi koshin
riri iki jain ikana xobo meran nabetseeta iki.
3 Jaskataitian oinkana, jana jisá chii tiri keská mayakayabo jatotiibi
iiakebaina iki.
4 Jatianra jatikaxbi moa Diossen Shinan bochóya ikana iki, jaskataxa
wetsa joibaon yoyo iki peokookana iki, ja Diossen Shinanman jato yoyo
imai keskatibo.
5 Ja netebaonribi ikana iki Diossakin shinannai judíobo, jatíbiainoax
Jerusalénhain merati bekanabo jai.

‡ **1:20** Sal. 69.25 § **1:20** Sal. 109.8

6 Jabora jaskati riri ikaitian ninkatax tsinkíkana iki. Bexonra
jaskáshamanxon onanti atipanyamakana iki, ja joi akaibo jaton joibaon-
ribi yoyo ikanaitian ninkatax.
7 Moa shinanhoma itan kikinni ratetax, neskatibo yoyo ikana iki: —
¿Galileainoa jonibomakayarin nato jaskati yoyo ikaibo?
8 ¿Jawekeska kopíki, non joinboribi yoyo ikanaitian non jato ninkatai?
9 Nenora ikanai: Partossainoabo, Mediainoabo, Elamhainoabo,
Mesopotamiainoabo, Judeainoabo, Capadociainoabo, Ponto janeya
mainmeabo, Asiainoabo,
10 jainoax Frigiainoabo, Panfiliainoabo, Egiptonkonia itan Cirene
ochóma iká Libiainoabo. Jainoax, jaribakanke Romameax bekanabo.
11 Jatíribibo iki judíobo, jainoax wetsabo iki judío jikikanabores. Jain-
oax jaríbake Cretainoax, itan Arabiainoax bekanaboribi. ¡Jatíxonbira non
ake ninkákin, ja Diossen ratéti aká non joibaonribi yoikanaitian! —ikibo.
12 Jatikaxbi ikana iki ratékanabo itan jaton shinanbobi yama. Jaskatax
jatonbinix yokakanani, neskákana iki: —¿Jaweki winókana? —ikibo ikana
iki.
13 Ikaxbi jatíribibo shiroires ikana iki: —¡Paenaxa ikanai! —ikibores.

Joni icha tsinkitabo Pedron yoia

14 Jaskákanaitian, ja chonka westíora jabé raanabo betanbi, wenixon
koshinshaman jato Pedron yoia iki: "Nokon kaibo Judíobo, itan mato
Jerusalénhainoabo, ninkáxon, onankanwe en mato yoibanon:
15 Natobora paenamabo ikanai. Maton shinannai keskáma riki noa.
Iskon hora ikaxiki yamékiripari, jain barira tsoabi paena iosma iki.
16 Nenora iki itai, ja *profeta Joelnin yoini keská seneni. Jara neskata
iki:
17 'Dios iká iki, nete senenaitianra, nokon Shinan en jatíbi joniboki
pakenoxiki; jatianra, ja maton bake
benbobo, itan maton bake ainbobo nokon Shinanman yoyo inoxikanai.
Maton bake ranonbaonra namá keska
meranbo oinnoxikanai. Maton yosibaonra, oxaxon namá meranbo
oinnoxikanai.
18 Ja netebaonribira, nokon yonoti joniboki itan nokon yonoti
ainbobokiribi, nokon Shinan en pakenoxiki.
Jaskáakin en akára, nokon janenko joi yoinoxikanai.
19 Naikan, itan maiorira ani ratéti jawékibo en jato
oinmanoxiki; jimi, chii, jainoax koin kextó.
20 Barira nokanoxiki, oxera jimi keska inóxiki, ja non Ibon
jaton akábo yoixonti ani nete senenamatianbira,
jaskarabo inóxiki.
21 Ikaxbi jaweratobaonki akinnon ixon, ja non Ibo yokatai,
jabora kishpinnoxikanai', iki.*
22 En mato yoiaipari ea ninkaxonkanwe *Israel jonibo: Matonra kik-
inhakin onanke, ja Nazarethainoa Jesussen koshi mato Diossen oinmaa,
já meranxonbi ani ratétibo itan, ja oinxon onantibo axon.
23 Jatian, ja jonira jaskáti Diossen shinanni iketian, maton yatanxon
retea iki, jakonma jonibo korosen amataanan.
24 Ikaxbi Diossenra xabáaka iki, ja mawainoa jiriataanan. Ja
mawakanra jawekeskaxonbi jaaresti atipanyamaa iki.

* **2:21** Jl. 2.28-32

25 Jesús jaskáti yoiira inike apo David, neskati:
‘Jatíbitianra ja Ibo en ebé oinna iki, já nokon
mekayao ikenra, ea jawenbi pakémayamai.
26 Jakopíra nokon shinan meran raroi, ea bewai.
Jaki koshiaxa ea janoxiki.
27 Jainoax keyónon ixonra, ja mai kini meranbi
nokon yora imayamanoxiki. Jawekeskaxonbira,
ja min yonotinin yora min payómayamanoxiki.
28 Min keena keskatishaman jatira, min ea
onanmaa iki. Ebebi ixonra min ea
raromanoxiki’, iki inike.
29 Nokon kaibobo, enpari mato ikonshaman yoibanon; ja non papashoko David mawáketianra, miinkana iki. Jatian jain miinkani kinira non jatíxonbi onanke.
30 Ja David iká iki *profeta. Janra onanna iká iki, westíora jawen chiní rarebo apo imanoxon Diossen akonkin yoia.
31 Jaskara onanaxa David iká iki, ja Cristo máwataxbi jiriti yoii, jawen kayara jain akana kininkobi banémayamanoxiki, itan jawen yoraribira jainbi payómayamanoxiki iki.
32 Ja nato Jesúsbira aká iki Diossen jirimakin. Jara non jatíxonbi onanke.
33 Jaskáaxonra naikan boxon, jawen mekayao Diossen yakámaa iki. Jainxonra noa meninoxon yoini, jawen Papán Shinan bia iki. Bixonra, ja Shinanribi noa menike. Ja riki ja maton oinna itan maton ninkati iitai.
34 Nai bochikira David kaama iki, ikaxbira neskati yoyo ika iki:
‘Ja Ibonra nokon Ibo yoia iki.
Nokon mekayao yakáwe,
35 Ja min rawibo, en mia jan penítiaxonai kaman’, iki.
36 Rama jatíxonbi onankanwe, Israel jonibo. Nato Jesús maton korosen axon reteyantanara, Diossen jatíbinin Ibo, itan *Cristo imaa iki”, akin.
37 Jaskáakin jato aká ninkatax, akonbireskin masá shinanni onískana iki. Jaskáxon Pedro betan ja wetsa Diossen joi yoiti raana joniboribi yokákana iki: —Kaibobo, ¿Ramaki noa jawekeskatiki? —akin.
38 Jatian Pedron jato yoia iki: —Maton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan, Criston janenko bautizameekanwe, maton ocha akábo moa Diossen mato shinanxonyamanon, jatianra jawen Shinan mato jan meniti iki.
39 Ja jato meninoxon yoiara matona iki, maton bakebaona, itan jatíbi ja ochokeax beabaonbi biti iki. Onantiakin yoia, jatíbi ja Diossen kenaabaon biti —akin jato aká iki.
40 Meskó keskáakinbo esekin, Pedron jato neskáa iki: —¡Ja nato jakonma jonibo masá tenematibo xarameax, mato kishpinmeekanwe! —akin.
41 Jaskáakin jato joi yoia ikonhaxa, jawen janenko nashikana iki. Ja netebaonra joi akaibo kimisha warankabobira kaikana iki.
42 Jaskataxa, ja raana jonibaon jato esé onanmaa keskatibo jaai jenéyamakana iki. Ja rarebobires keska shinanmeekin, tsinkíxonbo Criston yora shinankin jawékiakatikanai, itan orankinribi jeneyamakatikanai.

Reken Diossen joi akaibo, jaskati jakana

43 Ja raanabaon, ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékibo
akanaitian oinnax, jatikaxbi ratékana iki.
44 Jatíbi ja joi akaibora, senenbires jakon shinanya ikax, jaton jayata
jawékibaon akinananankana iki.
45 Jaton maibo, itan jaton jawékinin maroaxbora, jato maxkata
jawékininbo akinananankatikanai.
46 Netetiibi Dios rabiti xobonko tsinkiti jenéyamakana iki, jawékiatiboribi
xobonko bexon, raroshaman, itan jakonshaman shinanyaxon, jatíxonbi
jawékiakatikanai.
47 Jatíxonbiribi Dios rabikatikanai. Jaskákanaitian, jatíbi jonibaon jatoki
jakon shinankana iki. Jainxon netetiibi non Ibon ja kishpinmeeta jonibo
jato kaimaboa iki.

3

Chanto joni Pedron benxoaa

1 Westíora nete, kimisha hora yantanpake, moa oranti iketian, Pedro
betan Juan Dios rabiti xobonko kabékona iki.
2 Jain iká iki westíora joni chanto jaskábi pikota. Netetiibi, Metsáshaman
akin janekana Dios rabiti xobo xepotiain bexon yasánkanai, jain jikiaibo
jato koríki yokánon ixon.
3 Jatian Pedro betan Juan jikiai oinxonra, ja jonin jato koríki yokata iki.
4 Jaskáketian rabéxonbi, ja joni kikinhakin beiskana iki, jainxon Pedron
yoia iki: —Noa oinwe —akin.
5 Jaskáa jato kikinhakin oinna iki, jawetanishoko menikanti shi-
nanxon.
6 Jaskákenbi Pedron yoia iki: —Eara koríkioma iki itan orooma iki,
ikaxbi ea jayatara en mia meniai, ja Nazarethainoa Jesucriston janenko,
¡Wenitax niwé! —akin.
7 Jaskáaxon mekayao mekenman metsontaanan nichinhinabaina, ja-
tianbi ja rabé taebi itan jawen tae patonkobo moa jakona iki.
8 Jainoaxa weniti choronhinakainax, moa nii peokoota iki. Jaskatax
moa janbix niax jato betanbi Dios rabiti xobo meran jikii, Dios rabii
choron choronkaina iki.
9 Jatian moa nixon, Dios rabiaitian oinnaxa jonibo,
10 kikinni ratékana iki, ja jaton onanna joni jaskara winóketian. Ja iká
iki, ja metsáshaman janeya Dios rabiti xobo xepotiain yakáxon, jato koríki
yokápachoai joni.

Dios rabiti xobon ani chibó ikainxon Pedron joi yoia

11 Ja chanto iwanaxbi benxoatoninra, Pedro betan Juan potaya-
maa iki; jaskara oinnax ikonbiresi ratetax, jatíbi jonibo jatoki ishto-
beirankana iki ja Salomónman xobo chibó akin akanainko ikanaitian.
12 Jaskákanaitian oinxon, Pedron jato yoia iki: "¿Jawekopiki mato ratetai,
*Israelita jonibo? ¿Jawekopiki non atipana koshinbi iamaxon jakonhira
ixon, nato joni non nimaa keskáakin maton shinannai?
13 Ja non reken papashokobo, Abraham, Isaac itan Jacobnin Diossenra
jawen yonoti Jesús kikin joni imaa iki, jara yatanxon maton joni koshibo
meniketian, Pilaton jaweakashamainbi mato keenyamaa iki.
14 Ja ochaoma itan jakon joni pikotinin keenyamataanan, ja retemis
joni pikonon ixonres maton yokata iki.

15 Jaskáaxonra ja jati Ibo maton retea iki, ikaxbi Diossen jirimaa iki, jara
non kikinhakin onanke.
16 Ja maton oinna, itan maton onanna joni jakon baneta riki, Jesús
ikonhaxes iká. Jaskáakin Jesús ikonhaxa kikinni benxoke. Jariki ja maton
oinna.
17 Nokon kaibobo, ramara en onanke, ja maton koshiboyaxonbi Jesús
reteyantanara, onanyamaxon maton aká iki.
18 Ikaxbi jaskáaxonresa Diossen senenhaa iki, ja *Cristo mawáti jawen
*profetabo meranxon yoini.
19 Jaskara iken, maton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan, Dioski
banéribikanwe, maton ochabo mato soaxonon, jatianra non Ibon maton
shinanbo tantimati iki,
20 ja moabi Cristo mato raanxonti shinanna ixon, raanxontaanan, ja
iki Jesús.
21 Ramara Jesús naikanbipari iti jake, ja moatian jawen jakon *pro-
fetabo meranxon yoini keskáakin Diossen jatíbi jawékibo jakonhakai
kaman.
22 Moiséssenra yoia iki: ‘Non Ibo Diossenra mato xaranmea, westíora
maton rarebo ea keská *profetaribi imanoxiki. Jan yoiai joibora maton
senenhaxonti jake.
23 Jatian jaweratobaonki jawen joi senenhaxonyamai, jabora moa
Diossen jonima iti iki’, akin.
24 Rama netebaon iti jawékibora, Samuelninpari yoikin peoa iki. Jatian
jaribira wetsa profetabaonribi yoikana iki.
25 Mato riki ja *profetabaon chiní bakebo, itan ja maton reken pa-
pashokobo betan ja senenhabekonti joi Diossen aní nokoabo. Diossenra
Abraham yoia iki: ‘Min chiní rarebobo kopíra, jatíbi jonibo en jato jakon
imanoxiki’, akin.
26 Jatian Diossenra jawen Bake jirimaxon, rekénpari matoiba raana
iki, mato jakonhanon ixon, itan westioraxonbo jakonma jawékibo maton
akonkin jenenon ixon”, akin jato aká iki.

4

Pedro betan Juan, joni koshibo bebon ikana

1 Jatian Pedro betan Juanman, jonibo joi yoikin senenhamapari
ikenbi, *sacerdotebo, ja Dios rabiti xobo koiranaibaon koshi, jainoax
*saduceoboribi bekana iki.
2 Jabora kikinni sinákana iká iki, Pedro betan Juanman jato esekin,
ja Mawábora jirinoxiki, Jesús mawataxbi, jiriribia iketian akin jato
yoiaitian.
3 Jaskáxonra, Pedro betan Juan yatankana iki. Jatian moa yantan
iketianra, cárcel meran niakana iki, nete xabáketian oinnoxon.
4 Ikaxbi ja joi yoiaitian ninkatabaon, ichaxon ikonhakana iki. Ja joi
ikonhakanabo topona iká iki, pichika waranka jonibobira.
5 Jatian nete xabáketian, joni koshibo, ja judíobaon koshibo, jainoax esé
onanboribi Jerusalénhain tsinkíkana iki.
6 Jainribi ikana iki, ja *sacerdotebaon koshi Anás, jainoax Caifás, Juan,
Alejandro, itan jatíbi ja *sacerdotebaon koshin rarebobo.
7 Jato bebonra ja Pedro betan Juan bokana iki. Jainxonra jato yokákana
iki: —¿Tson ati yoiaki aká maton jonibo esekin? ¿Tson janenkoki maton
neskara jawéki akai? —akin.

8 Jatian Pedron Diossen Shinan bochoya ixon jato neskaa iki: —Jema
koshibo, itan judíobaon koshibo:
9 Matonra noa yokatai joni isinai non benxoaketian, jawekeskatax
benxoarin ixon onankaskin.
10 Jakon riki, nonra mato yoiai jatíbi *Israel jonibaon onankanon
ixon. Nato joni mato bebon itinara, nazarethainoa Jesucriston janenko
benxoke. Jara maton korosen axon retekenbi, Diossen jirimaa iki.
11 Nato Jesús riki ja xoboai ixon maton rotoni makan, jara jatiobi xobo
jaki kikinni koshia makan keska itoshia iki.*
12 Wetsa jawékira yamake janmeax kishpinti; nato mainra wetsa jane
yamake, noa jan kishpinmati Diossen jonibo menia. Jesussenresa noa
kishpinmati atipanke —akin jato aká iki.
13 Jatianra jatíbi joni koshibo ratékana iki, rakétanma ja Juan betan
Pedro kirika onanshamanma ikaxbi, jaskati yoyo ikanaitian ninkatax,
jainxonra onankana iki, Jesussenmea onannaibo riki natobo ixon.
14 Jatian ja benxoaa joni jato pataxbi niketian oinnax, moa jakonmai
jatoki yoyo iti atipanyamakana iki.
15 Jatian jainxon joi benxoati chité ikainoa jato pikoax, jatobiresbiribi
neskati yoyo ikana iki:
16 —¿Nonki nato jonibo jaweatiki? Moara jatíbi Jerusalénhainoa joni-
baon, ja westíora ratéti jawéki akana onankanke, jaskara ikenra ikonma
riki akin non jato ati atipanyamake.
17 Ikaxbi nato joi jatíbiain pextinhakin jato yoibokanamatianbi jato
rakéati riki, ja Jesús kiriti iká joibo moa tsoabi jato yoiamakanon ixon
—iki ikana iki.
18 Jaskáaxonra, kenamaxon jato yoikana iki, ja Jesús kiriti iká joibo moa
jato onanmatima itan jawebi ja winota joibo moa jato yoitima.
19 Ikaxbi Pedro betan Juanman jato yoia iki: —Oinnon shinankanta,
Diossen oinnamein jakon iki matopari non joi senenhaxonti, Diospari
senenhaxonamabi.
20 Nonra ja non oinna itan non onanna jawékibo jato yoikin jeneti
atipanyamake —akin.
21 Jatianra joni koshibaon jato rakéaribaa iki, ikaxbi jato jenekana iki,
jaskáshamanxon jato ramiatikoma iká iki, ja benxoa joni oinxon jatíbi
jonibaon Dios rabiaitian.
22 Ja shinanmanres benxoa joni iká iki, chosko chonka winoa bariti-
aya.

Joi akaibaon orana

23 Jatian ja Pedro betan Juan moa pikókana, jato betan joi akai-
boiba kabékona iki; kaxon ja judíobaon koshibo betan ja *sacerdotebaon
koshibaon jaskáakin jato akana joibo jato yoikana iki.
24 Moa ninkata pekáo, tsinkíxon jatíxonbi, neskáakin orankana iki: “Ibó,
minra aká iki nai, mai, aniparo itan jatíbi jain jaa jawékibo.
25 Ja min Shinan meranoax, itan min yonoti David meranoax mia yoyo
ika iki: ‘¿Jawekopiki jonibo jakonmaibires yoyo iki saa ikanai? ¿Jawekopiki
jonibaon yankabires shinanbo akanai?
26 Nato netemea apobo itan joni koshibora kikini yoitimai, jainbicho
tsinkíkanke ja non Ibo itan ja *Cristo ramiati shinanyanix’, iki.†

* **4:11** Sal. 118.22 † **4:26** Sal. 2.1-2

27 Jaskatira ja Herodes, Poncio Pilato, jainoax ja wetsankoniax bea
jonibo betan, Israel jonibo nato jeman tsinkíkana iki, ja *Cristo, ja min
jakon yonoti Jesúski jakonmaati.
28 Jaskáxonra moatianbi min shinanni keskáakin senenhakana iki.
29 Jaskara iketian, rama noa jakonmaakinbo akáskanaitian noa oinwe
Ibó; noara min yonotibo iki koshi shinan noa meniwe, rakéyamakin min
joi non jato yoinon.
30 Ja min atipana koshi jato oinmawe, ja isinaibo benxoai meranxon,
itan ja min jakon yonoti Jesussen janenko ja oinxon onantibo, itan ratéti
jawékibo akai meranxon", akin akana iki.
31 Moa orankin senenhakanketianra, jain tsinkíkanainko shakota iki,
jaskáketian jatíbi jain ikanabo Diossen Shinan bochoya banékana iki;
jaskara ixonra, rakéyamakin Diossen joi yoikana iki.

Jatíbi jawékinin akinanankana

32 Jatianra moa icha joi akaibo jakana iká iki, jabora jaskara shi-
nanyabires ikax, jatobi keskáakin shinannaiboribi ikana iki; tsoabira
natora nokonabicho ikibo iamakana iki, jaton jawékibo iká iki jatíxonbi
akinananankin ati.
33 Jatian ja raanabaonra, bebonbires koshi shinanyaxon, ja non Ibo
Jesús jiria joi yoikin jeneyamakana iki. Jaskákanaitian Diossen jatíbi jato
jakon imaa iki.
34 Tsoabi jato xaran maxkákanabo yamaa iki; jaton mai itan jaton
xobobo marokana iki.
35 Jatian jaton jawéki marokana koríkibora ja raana jonibo menikana
iki, abanon ja maxkáirakanabo jato menikin, ixon.
36 Jatianra Josekan jaskáa iki, jara iká iki ja raanabaon Bernabé akin
janekana, (ja riki: "Jan jato tantiti jakon shinan bimati bake", iki iká). Ja
Chipreainoaxbi pikota Levikan rarebo.
37 Ja jonira maia ikax, marotaanan koríki bixon, ja raana jonibo jato
menia iki.

5

Ananías betan Safira ochaa

1 Jatian jaribaa iki westíora joni jawen jane, Ananías. Jara jawen awin
Safira betan jaton mai marobekona iki.
2 Nato joninra, jawen awin betan jansoti shinan axon, jatíribi ja
maroainoa koríki bibékona iki. Jatian jawetii koríkires boxon, ja Diossen
joi yoiti raana jonibo jato menia iki.
3 Jaskáaketian, Pedron yoia iki: —Ananías, ¿Jaweatiki *Satanás min
shinan meran min jikimaa? Minbira shinanke, jatíribi koríki bitaanan,
jawetiires menixon, ja Diossen Shinan min paranti.
4 Ja mai, itan ja min mai maroa koríkibora iká iki mina, ¿Jaweakiki iká
mia jaskati? Minra jonibo paranyamake, Diosra min paranke —akin.
5 Jaskáakin yoia ninkátaananbi, Ananías mawá paketa iki. Jaskáketian
ninkatax, jatikaxbi ikonbires rakékana iki.
6 Jaskáketian jawetii bakeranonbo bexon, chopan rakawaxon moa
miinkin bokana iki.
7 Jatian kimisha hora winota pekáobira, Ananíassen awin joá iki. Ja-
tianra jaskara jawéki winota, jan jawebi onanyamaa iká iki.

8 Jatian Pedron yokata iki: —Ea yoiwe ¿Ja maton ea yoiaitii kopíaki
mato mai maroa? —akin. Jatian ainbaon neskaa iki: —Ikon riki, jatí
kopíara noa ike —akin aká iki.
9 Jaskáketian, Pedron yoia iki: —¿Jawekopíki ja Diossen Shinan para-
noxon, jaskáakin maton shinanbekona iki? Oinwe, jainra bakeranonbo
min béne miintanax bekanai. Miaribira rama bokanai —akin.
10 Jaskáatianbi, Pedron tae namanbi Safira mawá paketa iki. Jatian
bakeranobaon joxon mawáres nokokana iki. Jaskáketian, jaribi boxon
jawen bene pataxbi, miinkana iki.
11 Jatian jatíbi joi akaibo, itan jan ninkata joniboribi, jatikaxbi ikon-
biresi rakékana iki.

Icha ratétibo, itan ja oinxon onantibo akana

12 Jatianra ja raana jonibaon, icha ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti
jawékibo jato xaranxon akátikanai. Jainoaxa Salomónman xobo chibó
meran jatikaxbi tsinkíkatikanai.
13 Jatianra jato betan itin, wetsa jonibo rakéreskana iki, ikaxbi jatíbi
jonibaon, jatoki jakon shinankana iki.
14 Jatianribira ja non Ibo ikonhaibo, benboyabi ainbobo kaiboreskana
iki.
15 Jonibaonra, jan rakátinin axon, isinaibo jeman pikokatikanai,
abanon jainoa jawetii isinaibo, Pedron otantanibires mapobonhakin,
ixon.
16 Jainoax Jerusalén ochóma iká jemamea jonibaonribi, icha isinaibo,
itan yoshin naikiax ramitaboribi bekana iki; jaskatax jatikaxbi benx-
okatikanai.

Pedro betan Juan joi yoiaitian ramiakana

17 Jatian ja *sacerdotebaon koshi betan *saduceobo, jatoki kikinni
notsikana iki.
18 Jaskátaanan, ja joi yoiti raanabo yatanxon, cárcel meran niakana iki.
19 Ikaxbi ja yamébi non Ibon ángelnin cárcel kepenxon jato pikoa iki.
Jaskáaxon jato yoia iki:
20 “Dios rabiti xobo meran boxon, bená neteya iti joi, jatíbi jonibo
yoitankanwe”, akin.
21 Jato jaskáa, nete xabáketian yamékirishoko, Dios rabiti xobo meran
boxon, ja joi jato onanmakana iki. Jatian ja *sacerdotebaon koshira
jabé ikáboyaxon, ja *Israelitabaon koshibo jato tsinkíkina iki; jainxonra
ja cárcel meran iká joi yoiti raanabo bekanti jato yoia iki.
22 Jatian policiabaon nokóxon oinna, moa cárcel meran yama ikana iki.
Ja rotobaini boxon, neskáakin jato yoikana iki:
23 —Cárcelra jakonhakin xepoa non ointanke; jainoax xepótitiibi ja
koirannai sontárobo jainbi ikanke, jaskara ikenbi, non xepenxon oin-
nara ike, tsoabi yama —akin.
24 Jaskara ninkatax, *sacerdotebaon koshibo betan Dios rabiti xobo
koiranaibaon koshibaon, jaskataxshaman jaskara ikábo onanti atipa-
nyamakana iki.
25 Jaskákenbi, westíora joni joxon, jato yoia iki: —Ja min cárcel meran
aibatabora, Dios rabiti xobo meranxon jonibo jato Diossen joi onanmai
ikanke —akin.
26 Jaskáketian, jaton koshiyabi policiabo bokana iki. Kaxonbi, maka-
man tsakakanaketian rakékin jaweayamakana iki.

27 Jatian bexon, ja jainxon joi benxoatiain tsinkíkana bebon, akana iki.
Jainoa *sacerdotebaon koshin jato yoia iki:
28 —Non mato yoiibake, ja Cristokiriti iká joibo moa jato axeawet-
satima ¿Jawekopíki maton noa joi ninkáxonyamai? Jerusalénhain ikana
jatíbi jonibo maton eseaketana iki. Ja joni reteyantankana iki, non jato
amaa maton noa iboamai —akin.
29 Jatian wetsa joi yoiti raanabo betan Pedron neskáa iki: —
Nonbiribira jonibo akamatianbi, Diospari non joi ninkáxonai.
30 Non reken papashokobaon Diossenra, Jesús jiriaribia iki. Ja jiwi
korosen paninxon, maton reteni.
31 Jaskáaxonra, Diossen bixon, jawen mekayao aká iki. Jara jaton
Joni Koshi, itan jan jato kishpinmati imaa iki, ja Israel jonibaon, jaton
jakonma akábo moa akonkin jeneketian, jaton ochabo moa Diossen
shinanxontima kopí.
32 Nonra nato jawéki kikinhakin onanxon, non mato yoiai. Jain-
oax Diossen Shinanmanribira mato onanmai. Ja Shinanra jawen joi
ninkáxonaibores, Diossen jato menia iki —akin.
33 Jato jaskáakin yoia, retekasi kikini sinákana iki.
34 Ikaxbi koshibo xarán iká iki, westíora *fariseo joni, Gamaliel janeya.
Já iká iki, jan jato esé onanmai, jatíbi jonibaon jakonhakin oinkana. Nato
joninra, ja jainxon joi benxoakanaibo bebon weniinakainxon, jato yoia
iki; ishtonpari ja Diossen raana jonibo jeman pikokanon ixon.
35 Jaskáaxon wetsa koshiboribi jato yoia iki: —Nato jonibo anoxonpari
shinanshamankanwe, Israel jonibo.
36 Shinankanwe basiorama riki, westíora joni Teudas janeya, janbixbi
kikinman shinanmeetai pikota. Jaskataitianra, chosko chonka joninbira
ikonhax, jabé ikana iki. Ikaxbi ja jonira retekana iki. Jatianra jaki koshia
jonibo janbisax, moa jainres keyota iki.
37 Jatian basi iiti, jane wishikaati inontian, Galileankonia Judas janbix
joni koshi jikia iki chibankanon ikax. Jaskáakenbira, jaribi retekana iki.
Jatian já ikonhaiboribi moa janbiskana iki.
38 Jakopíra en mato yoia, nato jonibo moa meeyamakin jenekanwe
akin, nato jawékira jonin shinanmanres ikai ikax, keyóresti iki.
39 Ikaxbi, Diossena ikenra, maton keyotima iki. Koirameekanwe
matora Dios betan reteananires inake —akin. Jato jaskáa jabaon joi
ninkáxonkana iki.
40 Jaskáaxon, ja Diossen joi yoiti raana jonibo kenamakana iki; bekan-
ketian ja Jesús kiriti iká joibo moa yoiwetsatima jato yoikana iki, jaskáa
pekáo moa jato raana iki.
41 Jaskatax ja jainxon joi benxoakanainkoniax, ja raanabo moa
raroshaman bokana iki, Diossenbira noa Cristo kopí onitsapimake ixon,
ononax.
42 Netetiibi, Dios rabiti xobo meranxon itan jaton xobonkoxonboribi,
ja Jesús riki *Cristo iki iká jakon joibo jato onanmakin, itan jato yoikin
jeneyamakana iki.

6

Kanchis jan jato akintibo janekana

1 Ja nete, icha joi akaibo kaiboreskana iki, jatian ja griego join yoyo
ikaibo, moa *hebreo join yoyo ikaiboki joíti peokookana iki, jaskati

ikana iki, ja griego ainbobo benomaayabora jakonhakin jato jawékiati meniamakanai, ikibo.
2 Jaskákanaitian oinxon ja chonka rabé raanabaon, jatíbi joi akaibo tsinkixon jato yoia iki: —Jakonmara itiki, Diossen joi yoikin jeneax, jato jawékiati meniires noa iti.
3 Jakopí nokon wetsabo, mato xaran ikanabo kanchis joni jakoni jakanabo, onanbo, itan Diossen Shinan bochoyabo benaxon, janekanwe; jato jawékiati meniti tee non jabo meninon.
4 Jatianra oranhananbi jato joi yoiboreskin non jenetima iki —akin.
5 Jatian jaskáakin jato yoia, jatikaxbi jakon ikana iki. Jaskáaxon Esteban janekana iki, ja iká iki kikinhakin Dios ikonha joni, itan Diossen Shinanya, jainoax Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, jainoax ja Antioquíainoa Nicolássibi; ja iká iki moabi judíobaon Dios ikonhamaa joni.
6 Jaskáaxon, ja raanaboiba bokana iki. Jatian jabaon jatoki orankin mamepaskana iki.
7 Jaskataxa Diossen joi pextina iki, jainoax Jerusalénhainribi, icha joi akaibo kaikana iki, jaskáribiakin icha *sacerdote judíobaonribi, ja joi ninkáxon ikonhakana iki.

Esteban yatankana

8 Diossen atipana koshi, itan jawen jakon shinan meniatonra, Estebannin ratéti, itan ja oinxon onanti jawékibo ja jemanxon akátiai.
9 Jaskaitian oinnax, ja xabakaatabo iki iká janeya jain tsinkíti xobonkoniax, jawetii jonibo ja Cireneainoabo, Alejandríainoabo, Ciliciainoabo, jainoax ja Asia mainmeaboribi senenbires beax, Esteban betan join iananani peokookana iki.
10 Ikaxbira tsonbi netémati atipanyamakana iki, ja Diossen Shinanyanix ikaitian.
11 Jaskáaxon jawetii joni kopíakana iki; abákanon jabaon, nonra Moiséssen eséki, itan Dioski jakonmaires yoyo ikai ninkábeiranke, akin jato anon ixon.
12 Jato jaskáakin yoixonra, jonibo, judíobaon koshibo, itan ja esé onanbo jato tsokasmakana iki. Jatianra Esteban yatanxon, ja joni koshiboiba bokana iki.
13 Jatianra jansoi yoyo inon ixon bokanabo, neskati yoyo ikana iki: —Nato jonira, Diossen xoboki itan ja eséki, ikonbiresi jakonmaibires yoyo iki jenéyamai.
14 Nonra ninkáke, ja Nazarethainoa Jesussenronki, ja Dios rabiti xobo keyonoxiki iki ikai, jainxon noa Moiséssen axeabo noa jenemakanti ikibo yoyo ikanaitianra non ninkáke —akin.
15 Jaskákanketian, joni koshibaon itan jatíbi jain iká jonibaon, Esteban oinkana iká iki, jawen bemanan ángelnin bemanan keská.

7

Ramiakanaketian Estebanin jato yoia

1 Jatian ja *sacerdotebaon koshin Esteban yokata iki: —¿Ikonrin ja mia jaskaakin yoikanaibó? —akin.
2 Jatian Estebannin jato yoia iki: "Eapari ninkáxonkanwe, nokon papaboyabi nokon wetsabó. Haránhain jaai kamatianra, non reken papashoko Abraham iká iki Mesopotamiain. Jain iketianra, non rabiai Dios jaki pikota iki.

3 Jainxon yoia iki: ‘Min rarebobo potabaini min mainmeax pikótaanan,
en mia mai oinmainko katanwe’, akin.*
4 Jaskáa, Caldeo mainmeax pikótaanan Haránhain kaa iki. Jainoax
jawen papa mawáketian, Abraham Diossen ioa iki, jain mato rama
jakanainko.
5 Ikaxbi jainxon jawebi meniamaa iki, jain iti mai pakextanibi. Ikaxbi
yoia iki, mia mawata pekáora, min chiní bakebo en jato meninoxiki, akin.
(Ja netebaonra Abraham bakeomabobipari iká iki.)
6 Jainxonribira Diossen yoia iká iki, jawen chiní bakebo wetsa joni-
baon main jaketian, chosko pacha baritia senen jato yanka yonokin
ramianaankanti.
7 Ikaxbi Diossen yoiribia iká iki: ‘Iboaxon jato yanka teemai jonibora
en jato masá tenemanoxiki. Jaskarabo iká pekaora moa jabo jainoax
pikóxon, nenonxon ea rabinonxikanai’, iki xon.
8 Ja senenhabekonti joi yoikinra, Diossen Abraham yoia iki, jaton
jakina rebichibo xatekanti. Jaskara kopíra, Isaac pikota posaka nete
senenketian, Abrahamman jawen jakina rebichi xatexona iki. Isaacn-
inbiribi jawen bake Jacob pikóketian axona iki, ja Jacobninbiribi, jawen
bakebo pikóketian jaskáaxonribia iki. Jabo ikana iki, non chonka rabé
reken papashokobo.
9 Jacobonin bakebo ja, non reken papashokobora, jaton wetsa Joséki
notsii, jaon marokana iki, Egiptonko iokanon ikax.
10 Ikaxbi Dios já betanbi ixon, onitsapiti jawékiainoabo, jan xabaa
iki. Jainxon onan shinan menixon, jawen ikátoninres Egiptonkonia apo
Faraón jakonhakin shinanmaa iki. Jaskáaxon Egipto jonibaon koshi, itan
ja apo jain iká xobo koiranti, Faraónman, José imaa iki.
11 Moa jawetio basi pekáora, Egipto main, itan Canaán main, jawékiati
keyóketian jakonmabires tenekana iki, jatianra ja non reken pa-
shokobaon ja jawékiati yamaa iki.
12 Jatian Jacobnin ninkata iki, Egiptonko icha jawékiati jaa. Jaskáakinra,
jawen bakebo jain jato raana iki, ja non reken papashokobo. Jaskataxa
peokooti bokana iki.
13 Jatian jakiribi bokanketian, jawen wetsabo Josekanbi onanmaa iki.
Jaskáaxon Josekan, Faraón jawen rarebo onanmaa iki.
14 Basi iikin Josekan jato raana iki, jawen papa Jacob betanbi, jatíbi
jawen rareboyabi jato kenati. Jabo ikana iki, kanchis chonka pichika
joni.
15 Jaskatax, Jacob Egiptonko jaai kaa iki. Jain iitira mawata iki. Ja non
reken papashokoboribi jainoax mawákana iki.
16 Jatian jaton xaobora, Siquemhain boxon miinkana iki, ja
Siquemhainoa Hamornin bakebo, icha koríki kopía Abrahamman
maroni kini meran.
17 Jatian ja Diossen, Abraham meninoxon yoini nete senenti
ochómaribi iketian, *Israel jonibo Egiptoain moa kikin icha kaikana
iká iki.
18 Iiti ja Egiptonko wetsa apo jikia iki. Ja apon José onanyamaa iká iki.
19 Ja aponra non kaibobo, itan non reken papashokobo paranxon,
jato ramiaa iki, jaton pikóbena bakeshokobora jato retemaa iki, moa
kaiyamakanon ixon.

---

* **7:3** Gn. 12.1

20 Jaskara inontianra, Moisés pikota iki. Jatian ja bake Diossen oinna
iká iki jakon. Jawen anibaon jaton xobonbiribi kimisha oxeres ikínkana
iki.
21 Moa jónetikoma iketian potakankebi, Faraónman bake ainbaon mer-
axon bia iki. Jaskáaxon jawen bakebi keskáakin ikinna iki.
22 Jaskáaxonra jaton onanna jawékibobiribi, Egipto jonibaon ja Moisés
axeakana iki; jaskataxa yoyo iti koshi shinanya itan jawéki ati onan iká
iki.
23 Iiti, moa chosko chonka baritiaya ixon, Moiséssen jawen kaibo
*israelitabo oinni kati shinanna iki.
24 Kaxonbi, jawen westíora kaibo, egipcio jonin ramiaitian oinnax jaon
parana ikin, ja westíora egipcio Moiséssen retea iki.
25 Moiséssen shinanna iki; nokon kaibobaonra onanti jake, jakon-
mainoa en jato xabáati, Diossen ea raana joá riki ixon. Ikaxbi jawen
kaibobaon jaskara shinanyamakana iki.
26 Nete xabáketian, ja Israel joni rabébires timaananai oinxon,
jenémakaskin Moiséssen jato yoia iki; '¿Jaweakiki ikai mato wetsa rabébires
ramiananbekoni?' akin.
27 Jaskáakin aká, jawen kaibobi timaiton, Moisés weranxon yoia iki:
'¿Tsonki non koshi iti mia jikimaa?
28 ¿Ja bakish Egipto joni reteibata keskáakinribiki min ea retekasai?'
akin.
29 Jaskáakin aká, Moisés jainoax jabati kaax, Madián main nokota iki.
Jain jaa iki onanyamakana joni keskares. Jain ixon, rabé bakea iki.
30 Moa chosko chonka baritia winota pekáo, jain joni jayamainko,
Sinaí manan ochóma, zarza jiwi tiritainkoniax, westíora ángel pikota iki.
31 Moisés jaskara jawéki oinnax rateta iki. Jatian jakonhakin oinkasi
ochómakiranketian, non Ibo yoyo ika iki neskati:
32 'Eariki min reken papashokobaon Dios; ja Abrahammana,
Isaacna, jainoax Jacobna', iki. Jaskáketian Moisés raketi saki ikin, moa
oinkashamaa iki.
33 Jaskakenbi, non Ibon yoia iki: 'Min zapato jopéwe, ja mia
chankatainkora iresama mai iki.
34 Enra oinke nokon jonibora, Egiptonkoxon yanka yonokin, onitsapi-
ayonkanai. Jainxoribira en ninkáke, jakonma tenei joikanai, akinkan-
tinin keeni. Jaskara kopíra ea joke jato jakonmainoa xabáaki. Jaskara
iketian rama benxokaawe, enra mia Egiptoain raanai', akin.
35 Jatian jaon keenyamakin jabaon Moisés: '¿Tsonki non koshi iti mia
jikimaa?' akin, jainxon ayantankanainkoribi Diossenbi, koshi imaxon
jato xabáati raanribia, ja zarza tiritainkoniax jaki ángel pikota mer-
anxon.
36 Jaskaa kaxon, ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékibo axon,
Moiséssen, Diossen jonibo Egiptonkonia jato pikoa iki. Jainxon, Joshin
aniparonkoxonribi ratéti jawéki aká iki. Jainoax jain joni jayamainko
kakinribi jaskara jawékibo aká iki, chosko chonka baritia kaman.
37 Ja Moiéssenra israelitabo yoia iki: 'Ea keskaribi *profeta itira,
Diossen mato xaranmea, westíora joni mato jikimaxonoxiki, jawen joi
ninkáxonoxikanwe', akin.
38 Ja Moisésribira, jain joni jayamainko israelitaboyabi, non reken
papashokobo tsinkitainko iká iki. Jainxonra ja Sinaí mananmanxon,
ángelnin yoini joiboribi jato yoia iki. Janra jaskara joibo bia iki, noaribi
ja joibo yoixon, noa shinanmati kopí.

39 Ikaxbi non reken papashokobaonra, jawen joi ninkáxonyamai, yoitimakin omiskana iki; jaskákinra Egiptonko jakiribi banétireskaya shinankana iki.
40 Jaskáaxon Aarón yoikana iki: 'Noa dios axonwe, abánon jan noa koiranxon iokin. Jankaya Egipto mainmea noa pikoxon bea ikaxbira, Moisés jawe winóbirake, nonra onanyamake', akin akana iki.
41 Jaskáaxonra, waka bake jisáakin, jatonbi dios akana iki. Jaskáaxon yoinabo retexon menikana iki. Jaskara jatonbi aká jawéki, jakonhakin shinantaanan, fiesta akáx rarokana iki.
42 Jaskákanketian, moa Diossen jato jenea iki. Jato jaskáa naikanmea wistínbo rabikana iki. *Profetabaon kirika wishá meranra neskatai: 'Israelitabó ¿Matonki chosko chonka baritia jain joni jayamainko inontian, yoinabo retexon ea menia iki?
43 Jaskáyamakinra, maton, ja chopa aká xobo meranshoko axon, ja dios Moloc, itan dios Refánman wishtin maton papixon boá iki. Ja diosbo iká iki, rabinoxon matonbi aká. Jakopira maton mainmea pikoxon, Babilonia winobain ochó, Diossenbi amaa, mato wetsabaon boti jake', iki.
44 Non reken papashokobora, jain joni jayamainkoniax, ja senenhabekonti joi jain iká Diossen xoboyashokores ikana iki. Ja iká iki, jaskara jisá ati Diossen oinmaa, Moiséssen aká.
45 Non reken papashokobora, jainxon Dios rabiti xoboyashoko ikana iki. Jatian Josué jaton bená koshi inontianra, ja xoboshoboko *Israelitabaon boá iki, jato betan reteanamaxon, Diossen ja wetsa jonibo jato mai bichinainko. Ja xoboshokora jain iká iki, David apo inontian kaman.
46 Jara Diossen onanna jakon iká iki. Jakopira Davidkan, Dios rabiti xoboanoxon yokata iki, jainxon ja Jacobnin rarebobaon Dios rabikanti.
47 Ikaxbi David atima yoixon, jawen bake Salomón xoboamaa iki.
48 Ikaxbi jonibaon xoboa meranra, Dios jayamake. *Ja profetanin yoini keská:
49 'Nai riki nokon ani yakati;
mai riki, nokon takepiti.
Tsonbira ea xoboaxonti atipanyamake,
jain ea tantiti.
50 Jatíbi nato jawékibora en aká iki', iki xon.†
51 Jatian jato joi yoikin keyoamatianbi, Esteban ja joni koshibo neskáa iki: ¡Maton keena keskábores akaibo riki mato! ¡Matonra Diossen joi ninkáyamai! Mato ikai jatíbitian Diossen Shinanki yoitimati. Maton reken papashokobo ipaoni keskatiboribi.
52 Ja jakon Joni Jesús joti yoiai *profetabora aká iki, maton reken papashokobaon ramiakin. Já joketianra, jakonhai keská ixonbi jakonmaaxon, matonbi retea iki.
53 Ja ángelbo meranxon, Diossen esé meniara maton bia iki. Ikaxbi maton senenhayamaa iki", akin.

Esteban retekana
54 Jaskáakin jato aká, Estebanki ikonbiresi sinákin, xeta kerox akana iki.
55 Jatian Esteban, Diossen Shinan naikia ixon, nai bochiki oinna iká iki, jawen pené netenko Dios itina, itan Jawen mekayao Jesús chankata.

† **7:50** Is. 66.1-2

56 Jaskara oinnax, Esteban yoyo ika iki: —¡Enra oinke nai chopeta. Jainxonribira en oinke, ja jonin Bake, Diossen mekayao chankata! —iki.
57 Jaskataitian, joni koshibo koshin saí ikax, papókana iki. Jaskataanan ishtobeiranxon, jatíxonbi Esteban yatankana iki.
58 Jaskáaxon, jemamea pikobainxon, makanman tsakakana iki. Jatian jaki jansoaibaon, jaton taribo, koiranxonti westíora bakeranon, Saulo janeya namanbi jenebainkana iki.
59 Jatian makanman tsakayonkana, Estebannin neskáakin orana iki: "Nokon kaya ea bixonwe, Ibo Jesussé", akin.
60 Jainoax chirankootaanan, koshín neskati saí ika iki: "¡Ibó, nato ocha jato iboamayamawe!" iki. Jaskátaanan, moa mawata iki.

8

1 Jatian ja Esteban retekanaitian, Sauloribi jain iká iki jato shinanman akini.

Saulon joi akaibo jato masá tenemaa

Ja netenribira, ja Jerusalénhainoa joi akaibo jato ramiakin peokana iki. Jaskáakanara, jatikaxbi ja Judea main, itan Samaria mainko jabati janbiskana iki. Ikaxbi ja raanabores boyamakana iki.
2 Jatíribi Diossakin shinannai jonibaonra, Estebanin yora miinkana iki. Jabora akonbireskin jaon masá shinanni, winikana iki.
3 Jatian Saulonbiribi, joi akaibo keyokasa iki. Xobotiibi jikixonbo, benboyabi ainbobo yataanan niniboxon jato cárcel meran niamaa iki.

Samariain Diossen joi yoikana

(Hech. 8.4—12.25)

4 Ikaxbi ja Jerusalénhainoax jabati bokanabaonra, jain bokanainkobo, Diossen joi jato yoibokana iki.
5 Jatian Felipenbiribi Samaria main iká westíora jeman jabati kaxon, Cristokiriti iká joi jato yoia iki.
6 Jatianra jonibo tsinkíkatitai, jatíxonbi kikinhakin ninkákatikanai Felipen joi yoiaitian, jatonbishaman ja ratéti jawékibo jan akaitian oinxon.
7 Icha joni yoshin naikiabo jato benxoaa iki. Jatian jato meranoax jokoni yoshinbo sion ika iki. Jainxon icha chantobo itan nitikomaboribi jato benxoaa iki.
8 Jaskáaketian oinnax, ja jemamea jonibo ikonbiresi rarokana iki.
9 Ikaxbi jain iká iki westíora joni Simón janeya. Ja joni iká iki, moabi yobé ixon, kikin joni keská itaanan ja Samaria jonibo jato parana.
10 Jatíbi ja kikinbo, itan kikinmashokobaonbira kikinhakin ninkáxonkanai iká iki; jaskati ikana iki: "Nato joni riki ja 'Diossen atipana ani koshi akin akanai' ", ikibo.
11 Jatian ja jonira, joi ninkáxonkatikanai, jawen yobekan basibires jato paranbea iketian.
12 Ikaxbi ja Felipen, Diossen ikinaton jati joi, itan Jesucristokiriti iká jakon joibo jato yoia ikonhaxa, benboyabi, ainbobo, bautizamekana iki.
13 Jatianra Simónmanribi ikonhaa iki. Jaskatax Diossen janenko nashia iki. Jainxon Felipe chibankin peoa iki, ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékibo jan akaitian oinxon.
14 Jatian ja Jerusalénhain iká raanabaon, moa Samaria jonibaon Diossen joi ikonhakana ninkáxon, Pedro betan Juan jain raankana iki.

15 Jatian nokóxon, Samariainoa joi akaiboki orankana iki, Diossen
Shinanya ikanon ixon,
16 westíoraxonbi Diossen Shinan bikanamapari iketian. Jabo ikana iki,
non Ibo Jesussen janenko jato nashimakanares.
17 Jaskáaxon Pedro betan Juanman, jato mamepasa iki. Jaskáara ja
Diossen Shinan bikana iki.
18 Jatian ja raanabaon jato mamepasketian joniboki Diossen Shinan
joá oinxon, maromakanon ixon jato Simonman yoia iki:
19 —Earibi ja atipana koshi menikanwe, enribi jato mamepasa,
jaskáakinribi Diossen Shinan bikanon —akin.
20 Jatian Pedron neskaa iki: —¡Ja kopímabi Diossen meniai jawéki,
koríkinin maroti shinanna kopí, ja min koríki betanbi manotiain
katanwe!,
21 jawekeskaxonbira min biti yamake. Diossenra onanke, mia
jakonma shinanya.
22 Ja min jakonma shinan jenexon, Dios yokáwe. Atibetin min jaskáakin
jakonma shinannabo mia moa shinanxonyamakin.
23 En mia oinna riki, mia sináti shinanyares, ja jakonma shinanmanra
moa miaaresa iki —akin.
24 Jatian Simonman yoia iki: —Ja min yoia keská ea jawebi
winóyamanon, ja Ibo ea yokáxonwe —akin.
25 Jatian moa jatonbi oinna jawékibo yoixon, itan jato Diossen joi yoia
pekáo, Pedro betan Juan jakiribi Jerusalénhain boribakana iki. Bokinbi
Samaria main iká jemabotiibi joi yoibokana iki.

Felipe betan Etiopeainoa joni iká

26 Jainxon ja Ibon ángelnin, Felipe yoia iki: "Wenítaanan,
Jerusalénhainoax, ja surhori iká bain kaax, Gazanko katanwe". Ja baira,
jain joni jayamaa mananbi shitabini kaa iki, akin.
27 Jaskaa kakin, Etiopíainoa eunuco baimea nokoa iki. Jara iká iki
joni koshi, koríki koirani Etiopíainoa apo ainbo betan teetai. Jara
Jerusalénhain Dios rabii katanax, moa joribai iká iki.*
28 Moa jakiribi jawen jeman kakin, jawen carron yakáxon, Isaíassen
kirika yoyo aabaina iki.
29 Jatian Diossen Shinanman Felipe yoia iki: "Ja carroki
ochómakaintanwe", akin.
30 Jaskáa ishto kaax ochómakainxon Felipen ninkata iká iki, Isaíassen
wishani kirika yoyo aki. Jaskáakai ninkáxon yokata iki: —¿Minki ninkatai
ja min yoyo akai? —akin.
31 Jatian ja Etiopeainoa jonin neskaa iki: —¿Jawekeskaxonki tson yoiam-
abi en onantiki? —akin. Jaskáaxonra Felipe yoia iki, nanetax já patax
yakáti.
32 Ja yoyo akai kirika meran wishaa iká iki neskara: "Carnero
retenoxon bokanai keskáakinra, bokana iki. Ja carnero bake
rapéstekanabi jawe iamai keskatira, jawebi yoyo iamaa iki.
33 Ramiaxonra noibatiayonkana iki, ikaxbira jan jato
jakonmaayamaa iki. Atikeskabiakinra ayamakana iki;
jara bakeomabobi iká iki. Jaskákinra retekana iki, moa
nato main yamanon ixon", iki iká.

* **8:27** Moatianra akátikanai, apo betan iká ainbobo koirannai jonibo, ainbobo teanaketian jato
kaponhakin, ja jaskáakana jonibo riki, eunuco.

34 Jatian ja Etiopeainoa jonin, Felipe yokata iki: —Eapari yoiwe ¿Tsoa
iká yoikin, ja *profetanin yoinirin? ¿Jabi iká yoii, iamax wetsa joni iká
yoii ikarin? —akin.
35 Jaskáa ja yoyo awana wishá meranoabi Felipen yoikin peoa iki, ja
Jesús yoii iká jakon joi onantiakin yoixon onanmaa iki.
36 Jatian ja bain kakinbi, jene nokokana iki. Jainxon ja Etiope jonin
yoia iki: —Nenora jene jake ¿Minki ea bautizanti atipanyamaa? —akin.
37 [Jatian Felipen neskaa iki: —Akonkin min shinanman ikonhaxa,
mia iti atipanke —akin. Jatian ja Etiope jonin yoia iki: —Enra akonkin
ikonhake, Jesucristo riki Diossen Bakebi ixon] —akin.
38 Jaskátaanan ja carro tsasiati yoia iki, jainoax pakétaanan jene ikainko
kabékona iki, kaxon Felipen bautizana iki.
39 Moa jenemeax, mapébekonketian non Ibon Shinanman, Felipe
ratereskin bibaina iki. Jaskáketian ja Etiope jonin Felipe oinwetsayamaa
iki. Ikaxbi já raroshamanres kaa iki.
40 Jatian Felipebiribi moa Azotoain iká iki. Jematiibi ja jakon joi jato
yoiboa iki, Cesareanko nokotai kaman.

9

Saulon Diossen joi bia
(Hech. 22.6-16; 26.12-18)

1 Jabi iká iki Saulobiribi joi akaibo ramiakin jeneyamai. Jaskara kopíra,
ja *sacerdotebaon koshiiba kaa iki.
2 Jainxon jayá winóti kirika jato yokata iki. Jaskatax Damascoain jain
tsinkíkanai xobonko kaxon, ja joi akai jonibo itan ainbobo, Jerusalénhain
boxon jato presoanoxon.
3 Ikaxbi ja Damasco jeman moa nokóti ochóma iketianra, ratereskin
naikanxon jato topo joekan tenaa iki.
4 Jatianbi naman mainko paketa iki, jaskáxon ninkata iká iki: “Saulo,
Saulo ¿Jaweatiki akai min ea ramianoxon chibankin?” iki.
5 Jatian Saulon yokata iki: “¿Miaki tsoa iki, Ibó?” akin. Jaskáaketian yoia
iki: “Ea riki Jesús ja min ramianoxon chibani iitai”, akin.
6 [Jatianra raketi saki iananbi Saulon neskaa iki: —Ibó ¿En jawekeska
axontiki mia keenai?] —akin. Jaskáa yoia iki: “Rama wenitax jemanko
katanwe, jain kaketianra, min jaskara atibo mia yoikanti iki”, akin.
7 Jatian ja Saulo betan boaibo kikinbiresi ratékana iki, ja yoyo ikai
ninkatabi tsoa yamaa oinnax.
8 Jatian Saulon, moa wenixon oinnabainkasabi moa benchea iká iki.
Jaskáketian metsonxonres Damascoain bokana iki.
9 Jain kaax kimisha nete oinyamai iká iki, piamai, xeayamabobii.
10 Ja Damascoain iká iki, westíora joi akai joni, jawen jane Ananías. Ja
jonira namá keska meranxon non Ibon yoia iki: “¡Ananías!” akin. Jatian
jan neskaa iki: “Neno riki ea, Ibó”, akin.
11 Jatian non Ibon yoia iki: “Wenitax, mekayao janeya callenbi
katanwe. Kaxon Judassen xobonko ja Tarsoainoa joni Saulo janeya
manotanwe. Jara orani iki.
12 Janra namá keska meran ja Ananías janeya joni oinke; jakiribi
oinnon ixon ja iká xobon jikixon mamepasaitian”, akin aká iki.
13 Jaskáa ninkáxon Ananíassen yoia iki: “Ja jonin ikára ichaxon ea
yoikana iki, Ibó; ja mia ikonhaa jonibo Jerusalénhainxon jato ramia.

14 Jatian ramabiribira, *sacerdotebaon coshin kirikaya joke; jayaxon
jatíbi ja miki koshiabo presoanoxon jato benai", akin.
15 Jatian non Ibon yoia iki: "Jabi karestanwe, ja jonira en katota
iki, wetsa mainmea jonibo jaton apoboyabi, itan ja *Israelbo, ja ea iká
jawékibo jan jato yoinon ixon.
16 Ramara en já onanmati jake, ichabiresakin ea kopí masá teneti",
akin.
17 Jaskáa ja Saulo iká xobonko Ananías kaa iki. Jikixon ja Saulo
mamepastaanan yoia iki: —Nokon wetsa Saulo, ja bain kaaitian miki
pikoibata non Ibonra ea raanke, jakiribi min oinnon ixon itan mia ja
Diossen Shinanya imanon ixon —akin.
18 Jaskáatianbi, jawen beronkoniax yapa xaka keskábo maana iki. Maa-
natianbi jakiribi oinnax, bautizameeta iki.
19 Jaskata pekáo, jawékiaxon moa koshi biribaa iki. Jaskatax jawetii
nete kamanpari, ja Damascoainoa joi akaibo betan iká iki.

Saulon Damascoain Diossen joi yoia

20 Jainxonra, ja jain tsinkíti xobonkoxonbo, moa Saulon, Jesús riki
Diossen Bake akin jato joi yoia iki.
21 Jato jaskáaitian oinnax, jatikaxbi ratetax neskákana iki: —¿Nato
jonimarin ja Jerusalénhainoa Jesús rabiaibo jato masá tenemapachoai?
¿Jaribimarin ja Damascoainoa joi akaibo yatanxon, *sacerdotebaon koshi-
iba jato boyantana? —ikibo.
22 Ikaxbi Saulon koshi shinanyaxon joi yoikin jeneyamaa iki Jesús riki
Cristo iki ixon jato onanmakin. Jato jaskáabi, ja Damascoain jakana
judíobaon moa jaskashamaanti onanyamakana iki.

Judíobaon retekasa, Saulo jabata

23 Moa jawetii netebires jato jaskáaitian, judíobo tsinkíkana iki,
jaskáaxon Saulo reteti shinanni.
24 Ikaxbi jan onanna iki, yaméyabi neten ja jema xepotiainxon já
retenoxon manakana.
25 Jaskákankenbi, ja jaonmea onanaibaon yamébi ani tasakan nanexon,
ja jema katea chike pekao apakexon jabámakana iki.

Jerusalénhain Saulo iká

26 Jatian Saulo Jerusalénhain nokotax, joi akaibo betan tsinkita iki.
Ikaxbi jatikaxbi jaki rakékana iki, joi akaimara ibirai ixon shinannax.
27 Jaskákanainbi, Bernabékan ja Diossen joi yoiti raanaboiba ioa iki,
boxon Bernabékan jato yoia iki: Ja Saulon Damascoain kakin non Ibo
baimea oinna itan jabé yoyo ika. Jaskáaxon ja Damascoainoabo ja
Jesúskiriti iká joibo koshi shinanyaxon jato yoia iki.
28 Jaskatax Saulo jato betan Jerusalénhain baneta iki, jain ikaxa kikin
koshi shinanyaxon, Ibon janenko jatíbiain jato joi yoii nikátiai.
29 Jainoax ja griego join yoyo ikai judíoboribi, jato ikonhamakaskin
koshi shinanyaxon jato joi yoikatitai, ikaxbi jabora já retekasires ikana
iki.
30 Jatian ja joi akaibaon jaskara onanxon, Saulo Cesareanko iokana iki.
Jainoabiribi Tarsoain tekikin raankana iki.
31 Jaskatax jatíbi ja Judea main ikana, jainoax Galilea betan Samaria
main iká joi akaibo, moa jakonbires itan jaton shinanbo moa koshi ikana

iki. Non Ibon keena keskábores moa jakana iki. Jaskatax ja Diossen Shinanman jato akinna ja joi akaibo kaikana iki.

Eneas janeya joni isinai Pedron benxoaa

32 Jatian Pedro jatíbi joi akaibo oinni kakátiaira, Lidanko nokota iki, jain ikana joi akaiboribi oinni.

33 Jainoara Eneas janeya joni nokoa iki, chantoyona ikax niti atipanyamaax, moa posaka baritia bachin rakata.

34 Jaskara ikenbira, Pedron neskaa iki: —Eneas ramara mia Jesucriston benxoai, wenixon ja min rakáti benxoawe —akin. Jaskáatianbi Eneas wenita iki.

35 Jatian weniketian, ja Lidanko ikáboyaxonbi, Sarónhain ikábaon jatíxonbi non Ibo ikonhakana iki.

Dorcas mawákenbi Pedron jirimaa

36 Ja netebaonribira, Jope janeya jemanko iká iki westíora joi akai ainbo, jawen jane Tabita, Griego join aká iki Dorcas. Ja ainbora jakon jawékibores akí jakátiai, jainxon ja jawékinin maxkáyoraaboribi jato akinkatitai.

37 Ja netebaonribira isinax, Dorcas mawata iki. Jatian chokaxon ja kikin bochiki xobo chité ikainko bokana iki.

38 Ja Jope jema iká iki, jain Pedro iká Lida jema ochóma; jain iketian ninkáxon rabé joni raankana iki, ishton Jopenko jonon ixon yoiti.

39 Jatian Pedro jato betan kaa iki, nokóketian ja jain yora akana chiteain iokana iki. Jatianra ja benomaayabo jatikaxbi, winiananbi ja Pedro katei tsamákana iki, jaskáaxon oinmakana iki, ja jato betan inontian Dorcasnin jato axonpachoai kotonboyabi chopabo.

40 Jainxon Pedron jatíbi jato jokonhaa iki. Jaskáatanan chirankooxon orana iki. Jaskáaxon ja mawá rakata yoia iki: —¡Weníwe Tabita! —akin. Jaskáa oinhinabaina iki, jaskáaxon Pedro ointaanan yakata iki.

41 Jaskáketian Pedron metsontaanan nichinhinabaina iki, jaskáaxon ja joi akaiboyabi, benomayabo jato kenaa bekanketian moa jiria jato oinmaa iki.

42 Jainxon Jopenko jakanabaon jatíxonbi neskara jawéki oinkana iki; jaskáaxon ichaxon non Ibo Jesús ikonhakana iki.

43 Jatian Pedro icha netepari Jopenko iká iki, ja Simón janeya jonin xobonko; ja iká iki yoina bichin teetai joni.

10

Pedro betan Cornelio iká

1 Cesarea jemankora westíora joni Cornelio janeya jaa iká iki, Italiano janeya batallónhainoa sontárobaon coshi *capitán.

2 Jara iká iki Dios noia joni; jatíbi jawen xobon ikáboyaxonbi jatíbitian Dios rabiai, itan jawékibo menixon judíobo akinnai, jainxon jatíbitian Dios oranai.

3 Jatian westíora nete, moa kimisha ora yantanpakera, namá keska meranxon, westíora Diossen ángel onantibires jaki joái oinna iki. Jatian já ikainko jikixon neskáa iki: "¡Cornelio!" akin.

4 Jatian Cornelion ja ángel jainbikon oinna iki. Jainxora, kikinbiresi rakeananbi yokata iki: "¿Jawerin Ibó?" akin. Jatian ángelnin yoia iki: "Min oranabora mia Diossen ninkáxonke, itan ja maxkatabo min jato akinnaira jakon iki.

5 Rama ja min jonibo Jopenko jato raanwe, Simón kenatankanon,
jawen janeribi iki, Pedro.
6 Jara, ja wetsa Simón janeyaribi jonin xobonko iki, jara bichin teetai
iki. Ja jonira aniparo kexabi iki", akin.
7 Jaskáabaini ja ángel moa kaa pekáo, Cornelion jawen yonoti rabé, itan
ja Dios akin shinannai westíora jawen sontároribi kenaa iki, já iká iki,
jakon iketian jaki koshia joni.
8 Jatíbi jaskara ikábo jato yoikin senenhaxon, Jopenko jato raana iki.
9 Nete xabáketian, ja Jopenko nokóribii boi ikanaitian, moa bariapan
iketian xobo pekaten Pedro mapeta iki, jain kaxon orani.
10 Jainoaxa, kikinbiresi jawékiakasa iki. Jatian moa yoá axoni
ikanaitian, namá keska meran oinna iki.
11 Ja nai chopetaitian oinna iká iki, ani chopa kakaati keská, jawen
chosko pabíoribi renéxanan naman apakeai.
12 Ja chopa kakaati keská ikainko iká iki, chosko taeya meskó yoinabo,
jainoax meskó ronobo, itan meskó pechia noyai yoinaboribi.
13 Jatianra bochikiax neskati yoyo ikai ninkata iki: "Wenítaanan, re-
texon piwé Pedro", iki ikai.
14 Jatian Pedron yoia iki: "Enra ayamai Ibó. Jawetianbira neskara
kerás jawékibo en piosma iki", akin.*
15 Jaskákenbi, jakiribi yoiribia iki: "Ja Diossen jakonhaa jawékibo
kerasen yoinyamawe", akin.
16 Moa kimishaakin jaskáa pekáo, ja chopa moa jakiribi nai bochiki
karíbaa iki.
17 Jaskáakin akára, jaakinres shinankin Pedron onankashoraa iki,
jawekeska jawéki ea yoiimein ja namá keska meran iwanke ixon.
Iitainbi Cornelion raana jonibo, jain iká xobo xepotiain nokótoshikana
iki, ja Simón janeya jonin xobo yokábeax.
18 Jain nokóxon, koshinshaman kenátaanan manokana iki, ja xobon-
marin Simón Pedro iká ixon.
19 Jatian Pedro, ja namá keska meran oinwanxon, shinanni iitaitian,
Diossen Shinanman yoia iki: "Oinwe, kimisha joninra mia benai.
20 Kamentanwe, naman ipakexon jato oinni. Jawe keskabi shinanya-
mawe, mia iokana jato betan karestanwe. Jabora en raana bekana iki",
akin.
21 Jatian naman ipakeax kaxon, Pedron ja jonibo yoia iki: —Ea riki, ja
maton manoi iitai ¿Jaweatiki maton ea benai? —akin.
22 Jatian jabaon neskaa iki: —Non sontárobaon koshi *capitán Corne-
lion raanara noa bekanke. Ja riki itibi keskati jaa joni, itan Dioski raketai,
jatíbi judíobaon jakonhai, itan noikana. Westíora Diossen ángelninki
aibake yoikin, jan kenamaa jawen xobonko mia kati, kaxon min joi
yoiaitian, jan ninkánon ixon —akin.
23 Jatian Pedron, xobon jikimaxon, ja yamé jain jato oxamaa iki.
Moa neteribi xabataitian, Pedro jato betan kaa iki, jatian ja Jopenkonia
jawetii joi akaiboribi já betan bokana iki.
24 Boax, wetsa nete xabáketian, Cesareanko nokókana iki. Jatian Corne-
lio jawen rareboyabi, jato manai tsamákana iká iki. Jatian jainribi ikana
iki, jabé jakoni raenanai joniboribi jato kenaa, bekana.

* **10:14** Nato yoinabora iká iki, ja Moiséssen esekan pitima yoiaibo. Ja yoinabo piti iká iki, Diossen oinna kikinbires jakonma.

25 Jatian moa xobon nokókanketian, Pedro joé ataanan, Cornelio, já
bebon chirankoota iki, rabikasi.
26 Ikaxbi Pedron weniinnabainkin yoia iki: —Chankawe, eara mia
keska joniribi iki —akin.
27 Jatian jabé yoyo iananbi, jikixon oinna iká iki, icha jonibo tsinkíkana.
28 Jatian Pedron jato yoia iki: —Matonbira onanke, ja judío jonibaon
esekan yoiai, kaibomabo betan pataxanantimabires, jaton xobon jik-
itimabobi. Ikaxbi Diossenra ea onanmake, Diossen oinnara mato kerás
iki akin tsoabi atima.
29 Jakopira, yoikanatianbi ea joke. Jatian ramara ea onankasai,
jaweatiki maton ea kenamaa ixon —akin.
30 Jatian Cornelion neskaa iki: —Moa chosko nete riki, nato bari
ipakeai kimisha hora yantanpake, nokon xobonbi ayunankin orani
iitaitian, westíora joni penéshaman chopa saweya eki pikoibata.
31 Janra ea yoiibake: 'Cornelio, min oraciónra mia Diossen ninkáxonke,
jainxon ja maxkatabo min jato akinpachoaibora Diossen onanke.
32 Ja Jope jeman jato raanwe. Abátankanon ja Simón janeya joni jonon
ixon yoikin, jawen janeribi iki Pedro. Jara ja bichin teetai wetsa Simón
janeya jonin xobonko iki', akin.
33 Jaskáxonra jatianbi mia benati en jato raanhaibake. Jakonresira mia
moa joke, jakon shinanya ikax. Ramara noa neno jatikaxbi Dios bebon
ikanai. Jaskara ikenra noa keenai, jatíbi ja noa yoiti non Ibon mia yoiabo,
min noa yoitinin —akin aká iki.

Cornelion xobon Pedron joi yoia

34 Jaskáxon Pedron jato joi yoikin peoa iki: —Ramaparira en moa
kikinhakin onanke, wetsabo jakonmaayamakin senenbires jato Diossen
jakonhai ixon.
35 Janra jatíbiainoa jaki shinannaibo itan jawen joi senenhaibo, itan jato
jakonhakin ikinai jonibo jato noike.
36 Diossenra Jesucristo raana iki, já meranxon jakon joi *Israel jonibo
jato yoiti. Jaskatax Dios betan jakoni jakanon ixon. Jesucristora jatíbi
jonibaon Ibo iki.
37 Matonra kikinhakin onanke, Galileankoniax peokootax, ja jato *bau-
tizanai Juanman joi yoianan, jato bautizana pekáo, jatíbi Judea main
winota jawékibo.
38 Matonra onanribike, ja Nazarethainoa Jesús, Diossen jawen ati-
pana koshi, itan jawen Shinan meniaton jakon jawékibo, itan yoshiman
iboaxon onitsapimaiboribi, jato benxoakatitai. Jaskarabora jan aká iki,
Dios jabetanbi ixon, akinna.
39 Nonbishaman Jesussen jaskara jawéki akábo oinna ixonra, non mato
yoiai, jaskarabora aká iki Judea mainxon, itan Jerusalén jemankoxon-
ribi. Ja Jesússa judíobaon jiwi korosen panihannan retea iki.
40 Ikaxbi jawen kimisha nete itin, Diossen jiria iki, jaskáxon noki
pikomaa iki.
41 Ja jiritaanan, nobébi pixon, xeaibora, Diossen jatíbi jonibo jato
oinmayamaa iki. Noaresa oinmaa iki, moabi jaskáakin katóxon noa
oinmati yoini ixon.
42 Janra noa raana iki, Jesús riki jatíbi japaria jonibaon, itan moa
mawatabaon akábo, jato yoixonti joni koshi Diossen imaa ixon, jato yoiti.

43 Jatíbi *profetabora Jesúskiriti iká joi yoii neskákatikanai, jaweratobaonki já ikonhai, jabora já kopires Diossen jaton ochabo shinanxontima iki —ikibo.

Judíomabaon Diossen Shinan bikana

44 Jaskara joibo Pedron jato yoii iitainbi, Diossen Shinan jatíbi ja joi ninkataiboki joá iki.

45 Jaskataitian oinnax, ja Pedro betan bekana joi ikonhaa judíobo ratékana iki; ja judíomaboribi ja Diossen Shinan jato meniketian.

46 Ja wetsaresibi join yoyo ikanaitian itan Dios rabikanaitian ninkákana iki.

47 Jatian Pedron jato yoia iki: —¿Ja non aká keskaribiakin Diossen Shinan bikankenbiki, nato jonibo ja Diossen janenko non jato bautizantima iki? —akin.

48 Jaskáaxon, Jesucriston janenko jato bautizankana iki. Jaskáa pekáo Pedro yoikana iki, jawetii netetanipari jato betan banetax iti.

11

Jerusalénhainoa joi akaibo Pedron jato onanmaa

1 Ja raanabaon itan Judeain iká joi akaibaonra, ninkákana iki, ja judíomabaonribi Diossen joi ninkáxon ikonhakana.

2 Ikaxbi Pedro jakiribi Jerusalénhain karibaketian, jatíribi joi akai judíobo jabé join iananankana iki.

3 Jatian yokákana iki: —¿Jaweatiki ja judíomaboiba merati kaxon min jato betan pia iki? —akin.

4 Jatianra peokootainxonbi jatíbi jaskara ikábo Pedron jato neskáakin yoia iki:

5 —Ja Jope jeman ixon orani iikinra, westíora namá keska en aká iki; en oinna iki ani chopa kakaati keská, orinbekonbi jawen chosko pabíori nexaa, naikanmeax ipakeax, ea itinainkoshaman paketai.

6 Jatian jawebomein ja chicho jake ixon, jakonshamanhakin en oinnara iká iki, chosko taeya meskó yoinabo, siná yoinabo, ronobo, jainoax pechia yoinabo.

7 Jaskákenbi ea neskáakin yoia iki: 'Pedro, nato yoinabo retexon piwé', akin.

8 Jatian en neskaa iki: 'Jawetianbira kerás jawékibo en piosma iki, Ibó', akin.

9 En jaskáa, nai bochikixon jakiribi ea neskáakin yoia iki: 'Ja Diossen moa jakonhayona jawékibo kerasen yoinyamawe', akin.

10 Jatian kimishaakin ea jaskáa pekáo, jatikaxbiribi moa naikan boi keyákana iki.

11 Jaskatatianbi, kimisha joni ea iká xobon nokótoshikana iki; Cesareankoxon ea benati raankana.

12 Jatian ja Diossen Shinanman ea yoia iki, jawekeskabo shinanyamai, jato betan karesti. Jatianra nato sokota joi akaiboribi ebetan bokana iki. Kaax jatikaxbi nokotax, ja jonin xobon noa jikia iki.

13 Janra noa yoia iki, jawen xobo meranoa ángel chankata meraatonin neskáakin yoiibata: 'Jope jemanko jonibo raanwe, ja Simón akin akanai Pedro kenatankanon ixon.

14 Janra mia joi yoitiki, jatíbi ja min xobon ikáboyabi mia jaskatax kishpinti', akin.

15 Jaskáakin en jato yoikin peoketianra, ja noki rekeni joní keskatiribi
jatoki Diossen Shinan joá iki.
16 Jaskáketian ja non Ibon yoini joi en shinanna iki: 'Ikon riki, Juan-
manra onpaxenres jato bautizana iki, ikaxbi matora ja Diossen Shinan-
man bautizanoxiki', iki iní.
17 Jaskara iken, ja non Ibo Jesucristo ikonhaketian noa menia
keskáakinribi, ja Shinan jato Diossen menikenki ¿Tsoa iki ea, ja Diossen
akai jawékibo bechitenti? —akin jato aká iki.
18 Jatian jaskáakin jato yoia ninkatax, ja Jerusalénhainoa joi akaibo, moa
jawebi yoyo iamai Dios rabii neskákana iki: —¡Ja judíomaboribira Diossen
ikonhamataanan jato jati nete menia iki! —ikibo.

Antioquíainoabo joi akí peokoota

19 Jatian ja Esteban retekanontianribira, ja jatíribi joi akaibo masá
tenemakin peokana, jabati bokana iki: Feniciain, Chipreain, jainoax
Antioquíainbo. Jainbo boxonbi, judíomabo ayamakin ja judíobobichores ja
jakon joi yoikana iki.
20 Jaskákenbi Chipreainoa betan Cireneainoa jawetii joi akaibo Antio-
quíain bokana iki. Jain boxonra, ja non Ibo Jesúskiriti iká jakon joibo ja
judíomaboribi yoikana iki.
21 Ja Ibon atipana koshi jato betan iketianra, ichaxon ja moatian jaton
jakonma axébo jenetaanan, non Ibo ikonhakana iki.
22 Jatian ja Jerusalénhain iká joi akaibaon, jaskara joi ninkáxon, Bern-
abé Antioquíain raankana iki.
23 Nokóxon, Diossen jatoki jakonhakin shinannai onanax, ikonbiresi
Bernabé raroa iki. Jatíbira jato eseanan yoia iki, ponté shinanyaxon non
Ibo chibankin jeneyamakin, jan yoiai keskábo senenhaxonkanon ixon.
24 Bernabé iká iki jakon shinanya joni, Diossen Shinan naikia itan
oinxomabi, ikonhaax koshia joni. Jaskara iketianra, icha non Ibo ikon-
haa jonibo kaikana iki.
25 Jaskata pekáo, Bernabé Tarsoain kaa iki, Saulo benai.
26 Jatian ja Antioquíainoa meraxon ioa iki. Jain westíora baritia senen
joi akaibo betan ixon, icha joni jato esea iki. Ja Antioquíainxonra jaonmea
onannaibo peokin janekana iki, Cristianos akin.
27 Ja netebaonribira, Jerusalénhainoax jaweti *profetabo Antioquíain
bokana iki.
28 Jatian jato xaranmea Agabo janeya jonin Diossen shinanman onan-
maa, jatíbiainoa jonibo jawékiatinin ikanti jato yoia iki. Jaskáakin jan
yoiabora ikoni senena iki, ja Claudio icha mai iboaa apo inontian.
29 Jaskara iketian, Antioquíainoa joi akaibaon shinankana iki,
judeainoa joi akaibo, westíorabaon jaton atipana senenbo jato jawékinin
akinti.
30 Ikonkon jaskáakin akana iki, Bernabé betan Saulo kaaitian koríki
bomakana iki, ja judeainoa iká *ancianoboki.

12

Jacobo retexon, Pedro cárcel meran akana

1 Jatianribira apo Herodesnin jatíribi joi akaibo jato jakonmaakin peoa
iki.
2 Ja Juanman wetsa Jacobo espadanin jato retemaa iki.

3 Jaskáakanketian, ja judíobo raroaitian oinxon, Pedroribi jato yatanmaa iki. Jaskarabora iká iki ja *levaduraoma pan piti fiesta nete inontian.
4 Jaskákin jato yatanmaxonra, Herodesnin cárcel meran jato Pedro niamaa iki. Jaskáaxonra, chosko tsama sontárobo koiranmaa iki. Ja tsamátiibi ikana iki chosko sontárobo. Janra shinanna iká iki, ja *Pascua fiesta winota pekáo, ja jemamea jonibo bebonxon jawen akábo yoixontaanan, ramiati.
5 Jaskara ikax Pedro iká iki cárcel meran kikinhakin koirankana. Ikaxbi joi akaibaonbiribi, kikínhakin jaki orankin jeneyamakana iki.

Pedro cárcel meranoax pikota

6 Jatian Herodesnin, ja jemamea jonibo bebonxon jawen akábo yoixonti neteai yaméra, Pedro iká iki oxaa, rabé cadenanin okenbekonbi nexaxon, rabé sontáronin koirana. Jatian jatíribi sontárobo ikana iki, cárcel xepótiainxon koirani.
7 Jaskáakana ikenbi, ratéresi westíora non Ibon ángel jaki pikota iki. Jaskáketian ja cárcel meran joekan tenaa iki. Jatian ángelnin pití axon Pedro ratea iki. Jaskáaxon yoia iki: "¡Ishton weníwe!" akin. Jaskáatianbi jan menexkana cadenabo chorokootax naman maana iki.
8 Jaskáxon ja ángelnin Pedro yoia iki: "Chopa sawexon zapatoribi sawewe", akin. Jaskáa Pedron aká iki. Jainxonra ja ángelnin yoia iki: "Mia jan perakooti sawetaanan, ea chibanwe", akin.
9 Jaskáakin aká, ja ángel pekáobi Pedro kaa iki, ja ángelnin jaskáaiki ikonkon iki ixon onanaxmabi, jan shinanna iká iki namá keska meran oinnaires.
10 Ikaxbi kakin ja rekenain koirani itina sontárobo winoxon japekao koirani itinaboribi winokana iki. Jatian ja jemaori iká yami xepotiain moa nokókanketianra, janbix ja xepoti kepenmeeta iki; jaskáketian pikókainbekona iki. Jatian westíora calle shitabaini kaxonra, ja ángelnin moa jabicho potabaina iki.
11 Jaskáaketian onanax, Pedro neskata iki: "Ramara en moa onanke, ja Herodes itan ja judíobaon ea ramiayonkanti ikenbi, non Ibon jawen ángel raanxon, ea pikoa", iki.
12 Jatian jaskara onanax, Maríian xobon Pedro kaa iki, ja María iká iki, Juan Marcosnin tita. Ja xobon ikana iki ichaxon orani tsinkíkana.
13 Nokotax, ja jemaori iká xepótiainoax kenata iki, jatianra westíora xontako Rode janeya kaa iki, tsoameinki ixon oinni.
14 Joxon ja Pedron joi onantaanan kikinbiresi raroa iki. Jatianra ja xepóti kepenxontitianbi, jakiribi ishton banékaini kaa iki, Pedro riki xepotiain iki, ixon jato keshani.
15 Jato jaskáabi: —¡Miara shinan keyotax iitai! —akinres akana iki. Jaskákanabi jato yoia iki, ikon riki, jara ike, akin. Jatian jabo ikana iki néskati: —Jama riki, jawen ángelresa ibirai —ikibores.
16 Jaskakanainbi, Pedrobiribi xepótiainoax kenati jeneyamaa iki. Jatian kepenxon oinnax, ratékana iki.
17 Ikaxbira netékanon ixon, jan jato meken chankanxona iki. Jaskáa pekáo jato yoia iki, ja non Ibon jaskáaxon cárcel meranoa pikoa. Jaskáatanan jato yoia iki: —Jacobo, itan ja wetsa joi akaiboribi jato yoikanwe —akin. Jaskáakin jato yoitaananra, pikókaini moa wetsanko kaa iki.

18 Jatian nete xabáketian, ja sontárobo kikinbiresi jaton shinan
tsokaskana iki, Pedro jaskara wínota onanyamaax.
19 Jaskáketian Herodesnin jato benamaa iki, ikaxbi merati atipa-
nyamakanketian, jatonbira jabámake ixon, jan koirana sontárobo jato
retemaa iki. Jaskaa pekáo, Herodes Judeainoax pikotax, Cesareanko
kaax, jainpari jawetio basi iká iki.

Herodes mawata

20 Jatian Herodes iká iki, ja Tiro betan Sidónhainoa joniboki sinata.
Jatoki jaskata ikenbi shinan akáx, já raeakasi jaiba bekana iki. Jatianra
jatoki jakon shinanxon, Blaston jato akinna iki. Jara iká iki, apo Herodes
betanbi teetai joni koshi. Ja jonira Herodes yoimakana iki, moa jabetan
jakon inoxon, jawen mainmeabichores jaton jawékiatibo biai kopí.
21 Iikinra, westíora nete jato Herodesnin kenamaa iki. Ja netera,
apo ixon saweti chopa saweax, jawen yakátinin yakatax moa yoyo iki
peokoota iki.
22 Jatian jaskati yoyo ikaitian jonibo ikana iki: "¡Nato yoyo ikaira
jonima iki, jara westíora dios iki!" iki saa iki.
23 Jatianbi ja non Ibon ángelnin ja Herodes rátereskin isinmaa iki,
Dioskaya rabikanwe, akin jato ayamaa kopí. Jaskataxa xenabaon pia
Herodes mawata iki.
24 Ikaxbi ja Diossen joira jatíbiain yoikaati pextina iki.
25 Jatian Bernabé betan Saulora moa jaton tee Jerusalénhain senen-
hataanan, Antioquíain kabékonribia iki. Kakin Juan Marcos iokana iki.

Peokooti Saulo joi yoii ochó kaa

13

(Hech. 13.1—14.28)

1 Ja Antioquíain iká joi akaibo xaranra jakana iki *profetabo, itan jato
Diossen joi onanmaiboribi. Jabo ikana iki, Bernabé, Simón (ja Negro akin
akanai), Cireneainoa Lucio, Manahem (ja Galileanko apo iní Herodes
betanbi senen ania), jainoax Sauloribi.
2 Jatian ja jonibaon wetsa neten tsinkíanan non Ibo shinanhanan
orankin ayunani itan Dios rabii ikanaitian, ja Diossen Shinanman jato
yoia iki: "Ja Bernabé betan Saulo eki jenekanwe, jabora nokon tee axonti
en kenaabo iki", akin.
3 Jaskáketian oranhananbi, ayunana pekáo mamepasxon jatoki
orankana iki. Jaskáaxon jato raankana iki.

Chipreain joi yoikana

4 Jatian Bernabé betan Saulo Diossen Shinanman raana, ja Seleuciain
kabékona iki. Jainoax ja Chipre nasin wapóronin bokana iki.
5 Kaax ja Salaminain nokóxon, judíobo jain tsinkitai xobo meranxonbo
Diossen joi yoikin peokana iki. Jatian Juanribi kaa iká, iki jato akini.
6 Ja nasi rebesbaini boax, Pafos janeya jemanko nókokana iki. Jainoa
westíora judío yobé nókokana iki; jawen jane Barjesús, ja ikon *pro-
fetaboki yoinmeekin joi yoixon jato paranai.
7 Ja yobé iká iki, ja joni koshi Sergio Paulo betan iká. Ja iká iki shinanya
joni; ja joni koshira Diossen joi ninkátinin keena iki. Jaskáxon ja Bernabé
betan Saulo kenamaa iki.

8 Jatian jato kenamaa bekankebi, ja yobé Barjesús, jawen wetsa jane
Elimas, Diossen joi yoikantin keenyamaa iki, jawen joi ninkáxon ja joni
koshin ikonhanaketian.
9 Jaskataitian, ja Saulo, Pablo janeyaton, Diossen Shinanman iboa
ixon, kikinhakin jainbikon oinxon,
10 yoia iki: —¡Mia riki janso, yoshinman bake, itan jatíbi jakon jawékibo
akantinin keenyamai! ¿Jawekopiki ja non Ibon shinanna keská ikainbi,
jaki yoitimakin jakonmabires shinankin min jeneyamai?
11 Mia jaskata kopíra, rama non Ibon jawetio basikamanres mia masá
tenemai, nete oinyamaira mia benche banetai —akin. Jaskáatianbi
yamekan mapókiranxon, moa jawe netebi oinyamaa iki. Jaskatax met-
sonxon iwekanon ikax, meshkáaketana iki, moa benche ikax.
12 Jaskáketian oinnax, itan non Ibo yoii iká joi ninkatax, ratéxon ja joni
koshin Dios ikonhaa iki.

Pisidia main iká Antioquíain joi yoikana

13 Jatian Pablo jabé boaiboyabi Pafossainoax pishíbaini boax ja Panfilia
main iká Perge jeman nokókana iki. Ikaxbi Juan jato potabaini moa,
Jerusalénhain karibaa iki.
14 Ja Pergeainoax, Antioquíain tekíribikana iki, ja jema iká iki Pisidia
main iká. Jatian ja tantiti nete iketian, jain tsinkíti xobo meran jikiax,
yakábekona iki.
15 Jatian ja esé kirika meran ja *profetabaon wishanibo yoyo akin
senenhaa pekáo, ja tsinkíti xobo koirannai koshibaon jato yoikana iki:
—Ja joi yoixon jato shinanmeemati ixon, jato yoireskanwe joi akaibó —
akin.
16 Jaskáakana Pablon jikitaanan, netékanon ixon jato meken chankanx-
ona moa netékanketian yoia iki: —*Israelitabo, itan Diossakin shinannai
judíomabo, en mato yoiaipari ninkákanwe:
17 Noa Israel jonibaon Diossenra non reken papashokobo katota iki;
jaskáara ja Egiptoain maei boax ikánontian, kikinbiresi kaikana iki. Iik-
inra, jawen atipana koshin ja maimea jato Diossen pikonike.
18 Pikoa boaxa ikana iki, jain joni jayamainko, chosko chonka bari-
tiabira, jainoaxa jakonma axekan iki yoitimakanaibi Diossen jato
jaweayamaa iki.
19 Jaskáaxon ja Canaánhain iká kanchis main jemabo jato keyoxona iki,
jain non reken papashokobo jakanon ixon.
20 Ja main jakana iki, chosko pacha pichika chonka baritiabira. Jainx-
onra jan jato ikinti koshibo jato jikimaxona iki; ja Samuel *profeta jikii
kaai kaman.
21 Iikinbi, apoya itin keenkin Dios yokákana iki. Jaskáakin
yokákanketian, Benjamínman rarebo Quis janeya jonin bake Saúl jato
jikimaxona iki. Janra chosko chonka baritia senen jato ikinna iki.
22 Jaskáa iikin, Diossen jakiribi Saúl pikoxon, jawen toan David jaton
apo iti jikimaxona iki. Ja yoiira iká iki Dios neskati: ‘Enra oinke ja Isaíkan
bake David westíora joni, ea keenai keskati jaa. Janra jatíbi en shinannai
jawékibo ea axonti iki’, iki.
23 Ja Davidkan rareboboainoara, moabi jato jaskáaxonti yoini ixon, ja
Israel jonibo jato kishpinmati Diossen jato raanxona iki, ja riki Jesús.
24 Jesús joámapari inontianra, Juanman jatíbi *Israel jonibo jato joi
yoikatitai, jaton jakonma shinanbo akonkin jeneax bautizanmeekanti.

25 Jainxonribi jawen tee senenhati ochóma iken, Juanman jato yoia iki:
'Ea riki jan jato kishpinmati iki ixon, maton shinannabira ea jama iki.
Ikaxbi jara epekao joái. Já iki ea xewina, jaskara ikenra ea já namanbires
ixon, jawen zapato risbitanibobi en choroxonti jisáma iki', akin.
26 Jaskara iken nokon wetsabó: Mato Abrahamman rarebobaon
bakebo itan ja Dios akin shinannai judíoma jonibo. Nato jan kishpinti
joira matona iki.
27 Jaskara ikenbira, jaton joni koshiboyaxonbi ja Jerusalénhain ikábaon
Jesús onanyamakana iki; jainxon ja *profetabaon wishani meran yoiai
joibo, ja tantiti netetiibi yoyo akinbi, onanyamareskana iki. Jaskáakin
onanyamaxonra. Jesús retekana iki, ja Wíshakan yoiai keskábo senen-
makin.
28 Jainxon jakopi reteti yamakenbira, jato retemanon ixon Pilato
yoikana iki.
29 Jatian Jesús jaskáati kirika meran yoiai keskábo ayonxon,
mawáketian korosenmea pakexon shanka kini meran miinkana iki.
30 Jaskáakankenbira Diossen jirimaa iki.
31 Jaskatax ja netebaon ichabiresi jawen jonibo Galileankoniax
Jerusalénhain boaiboki Jesús pikota iki. Jaskarabo jatonbi oinna ixonra,
jabaon akai, rama ja Jesús ikábokiriakin jato yoikin.
32 Jaskara ikenra, nonribi ja jakon joi mato yoii iitai; ja moatianbi non
reken papashokobo jaskáati Diossen yoini jawékira,
33 rama ja noa jaton rarebobo iketian, noa senenhaxonke, ja Jesús
mawákenbi jirimaxon. Ja Salmos capítulo rabéain yoiai keská: 'Mia riki
nokon Bake, rama riki ea min Papa', iki iká.*
34 Diossenra moabi yoia iká iki, mawákenbi jirimaxon jawen yora
payómatima. Jaskáati ixonra, jawen kirika meran neskáakin jato
wishamaa iki: 'Enra ja kikin jakonhira itan ikonkon ja David axonti
yoinibo senenhaxonti jake', akin.
35 Jaribi yoii ikai Wishá meran neskati: 'Ja min jakon yonotinin yorara,
min payómatima iki', iki.
36 Ikon riki, Davidkanra jabé senen jakatiai jonibo jato akinna iki, ja
Diossen ati yoiai keskáakin. Jaskáa pekáo iiti, jaribi mawáketianra jawen
anibo minmeetainkoribi miinkana iki, jainra jawen yora payota iki.
37 Ikaxbi ja Diossenbi jiria jonin yorara, payóyamaa iki.
38 Jaskara iken, rama onankanwe nokon wetsabó, ja Jesús kopires,
jaton ochabo Diossen shinanxontima joi non mato yoiai.
39 Ja ochabora, Moiséssen esekan soati atipanyamaa iketian, mato
Diossen jakonhakin ointi atipanyamaa iki, ikaxbi jatíbi já ikonhaibora,
Diossen ja ochabo moa jato shinanxonyamai.
40 Jaskara iketian koiranmeekanwe, ja *profetabaon jaskáti yoini
keskára mato winonake. Jabaonra neskáakin wishanike:
41 'Rama oinkanwe, shiroresai jonibo, rátetax
moa keyo jabátankanwe, enra nato netebaon,
ratétibires jawékibo anóxiki. Oinxon mato
wetsabaon yoiabira maton
ikonhayamanoxiki', iki iká —akin jato aká iki.†

* **13:33** Ja Cristo mawákenbi jirimaxonra, Diossen jato onanmaa iki, já riki jawen Bake ixon.
† **13:41** Hab. 1.5

42 Jatian Pablo betan Bernabé, ja tsinkíti xobo meranoax moa
pikókainbekonaitian, ja weikana judíobaon yokákana iki, wetsa tantiti neten
ja joiboribi jato yoiribinon ixon.
43 Ja tsinkíti xobo meranoax moa tsinkiti senenxon, icha judíobaon
itan judío jikia Dios ikonhabaonribi, Pablo betan Bernabé chibankana
iki. Jaskákanaitian Pablo betan Bernabékan jato esea iki, ja Diossen jato
noixon kenaabo ikax, jaki koshii jenékantima.
44 Jatian moa wetsa semananin tantiti nete nokóketian, ja jemameabo
jatikaxbi ja non Ibon joi ninkati tsinkíkana iki.
45 Ikaxbi icha jonibo tsinkita oinnax, ja judíobo notsiresi jakonmaibo
yoyo ikana iki. Jatian Pablon jato joi yoiaitianribi, jaki shirokana iki.
46 Jaskákanainbi jatoki rakéyamakin, Pablo betan Bernabékan jato
neskáakin yoia iki: —Mato judíoboparikayara ike, non Diossen joi yoiti
maxkáiraa; ikaxbi keenyamakin ja jatíbitian jati nete maton bikashamaa
kopí, rama ja judíomaboiba kaxon non jato joi yoii kaai.
47 Non jaskáati yoiira Ibo iká iki neskati:
‘Enra mato imaa iki jatíbiainoa joniboaon joé keska,
jaskatax ja ochokea main ikanabo kamanbi,
ja nokon kishpinti joi yoii mato kanon ixon’, iki —akin jato aká iki.
48 Jaskáaketian ninkatax ja judíomabo rarokana iki. Jainoax neskákana
iki: Non Ibon joira jakonhira iki ikibo, jaskáaxonra ja Diossen jatíbitian jati
neteya imatibaon non Ibo ikonhaakana iki.
49 Jaskatax non Ibon joi, ja main jatíbiain pextina iki.
50 Ikaxbi judíobaonbiribi, ja Diossakin shinannai ainboyabi ja jemamea
kikin jonibo betan yoyo ixon, Pablo betan Bernabé ramiaxon ja main-
mea pikokana iki.‡
51 Jaskáakana kaai, jabaon rotokana onanti inon ikax, mai poto
tawasakainbekona iki. Jaskatax Iconionko kabékona iki.
52 Ikaxbi ja joi akaibo Diossen Shinanya ikax, ikonbiresi rarokana iki.

14

Pablo betan Bernabé Iconionko nokota

1 Ja Iconionko nokotaxa, Pablo betan Bernabé judíobaon tsinkíti xobo
meran jikibekona iki. Jain ixon jato joi yoikanara, icha judíobaon itan
judíomabaonbi ikonhakana iki.
2 Ikaxbi ja joi ikonhayamai judíobaon akana iki, ja judíomabo jakon-
maakin esexon, ja joi akaiboki jato ramímakin.
3 Jaskara ikenbi, ja raanabo basibires jain banékana iki. Non Iboki
koshixon ikon joibores jato yoikana iki. Jatianra ja Diossen noimisti
shinankiriti iká yoikanai joibo, non Ibon onanti imaboa iki, ja ratéti
jawékibo, itan ja oinxon onantibo akanti atipana koshi jato menixon.
4 Ikaxbi ja jemamea jonibo ikana iki, rabé shinanya, jatíribibo ikana
iki, judíobo jato rabékinaibo, jatian wetsabo ikana iki ja raanabo jato
rabékinaibo.
5 Jaskáxon ja judíomabo betan judíobaon jaton koshiboyaxonbi shi-
nankana iki, jakonmaakin ayonxon makanman tsakaxon jato reteti.

‡ **13:50** Ja ainbobora ikana iki, ja judíobaon akai keskáakinres Dios shinannaibo. Ikaxbi jabo
ikana iki Cristo ikonhayamaibo.

6 Ikaxbi jaskara onanax, Pablo betan Bernabé Listra betan Derbe
jeman jábati kabékona iki, ja jemabo iki Licaonia main ikábo; jainoax ja
ochóma iká jemabaonribi bokana iki.
7 Jain kaxonra, jainribi jato jakon joibo yoikana iki.

Listrainxon Pablo makanman tsakakana

8 Ja Listrainra iká iki, westíora chanto joni, jaskábi pikota ikax, jawe-
tianbi niosma.
9 Ja joninra, Pablon jato joi yoiaitian ninkata iki. Ninkati yakáketian
Pablonin jainbikon oinxon onanna iki, ikonhaax jawen isin benxoti
shinanya.
10 Jaskara iken, koshin ja joni yoia iki: —¡Wenitax, min mekayao taen
niwé! —akin. Jaskáatianbi koshishaman weniinakainax, ja joni moa nia
iki.
11 Jaskáakin Pablon aká oinnax, ja Licaoniainoa jonibo jaton joinbiribi
yoyo iki neskati saa ikana iki: —¡Joniki yoinmeetaxa diosbo noiba
bekanke! —iki.
12 Jaskáxon Bernabé janekana iki, dios Zeus (Jupiter) akin. Jatian
Pablobiribi janekana iki dios Hermes (Mercurio) akin, jan jato joi yoiai
iketian.
13 Jatian ja Zeussen *sacerdotera ja jemamaan iká, jainxon dios jupiter
rabiti xobonkoniax joá iki. Jokinra wakabenebo, itan jan raoati joabo ja
jema xepotiain bea iki; jatian jainxonra jan, jatíbi jain ikana joniboyax-
onbi, ja jawékibo retexon, menoxonkaskana iki.
14 Jatian jato jaskáxonkaskanai onantaanan, Bernabé betan Pablon
jaton tari waxataanan, jonibo tsamata meran jikixon, koshinshaman
jato yoia iki:
15 —Jonibó ¿Jaweatiki maton noa neskaai? Noara mato keska joniribi
iki, noa jaskáyamakanwe. Ja jaskara iresa jawékibo moa jenetaanan,
jakiribi ja jiria Dios maton ikonhanon ixon mato yoiikayara noa joke. Ja
Diossenra aká iki nai, mai, aniparo, itan jatíbi jain iká jawékibo.
16 Moatianra Diossen jato oinresa iki jaton keena keskáres akí jakanon
ixon.
17 Ikaxbi ja jakon jawékibo akai meranxonra, mato onanmaa iki
tsoarin já ixon, itan ikonkon jan jato jeneyamai. Janra mato oi bemax-
onai, maton banábo bimimaxonai, jainxon jan mato meniai ja jawékiati,
maton shinan raroshaman ikanon ixon —akin.
18 Jaskáatima jato yoiabi, ja waka jato retexonkasi yoitimakanaibi, ati
jisámabires ikenbi jato amayamaa iki.
19 Jaskatibo iikanainbi, jawetii judíobo Antioquíainoax itan Iconionko-
niax bexon, ja icha joni tsinkitabo Pabloki jato jakonmaakin shi-
nankinkana iki; jaskáxon Pablo makanman tsakayonxon moa retekana
shinankin, niniboxon jeman pikoanan potakana iki.
20 Jaskákanketian ja joi akaibo boxon, já manáon charoxon oinkanabi,
Pablo wenita iki. Jaskatax jakiribi jeman karibaa iki, jainoax nete
xabáketian Bernabé betanbi Derbeain kabékona iki.
21 Jatian Derbeainxon ja jakon joi yoixon, icha joni Diossen joi bimaa
pekáora, jakiribi Listrain, Iconionko itan Antioquíain boribakana iki.
22 Ja jemabaonra, ja joi akaibo koshi shinan bimaxon, Dioski koshii
jenéyamakanon ixon, jato esebokana iki. Jaskáribiakin jato yoia iki,
ichaakin masábires teneaxpari ja Diossen ikinaton neten jati.

23 Jainxon jain joi akaibo jakanainkoboribi, ancianobo janekana iki.
Jainxonra ayunanxon orana pekáo, ja ikonhakana Iboki jato jenekana
iki.

Pablo betan Bernabé Antioquíain beribakana

24 Jaskátanan Pisidia mai winobainax, Panfilia main nokókana iki.
25 Jain nokóxon, ja Pergeainoa jonibo jato joi yoitaanan, Atalíain
bokana iki.
26 Ja Atalíainoax, Antioquíain boí pishíkana iki. Ja Antioquía iká iki,
jainxon joi yoii bokanaitian, Diossen jato jakonhanon ixon, jatoki
oranyantankana.
27 Ja moa Antioquíain nokóxon, ja joi akaibo tsinkixon jato yoikana iki,
jatíbi ja Diossen jato betan aká jawékibo. Jainxon ja judíomabo Diossenbi
jawen joi jato ikonhamaboribi jato yoia iki.
28 Jaskatax Pablo betan Bernabé, ja joi akaibo betan jain basi baneta
iki.

15

Jerusalénhain tsinkíxon shinankana

1 Jatianribira, Judeainoax jawetii jonibo Antioquíain bokana iki. Jain
boxonra, ja joi akaibo jato onanmakana iki: *Ja Moiséssen esekan yoini
keskáakin maton jakina rebichi xateyamaaxa, jawekeskataxbi mato
kishpinti atipanyamake, iki ixon.
2 Jato jaskáakin axeaibo betanra, Pablo betan Bernabé, join
iananankana iki. Jainxon ja jain iká joi akaibaon, Pablo betan Bernabé,
jainoax jatíribi joi akaibo jato janekana iki, Jerusalénhain kaxon, ja
raanaboyaxon, itan *ancianobo betan neskara jawéki benxoakanti.
3 Jaskáakin ja joi akaibaon jato raana bokinra, ja Fenicia betan Samaria
mainbi winókin, ja judíomabaon Dios ikonhaxon jaton moatian axébo
jenekanabo, jato yoibokana iki. Jaskara joi ninkatax, ja joi akaibo
jatikaxbi kikini rarokana iki.
4 Jatian Pablo betan Bernabé moa Jerusalénhain nokókanketianra, joi
akaibaon itan ja raanabaon, jainoax ancianobaon jato jakonhakin
bikana iki. Jainxon jato yoikana iki, jatíbi jawékiain jato Diossen
akinnabo.
5 Ikenbi ja joi ikonhai jawetii *fariseobaon weniinabainxon jato
neskáakin yoikana iki: —Ja joi ikonhaa judíomaboribira, jaton jakina
rebichi xatéyabo ikanti jake, ja Moiséssen esébora non jato senenhamati
jake —akin.
6 Jaskatax ja raanaboyabi ancianobo tsinkíkana iki, jakonhakin jaskara
jawékibo benxoanoxon shinanni.
7 Moa basi yoyo ikana pekáo, Pedron wenixon jato yoia iki: —Nokon
wetsabo matonra onanke, moa basi riki, mato xaranmea ea Diossen
katota; ja judíomabo jato jakon joi yoiti, jabaonribi ikonhakanon ixon.
8 Jatian non shinanbo onanna ixonra, Diossen noa aká keskáribiakin,
jaboribi jawen Shinan jato menia iki. Jaskarainxonra jato onanmaa iki,
jaboribi jawen jonibo jato imaa.
9 Diossenra noa itan jaboribi wetsaresibiakinbo oinyamaa iki. Ja-
boribira ikonhaketian, jaton jakonma shinanbo soaxona iki.
10 Jatian ¿Jawekopiki ja nonbi itan non rekebaonbi senenhati atipanya-
maa esébo, ja joi akaibo amakaskin Dios tanai mato iitai?

11 Jaskáyamakanwe, nonra ikonhai noixonres jawe kopímabi non Ibo
Jesussen noa kishpinmaabo. Jatian jabaonra jaskáakinribi ikonhakanai
—akin jato aká iki.
12 Jatianra jain tsinkíkanabo jatikaxbi netékana iki. Jainxonra ja
judíomabo xaran ikanaitian, jato meranxon, Diossen ratéti jawékibo
itan ja oinxon onanti jawékibo aká Bernabé betan Pablon yoiaitian,
ninkáxonkana iki.
13 Moa jato yoikin senenhaketian, Jacobonbiribi jato neskaa iki: —
Eapari ninkáxonkanwe ebé joi akaibo:
14 Simónmanra noa yoike, jaskáakin ja judíomabo xaranmearibi jawen
jonibo inon ixon, jato Diossen katota.
15 Jaskara iti yoikinra, *profetabaon Diossen kirika meran yoikana iki:
16 'Jaskata pekáora, ea joríbati iki. Joxonra ja Davidkan peota poxota en
weninti iki, jainxonra ja chiké ras ikabo en jakonhati iki.
17 Jaskáxon wetsabaonribi ja eki menikaata jatíbiainoa jonibo betanbi non
Ibo benakanon ixon.
18 Ja moatianbi neskara jawékibo jato onanmaa non Ibonra, jawen joi
jato onanmaa iki', ikira ikai Diossen joi meran.*
19 Jaskara iketian, ja Dios ikonha judíomabo ja jakon esé jenemakaskin
jaton shinan onantimaanankaskin maton tearesti yamake.
20 Jato jaskáayamakinkayara, kirika wishaxonres non jato bomati iki.
Ja ikonma dios menikana piti pikin moa jenekanon ixon, itan wetsabo
betanbires yorantibo akí moa jenékanon ixon. Jainxon ja joinman retea
yoinabo itan jimi bomaama yoinabo moa pikin jenekanon ixonribi.
21 Moatianbira jake jemabotiibi ja Moiséssen jato yoini esé jan senen-
haibo. Jara tantiti netenbo tsinkíxon, jain tsinkíti xobonkoxonbo yoyo
akanai —akin.

Judíomabo kirika wishaxon jato bomaa

22 Jato jaskáakin yoia, ja raanabo betan ancianobaon, ja joi akai-
boyaxonbi shinankana iki, jato betan iká jawetii joi akaibo katóxon,
Pablo betan Bernabé Antioquíain kaaitian jato betan raanti. Jaskáxonra
katókana iki: Judas, jawen wetsa jane Barsabás, jainoax Silas. Jabo ikana
iki, ja joi akaibo xaran kikin joniakin shinankanai.
23 Jatian jato betan kirika wishaxon bomakana iki, neskati iká: "Noa,
ja raanabaonra ancianoboyaxonbi ja Antioquíainoa, Siriainoa itan Cilici-
ainoa ikana nobé joi akai judíomabo, non mato saludanai.
24 Nonra ninkáke, jawetii jonibo noibakeax kaxon, non jato
jaskati yoiamabi, jaton shinanmanbi yoixon maton shinanbo
onantimaanankana.
25 Jakopíra tsinkíanan non westíora shinanbicho axon, jawetii nobé joi
akaibo katóanan matoiba raanti non shinanke. Jabora Bernabé betan
Pablo kaaitian non raanai.
26 Jabora non Ibo Jesucristo kopí retekanti onsá meranbires ikana iki.
27 Jaskara iketianra Judas betan Silas non mato raanxonai, jabaonra
non wishaxonabo jatonbishaman onantishamanhakin mato yoiti iki.
28 Ja Diossen Shinanman jakonhakin noa shinanmaara, ja senen-
hatikoma esébo non mato yoiamai. Neskarabo atireskayara non mato
yoiai:

* **15:18** Am. 9.11-12

29 Ja ikonma diosbo retexonkana yoina namibo pitima, ja jimi bomaama itan joinman retea yoinabo pitima, wetsabo betanbires yorantibo akin jeneti. Jaskarabo ayamaaxa, mato jakonbires itiki". Jatíresiki.
30 Moa jato kabánon, akin ataanan boax, Antioquíain nokóxon, jainoa joi akaibo tsinkitaanan, kirika wishá jato menia iki.
31 Jatian ja joi akaibo ja wishá yoyo akax, ikonbiresi rarokana iki, ja jakon shinan jato menia.
32 Ja Judas betan Silassenra *profetabo ixon, ja joi akaibo eseanan, jato jakon shinan bimaxon, raroshaman jato imaa iki.
33 Jatian moa basichaa jain jato betan iká pekaora, moa jakiribi jainxon raanyantankanainko jato raankin, jakonbires botankanwe akin akana iki.
34 [Jaskáakanabi, Silasbiribi jainpari iti shinannax baneta iki.]
35 Jatian Pablo betan Bernabébiribi Antioquíain banékana iki. Jainxon ja wetsa joi akaiboyaxonbi non Ibon jakon joi yoiananbi, jato axeakin jeneyamakana iki.

Jawen rabé itin Pablo joi yoii kaa

(Hech. 15.36—18.22)

36 Jain moa jawetio basi ixon Pablon, Bernabé yoia iki: —Jakiribipari jain non Ibon joi yoiantana jemankobo kaxon, jawekeskaki nobé joi akaibo ikanai ixon jato oinnon kawé —akin.
37 Jaskáakin yoia kakinra, Bernabékan Juan Marcossibi jato betan iokasa iki.
38 Ikaxbi Pablonbiribi já iokashamaa iki, ja peokin iwekana Panfiliainxon jato potaax jato betan kayamaa iketian.
39 Jatian sinakananbekonax moa Bernabé Pablo betan potaananbekona iki, jaskatax Bernabébiribi Marcos bibaini moa Chipreain kaai wapóronin nanébekona iki.
40 Jatian Pablonbiribi, Silas ionoxon bia iki. Jatian jain ikana joi akaibaon, non Ibon jakon imanon ixon, jawen mekenman jenekana pekáo, moa Pablo betan kaa iki.
41 Jaskáakana kakin, Siria betan Cilicia jemabaon, joi akaibo eseanaan, jato koshi shinan bimabokana iki.

16

Pablo betan Silassen Timoteo ioa

1 Jatian kaax, Derbe betan Listra jeman Pablo nokota iki. Jainxonra westíora joi akai joni, Timoteo janeya nokoa iki. Jawen tita iká iki, joi akai judío ainbo, ikaxbi jawen papa iká iki griego joni.
2 Ja Timoteo iká iki, Listrainoa betan Iconioainoa joi akaibo, jaki jakoni yoyo ikanai joni.
3 Jaskara iketian, Pablo keena iki, ja Timoteo jabé katin. Ikaxbi kaamatianbi, jawen jakina rebichi xatexona iki, jain jakana judíobaon jakonma shinanyamakanon ixon, moa jatíxonbi ja Timoteon papa, griego joni onankana iketian.
4 Jatian kakinra jain bokanai jemabotiibi, ja raanabaon itan *ancianobaon, Jerusalénhainxon shinan akanabo, jatíbi joi akaibo jato yoibokana iki.
5 Jaskara joibo ninkatax, joi akaibo bebonbires Dioski koshikareskana iki, jainoaxibi ja joi akaibo, netetiibi kaikareskana iki.

Pablon namá keska meran oinna

6 Jatian ja Diossen Shinanman, Asia main joi yoii katima yoiara, Frigia
betan Galacia mainres bokana iki.
7 Jain boax, Misia ochóma nokókana iki. Jainxon ja Bitinia main kati
shinankana iki, ikaxbi ja Jesussen Shinanman jato kamayamaa iki.
8 Jaskara iketian, ja Misia mainbi winóbaini boax, Troas jeman
nokókana iki.
9 Jain nokota yamé, Pablon namá keska meran oinna iki, ja Macedo-
niainoa westíora jonin chankataanan yoiai: "Neke Macedoniain shitáxon
noa akini jowé", akin akai.
10 Jatian Pablon namá keska meran oinxon noa yoiketian, Macedo-
niain kanox noa benxokaata iki, Diossenbi jain jawen jakon joi yoii kati
noa kenamaa onanax.

Pablo Filipossain iká

11 Jaskatax, Tróassainoax pishítaanan, Samotracia nasinko ponté kaini
noa kaa iki. Jatian nete xabáketian, Neápolissain noa nokota iki.
12 Jainoax tekíkaini kaax, noa Filipoain nokota iki. Ja iká iki
romanobaon boxon jemaakana, itan ja Macedonia main, kikin
ninkakaatai jema. Jainra noa jawetii neteres iká iki.
13 Jatian ja tantiti netenra jemameax pikókaini, paro kexa noa kaa
iki, ja judíobaon jainxon oranaira jabirake, ixon shinannax. Kaxon jain
tsinkíkana ainbobo non jato jakon joi yoia iki.
14 Jainribi iká iki westíora ainbo Lidia janeya; Tiatira jemamea. Ja
ainbo iká iki amí keskatonin pokoa chopan maroai. Jara iká iki Diossakin
shinannairibi. Jaskara ikenra non Ibon akinna iki, ja Pablon joi yoiaitian
kikinhakin ninkataanan onannon ixon.
15 Jatian jatíbi jawen rareboyabi Diossen bautizanmeeta pekáo, noa
yoia iki: —Maton oinna, en akonkin non Ibo ikonhai iketian, nokon
xobonkopari ikí bokanwe —akin. Jaskáakin teaxon, jawen xobon noa
imaa iki.
16 Iitira, jainxon orantiainko orani kaai noa iitaitian, yoshinman
iboaxon onanmisti shinanya imaa, xontakonin noa bechia iki, jara iká
iki westíora yonoti xontako, shinanmanres jato onanxon, jawen ibobo
icha koríki kananmai.
17 Jatian ja xontako Pablo betan noa chibani nopekao joí, koshin saí
iikirani neskata iki: —¡Nato jonibo riki, ja ani Diossen tee axonaibo.
Jabaonra, jaskatax kishpinti joibo mato yoiai! —iki.
18 Jawetii netebires ja xontakonin jaskáakin moa Pablo jatsanmaa iki.
Jatian bechiakekainxon ja xontako meran iká yoshin, neskaa iki: —
Jesucriston janenkora en mia akai ja xontako meranoax pikówe —akin.
Jaskáatianbi, ja xontako meranoax yoshin pikota iki.
19 Jatian ja xontako yonoaibaon onankana iki, ja kopishaman jabaon
koríki biti yama, jaskáxonra Pablo betan Silas yatanxon, plazain joni
koshiboiba bokana iki.
20 Jatoiba boxonra, neskáakin ja joni koshibo yoikana iki: —Nato judío
jonibaonra, nato jeman noa jakana jonibo, jakonma shinanmai.
21 Ja romano jonibo ixon non jaskáati ikenmabira, wetsaresibi axébo
noa yoikanai —akin.
22 Jaskatax ja jonibo jatoki sinákana iki. Jatian ja joi benxoai joni
koshibaon jato yoia iki, chopa jopemaxon ja joni rabé rishkikanti.

23 Ja akonbireskin jato rishkimaa pekáo, cárcel meran jato niamataanan, jan cárcel koirannai joni kikinhakin jato koiranti yoia iki.
24 Jaskáati yoikana, ja cárcel koiranaiton kikin chichó jato boxon, tabla kiniakana meran jaton tae niaxon, tsekétimaakin jato nexaa iki.
25 Jaskáakin jato akábi, yamé pochínikon, Pablo betan Silas oranhananbi Dios rabii bewakanaitian, jabé presobaon ninkákana iki.
26 Jatian iitimabi koshi niwannaitian, cárcel jan koshia nichintibo shakotaitianribi, jawen xepótibo kepenmeeta iki. Jainoax ja presobo nexakana cadenaboribi chorokoota iki.
27 Jaskataitian ja cárcel koirana jonin, oxá besoxon oinna iká iki, ja cárcel xepótibo moa kepenmeeta. Jaskara ointaanan, presobo moa jabákana shinanni, espada tsekataanan janbixbi chachikaatax, mawákasa iki.
28 Jaskatai oinxon, neskáakin Pablon koshin yoia iki: —¡Minbix mawáyamawe, noara jatíbi neno ikanai! —akin.
29 Jaskáatianbi, ja cárcel koirannai, jato joé yokáxon biax, raketi saki iananbi ishto kaax jikitaanan, Pablo betan Silas namanbi chirankoota iki.
30 Jainxon ja rabé pikotaanan jato yokata iki: —¡Jawekeskataxmein ea kishpinti iki, jonibó! —akin.
31 Jatian jabaon yoikana iki: —Non Ibo Jesús ikonhawe, jaskataxesa ja min xobon ikáboyabi, mia kishpinti iki —akin.
32 Jaskáxon ja joni, jawen xobon ikáboyabi Pablo betan Silassen jato joi yoia iki.
33 Ja yamébi ja cárcel koiranaiton, ja xatekanabo Pablo betan Silas jato chokaxona iki. Jato jaskáa pekáo, ja joni jawen xobon ikáboyabi Diossen bautizamekana iki.
34 Jatian ja cárcel koiranaiton, rarokin jawen xobon jato iwexon, jato jawékiamaa iki. Jainoax jawen xobon ikáboyabi ikonbiresi ja joni raroa iki, Cristo ikonhakax.
35 Moa nete xabáketian, joni koshibaon policiabo raankana iki, jan cárcel koirannai joni moa Pablo betan Silas pikonon ixon, yoiti.
36 Jaskáakana kaxon, ja cárcel koirannai jonin pablo yoia iki: —Joni koshibaonra ea moa joi bemakanke, en moa mato pikoti, jaskara iken moa pikotax jakonbires botankanwe —akin.
37 Jaskáakanabi, ja bekana policiabo Pablon neskáakin jato yoia iki: —Noara akanke, romano jonibo ikenbi, ja esekan yoiai keskáakin yokábo ayonxonmabi, joni icha bebonxon rishkiontaanan noa cárcel meran niakin. Jatian ¿Ramaki maton noa jonéshoko pikokasai? ¡Jaskarama riki! Jatonbikaya noa pikoi bekannon jato yoitankanwe —akin.
38 Jato jaskáa, ja policiabo jakiribi boxon, jaton joni koshibo jaskáakin akanabo jato yoikana iki. Jatian jaskáakin yoikana, romano joni onanax, joni koshibo rakékana iki.
39 Jaskatax bexon, jaskáatima ikenbira, non mato jaskáake akin yoiyontaanan, ja Pablo betan Silas pikokana iki. Jainxon ja jemameax moa botankanon ixon jato yoikana iki.
40 Jaskáakana cárcel meranoax pikotax, Pablo betan Silas, Lidian xobonko kabékona iki; jainoa joi akaibo oinni, jainxon jato ésekin koshi shinan bimataanan moa jainoax, kabékona iki.

17

Tesalónica jonibo, joi yoiaiboki jakonmaakana

1 Jatian Pablo betan Silas kakin, ja Anfípolis betan Apolonia winobaini
kaax, Tesalónicain iká judíobo jain tsinkíti xobon nokókana iki.
2 Jatian Pablo jaskatibiribi axea ikax, jain tsinkíti xobonko jato betan
jikia iki. Jain jato betan iká iki, kimisha semana tantiti netetiibi, Diossen
joi yoyo axon jato jakonhakin ninkákiini.
3 Jato onantiakinbo yoia iki; ja *Cristo mawáti, itan jaskati mawata
pekáobi, jakiribi jiriti. Jainxon jato yoia iki: —Ja en mato yoiai Jesúsbi
riki ja Cristo —akin.
4 Jaskáakin Pablo betan Silassen jato yoiara, Diossen joi ikonhaax,
jatíribi judíobo jato betan ikana iki. Jatianra ja Dios akin shinannai Griego
joniboyabi, icha kikin ainbobaonribi Diossen joi ikonhakana iki.
5 Ikaxbi ja ikonhaayamai judíobaonbiribi, notsikin jato jakonmaanoxon
ja jeman niresa jakonma shinanya jonibo tsinkikana iki. Jaskáax jeman
saa ibotani jato rateboi boax, Jasónman xobon nokotax, jain weikana
iki, ja Pablo betan Silas ja icha jonibo tsinkitainko yatanhanan bonoxon
benai.
6 Ikaxbi jato nokoyamaxon, Jasón betan jatíribi joi akaibores yatanxon,
jato joi benxoakinai joni koshiboiba bokana iki. Boax, neskati saa ikana
iki: —¡Nato jonibo, jatíbiain jato shinan tsokasmai iitaibora, nenoribi
nokókanke.
7 Jatian jabora Jasónman jawen xobon jato imake! ¡Ja jonibora, ja
icha mai iboaa romamea apon eséboki yoitimakanai. Wetsa apo Jesús
janeyaronki jake ikibora ikanai! —ikibo.
8 Jaskákanaitian ninkatax, ja joniboyabi jaton koshibo ratetax, sinákana
iki.
9 Jatianra Jasón betanbi ja wetsa joi akaibo, jayá pikonoxon jato kopí
yokákana iki.

Pablo betan Silas Bereain ikana

10 Jainxon ja yamébi ja joi akaibaon, Pablo betan Silas Bereain
raankana iki. Jain nokótaanan, ja judíobo jain tsinkíti xobonko jikibekona
iki.
11 Jainoa judíobora, ja Tesalónicainoa judíobo bebonbires jakon shi-
nanyabo ikana iki. Jaskarabo ixon, keenshamankin Diossen joi bixon,
netetiibi Diossen kirika meranoa wisháboyoyo akana iki; Jaskarakon-
mein iki, ja noa yoiai joibo ixon onanshamannoxon.
12 Jaskáaxonra icha judíobaon Diossen joi ikonhakana iki. Jainxon ja
Griego join yoyo ikai kikin ainboboyaxonbi benbobaonribi Diossen joi
ikonhakana iki.
13 Ikaxbi Bereainxon Pablon, Diossen joi jato yoiribiai ninkataxa
Tesalónicainoa judíobo jain bokana iki. Boxonra jain ikana jonibo
meskóakinbo yoixon jaton shinanbo tsokásmaribakana iki.
14 Jaskákanaitian, ja joi akaibaon ishtonbires Pablo aniparo kexá iokana
iki. Jatian Silas betan Timoteobiribi Bereainbi banékana iki.
15 Ja Pablora Atenas kamanres iokana iki, jain potabeirani berib-
akanaitian, Silas betan Timoteoki Pablon joi bomaa iki, ishton joxon
oinni bekanti.

Atenas jeman Pablo iká

16 Jatian ja Atenas jeman nokóxon, Silas betan Timoteo manaai iikin, ja
jemamea ikonma diosbo oinyaketanax, Pablo sinata iki.
17 Jaskarabo ointaanan, tsinkíti xobo meran kaxon, judíoboyabi ja Dios
rabiai wetsaboribi, ja Diossen joi onantishamanhakin netetiibi jato yoia
iki. Jaskáribiakin ja plazain beax tsinkíkanaboribi, onantishamanhakin
jato joi yoikatitai.
18 Jatian jainribi ikana iki, jawetii ja Epicúriosbaon itan ja Estoicobaon
shinan chibanaibo, jabora jato betan join iananani neskákana iki: —
¿Jawe jawéki yoiikayaki, nato yoyo ikas joni jaskatai? —ikibo. Jatian
wetsabobiribi ikana iki: —Jaton diosbiribi yoiira ibirakanai —ikibo.
Jaskatibora yoyo ikana iki, ja Jesúskiriti iká joibo itan ja mawábo jiritikiri
iká joibo Pablon jato yoiaitian.*
19 Jaskáxon, ja Areópago akin akanainko Pablo iokana iki, jain onan
jonibores tsinkíxon joi benxoakanainko. Jainxonra neskáakin yokákana
iki: —¿Minki noa onanmati atipana, jawerin nato bená joi min noa yoia?
20 Ja min noa yoiabo riki, non ninkáyosma joibo. Jaskara kopíra non
onankasai, jawe yoiiki mia jaskáwana ixon —ikibo.
21 Ja Atenas jemamea jonibora jawéki ayamakinbi, bená joibores
ninkáxon, ja joibores jato yoitinin keenbo ikanai, jainoax ja wetsanko-
niax jain jaai bekanaboribira jaskarabo ikana iki.
22 Jatian jaskákanaitian, ja Areópago akin akanainkoniax weítaanan
Pablon jato yoia iki: “Mato Atenas jonibo riki en oinna, maton diosbo
ayorakin shinannaibo.
23 Ja jainxon ja maton diosbo rabiaibo oinni kawantankinra, en mer-
ake, ja jaanxon Dios yoina menoxontiain, westíora wishá: ‘Westíora
onankanama dios’, iki iká. Ja onanyamaxonbi maton rabiai riki, já
yoikin en mato aatai.
24 Ja Diossenra jatíbi ja neno iká jawékiboyabi, nato nete jonia iki. Jara
nai betan mai ibo iki, jaskara ikaxa, jonin xoboaxonaton Dios jayamake.
25 Jara tsonbi jawéki axontinin keenyamai, jabicho riki noa jan jamaa
itan jatíbi jawékibo noa jan meniai.
26 Janra westíora jonimeabicho, jatíbi nato netemea jonibo aká iki,
jatíbi nato mai rebestani jakanon ixon. Jainxonra jain ikantibo itan jatio
basi jakantiboribi jato yoia iki.
27 Diossenra jaskaa iki, jatíxonbi já benakanon ixon, jara noo pataxbi
iki. Jakopira benakin non nokoti atipanke.
28 Ja Dios kopíresa noa jake, noa koshiai, itan noa jishti itinke. Jaskara
yoiira inike maton kaibo ja yoyo iti onan shinanya ikax neskati: ‘Noab-
ora Diossen chiní rarebobo iki’, iki.
29 Jaskara ikon Diossen chiní rarebobo ixonra, ja jonibaon jatonbi
shinanxon oro akana, koríki akana itan makan akanabora dios iki ixon
non shinanyamai.
30 Jaskarabo moatian onanama inontianra, jonibo Diossen jaweaya-
makin jato oinresa iki. Ikaxbi ramatianbiribi jatíbiainoabo Diossen jato
yoiai, jakonma jawékibo jenetaanan jares rabikanti.

* **17:18** Ja Epicúriosbaonra jato onanmakana iki; raro iti, itan non keena keskáres atikaya bebonbires jakon. Ja Estoicobaonra jato onanmaa iki, jatíbi jonibo jakonma anaketian jatonbinix koiranmeeti, Diossen imaama.

31 Diossenbi moa yoia nete senenketianra, jatíbiainoa jonibaon aka
jawékibo onantiakin jato yoixonoxiki, jawen katota westíora joni mer-
anxon, ja iki Cristo. Jan jato jaskáati ikenra jatíbi jonibaon onankanon
ixon, mawákenbi Diossen jirimaa iki", akin.
32 Jaskáakin ja mawábo jiriti jato yoia ninkatax, jatíribi jonibo shi-
roreskana iki. Jatian jatíribibobiribi neskákana iki: —Wetsatian joxon ja
joi min noa yoiaitian mia non ninkáxononpari —ikibo.
33 Jaskákanaitian jato jenebaini moa Pablo kaa iki.
34 Ikaxbi jatíribibaonres chibanxon, Diossen joi ikonhakana iki, ja ikon-
hakanabo ikana iki; Dionisio, ja iká iki, Areópagoain ipachoai. Jainoax
Dámaris janeya ainbaon itan wetsabaonribi joi ikonhakana iki.

18

Pablo Corintoain iká

1 Jaskarabo iká pekáora Pablo Atenas jemameax Corintoain kaa iki.
2 Jain kaxonra, ja Ponto janeya mainmea westíora judío joni Aquila
janeya betan nokoanana iki. Ja iká iki, Italiainoax jawen awin Priscila
betanbi maei jobekona, ja Roma jemameax jatíbi judíobo pikókanti, icha
mai iboaa apo Claudion jato yoia iketian. Jatianra jato oinni Pablo kaa
iki.
3 Jatian jabaon carpa xoboati teeribi akai ikax, jato betan teeti baneta
iki.
4 Jain ixonra, tantiti netetiibi ja tsinkíti xobonko kaxon, Pablonin ja
judíobo betan judíomaboribi jato ikonhamakaskin ja joi jato yoikatitai.
5 Jatian Silas betan Timoteo Macedoniainoax moa nokókanketian,
Pablon jawen tee jenetaanan, Diossen joi yoiti teebiribi akin, judíobo jato
onanmaa iki, ja Jesús iki ikon Cristo ixon.
6 Jato jaskáakabi yoitimakin Pablo jakonmaakinbo yoinkana iki.
Jaskáakana moa jato jenebaini kaai onankanon ixon, jawen chopa peren
ataanan neskáakin jato yoia iki: —Maton jaskaraninbira maton masá
tenenoxiki, en mato imaa ikama. Rama peokootaxa ja judíoma joni-
boibabiribi ea kaai, jain jato joi yoii —akin.
7 Jato jaskátaanan, ja *tsinkíti xobomeax pikókaini, Ticio Justo janeya
jonin xobon kaa iki. Ja iká iki Diossakin shinanni jaa joniribi; jawen xobo
iká iki jain tsinkíti xobo patax.
8 Ja tsinkíti xobonkonia joni koshi iká iki Crispo. Ja joninra jawen
xobon ikáboyaxonbi Cristo ikonhakana iki. Jatian ja Corintoainoa joni-
baonribi ichaxon non Ibon joi ikonhakana iki. Jatianra jato bauti-
zankana iki.
9 Jatian westíora yaméra, namá keska meranxon non Ibon, Pablo
neskáakin yoia iki: "Rakéyamawe, jeneyamakin nokon joi jato yoireswe.
10 Eara miibetan iki, tsonbira mia jakonmaakin yoixon ramiati atipa-
nyamake. Nato jemanra icha ea ikonhaabo jakanke", akin.
11 Jaskáara Pablo westíora baritia wetsa iti pochínikon jain iká iki, jato
Diossen joi yoii.
12 Ikaxbi Galión ja Acaya main joni koshi inontianra, judíobaon
tsinkíxon Pablo jakonmaakana iki. Jaskáxon jakonmaakin yoinoxon
Galiónhiba bokana iki.
13 Jain boxon Galión neskáakin yoikana iki: —Nato joninra akai, jaton
akai keskáribiakin Dios rabikanon ixon, jatíbi jato axeakin, ja non esekan
jaskáati yoiaimabi —akin.

14 Jaskákanketian moa Pablon jato yoii ikaibi, Galiónmanpari neskáakin
jato yoia iki: —Nato jonin jakonmaira aká iketianra en mato ax-
onkeanke.
15 Ikaxbi matora ja maton onanna join paranan, jainoax janebaon
paranan, itan ja maton esekan parananbores, ikí iitai. Jaskara joibora
maton ebé benxoati yamake. Matonbikaya, mato jaskataibo betan
benxoakanwe —akin.
16 Jaskáaxon ja joi benxoati xobonkonia jato pikoa iki.
17 Jatian Sóstenes iká iki ja tsinkíti xobomea jaton koshi. Ja joni jatíxonbi
yataanan, joni koshi Galión bebonxonbi rishkionkana iki. Jainxonra
abákanon ixon Galiónman jato oinresa iki.

Pablo jakiribi Antioquíain kaa

18 Jatian Pablo basichaapari, Corintoainbi iká iki. Jain iitibi moa
wetsanko kakin, ja joi akaibo yoitaanan, moa Siriain kaai wapóronin
naneta iki. Kaitian Priscila betan Aquilan chibana iki. Kaax Cencreas
ikain nokotax, wetsanko kaai tekitamabi, jaskánoxon Dios yoia ikax, ja
senenhai Pablo maxtani maxkoroota iki.
19 Jatian boax, Efesoain nokóxon, ja tsinkíti xobonko jikii kakin, Pablon
ja Priscila betan Aquila potabaina iki. Jatian moa jikiax, jain tsinkíkana
judíobo betan yoyo ika iki.
20 Jatian ja judíobaon yoikana iki, basichaapari jain jato betan iti, ikaxbi
Pablo keenyamaa iki.
21 Jaskáxon Pablon jato neskáakin yoia iki: “Dios keenketianra, ea
jakiribi joríbati iki mato oinni”, akin. Jato jaskáabaini ja Efesoainoax
wapóronin nanetax moa kaa iki.
22 Jainoax ja Cesareanko nokotax, ja Jerusalénhainoa joi akaibopari jato
oinni kaa iki. Jain basichaa ikax, moa tekíkaini Antioquíain kaa iki.
23 Jain basichaa itaanan, moa jakiribi banékin, Galacia betan Frigia
main iká jemabotiibi jainoa joi akaibo joi yoianan jato koshi shinan
bimaboa iki.

Apolosnin Efesoain joi yoia

24 Ja netebaonribi Efesoain westíora judío joni nokota iki. Jawen jane
iká iki Apolos, Alejandría jemameax pikota. Ja iká iki, kikinhakin joi yoiti
onan itan kikinbiresakin Diossen kirika meran iká joibo onanna.
25 Já iká iki, non Ibon joi onanmakana kikinshamani axea. Jaskara
ixon keenshamankin, onantishamanhakinbo ja Jesúskiriti iká joibo jato
yoia iki. Juanman jato bautizankatiai joibores onanna ixonbi.
26 Jaskara ixonbi, ja tsinkíti xobo meranxon Apolosnin, onsatanya-
makin jato yoia iki. Jato jaskáakin yoiwana ninkáxon, Priscila betan
Aquilanin jabichobiribi kenaxon, jaton xobon iwekana iki; jainxon
onantishamanhakin jato Cristo kiri iká joibo yoixon jato onanmanon
ixon.
27 Jatian ja Acaya main Apolos kakasaitian, ja joi akaibo jakon ikana
iki. Jaskaxon jayá kati kirika wishaxonkana iki, kaketian jakonhakin
bikanon ixon. Ja Acayain nokóxon, ichabiresakin jato akinna iki, ja
Diossen jakon shinanman akinatonres jawen joi ikonhakabo.
28 Jaskákinra, jatíbibo bebonxon ja judíobo, jaskarain benókanabo, onan-
tiakin yoixon jato onanmaa iki, moa jaweshaman jabaon yoiti yamati-
akin. Jaskáaxon ja wishakan yoiai joibo jato onanmaa iki, Jesús riki ja
Cristo ixon.

19

Pablo Efesoain iká

1 Jatian Apolosbiribi Corintoain iketian, manan shitabaini kaax, Efesoain Pablo nokota iki. Jaskatax jainoa joi akaibo betan nokoanana iki.

2 Jainxon neskáakin jato yokata iki: —¿Joi ikonhaxonki, ja Diossen Shinan maton bia iki? —akin. Jato jaskáa, yoikana iki: —Diossen Shinan yoikanaira, jawetianbi non ninkáyosma iki —akin.

3 Jatian Pablon jato yokáribia iki: —¿Tson imaa keskáakinki mato bautizankana iki? —akin. Jatian yoikana iki: —Ja Juanman jato bautizani keskatira noa iká iki —akin.

4 Jatian Pablon jato yoia iki: —Ikon riki, Dios ikonhaxon jaton jakonma shinanbo akonkin jeneabora, jato Juanman bautizana iki. Ikaxbi imakinra, jato yoikatitai, ja japekao joái joni ikonhaax jaki koshikanti ja iki Jesús —akin.

5 Jato jaskáa, ja non Ibo Jesussen janenko bautizanmeekana iki.

6 Jatian Pablon jato mamepasa, ja Diossen Shinan bikana iki. Jaskatax wetsaresibi joinbo yoyo ikana iki itan ja Diossen joiboribi jato yoikana iki.

7 Ja jatikaxbi jaskataibo ikana iki, chonka rabé jonibira.

8 Jatian kimisha oxera tantiti netetiibi, ja tsinkíti xobon jikixon, jatoki rakéyamakin Pablon jato yoia iki, ja Diossen ikinaton jatikiriti iká joibo jato ikonhamakaskin.

9 Ikaxbi, jatíribibo yoitimareskin, ikonhaayamai icha jonibo bebonmeax, Diossen joi akaiboki ramii yoyo ikana iki. Jaskákanaitian oinxon, jato potabaini kakin, ja joi akaibobicho Pablon jato ioa iki, ja Tirano janeya jonin axeti xobonko. Jain ixon netetiibi onantishamanhakin jato Diossen joi yoikatitai.

10 Jatian jaskáakin rabé baritia senen, jain jato joi yoia iki. Jaskáakin jato joi yoiaitian, ja Asia main iká judíoboyaxonbi judíomabaonribi non Ibon joi ninkákana iki.

11 Jainxon Diossen koshi shinanman akinnaton, ani ratéti jawékibo Pablon aká iki.

12 Ja Pablon pañonbo itan jan saweai chopabo boxon, ja isinaibo jan taxnankana, benxokana iki. Jainoax ja yoshin naikiaboribi jan taxnankana, jatomeranoax ja yoshinbo pikota iki.

13 Jatian jainribi ikana iki, ja jato yoshin pikoxoni jatíbiain kawantanai jawetii judíobo. Jabaonra, ja non Ibo Jesussen janenko yoshinbo píkoshokokaskin jato neskáakana iki: "¡Ja Pablon yoiai Jesussen janenkora en mato yoiai yoshinbó, pikókanwe!" akin.

14 Jaskáakin akaibora ikana iki, Esceva janeya judío jonin kanchis bake. Ja Esceva iká iki *sacerdotebaon koshi.

15 Ikaxbi yoshinman jato yoia iki: "Enra ja Jesús betan Pablo onanke, ikaxbi ¿Matokan tsoabo iki?" akin.

16 Jaskátaanan, ja yoshinman iboa jonin, jabákawanxon jato yatantaanan, ramiayoxon moa jatoaresa iki. Jato jaskáa chopaomabo itan xatébiresbo ja xobomeax jabákana iki.

17 Jato jaskáa ninkatax, jatíbi ja Efesoain ikana judíobo, itan judíomabo ikonbiresi ratékana iki. Jaskaxon ja non Ibo Jesussen jane, moa iresama jatíbiainxon onankana iki.

18 Jainoax ja joi ikonhaa icha jonibaonribi, jaton jakonma jawéki
akátiaibo, joni icha bebonxonbo Dios keshankana iki.
19 Jatian icha ja yobé jawékiki koshia ikátiaibaonra jaton yobéti kirikabo
bexon, jatíbi jonibo bebonxon menokana iki. Ja menokana kirikabaon
kopí tsekakana iká iki, pichika chonka waranka koríkibira.
20 Jaskataxa ja non Ibon joi jatíbiain pextina iki, itan jawen atipana
koshiribi jato oinmaa iki.
21 Jaskarabo iká pekáo, Pablon shinanna iki, Macedonia betan
Acaya main iká jemabaon jato oinni kaax, Jerusalénhain tekíti. Jatian
Jerusalénhain katanax joáx, Roma jemanribi kati shinanna iki.
22 Jaskáxon jan akinnai joni rabé, Timoteo betan Erasto Macedonia
main jato raanax, Pablobiribi jawetii neterespari ikí, Asiainbi baneta iki.

Efeso jonibo tsokasi sinákana

23 Ja netebaonra Efesoain, ja non Ibon joi yoiaiboki kikini sinákana iki.
24 Jan jato jaskáaibora ikana iki, Demetrio janeya jonin jato ikinaibo.
Ja Demetriora iká iki, *platanin teetai ixon, ja dios ainbo Diananin xobo
jisáshokobo axon, ja jabé teetai jonibo icha koríki jato kanankiinai.
25 Jatian jatíbi jan teekiinaiboyabi, ja jaskaraton teetai wetsa joniboribi
tsinkixon, Demétrion jato yoia iki neskáakin: "Jonibo, matonra onanke
neskara tee axon non icha koríki biai.
26 Ikaxbira matonbi ninkáxon oinke, ja ikonma diosbora diosma iki,
ikibo ikai. Jaskáakin jato yoixonra, ja wetsaresibi joibo icha joni jato
ikonhamake. Neno Efesoainbichoma riki, jato jaskáai, ja Asia mai
rebestanishamankinra jato jaskarabo onanmai.
27 Nato jawékira kikin onsá iki, ja non maroti jawékira keyóti atipanke,
jainoax jákaya ninkakaatai ikaxbira, ja dios ainbo Diana rabiti xoboribi
moa jawemabi iti iki, jaskataxa ja dios ainboki shirokanti iki, ja Asia
mainkoxon itan nete senenainkoxonbo rabikanai ikaxbi", akinbo jato
aká iki.
28 Jato jaskáa ikonbiresi sinati, neskati saa ikana iki: "¡Efeso jonibaon
tita Dianakaya rabikanwe!" ikibo.
29 Jaskáakinra, jatíbi ja jeman ikana jonibaon shinanbo
tsokasanankana iki. Jaskáxon ja Gayo betan Aristarco yatanxon
ninibokin, jain jonibo tsinkíti akanainko bokana iki. Ja rabé jonira
iká iki Macedoniainoa, Pablo betan niaibo.
30 Jatian Pablo jato betan yoyo iki jain jikikasainbi, ja joi akaibaon
imayamaa iki.
31 Jainxon ja Asiainoa jawetii joni koshibaonribi, ja weikanainko
kayamanon ixon Pablo joi bemakana iki.
32 Jatian ja tsinkíkanabo jaskáshamankanai onantima ikax, meskoti-
bores saa ikana iki: Jaweakimein noa tsinkíkanke ixonribi moa ichaxon
onanyamareskana iki.
33 Ikaxbi jatíribi judíobaonra, ja Alejandro weranbokin boxon, jato
bebon nichinkana iki, abanon jan jato onantiakin yoikin ixon. Jatianra
Alejandron, netéparikanon ixon jato meken chankanxona iki, judíobaon
paranan ikí yoyo ikaskin.
34 Ikaxbi járibi judío joni onanax, jatikaxbi rabé hora neskati saa ikana
iki: "¡Ani riki ja Efesobaon dios ainbo Diana!" iki.
35 Jatian ja jeman kirika wishati koshi imakana jonin, ja tsamákana
jonibo netémaxon jato neskáakin yoia iki: "Jatíbi noa Efesoainoa jonibaon,

dios ainbo Dianan xobo non koiranaira jatíbiainxon kikinhakin onanke. Jainoax ja jisáribi naikanmeax paketa jawékiribira non koiranke.

36 Jaskara ikenra, tsonbi noa janson yointi atipanyamake. Jaskara iken, moa jainres tantikanwe. Kikinhakin shinanxonmabi aresbiresyamakanwe.

37 Ja nato jonibo maton beara, non dios ainbo rabiti xobomea jawékibo yometsokanama iki; jainoax jakonmaibo jaki yoyo ikanamaribi iki.

38 Jatian ja Demetrio itan jabé teetaiboribi, wetsaboki jakonmaata ikax, rama jaskara joi benxoai joni koshiboiba botankanwe, jarake jaskara joi benxoaibobiribi. Jatianra onanti iti iki, westíorabaon jaton ikábo yoiaitian.

39 Jatian wetsa jawékiboribi benxoakaskin, jaskara benxoai joni koshibo tsinkitainxon benxoakanwe.

40 Rama noa winota jawékininra, noa onsá meran imai; apoki jakonmaataibo riki akinra noa akánake. Jatian jaskara shinanxon noa yokákanara, jaskáshamanhakin non jato yoiti yamati iki", akin.

41 Jato jaskáakin yoitaanan, moa botankanwe akin jato aká iki.

20

Macedonia betan Greciain Pablo kaa

1 Ja jonibo jaskati jakonmaibo moa jeneta pekáo, jato ésenoxon ja joi akaibo Pablon jato tsinkia iki. Moa yoikin senenhaxon, jato kabánon ataanan Macedoniain kaa iki.

2 Jatian jain kakin jatíbi joi akaibo eseanan jato koshi shinan bimaboa iki, jato jaská jaskáabaini kaax, Greciain nokota iki.

3 Ja Greciainra kimisha oxe iká iki. Jainoax Siriain kaai wapóronin nanékinbi ninkata iká iki, já retenoxon judíobaon manakana. Jaskara onanax, mainbi banékirani joáx Macedoniain nokoribia iki.

4 Jaskatax jabé bokana iki, Bereainoa Sópater janeya Pirron bake. Jainoax Tesalónicainoa Aristarco betan Segundo, ja Derbeainoa Gayo jainoax Timoteo, itan Asiainoa Tíquico betan Trófimoribi bokana iki.

5 Jatian jabopari rekenxon, Troas jemankoxon noa manakana iki.

6 Jatian noaribi ja *levaduraoma pan piti fiesta winota pekáo, Filipoainoax wapóronin pichika nete senen kaxon Troas jemamea non jato nokoa iki. Jain jato betan noa kanchis nete iká iki.

Jato oinni kaax Pablo Tróassain iká

7 Ja moa reken nete semana iketianra, ja Cristo mawáni shinankin, jawékiai noa tsinkíkana iká iki. Jatian Pablon moa bakish kati ixon, ja joi akaibo basibires jato yoia iki, yamé pochínikon kaman.

8 Jatian noa jatikaxbi ja xobo bochiki iká chiteain moa tsinkíkana iká iki. Jainra icha lamparinbo ketéakana iká iki.

9 Jainribi iká iki westíora bakeranon Eutico janeya, ventanainbi keyakaxon ninkati, jatian moa basiora Pablon Diossen joi yoiaitian oxakan atimaayona, kikini oxaax, jawen kimisha pekatan iká xobo bochikiax, ja bakeranon naman paketa iki; jainoara mawá bokana iki.

10 Jatian Pablon naman joxon, ochómakainxon ja bake ikótaanan, jato yoia iki: —Ratéyamakanwe, mawatama riki —akin.

11 Jainoax jakiribi mapéxon, Pablon jato pan menipakea, pikana iki. Moa pikin senenhaxon, nete xabánon kaman jato esea iki. Jato jaskáax moa kaa iki.

12 Jatian bakeranon moa jiriketian, jawen xobon bokana iki. Jaskara
oinnax, ikonbiresi jatikaxbi rarokana iki.

Tróassainoax, Pablo Miletoain kaa

13 Jaskatax noapari rekenkaini wapóronin noa Asónhain kaa iki. Ikaxbi
Pablobiribi main kaax, jainribi nokota iki, jainoa non bibainti moa noa
yoia iketian.

14 Jaskatax, Pablo ja Asónhain nobetan nokoananax, wapóronin nane-
tax Mitilenehain kaa iki.

15 Jatian nete xabáketian kaax, Quío bekeiba noa nokota iki. Wetsa nete
xabáketian, noa Samossain nokota iki. Jainoax Trogilionkopari noa iká
iki. Jain itaanan kaax, wetsa nete xabáketian, noa Miletoain nokota iki.

16 Jatian moabi Pablon shinanna iká iki, Asia main iká Efesoain
banéyamai, ishtoni winókainresti, jawekeskatax inonbires ja
Jerusalénhain *Pentecostés fiesta winóti kopí.

Efesoainoa ancianobo Pablon jato esea

17 Ja Miletoain nokótaanan, jaiba bekannon ixon, Efesoainoa joi
akaibaon *ancianobo, jato kenamaa iki.

18 Jatian bekanketian, jato yoia iki: "Matonra akonkin onanke,
peokooti, ea Asiain nokónontianbi ea jaskara ikábo.

19 Mato betan ixonra, kikinmashoko shinanmeeananbi itan wini-
ananbi, non Ibo Jesussen tee en axona iki; retekaskinbo ea judíobaon
masábires tenemakanabi.

20 Ikaxbi ja Diossen yoia keskábo senenhati kopí, jawen joibo yoikin
itan mato esekin en jeneyamaa iki; icha jonibo bebonxonbo itan maton
xobonkoxonboribi.

21 Ja judíoboyabi, judíomabora en mato yoia iki; ja Dioski koshixon,
maton jakonma shinanbo akonkin jenetaanan, non Ibo Jesús ikonhaax
jati.

22 Ramara Jerusalénhainbiribi ea kaai, Diossen Shinanmanbi ea raana.
Jain kaax jaskara winótibo onanyamaxbi.

23 Ikaxbi ja Diossen Shinanman ea yoiares en onanke, jain kaai je-
mankoxonbo, ea cárcel meran axon, masá tenemakantibo.

24 Jaskara onanaxbira, ea mawátiki rakéyamai. Ea keenaikaya riki, ja
Diossen noixon jato jakonhai joi yoikin senenhaax, raroshaman iti, non
Ibon ea ati yoini keská.

25 Jatian ramara en moa akonkin onanke. Ja Diossen ikinaton jatikiri-
akin mato xaranxon en yoiaitian ea oinnabaonra moa ea oinwetsaya-
manoxiki.

26 Jakopíra en mato onantiakin yoiai, enra mato jawebi akinyamaa iki
ixonra, en rama shinanyamai.

27 Ja jatíbi Diossen anoxon shinanna jawékibo joneyamakinra, en moa
mato yoia iki.

28 Jaskara iken, matonbinix rama koiranmeeananbi, wetsa joi akai-
boribi koirankanwe. Jabo ikínon ixonra, Diossen Shinanman mato *an-
cianobo imaa iki. Ja joi akaibora jawen Baken jimi kopi jato kishpinmaa
iki.

29 Jainxonra en onanribike, ea kaa pekáora, pimís yoina keská jonibo
benóxikanai, mato joi akaibo iketian, wetsa keskáakin yoixon mato joi
jenemakasaibo.

30 Jawekeska ikaxa, ja mato xaran iká joi akaibaonbi, janso joibo jato
yoinoxikanai, jato chibankanon ixon.
31 Jaskara iken, koiranmeekanwe, shinankanwe kimisha baritiara,
yaméyabi, netén winiananbi en mato esekin jeneyamaa iki.
32 Jaskara ikenra, rama Dioski itan jan mato noia jawen joiki en mato
jeneai. Ja joira mato jan bebonbires jaki koshimati, itan jatíbi jawen joni
ikaibo jato meniti yoini, meniti atipana koshia iki.
33 Jawetianbira koríki, itan chopabo menikanon ikax, ea keenyamaa
iki.
34 Jaskátitianbira, ea jan maxkatabo binox, itan ebé teetaibo akinox, ea
enbix teetabo maton onanke.
35 Enra mato jatíbitian onanmaa iki, jaskati teexon, ja yoronai jonibo
akinti. Shinankanwe ja non Ibo Jesussen noa yoini keská: 'Jawéki biax
raroti bebonbires iki, jato jawéki meniax noa raroti' ", iki iká.
36 Jato jaskáakin yoikin senenhataanan, ja tsinkitabo betanbi chi-
rankooxon Pablon orana iki.
37 Jatianra jatíxonbi winiananbi Pablo paoxon, betsó akana iki.
38 Jainoax ikonbiresi jaon onískana iki; matonra jakiribi ea oinwetsaya-
manoxiki akin jato aibata shinannax. Jaskáxon wapóronin naneti kaai
kaman chibankana iki.

21

Jerusalénhain Pablo kaa

1 Jatian jainoa joi akaibo jato potabaini wapóronin nanetaanan
pontékaini kaax, noa Cossain nokota iki. Jatian nete xabáketian, Rodas
jeman noa nokota iki. Jainoax kaax Pátara jemanribi noa nokota iki.
2 Ja Pátarainxon westíora wapóro Feniciain kaai meraax, noa naneta iki.
3 Kakin non mexkao, Chipre nasi ochóxonres oinbaini kaax ja Siria
main iká, Tiro jeman noa taxnata iki, ja wapóronin boá jawékibo maan-
hakanaitian.
4 Jainoara nobé joi akaibo non nokoa iki. Jain banetaxa, kanchis nete
noa jato betan iká iki; jatian jabo moa Diossen Shinanman keshana ixon,
moa Jerusalénhain katima Pablo yoikana iki.
5 Ikaxbi moa kanchis nete senenketian, tekíkaini noa karibaa iki.
Jatíbi jainoa joi akaibaonra, jaton awinboyabi itan jaton bakeboyax-
onbi, ja paro kexá iká mashi kaman noa chibankana iki, jainxonra
chirankooxon jatíxonbi non orankana iki.
6 Jainoaxa, jato kabánon ataanan, noa wapóronin naneta iki. Jatian
jabobiribi jaton xobon moa boribakana iki.
7 Ja Tironkoniax kaxa, Tolemaida jema senenres noa wapóronin kaa
iki. Jatian jainoa joi akaibo non jato meshakona iki. Jainra westíora
neteres noa jato betan iká iki.
8 Moa nete xabáketian kaax ja Cesarea jeman noa nokokana iki. Jain
nokotax ja joi yoiai Felipen xobon noa kaa iki. Jara iká iki, ja kanchis
ikainoa jan ja raanabo akinairibi.
9 Jatian Felipen chosko bake xontakobo ikana iki benoomabo, jabo
ikana iki, *profeta ainbobo.
10 Jatian noa jain moa basi nete iketian, westíora *profeta Agabo
janeya, Judeainoax joá iki.
11 Ja joninra noiba joxon, Pablon cintora bitaanan tanexetax menex-
eetaanan noa yoia: —Ja Diossen Shinanmanra yoiai, nato cintura

ibora yatanhanan Jerusalénhainxon judíobaon neskáakin nexakanti iki. Jaskáaxonra ja wetsankonia jonibo menikanti iki ixon —akin jato aká iki.
12 Jaskáakin noa yoiketian jain ikáboyaxonbi Pablo Jerusalénhain raankashamakin non tea iki.
13 Ikaxbi Pablon noa yoia iki: —Winiamakanwe, matonra ea onísmai, nokonara jawemabi iki, nexakantibichora ea keenyamai, ja non Ibo Jesús kopí Jerusalénhainxon retekantiribira ea jawemabi iki —akin.
14 Jatian Pablo chiteti atipanyamaxon non jenea iki, jainxon non yoia iki: —Ja non Ibon shinanxona keskatires ibanon —akin.
15 Jaskata pekáo, non jawékibo benxoakin senenhax, noa Jerusalénhain kaa iki.
16 Jain noa kaaitian Cesareankonia jatíribi joi akaibo nobé bokana iki. Jatian jabaonra noa ioa iki, Chipreainoa iká Mnasón janeya jonin xobonko, ja iká iki moatianbi joi akai, itan jaiba noa nokoti kaai.

Jacobo oinni Pablo kaa

17 Jatian moa noa nokóketian, ja Jerusalénhainoa joi akaibaon raroshamanhanan noa bikana iki.
18 Moa nete xabáketian, Pablo nobébi Jacoboiba merati kaa iki, jainribi ikana iki, jato ikinai ancianobo.
19 Moa jato saludana pekáo, judíomabo xaranxon Diossen jaskara tee amaabo, Pablon onantishamanhakin jatíbi jato yoia iki.
20 Jaskáakin yoia ninkáxon, Dios iráke ataanan, Pablo yoikana iki: —Non wetsá; minra onanke, jawetii waranka judíobaonki joi ikonhakana ixon; ikaxbi jabo riki ja Moiséssen eséki kikini menikaatabo.
21 Jainxonra ninkákanke, minki ja judíomaboiba ikana jatíbi judíobo, ja Moiséssen esébo jenekanon ixon min jato yoiai. Jainxon jaton bakebaon jakina rebichi xatexontimaakin itan, ja non axéboribi moa jenekanon ixon, min jato yoiaibo.
22 Jatian jaskara ikenki ¿Rama non jaweakai? Ayamaama arakanai, onankin ja mia neno joá.
23 Jakonra iti iki, non yoiai keskáakin min ati; noibara jake chosko joni, jabora Dios jawéki senenhaxonox yoyo ikanabo iki.
24 Ja jonibo ioax, jato betanbiribi ja axé senenhai, Dios bebon jakon inox chokítanwe. Jainxon jatíbi ja jayá, maxkoroonoxon biti jawékibo, jatonayabiakin kopíatanwe. Mia jaskáketianparira, jatíxonbi onankanti iki ja mia yoii ikanabo ikonma, itan minribi ja esekan yoiaibo senenhai.
25 Ja joi ikonhaa judíomabora, kirika neskáakin wishaxon moa non bomaa iki: Ja ikonma dios yoina nami menikana moa pikantima, jimi bomaama yoinabo pitima, joinman retea yoinabo pitima, wetsabo betanbires yorantibo atima —iki iká.

Dios rabiti xobo meranoa Pablo yatankana

26 Jatian moa nete xabáketian, ja chosko joni ioax jato betanbi Pablo, Dios bebon jakon inox chokita iki. Jaskata pekáo, Dios rabiti xobo meran jikia iki. Jainxon jato yoia iki; jatiankaman ja axekan ikí chokíti nete senenai, itan ja senenketianpari jato westíorabo kopí, Dios jawéki meniti.*
27 Jatian moa kanchis nete iti senenaitian, ja Asiainoa jawetii judíobaon, Dios rabiti xobo meranoa Pablo oinkana iki. Jatian jaskáakin

* **21:26** Ja Moiséssen esekanra yoiai iká iki, jaskatax Dios betan jakon inoxon, ja esébo senenhati.

ointaanan jaki sinákin jatíbi jain ikana jonibaon shinan tsokasmakana iki, jaskáaxonra yatankana iki.

28 Jainoaxa neskati saa ikana iki: "¡Noa akinkanwe *Israelita, jonibo! Nato joninra jatíbiain jato ésekin jakonmabires noa ninkakaamai. Jainxon ja Moiséssen eséribi jakonmabires imai itan nato Dios rabiti xoboribi jakonma ninkakaamai. Jainxon ja griego joniboribi jato jikimaxon, nato xobo, Dios bebon jakonma banémake", ikibo.

29 Jaskatibora yoyo ikana iki, moabi ja Efesoainoa Trófimo betan jeman oinpachokanai ikax, ja Dios rabiti xobo meran Pablon jikimaa shinannax.

30 Jaskákinra jatíbi ja jemamea jonibo jato jakonma shinanmaa iki. Jatian ja jonibo ishtobeiranxon Pablo yatanhanan, Dios rabiti xobo meranoabi ninipatanboxon jeman pikokana iki. Jaskáaxon ishtonbires ja xobo xepokana iki.

31 Moa Pablo retekasi ikanainbi, ja romano sontárobaon joni koshi comandante keshankana iki, ja jatíbi Jerusalén jemamea jonibo meskóbo shinannax moa tsokaskana.

32 Jatianbi jawen sontároboyabi jawen oficialbo tsinkiax ja jonibo tsamatain ishto bokana iki. Jatian jaton koshiyabi sontárobo bekanaitian oinxon, moa Pablo rishkikin jenekana iki.

33 Nokóxon, ja sontárobaon joni koshi comandanten, Pablo jato yatanmaxon, rabé cadenanin jato nexamaa iki. Jaskáaxon yokata iki, tsoarin itan jawe jawéki akárin ixon.

34 Ikaxbi jonibo meskotibo yoyo iki saa ikana iki. Jaskákanaitian ja comandanten, jakopíshaman jaskákanai ikon onanti atipanyamaxon, jawen sontárobo yoia iki, ja *cuartelain Pablo bokanti.

35 Jatian moa xobo tapitiain nokóxon, sontárobaon Pablo iabainkana iki, jonibo jaki tsokasi jakonmaakanaitian oinxon.

36 Ja jatíbi jonibo Pablo chibani beaibo ikana iki, neskati: "¡Moa retekanwe!" ikires saa iki.

Pablon jonibo onantiakin jato yoia

37 Jatian ja xobo chiteain moa jikimai bokanaitian, Pablon ja sontárobaon coshi comandante neskáakin yokata iki: —¿Eaki mibé jawetii joishoko yoyo iti atipanyamaa? —akin. Jaskáa ja comandanten neskaa iki: —¿Minki griego join yoyo iti onanna?

38 Jaskara ikaxa ¿Mia iki ja Egipto joni, ja apoki jakonmaakin ja chosko waranka retemis joni, jain joni jayamainko jato boyantana? —akin.

39 Jatian Pablon yoia iki: —Eara ja Cilicia main iká kikin jema ninkakaatai, Tarsoainoax pikota judío joni iki. Eapari jawetii joi ja jonibo yoimawe —akin.

40 Jatian ja comandanten jen aka, tapitinin nixon, Pablonin jato meken chankanxona netékanketian, arameo join jato neskáakin yoia iki:

22

1 "Papabo, itan jatíbi nokon kaibobo, ramapari ea jaki chipota maton onannon ixon en yoiai, ea ninkáxonkanwe", akin.

2 Jatian ja arameo join jato yoiaitian ninkatax, bebonbires netébainkana iki. Jatian Pablon jato yoia iki:

3 "Ea riki judío joni, ja Cilicia main iká Tarso jemameax pikota. Ikaxbira Jerusalénhainoax ea ania iki. Jainxonribira ja Gamalielnin

axeaa, en kikinhakin ja non rekenbaon esé onanna iki. Eara jatíbitian nokon jointiayaxonbi Diosbichores tee axonti shinanyaribi iká iki, ja rama netebaon maton jatíxonbi akai keskáribiakin.
4 Ja Jesús ikonhaibora, retenoxonbo en jato benakatitai, yatanxonbora benboboyabi ainbobo inonbi, en jato cárcel meran niakatitai.
5 Jaskara jawékibora, ja *sacerdotebaon koshin, itan jatíbi ancianobaon onanke. Jabaonbira ja Damascoain ikana non kaibo judíoboiba jayá kati kirika ea menikana iki. Jatianra jainoa joi akaibo yatanhanan, neno Jerusalénhain bexon, jato castiganti shinannax ea jain kaa iki.

Jaskáxon joi bia jato Pablon yoia
(Hech. 9.1-19; 26.12-18)

6 Ikaxbi ea bain kaai iitainbi, moa Damascoain nokóti ochóma, bariapanshaman iketian, ratéresi naikanmeax kikin koshi joé eki paketa iki.
7 Jaskáketian en mai tsakaa iki. Jainxon en ninkata iká iki: 'Saulo, Saulo ¿Jaweatiki ea ramianoxon min benai?' iki yoyo ikai.
8 Jatian en yokata iki: '¿Miaki tsoa iki Ibó?' akin. Jatian ea yoia iki: 'Ea riki ja Nazarethainoa Jesús, ja ramianoxon min benai iitai', akin.
9 Jatian ja ebé boaibaonra, ja joé oinkana iki, ikaxbi ja ebé yoyo ikaiton joi ninkáyamakana iki.
10 Jaskáketian en yokata iki: '¿Enki jawe atiki, Ibó?' akin. Jatian non Ibon ea yoia iki: 'Wenitax Damascoain karestanwe, jainxonra ja min ati jawékibo mia yoikanti iki', akin.
11 Jatian ja joé penekan moa ea benche banémaa iketian, ebé boaibaon metsonhanan ea Damascoain bokana iki.
12 Jain iká iki, westíora joni Ananías janeya, Moiéssen esé senenhai itan Dios akin shinannai joni. Ja iká iki, jatíbi ja Damascoain jakana judíobo jaki jakoni yoyo ikanai.
13 Jatian Ananías ea oinni joá iki, joxon ea neskáakin yoia iki: 'Saulo, moa jakiribi oinwe', akin. Ea jaskáatianbi en moa oinna iki.
14 Jainxon ea yoiribia iki: 'Non reken papashokobaon Diossenra mia katóke, jawen keena keskábores ati min onannon ixon. Jainxon já ponté shinanya joni min oinnon ixon, itan já yoyo ikai joiboribi min ninkánon ixon.
15 Miara iki kaai, ja min oinna itan min ninkatabo, jatíbi jonibo jaakiriakin jato yoiai.
16 Jaskara iken, moa basiyamai, wenitax bautizameexon, ja non Ibo yokáwe, min ochabo mia soaxonon', akin.
17 Jatian iiti, Jerusalénhain joríbaax, Dios rabiti xobonko ea kaa iki orani. Jainxonra en westíora namá keska meran oinna iki.
18 Enra non Ibo oinna iki, janra ea neskáakin yoia iki: 'Ishton Jerusalénhainoax pikówe, nenonxonra mia ikonhayamai bokanai, ekiriakin min jato yoiaitian', akin ea akai.
19 Ea jaskáaketian en yoia iki: 'Ibó, jabaonra onanke, jain tsinkiti xobotiibi kaxon, ja mia ikonhaibo cárcel meran axon en jato rishkipachoaibo.
20 Jatian ja miikiriti iká joibo yoiai min joni Esteban retekanontianra, earibi jaskáatin keena ikax, ja akanaitian oinnira ea jain iká iki, jainxonribi jan reteaibaon choparibi en jato koiranxona iki', akin.
21 Ikaxbi non Ibon ea yoia iki: 'Katanwe ja ochokea jemamea joniboibara en mia raanai' ", akin.

Comandanteki Pablo jenekana

22 Jaskáaketian, jain senenres Pablo ninkáxonkana iki. Jainoaxa neskati
saa iki peokookana iki: "¡Nato jonira moa jati yamake! ¡Moara nato neten
yamati jake!" iki.
23 Jatian jaton chopabo jopexon perenhayananbi, mai potobo bochiki
potai saa iki jenéyamakanaitian,
24 ja comandanten jato yoia iki, *cuartel meran ja Pablo jikimakanti.
Jainxon jato yoia iki, jawekopíkayaki, jaki jakonmaati saa ikanai ixon,
onannoxon rishkianan yokáti.
25 Jatian moa jayá, rishkinoxon nexakankebi, jain itina jaton *capitán,
Pablon yokata iki: —¿Akiai esekan yoikin, ja westíora romamea joni,
koshibaon keshamaamabi rishkiti? —akin.
26 Jaskáketian ninkatax kaxon ja *capitánman comandante keshana iki:
—¿Minki jaweakai? Natora romamea joni iki —akin.
27 Jaskaketian ja comandanten joxon, Pablo yokata iki: —¿Ikonrin mia
romamea joni? —akin. Jatian Pablon yoia iki: —Ikon riki —akin.
28 Jatian comandanten yoia iki: —Enra icha koríkinin kopíaka, iki
romamea joni inoxon —akin. Jatian Pablon neskaa iki: —Eara ikonkon
romamea jonishaman iki —akin.*
29 Jaskati yoyo iketian, ja Pablo rishkiti iwanabo moa jaibakeax
ochókana iki. Jatian ja comandanteribi raketa iki, romamea joni ikenbi
jato cadenaninbo nexamaax.

Joi benxoai Judío koshiboiba Pablo bokana

30 Jatian nete xabáketian, jakopíshaman judíobaon Pablo jakonmaakin
yoikanai, kikinshamanhakin onankaskin, comandanten choroa iki.
Jainxonra ja *sacerdotebaon koshiboyabi judíobaon koshibo jato tsinkia
iki. Jaskáaxonra pikobainkin boxon, ja tsinkíkanabo bebon Pablo akana
iki.

23

1 Ja judíobaon koshibo oinyaketanxon Pablon jato neskáakin yoia iki: —
Nokon kaibobo, ramakamanbira jakonma aká, shinan meran yama, ea
Dios bebon jake —akin.
2 Jaskáketian, *sacerdotebaon koshi Ananíassen, já patax ikábaon Pablo,
ketash akanon ixon yoia iki.
3 Ikaxbi Pablon neskáakin yoia iki: —¡Miaribira Diossen ketash atiki,
beparametai joní! Miara jain yakátinke ja Moiséssen esekan yoiai
keskáakin, en akábo ea yoixoni ¿Jawekopiki minribi, ja esé senenhayamaa,
ea ketash akanti jato yoixon? —akin.
4 Jatian jain ikábaon, Pablo yoia iki: —¿Ja Diossen *sacerdotebaon
koshiki akai, min jaskáakin jakonmaakin yoikin? —akin.
5 Jaskáakana, Pablon jato yoia iki: —Nokon wetsabó, *sacerdotebaon
koshikayabira ikenbira, en onanyamaa ike, Diossen joi meranra ikai
neskati: 'Min jemamea joni koshi jakonmaakin yoiamawe', iki —akin.*
6 Jatian jatíribi jain iká koshibo *saduceobo, itan jatíribi *fariseobo
iketian onantaanan, Pablon jato koshin yoia iki: —Nokon kaibobo, eara
fariseo joni iki. Nokon anibora fariseobo ikana iki. Ja mawábo jiriti iki
ikábo en ikonhai kopíra, ea maton jaskáai —akin.

---

* **22:28** Ja Romano jonibo meranoax pikota jonishamanbora iká iki, kikin jonishamanbo. Jatian ja koríkinin kopíax ikanabora iká iki jashamanma. * **23:5** Ex. 22.28

7 Jato jaskáa, fariseobo betan *saduceobo, moa ninkakananyamai
jatonbinix, join iananankana iki. Jaskatax moa jatonbiribibo tsamá
akáxbo ikana iki.
8 Ja *saduceobaon yoiai iká iki, tsoabi mawataxbi jiriamai; ángelbo ya-
maa, kayaboribi yamaa. Ikaxbi farisebobiribi iká iki, jatíbi ja jawékibora
jake, ixon ikonhaibo.
9 Jaskatax jatikaxbi saa ikana iki, jainoax fariseobo betan rabékana
jawetii Diossen esé onan jonibo, Pablo rabékiini, neskákana iki: —Nato
joninra jawe jakonma jawékibi akáma iki. Jaki pikóxon, kayan iamaxon
ángelnin yoyo ayantana yoiira ibirai —akin.
10 Jaskáakin aká, moa bebonbires jakonmakanaitian, sontárobaon
koshi comandante raketa iki, Pablo ramiakanaketian. Jaskáxon jawen
sontárobo yoia iki, moa jainoa pikoxon, jakiribi *cuartel meran boti.
11 Jatian ja yamébi non Ibon Pabloki pikóxon, yoia iki: "Koshiakin
shinanwe Pablo. Ja neno Jerusalénhainxon ekiriti iká joibo min jato yoia,
keskáakinribira ja Roma jeman ikanabo min jato yoiti iki", akin.

Pablo reteti shinan akana

12 Nete xabáketian jatíribi judíobaon, neskara shinan akana iki: abanon,
noa Diossen castigankin ja Pablo retexonmabi non piketian itan non
xeaketian, ixon.
13 Ja jaskáakin shinan akanabo ikana iki, chosko chonka winoa jonibo-
bira.
14 Jabaonra ja *sacerdotebaon koshiboiba itan judíobaon ancianoboiba
boxon, jato yoikana iki: —Nonra shinan ake, abanon ja Pablo retexon-
mabi non jawékiaketian, noa Diossen castigankin ixon.
15 Ramara mato itan jatíbi joni koshibo non yoiai, bakishbi Pablo
benon ixon, ja sontárobaon comandante maton yoiti: Ja jawen akábopari
yokátiki paranhanan. Jatian jabaon iweaitianra noiba nokotamabi, ja
Pablo non reteti iki —akin akana iki.
16 Ikaxbi jaskatibo yoyo ikanai ninkábaini, Pablon piabakeranon, ja
sontárobaon *cuartel ikain kaa iki, jain jikixon Pablo keshana iki.
17 Jaskáakin yoia, Pablon westíora sontárobaon *capitán kenaa iki. Joke-
tian, yoia iki: —Nato bakeranon min koshiiba iotanwe. Janra westíora
jawéki mia yoiti jake —akin.
18 Jaskáa ja ranon, comandanteba ioxon yoia iki, neskáakin: —Ja preso
Pablonra, ea kenaxon nato bakeranon miiba ioti yoike, janra mia jawetii
joi yoiti jake —akin.
19 Jaskáakin aká, ja *comadanten, ja bakeranon metsontaanan, jabi-
chobiribi ioxon, yokata iki: —¿Jawe joiki min ea yoikasai? —akin.
20 Jatian bakeranoman yoia iki: —Judíobaonra, jatixonbi shinan akánke,
jan aká jawékibo kikinshamanhakin yokátiki paraanan, bakish ja Pablo,
judíobaon joni koshibo bebon mia bomati.
21 Ikaxbi jato ikonhayamanoxiwe. Chosko chonka winoa jonira
ikanai, jain min jato boxonaitian, sotanxon ja Pablo retenoxon, manaax.
Abánon noa Diossen castigankin, ja Pablo retexonmabi non piketian itan
non xeaketian, ikira yoyo iibakanke, jatian ramara min jato jen atin
manataxes ikanai —akin.
22 Jaskáakin yoia ja *comadanten, ja bakeranon raankin yoia iki, tsoabi
ja yoia joibo keshantima.

Joni koshi Félixiba Pablo raankana

23 Jatian comandanten, rabé capitán kenaxon yoia iki, rabé pacha sontárobo mainbi boaibo benxokaamati, jainoax kabáyonin niai kanchis chonka sontároboribi, itan rabé pacha sontáro espadayaboribi benxokaamaxon, moa iskon hora yamé iketian, Cesareanko jato raanti.
24 Jainxon jato yoiribia iki, ja Pablo peyásanxon bokanti, wetsa kabayo benxoakantiribi. Jaskaribiakin jato yoia iki, kikinhakin koiranxon, ja joni koshi Félixiba bokanon ixon.
25 Jatian sontárobaon koshin, ja bokanaibo betan neskati iká kirika wishaxon, bomaa iká iki:
26 "Ea riki Claudio Lisias, nokon keen joni koshi Félix, enra mia saludanai.
27 Nato jonira retenoxon, judíobaon jato yatanmaa iká iki, ikaxbi enra romano joni onanxon, nokon sontároboyaxon jato bichinhanan, en jato retemayamaa iki.
28 Jatian jawekopiki jakonmaakanai ixon, onankaskin, ja judíobaon joni koshiiba en boá iki.
29 Jatian jaskáakin akanaitianra, en onanna iki, jaton esébo kopíres jakonmanin yoinkanai. Jakopi reteti itan jakopi cárcel meran atibobi, yama iká iki.
30 Nato joni moa jaskáaxon retenoxonbo, shinankana onanxonra, en mia jain raanxonai. Ramara ja jaki jakonmataibo en jato yoiai, miiba kaxon, já iká jawékibo onantiakin mia yoikanti. Jatíres iki. Mia jakonbires ibanon", iki iká.
31 Jatian jato yoia keskáakin, Pablo bixon, Antípatrissain yamé bokana iki.
32 Nete xabáketian, kabáyonin niai sontárobobiribi, Pablo iwei bokana iki. Jatian ja main boai sontárobo, moa Jerusalénhain jaton *cuartel ikainko banéribikana iki.
33 Moa Cesareanko nokóxon, ja kirika bomaayabi, Pablo ja joni koshi menikana iki.
34 Ja kirika yoyo akin senenhaa pekáo, ja joni koshin, Pablo yokata iki, jaweranoa jonirin ixon. Jaskáaxon onanna iki, Pablo Cilicia mainmea.
35 Jainoa onanxon yoia iki neskáakin: —Miki jakonmataibo neno bekanketianparira min yoiabo en mia ninkáxonti iki —akin. Jaskáataanan, jawen sontárobo yoia iki, jain Herodes iká xobo meran niaxon koirankanti.

24

Félix bebonmeax, Pablo yoyo ika

1 Jatian moa pichika nete winota pekáo, *sacerdotebaon koshi Ananías, jawetii ancianoboya Cesareanko nokota iki. Jato betanribi joá iki, westíora abogado Tértulo janeya. Jabora ja joni koshi Félixiba bokana iki; Pablon aká jawékibo keshani.
2 Jatian moa Pablo bekanketian, Tértulon Félix yoia iki, neskákin: —Irake, mia koshi jikia kopíresa, noa jakonbires jake. Jainoax min onan shinanman akinnatonra, non jeman icha jakon jawékiboribi non oinke.
3 Jatíbi nato min aká jawékibora, non shinannai jatíbitian itan jatíbiainxon. Miara non iráke akai, nokon keen Félix.
4 Ikaxbi basiora mia non imanaketianra, jawetii joishokores non yoiai, noapari ninkáxonwe.

5 Nato non nokoa joni riki, kikin jakonmamis joni. Janra jatíbi
judíobo, jatobiresbo jato rawikananmai, jainoax jaribira ja wetsaresibi
esé chibanai Nazaretnobaon koshi iki.
6 Janribira Diossen xobo jakonmabires imakasa iki, jakopira pre-
soanoxon non yatana iki, ja non esekan yoiai keskáakin anoxon.
7 [Ikaxbi ja comandante Lisias joxonra, jakonmaxonbires noa bichina
iki.]
8 Jaskara jawéki aká kopí, non ja yoixonaibo ikon onannoxonra, min-
bishaman ja Pablo yokáti atipanke —akin akana iki.
9 Jatianra jain itinkana judíobaon jaskaakinbires yoikana iki.
10 Jaskákanketian, yoyo inon ixon, ja joni koshin Pablo bewéxona iki.
Jaskáa Pablo neskati yoyo ika iki: —Enra onanke, mia iki icha baritia
nato jeman joi benxoai joni iká. Jaskara ikenra, ea rakéyamai ja nokon
ikábo miibebonxon yoitinin.
11 Minbi onankaskin jato yokáwe, moa riki ea chonka rabé nete, ja Dios
rabii joáx ea Jerusalénhain nokóibata.
12 Ja ea jakonmaakin yoiaibaonra, tsobébi join iananani iitaitian ea
nokokana yamake. Nin Dios rabiti xobo meranxon, jonibo jatobiresbo
rawikanamai iitaitian, ea nokokanabo yamake. Jainxon jain tsinkíti
xobonko itan jemanxonbo en jato jaskáai iitaitian, ea nokokanabo ya-
make.
13 En jato jaskáabo mia yoikanabira, tsoabi en jato jaskáai ea
nokokanama iki.
14 Ikaxbi en mia onantiakin yoiai riki, ja non reken papashokobaon
Diosribira en tee axonai, ja bená bain yoiai keská; jara, jabaon yoiai
jakonma esébo akin. Ja kirika meran iká wishá esébo itan ja profetabaon
wishani joiboribi en ikonhaitian.
15 Nato jonibaon akai keskáribiakinra en Dios manake. Ja
jakonma jonibo, itan jakon jonibo mawákanabo jirikanti ikonhakanai
keskáakinribira, enribi ikonhai.
16 Jaskara kopíra en jatíbitian benai, Dios bebon itan jonibo bebon,
jakonma aká shinan meran yama iti.
17 Jatian jaweti baritia wetsankobo iaketana pekáo, nokon jeman ea
karibaa iki, ja jawékinin maxkáirakanabo jato akini itan Diossibi jawéki
menii.
18 Jatian ja Moiséssen esekan jaskáti yoiai iketian ea benxokaata iki;
jaskatax ja Dios rabiti xobo meran iitaitian, ea jabaon nokokana iki.
Jatianra icha joni en tsinkiama iká iki, itan tsoabiribi en jato tsokásmaama
iká iki.
19 Jatian ea jan jaskáakin oinnabora iká iki, ja Asia mainmea jawetii
judíobo. Jatian jabokayara ikanti iki, neno mato bebon, ja en jakonma
akábo iketian, mato yoii.
20 Jabo neno yamaketian, abánon natobaonbi mia yoikin, jawe
jakonma aká iketianki, ja judío joni koshiboiba ea bokana iki, ixon.
21 Ja jakonma en aká riki, jato bebon niax, koshin neskati yoyo iibaxon:
‘Matonra akai ea masá tenemakaskin, ja mawatax jiriribikanti joi en
ikonhai kopí’, iki ixon —akin aká iki.
22 Jaskáketian, ja Félixnin moa Jesussen joi jakonshamanhakin onanna
ixon, jainrespari, jenémaxon jato neskáakin yoia iki: —Ja sontárobaon
koshi comandante Lisias joketianparira jaskara jawékibo en mato
benxoaxonti iki —akin.

23 Jatian Félixnin ja *capitán yoia iki, jakonhakinres Pablo koiranti, itan
jabé raenanaibaon bexon, akinkanaitian jato bechitetima.
24 Jainoax jawetii nete winota pekáo, Félix jakiribi jawen awin Drusila
betan joá iki. Jara iká iki judío ainbo. Jatian Pablo, Félixnin kenamaa
joxon, jaskáxon Jesucristo ikonhati joi jato yoiaitian ninkábekona iki.
25 Ikaxbi Pablon, ja ponté shinanya joni iti jainoax ja jakonma jawéki
ati shinanhoma iti, itan ja nete senenketian Diossen jaton jakonma
jawéki akábo yoixonti, joiboribi jato yoia, ikonbiresi ratéxon, Félixnin yoia
iki: —Moara ike katanwe, jakiribi en mia kenamaa joxon, noa yoinoxiwe
—akin.
26 Jatian Félix iká iki, jakonmanin koríki bikasi, Pablon meninon ikax,
manata. Jakopira jabé yoyo inoxon ichaakin kenamaa iki.
27 Jaskara moa rabé baritia winota pekáo, Félix moa koshi pikota iki,
jatian jawen toanra Porcio Festo joni koshi jikia iká iki. Jatian ja judíobo
betan jakon banéti kopí Félixnin Pablo pikoyamakin cárcel meranbi jenea
iki.

25

Festoiba Pablo bokana

1 Jatian moa jawen tee anox, Cesareanko nokóibataxa, kimisha nete
pekáo, Festo Jerusalénhain kaa iki.
2 Jain nokóketian, ja *sacerdotebaon koshiboyabi, kikin judío jonibo
bekana iki. Jabaonra, ja Pabloki jakonma shinankanai jawékibo yoikana
iki.
3 Jainxon jashamanbiribi yokákana iki, ja Jerusalénhain Pablo box-
onkanon ixon, jaton shinan iká iki bain kaaitian jato retemati.
4 Ikaxbi Feston jato yoia iki, Cesareankobipari Pablo preso iti. Jawen
shinan iká iki jabishaman basima jain kati.
5 Jato yoia iki: —Jaskara ikenra, maton koshiboribi ebé bokanti jake, ja
Pablon jakonma jawéki akonabo iketian, jain kaxon ea keshani —akin.
6 Ja Jerusalénhainra Festo iká iki, posaka iamax chonka netebobira;
jainoax moa Cesareanko karibaa iki. Nete xabáketian, joni koshi ikax,
jawen yakátinin moa yakata iki; jainxon Pablo bexonkanon ixon jato
yoia iki.
7 Jatian moa bexonkanketianra, ja Jerusalénhainoax bekana judíobaon
nokobainxon, ja icha jakonmabires jawéki Pablon akábo, Festo yoikana
iki. Ikaxbira ja jawéki yoikanabo, ikonma iká iki.
8 Jatian jaskáakin yoikanaitian, Pablonbiribi jato onantiakin yoikin,
neskaa iki: —Enra jawekeska jakonma jawékibo akáma iki, judíobaon
esériibira en jakonmaama iki, ja Dios rabiti xoboribira en ramiama iki,
jainxon ja icha mai iboaa romamea aporibira en jakonmaakama iki —
akin.
9 Jaskáabi, judíobo betan jakon ikáskin, Feston Pablo yoia iki: —¿Miaki
keenai, ja Jerusalénhain kaxon, ja min aká jawékibo en mia oinxontin?
—akin.
10 Jatian Pablon neskáa iki: —Eara moa ja icha mai iboaa romamea
apo bebon itinke, nenonxonkaya riki, ja nokon ikábo onantiakin, maton
ea yoixonti. Moara minbi akonkin onanke, ja judíobo jawebi en jato
jakonmaama.
11 Jakopi ea retekanti en jakonma aká jaketianra, ea mawáti jawemabi
iti iki. Ikaxbi ea jaskara iká yoikanai jawékibo ikonmabo ikenra, tsonbi

ea jakonmaati yamake. Ja icha mai iboaa romamea aponbishaman abanon, ja nokon ikábo ea yoixonkin —akin aká iki.

12 Jatianra jan shinanman akinnaibo betan yoyo ika pekáo, Feston Pablo yoia iki: —Jaskara ikenra, ja icha mai iboaa romamea apon, min ikábo yoixontin keenax, mia jaiba kati jake —akin.

Apo Agripaiba Pablo iká

13 Jatian jawetii nete pekáo, apo Agripa betan jawen poi Berenice, Cesareanko kabékona iki, ja Festo oinni.

14 Jain moa basichaa ikanketian, ja Pablo yoikin, Feston jato neskáa iki: —Nenora westíora joni jake, Félixnin presoaxon potabainyantana, jawen jane riki Pablo —akin.

15 Jatian ea Jerusalénhain inontianra, ja *sacerdotebaon koshiabi judíobo akinnai ancianobaon ea yoikana iki, ja jonin jakonmabires akábo. Jainxon já retetiribi ea yoikana iki.

16 Ea jaskákanainbira, en jato neskáakin yoia iki, romano jonibaon esekanra yoiai, jan jakonmaakaibo betan beibananax yoyo ikamatianbi, tsoabi timenbires retetima, jaribi jaskaraki chipota, jato ninkámai yoyo ikamatianbi, iki ixon.

17 Jaskara ikenra jabo neno bekanketian, basiamabi, nete xabáketian; jainxon en jato joi benxoaxonainko yakáxon, ja joni bexonkanti, en sontárobo yoia iki.

18 Ikaxbi jaki ramitaibaon ja ikábo yoikanai en ninkatabi, iká iki, jaskara jakonma jawéki jan aká en shinanhibata keskáma.

19 Ja yoixonkanaibo iká iki, jawen ikonhai jawékibo itan ja Jesús mawáyantanares, jatian Pablon yoiai iká iki moa jiria.

20 Jatian jaskáshamanhaxon neskara jawékibo ati onanyamaxon, en Pablo yokata iki: "Kakiatiki Jerusalénhainxon nato jawékibo benxoai ixon".

21 Ikaxbi jan yokata iki, ja icha mai iboaa romamea aponres benxoaxontin. Jaskáketian, jakiribi en jato xepomaa iki, ja romamea apoiba en raanai kaman.

22 Jaskáaketian ja apo Agripanin Festo neskáakin yoia iki: —Enbishamanra ja joni yoyo ikai ninkákasai —akin. Jatian Feston yoia iki: —Bakish yoyo ikaitian ninkánoxiwe —akin.

23 Jatian nete xabáketian, raokaatax kikinman shinanmeeti, ja Agripa betan Berenice nokótoshitax weikana iki, ja apo yoyo ikai ninkáti xobo meran. Jawen sontárobaon joni koshiboyabi, ja jemamea kikin joniboribi jain weikana iki. Jainxon Feston kenama Pablo bekana iki.

24 Jainxon Feston jato neskáakin yoia iki: —Apo Agripa, jainoax jatíbi neno nobé tsinkíkana jonibo, oinkanwe já riki ja joni. Nato joni yoikinra, Jerusalénhainkoxon itan Cesareainkoxonbo judíobaon ea yoikana iki, jan jaskara jakonma jawéki akábo. Ishtonbires en jato retemanon ixonbora ea yoikin, jeneyamakana iki.

25 Ikaxbi en oinnara, jaskara jawéki aká kopíshaman reteti yamake. Jawe jakonma jawékibi akáma riki. Ikaxbi nato joni janbix keena iki, ja icha mai iboaa romamea aponbiribi jawen ikábo yoixontin. Jaskáketianra, jain raanti en shinanna iki.

26 Ikaxbi ja joni jaskati ikábo onanshamanama ixon, jaskáakinshaman, ja icha mai iboaa nokon apo, wishaxontikoma ikenra, en matoiba beke.

Miibashamankayara en beke, nokon apo Agripa; moa maton yokáyona pekáo, jaskati ikábo wishanoxon.
27 En oinnara, shiroai keská iti iki, jaskara kopí ramiakanabo onanx-onmabi, westíora preso en raanti —akin jato aká iki.

26

Apo Agripa bebomeax Pablo yoyo ika

1 Jatian ja apo Agripanin Pablo yoia iki: —Ramapari mia jaskatabo yoikanai, noa onantiakin yoiwe —akin. Jaskáa meken chankanxon, Pablonin jato neskáakin yoia iki:
2 "Eara ikonbiresi raroai apo Agripá; mibebonxonra, ea ikamainkobi ja judíobaon ea jaskatabo yoikana, en mia onantiakin yoiai.
3 Minra akonkin noa judíobaon axé, itan jakopi noa join iananai jawékibo onanke. Jaskara iken en mia yoiaibo jatsanyamakin, ea ninkáxonwe.

Joi biamatian jawen ikábo Pablon jato yoia

4 Jatíbi judíobaonra onankanke, jawekeskatiki ea bake ikax, itan baker-anontian, nokon kaibobo xarameax itan Jerusalénhainoax ea jaa ikátiai, ixon.
5 Jainxonra onanribikanke, ea *fariseo joni iká. Ja iki, ja non ikonhai joi kikin esé koshi. Abákanon keenxon, mia yoikin.
6 Ea jaskara ikenra, neno bexon jakonmaakinbo ea akanai. Ja non reken papashokobo jato jaskáati Diossen yoiniboribi ikonhaax, ea jaon manata iketian.
7 Jaskara yoini jawéki senenai ointininra, ja chonka rabé tsamaa rarebo *Israelbo manata ikanai. Jakopira yaméyabi neten Dios rabi-ananbi jawen tee axonkanai. Jaskaratonribi manata ikenra, akanai, ea ja judíobaon jakonmaakin apo Agripa.
8 ¿Jawekopiki ja Diossen mawábo jirimati atipana, maton ikonhayamai?

Joi akaibo ramiakatitai Pablon yoia

9 Enribira moa shinanna iká iki, ja Nazarethainoa Jesús ikonhaibo jawekeskaxon inonbires, jato ramiati.
10 Jaskara ixonra, ja Jerusalénhainoa joi akaibo en jato jakonmaaka iki. Ja *sacerdotebaon koshiibakea jaki, koshiti kirika bixon, icha joi akaibo en jato cárcel meran aká iki. Jatian jato retekanaitian, enribi jakon shinankatitai.
11 Jainxon ichaakinra, jaton ikonhaa jawékibo jenemakaskin en jato masá tenemaa iki, enra jato jaskáakatitai, jain tsinkíti xobotiibi kaxonbo. Jatoki ikonbiresi sinataxa, wetsa jemabo kamanbi ea kaa iki, jato rami-anoxon benai.

Jaskáxon joi bia Pablon jato yoia
(Hech. 2.6-16; 9.1-19)

12 Jaskara shinanyanixa, ea Damasco jeman kaa iki, ja *sacerdotebaon koshibaon ati yoixon raana.
13 Ikaxbi en mia yoibanon, ninkáwe apó: Bain ea kakatainbira, moa bariapan iketian en oinna iká iki, bochikiax westíora joé bari winoa kikin koshi, itan pené eki itan ebé boaiboki paketi, jainxon noa katekin tenaa iki.
14 Noa jaskáara, jatíxonbi non mai tsakakana iki, jainxon en ninkata iká iki, arameo join ea neskáakin yoikin: 'Saulo, Saulo, ¿Jaweatiki min ea

ramianoxon benai? Minbixbi kensho jawékinin chachikaatai keskatira mia iitai', akin.
15 Ea jaskáaketian en yokata iki: '¿Tsoarin mia Ibó?' akin. Jatian ja Ibon ea neskaa iki: 'Ea riki Jesús, ja min ramianoxon benai iitai.
16 Rama wenixon en mia yoiai ninkáwe. Eara miki pikóke, nokon yonoti imaxon, en ati yoiaibo min ea axonti kopí. Jainxon ja en aká min oinna jawékibo itan en ramakaya ati jawékibo oinxon, min jato yoinon ixonribi.
17 Ja judíobo itan ja judíomaboibakea píkoxonra en mia koirannai, jatoibara en mia rama raanai.
18 Jato bero chopexonai keskáakin min jato shinanmanon ixon, yamé keska meran moa jayamai joé meran jakanon ixon, jaskatax moa *Satanássen jatoaresabo iamakanon ixonribi, jaskáaxon ea ikonhaketian, Diossen jaton ochabo moa shinanxonyamanon ixon, itan ja nokon jonibo en jato benxoaxona jawékiboribi bikanti kopí', akin.

Namá keska meranxon ati yoia, Pablon senenhaa

19 Jaskara kopíra ja naikanmea namá keska meran oinnax, ea yoitimayamaa iki, apo Agripa.
20 Jaskáyamakinra, rekenpari ja Damascoainoabo en jato joi yoia iki; japekaora ja Jerusalénhain, itan jatíbi Judea main iká jemabaonribi en jato joi yoia iki. Jainxonra ja judíomaboribi en jato yoia iki, jaton jakonma shinanbo akonkin jenexon, Dios ikonhakanti, itan moa ikonkon joi biabo onanti iti kopi, jakoni jakanti.
21 Neskarabo kopíra, ja Diossen xobo meran iketian, yatanxon judíobaon ea retekaskana iki.
22 Ikaxbi Diossen ea akinna kopíres, ramakamanbi nokon shinan koshipari ixon, ja kikinbo itan ja kikinmashokoboribi Diossen joi yoikin en jeneyamai. Ja ramakaya iti Moiséssen yoini itan *profetabaon yoini joiboribira en mato yoiai.
23 Jabaon yoini joibora iká iki neskara: Cristo mawataxbi japari jiriti, itan ja judíoboyabi, judíomabo jan kishpinti joi jato yoitiki", iki iká, akin jato aká iki.

Agripan Pablo yoishokoa

24 Jatian Pablon jaskáakin yoiaitian, Feston koshin saí aka iki: —¡Pablo miara shinan keyotax iitai, ayorakin kirika meeresai ikax! —akin.
25 Ikaxbi Pablon neskaa iki: —Nokon shinanbo keyotaxa ea iiamai, nokon jakonhira apo Festó. Ja en yoiaibo riki ikon, itan onantishamanbo.
26 Nenora apo Agripa iki, janra jaskara jawéki ikábo ayorakin onanke. Jakopíra ea já bebon niax, jawe rakétanma ea yoyo ikai. Janribi jatíbi jaskara jawékibo onanketian ikonhaax, ja en yoiaibora joné winota jawékiboma iki.
27 ¿Ja profetabaon yoikani joiboki min ikonhai, apo Agripa? Enra ikonhai minra onanke ixon —akin.
28 Jaskáa Agripan yoia iki: —¿Minki shinannai, ishtonshoko yoixon min ea joi ikonhamati? —akin.
29 Jatian Pablon yoia iki: —Jaskara iken, ramabi iamaxon basi inonbi, mia apo itan jatíbi neno ikana, mia ninkataiboribi ea keska joi akairibi mato ipainon riki. Ikaxbi ea akana keskáakinribi, cadenanin nexakanama —akin.
30 Pablon jato jaskáa, ja apo wenita iki, jainoax ja joni koshi betan Berenice, itan jatíbi jain yakata ikáboribi wenitax, moa bokana iki.

31 Boax, jatonbiribi torotax yoyo iki neskákana iki: —Nato jonira, jakopi reteti jawekeska jakonma jawékibi akáma iki, ja kopishaman presoatira yamake —ikibo.

32 Jatian Agripanin Festo yoia iki: —Ja Cesareainxon joi benxoatin keenyamaa ikenra, moabires nato joni non píkokeanke —akin.

27

Roma jeman Pablo raankana

1 Jatian noa Italiain raanti shinanxon, Pablo betanbi wetsa presobo, jan jato bonon ixon, sontárobaon koshi *capitán Julio menikana iki. Ja iká iki, icha mai iboaa romamea apo betanbi iká sontárobo ikinai.

2 Jaskatax Adramitio repintiainoax, pishitaitonin noa nanékana iki. Ja wapóro iká iki, Asia main iká jemabotiibi taxna taxnakaini kaai. Jatian Aristarcoribi nobé kaa iki, ja iká iki Macedonia main iká, Tesalónica jemamea.

3 Nete xabáketian, Sidón ikain noa nokota iki. Jain ixon ja *capitán Julionin jakon shinanya ixon, Pablo jawen onanabo jato oinni kanon ixon raana iki. Já maxkata jawékinin jabaon akinkanon ixon.

4 Ja Sidónhainoax pishitax noa kaaitian, niweaban bechiteabi, ja Chipre nasi keebaini noa kaa iki.

5 Jainoax ja Cilicia betan Panfiliabi winobaini kaax, Miranko noa nokota iki, ja jema iká iki Licia main iká.

6 Jainoara ja sontárobaon *capitánman, Alejandríainoa wapóro Italiain kaai nokoa iki. Jatianra ja capitánman noa jain nanékiina iki, jaskataxa noa tekíkaini kaa iki.

7 Icha netera noa ishtomashoko kaa iki, jaskatira masábires meboi, Gnido jema keiba noa nokota iki. Jatian noa kaaikirikeax niwe koshi beaitianra, ja Creta nasi keebaini mayati kaax, ja Salmona keiba noa nokota iki.

8 Jatian masábires mehananbi ja nasi kexabi ochó kaax, ja Buenos Puertos akin akanainko noa nokota iki. Ja iká iki Lasea jema ochóma.

9 Moa icha neteira kaxon oinna, jenetiati ochóma ikax, kati onsá iketian, Pablon jato neskáakin yoia iki:

10 —Ninkákanwe jonibo, en oinnara noa kaabi kikin onsá itiki, jaskara ikenbi noa kaaitianra, wapóro bechonman jikimaa icha non neno boai jawékibo non bomati iki, jawekeska ikax noaboribi keyokanti atipanke —akin.

11 Ikaxbi jaskáakin Pablon yoiabi, sontárobaon capitánman, ja wapóro ibon joi betan ja wapóronin teetai capitánman joires ninkáxona iki.

12 Jatian jain noa taxnata repinti, jainxon matsi winómati jisáma iketian, oinxon shinankana iki, jain iamai, tanati ja Fenice repinti kaman nokóti. Ja iká iki Cretan westíora repinti, bari kaai mekayao itan bari kaai mexkaori aniparohoriti bechia.

Aniparomea jato niweaban aká

13 Jaskákenbi ja bari kaai mexkaokeax, niwe koshimashoko bei peokoota iki, jaskara oinnax jaton *ancla nebíbaini, ja Creta tenamanbi moa bokana iki.

14 Noa kakatainbi, niwe koshi bexon, noa jan kaai wapóro tsakaa iki, jawen jane iká iki Nor este.

15 Jaskáxon niweaban noa chitea, moa kati atipanyamaketian, niwen
ja wapóro ishto boaitian non bomaresa iki.
16 Jatian kaaira, ja Cauda janeya nasi pekáobi noa kaa iki, jao niwe
koshimatani ikaori. Jatianra ja maxko bote chirontameta, teebires
meexon non mapémaa iki.
17 Jaskáakin moa mapémaxonra, ja wapóro kaxkénaketian, kikinhakin
non risbikan neaa iki. Jatian ja Sirte janeya mashi benes tsakanaketian,
rakékin, ja toxbatai *ancla nenankana iki, jaskáaxon niwe bomareskana
iki.
18 Jatian moa nete xabáketian, ja niwe bebon koshibirespari iketian, ja
wapóroninmea jawékibo jeneki potakin peokana iki.
19 Jatian jawen kimisha nete itin, ja wapóro jayá niai jawékibo, moa
jeneki potakana iki.
20 Moa icha netebires bariamaa iki, wishtínbobi non yamé oinyamaa
iki. Jatian ja niweaba jeneyamaitian non shinanna iki, moa noa key-
otaires.
21 Jatian moa basiora jawékiama ixon, Pablon jato yoia iki: —Jonibó,
ja Cretainoax noa pishitamatianbi en mato yoia, ea ninkáxonhibataxa,
neskara jakonmabo noa winóyamakeanke, itan jawékiboribi jenekibo non
nepóyamakeanke.
22 Ikaxbi rama masá shinanyamakanwe, tsoabira mawáyamai, ja
wapóroresa ikai jikii.
23 Yaméra ja en tee axonai Diossenbi raana westíora ángel eki pikówanke.
24 Janra ea neskáakin yoiwanke: 'Rakéyamawe Pablo, miara ja icha mai
iboaa romamea apo bebonmeax yoyo iki kati jake, mia kopíresibira ja
mibé wapóronin boaibo, tsoabi Diossen mawámayamai', akin.
25 Jaskara iketian koshiakin shinankanwe jonibo, enra Dios ikonhai, ja
ángelnin ea yoiwana keskábo iti.
26 Ikaxbira westíora nasikira noa tsakati kaai —akin jato aká iki.
27 Jatian rabé semana ja Adriático janeya aniparon noa kaaitian, ja
wapóro niwen oke boxon neke boxon aabaina iki. Ja yaméra moa yamé
pochínikon, ja wapóronin teetaibaon onankana iki, moa mai kexa taxnati
bokanai.
28 Jaskáxon nemin meekana iki, kimisha chonka sokota metro, jatian
moa orichaa kaxon aríbakana iká iki rabé chonka kanchis metrores.
29 Jatian moa shanka tsakai kaai shinannax, rakékana iki. Jaskáxon,
jan wapóro tewanai chosko *ancla, ja wapóro poinkikirixon jenenko
potakana iki, abanon jan tewankin ixon. Jaskáaxon ishton netenon ixon
Dios yokákana iki.
30 Jatian ja wapóronin teetaibaon, moa jainoax jabáti shinankana iki,
jaskáakin shinanxon ja rebonkonia jan tewanmati ancla jene meran
raantiki paranax kaxon, ja maxko bote jeneki pakekana iki.
31 Jatian jaskákanaitian oinxon, ja sontároboyabi capitán, Pablon
jato neskáakin keshana iki: —Ja wapóronin teetaibo nenobi iamai
jabákanketianra jawekeskataxbi mato kishpintima iki —akin.
32 Jato jaskáa ja sontárobaon jan nexaa kabo xatekana iki, jatianra
maxko bote jenenko paketa iki.
33 Jatian moa nete xabáketian, jawékiatanikanon ixon Pablon neskáakin
jato yoia iki: —Moa riki rabé semana, jawemein noa winotai ixon masá
shinankin, maton jawékiayamaa.

34 Jaskara ikenra en mato yoiai, jawetanishoko moa pikanwe. Jaskatax maton yora koshiinakiranon ixon, neskara winotibira tsoabi mawáyamai —akin.

35 Jaskáakin jato yoitaanan, Pablon pan bixon, jatíbi jonibo bebonxon Dios iráke ataanan, ja pan tobaxon pia iki.

36 Jaskáaitian oinxonra, koshi shinantaanan, jabaonribi pikana iki.

37 Jatian ja wapóronin noa ikana iki, jatíbiainoax rabé pacha sokota chonka sokota joni.

38 Jatian moa kikinhakin jawékiax potóxon, ja trigobo moa jeneki potakana iki, ja wapóro keyátani toxbanon ixon.

Moa wapóro jikia

39 Jatian moa nete xabáketian mai oinxonbi, jawen janerin ixon, ja wapóronin teetaibaon onanyamakana iki. Ixonbi westíora paboro mashi kerakaya oinkana iki, jainxon shinankana iki, jain ja wapóro taxnanti.

40 Jaskáaxon ja wapóro tewanmaa *ancla nexaa kabobo xatekana iki. Jainxon jawen timón nexaaboribi expaakana iki. Jaskáaxon ja rebonkonia chopa panaaboribi keyaakana iki, jaskáakana mashioriakin ja wapóro niwen boá iki.

41 Ikaxbi ja wapóro niwen boá kaxon mashi tsakaax, jain tekeyanmeta iki. Jaskáketian ja wapóro poinkikiri bechonman tsakaxon, toeyona iki.

42 Jaskáaitian oinxon sontárobaon shinankana iki, nonoax jabakanaketian, jatíbi presobo reteti.

43 Jaskáati shinankanainbi, ja capitán keenyamaa iki, ja Pablo jato retemakashamai. Jaskáakin jato amayamaxon jato yoia iki, ja nonoti onanbopari jene tsakataanan boax mainko nokókanti.

44 Jainoax jatíribibo tablanin perakaax, itan wapóroninmea toxbatai jawékibaon perakaax bokantibo, jaskatax boax jatikaxbi mainko nokotax tsoabi noa mawáyamaa iki.

28

Malta nasin Pablo iká

1 Jatian jatikaxbi main nokotax mawáyamaxon, non onanna iki, ja Malta janeya nasinkaya noa iitai.

2 Jain ikana jonibaon noa kikinhakin noibaxon, ja oi bei matsi iketian, noa chii keteaxonkana iki, jatikaxbi noa jain yookanon ixon.

3 Jatian Pablon meshibo tsinkianan chiiki bepota iki. Jatian ja bepotainkoniax xanan aká jabati kakin, Pablo mekenki natexax rono jainbi pania iki.

4 Jatian jaskara oinnax, ja nasin iká jonibo jatonbiribi neskati yoyo ikana iki: “Ikon riki nato joni retemis, jishaman ja aniparomeax mawáyamakenbi ake, Diossen shinanxonatonin ronon natéxkin, ramara moa mawatai”, ikibo.

5 Ikaxbi mebiski ikin, chiiki ja rono Pablon potaa iki, jatian já jawebi chexayamaa iki.

6 Jatianra jonibaon shinankana iki, ramabishokora soo ikai, iamax mawára paketai ixonbo. Jaskáaxon basima manáxon oinkanabi, jawe iamaa oinnaxa, wetsa keskáakin shinanax yoyo ikana iki, nato jonira westíora dios iki, ikibo.

7 Jatian jabo ikana ochóma iká iki, ja nasin iká joni koshi Publion
mai, janra noa bixon kimisha nete senen, kikin jakonhakin ja maxkata
jawékibaon noa akinna iki.
8 Jatianribi ja Publion papa iká iki, yoná ayananbi jimin chixokan iki
rakata. Jaskara iken Pablo já oinni kaxon jaki orantaanan, ja isinai joni
mamepasa, benxoa iki.
9 Jaskáaketianra, ja nasin ikana wetsa isinai joniboribi, Pablo bex-
onkana jato benxoa iki.
10 Jatian ikonbiresi noki rarokin moa jawékibo menireskana iki. Jain
iiti moa kaai wapóronin noa nanetaitianra, ja non kakin jawékiatibo noa
menikana iki.

Roma jeman Pablo nokota

11 Jatian kimisha oxe ja nasin ikax, wetsa wapóronin noa naneta iki. Ja
wapóro iká iki, jainxon jenetia winómai baneta. Ja iká iki Alejandríainoax
joái wapóro. Ja wapóronin jane iká iki, jaton diosen janenbi akana, Cástor
betan Pólux.
12 Jatian kaax, Siracusanko noa nokota iki, jainra kimisha neteres noa
ikana iki.
13 Jainoaxa mai kexashoko iikainax, noa Regioain nokota iki. Jain noa
westíora nete iketian, niwe *surhorikeax bea iki. Jatian jainoax kaax,
jawen rabé nete itin Puteoliain noa nokota iki.
14 Jainoara jatíribi nobé joi akaiboribi non nokoa iki. Jabaon noa
westíora semanapari iti yoia, noa jain banékana iki, jaskati iikaini kaaxa,
noa Roma jeman nokota iki.
15 Jatian ja Romamea nobé joi akaibaon noa jain kaai moa ninkákana
iká iki. Jaskatax, ja Foro de Apio itan Kimisha Tabernas akin akanai
jemankonia noa bechii bekana iki. Bekanketian oinxon Dios iráke akax,
Pablo jawen shinan raroinakirana iki.
16 Jatian moa Roma jeman nokóxon, ja Pablo janbiribi imaxon westíora
sontárores koiranmaa iki.

Roma jeman Pablon joi yoia

17 Jain nokoibata moa kimisha nete ixon Pablon judíobaon joni koshibo
kenamaa iki. Jatian beax tsinkíkanketian jato neskáakin yoia iki: —
Nokon kaibobo, eara jawekeskataxbi nokon kaiboboki jakonmaatama
iki, itan nokon rekenbaon axékibira ea jakonmaatama iki. Ea jaskatama
ikenbira ja Jerusalénhainoa joni koshibaon ea presoakana iki. Jainxonra
ja romano joniboiba ea bokana iki.
18 Jatian jabaonra, kikinhakin yokáyona pekáo, ea píkokaskana iki, ja aká
kopíshaman ea reteti yamaketian.
19 Ikaxbira ja judío jonibo keenyamakana iki. Jaskákanaitianra ja icha
mai iboaa romamea apon, nokon ikábo yoixontin keenkin en jato yokata
iki, jain kaxon ja nokon kaibobo jato jakonmaati shinanyaxonma.
20 Jakopira mato oinkaskin, itan mato betan yoyo inoxon, en mato
kenamake. Ja noa *Israel jonibo jan manata *Cristo en yoiai kopí riki,
ea neno cadenanin akana —akin.
21 Jaskáaketian yoikana iki: —Mia jaskatabo yoii iká kirika wishábi
Judeainxon noa bemakanama iki. Westíora joi akai judíoninbira jainoax
joxon, mia jakonmaata jawékibo noa yoikanama iki.
22 Ikaxbi noara ninkákasai, min shinanbiribi. Nonra ninkáke, ja min
yoiai benáa joiki jatikaxbi jatíbiainoax jaki ramíkanai —akin.

23 Jaskara ikenra, westíora nete jaiba benoxon, Pablo yoikana iki.
Jatian moa nete nokóketian, icha jonibo jaiba bekanketian, yamékiri
peoxon yantánkamanbi, ja Diossen ikinaton jati joi jato yoia iki, jainxon
ja Jesúskiriakinbo, jato ikonhamati shinanna iki, ja Moiséssen esé kirika
meranxon, itan ja profetabaon wishani kirika meranxonboribi.
24 Jato jaskáa, jatíribibaon ikonhakanaibi, wetsabaonbiribi ikonhaaya-
makana iki.
25 Jaskatax ninkakananyamaxon ikonhayamai moa bokanaitian,
Pablon jato neskáakin yoia iki: —Akontibira ja non reken papashokobo,
Diossen Shinanman yoimaa *Profeta Isaíassen neskáakin jato yoinike:
26 'Nokon joniboiba kaxon jato neskáakin yoitanwe:
Ninkáxonbira, maton jawebi onanyamanoxiki.
Ayorakin oinxonbira maton ointi atipanyamanoxiki.
27 Nato jonibora moa jaton jointi chorishabo ikanai. Jaton pabíki kinira,
xepota keskábo iki; jainoax betita keskáboribira ikanai; jaskara
ixonra, ointi, itan ninkáxon onantiboribi atipanyamakanke; shi-
nanmeetax eiba bekanketian en jato benxomati ikenbi', iki ixon.*
28 Jaskara iketian, matonribi rama onankanwe, ja judíomaboribi jan
kishpinti joi jato yoitira ea Diossen raana iki. Jatian jabaonra ninkáxon
ikonhanoxikanai —akin jato aká iki.
29 Jato jaskáa, jatobiresbiribi join iananax, ja jatíribi judíobo moa
bokana iki.
30 Jaskatax Pablo jainpari inoxon, jato xobo kopíax jain rabé baritia
senen iká iki. Jain ixon jatíbi jaiba bekanaibo jato bia iki.
31 Jainxonra jato Diossen ikinaton jati joi jato yoia iki, itan ja non Ibo
Jesucristokiriti iká joiboribi jato yoia iki. Jatian jaskáakin jato yoiaitian
tsonbi jaweayamaa jakonhaxonres jato onanmaa iki.

* **28:27** Is. 6.9-10

ROMANOS
Roma jeman iká joi akaibo, Pablon kirika wishaxon bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, ja Jesucriston yonoti, enra akai nato kirika wishakin,
mato jain bomanoxon. Diossenra ea kenaxon, jawen joi yoiti raana joni
ea imaa iki, jaskáaxonra jawenashamanbiribi ea imaa iki, ja kishpinti
jakon joi en jato yoinon ixon.
2 Ja joira, moatianbi Diossen jawen shinanman yoyo ikai jonibo jato
wishamanike.
3 Ja joi iki jawen bake Jesucristo yoii iká, ja iki non Ibo, jara noa keska
joniribi iká iki, jaskara kopí riki ja apo David ipaoniton rarebo ikax,
jawen chiní bake.
4 Jara mawákenbi, Diossen jawen atipana koshín jirimaa iki, jaskataxa
onantibires baneta iki, ikon Diossen bake ikax, já keskaribi atipana
koshiya.
5 Ja Jesucristo kopíres iki ea jaskara iti jisáma ikaxbi, jawen raana
joni ea iká. Jaskara kopíra, jawen tee en axonai. Jara keenai jatíbiainoa
jonibaon nato joi en yoiaitian ninkaxon ikonhaax, jawen keena keskati
jakantinin.
6 Matoribira jaskáakin Jesucriston kenaa iki, jawenabo inon ixon.
7 Jaskara kopíra en mato yoiai, jatíbi ja Roma jeman ikábo, matora
Diossen noike. Jaskáakinra jawen jonibo inon ixon, mato katota iki. Ja
non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, noixon mato akinboresbanon,
jaskatax mato jakonax jakanon ixon.

Pablon Roma jeman kakaskin shinanna

8 Wetsa joibo yoiamatianbira, en mato yoiai neskara: Wetsankobo
kaxonra, en ninkatai, mato moa Cristo ikonhaax jakonbires ikaibo
yoikanaitian, jaskara kopíra, ea Criston akinna iketian, mato kopi en Dios
iráke akai.
9 Ja en tee axonai Diossenra onanke, mato shinankin jatíbitian mato
kopi en já yokataibo. Jawen Baken joi yoikinra en akai, kikinni nokon
jointiabi keenshamantaanan jato yoikin.
10 Jakopíra oranaitiibi en Dios yokatai; min keen iketian, ea jatoiba
raanwe, en jato oinni katanon, akin.
11 Mato oinni kakáshorakinra, akai en jaskáakinbo orankin, kaxonra en
mato akinti shinannai, mato bebonbires Cristoki koshikanon ixon.
12 Jain kaxon enbicho mato akinti yoiima riki ea, matonribi akintin-
inra ea keenai, jaskati akinannanira, noa jatikaxbi bebonbires Cristoki
koshikanti iki.
13 Ikaxbi neskara jawékira en mato onanmakasai, ebé joi akaibó. Enra
ake ichaakin mato oinni kakaskinbo shinankin, ikaxbira ea kati atipa-
nyamaa iki, meskó atikoma jawékibaon katikomaaka. Nokon shinan riki,
ja wetsankoniabo en akinna keskáakinribi mato akinti, jaskatax matoribi
kikinni shinan koshikanti kopí.

14 Enra shinannai, nato joira en jatíbi jonibo yoiti jake ixon, ibanon
kirika onan iamax kirika onanma, jainoax kikiman shinanmeetaibo itan
kikinmashokoakin shinankanaiboribi inonbi, iki ixon.
15 Jaskara kopíra, kikinbiresi ja Roma jeman ea kakasai, jaskatax
kishpinti ikon joi, matoribi yoiti kopí.

Benájoi, Diossen atipana koshi

16 Eara rabinyamai, nato benájoi jato yoitinin, Diossen atipana koshi
iketian, jatíbi ja ikonhaax jaki koshiaibo kishpinmeekanti kopí. Nato
joira judíobaonpari ninkata iki, ramara ja judíomabaonribi moa jatíbiainxon
ninkákanai.
17 Nato benájoinra noa onanmai, ja ikonhaketianres jato Diossen
ochaoma keskáakin imai. Já ikonhatires iki, jaskara yoiira ikai Dios
jawen Wishá meran neskati: "Ja ochaoma keskáakin en imaabora, ea
ikonhaa kopíres jatíbitian ebé janoxikanai", iki.

Jakonma jawéki akaiboki Diossen jaskara shinannai

18 Diossenra akai naikanxonbi, jawebi ikonhayamakin meskó
jakonma jawéki akí já joniboki jawen siná shinan pakekin. Jakonma
jawékibores akin, wetsabaon Diossen ikon jawékibo onankanti ikenbi,
jato atikomaaxonai kopí.
19 Ja jonibora moa kikinhakin Dios onannaxbi ikanai, Diossenbi jato
onanmaa kopí.
20 Jakopira jishtima ikenbi, non Dios onanti atipanke, jatíbi jawékibo
jan joniaka oinxonres. Jakopira rama non onanke Diossa jake ixon,
nato nete jan akábo oinxonres, jawen atipana koshira jawetianbi
keyóyamanoxiki. Neskara kopíkayara inóxiki, ja jatíbi jakonma jonibo moa
jaki paranati yama.
21 Jaskáakin Dios onanxonbira, ja Dios rabiti keskáakinshaman rabia-
makana iki. Jato jakonhaa kopíbi, iráke ayamabobikana iki. Jaskara
ikaxa onanma jonibo keskábanékana iki. Jakopira, ponté shinanti
atipanyamaax, jaton shinan onantimatax, benota keskábo ikana iki.
22 Jabora ikana iki, jatíbi jawéki onannaton shinanmeeti, ikaxbi jakon-
hakin shinanti onanmabo ikana iki.
23 Jaskáakinra akana iki ja koshi shinanya itan jatíbitian jaa Dios rabikin
jenetaanan, jatonbi aresa diosbores rabikin, jaskáakin akanabo iká iki,
mawata joni jisáakin, noyai yoina jisáakin, jainoax meskó yoina jisáakinbo,
itan rono jisáakinboribi akana.
24 Jatian moa jaskákanai oinxonra, Diossen jato oinresa iki, abákanon,
jaton keena jakonma jawékibores akin, ixon. Jato jaskáara, meskó
jakonma jawéki inonbi, areskana iki; jaton shinan ramitabo ixon.
Jaskarabo akinra, meskó rabinti jawékibiresbo wetsabo betan akana iki.
25 Ja ikon Dioskaya ikonhakashamataanan, janso jawékibores ikon-
hakana iki, jaskáakinkaya ja Diossen joniaka jawékibores rabikana iki;
jatian jan jatíbi jawéki aká Dioskaya rabiamakana iki. Jakaya riki, ja non
jatíbitian jeneyamakin rabiti. Jaskarakaya ibanon.
26 Jaskákanaitianra, moa Diossen jato oinresa iki, abákanon, jaton keena
keskábores akin ixon. Jakopira, moa rabínbobi keyóxon, bebonbires
jakonma jawékibo akana iki. Jaskatira ikana iki, ja ainbobo moa jaton
bene amai jenetaanan, jabé ainbobo betanbi ianannani.
27 Jatian benboboribi ikana iki, moa jaton awinbo akí jenetaanan, jabé
benbobo betanbi ianannani. Jaskákinra rabinti jawékibires akana iki,

jaskarainoaxa rama jaton jakonma jawéki aká kopibi, jaton yora masá tenemakanai.
28 Jaskakanaitianra, Diossenbi jato jenea iki, moa tsonbi ja ikonhayamakanai oinxon, abákanon, jaton jakonma shinanman amaa, meskó ja atima jawékibobi akin iki ixon.
29 Jaskara kopíra, ja jonibo meran, moa jaton jakon shinan yamaax, jakonma jawéki ati shinanyares ikanai. Jaton shinan riki, jatobicho icha jawékia iti, wetsabo akinti shinanhoma ikax, jato ramiati shinanyares; wetsabo jawékiatai oinnax, jatoki jakonmaataibo; retemisbo; koshin rabitaibo ikax, timamisti shinanyaresbo; jato meskóaxon paranaibo; iorabiresi jakonma jawéki akí axeabo, itan wetsaboki meskó joi keshaibo.
30 Wetsaboki ramíkin jato jakonmaakin yoiaibo; Dioski shiroaibo; onsatanyamakin jakonmanin yoimisaibo; jawéki akáx jan rabitaibo; jaskáaxon jato jakonmaati shinan pikoaibo; jaton anibaon joi ninkáxonkashamai yoitimataibo.
31 Tsonbi shinan menitinin keenyamabo, jaskara kopí jato yoyo iká jawékibo senenhayamabo; moa noibamisti shinanhomabobi ikanai; jakopi jakonma jawéki iketian, jakonhaxon benxoati shinanhomabobi ikanai; jaskara ikax moa jato onísati shinanhomabobi ikanai.
32 Jabaonra moa onanke, ja jakonma jawéki akaibora mawákanti jake, iki Dios yoyo ika joi. Jaskara onanxonbira; jakonma jawéki akin jeneyamakanai. Jaskatira ikanai, wetsabaonribi jakonma jawéki akaitian oinnax, kikinni jan raroi.

2

Diossenra jaton aká jawékishamanbores jato yoixonai

1 Jaskara kopíra, ja jakonma jawéki akanai ointaanan, jato jakonmanin yoinnai ikax, miaribi jawe keskataxbi ikama keská iti atipanyamake. Ibanon tsoabires, jaskáakin jato yoiira, matonbinix mato yoikaatai, ja akanai jakonma jawékiboribi akai ikax.
2 Ikaxbi nonra onanke, ja jaskara jakonma jawéki akí jakanabora, jato Diossen masá tenemati jake, akonkana iketian.
3 Jaskara iken, wetsabaon akai keskáakin jakonma jawékiboribi akai ikax, eara Diossen jaweayamanoxiki, ixon shinanyamawe. Jatíbi jaskarabora, jato castiganoxiki.
4 Ramara, jaweayamaparikin mia manaboresai, min jakonma jawékibo moa jenenon ixon. Mia jaskáabira, min akai jawemabiakinres shinankin. Ja Diossen mia noixon jaskáaira, moa shinanmeetaanan, min jakonma jawékibo jenenon ixon, mia jaskai iki.
5 Ikaxbi min keena keskáres akai ixonra akai ja Diossen yoia jawékibo min ikonhakashamakin. Jaskáakinra, minbi jan castigameti jawéki akí mia iitai. Diossenra jatíbi jonibo castiganoxiki moa jato jaskáati nete nokoketian.
6 Jatianra Diossen anoxiki, jatíbi jonibo jaton aká jawékibo senenribi jato kopíapakekin,
7 jawen jatíbitian jati netenkora, jato jikimanoxiki, ja Diossibakea jakon jawéki biti shinannax itan jatíbitian jabé jati shinanxon, jakon jawéki akin jeneyamaa jonibores.

8 Ikaxbi, ja Diossen joi ikonmanin yointaanan, jakonma jawéki akí
yoitimataibora, kikinbiresi jatoki sinátaanan, Diossen jato castiganoxiki.
9 Jatíbi jakonma jawéki akaibaonara janoxiki, onitsapiti itan masá
meeti jawékibo. Rekenparira inóxiki judíoboki, jainoax iti jake ja
judíomabokiribi.
10 Jatian, jakon jawéki akábora, jan raroti jawékibo jato Diossen meni-
noxiki, jainxonra kikin joni jato imanoxiki, jaskáaxonra jato jakon-
shaman jamanoxiki. Judíobo itan judíomabo inonbira jato jaskáanoxiki.
11 Diossenra noa meskó joniboakin oinyamai. Jan oinnara, noa senen-
bires iki.
12 Jaskara ixonra, Diossen anoxiki, ja Moiséssen wishani esé onanya-
maax ochaabo ikenbi, jato castigankin. Jatian ja Moiséssen esé moa
onannaxbi ochaabora, ja esekan jaskáati yoiai keskáakin jato cas-
tiganoxiki.
13 Jaskati janoxonmabi ja esé ninkáresaibora, Diossen jawekeskaxonbi
ochaoma keskáakin jato oinyamai, ja ninkaxon senenhaiboresa anoxiki,
jato ochaoma keskáakin oinkin.
14 Ja judíomabaonra, jawetianbi ja Moiséssen esé onanyamakana iki,
ikaxbi jabaonra, moa onanna iká iki, jaweratorin jakon itan jakonma
jawéki ixon, Diossenbi jaton jointiain, jaskara shinanbo jato axona kopí.
15 Jaskara kopíra, jabaon jakonma axon onannai, enra jakonma ake
ixon, jatian jakon jawéki axon, onanribikanai, enra jakon jawéki ake
ixon, jaskara shinan jato meran jaketian. Ja jato meran iká shinanmanra
anoxiki jato yoikin, miara jakon joni iká iki, iamaxon, miara jakonma
joni iká iki, akin.
16 Jatora jaskáanoxiki moa Diossen jatíbi jonibaon joné jawékibo, Cristo
meranxon jato jishtiaxonti nete nokóketian, jatianra inóxiki, ja jakon joi
meran en yoiai keskati seneni.

Judío jonibora, Moiséssen esé kirikaya ikanai

17 Miara ikai judío jonishaman ikax, janshaman rabiti, jaskatira ikai
ja eséki mia koshii, jaskara ixonra min shinannai eara Dios betan jakon-
bires jake ixon.
18 Minra onanke, jawekeskati mia jatinki Dios keenai iki ixon, jainxon
jakon jawékibo atiribi min onanke, jaskara esekan yoiai jawékibo bake-
tianbi mia onanmakana kopí.
19 Jaskara ixonra min shinannai, ja shinan meran benchebo ixon
onanyamaresaibo, jaskatax Diossiba nokóti bai jato onanmati. Jaskatira
ikai mia minbixbi, ja yamé meran já jonibo, jan tenai joé keskaraton
shinanmeeti.
20 Min shinan iki, ja onanma jonibo jaskatax jati jato onanmati,
jainxon bakeboribi eseanan jato onanmati. Ja esekan ikon jawékibores
yoiaitian onanxonra, min jaskáakin shinannai.
21 Rama iki moa mia wetsabo eseai ¿Jawekopíki jato eseamatianbi,
minbixparikaya mia esekaayamai? Mia iki jato yometsotimaakin eseai
¿Jawekopíki jaskáakin jato eseibi miaribi yometsoai?
22 Min yoiai, wanoya itan benoya ixon wetsa betan yorantima.
¿Jawekopíki jaskatibi mia teamisai? Jainoaxibi mia ikai, jatonbi aká
jawéki rabikantin keenyamai. Jaskatibi mia ikai, ja Dios rabiti xobo
meranoa jaskara kopí, jawékibaon yometsoi.

23 Jainoaxibi mia ikai, ja esé kirikaya ikax, kikinhakin onannatonshaman rabiti, jaskákinbira, ja esekan yoiai jawékibo min senenhayamai, jakopira min Dios jakonma ninkakamai.

24 Itixbira Dios ikai, jawen joi meran neskati: Mato judíobo jakonmai jaa oinxonra akanai, joi ayamai jonibaon, Dios jakonmanin yoinkin iki.

25 Kikin jakonra iti iki, judío joni ikax Diossen esé senenhai noa jaa, jatianra iti iki ikontibi noa non jakina rebichi xatéyabo. Ikaxbi ja esé senenhayamai mia jaaxa, mia Diossen jonima ikax, yankabires min jakina rebichi xatéya iki.

26 Ikaxbi jawetianki westíora jonin, judíoma ixonbi, ja Diossen esé meran yoiai keskáshamanbo senenhaxonai, jatianra jaton jakina rextéoma ikenbi, Diossen moa jawen joni jato imai.

27 Jaskara kopíra anoxiki, ja judíoma ixonbi, Diossen esé senenhai jonibaon, mato ja jawékibo yoixonkin, matokaya ja esé kirikaya itan maton jakina rebichi xatéyabo ixonbi, senenhayamakanai kopí.

28 Judío joni ikaxbicho itima riki, Diossen joni iki, jainoax non jakina rebichi jato xatemaaxbichoresa noa iamaribai Diossen bake iki.

29 Ja ikonshaman Diossen jonibo riki, jaton jakonma shinanbo moa jenetaanan, jawen esekan yoiai keskati jakanabores. Diosra tsoaborin jaton jakina rebichi rextéyabo ixon, jato benai iiamai, jara keenai, jaton jointi meran moa jakonma shinan yamaax, moa nekebi jakoni jakana jato ointinin. Jaskara ikana oinnaxa, kikinni jaton benekin, jakon jonin jato Diossen rabiti iki, maton jato jaskayamainbi.

3

1 Jatian ramaki ¿Jawe jakon jawékirin noa judío joni iti? ¿Jawe jakon jawékiki non biai non jakina rebichi jato xatemaxon?

2 Icha jawéki kopíra noa judío joni iti jakon iki. Rekenpari iki, noaakin shinanxon Diossen jawen esé jato wishamani iketian.

3 Jaskara ikenbira, ichaxon ja esé senenhayamakana iki. Jatian ¿Jaskáakin senenhayamakana iketianmein, Dios jawe ikai? ¿Janribimein jato yoini jawékibo moa jato betan senenhayamashokoai?

4 Akáma, jara jaskarama iki, jara nato netemea jonibobiribi iki jansobo, ja Diossenra jatíbi jawen yoia jawékibo senenhai. Jaskara yoira ikai jawen Wishá meran neskati:

"Jatíxonbira onannoxikanai ja min yoiabo ikon, jaskara kopíra min jatoaresnoxiki, ja koshibo bebonxon mia joi yokákanabo ikon iketian", iki.

5 Ja jakonma jawéki non akainkora Dios onanti ikai atibi keskaakin jaweki akai, jaskara ikenbi noa iti iki: ¿Jaweatiki akai ea Diossen castigankin en jakonma jawéki akaitian, jaskara ikaxa Diossibi iki jakonma, noa jaskai kopí? iki. Jara jakon shinanma iki.

6 Ikonkon jaribi jaskara ixonra, jawekeskaxonbi ja non ocha akaibo noa Diossen yoixontima iki.

7 Jatian ea jansoaitiankayara jishtiai, Diosbichores ikonman rabikanai, jatíribi matobaonra shinanbirakanai ¿Jawekopíkayaki ea Diossen ochayatonres yoinnai?

8 Jaskati yoyo itira jakonma iki. Jaskati ikanai jatíribibo jakonma jawékibores anon akanwe, jaskáaxonra non jakon jawékibo nokotiki iki,

jaskara jawékiboronki en jato onanmai iki ikanai jatíribibo ea jakonmakin yoii. Jaskati yoyo ikaibokaya, riki ikonkon Diossen jato castigantibo.

Tsoa jonibira ocha ayosma yamake

9 Ramakan maton jawekeska shinannai, ¿Noa judíoboki iórai jakon jonibo ikax, ja judíomabo xewina jakon iki? Ikáma. Enra moa mato yoia iki, jatíbi jonibora ochan iboabobires iki ixon, judíobo itan judíomabo inonbi.

10 Wishá meranra ikai neskati:
"¡Westíora jonibira jakon yamake!

11 Tsoabira yamake Diossen joi ninkaxon kikinshamanhakin onanti shinanya.
Tsonbira Dios benati shinanyamai.

12 Jatikaxbira, jakonma jawéki akí jakanabobires iki.
Jatíxonbira jakonmabires jawéki akin, jakon jawékibo ramiakana iki.
¡Tsoa jonibira yamake, jakon jawéki akí jaa!
¡Westioratanibira yamake!

13 Jaton teton riki, jan jakonma jokonai ikax; mawá kinni kepenmeeta keská.
Jaton jana riki jan iorai jansokanai jawéki.
Jaton joi riki ronon natexa keská moka.

14 Jaton kexá iki, sinatax jan jakonmaibo yoyo ikin jato ramiatires.

15 Jaskáaxon ishtonbires joni reteti shinanboresa akanai,

16 jawerano inonbi kaxonra, jato ramiaxon, jakonmabires jato imakanai.

17 Jabora jato noibaxon akinti shinanhoma ikax, jakoni jati onanmaboribi ikanai.

18 Dioskira rakéyamakanai", iki.

19 Nonra onanke, jatíbi ja esé meran yoiaibo riki, ja esé chibanaibaonares, jaskatax ja jaton akábo jato Diossen yoixona, jatikaxbi já bebonmeax netékanti kopí.

20 Jaskara ikenra, en jatíbi esébo senenhaa kopíra ea Diossen ocha ayosma keskáakin ointi jake iki, tsoabi iti atipanyamake. Ja eséra jan noa jaskara akáx noa ochai jawékibo noa onanmaires iki.

Cristo ikonhaax, ocha ayosma keská noa iti

21 Diossenra noa onanmaa iki, jawekeskaxonki ocha ayosma keskáakin noa jan oinnai ixon. Jara non onanna iki, Moisés itan *profetabaon, jaskara yoipaoni iketian.

22 Ja non Ibo Jesucristo non ikonhaketianra, Diossen noa ocha ayosma keskáakin oinnai. Ibanon tsoabires inonbi.

23 Jatikaxbira ochakana iki, jaskara kopíra moa Dios betan iamai, ochókana iki.

24 Jaskara noa ikenbira, ja non Ibo Jesucristo non ikonhaa kopíres, Diossen jakon shinanya ixon, noa noibataanan, jawe kopímabi, noa xabáa iki. Jakopíra jakon jonibo keskáakin, noa jan rama oinnai.

25 Diossenra aká iki jawen bake Jesucristo non toan mawámakin, jawen jimi chikotaton, non ocha akábo noa shinanxonyamanoxon. Jaskara kopíra rama noa ikai, non Ibo Jesucristo ikonhaxes non ochankoniax noa xabakaati. Neskara jawéki aketianra non Dios onanna iki, jawen yoia jawékibo jan senenhai. Jakopira ja moatian non ocha akábo noa shinanxonyamaa iki.

26 Jatora jaskáa iki, ja Dios ponté shinanya ixon, ja Cristo ikonhaibora
jato ochaoma keskábo imai.
27 Ramakan non jawe yoiai ¿Eamein itiki rabiti, ja esé senenhaax
kishpinmeeta riki ixon shinannax? Ikámabobi. ¿Jawekopí? Ja non esébo
senenha kopíma, Jesucristo ikonhaa kopíres iki.
28 Neskáaxonra moa non onankin senenhake: Ja Cristo ikonha kopíres
noa Diossen ocha ayosma keskáakin oinnai. Ja iki ja esé senenhakin non
jakon jawékibo aká kopima, non ikonhaa kopíres.
29 ¿Jatian ja Dioski judíobaonabichores ikax, moa wetsabaon Diosma iki?
Ikama, jara jatíbi jonibaon Diosribi iki.
30 Westíorabicho riki Dios, janra akai jaton jakina rebichi xatéyabo itan
jaskaramabo inonbi moa Cristo ikonhaax jaki koshikanketian, jaton
ochabo soaxontaanan, ocha ayosma keskáakin jato oinkin.
31 Jatian jaskara ikaxki ¿Ja non senenhati esé, moa jawemabi iki, ja
Cristo ikonha kopíres noa kishpinmeeti ikax? Ikama, jaskarama riki,
ja Cristo ikonhaax jaki koshixonresa non ati atipanke, ja esekan yoiai
jawékibo senenhakin.

4

Abraham Dioski koshia

1 Rama oinnon akanwe, jawekeska jawékiboki iká iki, ja non reken
papa Abrahamman, ja ikonhaax kishpinti jawékiainoa onanna ixon.
2 Shinankanwe, Abrahamman jakon jawéki aká iketian, Diossen ocha
ayosma keskáakin oinna ikaxa, itixbi ikeana iki já jaskaraton rabiti, Dios
bebon jaskara ikenmabi.
3 Wishá meranra ikai neskati:
“Abrahamra iká iki Dios ikonhataanan, jaki koshia. Jaskataitianra,
Diossen jawetianbi ocha ayosma keskáakin oinna iká iki”, iki.
4 Jatian ja westíora jonin jakon jawéki akí teexon kopí biaira, yanka
menikanaima iki. Jara tee aká kopi menikanai jawékibo iki.
5 Jatian ja ocha ayosma keskáakin jato Diossen imati ikonhaira, Diossen
moa ochaoma keská imai, já ikonhaax jaki koshiketianres, jato jaskáanon
ixon jakon jawéki akana ikenmabi.
6 Davidkanra yoinike, ochayabo ikenbi ocha ayosma keskáakin
Diossen oinna jonibo, raroshaman ikanti.
7 Jaskara yoiira inike neskati:
“¡Diossenra raroshaman imati iki, ja jakonma jawékibo aká ikenbi, moa
shinanxonyamakin, Diossen jato ocha soaxonabo!
8 ¡Jonira kikini rarotiki, jatíbi jawen ochabo moa Diossen shinanxonya-
maitian!” iki inike.
9 ¿Ja jaton jakina rebichi xatéyabo iamax ja xatéomabobicho iti yoiiki
iká iki jaskati? Jaskara kopíra non moa yoike, Diossen oinna iká iki,
Abrahamman kikinhakin ikonhaa, jaskáaxon jakon joni keskáakin ointi
kopí.
10 Ikaxbi ¿Jawetianki jaskara onanna iki? ¿Jawen jakina rebichi xateama-
tianbi? Iamax; ¿Moa jawen jakina rebichi xatea pekáoki aká iki onankin?
Akámatianbira onanna iki.
11 Moa jaskáa pekáora, Abraham jawen jakina rebichi xatexonkana iki,
ja ikonhaax jaki koshia iketian moa Diossen jawetianbi ocha ayosma
keskáakin imaa onanti inon ixon. Jaskarainoaxa iká iki ja Abraham jatíbi
jaton jakina rebichi xatéoma ixonbi; Dios ikonhaax jaki koshiaibaon

papa baneti. Jakopira rama jaboribi Diossen ocha ayosma keskáakin oinnai.
12 Jainoax Abrahamribi iki, ja jaton jakina rebichi xatéyabo ikaxbi, Dios ikonhaax jaki koshia judíobaon papa. Jaskáakinra jabaon, jawen jakina rebichi xatexonkanamatian Abraham ini jawékiribi chibani iikanai.

Diossenra jan anoxon yoiabo senenhai

13 Diossenra jawen chiní bakeboyabi Abraham yoia iki, jatiobi nato nete iboamanoxon. Ja jaskáakin yoia iká iki, jawen esébo senenhaxona kopí akáma, janra jaskáa iki, ja ikonhaax jaki koshia iketianres.
14 Jatian jatíbi jawen esébo senenhaketianres, noa Diossen jawen yoini jawékibo meniti iketianra, noa yankabires já ikonhaax jaki koshiabo ikeanke. Jatianra noa jaskara imanoxon yoini joiboribi, jawemabi ikeanke.
15 Ja esébo senenhayamaira noa castigameti jake. Ikaxbi ja esé yamaketianra, non onanyamakeanke, noaki ochai ixon.
16 Jaskara ikenra, ja Diossen jaskara imanoxon Abraham yoini jawékibo, jawen chiní bakebaonribi nokoti kopí, moa Diossen jawe kopíbi jato yokáyamaa iki, ja ikonhaax jaki koshitires iketian. Jaskara jato imanoxon yoinira, ja esé senenhaibaonabichoma iki, jara ja Abraham iní keskati jawen joi ikonhaax jaki koshiaibaonaribi iki. Jaskataxiki, ja Abraham jatíbi Diossen joi ikonhaibaon papa baneta.
17 Jaskara yoiira ikai jawen Wishá meran neskati: “Enra mia imaa iki, icha jonibaon papa iti”, iki. Ja riki, ja Abrahamman ikonhani Dios, ja Dios iki jan mawábo jirimai itan yamaa jawékibobi joniai.
18 Moa jaskataxshaman manati yamakenbira, já ikonhaax Abraham manata iki, jaskataxa, jatíbiainoa icha jonibaon papa baneta iki. “Jaskatira kainoxiki, ja min bakebaon chiní bakebo”, akin Diossen yoini keskatishaman.
19 Ja Abraham iká iki, moa pacha baritiayabira. Jaskara kopíra iká iki, moa yosi ixon bakeati jisáma. Jatian jawen awin Sara iká iki moa jaskáribi, ja rabébi iká iki, moa mawáti ochóma. Jaskara ikaxbira, Diossen yoia iketian ja ikonhaax, Abraham jaki koshii jenéyamaa iki.
20 Jaskara Diossen imanoxon yoiara, meskóakinbo shinanyamakin, ikonhaa iki, jaskayamaikayara jawen shinan bebonbiresi koshia iki. Jaskáaxonra jan Dios rabia iki.
21 Diossenra, jawen atipana koshín jatíbi jan yoiai jawékibo atipanke ixon shinantaanan.
22 Jaskáakin já ikonhaax jaki kikinni koshia iketianra, Diossen ocha ayosma keskáakin Abraham oinna iki.
23 Ja Diossen, ocha ayosma keskáakin Abraham oinna, jawen joi meran yoiaira, jabicho jaskara imaa yoii ikama iki.
24 Noaribi jaskara iti yoiira ikai jawen joi meran jaskati. Jakopira noaribi Diossen ocha ayosma keskáakin ointi atipanke, ja non Ibo Jesucristo mawákenbi Diossenbi jirimaa non ikonhaketian.
25 Jara non ochabo kopí, mawata iki, ikaxbi jiriribia iki, noa ochaoma keskábo imati kopí.

5

Jaskarainxon noa Diossen noia non ononna

1 Ja non ikonhaa kopíresa, noa Diossen ocha ayosma keskáakin oinna
iki. Jakopira, rama noa Dios betan jakonbires jake, non Ibo Jesucriston
noa akinna kopíres.
2 Ja Ibo Jesucristo non ikonhaa kopíra, noa Diossen bebonbires jakon-
haa iki. Jaskara kopíra, rama noa wetsa keskabo shinanyamai, noa
raroshamanres ikanai, Diossen jawen neten jakintinin manatax.
3 Jaskara jakon jawéki kopíbichora noa raroyamakanai, noara rarorib-
iai, jakonma masá tenetiboribi nokoibi, jaskarainxonra non onannai,
jaskáaxon jakonma masá teneti jawékibo non wínoti.
4 Jaskarabo tenexon winoaxa; bebonbires koshi shinanya noa ikai,
jatian jaskara koshi shinanmanra, bebonbires manátia noa imai.
5 Jatian jaskati noa manatara, yankama iki. Jawen Shinan noa Diossen
meniatonin, non jointibo, jawen noimisti shinanman noa tsaimaxona
kopí.
6 Jaskáshamanax moa nonbix noa kishpinmeeti atipanyamaa ikenbira,
Diossen jaskáati shinanni nete nokoketian, Cristo noa kopi mawata iki,
noa jakonmabo ikenbi.
7 Itibiresma riki, wetsa joni retekanaitian, jaon toan mawáti. Nin
jakon shinanya jonin toanbira noa itima iki. Irabirati atipanke, jan
jakonhapachoai joni iketian, tsoabires jawen toan mawati.
8 Ikaxbi, Diossen noa noiara non onanna iki, noa ochayabo ikenbi,
jawen Bake Jesucristo jan raana joáx, non toan mawáketian.
9 Cristonra, non toan mawáxon, jawen jimin non ochabo noa soaxona
iki. Jakopira rama moa noa ochaoma keskábo iki. Noa jan jaskáa ixonra,
atixonbi noa anoxiki, jatíbi ochaya jonibo, moa Diossen jato castiganti
nete nokóketian, noa jaskarainoa xabáakin.
10 Diossenra aká iki janbix keentaanan, noa jawen rawibo ikenbi,
jawen Bake non toan mawámataanan, jakiribi jabetan jakonbires jatiakin
noa banémaribakin. Itixbira inóxiki, noa já kopires kishpinmeeti, moa
jakiribi raeanana ikax.
11 Noa neskatabichoma iki, ja Ibo Jesucristo kopíra noa Dios betan
raroshaman ikanai, ja Jesucristo kopiresa noa rama jakiribi Dios betan
jakonbires raenanai.

Adán betan Criston jaskara imaa

12 Ja westíora joni ochaa kopíshamanra iká iki, nato neten ochati
peokooti, jaskarainoaxa jatíbi jonibo mawati peokoota iki, moa jatikaxbi
ocha akanabobires ikax.
13 Ja esé yamaatianbira, nato neten moa ocha jaa iká iki. Jatian ja esé
yamaketianra, ocha akanabo jato yoixontikoma iká iki.
14 Jaskara ikenbira, ja Adán ikainoax peokootax, Moisés japaonitonin
senen, jonibo ochaax mawákana iki. Jatiribibora, ja Diossen atima yoiabi
akáx Adán iní keskati ochaaxmabi ikana iki. Adán riki ja ramakaya joti
Cristo keska.
15 Ikaxbi ja Adán ochaketian iní keskama riki, Diossen jawen jakon
shinanman noa akinna. Westíora jonin ocha kopíra, icha jonibo shinan
meran mawatabo ikana iki. Ikaxbi ja westíora joni kopíres noa Diossen
jawen jakon shinanman, jawe kopímabi noa jakonhaara, bebonbires
jakon iki, jan jatíbi jonibo jakon imati ikax. Ja iki non Ibo Jesucristo.
16 Ja westíora joni ochani jawékira, rama noa Diossen noixon noa
menia jawéki keskáma iki. Adán ochaa kopíra moa noa castigametiresbo

ikana iki, ikaxbi rama ja noa Diossen ocha soaxonai jawékininra, kikin ochayabo ikenbi, noa ochaoma keskábo imai.

17 Ja westíora joni ochani kopíra ikai, nato neten jatíbi jonibo mawáti. Ikaxbira noixon jawe kopímabi, ochaoma keská jonibo noa Diossen imaa iki. Jabora jakon netenko jatíbitian jaai bonoxikanai, westíora joni kopíres, ja iki Jesucristo.

18 Jaskati ja Adán ochaatonin, jatíbi jonibo moa masá tenetiain katibobires imani keskáribiakinra, Jesucristo ochaoma ixon, jato ochaoma keskábo imai, jatíbitian jakánnon ixon.

19 Onantiakin yoia; Ja westíora joni Dioski yoitimani kopíra, jatíbi jonibo moa ochayabobires banékana iki. Ikaxbi, ja Jesucristo yoitimayamani kopíbiribi, rama icha jonibo ocha ayosma keskábo ikanti jake.

20 Ja eséya moa noa iketianra, ja non akai ochabo kaita iki. Ikaxbi jaskati ja ochabo kaita ikenbira, noa jaskáati jisámabo ikenbi, Diossen jakonhamisti shinanbiribi bebonbires kaita iki.

21 Ja ochaax jonibo mawákanai keskáribiira, ja jakon shinanya ixon, ocha ayosma keskáakin noa Diossen imai, jainxon jati neteribi noa meniai, ja non Ibo Jesucristo kopíres.

6

Bautismonin noa Cristo betanbi mawatax jiria keskábo imai

1 ¿Jaskara ikenki non jawekeska shinannai? ¿Noamein ocha ocharestiki, ibanon ja Diossen jakon shinan bebonbires kaiti ixon?

2 Ikama, jaskara shinanyamanon akanwe, nonra ja ochabo moa Cristo betan mawákin kachianbaina iki. Jaskara kopíra jakiribi jaskara ochabo akí noa moa iiti atipanyamake.

3 ¿Matonki onanyamaa ja Cristo ikonhaax noa bautizameeta ikax, moa noa jabetanbi mawata keskábo?

4 Jawen janenko bautizameeta ikaxa, noaribi moa Cristo betanbi minmeeta keská baneta iki. Jatian ja Cristo mawákenbi Diossen jirimaa keskáribiakin, noaribi mawata keskábo ikenbi, jirimataanan benati jatiakin noa imaa iki.

5 Jatian noaribi moa Cristo betanbi mawata keská ikaxa, ja jirini keskatiribi noa jirinoxiki.

6 Nonra onanke, ja moatian non ocha ati shinanbo, Cristo betanbi korosen iakaata. Ja noomeran iká ochati koshi shinan ras akin keyoa inon ikax, jatianra moa noa ochan iboa wetsatima iki.

7 Jawetianki westíora joni mawatai, jatianra moa ochan jaweati atipanyamake.

8 Jatian moa Cristo betanbi mawata keská ixonra, non ikonhai, jabéribira noa janoxiki ixon.

9 Nonra onanke ja Cristo mawataxbi jiria ikax, moa jakiribi mawáyamai. Jara moa mawakan jaweati atipanyamake.

10 Ja Cristora mawati westíoraibicho mawata iki, jatíbi ochabo jawe koshiomabi imabaini, ramara já jake, Diossen keena keskábores axoni.

11 Jaskáribiira, ja ochana moa mato mawata keská iti jake, ikaxbi Diossenara mato jiria iti jake, Cristo betanbi itaanan.

12 Jaskara iken, koirameekanwe, meskó ochabaon, jakiribi ja maton yora keenai jawékibaon mato teaxon amanaketian.

13 Ja maton yorabo, jan jakonma ochabo ati jawékiakinres imayamakanwe. Jaskáyamaikaya, Dioskires kikinni menikaakanwe, mawataxbi joni jakiribi jiriai keskati. Jatian ja maton yorakaya, jan jakon jawékibores anon ixon, Dios iboamakanwe.

14 Jatianra, jawekeskaxonbi jakiribi mato ochan iboatima iki. Moa ja esekan yoiai keskati mato jayamai kopí. Ramara Diossen noa jawen jakon shinanman jamaa, jaki koshiaxes noa jake.

Ochan iboaka ikenbi, Diossen noa xabáa

15 ¿Maton jisáki, ja esekan yoiai keskati moa jatima iketian, noa ocha ocharesti atipana? Ikáma, ramara noa Diossen noixon noa jaweayamai ixon maton shinannabira, jaskarama iki.

16 Nonra ayorakin onanke, ja wetsa jonin yonoabo axonai ikaxa, moa noa jawen yonoti ikai, jan yoiabo senenhaxonai ikax. Jaskáribi riki nato jawéki. Itiki ja ocha maton jaskáakin iboamaa, jatianra jawen keena keskábores axonai ikax, mato mawáti jake. Jatian Diosbiribi maton Ibo iketianra, mato jakonhirai jaax, ocha ayosma keskáshamanbo mato jati iki.

17 Enra Dios iráke akai, matora iká iki ochan iboakabo, ikaxbi ramabiribi mato jake, ja maton ninkata joibaon yoiai keskatishaman.

18 Jaskati moa mato ochankoniax xabakaatabo ikenra, ramabiribi mato Diossen jawen yonotibo imaa iki, jawen keenabores maton axonon ixon.

19 Maton ninkátibires joinra en mato yoiai, maton kikinhakin ninkáyamaitian, moatianra jakonma jawékibo maton yora iboamataanan, jan rabinti ochabo itan meskó jakonma jawékibo maton aká iki. Jaskaribiakin rama maton yora Dios iboamataanan, jakon jawékibores akí jakanwe.

20 Mato ochan iboakabo inontianra, jakoni jati shinanhomabobi mato ikana iki,

21 Jatian jaskati jaxonki ¿Jawe jakon jawéki maton bia iki? Ramapariresa ikai, mato jaskara jawéki akátiaibaon rabini, ja jawékibaon noa mawátiain boti iketian onannax.

22 Jaskara ochankoniax moa xabakaata ikax iki, rama mato Diossen yonotibo. Jara jakon jawéki iki. Jaskati ja Dios keenai keskatires jaaxa, mato jatíbitian jati neteyaribi iki kati jake.

23 Ochan kopí riki mawá, ikaxbi jawe kopímabi noa Diossen meniai riki, jawen jatíbitian jati nete, non Ibo Jesucristo betanbi itaanan.

7

Ramara noa Cristonabo iki

1 Nokon wetsabo, matonra onanke ja Moiséssen esé, jaskara kopíra maton onanke, japarixon ja esé non senenhati jawéki.

2 Oinkanwe neskara, esekanra yoiai, westíora benoya ainboronki, jawen bene japariketian, ja jonin awinpari iki. Ikaxbi itiki jawen bene mawati, jatianra ja ainbo moa xabakaatai, ja esekan yoiai jawékiainoax.

3 Jaskara ikenbi iti iki, ja ainbo wetsa joni betan benoi, jawen bene japarikenbi, jatianra ja ainbo benoya ixonbi wetsa betan yoranai ikai. Ikaxbi moa jawen bene mawata pekáora, jaskara eséainoax moa xabakaata ikax, benoti atipanke. Jatianra benoya ixonbi wetsa betan yoranai iamai.

4 Jaskáribira mato winota iki, ebé joi akaibó. Cristo betanbi mawákinra,
ja senenhati esé maton kachianbaina iki. Moara mato jabéma iki, rama
ikaxbira, ja Diossen jiriani Cristo betan mato jake. Jakopiresa jawen
jakon jawékibores axonkin non Dios raromati atipanke.
5 Ja ocha akí, noa jaa inontianra, non keena keskábores akí noa jakátiai,
ja esekanra bebonbires noa jaskátima onanmaa iki, jaskara jakonma
jawékibo akinra, noa jan mawátiain boti jawékibores non aká iki.
6 Rama ikaxbira, noa jan ayorakin iboaka ikátiai esé, moa non mawákin
kachianbaina iki. Jaskara kopíra moa xabáshaman itaanan, non Diossen
tee axonti atipanke, jawen Shinanman yoiai keskatires moa jaa ixon, ja
moatian esekan yoiai keskati noa jayamake.

Emeran iká ochabo

7 ¿Jaskara ikenmein ocha riki nato esé iki noa iti iki? Ikámabobi.
Ja esé yamaketianra, jawerin ocha ixon en onanyamakeana iki: "Ja
wetsabo jayata jawékinin keenyamawe", iki iká, ja esekan yoiamaitianra
en onanyamakeana iki, ja jawékiki ocha iki ixon.
8 Ja esébo onantaananra aka iki, ja ochan meskó jakonma jawékibaon
keentiakinres ea shinanmakin. Jatian jaskara esébo yamaketianra, ja
jakonma jawéki non akaibo non onanyamakeanke.
9 Ja esébo en onannamatianra, ea jakonbires jakátiai. Iikinbi ja esébo
moa onanxon en oinnara iká iki, kikinbires ea ochaya joni.
10 Jaskáaxonra ja esekan, ea jati neteya imatitianbi, mawátiainres ea boá
iki.
11 Ja esé meranxonra noa ochan parana iki. Jatian ja esekanbira ea
mawátiain boá iki.
12 Ichama join yoia, Ja esébora kikin jakon iki, jatian ja meran iká
senenhati joibora, kikinshaman jakon itan jainshamanhira yoii ikábo
iki.
13 Jatian ¿Jaskara jakon ixonbiki ea mawátiainres boá iki? Ikáma,
jaskarama riki. Ja jakon jawéki meranxonkayara, ja ochan ea
mawátiainres boá iki, jaskarakayarin ocha iki ixon en onanti kopí.
Jaskara kopíra, ja jakon esé meranxon non onanti atipanke, ja ocha riki
jaki rakétibires, itan jakonmabires ixon.
14 Nonra onanke, ja eséra jakon iki ixon, ikaxbi eara yora ikax yosma
iki, moa ochan bixon ea iboa ikax.
15 Enra onanti atipanyamake, ja en akai jawékibo, ja en akasai jakon
jawékibores atitianbi en ayamai, jatian ja jakonma jawéki iketian en
omisai jawékiboreskayara en akai.
16 Ikaxbi, enra ja ea akáshamai jawékibores akai, jaskáaxonra en ikonhai,
ja esékayara kikin jakon iki ixon.
17 Jaskara ikaxa, enbi keentaanan en ayamai jakonma jawékibo akin,
ja emeran iká ocha riki ea jan jaskara amai.
18 Enra onanke, emeranra jakon jawéki yamake ixon. Jaskara ixonbira
en jakon jawékibo ati shinannai, ikaxbira en ayamai.
19 Jakon jawékibores atin keenkinbira en ayamai, jatian ja ea akáshamai
jakonma jawékiboreskaya en akai.
20 Jatian jaskara akáshamakinbi en akai jawékira, moa enbi akai
jawékima iki. Jara ja emeran iká ochan amaa en akai iki.
21 Jaskarainxonra en onanke, jakon jawékibores akáskinbi, en jakonma
jawékires akai.

22 Nokon shinan meranra ea ikai, ikonbiresi ja Diossen esébo senenhatinin keeni,
23 Ikaxbi emeranra jake westíora jawéki, jan ea jakonmaakai, jariki nokon yora iboaka ocha, jara kikinni jakonmatai en jakon akasainbi, jan ea kikinhakin iboaa ikax.
24 ¡Kikin noibatibires riki ea! ¿Ramakan tson, ja nokon yora jan mawáti jawékinin iboaka iketian, ea xabáaxonai?
25 Enra Dios iráke akai, Jesucristonra ea jaskarainoa xabáaka iki. Jayá senentiainbira en mato yoiai, nokon shinan riki, Diossen esekan yoiai keskati jati, ikaxbi ja nokon yosma shinanman imaara ea ocharesai.

8

Diossen Shinanmanra noa jamai

1 Jaskara ikaxa, rama ja Cristo betan já jonibo, moa jawekeskataxbi jakonma aka kopí masá teneti yamake.
2 Cristo ikonhaa kopíra, jan jato jamai Diossen Shinanman, jakonma ochabo akáx mawátiain kati ikenbi, noa jaskarainoa xabáa iki.
3 Diossenra, ja Moiséssen esekan atipanyamaa ika jawéki aká iki. Jawetianbira ayamakeana iki, non yora keenai jawékibo non teneti atipanyamaa iketian. Ikaxbira Diossen jawen bake raana iki, noa keska ochan koshinma yorayaribi, non ocha kopi mawati. Jaskara yorayaxonra, jatíbi ochabo janharesa iki.
4 Diossenra jaskáa iki, Diossen Shinanman akinnares, esekan yoiaibo non atibi keskáakin senenhati kopí. Ramara, ja non yora keenai keskábores akí jaama ikax, Diossen Shinanman keena keskáres akí noa jake.
5 Ja jaton yora keenai keskáres akí jakanabaonra, jaton yora keenaibores axonti shinanya ikanai. Ikaxbi, ja Ochaoma Shinanman yoiai keskati jakanabora, ja Diossen Shinan keenai keskáres axonti shinanyabiribi ikanai.
6 Ja yora keenai jawékibores akí jaaxa, noa mawáti jake. Ikaxbi ja Diossen Shinan keenai keskáres axoni jaaxa, noa jatíbitian jati iki, itan xabáshamanribi noa itiki.
7 Ja jaton keena keskáres akí jakanabora, Diossen rawíbo iki, jabora Diossen esekan keenyamakanai itan senenhaxontibi atipanyamakanke.
8 Jaskara kopíra, jaton keena keskáres akí jakanabaon, jawekeskaxonbi, Dios jakon shinanmati atipanyamakanke.
9 Ikaxbi matora moa maton keena keskáres akí jayamake. Ramara ja Diossen Shinan mato meran jaketian, jawen keena keskatires mato jake. Jatian ja Criston Shinan jato meran yamaabora, Cristonama iki.
10 Ikaxbi Cristo mato meran jaketianra, maton kayaribi janoxiki. Moa mato Diossen ochaoma keskáakin oinna kopí. Ikaxbi maton yorara, mawáti jake moa ochan tsaia ikax.
11 Jatian moa mawákenbi jan Cristo jiriani Diossen Shinan, mato meran jaketianra, jan Cristo jirianitonribi, moa máwatabo ikenbi, mato jirimanoxiki, ja mato meran iká jawen Shinan meranxon.
12 Jaskara ikaxa, non keena keskáres akí, moa noa jati yamake, ebé joi akaibó.
13 Ja maton keena keskáres akí jaaxa, mato mawáti jake. Ikaxbi, ja Diossen Shinanman akinnares jakonma jawéki ati shinanbo keyokin jeneaxa, mato jatíbitian jati iki.

14 Jatíbi ja Diossen Shinanman yoiai keskati jakanabo riki, ikon
Diossen bakebo.
15 Ja Diossen jawen Shinan mato meniara, jan mato iboataanan mato
rakéaima iki. Ja Shinanmanra akai, noa Diossen bake itiakinres imakin.
Ja Shinan kopíresa noa rama ikai Dios akí neskati, ¡Abbá! iki, (ja iki Papá
iki iká).
16 Ja noo meran Diossen Shinan ikátoninra, noa onanmai, moara noa
jawen bakebo iki ixon.
17 Jaskara jawen bake ixonra, Diossen jato meninoxon yoini jawékibo,
nonribi binoxiki. Ja jawékibora non Cristo betanbi iboanoxiki. Jatian já
iní keskatiribi onitsapita ikaxa, noaribi jabetanbi jawen jakon netenko
inóxiki.

Jan noa manata jakon nete

18 Ramatian jaxon non masá teneai jawékibo riki en oinna jawemabi,
jaskata pekáo noa Diossen jakon netenko iki katibo shinanxon non
oinna.
19 Jatíbi Diossen joniaa jawékibora ikonbiresi manáke, moa jawen
bakebo Diossen jishtiati nete nokótinin.
20 Jatiobi nato netera jakonmaata iki, ikaxbi janbix ikáma iki jaskati,
jara jan akátonin jaskara shinanna iketian iká iki. Ikaxbi nato netera
manátiapari iki,
21 jaskatax jaribi jakonma jawékiainoax xabakaati. Jatíbi jawékibora
xabakaanoxiki ja Diossen jawen bakebo jakonma jawékiainoa jato
xabáaitian.
22 Nonra onanke, ramakamanbira jatíbi Diossen aní jawékibo,
masábires tenei ishí ikai, westíora ainbo moa baken chexaa ikai keskati.
23 Jabobichora iamai jaskati onitsapiti, noaribira jaskatai. Noakaya
jayapari iti, jawen Shinan Diossen meniabo ikaxbi. Moa jawen bakekon-
shaman noa iketian, ja mawá ikainoa xabáatanan noa jirimati nete
nokotai manai kamanra nonribi masá teneai.
24 Jaskara ikonhaax manata kopí riki noa kishpinmeekana.
Jawekeskataxbira, westíora jawéki moa bia ikax, noa jan manáti
atipanyamake.
25 Ikaxbi noa jan manata jawéki oinnamapari ixonra, onitsapiananbi
koshiakin shinanxon non manaresti jake.
26 Jaskaribiakinra, Diossen Shinanman noa akinnai, non atipanyamaa
jawékiainbo. Nonra jaskáshamanhakinbo oranti onanyamake, ikaxbi ja
Diossen Shinanra, noa kopi Dios betan yoyo ikin, onís joinshoko akai.
Jara jaskáshamanhaxon non join yoiti atikoma iki.
27 Jatian jatíbi non shinanbo onanna ixonra, Diossen onanke, jaweki
ja Diossen Shinanman yoiai ixon. Ja Shinanra, jatíbi jawen jonibo kopí
yoyo ikai, Dios keenai keskáshamankin oranti onanna ikax.

Jawe jawékininbira noa Dios jenemayamai

28 Nonra onanke, jatíbi ja Diossen imai jawékibora jawen noi bakebo,
jan jakonhati jawéki iki, janra jaskáai, ja moabi jaskara shinanna ixon,
jato kenaabores.
29 Ja moabi jato onanna ikábora, Diossen shinanna iki, jawen bakebi
keskáakin jato imati, jawen Bake Cristo, jaton wetsa reken imanoxon.
30 Jatian moabi jato jaskara imanoxon shinannabora, jato kenaa iki, ja-
tian jan jato kenaabora, ochaoma keskáakin jato banea iki, moa ochaoma

keskáakin jato imaabora, jaboribi jawen jakon netenko jakanon ixon, jato imaa iki.

31 ¿Ramaki non jawe yoiti ja? Dios nobé ixon noa akinnaitianra, tsonbi noa jaweati atipanyamake.

32 Diossenra jawen bake noa washíyamaa iki, jaskakinra non toan mawáti raana iki. Jaskara kopíra anóxiki Diossen jawen Bake betanbi noa jatíbi jawéki menikin.

33 Ramara ja Diossen katotabora jakonmabo iki, akin, tsonbi jato yoiti atipanyamake, Diossenbi moa ocha ayosma keskáakin jato oinna iketian.

34 ¿Jatian tsonki rama jato castiganti atipana? Akamabobi, Cristora moa jaton toan mawata iki. Jaskati mawataxbira Cristo jiriribia iki, ramara Diossen mekayao yakáke, noa kopi yoyo iiti.

35 ¿Tsonmein atiki, noa Criston noiabo, ikenbi noa jenemakin? ¿Onitsapiti jawékinin, meskó atikoma jawékibaon, ramianoxon noa jatíbiain benakanai jawékinin, jawékiati betan chopa keyoti jawékinin, onsá jawékibaon, iamaxon mawakan? Akamabobi.

36 Diossen joi meranra ikai neskati:

“Mia kopira akanai noa jatíbitian retekin,
noa akanai ramiakin, yoinabo retekin boxon
akanai keskáakin”, iki.

37 Ikaxbi jaskara jawékibo winókinbira, non onanke Criston noa noixon akinna, nonharesai.

38 Enra onanke, noa Diossen noia iketianra, jawe jawékininbi noa jenemati atipanyamake. Mawakanbi, basibires noa jaai jawékininbi, ángelbaonbi, meskó koshiya yoshinbaonbi, jatíbi koshibaonbi, rama itai jawéki itan ramakaya iki kati jawékibaonbi,

39 naikan iká itan main iká jawékibaonbi, jainoax jatíbi ja Diossen joniaa jawékibaonbi. ¡Jawe jawékininbira noa jenemati atipanyamake, noa Diossen akonbireskin noia, non Ibo Jesucristonbi noa onanmaa iketian!

9

Israel jonibaon wetsabaon biamai jawékibo bikana

1 Cristo ikonhai ixonra, en ikon yoiai, eara jansoyamai. Ja Diossen Shinanman akinnatonra, nokon shinan meran en onanke, en ikon yoiai:

2 Eara kikinni onisai, masá shinankinra en jeneti atipanyamake.

3 Ja joniribi ikaxa, nokon kaibobo akinkasi, ea onitsapitai, jaskáaxon en jato akinti iketianra, ea jawemabi itiki, Cristomaanbires itaanan, Diossen masá tenemaa en teneti.

4 Jabo riki *Israelnin chiní rarebobo, jawen jonibo inon ixon, Diossen katotabo, jabokayara aka iki, Diossen jawen bake itiakin jato imakin. Dios iká iki jato betanbi; jawen koshi jato oinmaa iki, jainxon jato betan senenhabekonti joi aká iki, jawen esériбi jato menia iki, jato onanmaa iki, jaskáshamaankin já rabitibo, jainxon wetsa jawékibaon akinoxonribi jato yoia iki.

5 Jabo riki, non reken papa ipaonibaon chiní bakebo, jatian ja jonibo xarameax pikota ikaxa, Cristo iki judíobaon rarebo. Jara jatíbi jawékinin koshi iki, ¡Ja Dioskaya riki, non jatíbitian rabikin jenetima! Jaskara ibanon.

6 Diossenra jawen jonibo yoini joibo, senenhayamaa iki, akinra en mato ayamai, jatíbi judío jonibora ikonshaman Israel jonibobiresma iki.

7 Jainoax ja Abrahamman chiní bakebo kaitara, jatíbishamanma iki
ikonkon Abrahamman chiní bakebo. Diossenra Abraham yoia iki: “Ja
Isaacnin bakebo kaitara inóxiki, ikonkon min rarebobo”, akin.
8 Neskara jawékininra noa onanmai, westíora jonin rarebo ikaxes,
tsoabi Diossen bake iamai. Jawen bake imanoxon Diossen yoiabores iki,
ikonkon Abrahamman rarebobo.
9 Jaskara iti yoikinra, Diossen Abraham aká iki: “Moa westíora baritia
iketianra, mia oinni ea joríbanoxiki, jatianra Sara moa bakeya inóxiki”,
akin.
10 Ikaxbira, jabichoma iki. Rebecaninra rabébaon bakea iki, westíora
joni betanres, ja non reken papashoko Isaac betan.
11 Jatian pikotamapari ixon, ja bake rabekan, jakon, itan jakonma
jawéki abékonamapari ikenbira,
12 Diossen Rebeca yoia iki: “Ja rekenra inoxiki, chinikan yonoti”, akin.
Jaskarainxonra noa onanmaa iki, jaskáati shinannabores jato Diossen
katotai, jakon akana kopíma.
13 Jaskara yoiira ikai Wishá meran: “Já meranxon jawéki anoxonra, en
Jacob katota iki, ixonbira en Esaú katóyamaa iki”, iki.*
14 ¿Jatian jaskáa kopíki, Diosra senenmaribi iki, noa iti atipana?
Ikámabobi.
15 Diossenra Moisés yoia iki: “Jaweratoboki en noibakasai, jabora en
noibai. Jaweratoboki en onísakasai, jabora en onísai”, ixon.†
16 Jaskara ikaxa, joni keenaton, iamax jawekeskabo aká kopíma iki,
jato Diossen katotai. Jara noibamisti shinanya ixon Diossenbi jato akai
iki.
17 Jawen joi meranra yoiai, ja Egiptonkonia apo Diossen neskáani:
“Enra mia apo imaa iki, jaskara atipana koshia riki ea, iki ixon min
onannon ixon. En jaskáaketian, jatíbiainxon ea onankanti kopí”, akin.
18 Jaskara ixonra, ja onísaxon akinkasaibores jato Diossen akinnai,
jatian jan jaskámakasaibora jato jointi chorishmaxonai.
19 Atiki westíoranin ea neskáakin: ¿Jawe jakonma akáki joni Diossen
yoiti atipana, jan shinannaton ikai jawéki tsonbi bechitenti atipanya-
makenbi? akin.
20 Jara en neskáakin yoiai: Ja Diossen akai jawékibo onankasi mia iiti
ikaxbira, mia jawemabi iki. Jawetianbira mapó kentikan, jan aká joni,
“¿Jaweati min ea jaskara akárin?” akin ati atipanyamake.
21 Ja mapokan teetaitoninra, jawen keena keskáakin mapó ati atipanke.
Ja mapóbira jan jakon jawéki atishamanbiribi iti kenpo, itan jan wetsa
jawékibires ati kenpo itiakin ati atipanke.
22 Jaskara keskáakinribira Diossen aká iki, Diossenra jaskáakin jato
masá tenemai onanmakaskin, itan jawen atipana koshi jato oin-
makaskin, kikinbiresakin tenexon moa masá tenemaxon keyotibores
ikenbi, jato ayamaa iki.
23 Jaskaribiakinra noa onanmaa iki, ani noimisti shinanya ixon, noa
kishpinmati atipana. Janra noa noibaa iki, jaskáakinra, noa jain kaax jabé
itibo moamabi noa benxoaxona iki.
24 Jaskara ixonra, noa Diossen kenaa iki, judíobo xaranmea itan
jatíribibo judíomabo xarameabi.
25 Jaskara yoira ikai, ja Oseasnin kirika meran wishaa neskati:

* **9:13** Jatiribibaonra, ja hebreo join, katota itan katóyamaa iki iká traducinkanai, noia itan omisa iki, akin. † **9:15** Ex. 33.19

“Ja nokon jonima ikatiaibora, nokon joni riki mato,
akin en jato anoxiki.
Jatian ja en noiama ikatiaibora, enra mato noike,
akin en jato anoxiki.‡
26 Jatian, ‘matobora nokon jonimabo iki’
akin jato aníainxonribi, jato yoikanti iki: Matobo riki ja
jiria Diossen bakebo”, akin.§
27 Jainxonra ja israelitabo yoikin Isaíassen neskáakin wishaa iki: “Ja
judíobaon chiní bakebo kaita, aniparo kexá iká mashi keska icha ikaxbira
inóxiki, jawetiishokores kishpinmeeti.
28 Moa basima riki ja non Ibon jawen yoia joi senenhakin, jatíbi
jonibaon akábo yoixontaanan, jato masá tenemati”, akin.*
29 Jaskara yoira moabi Isaías iká iki neskati:
“Jatian ja jatíbi atipana koshia Ibon, Texemayamakin, noa jatíbi keyoni
iketianra,
ramabi ja Sodoma betan Gomorra jema iní keska noa
ikeanke”, iki.†

Judíobaon jaskatax kishpinti joi ikonhayamaa

30 Wetsa keskaakinra en yoiti atipanyamake. Judíoma jonibora,
jaskatax jakon inoxon esé senenhai iikanainmabi jato Diossen ochaoma
keskábo imaa iki, ja ikonhaax jaki koshikanketianres.
31 Jatian Israelitabo ikana iki, ocha ayosma keskáakin jato Diossen
oinnon ikax, ja esekan yoiai keskati jati shinanyabobiribi, ikaxbi iti
atipanyamakana iki.
32 ¿Jawekopiki iti atipanyamakana iki? Jabaonra shinanna iki, ja esé
senenhaax jaskara iti, jatian ja Cristo ikonhaax iti shinanyamakana iki.
Jakopira jabo tatí ikana iki, ja “jaki tatí ikax pakékanai makanki”.
33 Jaskara Cristo iti yoiira, Dios iká iki jawen joi meran neskati:
“Enra *Sión jemanko, westíora shanka rakanai. Ichara jaki tatí in-
oxikanai. Ikaxbi, já ikonhaax jaki koshiaibora, parameetamabo
ikanti jake”, iki.‡

10

1 Ebé joi akaibó, eara ikonbiresi keenai, nokon kaibo judíoboribi kish-
pinmeetinin, jaskákinra akai en jato kopi Dios yokákin.
2 Enra kikinhakin onanke, jabora Diossen yoiai keskábores senenhati
shinanyabo ikanai. Ikaxbi, onanxon atikeskaakin atibora onanya-
makanke.
3 Jabaonra onanyamaresai, ja Diossenres jakon jonibo jato imai.
Jaskákinra, jatonbinix jakon joni iti shinankin, ja jaskáaxon noa Diossen
jakon joni imatikaya, pekáoriakana iki.
4 Ja eséra, moa Cristo joketian jainres senena iki, ramara ja Cristo
ikonhaxes, noa jakon joni iti iki.
5 Jakon joni jato Diossen oinnon ixon, esé senenhati shinannaibo
yoikinra, Moiséssen neskáakin wishaa iki: “Ja esekan yoiaibo senenhai
joniresa inóxiki jati neteya iki”, akin.*

‡ **9:25** Os. 2.23 § **9:26** Os. 1.10 * **9:28** Is. 10.22-23 † **9:29** Gn. 19.1-28; Is. 1.9 ‡ **9:33** Is. 8.14; 28.16 * **10:5** Lv. 18.5

6 Jatian jakon joni keska Diossen oinnon ixon; já ikonhairibi neskáakin
yoiai: “Jawetianbi ¿Tsoamein iti atipanke naikan kaai? Ixon shinanya-
mawe. Mato jaskatara itiki: Cristo jonon ixon yoii kati keska.
7 Jainoax, ¿Tsoamein mawábo ikain katiki?” Ikiribi iamakanwe. Mato
jaskatara itiki, ja mawábo ikain kaxon, Cristo jirimati yoii iti keska.
8 Ikaxbi Wishá meranra ikai neskati: “Diossen joira mii ochóma iki,
min kexá betan min jointiainra itinke”, iki. Nato Diossen joi riki, ja
ikonhaax jaki koshiti non jato yoiai.
9 Jawetianki min kexakanbishaman, Jesús riki nokon Ibo iki mia ikai,
itan mawákenbi Diossen jirimaaribi, jointiaxonbi min ikonhai, jatianra
mia kishpinmeeti iki.
10 Non jointinin riki, Dios ikonhati jakon joni inoxon. Jatian kishpin-
meeta inoxonra, non kexakanbishaman, Jesús riki nokon Ibo, iki noa iti
jake.
11 Diossen kirika meranra ikai: “Ja ikonhaax jaki koshiabora,
parankanabo ikantima”, iki.†
12 Ibanon tsoabires, judío itan judíomabo inonbi, jatíbira noa ja
Diosyabicho iki. Jara jatíbibo betan jakon ixon, já yokákanabo akonbire-
skin jato akinnai.
13 Jaskara yoiira ikai Wishá meran: “Jaweratoboki ja non Ibo akí, ea
akinwe, iki ikai, jabora jan jato kishpinmatiki”, iki.‡
14 Ikaxbi ¿Jawekeskaxonki, ea akinni jowé akin akanti iki, já ikon-
hamabo ixonbi? ¿Jatian jawekeskaxonki non Ibo ikonhakantiki, jawe-
tianbi ninkáyosma ixonbi? ¿Jatian tsonbi ja joi jato yoiamaitianmein,
jawekeskaxon ninkákanti iki?
15 ¿Jatian, jawekeskaa xonki jato joi yoikantiki, tsonbi jato raanama
ixonbi? Diossen joi meranra ikai: “kikin metsáshaman riki, ja jakon joi
yoiaibo, non jato nokotai oinna”, iki.
16 Ikaxbi, jatixonbishaman ayamakana iki, ja jakon joi ikonhakin.
Jaskara yoiira inike Isaías neskati: “Ibó, non jato joi yoiabira, tsonbi
ikonhayamake”, iki.
17 Jaskara ikaxa, ja Dios ikonhati iki, jawen joi ninkáxon ati, jatian ja
non ninkáti joi riki, Diossen joi.
18 Jatianra ea yokakaatai: ¿Jabaonmein ninkáyamaa iki, joi yoikanaitian?
iki. Jabaonra ninkákana iki. Diossen joi meranra ikai neskati:
“Jatíbiainra nato joi yoikana ninkakaata iki.
Mai senenain kamanbobira nato joi nokota iki”, iki.§
19 Jainoax ea iribai yokakaati: ¿Ja judíobaonmein neskara onanya-
makana iká iki? iki. Rekenparira Diossen Moisés jato yoimaa iki:
“Ja wetsa jonibo nokon joni itin keentimaakinra, en mato imanoxiki,
ja shinan maxkata jonibokira, en mato sinámanoxiki”, akin.*
20 Jaskáribiakin onsatanyamakin, Isaíassen jato yoia iki:
“Jan ea benayamakatitaibaonra, ea nokokana iki,
jan ea manoyamakatitaiboki pikoxonra, en jato
onanmaa iki”, iki Dios iní.
21 Jatian ja *Israelitabo yoii, Dios ikábiribira Isaíassen yoinike: “Westíora
netera en manabaita iki, ja jakonma itan yoitima jonibo akinkaskin”, iki
iká.

† **10:11** Is. 28.16 ‡ **10:13** Jl. 2.32 § **10:18** Sal. 19.4 * **10:19** Dt. 32.21

11

Diossenra jawen jonibo jeneama iki

1 Jatianra enbix yokakaakin en shinannai: ¿Diossenmein jawen katota
jonibo moa jeneke? ixon. ¡Jatora jeneama iki! Earibira *israelita joni
iki, earibi riki, ja Abrahamman chiní bakebo kaitainoa, jaskaranixa ea
Benjamínman rarebo iki.
2 Diossenra jeneama iki, ja moatianbi jawen jonibo ikanon ixon jato
katota *israelitabo. ¿Matonki onanyamaa, Diossen Elías yoini? Elías inike,
ja israelitaboki jakonmaati Dios akí neskati:
3 "Ibó, ja min *profetabora moa retekanke, itan jainxon mia yoina
retexontibora moa ras akanke. Eabicho riki ja texea. Jatianra moa earibi
reteti shinankanai", iki.
4 Jaskáaketian Diossen yoia iki: "Kanchis waranka joniparira, ea ikon-
haax eki koshii jenetama ikanai, jabaonra ja bebon chirankooxon dios
Baal rabikanama iki", akin.
5 Jaskáribira rama ichama jakanke, ja Cristo ikonhaax jaki koshiabo,
jakon shinanya ixon jato Diossen katotabo.
6 Jatian jakon shinanya ixon, jato Diossen katota ikenra, moa jakon
jawékibo akana kopíma iki, jato Diossen katotai. Jatian jaskara kopíres
jato katotai ikaxa, ja Diossen jakon shinan, moa yamati iki.
7 Jaskara ikenbira, judíobaon nokoyamakana iki, ja jaton benai jawéki.
Ikaxbi Diossen katotabaonresa, ja jawéki nókokana iki. Jatian wetsabora
kikin yoitimairabo ikana iki.
8 Jaskara yoiira Diossen joi meran neskatai:
"Diossenra yoitimabo jato banémaa iki,
jaton bero itan jaton pabíkibora jato
xeponaana iki, jatian ramakamanbira jaskara ikanai", iki.
9 David inike neskati:
"Ibanon jaton fiesta akanaibo, jan jato ramímati jawékibi iki,
jainoax ramíkanketian, jato Diossen masá tenemati kopí.
10 Ibákanon, benchebo baneti, moa oinyamanox.
Ibákanon, moa beoresashokobo jatíbitian iki", iki.

Judíomabo kishpinti

11 Jatianra enbix yokakaakin en shinanribiai: ¿Jakonmain paketaxmein
ja judíobo moa jawetianbi shinanmeeyamanoxikanai? Ixon, ikama.
Jaskati ja judíobo yoitimakana ikenkayara, jaton toan ja judíomabo jato
kishpinmai, jato jaskámaitian onannax judíobo jaonparana ikanon ixon.
12 Jaskara iken, ja judíobo jakonmain pakékana toan, ja judíomabaonribi
nato netenxon, jakon jawékibo bikana iketianra; non shinanti atipanke,
ja judíobo moa jatikaxbi jakoni ikanaitianra, bebonbires noa Diossen
jakonhaatiki ixon.
13 Ikaxbi, ja mato judíomabora en yoiai, mato xaranra ea Diossen raana
iki, mato akinnon ixon, jakopíra aniakin ja tee en shinannai.
14 Ea keenai riki, neskáakin en mato akinnaitian, Diossen paranan ikin,
jabaonribi ikonhaax jatíribi nokon kaibobo kishpinmeekantin.
15 Jabo jakonmaakana toan riki, ja judíomabores Dios betan jakon
banékana, ¡Jawekeskakayabira itiki, jakiribi Dios betan jakon banékanketian!
Jawekeskamakan, mawata iitibi jirikana keskábo.

16 Ja reken pan xoia waata min Dios meniketianra, ja min meínna
tonko moa jatiobi Diossena ikai. Jatian ja jiwi taponbo maton Dios
meniketianra, jawen ponyanboribi moa Diossena banetai.
17 Jatíribi judíobora Diossen jato jenea iki, ja olivo ponyanbo ponx-
tekanai keskáakin. Jaskáaxonra, ja nii meranoa olivo ponyan bexon,
nenkanai keskáakin mato bia iki. Mato jaskáaka ikaxa, rama ja jiwimea
jakon jawékibo bii mato iitai.
18 Jaskara iken judíobo jakonmanin yointaanan, mato jakonman
rabíamakanwe. Shinankanwe, mato kopima riki, jabo jakana, jabo
kopíkayara mato jakanke.
19 Jawekeska ixon, maton shinantiki: "Ja judíobora Diossen jato jenea
iki, noabo jawen joni imati kopí", ixon.
20 Ikon riki jaskara, jabaon ikonhayamakanketianra, jato Diossen
jenea iki. Ikaxbi matora ikonhaa kopíres jawen jonibo imaa iki. Jaskara
kopí rabíyamakanwe, kikinnireskaya koirameekanwe.
21 Ja judíobo jeneni ixonra, matoribi Diossen jeneshokoti atipanke.
22 Oinkanwe, Dios riki kikinbires jakon itan jakonma ixontimaribi,
jaskara ixonra, jakonmaakanketian jato masá tenemaa iki, jatian ma-
tobiribira jakonhaa iki. Jatian jaskáakin jakonhaa ikax, mato jakoni
ikaitianra, mato jakonhaaboresti jake. Jatian jaskáyamaitianra, matoribi
moa Diossen jeneti iki.
23 Jatian ikonhayamani ixonbi, moa judíobaon ikonhakanketianra,
jakiribi jawen jonibo jato Diossen imatiki. Jaskáakin jato jakiribi imati
atipana koshia riki Dios.
24 Ja nii olivo ponxteanan, ja baná olivoki neennai keskáakinra, Diossen
jawen joni mato imaa iki. Jatian jabokaya jawen jonibo iketianra, atibi
ja judíobo jakiribi jato Diossen biribati iki.

Judío jonibo kishpinkanti

25 Nokon wetsabo, jaskara shinanxon, Diossen akaibo maton onantin-
inra ea keenai, mato rabíyamanon ixon. Jatíribi judíobora ikonhakashamai
yoitimakana iki, jatianra jaskábipari ikanti jake, ja judíomabo jatikaxbi
Cristoki koshikanai kaman.
26 Moa jaskákanketianra, jatíbi judíobo Diossen jato kishpinmanoxiki.
Jaskara yoiira ikai Wishá meran:
"Jan jato xabáakai jonira *Sión jemameax
jonoxiki, joxonra, ja Jacob jakonmainoa
xabáanoxiki,*
27 Natora iti iki ja senenhabekonti joi en jato betan aká, moa jaton ochabo
soaxona pekáo", iki.
28 Ramara jawen rawíbo keskáakinpari, ja judíobo Diossen jato akai, ma-
tonribi ja benáa joi ikonhakanon ixon mato akinti kopí. Ikaxbi Diossenra,
ja judíobo jato noikin jeneama iki, jaton rekenbo moatianbi jawen joni iti
jato katota ixon.
29 Diossenra jakiribi bichinoxon jato jawéki meniamai. Jainoaxa
jawen katota joniboki, jawetianbi shinanbenoyamaribiai.
30 Moatianra matobiribi Dioski yoitimakana iki. Jatian ramara, ja
judíobobiribi yoitimakana iketian, matobiribi Diossen noibaxon akinnai.
31 Jaskáribiira rama, jabobiribi yoitimakanai, ja mato noibataanan
Diossen akinna keskáakinribi, jaboribi jato Diossen akinnon ikax.

* **11:26** Is. 59.20-21

32 Diossenra jatíbi jonibo senenbires yoitima shinanyabo jato imaa iki,
jaskarainxon senenbiresibi jato jatíbi noibataanan akinnoxon.
33 ¡Dios iki ikonbiresi jatíbinin senena! ¡Jawen jawéki ati onan shinan,
itan jawen ani onan shinanra jainshaman senena, tsonbi onanti atipa-
nyamake! Tsonbira jaskara shinannaibo yoiti atipanyamake itan jan
akai jawékiboribi onanti atipanyamake.
34 Jaskara yoiira ikai jawen joi meran:
"¿Tsonki aka Diossen shinan onankin?
¿Ameinti atipanke westíora jonin Dios
shinan menikin?
35 ¿Tsonki aká iki, janpari Dios jawéki menikin, abánon, janbiribi
kopikin menishokokin ixon?" Iki.
36 Diossibakeaxkayara, jatíbi jawékibo joái, jan jamaaresa, jatíbi
jawékibo jake, itan jawena riki, ja jatíbi jawékibo. Jaskara iken, ja
Diosreskaya jatíbitian rabinon akanwe. Jaskarakaya ibanon.

12

Benati jati

1 Ebé joi akaibó, noibataanan mato Diossen jakonhaabo iketianra, en
mato yoiai. Ja jiriabi jawéki Dios meniti keskáakin, jatiobi maton yora
Dios menikanwe, jawe ochaomabi itan ja Dios keenai keskáshamankin.
Jaskaraxon riki, non akonkin Dios rabiti.
2 Ja nato netemea jonibo ikai keskatiribi, moa jayamakanwe.
Jaskáyamaikaya, moa benáshinanbo akáx, wetsaresibii jakanwe.
Jatianparira maton onantiki, jaskara maton atin Dios keenaibo. Ja
iki jakon ati, jawen keenshaman iti, itan senen iti.
3 Diossenra jakon shinanya ixon, jawen raana joni ea imaa iki.
Jakopíra en mato yoiai, jaskarairanixmabi bebonhira kikinman ma-
tonbinix shinanmeeyamakanwe. Jaskayamakinkaya, ja ikonhaketian,
mato Diossen jawen onan shinan menia betan senenresibi jakonhakin-
res shinankanwe.
4 Non yora iki icha mebia, ikaxbi jatíxonbi ja teebires ayamai.
5 Jaskáribi riki noa. Ikaxbira noa westíora yorabicho keská iki, Cristo
ikonhaibo ikax. Jaskatira ikai noa akinnanani, westíora yorabicho keská
itaanan.
6 Diossenra, já keenatonbiribi meskó jawen onan shinanbo noa
westíorabo menipakea iki. Jaskara ixon, jawen shinanna jawékibo yoiti
onan shinan mia Diossen menia iketian, awé ja min ikonhai keskáakinribi
jato yoikin.
7 Jato akinni teeti shinanya mia imaa ixon, jakonhakin jato akinwe;
jato axeati onan mia imaa ixon, jato axeawe.
8 Ja koshiakin jato shinanmati onan imaa ixon, jakonhakin yoixon
jato koshi shinan bimakanwe, ja maxkatabo akinti shinanya imaa ixon,
yoashiamakin jato akinwe; jato ikinti onan shinanya mia imaa ixon,
kikinni koiranmeetaanan ja tee senenhawe; ja maxkatabo akinti shi-
nanya imaa ixon, raroshaman shinanyaxon jato akinwe.

Joi akai ixon, jaskarabo senenhati

9 Akonkin wetsabo noikanwe; jakonmaa jawékibo jenetaanan, jakon
jawékibores akanwe.

10 Joi akaibo ikax, iti keskatikaya noianankanwe. Wetsabopariakin
shinankanwe, itan jakonires oinhanankanwe.
11 Koirameekainxon, chikishamakin, rayáshaman shinanyaxonres,
non Ibon tee axonkanwe.
12 Non Ibon manatax, raroshamanres jakanwe; masá tenei oni-
sapikinbi koshi shinanyaxon tenekanwe; jawetianbi orankin jeneya-
makanwe.
13 Ja joi akaibo maxkata ointaanan, jato akinkanwe; matoiba
merákanketian, jakonhaxon jato bikanwe.
14 Jan mato ramiakaibo, jakonmaa itiakin shinanxonyamakanwe,
jakon ikantiakinreskaya jato Dios yokáxonkanwe.
15 Ja raroaibo betan rarokanwe; ja masá shinanni winiaibo betan
winikanwe.
16 Senenbires wetsabo betan shinanmeeti jakanwe, rabitaibo ia-
makanwe; ja rabitinin shinanmeeyamaibo keskatiribi ikanwe; maton-
binix jatíbi jawéki onannaton shinanmeeyamakanwe.
17 Mato jakonmaakana, kopikin jato jakonmaayamakanwe, jatíbi jato
jakonhatireskaya shinankanwe.
18 Maton atipana senen, jaskatax jatíbibo betan jakonax jati be-
nakanwe.
19 Jakonmaakana, matonbi jato kópikasi iamakanwe, ebé joi akaibó,
Diossen mekemanreskaya jenekanwe. Wishá meranra ikai non Ibo
neskati: “Ea riki jan jato kopíxonai, ja akana keskáakinribira en jato
onitsapimatiki”, iki.
20 Jaskara iken, ja min rawí pikasaitian, pimawe; nomiaitian xea-
mawe, min jaskáara ikonbiresi rabinti iki.
21 Jakonma jawékibaonra miaaresnake koiranmeewe, jakon
jawékibores akinkaya ja jakonma jawékibo minhareswe.

13

1 Jatíxonbira joni koshibaon yoiai joibo, senenhaxonkanti jake, ja koshi
jikiabora, Diossenbi imaa ikanabo iki, tsoa joni koshibira, Diossen
imaamabi koshi jikia yamake.
2 Jaskara ikenra, ja joni koshiki yoitimataibo, Dioskiribi yoitimakanai,
jatian jaskati yoitimataibora, masá tenemakanti jake.
3 Ja joni koshibora, jakoni jaabo jatoki rakénon ikax ikanama iki. Ja
jakonma akaiboresa ikanti iki, jatoki raketi. Koshiboki rakéyamai jatín
keeni, jakonires jawé, jatianra koshibaon mia jakonhakin oinkanti iki.
4 Jabora Diossen ati yoia senenhainboresibi ikanai, mia jakonax janon
ixon. Ikaxbi jakonmai já ikaxa, mia itiki raketi. Yankabiresma riki ja
espada yatankana. Jabora Diossen ati yoiabo senenhairesibi ixon, ja
jakonma akaibo jato masá tenemakanti jake.
5 Jaskara ikenra, koshibaon joi non senenhaxonti jake, noa castiganya-
makanon ixonresma, non jaskáakin senenhakaya, jakon iketian shinan
meran onanxon.
6 Jaskara kopíribira, ja apon kopíati yoiaibo maton kopíakai. Ja koshib-
ora jaskara tee Diossen meniabo iki, jakopíra ja senenhakanai.
7 Ja maton kopíati jawékibo, kopíapakekanwe; mato apon kopíati yoiai
jawékibo, kopíakanwe; wetsa jawékibo kopíribi kopíakanwe; ja jakonhaxon
ikinti jonibo, jato jakonhakanwe; ja joi ninkáxontibo, jaton joi ninkax-
onkanwe.

8 Tsoabi jawebi ribinyamakanwe; noitininkayara iti jake, maton jato ribina. Jatian jaweratobaonki jabé joni noia, janra ja esé meran iká jatíbi joibo, moa senenhake.
9 Ja senenhati joibora ikai neskati: “Wanoya itan benoya ixon, wetsa betan yoranti ayamawe; jato reteyamawe, yometsoyamawe, [wetsa joniki jansoyamawe], wetsabo jayata jawékinin keenyamawe”, iki. Ikaxbi, ja natobo itan ja wetsa senenhati joibora, non senenhati iki: “Minbix mia noikaata keskáakinribi mibé joni noiwe”, iki iká esé senenhaxonres.*
10 Noixonra ja nobé joni non jakonmaayamai. Jaskara ikenra, ja noimisti iki, jan jatíbi esébo noa jakonhakin senenhamai.
11 Jatíbi nato jawékibo akanwe, netebo wínoti iitai ointaanan, moa mato oxá jishtenti hora riki. Ramara ja Cristo non ikonhanontian iní bebonbires ochóma iki, ja noa kishpinti.
12 Moara yamé basi iki, jatian nete xabátira, moa ochóma iki. Jaskara kopí, ja yamé meranxon akanai ocha jawékibo jenetaanan, joé keska napo janon akanwe. Ja noa jaskatara iti iki, kikinbires jakon, ja jayakax reteanantibaon sontáro raokaata keská.
13 Jaskara joé napo ixonra, jakon jawékibores non jato oinmati jake. Fiestaax, icha piti akáx paenkanainkobo iamakanwe; tsini shinanman imaa, wetsabo betanbires teaanani meskó jawékibaon cheayamakanwe; wetsabo betan ramiananyamakanwe, itan jatoki notsireskinribi jato ramiayamakanwe.
14 Jaskáyamaikaya, Jesucristo betanbi westíora shinanyabicho ikanwe, moa jawekeskaxonbi ja yora keenai jawékibores axontima kopí.

14

Kikinni Dioski koshiamabo jato jaskáati

1 Kikinni Dioski koshiamabo, jakonhaxonres jato ikinkanwe. Jaton shinannai jawékibo yoikin, jaskarama riki akin jato ayamakanwe.
2 Jarake jatíribibo, non jatíbi pitibo pitira jakon iki ixon ikonhaibo; jatian ja kikinni koshiamabaonra, jaskarabo jawékiatima shinankin, yoá banares pikanai.
3 Jaskarabo ikenra, ja jatíbi pitibo piresti onanxon, piaibaon ja piti piamai ointaanan, jato omistima iki. Jatian jatíbi pitibo pitima shinankin piamaibaonra, jatíbi piti piresaibo, jaskaratonbo jato yoitima iki. Matora jatíbi moa Diossenabires iki.
4 Matonra wetsabaon yonoti jakonmanin yointi atipanyamake, jawen ibonresa onanke, akonkiakanai senenhakin, jan ati yoiabo ixon. Ikaxbira jakon akanti jake, ja Ibon atipana koshia ixon, jato akinnai kopíres.
5 Wetsa jawékiribira en mato yoiai: Jarake jatíribibo, ja netebicho riki jakon iki, ikaibo; jatian wetsabaonbiribira shinannai, jatíbi netera senenbires ixon. Ikaxbi, Westíorabaonkayara onanna iti jake, ja en shinannai jawékira jakon iki, ixon.
6 Ja netebicho riki jakon iki ixon, ja nete mekeaibaonra, Diossakin shinanxon akanai; jatian ja jatíbi piti piaibaonra Diossakin shinanyaxonribi akanai, jakopira Dios iráke akanai; jatian ja jatíbi piamaibaonra, Diossakin shinanxonribi akanai, jakopira jabaonribi Dios iráke akai.

* **13:9** Ex. 20.13-17; Lv. 19.18; Dt. 5.17-21; Mt. 22.37-40

7 Jatíbi noabora non keenaton noa jayamake, jainoax non keenatonribi
noa mawáti atipanyamake.
8 Noa japariaxa, non Ibonapari iki, jawetianki noa mawatai Ibonaribi
noa ikai. Jaskara ikaxa, noa japaria ikax, itan moa mawata ikaxbi, noa
Cristona iki jeneyamai.
9 Cristora, mawataxbi jiria iki, jaskatax ja mawatabaon, itan
mawatamabaon Ibo iti kopí.
10 Jaskara kopíra, ja mibé joi akai min jakonmanin yointi atipanya-
make itan omisti atipanyamake. Noara wetsa neten, jatikaxbi Dios
bebon chankánoxiki, ja non aká jawékibo noa jan yoixonpakenon ikax.
11 Noa jaskati yoiira ikai, jawen kirika meran neskati: "Ikon jawékira
en yoiai; jatikaxbira ebebon beax, chirankoonoxikanai, jaskataananra
jatixonbiribi, mia riki ikon Dios, akin ea rabikanti jake ikira ikai, non
Ibo".*
12 Jaskara ikenra noa westíorabo Diossen yoipakenoxiki, ja non aká
jawékibo itan ja noa ikáboki jawekeska iká iki, ixon.

Wetsabo jakonma shinanmatima

13 Jaskara iketian wetsabo jakonmanin yoini jenétanankaya, non-
bixbiribi noa koiranmeeti iki. Jainoax nobé joi akai joni noa ikaibo oin-
taanan, meskó shinannax Dioski ochati jisá onannax, noakaya jaskati
jaai jeneti iki.
14 Ikaxbi ja Ibo ikonhai ixonra en onanke, yamarake janbixbi jawékiati
jakonma ikai. Ikaxbi tsonki ja jawékiatira jakonma iki ixon shinannai,
janra piti yamake.
15 Ikaxbi, jaskara pitibo pikin atiki, ja mibé joi akai joni min jakonma
shinanmakin, jatianra min jato kikinhakin noiama ikai. Jaskáakin pitibo
jawékiai kopíresa, min jato Diossen joi jenemanake, koiranmeewe; ja joni
noiaxibira, Cristo jawen toan mawata iki.
16 Ja aresti jakon onanxon maton akaibora, jakonmanin yoinkanake,
jato jaskáamayamakanwe.
17 Diossen keena keská atira, meskó jawékiati jawékiai itan meskó xeat-
ibo xeai jati jawékima iki; jara keenai, itibi keskati mato jatin, wetsabo
betan jakonshaman itaanan, mato raro jatinkayara keenai. Jaskatira
noa jati iki, ja Diossen Shinanman imaa.
18 Jaskáakin ja Criston yoiabo senenhaxonaikira, Dios raroti iki. Ja-
tianra joniboribi ikanti iki, nato riki ikon jakon joni, iki.
19 Jaskara iken, jaskatax wetsabo betan jakonax jati, itan jaskatax noa
jatikaxbi shinan meran akinnananax anitikaya, benanon akanwe.
20 Westíora piti kopíshoko ja joni moa Dios-betan jakoni jakenbi,
jaibakea ochómayamawe. Jatíbi jawékiati jawékira jakonbires iki; Ikaxbi ja
non piaitian oinxon, jakonma shinantaanan, Diossen joi jenekanti riki,
jakonma.
21 Jaskara ikenra, ja piamakanai nami, itan xeayamakanai pae
jawékibo non moa ayamaakaya, jakon iti iki; jainxon jaskaraton ja nobé
joi akaibo, meskó shinanmaxon, jato ochamati jawékiboribi moa non ati
yamake.
22 Jaskara jawékibo aresti jakon onanxonbi, Diossen mekenmanres
jénewe. Diossenra raroshaman imai, ja jakonma akai, jawen shinan
meran yamaxon, jakonshaman shinanyaxonres akai joni.

* **14:11** Is. 45.23

23 Ikaxbi ja min piaibo min shinan meran jakonmatani iti jisá ikenbi
akáxa, moa mia jakonmain pakéke, jaskara shinanyaxon aka kopí. Jatíbi
jawéki, ja non shinan meran jakonmatani iti jisá ikenbi non akára moa
ocha iki.

15

Criston ikábo chibanti

1 Noa moa Diossen joinko koshiabo ixonra, ja ramakaya koshiaibo non
jato akinti jake, jawetianbira noabicho jakon iti non shinanti yamake.
2 Nonra jatíxonbi ja nobé joi akaibo jakon imatiakin shinanti jake,
jaskatax jaboribi moa jakoni jaax, bebonbires Dios ikonhai koshikanti
kopí.
3 Cristobira jawen keena keskáres akí jayamaa iki. Jaskara yoiira
ikai Diossen joi meran neskati: "Min rawíbaonra mia ramiakin, earibi
ramiakanke", iki.*
4 Jatíbi, ja Diossen joi meran wishakanabora, non jaskarainxon onan-
non ixon, akanabo iki. Noaribi, moa koshiakin shinantaanan, masábo
meetibi, shinan namanyamakin ja Wishakan yoiaibores ikonhataanan,
bebonbires noa iki kati jawékinin manatabo ikanti kopí.
5 Diosbi riki, mato jan koshi shinan itan jakon shinan bimai. Abánon
janbikaya, mato wetsabo betan jakonax jatiakin imakin, ja Criston
jaskati jati yoini keskatishaman, mato jakánnon.
6 Jaskati jaxon, maton jatíxonbi senenbires itan já shinanyabichoxon,
jakonshamanhakin ja non Ibo Jesucriston Papa Dios, maton rabinon.

Ja benáa joira, jatíbi jonibaona iki

7 Jainxon ja matoiba beaibo jato jakonhaxonres bikanwe, mato Criston
aní keskaribiakin. Abákanon jatiankaya, jatíxonbi Dios rabikin.
8 Enra mato yoiai: Cristora joá iki judíobo akinni, ja jaton rekenbo yoini
joibo senenhaki, jaskáaxon jan anoxon yoiabo Diossen senenhaai jato
oinmati kopí,
9 itan ja judíomabaonribi noibataanan jato akinna onanxon, Dios ra-
bikanon ikax. Jaskara yoiira ikai jawen Wishá meran neskati: "Jaskara
kopíra, ja maibotiibi ikana jonibo xaranxon en mia rabiti iki, min jane
rabiira ea bewati iki", iki.†
10 Jainoaxibi ikai: "Ja maibotiibi iká jonibo, judíobo betan tsinkitax
rarokanwe", iki.‡
11 Jainoax iribai neskati: "Ja non Iboki bewakanwe jatíbi jonibo,
jatíbiain jakanabaon ja rabikanwe", iki.
12 Jatian, Isaíasribi inike neskati: "Isaíkan chiní bakebaon bakera
pikónoxiki, jara jonoxiki, ja maibotiibi jakana jonibaon koshi itaanan jato
ikinni. Jatianra jaki koshiax, jaon manánoxikanai", iki.§
13 Abánon ja noa jan manátia imai Diossenbi, raroshaman itan jakon-
bires mato imakin, ja ikonhaibo mato iketian. Jainxonribi, jawen
Shinanman atipana koshin mato akinbanon, jaskatax mato bebonbires
manátia iti kopí.

Pablon tee akábo

---

* **15:3** Sal. 69.9 † **15:9** Sal. 18.49-50 ‡ **15:10** Dt. 32.43 § **15:12** Is. 11.10

14 Nokon wetsabó, enra mato onanke, matora noimisti shinanyabo
iki, jainxonribira moa maton jatíbi jawékibo onanna iki, jaskara ikaxa,
wetsabo betan inonbi, moa mato eseananti atipanke.
15 Jaskara ikenbira, onsatanyamakin, nato kirika en mato wishaxonai;
jawetii joibo mato jakiribi shinanmati kopí. Enra mato jaskáai, jakon
ixon ea Diossenbi amaa,
16 ja Jesucriston tee axonkin, judíomaboribi akinti ea imaa ixon. Ja en
senenhati tee riki, jaskatax kishpinti, jato Diossen onanmakasai joi jato
yoiti. Ja judíomaboribi moa Diossen oinna, jakon jawéki já menikana
keskábo ikanti kopí, moa jawenabiribi itiakin jawen Shinanman jato
imaabo ikax.
17 Jaskara ikenra, jakonshaman shinanni ea raroai, Diossen tee en
axonaitian, ea Jesucriston akinna kopí.
18 Neskara jawékibora, enbi aká jawékima iki. En mato yoiai riki,
jaskáaxon Criston emeranxon, ja judíomabobi moa Diossen yoiai keskati
jaai peokookantiakin jato imaa. Jaskákanti kopíra, en joibicho yoiyamaa
iki, meskó teeboribira en aká iki,
19 anibires ratéti jawékibo, itan ja oinxon onanti jawékiboribi en aka iki,
ea Diossen Shinanman atipana koshi meniaton. Jaskáakinra, Cristokiri
iká joi en jatíbiain yoia iki, Jerusalén mainkoxon peoxon Iliria mai senena
kaman.
20 Jaskarainkobo joi yoikinbira, moa wetsabaon joi yoiainkobo, ja
Cristokiri iká joi en yoiamaa iki. Nokon shinanra iká iki, ja joi
ninkákanama ikainkobores jato joi yoiti, moa wetsabaon tee peoainkobo
en atima kopí.
21 Jaskáakinra, ja Diossen kirika meran yoiai joibores en senenhaa iki:
“Jawetianbi jakiriti iká joi ninkatamabaonra, oinnoxikanai, jatianparira
onankanti iki, jaskarabo ninkatama ixonbi”, iki iká.

Pablon Roma jeman kakaskin shinanna

22 Nato teebopari akira, mato oinni kakasibi, ea kati atipanyamaa iki.
23 Ikaxbi ramara, moa ja joi ninkákanama ikainkobo, en jato ninkámakin
senenhake. Jatian moa icha baritiaira matoiba kakaskin shinanna
ikaxa,
24 rama ja Españain kaai taxnaxon, en mato oinni kati shinannai.
Jatianra ea keenai, mato betan nokoananax ea raroa pekáo, ea moa
karibaitian, maton ea akintinin.
25 Ikaxbi ramara, Jerusalénhainpari ea kaai, jainoa joi akai judíobo
akinnoxon, koríki tsinkikana jato boxoni.
26 Nato Macedonia main iká itan Acayainoa joi akaibaonra, koríki
tsinkikanke, ja Jerusalénhain iká joi akaibo jawebiomairabo, jato bo-
manoxon.
27 Jara jatonbi shinanxon akana iki. Jara iká iki, jaton ati jawéki. Ja
joi akai judíobo kopí, ja judíomabo Diossen jakon shinan menia iketianra,
jabaonbiribi jato jayata jawékinin, ja judío joi akaibo jato akinshokokanti
jake.
28 Jatian jaskáakin ja ebé bomakana koríkibo moa jato menikin senen-
hayontaananra, ea moa Españain kaai kanoxiki, jatianparira ea matoiba
meránoxiki.
29 Enra onanke, ja matoiba merati kakinra, ja Criston icha jakon
jawékibo en mato boxonoxiki ixon.

30 Ebé joi akaibó, non Ibo Criston janenko, itanribi ja Diossen Shinanman noa noimisti shinanyabo imaa iketianra, enra mato yokatai; ebébi masá teneai keskati itaanan, ea Dios yokáxonkanwe, ea jan akinnon.
31 Judea mainra, Cristo ikonhama judíobo jake, jabaon ea ramiakanaketian, ea Dios yokáxonkanwe ea jaweayamakanon. Jainxon ja Jerusalénhain iká judío joi akaibokiribi orankanwe, ja bomakana koríki en jato boxon menia, jakonshaman shinanhanan bikanon ixon.
32 Jatianra jaskáakin Diossen shinanna iketian, mato oinni kaax, ea raroshaman matoiba nokóti iki. Jatianparira moa jain ikax, jawetio basitaniribi ea tantiti iki.
33 Ea keenai riki, noa jan jakonbires jamai Diossenbi mato westíorabo jakonbires jamatinin. Jaskara mato imabanon.

16

Pablon jato saludo bomaa

1 Jainxonribi en mato yoiai riki, nato nobé joi akai non poi Febera kikinshaman jakon shinanya ainbo iki ixon, jara Cencreainoa joi akaibo ikinti imakana ixon, jato ikinni iitai.
2 Janra ichabiresakin jato akinnabo jake, earibira jan akinna iki, jaskara iken, ja ainbo matoiba nokóketian, non Ibo Criston janenko, jakonhakin bikanwe, ja nobé joi akaibo noiba nokóketian, non jato biai keskáakinbi. Jatíbi ja maxkatai jawékibaon akinkanwe.
3 Jainxon ja Priscila betan Aquila yoikanwe, enra jato saludo bomai, jabora ebébi teekana iki, ja Criston ati yoiabo axoni.
4 Jatora, ea mawáyamanon ikax, onitsapitax onsábo winókana iki. Jakopíra, enbicho ja rabé iráke ayamai, jatíbi joi akai judíomabaonribira, ja rabé iráke akanai.
5 Jaskaribiakin, ja Priscila betan Aquilan xobon, non Ibo rabii tsinkitaibo ea saludanxonkanwe. Jainxon ja en kikinhakin noia, ebé raenanai Epenetoribira en saludo bomai, janparira, Asia mainxon Cristo ikonhaa iki.
6 Jaskaribiakin, Maríaribi ea saludanxonkanwe, jara mato kopi ikonbiresi teeta iki.
7 Jainxon ja nokon kaibo Andrónico betan Juniassibi ea saludanxonkanwe. Jabora ebetanbi cárcel meran ikana iki. Jakopira ja joi yoiti raanabaon jato kikinhakin onanke. Jaboparira en akamatianbires, moa Cristo ikonhaax, jaki koshia ikana iki.
8 Ampliassibi ea saludanxonkanwe, jara non Ibon janenko en akonbireskin noike.
9 Urbanoribi ea saludanxonkanwe, jara nobébi Criston tee axoni teeta iki. Jainxon ja noia nobé joi akai Estaquissibi.
10 Apelessibi ea saludanxonkanwe, jara wetsabaonribi oinna, ikoni Cristoki koshia iki. Jainxon ja Aristóbulonin xobon ikáboribi.
11 Ja nokon kaibo Herodiónribi ea saludanxonkanwe, jainxon jatíbi ja non Ibon joi akai Narcisonin rareboboribi.
12 Ja Trifena betan Trifosaribi ea saludanxonkanwe, ja rabéra non Ibon tee axoni iitai. Jainxon ja non akonbireskin noia non poi Pérsideribi, jaribira ikonbiresi teeta iki, non Ibon tee axoni.
13 Ruforibi ea saludanxonkanwe, jara ikoni non Iboki koshia iki. Jainxon jawen titaribi, jara nokon titabi keská iká iki.

14 Jainxon ea saludanxonkanwe, Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes itan jatoiba iká joi akaiboribi.
15 Ea saludanxonribikanwe, ja Filólogo betan Julia, jainoax Nereo betan jawen poi, jainxon Olimpassibi itan jatíbi jato betan iká joi akaiboribi.
16 Wetsabo betan saludanankin, jakon shinantaanan jato betsó akanwe. Ja wetsankonia joi akí tsinkitaibaonra, mato jatíxonbi saludo bomai.
17 Enra mato yoiai ebé joi akaibó, ja meskóakinbo yoixon moa jatonbiribi itiakin jato imaibo, joi ninkáxonyamakanwe, jabaonra maton jakon esé onanaki ramíkin, wetsakeskaakin yoixon, mato atikomaaxonai. Jaskarabo betan iamakanwe.
18 Jaskara jonibaonra, non Ibo Jesucristo keenai keská ayamakin, jaton shinan keenaibores akanai. Jaskarabora, jakonshamani itan jan jato keenmati joibaon yoyo ikanai. Jaskakinra jonibo parankanai, ikonma joibo yoikinbi.
19 Jatíbiainoa joi akaibaonra mato onanke, Criston yoiabo maton senenhaxonai. Jaskarabo mato ninkataxa, ea raroai. Jatian ea keenai riki, onan shinanyabo ixon, maton jakonhakin jawékibo atin. Ikaxbi, jakonma jawékibores maton atima iki.
20 Mato jaskataitianra, jan noa jakonbires jamai Diossen, mato akinti iki, *Satanás matonharesnon ixon. Ja non Ibo Jesussen jawen jakon shinanman mato akinkin jeneyamabanon.
21 Timoteonra mato saludo bomai, jara ebé teetai iki. Jainxonra mato saludo bomaribiai, Lucionin, Jasónman, itan Sosípaterninribi, jabora nokon kaibobo iki.
22 Eariki Tercio, jan nato kirika wishaa, jakopira enribi mato saludo bomai, non Ibon janenko.
23 Gayonribira mato saludo bomai. Jawen xobon riki ea imaa. Jainribira joi akaibo tsinkíkanai, Diossen joi ninkati. Jainxon Erastoninribira mato saludo bomai. Jara jeman koríki koirannai iki. Ja non wetsa nobé joi akai Cuartoninribira mato saludo bomai.
24 Eara keenai, non Ibo Jesucriston jatíbibo mato jakon shinanxontin, mato jaskáabanon.

Senentiainbi Pablon Dios rabia
25 Dioskaya rabinon akanwe, janra mato koshi shinanya imati atipanke, ja bená joi meran en mato yoiai keskáshamanhakin, itan ja Jesucristokiri iká joi, en mato onanmaa keskáakinribi. Nato jawékira ramapari noa Diossen onanmai itai, nato nete peokootamatianra jan shinanna jawékibo tsonbi onanyamaa iká iki.
26 Ikaxbi ramara, *profetabo yoyo ikaibaon wishakana meranxon moa noa Diossen onanmake, jaskáaxon noa jan kishpinmati shinanna. Jaskáakinra jatíbitianbires já Diossen jato yoia iki, jatíbiainoa jonibo nato joi jato yoiti. Jabaonribi ikonhataanan, non Ibon yoiaibo axonkanti kopí.
27 Jaskara iketian, jatíbitianbires Cristo kopí ja jabicho itan jatíbi onan shinan Ibo Dios rabinon akanwe. Jaskarara iti jake.

1 CORINTIOS
Corintoainoa joi akaiboki, peokin Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Dios keenatonres jawen joi yoiti Jesucriston imaa, ja
non wetsa Sóstenes betanra,
2 nato kirika wishaxon en mato bomai, ja Corinto jeman iká joi akai-
boki. Ja Cristo ikonhaa kopíres ochaoma keskáakin ointaananra, Diossen
jawen jonibo mato imaa iki, jatíbiainxon ja non Ibo Jesucristo rabiaibo
betanbi. Jara non Ibo itan jatonaribi iki.
3 Abánon ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucristonbi, jawen jakon
shinan itan jawen xabá shinanman mato akinboreskin.

Jaskarabo kopí Dios iráke ati

4 Enra jatíbitian mato kopi Dios iráke akai, Cristo kopíres, jawen jakon
shinanbo mato Diossen menia iketian.
5 Já kopiresa jatíbi, ja Diossibakeax joái jawen icha jakon jawékibo,
mato menia iki. Ja iki, jaskati yoyo iti joibo, itan onan shinan.
6 Ja Cristokiriti iká joi ninkatax icha jakon shinanbo biax, moa kikini
jaki koshikanabo mato iketian,
7 jaskara ikaxa, ja non Ibo Jesucristo joti nete manaax mato iitai
kaman, ja Diossen onan shinanman moa mato maxkáyamake.
8 Nete senenai kamanra, mato Diossen jaki koshimati iki, ja non Ibo
Jesucristo joketian, mato tsonbi jawebi yoixonyamanon ixon.
9 Diossenra akonkin senenhai, jan yoiabo. Janra mato kenaa iki, jawen
Bake Jesucristo betanbi mato janon ixon, ja iki non Ibo.

Jatonbiribi wetsa tsamá akaibo

10 Ja non Ibo Jesucriston janenkora en mato yoikin jeneyamai nokon
wetsabó; jatikaxbi westíora shinanyabicho jakanwe, matonbiribi wetsa
tsamábo akáx iamakanwe, senenbires jakoni jaax, ja maton shinannai
keskatires jakanwe.
11 Neskara ninkáxonra en mato yoiai nokon wetsabo. Cloekan
rarebobaonra ea yoike, matobires mato join ianankanaibo.
12 Jaskatiki ikai jatíribibo: Eara Pablo betan iki; eara Apolos betan iki;
eara Pedro betan iki; jainoax eara Cristo betan iki, ikibo.
13 ¿Cristokayaki icha tsamábo iki? ¿Pabloki mato kopi korosen akana iki?
¿Pablon janenkoki mato bautizanmeeta iki?
14 Enra Dios iráke akai. Ja Crispo betan Gayo imaa pekáora, westíorabi
en mato bautizannama iki,
15 jaskatira, tsoabi nokon janenko mato bautizanmeeta iki iti atipanya-
make.
16 Jainxon ja Estéfanassen rareboresibira en bautizana iki. Ikaxbira en
shinanyamai, wetsaboribiki en jato imaa iki ixon.
17 Cristonra jawen janenko jato bautizanti ea raanama iki. Janra ea
raana iki, jawen jakon joi yoitires. Jatian ja joi yoikinra, jan ratéti ani
joibaon en ayamaa iki, ja Cristo korosenmeax mawata joi, jawemabi
keskáakin imanaketian.

Diossen onan shinan itan jonibaon onan shinan

18 Ja manótiain boaibaon ninkatara, Cristo korosenmeax mawata joi
jawemabi iki. Ikaxbi ja noa kishpinmeetaibaonara, nato joi iki Diossen
atipana koshi.
19 Wishá meranra ikai neskati: “Enra ja onanbo, jaton onanna
jawékibo keyonaanoxiki. Jatian ja onan shinanyabaon shinanbora, en
jato onantimaananoxiki”, iki.
20 ¿Jatian ja onan jonibo itan ja esé onanbo, jainoax, jatíbi jawéki
onannaton shinanmeetaiboki jawe winókana? Diossenra nato netemea
onan shinanbo, moa jawemabi itiakin imaa iki.
21 Diossenra shinanna iki, jaton onanti shinanmanbi tsonbi, já
onankantima. Jatianra Diossen shinanna iki, jawemabi keskáakin jawen
joi shinankanainbi, ja joi ninkaxon ikonhaibores, jato kishpinmati.
22 Judíobora keenai, ratéti jawékibopari ikai ointinin, jatian ja griegobo-
biribi keenai ani joibaonres non jato yoitinin.
23 Jaskara ikenbira, nonbiribi yoiai, ja Jesús moa korosen akana
mawata. Jaskáakin non jato yoiaitianra, judíobaon jakonmabires shinan-
nai. Jatian judíomabaon ninkatara, iresa jawéki iki.
24 Ikaxbi ja Diossen moa katota judíobo iamax griegobaonara, Cristo
iki, ja Diossen atipana koshi, itan jawen onan shinan.
25 Ja Diossen shinanna jawékibo iresa keská ikaxbira, jákaya jatíbi
jonibo xewina onan iki. Jatian Dios yosma keska shinankanabira, jawen
koshi, jonibaon koshi betan senenyamake.
26 Nokon wetsabo, matonra shinanti jake, matora Diossen kenaa iki,
mato xaranra ichama onanbo jake ixon wetsa jonibaon shinannainbi,
ichamaribi iki, ja mato betan ikábo koshi janekana, jainoax ichamaribi
iki, ja kikin jonibaon rarebobo.
27 Jaskara ikenbira, ja onan jonibo rabinkanon ixon, ja onanmanin
yoinkanaibo jato Diossen katota iki. Jatian ja kikinman shinanmeetaibo
rabinkanon ixonra, ja kikinmashoko jonibo jato katota iki.
28 Diossenra katota iki, ja omiskanai jonibo, itan ja kikinmashokobo,
ja iki, ja jawemabobishokobo. Jaskáaxon ja kikinman shinanmeetaibo
jaskara shinanbo jato keyonanti kopí.
29 Jatianra tsoabi moa Dios bebon rabítima iki.
30 Ikaxbi matora, moa Diossen Cristo betanbi imaabo iki. Jaskara
ikaxa, jabi iki, ja noa Diossen menia onan shinan. Jaribi iki, noa jan
ochaoma keskábo imai, jainxon janribi, noa Diossenabo imaa iki, janra
noa jakonmainoa xabáa iki.
31 Jaskara ikenra, Wishá meran neskara yoiai: “Jaweratoboki rabíkasai,
ja non Ibon akátoninreskaya rabikanwe”, iki.

2

Cristo korosen akanakiriti iká joi

1 Nokon wetsabo, ja Diossen yoia joibo yoii ea matoiba kanontianra,
jan ratéti ani joibaon en mato ayamaa iki.
2 Jain mato betan ixonra, Cristokiriakinres en mato yoia iki, itan
jaskatax korosenmeax mawataribi, en mato kikinhakin onanmaa iki.
3 Mato bebonxon joi yoii niaxa, ea kikinmashokonin shinanmeeta iki,
jaskatira ea raketi saki ika iki.

4 Jatian ja joi yoikinra, mato keenmakaskin en ani joibaon ayamaa
iki. Jaskáyamakinra, abanon ja Diossen atipana koshinbi, itan jawen
Shinanman akinnares maton onankin ixonres, en jenea iki.
5 Jonibaon onan shinanki koshiamai, Diossen atipana koshikires mato
koshiabo iti kopí.

Diossenra jawen Shinan meranxon, jawen joné jawékibo noa onanmai

6 Ikaxbi, ja Diossen joiki moa ikoni koshikanabo yoiira, noa ani
joibaonribi yoyo ikai. Ikaxbi jara, nato netemea jonibo, itan joni koshibo
jayata onan shinanma iki, jaton onan shinanbora basima keyotaibo iki.
7 Non yoiai joi riki, jawen onan shinanman Diossen akai jawékibo, tson
onanama ikátiaibo. Nato nete joniamatianbira, Diossen shinanna iká iki,
jaskáaxon jawen icha jakon jawékia noa imati.
8 Jaskara Diossen shinanna jawékibora, nato netemea joni koshibaon
onanyamakana iká iki, jaskara onanxonra, ja atipana koshia non Ibo,
korosen ayamakeankana iki.
9 Wishá meranra neskáakin yoiai:
“Diossenra, já noia jonibo, tsonbi oinnama itan
tsonbi ninkatama, jainxon tsonbi
shinannama jawékibo jato axona iki”
ixon.
10 Nato jawékibora noa Diossen onanmaa iki, jawen Shinan meranxon.
Ja Shinanmanra jatíbi onanke, Diossen shinan reboyabi.
11 ¿Tsonki jonin shinannai onanti atipana? Jawen shinanmanresa
onanke, ja meranbi ixon. Jaskaribiakinra ja Shinanmanres onanke ja
Diossen shinannai jawékibo.
12 Nonra nato netemeabaon shinan biama iki. Nonra bia iki Diossen
Shinan, jaskáaxon jawen jakon shinanman noa kopi Diossen aká
jawékibo, non onanti kopí.
13 Ja Diossen noa kopi aká jawékibo yoiira, non onan shinanmanbi noa
yoyo iamai. Noa yoyo ikai riki, ja Diossen Shinanman onanmaa joibaon-
res. Jaskákinra ja Dioski ikoni koshiabores, ja Diossen noa onanmaa ikon
jawékibo non jato yoiai.
14 Ja Diossen Shinan jato meran yamaabaonra, jawen Shinanman
yoiai joibo, ninkákashamakanai, iresabires keská shinankin. Jainxon
ja Diossen Shinanmanres onanti jawékibo iketian, onanti atipanya-
maribikanke.
15 Ikaxbi ja Dioski moa ikoni koshiabaonra, jatíbi jawékibo tanay-
onxon onankanai, jatian ja Diossen Shinanhomabaonra ja Shinanyaxon
yoikanai jawékibo onanyamaxon ninkáyamakanai,
16 Ja Diossen Wishá meran yoiai keská: ¿Tsonki non Ibon Shinannabo
onanna? ¿Tsonmein já eseti atipanke? iki ikai, ikaxbi nonra ja Diossen
Shinanya ixon, Criston shinannai keskáribi shinannai.

3

Jatonbiribi wetsa tsamá akaibo

1 Moa ikoni Dioski koshikanabo atinra en mato joi yoiamaa iki nokon
wetsabo, ja Dioski ikoni koshikanamashokobo atinresa en mato yoia iki,
ja Criston joinko bakeshokobopari keská mato iketian.
2 Ja ninkátichaa jawékiboresa en mato onanmaa iki, wetsa jawékibo
pimaamatianbi, westíora bake xomares amakanai keskáakin. Ja wetsa

jawékibo piti atipanyamaa keskábopari mato iketian, jatian ramakamanbi iki mato jaskarapari,
3 ikoni Dioski koshikanamabopari ikax. Jakopira ikai mato notsii, mato join ianani. Jaskara shinanyabo ikaxiki, mato Dioski ikoni koshiamabopari. Jaskákinra akai, ja jonibaon akai keskáakin maton shinankin.
4 Jaskatira ikai jatíribibo, ea riki Pablona iki; wetsa ikai ea riki Apolosna iki; ja joi ayamaibo ikai keskatiresibi mato ikanai kopí.
5 Jaskata pekáo maton oinnaki ¿Apolos jawe iki? ¿Jawerin Pablo? Jabora Diossen tee akaibores iki, jabaon yoiara non Ibo maton ikonhaa iki. Westíoraxonbora non Ibon ati yoia teebo non aká iki,
6 Enra ja bero banaa iki, jatian Apolosninra onpax machíananbi koirana iki, ikaxbi Diossenra ja banábo animaa iki.
7 Jaskara iken, ja bero banai betan ja onpax machitaitonin aká riki ixon shinanyamakanwe, Diossenbira ja banábo animai.
8 Ja banai betan ja onpax machitaitonra senenbires tee akai, jaskara ikenra, jaton tee aká betan senenresibi jato Diossen kopíanoxiki.
9 Noara Diossen tee axoni teetaibobiribi iki, jatian mato riki, ja Diossen waiaka keskábo, itan jan xoboaka keskáboribi.
10 Diossenra jawen jakon shinanya imaxon, xoboati onan joni keska imataanan, jan koshiatibo ea janbi nichinmaa keská iki. Jatian wetsa riki, jaki tekibokin xoboai iitai keská. Ikaxbi westíorabora koiranmeeti jake, jawekeska xobo akíkayaki ea iitai iki ikax.
11 Jatian jan koshiatibo moa akanainkora, tsonbi wetsaresibi jan koshiatibo moa nichínti atipanyamake, jan koshia riki Jesucristo.
12 Jaweratobaonki nato pekatan oro xoboakai, *plata xoboakai, metsá makanbaon xoboakai, tabla xoboakai, tawa xoboakai itan pei xoboakai,
13 ja akana teebora, jato jishtiaxonoxiki, ja non aká jawékibo onanti nete nokoketian. Ja westíoraxonbo akana teebora, chiikan tanai keskáakin anoxiki.
14 Jatian tsonki, jakonhakin xoboaka keskáakin jato jakonhakin axeakai, janra jawen kopí binoxiki,
15 Ikaxbi jaskáakin jato axeayamaa ikaxa, jawen tee akábo menotai jawéki chiikan menoa keskati keyónoxiki. Ikaxbi ja jonira kishpinmeenoxiki chiimeranoaxbi pikotai keskati.
16 ¿Matonki onanyamaa mato Diossen xobo, jain Diossen Shinan iká?
17 Jaweratobaonki ja Diossen xobo jakonmaakai, jara Diossenbiribi jakonmanoxiki, ja Diossen xobora jawe jakonmabi yamake, jatian ja xobo riki matobi.
18 Matonbinix paranmeeyamakanwe, jaweratoboki nekeabi jawéki onanax onanman shinanmeetai, jara onanma joni keskatires iti jake, jaskatax ikonkon onan iti kopí.
19 Nato netemea jonin onan shinanra, Diossen oinna jawemabi iki. Wishá meran yoiai keská: "Jaton onan shinanmanbi benómaxonra, Diossen jato onanmabo imai", iki.*
20 Jainxon yoiribiai: "Non Ibonra onanke, ja jonibaon onan shinanbora jawemabi iki", ixon.†
21 Jaskara ikenra, westíora joni chibanai ikax tsoabi rabíti atipanyamake. Shinankanwe, jatíbi jawéki riki matona.

* **3:19** Job 5.13 † **3:20** Sal. 94.11

22 Ibanon, Pablo, Apolos, Cefas, nato nete, noa jati, noa mawáti, noa
rama itai, noa ramakaya ikí kati, jatíbi jawéki riki matona.
23 Jatian mato riki Cristona, Cristo riki Diossena.

4

Criston raanabo

1 Ja Criston tee akaiboakin itan ja Diossen anoxon shinanna onanya-
makana jawékibo, jato onanmaiboakinkayara, maton noa shinanti jake.
2 Jaskara iketian, jaweratonki ja tee biai, janra ikonkon ja tee senenhai
jato oinmati jake.
3 Ikaxbi enra maton, iamaxon wetsa joni koshibaon inonbi, en
jakonma akábo ea yoixonkantibo en shinanyamai, jainxon enbiribira,
eara jakon iki, iamaxon eara jakonma iki ixon, shinanyamai,
4 jatian nokon shinan meran jaskara jakonmabo atiakin en moa shi-
nanyamai iki ea ikaira, jatíbi jaskarabaon moa xabakaata kopí, ea ikaima
iki, non Ibokaya riki, en akai jawékibo ea yoixonai.
5 Jaskarabo iken, netebo nokotamabi jaton akai jawékibo jato
yoixonyamakanwe, manakanwe, abanon non Ibon joxon, ja jishtima
itinabo onantiakin pikokin, jainxon ja jonin atiakin shinannaiboribi
jato jishtiaxonkin, jatianra westíorabo jaton aká kopíbiribi Diossen jato
kopíapakenoxiki.
6 Nokon wetsabo, neskara jawékibora en mato yoiai, maton onanti
kopí, jaskatax ja Apolos betan ea ikai keskatiribi mato ikanon ixon,
jainxon ja Wishá meran yoiamai keskáakinbo maton shinanyamanon
ixonribi, jaskatax tsoabi wetsa joni jakonmaanox wetsa jonin paranan
ikí, rabítima kopí.
7 ¿Tsonki mia wetsabo xewina kikin imaa? ¿Jawe jawékirin ja Diossen
mia meniama? Jatian jan mia menia ikenbiki ¿Jawekopi minbi bia
keskáakin min shinannai?
8 Matora ikai moa jatíbi jawékiayaton shinanmeeti. Jaskákinra apobo
keskati shinanmeekin maton moa nokiakinbo shinanyamai, ikonkon
Apobo mato ipainon riki mato keskaribi noa inon.
9 En oinnara, noa jawen joi yoiti raanabo, jato namanbires noa Diossen
imaa keskábo iki, moa retekantires keskábo. Nato netemea jonibo itan
ángelboribi jaon manaiti jawéki keskábo.
10 Ja Cristo ikonhaa kopíra, akanai onanma joniboakin noa shi-
nankin, ikaxbi enra Cristo iráke akai matobobiribi onan joniboakin shi-
nankanaitian, noara jawemabiakin shinankanai, matokayara kikinbo
iki, noara omiskanai, jatian matora jakonhakanai.
11 Ramakamanbira noa jawékiatibo tenei jenetama iki; nomin ikíbo;
chopabo keyoti; jonibaonra noa jakonmaakai, jain jati xoboomabobi riki
noa.
12 Moa teeti paxkinabo riki noa, ichakanabira, jakonhakinres non
jatoki shinannai, jakonmaaxon masábo tenemakanabira, jawe iamakin
non teneai.
13 Jakonmaatibo noki yoyo ikanainbira, jakon shinanyaxonres
non jato kewinai, kerás jawéki keskáakin itan jawéki texe potakana
keskáakinbora noa shinankanai, ramakamanbi riki, noa jaskáakin
jenekanama.

14 Mato rabínnon ixonra, neskarabo en mato wishaxonyamai, nokon
bakebi keskáakin shinantaanan, mato noixon esekinra akai, en mato
jaskáakin.
15 Ibanon joi akaibo iken, jabaon mato Diossen joi onanmaibo chonka
waranka joni inonbires, ja maton papa keska jonibora ichama iki. Ja
kishpinti jakon joi en yoiaitian ninkáxon, Cristo maton ikonhaabo iken
riki, ea maton papa keska.
16 Jaskáakinra en mato yoiai, ja ea ikai keskatiribi mato inon ixon.
17 Neskara kopíra en mato Timoteo raanxonai, nokon noi bake keská
ikax, non Iboki koshi jenéyamai iketian. Janra ja Cristo ikonhaa ikax
jaskati ea ikaibo mato shinanmai kaai, jaskara esériбira akai, jatíbiain ea
kaainko, ja nobé joi akaiboribi en jato onanmakin.
18 Jatíribi matobora moa kikinman shinanmeekanai, ea moa mato
oinni kayamai shinannax.
19 Ikaxbi non Ibon jaskara shinanna iketianra, ishtontani mato oinni
ea kati iki, jatianra en ointi iki, ja kikinman shinanmeetaibaon ati
shinannaibo, jabo yoyo ikanai joiboresma.
20 Ja Diossen ikinaton jatira, joiresma iki, jara ja Diossen koshin
akaitonin, non jato oinmati iki.
21 ¿En jaweatiki mato keenai? ¿Kaxon kikinhakin en notsintininki mato
keenai, iamaxon ja noimisti shinanyaxonres mato esetinin?

5

Joi akai ochaketian, jaskáati

1 Mato xaranra ninkakaake, westíora joi akai joni, jawen onan titabi
moa awinhaka keská. Neskara jawékira, kikin jakonmabires iki, ja joi
ayamai jonibobira jaskákanaibo non jato ninkáyamai.
2 Jatian jaskarabo ikanaitianki ikai, mato rabíshamani, moa kikini
onísxon, ja jaskata joni mato xaranmea pikotitianbi.
3 Eabishaman mato betan jain itinaxmabira, nokon shinan meran
ea mato betan iki, earibi mato betan jain itina keská ixonra, non Ibo
Jesucriston janenko, ja jaskatai joni en moa jaskáatibo yoike.
4 Jatian ja non Ibo Jesussen janenko maton tsinkitainkora, shinan
meran ea mato betan iti iki, jatianra jawen atipana koshinribi mato
meran ixon, mato akinti jake.
5 Jaskáaxonra, ja joni moa *Satanássen mekenman maton jeneti jake,
jaskatax jawen yorabo jakonmaataxbi non Ibo joketian, jawen kaya
kishpinmeeti kopí
6 Jaskarabo akanaitianra, mato jan rabíti atipanyamake, matonra
onanke ja neskati yoyo ikanai joi: “Ichamashoko *levaduranra, meínna
patsá jatiobi soo imai”, iki iká.
7 Jaskara iketian, ja matoiba iká jakonma akai joni, moa mato betan
imayamakanwe, ja jakonma *levadura potati keskáakin, jaskatax ja
bená pan levaduraoma akana keskáshamanbo mato ikanon. Mato riki, ja
ikonkon *Pascuatian pikanai levaduraoma pan akana keskáshamanbo,
jatian Cristo riki, ja *Pascuatian retekani *Cordero keská, jara
menikaatax, noa kopi mawata iki.
8 Jaskákinra, ja *levaduraoma akana pan keskabo ixonkaya, ja *Pascua
fiesta akai keskábo noa ikanti iki, ja iki, ja kikinhakin shinannai, itan

ikonkon shinanya noa iti. Ja moá aká *levaduraoma keskábo ixon, ja iki, ja jakonma jawékibo jainoax jan noa cheatai jawékiboribi.
9 Ja kirika wishaxonainkora en mato yoia iki, ja wetsa betanbires yoranti akaibo betan mato raenantima.
10 Neskáakin mato yoikinbira, ja joi ayamaibo ikax wetsa betanbires yoranaibo betan, ja jayá ikaxbi, bebon jayátinin keenkaresaibo betan, ja yometsoaibo betan iamaax ja jatonbi aká jawékibo rabiaibo betanribi, moa kikini raenani jenékanwe, akin en mato akáma iki. Jaskarabo betan itima iketianra, nato netemeax mato pikókeanke.
11 Neskáakin mato yoikin riki en aká: Ja joi akai ikax, nokon wetsabo ikibi, wetsabo betanbires yoranti akaibo betan, ja jatíbi jawékia ikaxbi, bebon jayátinin keenkaresaibo betan, ja jatonbi aká jawéki rabiaibo betan, iamax paenaibo betanribi, ja yometsobo betanribi, raenantima yoikin. Jawekeskaxonbira jaskara jonibo betan maton jawékiati yamake.
12 Ja joi ayamaibaon akai jawékibora en jato yoixonyamai, ikaxbi matonra ja joi akaibaon akai jawékibo, jato yoixonti jake.
13 Abánon Diossen, ja joi ayamaibaon akai jawékibo jato yoixonkin, ikaxbi matonra, ja mato xaran itina ocha akai joni moa jainoa pikoti jake.*

6

Jakonmaananax, joi ayamai koshiboiba katima

1 Ja joi akai ikax, wetsa joi akai betan ramiananaxki ¿Ja joi akai koshiboibakaya katitianbi, jaweaki ja joi ayamai koshiboiba, jabaon benxoakinnon ikax, mato kaai?
2 ¿Matonki onanyamaa, noa joi akaibaon, ja joi ayamaibaon jaton akaibo non jato yoixonti? Jatian jaskara jonibo jaskáati ixonbiki, ¿Neskara maxko jawékibo maton jato benxoakinti atipanyamaa?
3 ¿Ja ángelboribi jaton akábo non jato yoixontiki, maton onanyamaa? Atixonbira, nato netemea jawékibo non benxoati atipanke.
4 Jaskara ikenki, ja netetiibi, shinan meran ikai jawékibaon jakonmananax ¿Jawekopí ja joi akaibo betan jawe ointi yamaa joni koshibo maton benai?
5 Mato rabintaninon ixonra, akai neskarabo en mato yoikin ¿Yamakayakia mato xaran westíoratanibi, ja joi akaibobires mato jaskakananketian, jan benxoakinti onan?
6 Joi akaibobires ikaxbira, mato joinbicho iananananyamakanai, jaskataxbora ikai, ja joi ayamai koshiboiba mato kaai.
7 Ja jakonmashoko jawéki kopíbi, joi benxoai koshibo bebonmeax mato join ianantira, jakonma jawéki iki, ¿Jawekopíki atima keskáakin akanabo, non tenetima iki? ¿Jawekopiki noa yometsoakankenbi, non tenetima iki?
8 Ikaxbi, matonra jaskáyamakin atima keská jawékibo akai, ja mato betan joi akaibobi yometsoakin.
9 ¿Matonki onanyamaa, ja jakonma jawéki akaibo, Diossen ikinaton jati netenko jikiamakanti? Jato paranmayamakanwe, ja wetsabo betanbires yoranti akaibo, ja jatonbi aká jawéki rabiaibo, ja wanoya itan benoya ixonbi wetsa betan yoranaibo, ainbo keskati ikaibo, ja jabé benbobi amaibo.

* **5:13** Dt. 17.7

10 Ja yometsoaibo, ja jatíbi jawékia ikaxbi, bebon jayátinin kenkaresaibo, ja paenaibo, ja jakonmaakin yoimisaibo, jainoax paranhanan jato yometsoaibo, jabora, Diossen nai netenko jikiamanoxikanai.
11 Neskarara jatíribi matobo moatian ikana iki, ikaxbi ramara ja Dios bebon jakon inox, moa mato chokitabo iki. Jaskataxa ja Ibo Jesucriston janenko, itan Diossen Shinanman, imaa, ochaoma keskábo, itan itibi keskati ikaibo mato ikana iki.

Ochakaresnon ixonra, noa Diossen xabáama iki

12 Mato jatíribiboki ikai neskati: "En akasai jawéki atira, ea jawemabi iki", iki. Jara ikon iki, ikaxbi jatíbima riki, ja non ati jawékibo. Ikon riki, ja en akasai jawékibo en atira jawemabi, ikaxbi jawe jawékibira en eamaresti atipanyamake.
13 Jainxon yoiribikanai: "Jawékiati riki, non poko meran boai, jatian ja non pokobiribi iki, non jawékia jain boai", iki. Jara ikon iki, ikaxbi ja rabébira keyoti boaibobires iki. Jatian ikonma jawéki riki, non yoran wetsabo betanbires yoranti ati, ja non yora riki non Ibona, jatian non Ibo riki, ja non yorana.
14 Diossenra jawen atipana koshin, ja Ibo jirimaa iki. Jaskáribiakinra, jawen atipana koshin noa jirimanoxiki.
15 ¿Matonki onanyamaa maton yora Criston yora mebibi keská? ¿Enmein atiki ja Criston yora mebi keská ikenbi ja wetsabo betanbires teaananaiton yora mebi keská imakin? Imaama.
16 ¿Matonki onanyamaa, westíora joni, wetsabo betanbires teaananai ainbo betan biananananax, rabébi westíora yorabicho keská ikai? Wishá meranra ikai neskati: "Rabébira westíora yorabicho keská itiki", iki.
17 Ikaxbi non Ibo ikonhaa ikaxa, westíora joni jabé jawen shinan meran westíorabicho keská iki.
18 Moa wetsabo betanbires yorantibo akí jenékanwe, wetsa keska ocha axonra, jonin jawen yora ramiayamai. Ikaxbi wetsa betanbires yoranxonra, jawen yorabi jakonma imati ocha ake.
19 ¿Matonki onanyamaa, maton yora ja Diossen mato menia Diossen Shinanman xobo keska, jainoax ja Diossen Shinan mato meran jaa? Matobima riki, maton yora ibo.
20 Diossenra kopí mato maroa keskábo iki, jaskara kopíra, maton yoran Dios keenai keskábores maton axonti jake.

7

Wanoyabo itan beneyabo yoii iká esé

1 Ramara ja maton kirika wishá meran maton ea yokatabo, en mato yoiai, jakonra iti iki, joni wanooma iká.
2 Ikaxbi ja wetsabo betanbires yorannaketianra, jonibo jaton awinyabobiribi ikanti jake, jatian ainbobobiribi jaton beneyabo ikanti jake.
3 Jatian wanoya joninra, jawen awin betanbicho ati jawéki senenhati jake, jatian jawen awininra jaskáribiati jake,
4 ja wanoya jonira jawen yora iboma iki, jawen awinmanabiribi ikax, jatian ja benoya ainbora jawen yora iboma iki jawen benenabiribi ikax.
5 Jaskara iketian rabekaxbi yoashiananyamakanwe. Ikaxbi jawetio basi Dios oracion meran benati shinan axonra, maton yorantimapari iki,

japekaoparira mato jakiribi iti iki, jaskarabo teneti atipanyamaketian, mato *Satanássen ochamanaketian.

6 Jabo senenhakanwe, akin mato akíma riki ea, eseanan mato yoii riki ea.

7 Enra shinannai jatikaxbi ea keska ikanara, jakon iti iki ixon, ikaxbi Diossenra westíorabo meskó shinanyabobiribi jato imaa iki, jatíribibo imaa iki, wetsaresibi shinanya, jatian wetsabobiribi wetsaresibi shinanyabo.

8 Ja wanoomabo itan benomaatabora en yoiai, ea keskatiribi wanoyamakana, itan benoyamakanara, jakon iti iki ixon,

9 ikaxbi, jaton yora keenai shinanbaon jatoaresara, moa wanokanti jake itan benokanti iki, ja yoranti teneyamai jakonmayonaketian.

10 Ikaxbi, ja wanoyabo itan benoyabora, en neskara yoiai, jara nokon joima iki. Jara non Ibon seneanhati yoiai joi iki, ja benoya ainbaonra jawen bene potati yamake.

11 Jatian jawen bene potaaxa, jakiribi benoribitima iki, jaskáyamakinra, jakiribi jan potaa jawen bene biribati iki, jaskaribiakinra, ja wanoya jonin jawen awin potatima iki.

12 Jatian jatíribibora en shinannai keskábiribi en yoiai, jara non Ibon joi meran yoiamai, jatian westíora joi akai jonin awin, joi akaima ikaxbi, ja betan jakonax jatiakin shinannaitianra, ja joni jabetan potaanantima iki.

13 Jatian westíora ainbo joi akai ikaxbi, joi akaima joni betan biananana ikax, ja betan jakonax jatiakin shinannaitian, ja ainbo jabetan potaanantima iki.

14 Ja joi ayosma joni, westíora joi akai ainbo betan biananana ikaxa, jan akinnaton Diossenaribi iti atipanke, jatian ja joi ayosma ainbora, joi akai joni betan biananana ikax, jaskáribi iti atipanke. Jaskarama ikenra, maton bakeboribi jakonmabo ikenhake, ikaxbi jaskaramabo ikaxa, moa Diossen joniboribi iki.

15 Rama ja joi ayamai joni, iamax ja joi ayamai ainbo potaanankasira, ikanti iki, jatianra ja joi akai jonin, iamaxon ja joi akai ainbaon, moa jawe ointi yamake, Diossenra jakonax jakanon ixon, mato katota iki.

16 ¿Tsonki onanna mia kopiki min bene kishpinmeetiki ixon? ¿Jaskaribiakin tsonki onanna, min awin mia kopi kishpinmeeti?

17 Jawekeska inonbires ibanon, jawekeska itiki Westíorabo non Ibon mato kenaa iki, jaskarabiribi ikanwe, jainoax jawekeska ikenki, mato Diossen kenaa iki, jaskarabiribi ikanwe. Neskati ikantiribira, jatíbi ea kainkobo en jato yoiai.

18 Jatíribibo jaton jakina rebichi xatéyabo iken, jato Diossen katotabo ikaxa, jaton jaskarabo jonekasi ikantima iki, jatian jatíribibo jaskatama inontian, Diossen jato katotabo ixonra, jaskarabo moa xatetima iki.

19 Non jakina rebichi xatéya, iamax xatéoma itira jawemabi iki, ja Diossen yoiai joibo ninkaxon senenhaikayara noa iti jake.

20 Jawekeska inontianki, noa Diossen katota iki, jaskábira noa westiorabo ikanti jake.

21 Ja iboaxon wetsabaon yonoai inontian, mia Diossen katota ixon, jayora shinanyamawe, ikaxbi mia xabakaati jakon iketian, iwé.

22 Ja iboaxon yonokanai inontian, Diossen mia kenaa ikaxa, rama moa xabáshaman ikax, mia non Ibon tee axonaibiribi iki, jaskáribiira

yonokanaima inontian, non Ibon kenaa ixon, xabáshaman itaanan, mia non Ibon tee axonairibi iki.
23 Diossenra icha kopíaxon mato bia iki, wetsa jonibo iboamaxon, yonomayamakanwe.
24 Jaskara iken, nokon wetsabo, jawekeska inontianki, westíoraxonbo non Dios ikonhaa iki, jaskarabira noa ikanti jake.
25 Ja benooma ainbobo, jaskatishaman ikantiakin jato yoitira, non Ibon ea onanmaama iki. Ikaxbi ja Ibon noibataanan, átixonbi ea akinna ixonra, nato shinan en mato yoiai.
26 Moa nete atikonmabo ibotanai meran noa jakana kopíra, en shinannai, jawekeskaki noa itina, jaskábi noa westíorabo ikanti jake.
27 Awinya ixon, potayamawe, jatian jayaoma ixon, wanotiakin shinanyamawe.
28 Wanoaxa mia ochayamai, jatian westíora xontako benoara ochamaribi iki. Ikaxbi, ja wanoaibo itan benoaibaonra nekeabi atikomabo, nokokanti jake, jaskarabo mato inaketianra, en mato yoiai.
29 Neskara mato yoii riki ea, nokon wetsabo, basima netera maxkáke. Jaskara ikenra, ja wanoyabo wanooma keskati ikanti iki,
30 ja winiaibo winiamai keskati; ja raroaibo raroyamai keskati; ja jawéki marokin biaibo jawebi biamaa keskati.
31 Nato netemea jawékinin raroaibo jaskáyamai keskati, nato netemea non oinnai jawékibo, moa basima keyoti kaai kopí.
32 Jaskara jawékibo shinanni mato jatianra, ea keenyamai. Ja wanooma joninra non Ibon jawékiakinbiribi shinannai, jaskáaxonra non Ibo raromai.
33 Ikaxbi ja wanoya joninra nekeabi jawékibo, itan jaskáaxon jawen awin raromatibiribi shinannai.
34 Jaskatira meskó shinanyabo ikanai. Jaskaribiira, ja benooma ainbo itan benooma xontako, non Ibon jawékibobiribi axontires shinanya ikanai, jaton yora betan jaton shinan Diossenabiribi imatiakin shinanni. Ikaxbi, ja beneyatonra, nekeabi jawékibo itan jawen bene jaskáaxon raromatibiribi shinannai.
35 Jaskáaxon mato atikonmaaxonkaskin mato yoiima riki ea. Mato akinkaskinra en mato jaskáai, itibi keskati jaxon, non Ibon tee akíres mato jakanon ixon.
36 Tsoaki moa wanoti baritia senen ikax, jawen biti ainbo betan wanoti shinannai, ibanon, jawen shinannai keská iki. Wanotira, ochama iki.
37 Ikaxbi wetsara itimapari shinanni, jawen keenai shinanbaon jaarestima jakon iken, pontéakin shinantaanan jawen keenai jawékibopari ati shinannai, janra jakonhakin shinanke,
38 Jaskara ikenra, jaweratoki jawen biti ainbo betan wanoai, jara jakon iki, ikaxbi jaweratoki wanoyamai, jara bebon jakon iki.
39 Ja benoya ainbora, jawen bene japariketian, jawenabipari iki, ikaxbi moa jawen bene mawáketianra, moa tsobetan inonbires benoti jawemabi iki, ikaxbi iti jake joi akai joni.
40 En shinannara, jakiribi benoyamaakaya bebon jakon iti iki, jaskáakinra en shinannai, earibira Diossen Shinanya iki ixon.

8

Jatonbi aká diosbo iboamakanabo

1 Ramara ja jawékiatibo, ja jatonbi aká jawékibo iboamakanakiriakin
en yoiai, ikon riki, jatíxonbi jaskarabo non ononna iki, noa yoyo ikaibo.
Ikaxbi, jaskarabo non ononna jawékininra jato xewinaton noa shinan-
meemai, jatian noomeran noimisti shinan ikátoninra, noa shinan meran
bebonhakin koshimai.
2 Jaweratoki, jawéki onannaton shinanmeetai, jara jawe onanaxmabi
iki.
3 Ikaxbi jaweratonki Dios noia, jara Diossenribi ononke.
4 Ramara ja jatonbi aká jawékibo rabikin menikanai namibo pitikiri-
akin en mato yoiai. Nonra ononke westíora jatonbi ja rabiti akana
jawéki, nato neten jawe koshiomabobi, ikaxbi ja ikon Dioskaya riki
westíorabicho,
5 Jaskáakinra akai jonibaon, naikan itan nato mainra icha diosbo jake,
ixon shinankin, jaskara icha diosbo jakenbira.
6 Nona westíora Diosbicho jake, non Papa jaibakeax jatíbi jawékibo
peokootai, itan jawenaboribi ikax noa jakana. Jainoax jaríbake westíora
non Ibobicho, janra jatíbi jawéki aká iki. Jatian noaribira jakopires jake.
7 Ikaxbi jatíxonbira, ikonkon neskarabo onanyamakanke, jatíribibo ja
jatonbi akana jawékibo rabii, moa axea ikanabaonra, ja diosbo iboa-
makanara ibirai ixon shinankin, ja namibo pikin jeneyamakanai, jatian
jaton shinan meran koshimaparibo ikaxa, jaskarabaon moa jato tsaiabo
shinankanai.
8 Ja Dios keenai keskábo non atira, non jawékiaibaon noa imaima iki.
Jaskákin piax o piamaax inonbira, bebon jakon itan bebon jakonma noa
iamai,
9 ikaxbi jatíbi jawékiati namibo piti ikenbi, jaskara atibo koiran-
meekanwe, jaskarabo jawékiaxonra, ja shinan koshimapari joi akaibo
maton ochan pakémanake.
10 Atiki ja neskara jawékibo moa ononna ikax, ja jatonbi ja rabiti aká
iboamakana xobonko pii mia yakáketian, ja westíora shinan koshimapari
non wetsan mia merakin, jatianra janribi keentaanan, jaskara namibo
piti atipanke.
11 Jatian jaskáakin min onanatonra, ja shinan koshimapari min wetsa
já kopiribi Cristo mawata ikenbi, min ochamati atipanke,
12 jaskáakin ja maton wetsabo, Dioski koshikonamabo ikenbi, jaton
shinan meran ramiaxonra, Cristobi maton ramiake.
13 Jaskara iken, en jawékiai kopí nokon wetsa en ochan pakémati
ikenra, jawetianbi en moa nami pitima iki, jaskáaxon ochati onsáin
imanaketian.

9

Raana jonibaon biti jawékiboribi

1 Earibira xabakata ikax, Diossen raana joni iki, enra ja non Ibo Jesús
oinna iki, jatian mato riki ja Ibon tee en axonaton ikábo.
2 Joi yoiai joniakin ea wetsabaon shinankanaimabira, maton ea
jaskáakin shinanti jake. Ja en amaaton maton non Ibo ikonhamabo
ikaxiki, ikonkon ea joi yoiai joni.
3 Ja ea yoii ikai jonibora, en neskáakin yoiai:
4 Nonribira ja non tee akai kopí, ja jawékiatibo, itan ja xeatibo biti jake.
5 Noaribira iti atipanke joi akai ainbo biax jabetan joi yoii nii, ja Pedro,
itan ja non Ibon wetsabo, jainoax ja wetsa joi yoiaibo ikai keskatiribi.

6 ¿Ja Bernabé betan eabichorin jaskatax jati kopí wetsa teebo akí
nonbixbi noa teeti?
7 Jawetianbira sontáronin jawen biai koríkininbi, jawékibo biamai, ja
uva waiyatonra ja bimibi kokoai, ja oveja koirannaitonra, ja oveja xoma
jenebi tsekaxon xeai.
8 Neskarara, jonin shinannares iki ixon, shinanyamakanwe, ja
Moiséssen esé meranribira noa yoiai.
9 Ja Moiséssen esé meran riki, neskáakin wishaa: "Waka trigo texkan
xememakin, kenexyamakanwe", iki iká. Ja wakabo Diossen ayorakin
shinannai kopíma riki neskáakin yoiai.
10 Noakayara Diossen ayorakin shinannai. Noa kopikaya riki ja esé
wishaa, jaskákinra ja jawéki bananoxon mai chiniai, itan ja trigo bero
xemeaiton, jainoa biti shinantaanan ati jake.
11 Diossen joi mato yoikin riki, maton shinan meran non bero banaabo
keská, ¿Jaskara ikenki, nonribi matoibakea jawéki bitima iki?
12 Wetsabaon matoibakea jaskara jawékiatiboribi biaitianra, átixonbi
nonribi matoibakea biti jake. Ikaxbi jaskáatitianbi mato non yokáyamabea
iki, ja Criston jakon joi non yoiai tsokas anaketian.
13 Matonra onanke, ja Dios rabiti xobo meran teetaibo jain jaa
jawékiatibo jawékiai jakanabo, onantiakin yoia, ja jainxon Dios yoina
menoxontiainko, menoxonkin bokanketian akinaibaonra, ja Dios
menikin menokana yoina namibi pikanai.
14 Jaskaribira non Ibon yoiai, jaweratoboki ja kishpinti joi yoiaibo iki,
ja yoiai kopí menikanatonribira jakanti jake akin.
15 Ikaxbi enra jawetianbi jaskarabo biama iki, jaskáakinra maton
jawékibo meninon ixonribi, en neskarabo mato wishaxonyamai. Keen-
shamanxon jato joi yoiai, nokon shinan tson bichinamabi, ea mawataka-
yara, jakon iti iki.
16 Ja kishpinti jakon joi, en jato yoiai riki, jan ea rabikaati jawékima,
jara jaskara ati shinanya ikax chexakaakin en akai iki. ¡Jawe iresaipanon,
jakonmara itiki ja jakon joi en jato yoiamaa!
17 Jaskáakin enbishaman keentaanan akai ikaxa, en bitibo moa jake,
ikaxbi jaskara ati riki akin Diossen yoiai iketianres akai ikaxa, ja senen-
hakinres akai ea itiki.
18 Ikaxbi ja en kopí biai riki, jawe kopímabi keenshamantaanan ja
kishpinti jakon joi en jato yoiai, onantiakin yoia, ja joi yoiai kopí maton
ea jawéki meninon ixon akáma, maton ea menitibo ikenbi.
19 Tsoa joninbi iboaxon yonoai joni ikaxmabira, jatíbibaon iboaxon
yonokanai joni keska ea banéke, jaskaxon icha jonibo en jato Cristo
ikonhamati kopí.
20 Ja judíobo xaran ikaxa ja judío joni keskaribi ea ike, jaskáaxon
jaboribi en Cristo ikonhamati kopí, onantiakin yoia, ja Moiséssen es-
ekan yoiai keskati jakanabo, jato joi ikonhamati kopíra, ja esekan yoiai
keskatiribi ea ike, ea jaskati iti ikenmabi.
21 Jainoax, ja Moiséssen esekan yoiai keskati iamaibo jato Cristo ikon-
hamanoxa, jato ikai keskatiribi ea ike, ja Criston esekan yoiai keskati
jaxonra, ja Diossen yoiai keskáboribi en senenhai.
22 Ja Cristo ikonhaa ikaxbi shinan koshikanamaparibo xaran ikaxa,
jatíbi jabo ikai keskatiribi ea ike, jaboribi jato koshimati kopí, onantiakin

yoia, jatíbi jabo ikai keskatiribira ea ike. Jaskáaxon jawekeskaxon inonbires, jawetiitani jato kishpinmanox.

23 Jatíbi ja en akai jawékibora, ja jakon joi aninon ixon en akai, jaskáxon enribi ja teebo aká iti kopí.

24 Matonra onanke, ja kanananani ishtotiainko, jatikaxbi ishtokanai, ikaxbi westíorabicho iki, ja kananxon bitibo biai, jaskati ishtoai keskatiribi ikanwe, jaskáaxon matonribi Diossen tee axon, ja bikanti kopíbo bii kanon.

25 Ja wetsabo betan jueganox benxokaataibaonra jatíbi jaton yora jan jakonmaai jawékibo ayamakanai, neskati ikanaibo riki, ja laurel pei aká maiti bikanti kopíres. Ikaxbi noara, ja jawetianbi keyóyosma kopí biti kopíbiribi onitsapikanai.

26 Eabiribira, jainra ea nokoti kati jake iki ikaxmabi, westíora joni ishtoai keskati iamai, jainoax xabánapo jonin timai keskatiribi ea iamai.

27 Jaskáyamakinra nokon yora masá tenemaananbi enharesai, jaskatax wetsaboribi jato joi onanmaa ikaxbi, ea jawemabi banénaketian.

10

Jatonbi akana diosbo rabitimaakin jato notsina

1 Nokon wetsabo, ja non rekenbo jato manaon koin boai naman ikaní jawéki mato shinanbenotininra ea keenyamai, jainxon jatíxonbiribira ja aniparo shitakana iki.

2 Jaskataxa jatíbi Moisés betanbi ikana iki, ja nai koinman itan ja paro jenen bautizanmeeta keskábo ikax.

3 Jaskáribiakinra jatíxonbi, ja Diossenbi jato menia piti jawékiakana iki.

4 Jainxon janbi jato menia xeatiribi, xeakana iki. Ja jatoki pikóakeresai shanka meranoa onpax jokonairibi xeakana iki, ja iká iki Cristo.

5 Jaskarabo ikenbira, jabaon jatíxonbitanishaman Dios keenyamai keskábores akana iki, jaskara kopíra, mawákanketian jaton yorabo, jain joni jayamainko miinkana iki.

6 Jatíbi neskara winókanabora, ja oinxon non onanti kopí ikana iki. Jaskáaxon jabaon jakonma jawékibo atibo shinankani keskáakinribi, nonribi jakonma jawéki atibo shinankantima kopí.

7 Jaskara kopí, jatíribi ja jonibaon akáni keskáakinribi, ja jatonbi westíora jawéki jisaakin akana jawékibo rabiamakanwe. Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati: “Jonibora tsinkíxon jawékiai tsamákana iki, jaskáakin jawékia pekáora, ransakana iki”, iki.*

8 Jatíribi jabo iní keskatiribi, wetsabo betanbires teananyamakanwe, jaskataxa westíora netenbicho rabé chonka kimisha waranka joni keyókana iki.

9 Jatíribi jabaon akáni keskáakinribi, Cristo tanayamakanwe. Jaskáaxa ronobaon natexa, mawákana iki.

10 Jainoax Dioski joíti jakonmaiboribi yoyo iamakanwe, jatíribibora jaskati yoyo ikanketian, ja retemis ángelnin joxon jato retepakea iki.

11 Jatíbi neskarabora non rekenbo winókana iki, jaskara jawékibo oinxon non onanti kopí, jainxon ja kirika meranribira wishakana iki, nato nete keyóti ochóma noa jakanabo jaskarabo onanax koiranmeekanti kopí.

---

* **10:7** Ex. 32.6

12 Jaskara iken, jaweratoki ikoni shinan meran Dioski koshia shinan-
meetai, jara ochan pakénaketian koiranmeeti iki.
13 Joni ixon, tenetima keská tanakaati jawékibora maton winoama iki.
Ikaxbira maton kikinhakin onanna iti jake, Diossenra maton teneti ati-
panyamaa bebonbires tanakaatibo mato imatima iki ixon, tanakaatibo
nokoketianra, janbi jaskáaxon winotibo mato koshi meniti iki, jaskáaxon
maton teneti kopí.
14 Jaskara iken, jatonbi aká rabiti jawékibo moa rabiamakanwe nokon
noi wetsabó.
15 Onanbo ikenra neskáakinbo en mato yoiai, jaskara iken shi-
nankanwe, rama en mato yoiaibo.
16 Dios iráke ataanan, jan jakonhaka xeati xeaxa, Cristo betan jawen
jimi kopi noa westíorabicho keská ikai, ja pan tobaxon piaxa noa Cristo
betan jawen yora kopi westíorabicho keská ikai.
17 Icha ixonbira, jatíxonbi non westíora panbicho pikanai, jaskara
kopíra noa westíora yorabicho keská ikanai.
18 Shinankanwe, ja *Israel jonibo, ja yoina Dios menoxonkana nami
piaibora, jatikaxbi ja jainxon Dios yoina menoxontiainoax Dioski
menikaakanai.
19 Neskáakin yoixonra, ja jatonbi akana jawékibo koshiribi iki, itan
jaskarabo iboamaa ikaxa ja nami moa wetsa namibires bebonbires
jakon iki, akin en mato ayamai.
20 En yoiai riki, ja joi ayamaibaon jawéki iboamakinra yoshinbo
iboamakanai, Dios iboamaama, jatian ea keenyamai riki, ja yoshinbo
axonkanainko matoribi jain ikantinin.
21 Ja non Ibon jimi shinankin, xeati xeaxonbira ja yoshinbo axonkana
xeatiribi maton xeati yamake, jatian ja non Ibon yora shinankin pixon-
bira, ja yoshinbo axonkana pitiribi maton jawékiati yamake.
22 ¿Jaskarabo akin non Ibo sinámatinki mato keenai? ¿Já xewina koshirin
mato?

Joi akai ixon ati jawékibo

23 Yoirakanai, westíora jonira jawen keenai keskábo ati jawemabi iki
ixon. Ikon riki jaskara, ikaxbi jatíbima riki ja atibo. Ikon riki westíora
jonin jawen keenai keskábores ati jawemabi, ikaxbi jatíbininra jaton
shinan meran jato Dioski bebonhakin koshimayamai.
24 Noabicho jakon itira non shinanti atipanyamake, wetsabo jakon
itiribikayara non shinanti jake.
25 Jatíbi nami marokanainkoniabo bixon yokáxonmabi pikanwe, shi-
nan meran, onanxonbi maton aká inaketian.
26 Jatiobi nato mai, jatíbi nato netemea jaa jawékibora non ibonabires
iki.†
27 Westíora joi ayamai jonin mato piti kenaketian, jawékiakaskin
akanwe, jatíbi mato jawékiamakanaibo, yokáyamakin areskanwe, shinan
meran, onanxonbi maton aká inaketian.
28 Jatian mato akantiki yoikin: “Nato namira jatonbi aká jawékibo iboa-
makana iki”, akin. Jatianra maton pitima iki, mato jaskáakin yoiketian,
shinan meran, onanxonbi maton aká inaketian.
29 Eara, ja wetsabaon shinan meran jaskara iti yoii iitai, maton shinan
meran iti yoiima, ja wetsabaon, jaton shinan meran jaskara atima
yoiaitianresa en piamati atipanyamake.

† **10:26** Sal. 24.1

30 Jatian jaskarabo jawékiai kopí, en Dios iráke akaitianki ¿Jaweati, ja
Dios iráke axon en jawékiai kopí, ea yoii ikanti iki?
31 Neskara iken maton piai kopí maton xea kopí, iamaxon wetsa
jawékibires akin, jaskáaxon non Ibo raromanoxon akanwe.
32 Judíobo, ja judíomabo, ja joi akaibo, jainxon wetsabobires inonbi
jakonmabo jato oinmayamakanwe.
33 Enbiribira jatíbi jato jatíbiain jakonhakin ikíntiakin shinannai,
eabichores jakon itiakin shinanyamakin wetsaboribikaya imatiakin,
jaskatax jaboribi kishpinmeekanti kopí.

11

1 Ea ikaibo oinnax, jaskatiribi ikanwe, ja Criston ikábo enribi chibanai
keskáakin.

Dios rabii tsinkítiain kaax, jaskara ikantibo

2 Eara raroai mato kopi, jatíbitian maton ea shinankin jeneyamaitian,
jainoax en mato onanmaa keskatiribi mato ikí jenéyamaitian.
3 Ikaxbi neskara jawéki maton onantininra ea keenai. Cristo riki
jonibaon mapo keska, jatian wanoya joni iki, benoya ainbaon mapo
keska, jaskáribira Dios iki, Criston mapo.
4 Jatian westíora jonin orankinbi, iamaxon ja Diossen yoia joibo, jato
yoikinbi maiti jopéyamaira, Cristoki shiroi iitai.
5 Ikaxbi westíora ainbo orani, iamaxon ja Diossen jato shinanmaa,
joibo yoii mapotai, jara jawen beneki shiroi iitai, jaskara ikaxiki, max-
tana keskáres.
6 Jatian mapókashamai, ainbo maxtanakayara, jakon itiki, ikaxbi ain-
baon boo xateti, iamax maxtanti rabin iketianra, mapókayati jake.
7 Benbónra maiti saweti yamake, jara Dios keska iki, jameranxonra
jawen koshi shinan jato oinmai. Ikaxbi ainbaonra, jawen benen jakon
shinan jato oinmai.
8 Diossenra ja reken joni ainboibakea akáma iki, ainbokayara ben-
boibakea jonia iki.
9 Jainxon benbora ainbaona inon ixon, Diossen joniama iki, ainbora
benbona inon ixon, jonia iki.
10 Jaskati jawen beneki koshia onanti iti kopí, itan ángelbo kopíribira, ja
ainbo mapóti jake.
11 Ikaxbi Diossen oinnara, benbo ainbooma iti atipanyamake, itan
ainboribi benbooma iti atipanyamake.
12 Ikon riki ja ainbo, benbon pishi tsekaxon jonia, jatian ikonribi iki,
rama benbo ainboibakeax pikotai, ikaxbi jatíbira Diossenbi akábobires
iki.
13 Rama matonbikaya shinankanwe, jakonrin ja ainbaon
mapóxonmabi Dios oranti ixon.
14 Jatíxonbira onankanke, benbobo boo nenkéti kikinbires rabin jawéki.
15 Ikaxbi raroti jawéki riki, ja ainbaon jawen boo nenkémati, jara
Diossen boo nenkétibiribi imaa iki. Jaskatax jawen bookanbi mapóti kopí.
16 Neskarabo iken, tsoaboki neskara jawékibo ebetan yoyo ikasai,
jabaonra onanti jake, ja wetsa joi akaibaon, itan nonbira wetsa axébo
onanyamake.

Santa cena akin, atima akanaibo

17 Mato yoikin wishaboreskinra, jan mato raroti en mato axonyamai.
Ja mato tsinkitainkobora jakoni ititianbi, mato ramiananreskanai.
18 Rekenra en ninkáke, ja Dios rabii tsinkíxon, matonbiribi tsamá akáx
mato ikaibo; enra ikonhai neskarabo.
19 Ikon riki, wetsa tsamabora jati jake, jaskatax ja Diossenashamanbo
onanti iti kopí.
20 Jaskarama riki. Jaskataxa, ja non Ibo shinankin jawékiai tsinkíxon ja
shinankin moa maton akaima iki.
21 Ja jawékiati hora nokoketian akanai, jatiribibaon jatonpariakin
jaton jawékiatibo moa pikin. Jatian wetsabobiribi jawékiatinin ikanaitian,
wetsabobiribi moa paenkanabo.
22 ¿Jainxonbiribi maton piti itan maton xeati xoboomarin mato?
¿Jawekopiki ja Diossen joi akaibo maton omiskanai, itan ja jawe-
biomashokobo maton rabintibo imai? ¿Jaweki en mato yoiti iki? ¿Jakon
riki, maton jaskarabo aká akinki en mato atiki? Akamabobi.

Santa cena ati
(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)
23 Ja non Ibonbi ea onanmaa joiboribira, en mato onanmaa iki, ja
jakonhai keska itaanan jakonmaakanai yamébira, non Ibon pan bia iki.
24 Jainxonra Dios iráke ataanan, tobapakea iki, jaskáaxonra menikin
jato neskaa iki: “Nato riki nokon yora, ja mato kopi mawatai, maton
jaskaitiibi ea shinanxon anoxikanwe”, akin.
25 Jainxon moa pikin senenhaxon xeati biribaxon, jato neskáaribia iki:
“Nato xeati riki, nokon jimi, ja benáa senenhabekonti joi Diossen aká jan
onanti imai, ja xeaitiibi ekiakin shinantaanan anoxikanwe”, akin.
26 Jaskáaxonra, nato pan maton piaitiibi, itan nato xeati maton xeaitiibi,
ja Ibo mawata joi maton yoiai, já joái kaman.

Jaskáakinshaman Santa cena xeati
27 Jaskara ikenra, jawerato joi akaitoninki akonkin shinanxonmabi,
non Ibo shinankin ja pan piai, itan ja xeati xeai, jara non Ibon jimikibi,
itan jawen yoraki ochai.
28 Jaskara ikenra, ja piti piamatianbi, itan ja xeati xeaamatianbi,
westíorabopari jaton shinan meranbo oinmeekanti jake.
29 Jatian jaweratonki ja Ibon yora shinanyamakin ja piti piai, itan ja
xeati xeai, janra janbi masá tenemati jawékiai.
30 Jaskara kopí riki icha mato jatíribi isinaibo itan yora yosmakanabo,
jainoax jatíribiboribi mawákanabo jake.
31 Nonbixbi jakon riki ea ixon shinanmeetaanan non akenra, non Ibon
masábo noa tenematima iki.
32 Jatian non Ibon noa masábo tenemaabira, non onanti kopí noa akai
iki, jaskatax ja joi ayamaibo betanbi noa manótiain katiresbo inaketian.
33 Jaskara iken nokon wetsabo, ja non Ibo shinankin jawékiai tsinkitax,
manaananparikanwe.
34 Jaweratoki jaskarainoax jawékiakasai abánon jawen xobonbiribi
kaxon jawékiakin, jaskara tsinkítiainoaxbo jaskataitian, Diossen noa
masábo tenematima kopí. Wetsa jawékibora matoiba kaxonpari, en mato
betan benxoai kaai.

12

Diossen tee ati onan Shinanbo

1 Jawen tee anon ixon, jawen onan Shinanya noa Diossen iamai,
kikinhakin maton onantininra ea keenai nokon wetsabo.
2 Ja joi ayamaibo mato inontianra, ja jatonbi aká jawéki yoyo iosma,
itan jiriomabo ikenbi, onanxomabi chibanaibo ikax, já rabiti shinanya-
bores mato ikana iki.
3 Jaskara ikenra, rama neskara maton onantinin ea keenai, tsoabira ja
Diossen Shinanman atipana koshia ikax Jesús yoii: "¡Jakonmainbires Jesús
kabatanon!" iki iti atipanyamake. Jatian tsoabira ja Diossen Shinanman
atipana koshin imaamabi: "¡Jesús iki non Ibo!" iki iti atipanyamake.
4 Jarake meskó, Diossen tee ati onan Shinanbo, ikaxbi jan jato meniai
riki westíora Diossen Shinanbicho.
5 Meskóakin Dios tee axontibora jake, ikaxbi jatíbira non Ibon ati
yoiaibobires iki.
6 Icha meskó tee senenhatibora jake, ikaxbi westíora Diosbicho iki,
jawen atipana koshin jatíbiain jatíbi akai.
7 Diossenra noa westíorabo meran, jawen Shinan jishtimai, jaskáaxon
jatíbi joi akaibo, non jato jakonhakin akinti kopí.
8 Jawen Shinan meranxonra jatíribibo jato imai, yoyo iti onan shi-
nanyabo, wetsabobiribi jato imai, kikinhakin onanxon, jato onanmati
onan shinanyabo,
9 jatíribibora ikai, oinxonmabi ikonhati onan shinanya, ja Shinanman-
ribira jatíribibo imai isinaibo benxoati jawen koshi shinanya,
10 jatíribibo jato imai, jaskáaxon ratéti jawéki ati atipana koshiabo,
jatíribibo jato imai, Diossen shinannai jawékibo jato yoiti onan shinanya;
jatíribibo jato imai, ikon shinan, itan ikonma shinanbo onanai iti onan
shinanya; wetsabo jato imai, wetsaresibi join yoyo iti onan shinanyabo;
jatíribibo jato imai, ja wetsaresibi join yoyo ikanaibo jato onantiakin yoiti
onan shinanyabo.
11 Ikaxbi jatíbi neskarabora akai, Diossen Shinanmanbicho, jawen
atipana koshin, jan meniti jisáshamanbobiribi jato menipakeanan.
12 Jonira icha mebia ikaxbi, westíora yorabicho iki, jaskáribi riki Cristo.
13 Jatian jaskaribira, jatíbi noa judíobo itan judíomabo inonbi, iboaxon
yonokanai itan yonokanaima inonbi, noa bautizankana iki, jaskatax ja
shinanbicho keská ikax, westíora yorabicho keská noa iti kopí, jainxon
janbiribira westíora Diossen Shinanyabicho noa imaa iki.
14 Yorara westíora mebia bichoma iki, jara icha mebia iki.
15 Jatian tae iti iki yoyo iki: "Eara mekénma iki ea yora mebi iti ikaxbi",
iki. Jaskataxbira moa yora mebi ikí jenéyamai.
16 Jatian pabíki iti iki yoyo iki: "Eara beroma iki, ea yora mebi iti
ikaxbi", iki. Jaskataxbira moa yora mebi ikí jenéyamai.
17 Jatian jatíbi bero, yora ixonra, ninkáti atipanyamakeanke, jatian
jatíbi yora pabíki ixonra xeteti atipanyamakeanke.
18 Ikaxbi Diossenra, yora mebi westíorabo jan oinna, jakonshaman
ikainbobiribi apakea iki.
19 Jatiobi yora westíora mebibicho ikaxa, yora yamakeanke.
20 Ikon icha yora mebibo jakenbira, ja yora westíorabicho iki.
21 Beronra meken yoiti atipanyamake: "Eara min akintinin keenya-
mai", akin. Jatian maponra, ja tae yoiti atipanyamake: "Maton akintin-
inra ea keenyamai", akin.

22 Ja bebon koshimashoko keskáakin non oinnai yora mebibokaya riki,
noa jan kikini maxkatabo.
23 Jatian ja jakonmatanishoko keskáakin non oinnai yora mebibo riki,
bebonbires jakonhakin koiranxon non raoayonai, jatian non jato oin-
mayamai yora mebibora non bebonbires jakonhakin benxoai.
24 Jatian ja jishtibires non yora mebishamanbora, jaskáakin non aya-
mai. Jaskarabiribi non yora mebibo itira, Diossen noa aká iki, jaskáaxon
ja kikinmatani non oinnai yora mebibokaya non bebonbires jakon-
hanon ixon,
25 jaskatax yora mebibo, jatonbiribibo ikantima kopí, ja yora mebi
westíorabokayara akinanankanti jake.
26 Westíora yora mebi onitsapitaitianra wetsaboribi onitsapikanai,
westíora yora mebi jabiribishaman jakonhakin akanaitianra, wetsa-
boribi rarokanai.
27 Mato riki Criston yorabi keskábo, jatian mato westíorabo riki, jawen
mebi keskabo.
28 Diossenra jawen joi akaibo iken rekenpari jato imaa iki: Diossen
raanabo, jainoax *profetaboribi, jainoax jawen joi jato axeati onan-
boribi, jainoax ratéti jawéki akaiboribi, jainoax isinaibo jato benxoakai-
boribi, itan nekeabi jawékinin wetsabo jato akinaiboribi, jainoax jakon-
hakin joi akaibo jato ikinaiboribi, itan wetsaresibi join yoyo ikaiboribi.
29 Jatíbira jawen joi yoiti Diossen raanabobiresma iki, jatíbira *profe-
tama iki; jatíbima riki, jawen joi jato axeati onanbo; jatíxonbira ratéti
jawékibo ayamakanai,
30 jatíbira ja isinaibo jato benxoati atipana koshioma iki; jatikaxbira
wetsaresibi joibaon yoyo iamakanai; jatíxonbira ja yoyo ikanai joibo jato
onantiakin yoiamakanai.
31 Ja kikin jakonhira Diossen onan shinanyabo itikayara, maton shi-
nanti jake. Ramara ja en mato yoipakea, bebonbires jakon jawékibo en
mato yoiai.

13

Noimisti shinan
1 Ea iti iki, jonibaon join yoyo iki, jainoax ja ángelbaon joinribi, ikaxbi
ja Diossen noimisti shinan emeran yamaaxa, yami tsaran ikai keskáres
itan canpana taan akanai keskáresibi ea itiki,
2 jainoax *profeta ixon, Diossen anoxon shinanna maton onanya-
maabo onanax, ea jatíbi jawékibo onan iki, jainxon oinxonmabi en
ikonhaa, kopíresibi niibo wetsanko taxkémati koshi shinanyaribi iki ea,
ikaxbi ja Diossen noimisti shinan emeran yamaaxa ea jawemabi iki.
3 Jainxon jatíbi ea jayata jawékibaonribi atiki, ja jawebiomashokobo en
jato akinkin, jainxon ja joi yoiai kopí, ea yatanhanan menokanaitianribi
atiki, en jato amareskin, ikaxbi ja noimisti shinan emeran yamaaxa, ea
jawemabi iki.
4 Ja noimisti shinanya ikax, noa iti riki, manátia, jakon shinanya noa iti,
wetsaboki notsiresai itima, jato xewinaton shinanmeeti yoyo iresaima,
5 iresabires joibo yoyo ikaima, jawenabichoakin shinannaima, jatoki
joi teneaima, jatoki sináresaima,
6 atima keskáakin jawéki akanaitian jaskaraton raroaima, ikon
jawékibo akanaitonreskaya raroai.

7 Jatíbinin noa onitsapiti, ikonhakin jenetima, jatíbitian manáti, jatíbi
jawéki non teneti.
8 Ja noimisti shinanra jawetianbi keyoyamai, wetsa netebaonra ja
Diossen shinanman yoyo itibo moa yamanoxiki, jainoax wetsaresibi
joibaonribi moa yoyo iamanoxikanai, jaton onan shinanboribi moa
jawemabi inoxiki.
9 Jan onanti shinanman itan ja Diossen Shinanman yoikanaibaonra,
jatíbishaman rebestankin noa yoiamakanai,
10 ikaxbi ja jatíbi jawékibo non rebestankin onanti nete nokoketianra,
ja jain senenres non onanna jawékibo moa keyónoxiki.
11 Ea bake inontianra, ja bake yoyo ikai keskati jainoax ja baken shi-
nannai keskáakin, jainxon jan shinanxon akai keskáakinboribi en akátiai.
Ikaxbi moa yosi ixonra, ja bake ixon akátiaibo en moa jenea iki.
12 Ramara non Dios oinyamapariai, ikaxbi westíora netera jabishaman
non oinnoxiki. Ramara en kikinshamahankin onanyamake, ikaxbi
westíora netera jabi en onannoxiki, jan ea onanna keskáakinribi.
13 Kimisha jawékires iki, ja keyóyamai, jaki koshia noa iti, jaon manata
noa iti, jainoax jawen noimisti shinanya noa iti. Ikaxbi ja kimishainoa
bebon jakon riki, ja noimisti shinan.

14

Wetsaresibi join yoyo iti

1 Ja noimisti shinanya iti, jainoax jawen onanti shinanya, Diossen
mato imatiakinkaya shinankanwe, ja jan shinannaibo yoiti onanti shi-
nanyakaya, mato imanon ixon.
2 Ja wetsaresibi join yoyo ikaira, Dios betanbiribi yoyo ikai, jonibo
betanma, jaskakinra tsonbi, ja joi ninkáyamai, jameran onantikoma
joibo, joaitian yoyo ikai kopí itan tsonbiribi onanyamai.
3 Ikaxbi, ja Diossen shinannai jato yoiaibaonra, jato shinan meran
Dioski koshimaxon, jato bebonhakin shinan raromai.
4 Ja wetsaresibi join yoyo ikaira, jabichobiribi shinan meran Dioski
beboni koshiai, ikaxbi ja Diossenbi shinannai jato yoiaibaonra jabé joi
akaiboribi Dioski shinan meran bebonhakin koshimai.
5 Eara keenai, jatikaxbi wetsaresibi join yoyo ikaibo mato ikan-
tinin, ikaxbi bebon jakon riki, ja Diossen shinannaibo jato yoiaibobires
itikaya, jan onantiakin ninkámatibo yamaketian. Jatianparira ja joi
akaibaon jatíxonbi onankanti iki.
6 Nokon wetsabo, neskarabo kopíra jawemabi iti iki, ja matoiba kaxon
wetsaresibi joibaon en mato yoia, ja maton ninkáti joibaonkaya, ja
Diossen noa onanmaibo mato yoititianbi, ja onan shinanbaon mato
yoititianbi, jainoax ja Diossenbi shinannaibo mato yoititianbi, jainxon
jan mato akinti wetsa jawékiboribi mato yoititianbi.
7 Ja bewá ati jawéki senenbires ten ikaitianki ¿Jawekeskaxon, jaweratoki
flauta xoon ikai, itan jaweratoki arpa, ten ikai ixon non onanti iki?
8 Jatian ja reteananti iketian, jakonishaman trompeta xoon ia-
maitianra, ja reteanani kati kopí, tsoabi benxokaatima iki.
9 Jaskararibira mato winotai, ja ninkáxon onankati joibaon mato yoyo
iamaitianki, ¿Jawekeskaxon mato yoyo ikaibo onankanti iki? Ja mato yoyo
ikaibo niwe boai keskábores iketian.

10 Ikon riki, nato neten icha meskó join yoyo itibo jaa, jatian ja yoyo
ikanaibo riki ikon ninkátibobires,
11 ikaxbi jaweraki ikarin ixon, ja joibo en onanyamaitianra, ea yoyo
akai jonin, wetsankoniax joá joni riki ixon, ea onanti iki, jatian jabiribira
en jaskararibi shinanti iki.
12 Jaskara ikenra, ja Diossen onan shinanyabo itiakin shinannaibo
ixon, jaskáaxon ja joi akaibo bebonhakin, jato koshikinti onan shi-
nanyabo itiakin maton shinanti jake.
13 Neskara kopíra, ja wetsaresibi join yoyo ikaitonin, já yoyo ikai joi
janbi onanxon, onantiakin jato yoiti kopí, oracion meran Dios yokáti
jake.
14 Jatian ja wetsaresibi join orankinra, en nokon shinan meranres
oranai, ikaxbi ja ea yoyo ikaibora en jawebi ninkáyamai.
15 ¿Jatianki en jawe ati iki? Enra oranti jake nokon shinanyaxonbi,
jatian ja en oranairibira en onanna iti jake. Nokon shinanyabiribira ea
bewati jake jatian ja ea bewairibi en onanti jake.
16 Ikaxbi ja ninkátima joi min shinan meran itinaton min Dios rabi-
aitianra, ja mibé ikábaon onanyamakanai, jatianra, ja Dios iráke akin min
rabiaitian, janribi miibetan ati atipanyamake.
17 Min Dios iráke akaira kikin jakonhira iti atipanke, ikaxbi janra
wetsabo bebonhakin Dioski koshitiakin akinyamai.
18 Jatíbi matobo xewinbainbires wetsaresibi joibaon ea yoyo ikai
kopíra en Dios iráke akai.
19 Ikaxbi ja joi akaibo betan yoyo ikinra, kikinhakin ninkákanti pichika
joires en jato yoiti atipanke, ja wetsaresibi join yoyo ikin chonka
waranka joi jato yoititianbi, jaskáaxon jabaonribi wetsabo onanmati
kopí,
20 Nokon wetsabó, bakebaon shinan keskashoko iamakanwe, ja
jakonma atinkokaya, bakebo keská ikanwe. Ikaxbi, ja yosibaon akai
keskáakinkaya shinankanwe.
21 Wishá meranra yoiai:
“Wetsa join, itan wetsankonia jonibo
meranxonra nato jonibo en jato yoyo anoxiki,
en jato jaskáakabira, nokon joi ea ninkáxonyamanoxikanai, ikira ikai non
Ibo”.*
22 Jaskara ikenra, ja wetsaresibi join yoyo ikanaibo, joi akaibaonama
iki, jara Diossen joi ayamaibo ja oinnax, jan ratétibiribi iki. Ikaxbi ja
Diossen shinannai joibo maton yoiaira, joi akaibaonabiribi iki, jara ja
joi ayamaibaonama iki.
23 Itiki ja joi akaibobires mato tsinkitax, jatikaxbi wetsaresibi joibaon
yoyo iki, jatian mato jaskataitianra, ja ramakaya Dios onankasai joni
itan joi ayosma jonin jikixon shinanti iki, beyosabo ikaxa ikanai, ixon.
24 Ikaxbi jatikaxbi ja Diossen shinannai joibo yoii mato ikaitianra, ja
ramakaya Dios onankasai joni, itan ja joi ayamai jonin, jikixon mato
jaskati yoyo ikaibo ninkátaanan, eara ochaya iki ikax, janbix shinanmeeti
iki.
25 Jaskataxa jawen shinan meran shinannai jawékibo jishtiataanan,
chirankooxon, janribi Dios rabiti iki, jainxon Diosribi ikonkon mato
betan itina, jan onanti iki.

* **14:21** Is. 28.11, 12

Itikeskatibi Dios rabitiainoax iti

26 Ramara ja en mato yoiibea jawékibo ichama join en mato yoiai, nokon wetsabo, ja Dios rabii tsinkitax jatíribibo salmosbo bewakanwe, wetsabaon jato joi onanmakanwe, wetsabaon Diossen mato onanmaabo yoikanwe, wetsaresibi joibaon yoyo ikanwe, jatíribibaon ja yoyo ikanai joibo onantiakin jato yoikanwe, ikaxbi, jara iti jake jatikaxbi noa shinan meran koshikanti.

27 Jatian ja wetsaresibi joibaon yoyo ikira rabé iamax kimishabo mato ikanti iki, jainoax westíora westíorabokayara, mato yoyo ipaketi jake, jainoax westíora joni jan onantiakin ja joibo jato yoiairibi jati jake.

28 Ikaxbi ja joi akaibo xaran jaskara joibo onantiakin jato yoiti tsoabi yamaketianra, mato yoyo itima iki, matobichora Dios betanbiribi yoyo ikanti iki.

29 Jaskaribiira, ja Diossen shinannai joibo yoii, rabé iamax kimishabo mato ikanti iki, jatianra wetsabaon, ikonrin iki ixon, onankanti jake.

30 Ikaxbi ja nínkati yakata wetsa joi akai joni, Diossen wetsa jawékibo jishtiaxonketianra, ja reken yoyo iitai joni yoyo iki jenéti jake.

31 Neskataxa jatikaxbi ja Diossen shinannai joi jato yoiaibo jaton itítianbobiribi, yoyo ikanti jake, jaskáaxon jatíxonbi onanax, shinan meran beboni koshikanti kopí.

32 Ja Diossen shinannai joi jato yoiai jonira, kikini koiranmeeti jake, jawetianki yoyo itiki, itan jawetianki itima iki, ikax.

33 Ja Dios iki jatíbi jakon itin keenai Dios, jara wetsaorikantibo keenyamai. Ja wetsankonia joi akaibo ikai keskatiribira,

34 ja ainbobo Dios rabii tsinkítiainoax yoyo ikanti yamake, yoyo itima yoikanaibo iken, jabaonra jaton benen yoiaibo ninkáxonresti jake, ja esekan yoiai keskáakin.

35 Jawéki onannoxon, yokákaskin maton xobonkoxonbiribi, maton benebo yokákanwe, jakonma riki, ja ainbobo jaskara tsinkítiainoaxbi yoyo iti.

36 Matonra onanti jake, ja Diossen joira matoibakeax peokootama iki ixon, itan matobichomaribi iki, ja joi onanabo.

37 Jaweratoki ja Diossen shinannai joibo yoiai iki, itan ja Diossen Shinanman yoyo ikaiton shinanmeetairibi iki, janra onanti jake, nato en mato wishaxoni iitaibo riki, ja non Ibon senenhati yoiaibo, ixon.

38 Jatian jan jaskáakin onankashamaitianra, jaribi non Ibon onanyamake.

39 Jaskara iketian, nokon wetsabo, ja Diossen shinannai joi yoiaibo itikaya shinankanwe, jainxon ja wetsaresibi join yoyo ikantimabo jato yoiamakanwe.

40 Ikaxbi jaskarabo akin, jakonshamanhakin akanwe.

15

Cristora jiria iki

1 Nokon wetsabo, jan kishpinti jakon joi en mato yoiantanabo, jakiribi maton shinantininra ea keenai, ja joira maton ikonhaa iki, jaskatira mato jaki koshii jenéyamai.

2 Ja joiribi ikonhaax iki, mato moa kishpinmeetabo jaki koshii jenéyamaaxes, jaskáyamaira yanka ja joi ikonhaabo mato ikanti iki.

3 Ja kikin jakon riki en rekenhakin mato onanmaa, ja enpariribi ninkáxon Cristo non ochabo kopí mawata, ja wishá meran yoiai keskati.

4 Jatian mawáketian miinkanara, kimisha nete itin jiriaa iki, ja Wishábo
meran yoiai keskati,
5 Rekenparira Pedroki pikota iki, japekaora ja chonka rabé jaonmea
onanaibokiribi pikota iki.
6 Jainoaxa, ja pichika pacha xewina non wetsabokiribi pikota iki,
jatíribibo moa mawákanabo ikenbira, jatíbitanishaman jan oinnibo ra-
makamanbi japarikanke.
7 Jainoax Santiagokiribi pikota iki, japekaora jatíbi jawen joi yoiti
raanabokiribi pikota iki,
8 senentiainbira, ekiribi pikota iki, ja oxe senenma bake pikota
keskáshoko ea ikenbi.
9 Ea riki Diossen raanabo namanbires, ja Diossen joi akaibo ramiaxon
masábo jato tenemakatitai ikax, jaskara ikaxiki, ea Criston raana joni iti
jisámabobi.
10 Ikaxbi jawen jakon shinanman Diossen ea imaa ikaxa, ea ja iki.
Jatian jawen jakon shinanya ea jan imaara, yankabires iamaa iki.
Jaskáyamaira ja wetsa joi yoiaibo bebonbiresa ea joi yoii teeta iki, nokon
shinanmanbira en ayamaa iki, Diossenra jawen jakon shinanman ea
akinna iki.
11 Ibanon, en iamaxon wetsabaon inonbi mato joi yoiai, jatíxonbira ja
joibires non yoiai, jatian ja joiribi riki, maton ikonhaa.

Mawatabo jirikanti

12 Jatian ja Cristo mawataxbi jiria joi non mato yoiai ikenbiki, ¿Jawekopi
mawatabora jiriamanoxiki, ixon jatíribi matobaon yoiai?
13 Mawatabo ikon jirikantima ikenra, Cristo mawatax jiriamakeana
iki.
14 Jatian Cristo jiriamani iketianra, ja non mato yoiai joibo jawemabi
ikeanke, jainoax yankabiresibi ja joi maton ikonhaabo ikeanke.
15 Jaskarakon ikenra, Diossenra Cristo jirimaa iki akin mato yoii,
noaribi jansoi, Dioskiriti yoyo ika ikeanke, ja mawábo ikon jiriamakanai
ikenbi,
16 ja mawábo jiritima ikenra, Cristoribi mawatax jiriamakeanke.
17 Jatian ja Cristo jiriamani iketianra, maton Cristo ikonhabo yank-
abires iki, itan ochankoniax mato xabakaatamaboribi iki.
18 Jatian ja Cristo ikonhaax mawataboribi, moa manótiain bokanabo
iki.
19 Nato neten jati kopíres non Cristo manaabo ikaxa, wetsabo bebon-
bires onísakantishokobo noa ikanai.
20 Ikaxbi, ja Cristo mawataxbi jiriribiakaya iki ikon, já riki ja mawánibo
xarameax rekeni jiria ikax, ja rekeni iká bimi tsekakana keská.
21 Westíora joni ochaaton, ja mawáti jawéki peokooni keskatiribira, ja
westíora joni jirini kopíribi, ja mawataxbi jiriti jawéki joái.
22 Ja Adán ochaatonra, jatíbi jonibo mawataibobires banékana iki,
jaskáribiira ja Cristo ikonhaabo, jatikaxbi jati neteya inoxikanai.
23 Ikaxbi westíorabora jaton itititianbobiribi jirinoxikanai. Cristora
iká iki, ja rekeni jirii, japekáora já jakiribi joketian joi ikonhaa ikax,
jawenabobiribi inoxikanai jirii.
24 Jatian moa nete senenoxiki, jatíbi nato nete iboa yoshinbo, jainoax
jatíbi koshi shinanya jonibo, itan jatíbi koshi jawékibo, jaton koshi jatíbi
jato bichinxon, jatoarestaanan Criston, ja Papa Diossen mekenman jatíbi
jeneketian.

25 Jaskatira jatíbi jawen rawíbo, ja jan peniti jato imai kaman, Cristo Apo inóxiki.
26 Jatian ja senentiainbi janharesa jawen rawíra inóxiki mawá.
27 Ja wishá meran yoiai keskáakin, moa Diossen jatíbi jawékibo Cristo meniketian. Ikaxbi jatíbi jawékibo moa já menia iki ikaira, ja Diosribi jaskáa yoii ikaima iki, jankaya riki jatíbi jawékibo moa Cristoki jenea.*
28 Jatian jatíbi jawékibo moa jaki jenetaananra, Cristoribi jawen Bake ikax, Dioski menikaanoxiki, jan jatíbi jawékibo jaki jenea iketian, jaskatira Dios jatíbiain kikin joni inóxiki.
29 Jatian ja mawábaon janenko bautizanmeetaiboki ¿Jaweaki jaskákanti iki? Jatian ja mawábo jiriamaitianki ¿Jaweaki jaton janenkobo bautizanmeekanti iki?
30 ¿Jawekopiki jatíbitian noa onsá meran iki?
31 Nokon wetsabo, netetiibira ea mawáti onsá meran iki, neskara en mato yoiaira ikon iki. Ja non Ibo Cristo maton ikonhaa iketian ea raroai keskatiribira, neskara jawéki kopí ea raroai.
32 Jatian ja pimis yoina keská Efesoainoa jonibo betan join iananxonki ¿Jawe jakon jawéki en bia? Ikon ja mawatabo jiriamai iketian, jatíribibaon yoiai keskáakin: "Pinon akanwe xeanon akanwe, iitimabi noa mawáti iketian".
33 Jato paranmayamakanwe. Neskarara yoikanai: "Ja jakonma akaibo betan raenanira, non jakon axébo moa noa shinanbenotai", iki ixon.
34 Moa ochaibo jenétaanan jakiribi jakoni jatiakin shinankanwe, jatíribi matobaonra Dios onankanamaparibo ikanai, neskáakinbora en mato yoiai, mato rabínnon ixon.

Mawatax jiriabaon yora jaskara iti

35 Westíora joni iti iki yokakaati: "¿Jawekeskatiki ja mawatabo jirinoxiki? ¿Jawekeska yorayabomein inoxikanai?" iki.
36 ¡Jara iresabires yoká iki! Ja jawéki bero min banaara, jawen xaká payóti jake, jaskatax ja bero xoxoti kopí.
37 Ja non banaa beroma riki, ja xoxoa, ja xaká chichó iká bero riki, ja xoxoai, ibanon trigo iamax wetsa bero inonbires.
38 Chiníparikayara, Diossen já keenai keská yorayabiribi ja jiwi imai, jatian ja berobora jawen imakasai keská jiwibobiribi imai.
39 Jatíbi yorabora ja jisábiresma iki, wetsa riki jonin yora, wetsa riki yoinabaon yora, wetsa riki noyai yoinabaon yora, wetsa riki yapabaon yorabiribi.
40 Jaribarake nato mainmea yorayabobiribi, jainoax naikanmea iti yorabobiribi, ikaxbi ja nato mainmea metsá yorara, ja naikanmea metsá yorabo keskáma iki,
41 Barin penéra, ja oxe betan wishtinbaon pené keskama iki, jatian ja wishtínbobira meskotibo penetai, wetsana riki wetsaresibi pené jatian wetsana wetsaresibi.
42 Jaskararibira ja mawata jiriaibo betan winotai, ja mawá non miinnai riki keyotai, ikaxbi ja jiriai riki, jawetianbi keyóyosma.
43 Ja non mawá miinnai riki, jan keenti jisáma itan jawe koshiomabobi, ikaxbi ja jiriai riki, jakonshaman itan koshi.

* **15:27** Sal. 8.6

44 Ja non miinnai mawá riki nekeabi yora, ikaxbi ja jiriai riki, Diossen
meniai benáyoraya. Jatian ja nekeabi yora káyayabi jaketianra, ja
Diossenbi menia benáyoraya kayaribi jake.
45 Wishá meranra ikai neskati: “Ja reken joni Adánra, jati yoraya iká
iki, ikaxbi japekao iká Adán akin non akai Cristora iká iki, jan jato jamai
Shinanbiribi”, iki.†
46 Jaskara ikenra, shinanpari ayamakin, yorapari Diossen aká iki,
japekaopari shinan aká iki.
47 Ja reken aká jonira, mai poto aká iká iki, jatian japekaokea joni riki
naikanmea.
48 Jatíbi nato mainmea jonibora, ja Adán iní keska yorayaribi iki, jatian
ja naikanmeabobiribira, ja naikanmeaton yoraya keskáboribi iki.
49 Ja mai akana joni iní keskati noa rama itina keskatiribi, ja naikan-
mea keskatiribi noa inóxiki.
50 Enra mato yoiai nokon wetsabo, non namiya xaora, Diossen nai
netenko iti atipanyamake, jatian keyotai jawékira, jawetianbi keyóyosma
ikain iti atipanyamake.
51 Ninkákanwe, ramara ja Diossen joné jawéki en mato onanmai,
jatíbira noa mawáyamanoxikanai, ikaxbi jatíbira noa wetsaresibi yorayabo
inoxikanai.
52 Ja noa beri ikai keskati ishtonbires, senentiainbi trompeta xoon
ikaitian. Trompetara xoon inóxiki, jatianra ja máwatabo jirinoxikanai,
moa jakiribi jawetianbi mawáyamanox, jatian noabora moa wetsaresibi
yorabo inoxikanai.
53 Non nekeabi keyotai yorara, moa wetsaresibi keyóyosma yora
inóxiki, jatian ja non mawatai yorara, moa mawáyosma yora inóxiki.
54 Jatian non nekeabi keyotai yora moa keyóyosma yoraya iketian, itan
non mawatai yora moa mawáyosma yoraya iketianra, ja Wishá meran
yoiai keská senennoxiki: “Ja mawáti jawékira moa keyota iki iki.‡
55 Ja máwakanra moa noaaresyamai, ja mawára moa jan chachimisti
tsispinhoma iki”.§
56 Non ochabo kopíra, ja mawáki, noa raketai jan chachimisti tsispinya
keská iketian, jatian jan ocha koshi imai riki, ja moatian esé.
57 Ikaxbi nonra Dios iráke akai, non Ibo Jesucristo kopíres, moa
jaskarabo nonharesa kopí.
58 Jaskara kopí nokon noi wetsabo, noixon Diossen tee akin jeneya-
makanwe, matonra onanke, ja non Ibo betan ixon jawen tee non akaibo,
yankama.

16

Joi akaibo akinnoxon koríki tsinkikana

1 Ja joi akaibo akinnoxon, koríki tsinkikin, ja Galacia main iká joi
akaibo, jaskáakin ati en jato onanmaa keskáakinribi akanwe.
2 Domingo netetiibi westíorabaon maton kanana koríki, jawetiishoko
tsinkixon benxoakanwe, jaskáaxon ea kaketian, maton moa tsinkitima
kopí.
3 Jatian moa matoiba nokóxonra, ja Jerusalénhain raanoxon, maton
katota jonibo ja kirika wishályabo en jato raani kaai, ja jainoa joi akaibo
jato bomanoxon, maton tsinkia koríkibo jato boxontankanon ixon.

† **15:45** Gn. 2.7 ‡ **15:54** Is. 25.8 § **15:55** Os. 13.14

4 Earibi jato betan kati jakon iketianra, ebetan jabo bokanti iki.

Wetsankobo kanoxon Pablon shinanna

5 Kakinra ja Macedonia main iká jeman joi akaibo en oinbainti jake,
jatian Macedoniainoaxa ea matoiba nokóti jake,
6 jawekeska ikaxa, eabira matoiba basiti iki, iamax jatíbi jenetia wino-
tai kamanra ea jain itiki, jatianra ea jainoax wetsanko tekitaitian maton
ea akinti iki.
7 Winókinshokores mato oinnara ea ikáshamai, basicha jain mato betan
itira en shinannai, non Ibon jaskara shinanna iketian.
8 Ikaxbi Efesoainra ea baneti jake, ja *pentecostés nete nokotai kaman.
9 Jainra non Ibon joi yoikin tee ati nokona jakon iki, jaskáxon icha
jonibo non Ibon joi en jato ikonhamati kopí, icha joniboribi eki jakon-
maakanainbi.
10 Timoteo matoiba nokotax, jakonaxes ibanon, jaribira en akai
keskáakin non Ibon tee akai iki.
11 Ja matoiba iketian, kikínmashokoakin shinanyamakanwe, jaskaya-
makinkaya jakiribi joaitian, jakonhaxonres akinkanwe. Jaskatax ea
oinni jonon, non wetsabo betanra non manake.
12 Ja non wetsa Apolosra ichaakin en yoike, ja non wetsabo betan
mato oinni kanon ixon, ikaxbi ramara kakashamake, kati jakon iketian,
wetsatian kanoxon.

Senentiainbi jato saludana

13 Oxaa keskábo iamai, Cristoki koshii jeneyamakanwe, kikinhakin
shinan koshiax bebonhakin shinanni rakéyamakanwe.
14 Jainxon jatíbi ja maton akai jawékibo, noimisti shinanyaxonshaman
akanwe.
15 Nokon wetsabo, matonra onanke, ja Estéfanas betan jawen rarebob-
ora ikana iki reken ja Acaya mainxon ja ikon joi ikonhaabo. Jabaonra ja
joi ikonhaa non wetsaboribi akinnai.
16 Jaskara jonibaon yoiai, itan ja wetsa joi akaibo jato akini teetai
jonibaon yoiaibokaya, jato senenhaxonkanwe.
17 Ja Estéfanas, Fortunato jainoax Acaicora moa neno bekanke, mato
yamaa toan jabo neno bekanketianra ea ikonbiresi raroai,
18 jabo joxonra ea koshi shinan bimakanke, matobo imakana
keskáakinribi, jaskara jonibokaya maton jakonhakin ikíntininra, ea
keenai.
19 Ja Asia mainmea jemabaon ikana joi akaibaonra, mato saludo
bomakanai, ja Aquilanin, Priscilanin, jainxon jawen xobon bewai tsinki-
taibaonribira, non Ibon janenko icha saludo mato bomakanai,
20 jainxon jatíbi nobé joi akaibaon saludoribi bikanwe, jainoax ja joi
akaibo ikax jakonshaman shinanyanix mato betsó iananantininra ea
keenai.
21 Jatian ea Pablonra, nato saludo enbi mato wishaxonai.
22 Jaweratonki non Ibo Jesucristo noiamai, abánon Diossenbi masábires
tenemakin ¡Jowé non Ibó!
23 Ja non Ibo Jesucriston jawen icha jakon shinan mato menibanon,
24 ja Cristo Jesussen janenkora, en mato noia shinan, jatíbitian mato
meran iki.

2 CORINTIOS
Corintoainoa joi akaiboki jawen rabé itin Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Diossen jaskara shinanna iketian, Jesucriston raana.
Ja non wetsa Timoteo betanra nato kirika en wishai, ja Corinto jeman
Diossen joi akaiboki, itan ja Acaya main iká jatíbi joi akaibokiribi mato
bomanoxon.
2 Ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston jawen jakon shinan, itan
jawen xabá shinanman mato akinbanon.

Pablo onitsapitabo

3 Ja non Papa Dios itan non Ibo Jesucristo rabinon akanwe, ja riki jan
noa onísai non Papa, itan jatíbitian jan tantiti koshi shinanyabo imakin,
noa jenémayamai Dios.
4 Janra jatíbi non masá teneainkobo, jaskatax tantiti koshi shinanyabo
noa imai, jaskáaxon nonribi ja masá teneaibo, jan noa menia tantiti koshi
shinanyaxonribi non jato akinti kopí.
5 Ja Criston masá teneni keskáakinribi, akonbireskin masá tenekinbira,
jaibakearibi icha jan tantiti koshi shinan non biai.
6 Jatian jaskáakin non masá teneaibo riki, matoribi jan tantiti koshi
shinan bitaanan, kishpinmeekanon ikax. Jatian ja koshi shinanyabo noa
Diossen imai riki, ja non akai keskáakinribi masá tenekinbi koshixon, ja
shinanyaxonribi maton tenenon ixon, mato akinti kopí.
7 Jaskara shinanyaboribira mato ikanai ixon, non shinannai. Jakopíra
non ononke, jaskati mato onitsapitaitianra, Diossenbi jaskatax jan tan-
titi koshi shinanyabo mato imai ixon.
8 Nokon wetsabo, ja Asia main inontianki, jawetiibiresi atikonma
jawékibo noa winókana iki ixon, maton onantininra noa keenai. Nonra
nokoa iki, tenetikoma kikin bebonbires atikonma tanakaati jawékibo;
nonra shinanna iki, moa noa jati jisámabo,
9 moa retekantiresbora noa ikanai ixonbora, non shinankana iki.
Ikaxbi neskara jawéki winotabaonra noa onanmaa iki, non koshinbi
koshiamai ja mawátabo jirimai Dioskikaya noa koshiti.
10 Jaskarainoabora noa Diossen xabáa iki, jainxonra ja kikinbires onsá
mawátiainbo noa ikenbi, noa jan xabáaboresti iki. Nonra ikonhai noa
xabáaborestiki ixon,
11 matonribi noki oranhanan noa akinnaitian. Ichaxon noki
orankanaitianra, ichaxonribi Dios iráke akanti iki, janbi noa jakonbires
imaboai kopí.

Jaskara kopí Pablo Corintoain kayamaa

12 Kikin raroshamanra noa ikanai, jakonira jatíbibo bebon nato nete-
meax noa ike ixon, non shinan meran onannax, ja mato betanshaman
ikaxa, noa jaskata iki. Jatian noa neskati ikábora, non onan shinanmanbi
noa ikáma iki, Diossenkayara jawen noimisti shinanman jaskatibo iti
noa onanmaa iki.

13 Nato kirika non wishaa meranra, ja yoyo axon wetsaresibiakinbo
maton ninkánon ixonbo, non wishayamai, jakopira maton kikinhakin
ninkátininkaya ea keenai.
14 Jatian rama ja non yoiabo moa onanna ikaxa, ja non Ibo Jesús jori-
baketian, mato kikinni noon raronoxiki jatian noabiribi maton kikinni
raronoxiki,
15 Neskáakinbo ikonhaxa, rekenpari mato oinni kati en shinanna iki,
jaskatax rabeti ea mato oinni kaa iti kopí.
16 Enra shinanna iki, ja Macedonia bain kaai winókinbi mato ointi, jain-
oax moa jakiribi banékin mato oinribiti, jaskáaxon ja Judeain kaaitian,
maton ea akinti kopí.
17 ¿En neskáakin shinannabo akonkin shinanxonmabi en akáboki ma-
ton shinannai? iamax ¿Jatíbi jonibo ikai keskati "eara kaai iki ikaxbi, eara
moa kayamai, iki", ea ikáboki maton shinannai?
18 Diossenra onanke "noara kaai axonbi noara moa kayamai akinbo
non mato yoiamai".
19 Ja Silvanon, Timoteon jainoax enribi mato yoiai, Diossen Bake Cristo
Jesúsra jawetianbi "enra akai ixonbi, enra moa ayamai ikai, iamaa iki",
Diosra Jesucristo meranoax, jatíbitian ikoni yoyo ixon, senenhai iki.
20 Ja Cristo meranoaxa, jatíbi ja Diossen jaskara iti yoiabo senenai,
jaskatira noa ikai Dios rabii, "jaskarashaman ibanon", ja Cristo Jesús
kopíres iki.
21 Jatian Diossenra noa itan matobo Cristo betanbishaman imataanan,
jaki koshimakin noa jenémayamai, janra noa jawenabo imaa iki.
22 Jawenashamanbo onantiakin imaxonra, ja Diossen Shinan non
jointi meran imaa iki, já kopíres jan meniti yoiaibo non binon ixon.
23 Ikaxbi ja Corintoain kanoxon shinannaxbi ea kayamaara, Diossen
onanke, jatian jaskati ea kayamaa riki, matoki jakonhakin shinannax.
24 Jawekayaki maton ikonhatiki ixonra non mato yoiamai, moa jaki
koshiabo iken, jaskatax bebonbires raronon ixon, mato akinkasi riki
noa.

2

1 Jakopira jakiribi mato oinni kaxon, mato onísmatima en shinanna iki.
2 Jatian jaskáakin en mato onísmaketianki, ¿Chiníbiribi tson ea raro-
matiki? Tsonma, matonbiribi.
3 Jaskáakinra, moa aká keskabiakin, en mato wishaxona iki, kaax
ja raroaibo betan rarotitianbi onískashamakin. Enra moa shinanxon
onanna iki, ea kaketianra jatikaxbi mato ebébi, rarokanti iki ixon.
4 Jatian jaskáakin ja kirika mato wishaxonira, jaakinres shinanni, ea
ikonbiresi tsokasa iki, jaskatira ea winibobia iki, ikaxbira maton masá
shinannon ixon en ayamaa iki, ja kirika wishakin, ja en mato akonkin
noia maton onannon ixonra en wishaa iki.

Pablon jaton ochabo moa shinanxonyamaa

5 Jatian jaweratonki ea masá shinanmaa, janra eabicho amayamake,
jatíbi matoribira masá shinanmake kikinhakin amairakinmabi, bebon-
hira yoikashamakinra, en jaskáakinres yoiai.
6 Ja jakonma aká joni moa jatíxonbi maton notsina ikaxa, jan senenres
moa jakon iki.

7 Jatian rama maton ati riki, jan jakonma aká jawékibo moa shinanx-
onyamataanan, moa jakontiakinres akinkin, jaskáyamaabi ayorakin
masá shinanni, shinan tsokasnaketian.
8 Jaskara kopíra en mato yoiai, jakiribikaya ja joni oinmakanwe,
matonra akonkin noike iki ixon.
9 Nato jawékibo yoikinra, moabi en mato wishaxona iki, jara iká iki,
jaskáakin ati en yoia keskáakinmein maton senenhai iki ixon onannoxon
en mato tanaa.
10 Jaskara iken, jan jakonma aká joni moa jaweayamakin maton jakiri-
akin shinanxonyamaitianra, enribi moa jakiriakin shinanxontima iki.
Enra jaskáakin ja jawékibo moa benxoa iki, mato noixon Cristo bebonxon.
11 Non jaskáakin aketianra, Satanássen noarestima iki, nonra ayorakin
onanke jawen jakonmamisti shinanbo.

Troas jemameax, Pablo raroshaman iamaa

12 Ja Troas jeman, Criston jakon joi yoii ea nokoketianra, non Ibonbi ea
atikonhaxona iki, jawen tee anon ixon.
13 Ikaxbira, nokon shinan raroshaman iamaa iki, ja nokon wetsa Tito
jain nokoyamaax, jakopíra ea jatoibakeax, moa Macedoniain kaa iki.

Pablon Dios iráke aka

14 Jaskara ixonbira, en Dios iráke akai, ja Cristo meranxon jatíbi
jawékibo nonharesti noa imaa kopí, jatian noo meranxonribi jawen joi
jatíbiain jato ninkámai, ja joira jakonhira inin poatai keskati, jatíbiain
nokotai.
15 Jatian noa riki, jakonhira ininti Criston Dios bexona keskábo, jara ja
kishpinmeetabaon itan ja manotiain boaibaonribi ninkatai.
16 Jatian ja manótiain boaibaon, ja joi non yoiaitian ninkata riki, ja
xeteax mawáti jeté keska, ikaxbi ja kishpinmeetabaon ninkata riki, ja
joi ja xeteax jakonti ininti keskáshaman. ¿Jatian tsoaboki, neskara teeribi
anoxon moa onanna iki?
17 Noara ichaxon wetsabaon akai keskáakin, Diossen joi yoixon, jato
kopí yokataiboma iki, noara jaskáyamai, ikonira noa Dios bebon yoyo
ikai, jan raanabo ikax, Cristo betanbi itaanan.

3

Benáa senenhabekonti joi yoii iká

1 Neskáakinbo non mato yoiaitianki ¿Noa jakiribi nonbixbi rabikaatai
keskábo maton shinannai? Noara ja wetsabaon akai keskáakin ja íkonman
yoinkin, noa wishaxonkana kirika mato oinmati itan matonribi noa
jaskáakin kirika wishaxontibo, moa maxkáyamake.
2 Matobikaya riki, ja jakonman yoinkin noa jayá iti kirika wishax-
onkana keskábo, jara non shinan meran boai, ikaxbi jatíxonbi onankana,
moa oinna ixon.
3 Onantibiresiki matobo, ja Cristonbi nookiriti jakoni yoyo ika kirika
wishaa keskábo. Jara non jato oinmai, ja kirikara tintan wishaama
iki, ja riki, ja jiria Diossen Shinanman aká, itan ja makan panchaakaki
akamaribi, ja riki jonin jointiain wishaa.
4 Jaskara kopíra, Cristo kopíres Dioski, koshitaanan, non yoiaibora ikon
iki ixon non shinannai.
5 Non shinanmanbira neskarabo, inoxon non onanama iki, jatíbi non
onanna jawékibo riki, Diossenbi noa onanmaaton noa akábores.

6 Janbira noa onanmaa iki, ja senenhabekonti bená joi jato yoii teetaibo inon ixon. Jara ja esé meran wishakaata joiboma iki, ja riki Diossen Shinan. Ja eséra, ja senenhayamax mawáti iki, ikaxbi ja Diossen Shinanmanra noa jati meniai.

7 Ja makan panchaakaki wishakaata eséra iká iki, kikinshaman pené. Jaskara ikenra, ja *israelitabaon Moiéssen bemananbobi ointi atipanyamakana iki, ioraa pené iketian, jaskara iwanaxbira jainmashaman ja pené keyópaketa iki. Jatian jan jato mawátiain boai ikaxbira iká iki, jato onanmaa esé kikin jakonhira.

8 Jaskara ikaxa, bebonbires jakonhira iti jake, ja Diossen jawen Shinanman aká, senenhabekonti bená joi yoikaatai.

9 Jatian jato mawátiain boai ikaxbi, ja esé jakonhira iní ikenra, bebonbires jakonhira iti jake, ja itibi keskáakin noa Diossen imati joi non jato yoiai.

10 Ja moatian jakonhira iká esé xewina kikin koshi riki ja rama non yoiai joi.

11 Jakaya keyoti kaai ikaxbi ja esé jakonhira iká ikenra, ja keyóyamai kaai joikaya bebon jakonhira iti jake.

12 Neskara jawékibo moa onanna ixonra rakétanma non yoiai.

13 Noara ja israelitabaon jawen bemanan pené toxkópaketai oinyamakanon ikax Moisés chopan bepanameta iní keskatibo iamai,

14 Ikaxbi jabora ikana iki jaton jointi chorishabo, jaskara kopíra ramakamanbi ja moatian esébo yoyo axonbi onanyamareskanai. Ja jan bepóti chopa keskaraton jaton shinanbo bepoa keskábopari ixon. Jara Cristo ikonhaketianpari jato keyoxonti iki.

15 Ramakamanbira ja Moiéssen esébo yoyo akinbi onanyamareskanai jaton shinanbo chopan bepoa keskábo ixon.

16 Ikaxbi jawetianki westíora jonin non Ibo ikonhai, jatianparira jan jawen shinan bepoa keskábo moa keyotai.

17 Ja Diossen Shinan riki Diossen Shinan, jatian jaweratobo meranki ja Diossen Shinan iki, jabo riki moa xabakaatabo.

18 Jaskara ikaxa noa jan bepoa keskábo moa yama ixon, westíora espejo keská ixon Diossen koshi shinan non jato oinmai. Diossenra jainmashamanbo noa wetsaresibiakin imaboai, já keskaribi noa inon ixon. Jaskáakin noa akára, jawen ani shinan non jishtiaboai; jaskáakinra non Ibon akai jawen Shinanman.

4

1 Jaskara kopíra nato tee jenetibo non shinanyamai, Diossen jawen jakon shinanman ati noa yoia iketian.

2 Ja jonéshoko itan jan noa rabinmati jawékibora moa non ayamai; nonra jato jansoayamai itan jaskati iká keskámaakinbo, ja Diossen joi non jato yoiamai. Jaskáyamakinra ikon joibores non yoiai, jaskarainxonra Dios bebonxon jonibaon, jaton shinan meran onankanke, ikonra non yoiai ixon.

3 Ja manotiain boaibaon ninkata riki, ja non jakon joi yoiaibo ninkátikoma.

4 Jatian jaskáakin jabaon ikonhayamaitianra, jan nato nete iboa yoshinman, jaton shinanbo onantimaanana iki, ja Cristo Dios ikenbi jakiriti iká koshi join jato jishtiaxonabi onanyamakanon ixon.

5 Ja non yoiai joibo maton noa senenhaxonon ixonra non mato yoiamai; ja non Ibo Jesucristonin yoiaibo maton senenhaxonon ixonra non mato yoiai. Noabo riki mato akinni teetaibo Jesús noia kopíres.
6 Ja yamé ikenbi joekan tenamani Diossenribira, joekan non shinan tenai keskáakin jawen joi noa onanmaa iki. Nonribi wetsabo Diossen atipana koshi ja Jesucriston bemanain penetai keská jato onanmanon ixon.

Jaki koshiaxes jati

7 Ikaxbi neskara jakon joibora non shinan meran noa jayáke, ja non shinanbo mapó akana chomo keskabores ikenbi. Jaskatax noibakeax iamai ja ani atipana koshi Diossibakeax joái onanti iti kopí.
8 Icha atikoma jawékibo jakenbira non namaankinbo shinanyamai; meskóakinbo shinankinbira moara non atipanyamake ixonbo non shinanyamai,
9 masá memaxonbo onitsapimakanabira, noabichoma iki, rishkixon pakekanabira noa mawáyamai.
10 Jaweranobo noa kainko inonbira ja Jesús iní keskatiribi noa onitsapikanai, jaskatax ja Cristo jaa keskatiribi noa jaa onanti iti kopí.
11 Japarikanabo ikaxa ja Cristo kopi retekantiresbo noa ikanai, jaskatax noa mawatai yora meran Cristo jaa jishtiti kopí.
12 Jatian neskáakin noa retekaskinbo akanaira, mato jati kopi iki.
13 Wishá meranra ikai neskati: "Ikonhaxa ea yoyo ika iki", iki. Jaskáakin nonribi ikonha ixonra, non joi yoiai.*
14 Nonra onanke Diossen ja non Ibo Jesús jirimani, keskáakinribi já betanbiribira noa jan jirimanoxiki ixon, jainxonra mato betanbiribi ja ikainko noa bonóxiki.
15 Jatíbi neskarabora noa winóke mato jakon ikanti kopí, jaskaxon Diossen jakonhamisti shinan bitaanan, ichaxonribi Dios iráke ayananbi rabikanti kopí.
16 Jaskara kopíra non namaankin shinanyamai, moa nekebi yosipakeibira shinan meran netetiibi noa bená benaresai.
17 Nato netemeax noa onitsapitaibora basima winotaibores iki, ikaxbi jaskarabaonra jawetianbi keyoyosma bená jatiabo noa imai.
18 Ja non oinnai jawékiorabora non shinanyamai, non shinannai riki ja non oinyamai jawékiboakinres, ja non oinnai jawékibora keyotaibores iki, ikaxbi ja non oinyamai jawékibora jawetianbi keyóyosma iki.

5

1 Noabo riki chopa xoboakana keskábores ikax basima ras ikaibo. Ikaxbira non onanke ja chopa xobo ras ikai keskati noa ikai ikenbi, naikanxon noa Diossen keyoyosma yoraya imati, jara jonibaon aká yorama iki.
2 Jaskatira nekeabi yorayapari ikax, ja naikanmea yoraya iki katinkaya moa noa iorai keenai.
3 Jatianra moa mawata pekáobi chopaoma keskábo noa itima iki.
4 Nekeabi yorayapari nato neten jaxonra non tsokásbopari shinannai, ja moatianbi non sawea chopara non jopékashamai, jakibi bená chopa sawetininkayara noa keenai, jaskatax ja non mawatai yora moa bená yora iti kopí.

* **4:13** Sal. 116.10

5 Diossenbi riki noa jaskara itiakin imaa, janra Jawen Shinan noa
menia iki, ja jaskara imanoxon noa jan yoiaibo akonkin senenhai non
onannon ixon.
6 Jaskara kopíra noa jaki koshii jeneyamai; yorayapari ikax japariaxa,
non Iboiba kati ochóbirespari noa ikanai ixon onannax.
7 Ramara non ointi atipanyamaparike; ikaxbira ikonhaxes noa jake.
8 Ikaxbi jaki koshii jenéyamakinra, moa nato yora potabainax non Ibo
betanbi jaai katin noa keenai.
9 Jaskarabo kopíribira jatíbitian ja non Ibo keenai keskábores axontiakin
non shinannai; japaria ixon iamaxon moa mawá ixonbi.
10 Jatikaxbira noa Cristo bebon iki bonoxikanai, jaskáaxon ja yorapari
ixon non akábo; ibanon jakon iamaxon jakonma jawékibo non akábo
inonbi, jakopibiribi jan noa meniaibo non bikanti kopí.

Jakoni Dios betan jati, joi yoiaibo

11 Jaskara ikenra, jaki yoitibo ixon, akonkin non Ibo rabiaibo ixon,
ja joi ayamai jonibo, Dios ikonhamati non shinanti iki. Diossenra noa
kikinhakin onanke, matonribi noa kikinhakin onanna ipainon riki.
12 Jakiribi nonbixbi rabikaatira noa imai, jaskatax jakiribi mato noon
raronon ixon, mato onanmai riki noa. Jaskáaxon ja jaton shinan meran
já jawékinin ikímabi, nekebi jaton ikátonires rabikaati yoyo ikaibo, maton
jato yoiti kopí.
13 Ja shinankonmabo keskáakin noa oinkanai ikaxa, Diossen tee axon-
aibo ikax iki noa jaskara, jatian jaskaramabo ikaxa, mato akinti kopí iki,
noa jaskara.
14 Ja Criston noimisti shinanmanra noa iboa iki, ja jatíbibo kopí já
mawata non onannontianbi, jaskatira noa jatikaxbi mawata keskábo
ikanai.
15 Cristora jatíbibo kopí mawata iki, jaskatax ja jakana jonibo, moa
jawenabo ikax, jaton keena keskatires jayamai, ja jato kopi mawatax
jiriatonares ikanti kopí.
16 Jaskara kopíra, ja joi ayamai jonibaon jatoki shinannai keskáakin,
moa tsokibi non shinanyamai. Moatian Cristoki jaskáakinbo shinanna
ixonbira, rama moa non jaskáakinbo shinanyamai.
17 Jatian jaweratoki Cristo ikonhaax moa já betan iki, jara bená joni iki,
jan moatian iká jawékibora moa winota iki, jatian ja rama já meran iká
jawékibora, bená iki.
18 Jatíbi neskarabo riki Diossen aká teebobires, janbira Cristo mer-
anxon noa jabébi raeananmariba iki. Jaskáaxonra jaskatax jabetan
raeananti joi jato yoiti, noa imaa iki.
19 Onantiakin yoia, jonibaon ochabo moa shinanxonyamataananra,
Diossen Cristo betanbi ikonkon jato jakonhakin imaa iki. Neskara joi jato
onanmatira noa yoia iki.
20 Jaskara ikenra, Cristonbi jawen joi yoiaibo noa imaa iki, jaskáakinra
janbi noo meranxon jawen joi yoikin mato jeneyamai, jaskara ikenra,
Criston janenko non mato yoiai, Dios betan mato raeanaankanon ixon.
21 Cristora jawetianbi ochayamaa iki, ikaxbi Diossenbi imaara, non
ochabo kopí ochaya joni keskákaini mawata iki, jaskáaxonra non akai
ochankonia, Cristo meranxon noa xabáa iki.

6

1 Diossen tee axonaibo ixonra, non mato yoiai, jawen noimisti shinan
mato jan meniabo, yanka mato meran imayamanon ixon.
2 Janra akai jawen wishá meran neskáakin yoikin:
“Ja en mia kishpinmati nete ikenra, en mia akinna iki;
ja en mia ninkáxonti nete ikenra, en mia ninkáxona iki”, iki.
Jatian rama riki ja nete, ¡Rama riki ja kishpinti nete! iki.
3 Jaskara ikenra noa koiranmeetai, tsoabi jakonmabo oinmakashamai,
ja non akí iitai tee jakonmaakinbo yoikantima kopí.
4 Jaskáyamaira, ja neskara non teneainkobo Diossen tee akaibo
ikax, noa onantiai. Ja onitsapitibo teneanan, ja jakonmaakana noa
akinkantinbo keeni, ja atikonmainkobo.
5 Noa rishkikanabo, noa cárcel meran akanabo; noa ichaxon jakon-
maakanabo, noara ikonbiresibo teeta iki; nonra oxábo tenea iki; non
jawékiati tenea iki.
6 Jainoaxa noa jishtiribiai, non ikábo noa jakoni ikainko; ja ikon
joi non onannainko; jato jakonmaayamakin non teneainko; non jato
jakonhakainkobo; ja Diossen Shinan noo meran iká kopí, itan non jato
akonkin noiainkoboribi.
7 Jainxon ja ikon joi non yoiai kopí, itan ja Diossen atipana koshi noo
meran iká kopíribi. Ja noa jakonmaakanaitian noa jan panatai, itan non
jan jato ashokoa riki, noa jakoni jaa.
8 Wetsatianra noki jakonmaakinbo shinankanai, wetsatianra, jakon-
hakinbo shinankanai; wetsatianra noa jakon ninkakaamakanai; wetsa-
tianra jakonmaakinboribi noa ninkakaamakanai, ikon joibo non yoiain-
bira jansónbo noa yoinkanai.
9 Moa ayorakin noa onankana ikenbira, jatíribibaon noa jawemabi
keskáakinbo oinkanai, mawáti meranbires ikaxbira, noa japarikanke;
masábo memaxonbira noa reteyamakanai.
10 Onisai keskábo ikaxbira noa raro ikanai; jawebioma keskábo ixon-
bira, jawékinin senena keskábo non wetsabo imake, jaweshamanhoma
ikaxbira jatíbi jawékia keskábo noa ikanai.
11 Ikonkonra non mato yoike, Corintoainoa ebé joi akaibó, jatíbi non
shinannaibora non mato jishtiaxonke.
12 Nonra mato noikin jeneama iki, ikaxbi maton keskára moa noa
noiamake.
13 Jaskara kopíra en mato yoiai, westíora papan jawen bakebo akai
keskáakin. Ea keenai riki, maton ea noitinin, en mato aká keskaribiakin.

Noabo riki Diossen xobo

14 Ja Cristo ikonhayamaibo betan maton shinan rabémayamakanwe,
jakon akaibo betanra, ja jakonma akaibo westíora jakon shinanyabicho
iti atipanyamakanke, ja joé meran jabora ja yamé meran jaabo betan
ikanti atipanyamake.
15 Criston shinanra, *Satanássen shinan betan meskóti atipanyamake,
jaskáribi riki, ja Diossen joi akai betan ja joi ayamai joni.
16 Ja Dios jain já xobonkora, wetsa jatonbi aká jawékibo iti atipanya-
make, noabikaya riki, ja jiria Diossen xobo. Diosbira iká iki, neskati yoyo
iki:
“Eara jato betanbi janoxiki.
Jaton Diosra ea inóxiki,

jatian jabora nokon jonibo inóxiki", iki.*
17 Jaskara kopíra, ja non Ibo iribai neskati:
"Jaskara jonibaon akai jawékiribi moa ayamakanwe, jatoki ochókanwe,
jakonma jawékibo moa ayamakanwe.
Jatianra en mato nokon jonibo imati iki.†
18 Eara iti iki maton Papa,
jatian matora itiki nokon bake benbobo, itan nokon bake ainbobo,
ikira ikai, ja jatíbi atipana koshiya Ibo", iki.‡

7

1 Jaskara riki nokon noi wetsabo, nato riki ja nobé senenhanoxon Diossen noa yoiabo. Jaskara ikenra, jatíbi non shinanyabi non yora, jan jakonma imati ochabo anaketian noa koiranmeeti jake. Diossen keenama keská anaketianra, noa kikinni jaki menikaati jake.

Pablo ikonbiresi raroa

2 Nokiakinribi jakon shinankanwe; tsoabira non jato jakonma imaama iki, tsoabira non jato ochamaxon rami banemaama iki, itan tsoabira jansoxonbo non mato jawéki bichinama iki.

3 Maton noa jakonmaakinbo aká iketian, mato akíma riki ea. Moabira en mato neskáakin yoia iki, japarixon itan mawákinbira, non mato noikin jeneyamanoxiki, akin.

4 Ikonkonra en mato yoiai, maton noa noia, jaskatira ea matoki ikonbiresi raroai. Akonbireskin non masá teneai meranbira, shinan koshipari ikax, ea kikin raroshaman iki.

5 Ja Macedoniain nokotaxa, noa tantiti atipanyamaa iki, jatíbiainra non atikonmabo nokoa iki. Ja jato xaran noa itinabora, kikinni noki jakonmaakana iki, jainoax ikonbiresibi noa raketa iki.

6 Ikaxbi ja shinan namannabo akinnai ixonra, Diossen akinhanan non shinan koshimaribia iki, ja Tito noiba nokómaxon.

7 Ja Tito nokóketianbichora noa jaskáyamaa iki, maton akinnaton jan koshi shinan bia kopíribira, noa iká iki. Janra noa yoia iki, maton akonbireskin noa oinkasai. Jainxonra noa yoia iki, mato winotabo kopí, akonbireskin maton masá shinannaibo, jainxon ea kopi masá shinanni mato ikanairibi. Jaskarabo ninkataxa, ea ikonbiresi raroa iki.

8 Ja moá en kirika wishaa meranxon, mato jakonma shinanmaa ikaxbira, rama ea ja jawékinin chexakaayamai. Ikaxbira en aká iki masá shinankin, ja wishaxon en bomaatonin jawetio basi mato masá shinanmaa onanxon.

9 Ramara ea raroshaman iki, jara ja mato jakonma shinanmayantanax ea ikaima iki, ja riki ja jaskara masá shinanman jakiribi mato Dioski banémaribia kopí. Ja masá shinanni noa jaskátinin Dios keenai keskatishamanra mato iká iki, jaskara ixonra, jawekeskaxonbi non mato jakonmaakama iki.

10 Ja masá shinanni noa jaskátinin Dios keenai keskati ikinra, moa jakonmabo akin non jeneai, jatian jaskataxa noa kishpinmeetai. Jaskara ikenra, ja shinannibo noa iiti yamake. Jatian nato netemea jonibora, jakonma akáx, onisibi shinanmeeyamai, jaskaratonra jato mawátiainres boai.

---

* **6:16** Lv. 26.12 † **6:17** Is. 52.11 ‡ **6:18** 2 Sa. 7.14

11 Matora iká iki ja masá shinanni jaskákantin Dios keenai keskatishaman iki. ¡Oinkanta, rama mato jaskara ikanai! Ramara jato yoii mato raté ratéshamanai, ja jakonma non akábora, moa non benxoake ikibo mato ikai, ja jakonma aká joniki mato ikonbiresi sinatai, Diossen masábo tenemanaketian mato raketai, ea ointinin mato keena iki, jaskáaxon maton jakonma eki shinannabo benxoanox, ja jakonma aká joni masá tenematinribi mato keena iki. Jaskarabo akainkora, mato onanti ike, ja jakonma akaibo betan mato iamaa.

12 Jaskáakin ja kirika wishakinra, jan jakonma aká jonibicho ati yoikin, itan já jakonmaaka jonibichoribi akinti yoikin en mato ayamaa iki, ja en mato bomaa riki, Dios bebon maton nokiakinres shinannai matonbi onannon ixon.

13 Neskara jawékibaonra, noa shinan koshimaa iki. Ikaxbi neskati noa shinan koshia bebonbiresa, noa raroa iki, jatíxonbi maton Tito jakiribi koshi shinan bimaribia kopí.

14 Moabira en Tito yoia iká iki, mato jakonhira jonibo, jatianra maton ea jakonma imayamaa iki. Jatíbi non mato yoia joibo riki ikon, jaskáribiira, ja mato yoikin non Tito akáribi, ikon iká iki.

15 Jatian jain kaketian, maton jatíxonbi jawen joi senenhaxona iketian, itan jakonhakinribi maton biantana shinanreskinra, rama mato jan kikinhakin noike.

16 Ramara ea matoki koshiti atipanke, en yoiabo maton senenhaitian, jakopira ea raroshaman iki.

8

Jakon shinanyaxon jato akinti

1 Nokon wetsabo, ramara ja Macedonia main iká joi akaibo meranoax, ja Diossen akinmisti shinan jishtia non mato yoiai.

2 Ja atikonma jawékibo winotaxbira, raroshaman ikanai. Jainoax kikin maxkataboribi ixonbira, jakonshaman shinanyaxonres, icha jawékiabaon akai keskáakinribi jaton ofrendabo menikanke.*

3 Enbira oinna iki, keenshamankin, jaton atipana senenbo ofrenda akanaibo, itan jaton atipana xewinmakinboribira akana iki.

4 Jaskákinra, noa akonbireskin yokákana iki, jabaonribi ja joi akaibo jato akinkaskin.

5 Jatianra jatí akanti non shinannamatiibires akana iki. Rekenparira, jatonbinix non Iboki menikaakana iki, jainoaxa nokiribi jenekaakana iki, ja Dios keenai keskatishaman.

6 Jaskara kopíra, ja Tito non yoia iki, jato akinti shinanxon, mato koríki tsinkikin peokinni, mato chibankiinresnon ixon.

7 Matora jatíbinin bebon iki: Maton Cristo ikonhaa ikainko; joi yoitiainko; mato onanboribi iki; wetsaboribi akinti shinanya iki mato; noaribi maton noike. Jaskatiribikayara, neskara jato akinti teebo akí, mato bebonkanti jake.

8 En yoiketianres senenhanon ixonra en mato yoiamai; jawekeskakinki wetsa joi akaibaon ja maxkatabo jato akinnai ixon, maton onannon ixonra en mato yoiai. Eara keenai, ja wetsa joi akaiboribi akonkin jato noia, maton jato oinmatin.

* **8:2** Ofrenda yoii iká riki: Diossen janenko jawéki tsinkiti, jato meninoxon, itan jato akinnoxon.

9 Matonra onanke, non Ibo Jesucristo akinmisti shinanya ikax, jákaya
jatíbinin senena ikaxbi, noa akinti kopí jawebioma itoshia. Jaskati já
jawebioma itoshia kopí, noabiribi jatíbinin senenabo ikanon ikax.
10 Mato akinti kopíra, nato jawékibo en mato yoiai. Wetsa baritia
winotatonra, jato akinti shinanres, maton ayamaa iki, atishaman shi-
nanbainxon jato akinkin, maton peoa iki.
11 Jaskara iken rama, ja rayáshaman shinanyaxon, ja maton peoyan-
tana tee senenhakanwe. Akin, ja maton atipana senenbo jakonshaman
shinanyaxon akanwe.
12 Jaweratonki jakonshaman shinanyaxon meniai, jakira Dios raroai,
jawen atipana senenbiribi meniketian, Diossenra jato jayáomata
jawékibo yokáyamai.
13 Eara ja wetsabo akinnax, mato jawebioma ikanti yoiima iki. Senen-
bireskaya mato akinnananon ixonra en mato jaskai.
14 Ramara jatobiribi jawékinin maxkákanabo ikanaitian, matobiribi
jayá ikanai, wetsa netebaonra jatobiribi jayá ixon, mato maxkata
jawékinin mato akinkanti iki, jaskatira, mato senenbires jayábo ikanti iki.
15 Wishá meranra ikai: “Ja icha biatoninara, jawebi texeyamaa iki,
jatian ja ichama biaribira jawenbi maxkáyamaa iki”, iki.†

Tito itan jabé teetaibo

16 Enra Dios iráke akai, en mato akinnai keskáakinribi, mato akinti
shinanya Diossen Tito imaa iketian.
17 Jaskáakin en mato oinni kati yoiara, jan ea jen aka iki, matoakin
shinannai ixon, jaskatira keenshamantaanan, rama mato oinni kaai.
18 Já betanra westíora joi akai non wetsaribi non raanai, jara
jatíbiainxon joi akaibaon jakonman yoinkanai iki, ja ikon joi yoii jakoni
teetai iketian.
19 Jara ja tsinkikana koríki boí noa kaaitian noa akini kanon ixon, jatíbi
joi akaibaon katókana iki. Neskarabora, jatíxonbi non Ibo rabikanon ixon,
non akai, itan jato akinti shinanyaribi noa onankanon ixon.
20 Nonra ja icha koríki tsinkikanabo bixon, jakonhakin ati shinannai,
tsonbi noa jakonmaakinbo yoitima kopí.
21 Jaskara kopíra, jakonhakin jato akintiakinres non shinannai, non
Ibo bebonbichoma, jonibo bebonribi.
22 Jato betanra, wetsa non wetsaribi non raanai, janra icha jawékiainbo,
jakonhakin noa akinna iki; jatian ramara bebonbires mato akinti shi-
nanke, jaribi matoki koshixon.
23 Ja Titora ebetanbi niai iki, itan mato akinni ebetanbi teetai iki. Jatian
ja non wetsa rabéra, non wetsabaon raana iki. Jaton ikábo oinxonra,
jonibaon non Ibo rabikanai.
24 Jaskara kopí, ja bokana jonibo, akonkin maton noia oinmakanwe,
jaskarainxon jan jato raana joi akaibaon, jaskarakon iketian, non mato
rabikin yoipachoairibi, onankanon ixon.

9

1 Ja joi akaibo akinti koríki tsinkikanon ixon mato yoikin wishaxon-
tinra, ea maxkáyamake,
2 mato akinmisti shinanyabo iketian onannax. Jaskakinra, ja Macedo-
nia main iká jonibo, mato rabibainshamankin en yoia iki. Wetsa baritia

† **8:15** Ex. 16.18

winóyantanatonra, mato Acaya main ikábo, jato akinti shinanyabo ikana iki, akin. Jatianra maton jato jaskáakai ninkatax, ja Macedoniain iká icha joi akaibaonribi, jato akinshokoti shinankana iki.

3 Jaskara ikenbira, ja non wetsabo en jain raanai, jaskáakin ja mato yoikin rabiona pekáo, ea jansoresi yoyo ikama iti kopi, ja en yoia keskáshaman mato ikanon ixon.

4 Ja Macedoniainoabo jawetii jonibo betan kaxon, jawebi maton akáma nokonaketian, jara nona westíora rabinti jawéki iti iki, mato jakonhakinbo yoiyona pekáobi, maton senenhama iketian; jatian matoribira noa ikai bebonbires rabinti iki.

5 Jaskara kopíra, jatopari matoiba bokanon ixon, non wetsabo en jato yoike, ja koríki tsinkinoxon maton yoiyantanabo mato senenhakinnnon ixon. Jatianra ja maton koríki menia tsinkikanabo, jakonshaman shinanyaxon maton aká iti iki, ja non ati yoia senenhakinres maton akáma.

6 Nato joi shinankanwe: "Ja ichama banaitonra, ichamaribi bimi tsekai, ja icha banaitonra, icha bimiribi tsekai", iki iká.*

7 Westíoraxonbora, jaton meniti shinannatiibobiribi meniti jake, akáshamaananbi itan ati yoikanaresma, Diossenra, ja raroshaman shinanyaxon jato meniaibo, noike.

8 Diossenra mato icha jakon jawékibo meniti atipanke, ja maxkatainkobo mato jayá ikanti kopí. Jatianra ja meskó tee atinkobo, maton jato akintiribi maxkátima iki.

9 Wishá meranra ikai:
"Jawen jayata jawékininra ja yoronaibo jato akinna
iki;
jatian jawen akinmisti jakon shinanra jawetianbi
keyóyamai", iki.†

10 Dios iki ja banai joni banati bero meniai, itan ja jawékiakanti jato meniai, janra maton banábo mato bebonbires bimimaxonti iki, jaskáaxon ja teekan, maton wetsabo jato akinboresti kopí.

11 Jatianra meskó jawékibo meranxon, jatíbia mato imati iki, jaskáaxonra maton wetsaboribi jato akinti iki. Jatian ja koríki maton noo betan bomaketianra, nobé joi akaibaonribi Dios iráke akanti iki.

12 Neskáakin jato akinnoxon non jato boxonaibora, jan maxkákana kopíres non jato boxonaima iki, jatianra jabaon ichabiresakin Dios rabikanti iki.

13 Jatian neskáakin maton jato akinnabo bixonra, jabaonribi Dios rabikanti iki, ikoni ja Cristokiriti iká, benáa join yoiai keskábo maton senenhaitian, itan jato itan wetsaboribi akinnoxon maton jato bomaa iketian.

14 Jainxonra matokiribi orankantiki, jakonshaman shinanyaxon, Diossenbi jawen akinmisti shinanya mato imaa iketian.

15 ¡Dios iráke anon akanwe, jawe kopímabi ani jakon jaweki noa menia iken, jara jaskáshamanhakin non iráke ati joibo yamake!

10

Pablon jawen tee akai, onantiakin yoia

* **9:6** Pr. 11.24-35 † **9:9** Sal. 112.9

1 Ea riki Pablo, ja Cristonbi atinra, noixon jakon shinantaanan, en
mato yoiai, jatíribiboki ikanai ea yoii, ja mato xaran ikaxki ikai ea raketi,
jatian ochó ixonreski akai, koshi joibaon en mato notsinkin ikibo.
2 En mato yoiai riki, mato oinni ea kaketian, ja mato betan ikábo jato
notsinyamapainra ea iki kaai ixon. Ja nonronki, ja nekeabi jonibaon
shinannai keskáres, akai ixon noa yoiaibokayara en akasai jaskáakin
notsinkin.
3 Ikon riki, noa jonibo reteananai, ikaxbira ja nato netemea jonibo
reteananai keskati noa iamai.
4 Noa jayakax jan reteananai jawékibora, nato netemeax jan
reteanankanai keskáma iki; ja riki Diossen atipana koshi, jan jatíbi
jaki koshikana jawékibo ras ati atipana,
5 Jaskaratonra ja jaki chipókanai shinanbo, itan Dios onankanti ikenbi,
jato tsokásai rabí shinanbo non keyoai; jatíbi jonibaon benáshinan
bitaanan, ja Criston yoiai keskábores senenhakanon ixon.
6 Nonra jatíbi ja yoitimakanaibo jato castigo meniti jake, jatikaxbi mato
yoitibo ikanai kaman.*
7 Matonra akai nekebi, jaton ikábores oinkin, jaweratoboki eara
Criston yonoti iki ikai, jabaonra onanti jake, noaribira jawen yonoti iki
ixon.
8 Eara non Ibon mato yoiti koshi menia iki, jan mato akinnon ixon,
jan mato jakonmaanon ixonma. Jakopira ea rabintima iki, jaskati yoyo
ikaxbi.
9 Mato ratenoxon, ja kirika meran en wishaabo shinanyamakanwe.
10 Jatíribiboki ikanai ea yoii, jawen kirika wishaxon noa bemaara ikai,
kikin koshi joinyora akábo, ikaxbi jawen ikátoninra tsoabi, jato rateyamai
itan jakonibobi yoyo iamai ikibo.
11 Ikaxbi ja jaskati yoyo ikaibaonra onanti jake, ja ochóxonbi non
mato kirika wishaxon, bemakin koshi joinbo non mato aká keskatiribira
matoiba kaax, noa iki kati jake ixon.
12 Eara jatonamanbires iwanax ja jatonbinix rabikaataibo betan
senenribi ikasi ea iiamakeanke; jaskara jonibora ikanai jatonbi jaskara
senenhatibo akáx, tsonki senenhai iki, ikaxbo jatonbinix oinhanani,
jaskataibo riki shinanhomabo.
13 Enra jainkamanbo akai, iki ikaxbora ea rabíresti atipanyamake,
Diosbicho riki jaweraton senenreski jawen tee akí, noa nokótiki ixon noa
yoiai, janra matoiba Corintoain kamanbi noa nokómaa iki.
14 Jaskara kopíra, jain noa iti yoiamainkobires noa iiamai, jawekesk-
abira nato jawéki ikeanke, moabi noa matoiba nokotama iketian. Noa-
parira iká iki, ja Cristo kiriti iká bená joi mato yoii bokanabo.
15 Noara ja wetsabaon tee akátonin rabíamai non akáma ikax. Non
shinan riki, bebonbires Dioski koshikarestiakin mato akinti, jatianra
ja mato betan non akai teeboribi bebonkarestiki, ja jainkaman non ati
senenres.
16 Jainxonribi non shinannai riki, nato kishpinti joi, ja mato joi yoii kaa
winobain wetsankoboribi pextinhakin jato yoiti, ikaxbira ja wetsabaon
tee akainko, noa jikiamai, ja wetsabaon tee akatonin noa rabínaketian.
17 Jaweratoki jawéki akátonin rabíkasai, rabíbanon ja non Ibon aká
jawékininres.†

---

* **10:6** Castigo yoii iká riki; jaskarainoax shinanmeekantiakin jato akinti. † **10:17** Jer. 9.24

18 Ja janbix rabikaatai jonima riki, non ikonhati, ja non Ibonbi rabiai
jonikaya riki non ikonhati.

11

Pablo itan ja ikonma joi yoiaibo

1 Maton ninkata ea yoyo ikaibo, iresbiresa keská ikenbipari, tenexon
ea ninkáxonkanwe.
2 Diossen akai keskáakinribira, en mato akonbireskin shinannai. Enra
mato Cristonabo imaa iki, jaskáakinra jawen jakonmaomabi en mato
imakasai, ja westíora yorantinin tanatama ainbo keskábo ikantiakin.
3 Ikaxbi ea raketai riki, ja paranmisti onan ixon, Eva ronon paranxon
Dioski yoitimamani keskáakinribi, paranxon wetsakeskaakinbo shinan-
maxon, pontéakin itan jakonhakin Cristoki shinannaibo ikenbi, mato
jenemakanaketian.
4 Matonra akai, non mato yoia keskámaakin, Jesús kiriakin joi
yoiaibo bekanketian, keenshamanxon ikonhakin; ja non yoiai jakon
joi keskámaakin yoikanai joiboribi maton ikonhai, jainxon ja Diossen
Shinan moa maton bia keskáma shinanboribi maton biai.
5 Ja raanabo xewina kikin riki noa iki ikaibora, enamanbires iki.
6 Eara jakonishamanbo yoyo iamai, ikaxbira ea onan shinanyanix
yoyo ikai, neskáakinra ichabiresakin jatíbiainxon, itan non akainkobo,
non mato oinmabea iki.
7 ¿Jakonma jawékimein en aká iki, mato akinti shinanni enbixshoko tee
ayananbi, jawen kopíbi yokáyamakin, Diossen jakon joi mato yoixon?
8 Ja wetsa joi akaibaon ea kopiákana koríkibora en bia iki, mato akin-
boresti kopí.
9 Jatian mato betan ikaxa, ea jawékininbo maxkata iki, ikaxbira tsoabi
en jato yokákin tsokasayamaa iki. Ja Macedoniainoax bekana non
wetsabaonra joxon, ea maxkata jawékibo ea menikana iki, maton akin-
non ikaxa, ea matokibichoira manáyamaa iki, jatíbitianra ea jaskara iti
jake.
10 Ja Criston ikon shinan emeran ikátoninra, en mato ikon yoiai. Jaskara
ikenra tsoa ja Acaya main ikábaonbi ea jenemati atipanyamake, jaskati ea
rabitaitian.
11 ¿Maton shinannaki, mato noiama ikax ea jaskati yoyo ikai? ¡Enra
mato noike, jara Diossen ononke!
12 Ikaxbira ea iikirana keskati ea teeti jenéyamai, jaskaxon ja paranax
rabíresi noa keskatiribi ikasaibo non jato netématí kopí.
13 Jaskara jonibo riki, jabo raanama ikaxbi, jato parani Criston raana
joni keskatishaman ikaibo.
14 Neskara jawékibora non onanyamaa jawékima iki, *Satanásbira ikai
ja joebiresshaman ángel keskatiribi yoinmeeti.
15 Jaskara ikenra, jan ratéti jawékima iki, jawen tee akai joniboribira
jakonhakin jato tee akinnai keskatibo ikanai, ikaxbi jaskara jonibaonra,
jaton akai jawékibo kopíbi masábo tenenoxikanai.

Pablo onitsapitabo

16 Jakiribira en mato yoiai, tsonbi ea iresbiresi yoyo ikaibo shi-
nanyamakanon ixon, ikaxbi maton jaskara shinanna ixon, eapari
ninkáxonkanwe, ibanon, ea jaskati yoyo iki, jaskatax earibi jaskarabo ikai
keskati shokores rabíti kopí.

17 Ja neskati ea rabitai jawéki riki, onanma ikax ea ikai keskáres, jaskatibo ea yoyo ikaitian ninkátininra, Ibo keenyamai.
18 Jaskáakin tee akí jatonbinix rabikaataibo jaketianra, earibi ishokoti, iki jaskati rabikaati.
19 Matonra akai onanbo ixonbi, tenetaanan keenshamanxon ja shinanhoma keskábo yoyo ikaitian, ninkáxonkin.
20 Jainxon ja mato akonbireskin yonoaibo, ja mato koríki bichinaibo, mato paranaibo, mato omisaibo, iamaxon mato tantash akai joniboribi, akai maton jaweayamakin.
21 Jaskáakinbo mato yoiti rabintibires ikenbira, en mato keshanai; mato xaran ikax, jaskátininra noa kikinni raketa iki. Ikaxbi wetsabaon rabíti shinannaitianra, enribi ishokoti shinanti atipanke, jaskátibo iresbiresa ikenbi.
22 "Noaboriki *hebreo jonibo", iki rabíkanaitian, earibi ja joni iki, "noaboriki *Israel jonibo", iki rabíkanaitianra, earibi ja joni iki, "jatian noaboriki Abrahamman chiní rarebobo", iki rabíkanaitianra, earibi ja joni iki.
23 "Noaboriki Criston yonotibo", iki rabíkanaitianra. Eakaya jato bebonbires jawen yonoti iki, neskatibo yoyo iki, onanma joni ikai keskati ikíbi. Enra jaton aká bebonbires jakonhakin jawen tee aká iki, jainxonra ichabiresakinribi ea cárcel meranbo akana iki, jainxon jato akana bebonbires ea rishkikana iki, jainoax ichabiresiribi mawáti onsá meranbo ea iká, iki.
24 Pichikaakin yatanxonra, judíobaon kimisha chonka iskonhakin ea rishkikana iki.
25 Kimishaakin yatanxonra, ea jiwin rishkikana iki, westíoraakinra ea makanman tsakayonkana iki, kimishaira jan ea kaai wapóro jikia iki, jaskataxa westíora yamé, itan westíora neteribi aniparo napon ea toxbata iki.
26 Ichabiresira ea ochóbo kaa iki, paro onsábo ikenbira, ea shitata iki, yometsobo onsábo ikenbira, ea wínota iki. Jainxon nokon kaibo judíobaon, itan wetsa jonibaon ea ramiakanti onsáboribi iká iki, jainoax wetsa jemankoxon ea retekanti onsábo ikainbi, ea winota iki, wetsankonbo kakin, itan aniparonbo kakinra, onsábo en tenea iki, jainoax ja jansoi, noara Diossen joi akaiboribi iki ikaibaon, noa ramiakanti onsáboribi iká iki.
27 Ikonbiresira ea teeta iki, atikoma jawékiboribira en wínoa iki, ichabiresakinra en oxábo tenea iki, ja xeatioma ikax, itan ja pitioma ikaxa, ea jawékiakasa iki, ja saweti chopaoma ikax, matsin akábo ea onitsapita iki.
28 Jainoax neskara jawékibo, itan wetsa jawékibo winókinbira, jatíbi joi akaibo akonbireskin en netetiibi shinannai.
29 Westíora joni isinaitianra, earibi isinai keská ikai, westíora joi akai joni ochamakanketianra, ea sinatai.
30 En oinna, jawekeskaratonbo rabíti iketianra, ja enbichoxon jawebi atipanyamaatonin itiki ea rabíti.
31 Ja non Ibo Jesucriston Papa Dios riki, jatíbitian rabikanti, janra onanke en mato ikonshaman yoiai.
32 Jatian Damascoain ea ikenra, ja apo Aretasnin janea sontárobaon koshi gobernadornin, guardiabo ja jema koiranmaa iki, ea yatankanon ixon.

33 Ikaxbi jará*a* iki jawetii jonibo, jabaonra ea tasakan naneanan risbikan axon, ja jema chiké*akana* ventananinbi apakexon, ea pikó*makana* iki, jainoaxa ea jabata iki.

12

Namá keska meran Pablon oinnabo

1 Westí*ora* jonira, janbixbi rabikaatai ikax, jawemabi iki, jaskara ikenbira, non Ibon namá keska meran ea oinmaxon onanmaabo en yoiai.

2 Cristo ikonhaa westí*ora* jonira en onanke. Moa chonka chosko baritia riki, kikin nai bochiki já non Ibon boní, enra onanyamake, jawen yora iamaxon jawen shinanreski boá iki ixon, Diossenresa onanke.

3 Enra onanke, jainoax jaskara jawé*ki* winotabo, ikaxbira en onanyamake, jawen yoraki iká iki, jawen shinanreski iká iki iamax jawen yoraomaki iká iki ixon, Diossenresa onanke.

4 Jawen jakonhira jatinkora boá iki, jainxonra onantima joibo ninkata iki, ja joira ninká*xonbi* wetsabo yoiti atipanyamaa iki.

5 Nato joni winota keská*ribi* winota ikaxa, ea rabí*keanke*, enbix ikáma, eara rabí*ti* atipanke ja nokon shinan koshimashokotonres.

6 Jatian jaskarabaon ea rabitaira, onanyamaax, ea ikai itima iki, ikon jawé*kibores* en yoii iitai kopí. Ikaxbi eara jaská*yamai*, jaská*axon* jato xewina joniakin maton ea shinantima kopí. Ja en akainkobo, itan en yoiainkobo matonbishaman oinxon onantininkayara ea keenai.

7 Jaskara kopí*ra*, ja jakonhira jawé*kibo* Diossen oinmaa jaskaraton rabí*naketian*, isinax ea onitsapita iki, jaskatira *Satanássen jawen yonoti raanxon ea jakonmaaka keská ikax, westí*ora* moxan nokon yora chachia keská*ribi* ea iká iki.

8 Kimishaakinra non Ibo en yokata iki, ja ea chexakaataibo ea benxoanon ixon.

9 Ikaxbi ja non Ibonra ea yoia iki: “Nokon noimisti shinan riki jatí*bi* jan mia keenai, ja isinaibo meranoaxa, nokon atipana koshi, jato akinni kikinni jishtiai”, akin. Jaskara ikenra, nokon yora yosma ikenbi ea raroai, jaskatax Criston atipana koshi emeran jishtinon ikax.

10 Neskara yosma ikaxbira, ea raroshaman iki. Ea ramiakanabi, jawé*kinin* maxkataxbi, masá*bo* tenemakanabi, ja Cristo kopi atikomabo winotibi. Jawetianki nokon shinan bebon yosmashoko iki, jatianra jawen koshin ea bebonbires Criston akinnai.

Joi akaibo Pablon jato shinanna

11 Ja onanma joni ikai keskatira, ea iká iki, ikaxbi matonbira ea jaskati yoia iki. Noakayara ja raanabo xewina iki ikaibo betan senenribi riki ea, jaskara ikenra, matoribi iká iki ea kopi jakoni yoyo iti jonibo, jatian earibi jaskatainbi, Diossen akinyamaara ea jawemabi iki.

12 Ja onitsapiti jawé*ki* en teneabo, ja oinxon onanti jawé*ki* en aká*bo*, jainxon ja jakonhira jan ratéti jawé*kibo* en aketian oinxonra, maton onanna iki, eakaya ikonkon raana joni.

13 Westí*ora* jawé*kiainresa* ja wetsa joi akaibaon akai keská*akin*, maton senenhayamake, maton ea koríkinin akinyamainko. Moa ja shinanyamakanwe, neská*akinbo* en mato aká.

14 Jaskara ikenra, jawen kimisha itin matoiba kanoxon, en shinanke. Kaxonbira, moa apachoai keská*akin* jawebi en mato yoká*yamai* kaai; mato jayata jawé*ki* benaira ea kayamai, mato shinanbikayara ea kaai,

ja papabaon riki, jawen bakebo jato koríki tsinkixonti, jawen bakebaon jaton papa axonama.

15 Jaskara kopíra, jakonshaman shinanyaxon, ea jayata jawékininbo en mato akinni kaai, itan keenshamantaananra, nokon koshiaxonbi en mato akinni kaai. Jatian enbiribi, mato noiboresaibiki ¿Jaweati matonbiribi ea noikin jéneboresti iki?

16 Jawebira, en mato yokáyamaa iki, jaskara ikenbira jatíribibaon yoikanai, jaskati onan ixon, paranxonbo en mato koríki bichinabo.

17 ¿Ja mato akinnon ixon, en matoiba raanabo meranxonboki, paranhananbo en mato koríki bichina iki?

18 Matoiba kanon ixonra, en Tito yoia iki, já betanra westíora non wetsa en jain raana iki ¿Titonki mato parana iki? Matonra onanke, noa ikainkobo itan non akainkobo, jakon shinanyaxonres non mato akinna.

19 Matonra shinanbirai, nonra mato jaskáama iki ixon yoikinres, wishaxon non mato bomaa, ikaxbira jaskarama iki. Diossenra onanke, Cristonabo ikax noa jaskati yoyo ikai. Jatíbi neskarabora non mato yoiai nokon wetsabo, mato beboni Dioski koshikanon ixon.

20 Eara raketai, jaskara iti en yoiai keskatibo iamai kaxon en mato nokonaketian, jatian earibi mato keenai keskatibo kaax, iamanaketian. Ea raketairibi riki, rawikananabo, jawékia oinnax jatoki notsiresaibo, jatoki sináresaibo, jatíbi onannaton shinanmeetaibo, yoimisaibo jakonmaati yoyo ikaibo, rabitaibo itan tsokásbiresi ikanaibo mato kaxon, nokonaketian.

21 Jainoax ea rakéribiai riki, jakiribi matoiba kaxon rabintibires ikaibo mato oinnax, earibi rabinax wininaketian. Basibiresiki, maton ochabo akin jeneama, atimabo betanbires yorantibo akin, itan wetsa jan mato cheata jawékiboribi maton jeneama iki.

13

Senentiainbi jato koiranmeeti yoia

1 Jakiribira jawen kimisha itin ea matoiba karibai; kaxonra jatíbi jawéki rabé iamax kimishaxon onanxon yoiketianpari ati iki, en jato benxoakinkin.

2 Ja rabé itin matoiba kanontian, enbishaman mato yoiantana ixonbira, rama ochó itinxonbi, ja moatianbi ocha akí jaa ikanabo, itan jatíbibo en mato yoiribiai. Jakiribi mato oinni kaxon notsinkinra, en moa mato noibayamai kaai akin.

3 Matonra emerameax Cristo yoyo ikai onankasai, janra emerameax yoyo ikin koshimashoko shinanyaxon mato ayamai, jawen koshi shinanmankayara mato akai.

4 Ikon riki shinan koshimashoko keská ja korosen akana iní, ikaxbi ramara Diossen atipana koshin jake, jaskáribiira rama noaboribi ja iní keskaribii shinan koshimashokobo keskábo ikanai. Ikaxbi jabetanbi ikenra, jawen atipana koshinbi noa akinnai, jaskáaxon matoribi non akinti kopí.

5 Jaskara iken, matonbinixpari shinan meran onanmeekanwe, moa ikoni Cristoki koshiaboki maton ikanai ixon maton onannon; matonbinixpari tanakaakanwe ¿Matonki onanyamaa, Jesucristo ikonkon mato meran itina? Ja tanakaati jawékiainbo maton shinan namanresaibi.

6 Noara ikoni Cristoki koshike ixon maton onanara, en ikonhai.

7 Jaskarabo winota onanti inon ixonra, non Dios oracion meran
yokáyamai. Maton jakonma jawékibo anaketianra non akai, jaskáaxon
maton jakon jawékibores akanon ixon. Ja tanakaatibo winoama keskábo
ixonbi.
8 Ja ikon joi meran yoiamai keskáakinra non jawebi yoiti atipanya-
make; jan yoiai keskákayara non yoiti jake.
9 Jaskara kopíra shinan koshimashokobo ikaxbi, noa raroshaman
ikanai, maton shinanribi koshi iketian, jainxon pontéakin shinannaibo
mato ikanti kopíra, non orankin jeneyamai.
10 Matoiba kamatianbira nato kirika en mato wishaxonai, jatian kaxon
notsinkin, non Ibon yoiti koshia imaa ixon bebonhira koshi joibaon en
mato atima kopí. Jan mato jakonmaanon ixonra, ea Diossen ja shinanya
imaama iki, mato joi akaibo bebonhakin shinan koshimanon ixonra, ea
jaskara shinanya imaa iki.
11 Jayá keyonoxon en mato yoiai riki, nokon wetsabo, raroshaman
itaanan mato jakoni jakanon ixon, wetsabo betan shinan meran beboni
koshikanwe, jainoax jaskarabires shinanya ikax, xabáshaman shinanya
jakanwe, ja xabá shinanya itan noimisti shinanya Diosra mato betan
inóxiki.
12 Wetsa joi akaibo betan saludanani jakon shinanhananres betsó
iananankanwe.
13 Jatíbi ja joi ikonhaa non wetsabaonra, mato saludo bomakanai.
14 [Ja non Ibo Jesucriston jakon shinan, itan Diossen noimisti shinan,
jainoax ja jatíbiain já Diossen Shinan mato jatíbibo meran ibanon.]

GÁLATAS
Galacia janeya main iká joi akaiboki, Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Jesucristo betan jawen Papa Diossenbi raana joni,
jonibaon ea janexon raanama riki. Ja Diossenra jawen Bake mawákenbi
jiriaa iki.
2 Enra, nenonxon nobé joi akaibo betan tsinkíxon, ja Galacia main iká
jemabaon jakana jatíbi non wetsabo, nato kirika meran wishaxon mato
saludo bomai.
3 Noa keenai riki, non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, mato
noianan xabáshaman shinanyares jamatinin.
4 Jesucristora, non ocha kopi mawataxbi jiriaa iki, jaskaxon jakon-
mabires jawékiainoa noa xabáatanan, non ochabo noa soaxona iki, ja non
Papa Diossen moabi jaskáti shinanna iketian.
5 Jaskara iken, rama jenéyamakin raroanan jatíbitian Dios rabinon
akanwe. Jaskarakaya ibanon.

Wetsa jakon joira yamake

6 Eara ikonbiresi ratéke, ishtonbires maton Dios jenea ninkatax, ja
Cristo kopi mato noixon, jawen bakebo imaa ikaxbi, mato jaskaketian.
Ja jakon joi jenexon ake, maton wetsaresibi joi ikonhakin.
7 Ikaxbi enra mato ponté yoiai, yamarake wetsa jakon joi, jaskatax
kishpinti. Jatíribi jonibokayara jake, jan mato meskóakin shinanmaibo,
itan ja Criston jakon joi wetsaakasaibo.
8 Ikaxbi jaweratobaonki, jaskatax kishpinti jakon joi non mato
yoiantana keskámaakin yoiai, jatokira Diossen kikin ramibires jawéki
páketi jake. Ibanon jawekeska ikax eabi, iamaax naikanmeax joá ángel
inonbi.
9 Ja moa en mato yoiantana joira, jakiribi en mato yoiribiai: Jawer-
atobaonki ja moabi maton ninkata keskámaakin wetsa joi mato yoiai,
jatokira Diossen kikin ramibires jawéki páketi jake.

Jesucriston Pablo onanmaabo

10 Eara jonibo betan jakon ikasai kopíres iamai, jaskati yoyo iki. Dios
keenaires axonti shinanya ikaxkayara ikai, ea jaskati. Jonibo jakon
shinanmati kopíres jaskatibo yoyo ikai ikaxa, jawekestaxbi ea Criston
yonoti itima iki.
11 Eara keenai, nato jawéki maton onantinin, ebé joi akaibó. Ja jaskatax
kishpinti jakon joi en mato yoiaira, jatonbi shinanxon jonibaon pikoa
joima iki.
12 Ja joira, tsoa joninbi ea yoiama iki, itan tsonbiribi ea onanmaama
iki. Jara Jesucristonbi, ea onanmaa iki.
13 Matonra ea ninkata iki, judío ikax, ea jaskati jakátiaibo, itan jatíbi
ja Criston joi akaibo jato keyoti shinanxon, jato akonbireskin en masá
tenemakatiaibo.

14 Ja noa judíobo ikai keskáshamani jakaskinra, en akátiai, ja non reken
yosibaon noa esekatitai keskáshamanbo en senenhakin. Jaskáakin ja esébo
senenhai kopíra, nokon kaibobo ebé senen aniabo en jato xewina iká iki.
15 Jaskarabo akí ea itainbira, jatianpari keenxon, ea Diossen kenaa iki,
jawen joi jato yoiti. Moabi ea noitaanan, nokon titan chixanainoabi ea
katota ixon.
16 Jaskáaxonra, jawen Bake Jesucristo ea onanmaa iki. Ja judíoma
jonibobi jaskatax kishpinti jakon joi en jato yoii kanon ixon. Jaskáakin
ea yoiabira, tsoabi yókati ea kayamaa iki.
17 Jerusalénhainbira jato yókati ea kayamaa iki, jainkaya ja joi yoiti
Criston jato raanabo icha ikanainbi. Jaboiba kayamaira, ea jatianbi
Arabia mainres kaa iki, jain kaax iiti, ea jakiribi Damascoain karibaa iki.
18 Iiti kimisha baritia winota pekáopari, ea Jerusalénhain kaa iki. Jain
kaxon, en Pedro onanna iki. Jaskatax ea jabé jain iká iki, chonka pichika
neteres.
19 Jain ixonra en oinna iki, ja non Ibon wetsa Jacobo, ikaxbi jatíribi ja
non Ibon joi yoiti raanabora en jato oinyamaa iki.
20 Nato kirika meran en mato yoiai joibora ikon iki. Enra mato
paranyamai, jara Diossenbi onanke.
21 Japekaora Siria betan Cilicia main ea karibaa iki.
22 Jatian ja Judea main iká joi akaibaonra, ea onanyamakana iká iki,
ea ninkataires ixon.
23 Jabaonra ea ninkákana iká iki: “Ja noa joi akaibo ramiakatitaira,
ramabiribi jato jakon joi yoii nike, ja noa keyokasi ikátikinbi”, iki ea yoii
ikanaires.
24 Jaskara ninkáxonra, jabaon ea kopi Dios rabikana iki.

2

Jaton akai teeribi Pablo akai raanabaon onankana

1 Jatian jaskatax iiti, moa chonka chosko baritia pekáo, ea jakiribi
Bernabé betan Jerusalénhain karibaa iki. Jain kakin en Titoribi ioa iki.
2 Jain kati ea Diossenbi oinmaa ikax, ea jain kaa iki. Kaax nokóxonra,
jonéshoko tsinkixon, ja joi akaibaon koshibo en jato yoixon onanmaa
iki, ja judíoma joniboribi, en jato jan kishpinti joi yoiai. Enra jato
jaskáakin onanmaa iki, jawekeska ikax ja en tee akábo, yankabires en aká
inaketian.
3 Jatian jaskáakin en yoia, jawe iamai jakonbires ikana iki. Jatian ja
ebé kaa Tito Griego ikenbi, jawen jakina rebichi xatenankaskintanibobi
teayamakana iki.
4 Jaweti jonira, joi akonaibo keskati onantimatax, noa tsinkitainko
weikana iki, noa oinni; noa Criston kishpinmaabo ikenbi, jakiribi jaton
esébo noa senenhamati shinanyanix.
5 Jaskáakin noa akanabira, non jato ninkáxonyamaa iki. Noabiribi
keena iki, maton ikonhaa jan kishpinti ikon join yoiai keskati mato jaai
jenétima.
6 Ikaxbi jato ikinai koshibaon, wetsa bená joibo ea yoiamakana iki.
Jatian earibi, jaboki jawekeska iki ixon, jato onankasibo iamaa iki.
Diossenra nekebi jaton ikábo jato yoixonyamai.
7 Jaskáyamakinra, moa ea onankana iki, ja judíomabo jakon joi yoinon
ixon, ea Diossenbi imaa. Ja judío jonibo joi yoinon ixon, Pedro imaa
keskáribiakin.

8 Ja judíobo joi yoinon ixon, jan Pedro raana Diossenribira ea raana iki, ja judíomabobiribi en jato joi yoiti.

9 Jatian Jacobo, Pedro, jainoax Juan, jabo iká iki Jerusalénhainoa jatíbi joi akaibo jato koshikiinabo. Jabaon onanna iki, Diossenbi nato tee ea menia. Jaskara onanxon, Bernabé betanbi ea meshakonkana iki. Moa jaton akai teeribi non akai kopí, jabaon jakonbires shinannai non onannon ixon. Jaskara jaton shinan jakonbires ikax, jabo jawe iamakana iki; noabiribi judíomabo joi yoiai iken, jatian jabobiribi judío jonibo joi yoiai ikax.

10 Moa jaskáa pekáo, noa yoikana iki, ja joi akaibo jawékinin maxkáyoraabo non jato shinantaniti. Jatianra ja jawékibo koiranmeexon en senenhaa iki.

Antioquíainxon Pablon Pedro notsina

11 Jatian jain kaax noa iitaitian, Pedro Antioquíain kaa iki. Kaketian, jan akai jawékibo jakonmabires iketian ointaanan, beibaxon en notsina iki.

12 Rekenparira akátiai, ja judíoma jonibo betan jawékiakin, jato betan jaská jaskakinbi, Jacobon jonibo bekanketian moa judíomabo betan jawékiakin jenea iki. Jabaon jaton jakina rebichi xateti jato yoiaibo iketian jatoki rakékin.

13 Jatian Pedro, beparanmetaitian oinnax, wetsa joi akai judíoboribi jaskáshokokana iki, jainoax ja Bernabéribi ikanai keskati ishokoa iki.

14 Jaskati jaax, moa Diossen jakon join yoiai keskati iamakanai ointaananra, jatíbi joi akaibo tsinkíkana bebonxon, en Pedro yoia iki: "Judío joni ikaxbira, mia ipachoai judíomabo keskatires mia jaa, ¿Jawekopíki, ja judíobo jakana keskáribiakin ja judíomabo min jato jamakaskin tearesai?" akin.

Judíobo itan judíomabora, kishpinmeeti atipanke

15 Ikon noakaya riki, judío jonikonshamanbo, non anibo ja jonibo ikana iketian, noara judíomabo keská ochaya joniboma iki.

16 Jaskara ikenbira non onanke, ja Moiséssen esébo senenhaibi, tsoabi ochaoma keská iti atipanyamaa. Jesucristo ikonhaxpari riki, noa jaskara iti. Ja kopira nonribi Jesucristo ikonhaa iki, noa Diossen ochaoma keskábo oinnon ixon. Irake, jakopires riki noa jaskata, ja esébo senenhaa kopíma. Tsoabira esé senenhaax, ochaoma keská iti atipanyamake.

17 Jaskara iken, noaribi ochaoma itin keenkin, non Cristo benaitianra onantibires itoshiai noaribi ochayabo. ¿Jaskara ikenmein, Cristonra akai noa ochamakin, iki noa iti iki? Ikama.

18 En ati iki jawéki ras akin, iiwanxon enribi jakonhakin aríbai, jatianra eabi iki, jan jakonmaaka.

19 Jaskara ikaxa, ja eséainoax moa ea mawata keská iki, Dios keenai keskatires janox. Ja kopira ja eséki ea moa koshiamai.

20 Cristo betanbi korosen akana mawata keská riki ea. Jaskara ikenra Cristo emeranbi jaketian, nokon keena keskáres akí ea jayamake. Rama ea jake, Diossen Bake ikonhataanan, jaki koshiax, jara ea akonbireskin noiax, nokon toan mawata iki.

21 Jaskara kopíra, ja Diossen jaskáati jisáma ikenbi, noa noia jawéki en ikonhayamati atipanyamake. Ja esébo senenhaxes noa ochameax xabakaati iketianra, Cristo noa kopi mawata yankabires ikeanke.

3

Cristo ikonhaxonres, jawen Shinan non biai

1 ¡Galacia jonibo, mato riki shinanhomabo! Matoiba inontianra, non
mato yoia iki, jaskatax Cristo korosen akana mawata. Jaskara mato
onanna ikenbi ¿Tsonki aká mato meskó shinanmaxon ja maton ikonhaa
joi jenemakin?
2 Maton ea yoinon ixonra, en mato neskáakin yokatai: ¿Ja esébo
senenhai kopírin, mato Diossen jawen Shinan menia? iamax ¿Ja jakon
joi ninkaxon ikonhaketian, mato meniamakayarin?
3 Kikinshaman shinanhomabo riki mato. Matora jakoni jaai
peokookana iki, ja Diossen Shinanman akinares. ¿Jatian jawekopiki,
ramabiribi maton koshinbi Dios betan jakoni jakasi mato iikanai?
4 ¿Yankabires onitsapixon, icha jawéki maton onanaki iti iki? ¡Yank-
abiresa iti atipanyamake, ja maton onanna jawékibo!
5 Diossenra jawen Shinan mato menixon, meskó ratéti jawékibo mato
meranxon akai. ¿Jawekopiki jaskáai? Shinanyamakanwe maton esébo
senenhai kopí jaskáai. Janra jaskáakai, jakon joi ikonhataanan mato jaki
koshia kopíres.
6 Abrahamra iká iki, Dios ikonhataanan jaki koshia, jaskara kopíra,
Diossen, Ochaoma keskáakin oinna iki.*
7 Jaskara iken onankanwe, ja Cristo ikonhaax jaki koshiabo riki ikon,
Abrahamman chiní bakebo.
8 Jawen joi, moabi Wishakaata meranra Diossen yoia iká iki, ja judíoma
joniboribi ocha ayosma keskáakin imati, já ikonhaax jaki koshikanke-
tian. Ja kopíra Diossen Abraham yoia iki: "Mia kopiresa jatíbiainoa jonibo
en jato jakonhanoxiki", akin.†
9 Jaskara kopíra, ja Cristo ikonhaax jaki koshiaibo akai, Diossen jato
jakonhakin, Abraham aní keskaribiakin.
10 Ikaxbi, ja Moiséssen esé senenhaaxes jakon jakasaibora, moa onsá
meran ikanai. Jaskarabo yoiira ikai, Wishá meran neskati: "Ja esé kirika
meran iká, jatíbi esébo senenhayamaibora jakonmabires winókanti
jake", iki.
11 Jaskara ixonra, moa non kikinhakin onanke, ja esébo senenhaaxbi
tsoabi jaton ochameax xabakaati atipanyamaa. Diossen joi meran ikai
neskati: "Ja jakon jonira Cristoki koshiaxes jati iki", iki.
12 Ikaxbi ja esé senenhaxonres jati nete biti ikaxa, moa noa Dioski
koshiti yamakeanke. Wishá meranra ikai neskati: "Jaweratonki ja
esekan yoiai keská senenhai, jara ja kopíres kishpinmeetiki", iki.
13 Esébo senenhayamaxon non ramibires teneti ikenbira, Cristo non
ocha kopi jakonma joni keska mawáxon, noa kishpinmaa iki. Wishá mer-
anra ikai neskati: "jatíbi jakonma jonibora, jiwin paniax mawákanai", iki.
14 Jaskara masára Criston tenea iki, jaskáaxon ja Diossen Abrahamki
jakon shinantaanan, ja meniti yoini jawékiboribi, Cristo ikonhaxon
judíoma jonibaonribi biti kopí, itan ja ikonhaax jaki koshixonres, jawen
Shinan noa Diossen meniti yoini non jatíxonbi biti kopí.

Diossen anoxon yoiabo esekan keyoyamai

15 Nokon wetsabo, ramara ja jonin akai jawékiki yoinhanan en mato
yoiai: Westíora jonin akai, wetsa joni betan, ja senenhabekonti joi

* **3:6** Gn. 15.6 † **3:8** Gn. 12.3

kirika meran wishaxon firmanbekonkin, moa jaskákana pekáora tsonbi ja wishábo soati, itan tekiti atipanyamake.

16 Jaskáakinra Diossen anike Abraham betan jawen chiní rarebo yoikin, jato betan senenhati jawékibo. Ja Wishá meranra "icha chiní rarebobo", yoii ikama iki. Jain yoiai riki: "Westíora chiní rarebobicho", ja iki Cristo.

17 Ja kopíra en mato yoiai: Diossenra ja senenhabekonti joi Abraham betan aká iki, akonkin senenhanoxon. Jaskara kopíra, ja chosko pacha kimisha chonka baritia winota pekáo ixon, ja Moiséssen esekan jawekeskaxonbi, ja senenhabekonti joi meran, Diossen anoxon yoiabo, jawemabi itiakin imati atipanyamake.

18 Jatian ja esé senenhaketianres, noa Diossen kishpinmati iketianra, noa jaskámati yoini ixon senenhakin noa imaima itiki. Ikaxbi Diossenra Abraham yoia iki, ja kishpinti jawéki jawekopímabi iti.

Jaskara kopí Diossen jato esé onanmaa

19 Jaskara ikenki, ¿Jaweati ja esébo Diossen Moisés menia iki? Ja eséra noa menia iki, jaskáaxon jonibaon jaton jakonma jawéki akai onankanon ixon. Ja eséra iká iki, ja Abrahamman rarebo Cristo joái kamanres senenhati. Ángelbo yoimaxonra, ja esébo Moisés onanma iki, jatian Moisés iká iki, jatíbi jonibo jato tekikin onanmaibiribi.

20 Ikaxbi ja Abraham yoinontianra, wetsa joni yoimaanan Diossen yoiamaa iki, janbishamanra yoia iki.

21 ¿Jaskara ikenmein, ja Moiséssen esébaon yoia keskáma ikax, ja Diossen Abraham yoiniboribi wetsaresibi iki? Jaskarama riki, ja esekan noa ochankonia xabáati atipana iketianra, ja esé senenhaa kopíres, noa Diossen ochaoma keskábo noa imakeana iki.

22 Ikaxbi Diossen joi meran noa onanmai: Jatíbi jonibo ochan jatoaresabo, ja Jesucristo ikonhaax jaki koshixonres, ja Diossen noa meniti yoinibo biti inon ixon.

23 Jatian noa jaki koshiti joámapari inontianra, esekan xepoa keskábo noa iká iki, ja ikonhaax, jaki koshiti jishtiai kaman.

24 Ja esekanra Cristo joái kamanres, ja iboaxon yonokanaitonin bakebo ikinai keskáakinres noa ikinna iki, já ikonhaxes noa ochaoma keskábo iti kopí.

25 Ikaxbi ramabiribira, moa ja ikonhaax noa jaki koshiti jaketian, ja esekan ikintinin moa noa maxkáyamake.

26 Ja Cristo Jesús ikonhaa kopí riki, mato jatíbi moa Diossen bakebo.

27 Ja Criston janenko bautizanmeetabora, moa Cristo betan westíora shinanyabicho baneta iki.

28 Ibanon tsoabires, judío itan judíoma; yonokanai joni itan jato yonoai joni; jainoax benbo itan ainbo inonbira, moa Cristo ikonhaabo ikax, mato jatíbi westíora shinanyabicho ikanai.

29 Jaskara Cristonabo ikaxiki, mato Abrahamman kikin rarebobo, jaskara kopíra ja Diossen meninoxon yoini jawékibo, matonribi biti jake.

4

Ramara noa Diossen bakebo iki

1 Ramara en mato neskara jawéki yoiai: Ja jawen papan mawákin jatíbi jawéki iboamaa joni, bakepari ikaxa, westíora yonoti joni keskares iki, jakaya jawen papan jatíbi jawékibo iboamaa ikaxbi.

2 Ja bakera jan ikinaibaon koiranapari iki, ja meniti jawen papan yoini
jawékiboyabi, moa jatio ani iken, jawen papan meniti yoini nete senenai
kaman.
3 Jaskarashamanribira noa rama iitai. Noa bake inontianra, nato nete
jan koshia jawékibaon noaaresabo ikana iki.
4 Jaskara noa iitainbira, jaskáati shinanni nete senenketian, Diossen
jawen Bake raana joáx, ainbo meranoax pikota iki. Joxonra, ja Moiséssen
esekan jaskáati yoiaiboribi senenhaa iki.
5 Jaskáaxon ja esekan iboabo ikenbi, kopíaxon noa xabáanox, itan jawen
bakebi keská noa Diossen imati kopí.
6 Jatian moa jawen bakebo noa ikenra, jawen Baken Shinan noomeran
noa Diossen axona iki. Ja shinanman imaara, non akai Dios betan yoyo
ikin: “Mia riki nokon Papa”, akin.
7 Jaskara ikaxa, rama mia yanka yonokanai joni keskama iki. Rama
riki mia Diossen bake. Jatian mia jawen bake ikenra Dios keenai, minribi
jawen jawékibo bitin.

Pablon jato kopi masá shinanna

8 Ja Dios onanamatianra mato ikana iki, ja ikonma diosbaon iboaabo.
9 Ikaxbi ramara, moa maton Dios onanke, onantiakin yoia, Diossenka-
yara mato onanna iki ¿Jawekopiki, ja esébo, itan ja iresa koshioma
jawékibo maton jenekashamai? ¿Matoki jakiribi ja jawékibo iboamaka-
sai?
10 Matonra jatíribi netebo, oxebo itan baritiabo nokóketian, mekeres-
pariai.
11 Mato jaskataibo ninkáxonra, en mato kopi akonbireskin masá shi-
nannai, yankabiresra ea mato joi yoii onitsapita iki ixon shinannax.
12 Ja kopira en mato yoiai: Ramakaya nokon iká jawékibo ea
mawakanwe, ebé joi akaibo ixon. Moara en akátiai ja maton akai
jawékibobiribi en mawakin. Matonra ea jawekeskaxonbi jakonmaakama
iki.
13 Matonra moa kikinhakin onanke, ja reken en mato jakon joi yoinon-
tian, ea isinai ixonbi en mato yoiantana.
14 Jaskara isinyanixbi ea matoiba kaara iká iki, matona westíora
tanakaati jawéki iken, ea matoiba imayamati keskábi, jakonshaman
shinanyaxonres maton ea bia iki, westíora ángel keskáakin, itan Cristobi
keskáakinribi shinantaanan.
15 Enbira onanke ea matoiba kaax nokoketian, ikonbiresi eon mato
raroyantana. Jaskáati ikenra rarokin maton berobi tsekataanan, ea ma-
ton menikeana iki ¿Jatian jawekopiki moa mato rama jaskati raroyamai?
16 ¿Ja ikon joibo en mato yoia kopíki, moa maton rawíakin ea shinannai?
17 Ja jonibaonra mato akinkasai, ikaxbi jakonshaman shinanyax-
onma. Jabora keenai, moa mato nobé ikí jenétaanan, jaton yoiai joibores
ikonhataanan, mato jato betan rabétinin.
18 Jakon riki wetsaboribi non akinti, ikaxbi jakon shinanyaxon. Ea
matoiba iketianbicho jato akinnai iamakanwe, jatíbitiankaya jaskákanwe.
19 Bakebo, enra jakiribi mato kopi masá shinannai. Bake pikókin
chexaa ainbaon masá teneai keskáakin, ja Cristo betan mato westíora
shinanbicho ikai kaman.
20 ¡Ramashokobi ea jain ipainon riki, moa wetsa keskaakin mato yoinon.
Moa jaskáakin matoki shinanmatira en onanyamake!

Agar betan Sara iníki yoinmeeta esé

21 Mato riki ja esébo senenhaax jakon jakasaibores. Jaskara ixon ea
rama yoikanwe: ¿Matonki onanyama iká iki ja esekan yoiai joibo?
22 Jainra yoiai Abrahamra iká iki rabé benbo bakeya iki ixon: Westíora
bake iká iki jawen yonoti ainboki aká, jatian wetsa iká iki, jawen
awinkibi aká ja iká iki jawen yonotima.
23 Ja jawen yonotiki bakea iká iki, jatonbi shinanxon aká pikota bake.
Ikaxbi jawen awinki bakeara iká iki, Diossen yoini joi seneni pikota.
24 Nato neskarabo winota riki, yoinmeetares. Ja rabé ainbo iní riki,
rabéakin ja senenhabekonti joi jonibo betan Diossen aká yoii iká. Reken
iki, ja Sinaí janeya mananmanxon aká, ja iki ja Agar keska, ja yanka
yonokanai iti baken tita iní.
25 Jaskarainoax iki, ja Agar Arabiain iká Sinaí janeya mananki yoin-
meeta. Ja iki nato main iká Jerusalén yoii iká. Ja jema iki, jainoa
joniboyabi, inaaxon yonokanai joni keskabo.
26 Ikaxbi ja naikanmea Jerusalén ikainra, tsoa inakaatabo yamake.
Jatian noa iki, ja jemamea bakebo.
27 Wishá meranra ikai Sara yoii neskati:
“Raroreskayawe, tooisma ainbo ikax, mia iki
bakeoma, baken chexá onanmabobi.
Jaskara ikaxkaya kikinbiresi raroi saí iwe.
Beneya ainbaon bakeai bebonbires icha
bakeyara iti jake, ja jawen benen potaresa
ainbo”, iki.
28 Jaskara iken ebé joi akaibó, matora Isaac iní keskabo ikanai, Diossen
jawen bakebo imati shinanna ixon imaabo ikax.
29 Ja wetsa bakebires ikai keskati pikóni bakenra, ja Diossen Shinan-
man pikota bake ramiakatitai. Ramatianra jaskáribiakanai, noa Diossen
bakebo iketian.
30 Ikaxbi ¿Jawe ikiai Diossen joi meran? Abraham yoiira ikai neskati:
“Ja min yonotiki min bakea bakenra, jawekeskaxonbi, ja min awinkon
betan min bakeaa baken iboa jawékibo biti atipanyamake. Jaskara iken
ja min yonoti ainbo, jawen bake betanbi moa miibakea pikowe”, iki.
31 Jaskara iken ebé joi akaibó, noabora jawen awinin yonoti betan
bakeaa bake iní keskamabo iki. Noabora ikanai, jawen awin betan
bakea bake iní keskabo.

5

Criston xabáa ikax, jaki koshiaxes jati

1 Cristonra noa xabáa iki, jan tsokas atibo yamaax noa xabáshamanbo
jakanon ixon. Moa jaskati jaax, jakiribi jakonma jawékibo iboamaax,
yankabires yonokanai keská iamakanwe.
2 Ea riki Pablo, en mato yoiaipari ninkákanwe: Ja maton jakina rebichi
xateaxes kishpinti ikenra, ja Criston aká jawékibo moa jawemabi iti iki.
3 Enra mato jakiribi yoiai, jaweratobaonki jaton jakina rebichi jato
xatemai, jabaonra jatíbi eséboribi moa senenhati jake.
4 Mato, ja esé senenhaxes ochaoma keská ikasaibora, onantibires moa
Cristoki koshii jenetabo iki. Jainoax ja Diossen mato noixon akinkasai
jawékininribi mato keenyamake.

5 Ikaxbi nonbiribi onanke, ja Diossen Shinanman akinares Cristoki
koshiketian, noa Diossen ocha ayosma keskáakin imati. Jaskaratonra
noa manáke.
6 Nonra Cristo Jesús iráke akai; ramara non jakina rebichi xatéya iamax
xatéoma iti moa jawekeskamabi iki. Ja noimisti shinanman amaa, Cristo
ikonhatikaya riki bebonbires jakon.
7 Matora ikana iki moa itibi keskati jakanabo ¿Jatian tsonkayaki mato
wetsa shinan bimaxon, ja ikon join yoiai keská ati mato jenemaa?
8 Nato jawékira jan mato kenaa Diossen mato jenemaama iki.
9 Ichamashoko *levaduraninbira akai iki jatiobi patsá soo imakin.*
10 Jatian enra ja non Iboki koshitaanan ikonhai, moa maton wetsa
keskáakinbo shinanyamai. Ja wetsaresibi joi yoianan jato meskóbo shi-
nanmai jonibora, Diossen castiganoxiki, ibanon tsoa inonbires.
11 Nokon wetsabo, ja jaton jakina rebichi xatetikiri iká joi en jato
yoirespariai iketianra, nokon kaibo judíobaon ea ramiayamakeanke.
Jainoaxibi Cristo noa kopí korosenmeax mawáni joi en yoiai ninkatax,
nokon kaibobo eki itimaresshamakeanke.
12 Ikaxbi ja maton jakina rebichi xateti yoixon, mato meskó shinanmai
jonibaonkaya, jaton jakinaribi jatiobi xatepainonra ikanai, jaskáatires
shinannaibo ixon.
13 Ikaxbi en mato yoia riki nokon wetsabó, Dios keenxonresa mato
ochamea xabáa iki, jaskáakin mato xabáa ikax, maton keena keskáres
akí jayamakanwe. Jaskáyamaikaya wetsabo betanbires noianani jaax,
akinnanani jakanwe.
14 Jawetianki, “minbix noikaata keskákinribi min jato noiai”, jatianra
min jatíbi esébo senenhai, ikira ikai Diossen joi meran.
15 Jakopi koiranmeekanwe, natexananax, pianananai keskábora mato
inake. Jaskati jaaxa, matonbinix ramianani mato keyóresti iki.

Diossen Shinanman imaa keskatires jati

16 Jaskara ikenra, en mato yoiai: Diossen Shinan keenai keskábores
axoni jakanwe. Jaskati jaaxkaya, ja maton jakonma ati shinannai
keskábores akí jayamakanwe.
17 Ja jakonma ati shinanbora Diossen Shinanki jakonma iki. Jatian ja
Diossen Shinanra ja jakonma ati shinankibiribi jakonma iki. Ja rabébira
omisananbekonai. Jaskara kopíra, ja jakon atin keenkinbi maton ati
atipanyamake.
18 Ikaxbi ja Diossen Shinanman ati yoiaires akai ikaxa, moa mato
esekan yoiai keskati jati yamake.
19 Onantibires riki ja yora keenai jawéki akaibo, jaskarabo riki; ja
atimabo betanbires yoranti akaibo; meskó jakonma ati shinanyabores;
rami jawéki akí jan cheatabo,
20 diosma jawékibo rabiaibo; yobé jawékiki koshiaibo; omismi-
saibo; wetsabokibires ramiti sináresaibo; ranóyabo; itima jawékibaonbi
sinataibo; jaskatax ramiananti benaibo; jakon iikanainbi meskó shinan-
maxon jato jeneanamaibo; Diossen joi wetsa keskaakin yoiaibo,
21 wetsabo jawékia iken, jatoki notsiresaibo; joni reteaibo; paennaibo;
naxkibo, itan meskó jakonma jawéki akaiboribi. Jakiribira en mato

* **5:9** Ja *levadura yoii iká riki: Maxkoshoko jakonma jawékininbi non jatíbi ramímati atipana, iki iká.

yoiai, maton jaskara onannon ixon. Jaskara jakonmabo akí jaa jonibora, jawekeskataxbi ja Diossen ikinaton jati netenko jikiamanoxikanai.

22 Ikaxbi ja Diossen Shinanmanra noa imai; noimisti shinanya; raroshaman; xabáshaman shinanya; manátia; noibamisti shinanya; jakon shinanya, itan senenhati shinanya.

23 Noa jato xewinaton shinanmeemayamai, itan jaskatax koiranmeeti noa onanmai. Jaskara jawékibora Diossen Moisés menini esekan, jawekeskaxonbi jakonmaati atipanyamake.

24 Jatian ja Cristo betan ikábaonra, moa jaton ocha yora korosen akana iki, jatíbi jaton tsini shinan itan jaton jakonma jawéki ati shinanyabi.

25 Jakopira rama, Diossen Shinanman akinares jaa ikax, jan yoiai keskáres akí, noa jati jake.

26 Jaskati jaax, moa noa rabírestima iki, noa rawikanantima iki, wetsabaon jawéki oinnax keeni noa notsirestima iki.

6

Wetsabo betan akinananti

1 Nokon wetsabo, moa mato ikoni Dioski koshiabo ixonkaya, westíora ochan pakéketian onantaanan jakonhaxonres akinkanwe, ibanon shinanmeetax ponteti. Ikaxbi jato jaskáakin akini kikinni koiranmeekanwe, matoribira ochan pakénake.

2 Atikoma jawékiainbo akinanankanwe. Jaskati akinnanani jaxonra, ja Criston jaskáati yoinibo maton senenhai.

3 Jaweratoboki jaskarama ikaxbi jato xewinaton shinanmeetai, jabora jatonbinix paranmeetai.

4 Mato Westíorabokayara matonbinix oinmeeti jake, ja maton akai jawékiboki jakon iki ikax, jatian jakon iketianra maton shinan meranbiribi mato rabíti iki. Jaskati ixonra maton wetsabo jakonma shinanmatima iki.

5 Noa westíorabaonra non ikábiribi ointaanan non onanti jake, jaskati noa jakana.

6 Ja Diossen joi onanmakanaitoninra, jan axeaibiribi jatíbi ja jayata jawékinin akinti jake.

7 Matonbinix paranmeeyamakanwe. Tsoabira Dioski shiroti atipanyamake. Jaweboki jonin banai, jaribira jan tsekati jake.

8 Ja jaton yora keenai keskáres akin jakonma jawéki akábora, rami jawékibo aká kopi jatíbitian mawátian kati jake. Jatian ja Diossen Shinanman akinna jawen keena keskáres akábora, jan akinna kopíres jatíbitian jati neteya iti iki.

9 Jaskara kopí jakon jawékibo akí, jatsanyamanon akanwe. Jaskáakin jéneyamaxonra, non kopí biti netebiribi nokoketian non biti jake.

10 Jaskati jaxonkaya jatíbitian non atipana senen, jatíbibo jato jakonhanon akanwe. Ja nobé joi akaibokayara, non jato abiresti jake jakonhakin.

Senentiainbi Pablon jato koiranmeeti yoia

11 Oinkanwe, ja nokon mekenmanbishaman ani letrabaon en mato rama wishaxonai.

12 Ja maton jakina rebichi mato xatemakaskin teaibora, jonibo betan jakon ikáskinres mato jaskáaibo iki. Jabora keenyamai, Cristo korosen akana mawata joi yoiai kopí ramiakantinin.

13 Ja jaton jakina rebichi xatéyabaonra, jatíbi eséboribi senenhaya-
makanai. Jaskáakinbira maton jakina rebichi mato xatemakaskanai,
jabaon teaxon mato amaa ikax jonibaon oinna jan rabínoxonres.
14 Ikaxbi eabiribira enbi jawéki akátonin rabíti atipanyamake. Cristo
korosenmeax mawánitonresa ea rabitai. Nokonara nato netemea
jawékibo moa mawá iki, jatian ja jawékibaon oinnara, earibi moa mawá
iki.
15 Non jakina rebichi xatéya iamax xatéoma itira jawemabi iki; noa
bená jonibo ikákayariki ikon kikinbires jakon.
16 Abánon Diossenbi jatíbi nato join yoiai keskati jakanabo, itan
ja ikonkon *Israel joniboribi, jato jakonshaman imataanan jawen
noibamisti shinanman jato akinkin.*
17 Nenoax orira moa tsonbi jakonmaatinin ea keenyamai. Nokon yora
riki, tóabires, ja oinxonra ea onankantiki ja Criston joi yoiai kopí ea
akana.
18 Nokon wetsabo, ja non Ibo Jesucriston jawen jakon shinanman mato
akinbanon. Jaskara ibanon.

* **6:16** Ikonkon *Israel jonibo riki ja Jesucristo ikonhaax jakanabo.

EFESIOS
Efesoain iká joi akaiboki Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Diossen shinanman Jesucriston raana joni. Jaskara
ixonra, ja Efesoainoa joi akaibo ikax, Cristo ikonhakin jeneyamaibo itan
jaki koshiabo, en mato saludo bomai.
2 Ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, jawen jakon shinanman,
itan jawen xabá shinanman mato akinbanon.

Pablon Dios iráke aka

3 Ja non Ibo Jesucriston Papa Dios rabinon akanwe, Cristo meranxon,
ja naikanmea kéoisma jawékibo menixon, noa jakonhaa kopí.
4 Nete joniamatianbira, Cristo kopíres, noa Diossen katota iki, jaskatax
jawenabobiribi ikax, jawe jakonmaomabi, noa já bebon ikanon ixon.
Noimis ixonra,
5 noa shinanxona iki, Jesucristo meranxon onan bakeataanan, jawen
bakebi keskáakin noa imati, jawen jakon shinanman jan ati shinanni
keskáakin.
6 Ja, ani jakon shinanya iketian, jatíbitian non Dios rabinon ixon,
jaskara shinanya ixonra jawen noi Bake meranxon noa jakonha iki.
7 Ja Cristonra, jawen jimin kopíaxon, noa xabáa iki, itan jawen ani
shinanman non ochabo moa shinanxonyamaa iki,
8 Ja shinanra nokibi nokota iki, jatíbi jawen jawéki ati onan shinanya,
itan katóti onan shinanboyabi.
9 Jaskáaxonra, noa onanmaa iki, jan shinanni joné jawékibo. Ja jakon
shinanya ixon, moabi Cristo meranxon, jan ati shinanna jawékibo.
10 Jatian moa ja nete nokoketianra, Diossen senenhanoxiki, jan ati
shinanna jawékibo, janra Cristo, jatíbi ja naikanmea, itan nato mainmea
jawékibaon koshi imanoxiki.
11 Cristo meranxonra, noa Diossen moabi katota iká iki, jawenabo
inon ixon, itan ja meninoxon yoini jawékibo non biti kopí. Jaskáakin ati
shinanxon, senenhakai Dios ixon.
12 Jara keena iki, noabopari Cristo ikonhaax, jaon manatabo itin,
jaskáaxon ja jawen atipana ani koshi non rabiti kopí.
13 Já meranxonra, ja ikon joi, jan mato kishpinti jakon joi ninkaxon,
ikonhaketian, Diossenabo itiakin ja mato meniti yoini, jawen jakon
Shinanman mato onantiapakea iki.
14 Jatian jawen Shinan riki, noa jatíbitian jayáti Diossen meniti yoinibo
non bii kati noa onanmai, ja noa jawen joni iketian, moa noa akonkin
xabáakin senenhataanan. Jaskáaxon ja jawen jakon atipana ani koshi,
non jatíxonbi rabinon ixon.

Joi akaiboki Pablon orana

15 Mato non Ibo Jesús ikonhaax, jaki koshii jeneyamai, itan jatíbi joi
akaibo maton noia ninkaxonra,
16 oranaitiibi mato shinankin, en Dios iráke akin, jeneyamai.
17 Enra, non Ibo Jesucriston Dios yokatai, ja jakonhira Papan, mato
onan shinan meninon ixon, ja shinanman akinna, maton já kikinhakin
onanti kopí.

18 Jainxonribira en yokatai, mato shinan chopexonnon ixon,
jaskáaxon, jawekayarin ja keenakatabo jaon manata, itan jawekeska
ani jakonrin ja jawen jonibo jato Diossen meniti yoini ixon, maton
onanti kopí,
19 jainoax, kikin ani, itan jainshaman senena yama riki, ja noa joi
akaibo jan akinnai, jawen atipana koshi ixon, maton onanti kopí. Ja nato
atipana ani koshiribira, jato Diossen oinmaa iki,
20 ja Cristo jiriaxon, naikan jawen mekayao yakámaxon.
21 Ja jatíbi apobo, joni koshibo, jainoax jan jatoaresa jawékibo, itan
jatíbi rama jaa jawékibo itan ramakaya iki kaai, jawékibo winoa koshi
Cristo imataanan.
22 Jatíbi jawékibora, Cristo naman baneta iki, jainoax ja Cristoribira joi
akaibaon, koshi imaa iki.
23 Ja joi akaibora, Criston yorabi keská iki, janra ja joi akaibo shinan
meran, jatíbinin senena imai, ja Cristo riki, jatíbi jawékibo jakonman
senena imai.

2

Cristo kopi noa Diossen mawáinoa kishpinmaa

1 Moatianra mato iká iki, jakonma jawékibo akai, itan ochayabo ikax,
mawatabo keská.
2 Mato iká iki, nato netemea jawékibores akí jakanabo, itan ja niwen
niai yoshinman ati yoiaibores, axonaibo. Janra, ramakamanbi Dioski
yoitimareskanon ixon, jato jakonma shinanmakin jeneyamai.
3 Jaskaranixa wetsa netebaon jatíbi noabo, non keena keskáres akí
jakanabo iká iki, ochayabi pikota ixon, jaskarabores akí, itan ja non ati
shinannai jawékibores akí. Jaskarabo akai ikaxa, ja wetsabo keskáribi,
atibi noa Diossen castigantiresbo ikana iki.
4 Ikaxbi, Diossenra ani akinmisti shinanya ixon, itan kikinhakin
noixon, ochan imaa mawata keskábo ikenbi, Cristo betan noa jirimaa iki.
5 Noa ochan mawata keskábo ikenbi, Criston jabébi noa jirimaa iki.
Jakon shinanya ixonra, mato Diossen jaskáakin kishpinmaa iki.
6 Diossenra, Cristo Jesús betanbi noa jirimaa iki, jaskáaxonra Cristo
betanbi naikan jati noa menia iki.
7 Jaskákinra noa aká iki, wetsa nete joaibaon, jawen akinmisti shinan,
itan jawen ani noimisti shinanya ixon, Jesucristo meranxon, nobé aká
jato onanmanoxon.
8 Ja maton ikonhaa kopíresa, jakon shinanya ixon, Diossen mato kish-
pinmaa iki, jakon jawéki maton aká kopíma, jara jawe kopímabi, mato
Diossen imaa iki.
9 Jaskara ikaxa, tsoabi jawebi rabíresti atipanyamake, jaton koshinbi
ikanama ikax.
10 Diossenra noa jaskaa iki. Janra Cristo Jesús meranxon, noa jonia iki,
jakon teebores non anon ixon, non jaskáatira, moabi shinanna iká iki.

Criston noa westíorabicho keská imaa

11 Jaskara iketian, shinankanwe, ja mato judíomabo ikátiai, “jakina
rebichi xatéomabo”, akin judíobaon akai, jabores jaton jakina rebichi
xatéyabo ixon rabíkin, nekebi jaton yorares aká ixonbi.
12 Shinankanwe, wetsa netebaonra mato Cristonamabo ikana iki,
*Israel jonibo betan iti janbiribi, itan Diossen jato betan senenhabekonti

joi axon, jato meniti yoini jawékibo biti jisámabobi. Nato netenra mato iká iki, Dios betan jakanamabo, itan jaon manátiomabobi.

13 Ikaxbi ramara, Dios ochóbires ikatiibi, Cristo meranoax moa mato jabetanbi iki, noa kopí jawen jimi chikóni kopíres.

14 Janra ja judíomabo betan ja judíobo, rawikananax jakanabo ikenbi, korosenmeax mawáxon, ja rawikananti shinanbo keyoxontaanan, jakonax jakanon ixon, westíora rarebobicho keská, jato imaa iki.

15 Cristonra meskó eséboyabi ja senenhati joibo, jawemabi banémaa iki, jaskáaxonra, ja rabé tsamá jonibo, jakonshaman ikanon ixon, jakibi mepinxon, westíora benáa joni keska jato imaa iki.

16 Cristonra aká iki, korosen mawáxon, ja rabé tsamá jonibo rawikanana ikenbi, ja shinanbo jato keyoxonkin, jaskáaxonra jato Dios betan raeanamaa iki, westíora yorabicho keská jato imanoxon.

17 Cristora nato main joá iki, mato itan noa Dioski shinanbenotabo iketian, noa jatíbi jan xabakaati, jakon joi yoii.

18 Cristo kopíresa, noa jatikaxbi Papa Dioski ochómaati atipanke, jawen Shinanman akinna.

19 Jaskara kopíra, moa mato wetsankonia joniboma iki, wetsabaon main ikáresma iki, ramara ja Diossen jonibaon biti jawékiboribi matona iki, mato riki, ja Diossen jonibaon rarebo.

20 Mato riki, ja raanabo betan ja *profetabaon jaki koshitibo ayonxon, xoboakana keskábo. Jatian Cristobi iki ja kikin ani makan keska.

21 Ja Cristokibira, jatíbi jawen kanobo, jankemeetai kaman, ja xobo anikaresti jake, ja non Ibon janenko Diossen xobo iki kaai kaman.

22 Matoribira, Cristo betanbi ikax, jatíbi joi akaibo betan tsinkitax, ja xoboribi iki, jawen Shinan meranoax jain Dios iká xobo.

3

Judíomabo joi yoiti Diossen Pablo raana

1 Mato judíomabo ikenbi, Cristo Jesús iká joibo en mato yoiai kopíra, ea Pablo cárcel meran xepokanke.

2 Jainxon maton onanribike, Dios jakon shinanya ixon, mato joi yoiti tee ea menia.

3 Ja en mato jaweti joires wishaxonara, moatianbi Diossen shinanna jawéki jishtiaxon ea onanmaa iki.

4 Ja en mato wishaxona yoyo axonra maton onanti iki, ja Cristo meranxon aká jishtiaama jawékibo en onanna.

5 Ja jishtima jawékira, moatianbi tsoabi onanmama iká iki. Ikaxbi ramatianra, jawen Shinan meranxon Diossenbi ja jawen raanabo, itan profetabo jato onanmaa iki.

6 Nato riki ja jishtiakama iká: Cristo meranoax jatíbi judíomaboribi kishpinmeekanti, itan ja judíobo meninoxon yoiniboribi bikanti atipankana. Jabora moa westíora yorabicho keská iki, ja jakon join jato imaa.

7 Nato jakon joi yoiti teera aká iki, ani jakon shinanya ixon, jawe kopímabi ea Diossen menikin, jawen atipana koshi emeran imaxon.

8 Ea riki ja jatíbi Diossen jonibo xaran jato namanshoko. Ikaxbi, janra eabiribishaman ja judíomabo, Criston keyoyosma jakon jawéki yoiti tee ea menia iki.

9 Eara imaa iki jawekeskatiki senenkai, ja nato jishtiakama shinanbo
iki ixon, jatíbi jato onanmati. Ja shinanra iká iki, jatíbi jawéki jan joniaa
Diossen moatianbi jishtiakama.
10 Jaskarainxonra, rama ja joi akaibo meranxon, jatíbi ja naikanmea
ángelbaon, itan ja niwemea koshibaon onankanti atipanke, jaskara ani
onan riki Dios, ixon.
11 Neskarara iká iki, Diossen moabi shinanna, jatian jara non Ibo
Jesucristo meranxon senenhaa iki.
12 Cristo meranoaxa, rakétanma noa Dioski nokóti atipanke, ja ikon-
haax jaki koshia ikax.
13 Jaskara iketianra, en mato yoiai, mato kopi en masá teneai
ninkáxonbi, jeneti shinantima, nato jawékira, jan mato rabíti jawéki iki.

Joi akaiboki Pablon orana

14 Neskarabo kopíra ikai, ja non Papa Dios bebon orani ea chirankooti,
15 jatíbi ja naikan ikana, itan nato main ikábaon Papa iketian.
16 Enra Dios yokatai, jatíbi já jayata jakon jawékibo meranoa, jawen
Shinanman maton shinan meran, jawen atipana ani shinanya, itan
koshiabo mato imanon ixon.
17 Maton ikonhaa kopí ibanon, Cristo mato meran jaai, jatian ja
noimisti ibanon jaki koshiax mato jaa.
18 Jaskáaxonparira, jatíbi mato betan joi akaiboyaxonbi, maton onantiki,
kikinshaman ani itan jainshaman senena yama riki, ja Criston noimisti
shinan iki ixon.
19 Enra yokatai, jonin shinan betan senenma, kikin ani riki, ja noimisti
shinan ixon, maton onanti kopí, jaskáaxon ja mato Diossen meniai
jawékibo, jatíbi maton bia iti kopi.
20 Jaskara ixon, rama Dios rabinon akanwe, janra non yokatai, itan
non shinannai bebonbires noa axonti atipanke, jawen atipana koshi noo
meran teetai meranxon.
21 Joi akaibaonra, Cristo meranxon, Dios rabikanti jake, jatíbitianbires.
Jaskarakon ibanon.

4

Joi akaibo westíora shinanyabicho

1 Jaskara ikenra, Cristo kopí cárcel meran akana ixon, en mato yoiai,
Diossenbi kenaabo ikax iti keskatibi ikanwe.
2 Rabí shinanhoma, itan noibamisbo ikanwe, manátia itaanan,
noiananax jaton ikábo wetsabo tenexonreskanwe.
3 Ja Diossen jakon Shinanman moa westíora shinanyabicho keská,
mato imaa keyónaketiankaya, xabáshaman shinanyabores jakanwe.
4 Joi akaibora, westíora yorayabicho keská iki. Jainoax jake westíora
Diossen Shinanbicho. Ja westíora manátiabicho, mato Diossen kenaxon
imaa keskáribi.
5 Jarake westíora Ibobicho; westíora non ikonhabicho; westíora
bautismobicho,
6 westíora Diosbicho; jatíbibaon Papa; jatíbi jato xewina; jatíbi mera-
noax teetai itan jatíbiain.
7 Ikaxbi noa westíorabaonra, Criston keenxon, meniares jawen tee ati
onan shinan non bipakea iki.

8 Jakopíra Diossen joi meran neskatai: “Naikan kakinra, jan jato iboa
jakonmabo boá iki, jainxonra jawen tee ati onan shinan jonibo menia
iki”, iki.*
9 ¿Jawekeska yoimein ikai, bochikira kanike, iki? Neskara yoira ikai:
Rekenparira nato main joá iki.
10 Ja nato main jonírибira, kikin nai bochiki kaa iki, jaskatax jabishaman
jatíbiain iti kopí.
11 Jatian janribira, jato imaa iki, jatíribibo raanabo itan *profetabo;
jainoax wetsabo imaa iki, benа joi yoiai iti; jatian jatíribibo imaa iki,
*pastorbo iti; jainoax wetsabo imaa iki, jato axeaibo iti.
12 Jaskáakinra jawen jonibo imaa iki, jato akinni teekanon ixon,
jaskáaxon ja joi akaibo jato bebonhakin koshimati kopí.
13 Moa jatíxonbi jaskáakinbires ikonhaax westíorabicho keskа itaanan,
Diossen Bake non kikinhakin onannai kaman, itan Cristo betan senen-
ribi non shinan meran noa anii senenai kaman.
14 Jatianra moa bakebaon akai keskáakin shinannaibo, noa itima iki,
jaskara shinanyabopari akai, ja wetsa esé pikotaibaon jaton shinan
wetsaanankin, jaskataibo akanai, ja paramisti onanbaon teemabires
jato parankin.
15 Jaskáyamaikaya, ja ikon joires noiax, jatíbi jawékiain noa anikaresti
jake Cristoki koshiax, ja iki, non yoran mapo keska.
16 Criston imaara jatiobi yora koshi ikai, jainoaxa jatíbi ja mebibo
jakibicho kikinni mepiai, jatian jatíbi mebibo jakon iketianra, noiananax
akinnanani jakoniribi aniai.

Cristonabo ikax, moa benati jaa

17 Jakopira, non Ibon janenko en mato neskara yoiai: Dios ikonhaya-
maibo ikai keskati moa jayamakanwe. Jabora benotabo ikax, jaton
shinannai keskatires jakanabo iki,
18 itan jaton shinanbo moa jakonmaatabo. Jaskatira ja Diossen jati
meniatonin raroi jayamakanke, onanmabo ikax, kikinni yoitimakanai
kopí.
19 Jabora moa rabinbobi keyotax, meskó jakonma jawékibo akí
jenéyamai cheakanabo iki.
20 Ikaxbi matonra, jaskati janoxon Cristo onannama iki.
21 Matonra jakiriti iká joi ninkata iki, jaskarainxonra, já keenai keskati
jati, maton onanna iki, ja Jesussen ikon join yoiai keská.
22 Jaskara kopí, ja moatian mato ikátiai keskati jaai jenétaanan, ja
shinanbo moa jenekanwe. Jatíbi ja jawékibora moa jakonmaata iki, ja
paramis shinanman imaa.
23 Ja mato meran iká shinanbo, moa wetsaresibi imataanankaya,
24 já keska inon ixon, Diossen mato jonia benа shinanreskaya mato
meran imakanwe. Jatian jara onanti iti jake, ponté shinanya ixon, moa
jakonmabo ayamai, ja ikon join yoiai keská.

Jaskati noa rama jati

25 Jaskara ikax, moa jansoyamakanwe, wetsaboribi ikon joibores
yoikanwe, noara jatikaxbi westíora yorabicho keskа iki.
26 Sinatax, jaskara sináyabi iibaiyamakanwe.
27 *Satanás xabá meniamakanwe.

* **4:8** Sal. 68.18

28 Ja yometso ikátiaibo, moa yometsoi jenékanwe. Maton mekenmanbi
moa jakonax teekanwe, ja maxkatabobiribi akintinin mato yorontima
kopí.
29 Moa jakonma joibaon yoyo iki jenékanwe, jaskayamaikaya jan jato
jakon shinan bimati, itan ja ninkatax rarokanti joibaonreskaya yoyo
ikanwe.
30 Diossen jakon Shinan onísmayamakanwe. Ja Shinanra mato meran
imaa iki, ja ochankonia mato kikinhakin xabáati nete nokóketian, mato
jawenabo onanti iti kopí.
31 Ja mato meraa iká siná shinan, jatoki jakonmaati shinan, sinati
koshín wao iti, jakonmai jatoki yoyo iti itan jatíbi meskó jakonmabo moa
keyokanwe.
32 Moa jakon ixonkaya wetsaboribi jato noibakanwe. Jakonma jawéki
akábo benxoax, moa shinanbenokanwe, ja Cristo kopí non ochabo
soataanan moa Diossen noa shinanxonyamaa keskáakinribi.

5

Diossen bakebo ikax jaskati jati

1 Mato Diossen noia bakebo ixon, já keskaribi itiakinres shinankanwe.
2 Jatíbibo jato noikanwe, noa noiax noa kopi Cristo mawáni
keskáakinribi. Já jaskatara iká iki westíora jawéki Dios menikana kikin
jakonhira inin poatai keskáshaman.
3 Matora ja Diossen jonibo ikai keskatibi moa ikanti jake; ja atimabo
betan yoranti, itan meskó jakonma jawékibo, jainoax matobicho jayátibo
yoitanibobi mato iti yamake,
4 jakonma joibaon moa yoyo iamakanwe. Jainoax iresa join, itan
jakonma shirobaonribi iamakanwe, jaskatibo yoyo itira, kikin jakonma
iki. Jaskayamakinkaya, Dios rabikanwe.
5 Matonra moa onanke, ja wetsabo betanbires yoranti akai, iamaxon
jakonma jawéki akaibo, jainoax jabicho jayáti shinanya ikaibo (ja iki
jatonbi aká jawéki rabiti keskáribi). Jaskarabora Cristo betan Diossen jato
ikinna netenko jayamanoxiki.
6 Ja ikon keskáakin joi yoiaibaonra, mato parannake, koirameekanwe.
Jaskara jawéki ikonhaibokayara, Diossen jato akonbireskin masá tene-
manoxiki.
7 Jaskara jonibaon akairibi, matonribi ayamakanwe.
8 Moatianra mato yamé keska meran jakanabo iká iki. Ikaxbi ramara
non Ibo betan ikax, mato joé meran ikanai. Jaskara kopí, ja joé meran
ikax iti keskati jakanwe.
9 Ja joé keskatoninra jato imai, jakon shinanya, atibi keskáakin jawéki
akai iti, itan ikonbores yoiai iti.
10 Ja Ibo keenai keská atireskaya shinankanwe.
11 Ja yamé keska meran já jonibaon, ja axon jakonma jawéki
bitima akanaibo ayamakanwe. Jaskayamakinkaya, jakonma jawékibo
akanaitian oinxon, jato notsinkanwe.
12 Rabin jawéki riki, ja joné akanai jawékibo jato yoixonti.
13 Ikaxbi jawetianki jatíbi jawékibo joekan tenaxon jishtiakai, jatianra
moa onantibires ikai.

14 Ja joékanra jatíbi jawékibo onantibires imai. Jakopira Diossen joi
meran ikai: “Oxaa ikax, oxá besowe. Mawata ikax, mawábo xarameax
jiriwe, jatianra mia Criston tenatiki”, iki.
15 Jaskara iken, ja maton ikainkobo kikinni koirameekanwe, ja onan-
mabo ikai keskati jayamakanwe, onanbo ikai keskatikaya jakanwe.
16 Netetiibikaya ja ati jawékibo jakonhakin akanwe, netebora jakon-
mabires iki.
17 Onanmabo keská iamakanwe, jawekayarin ja Ibo keenai iki ixon
onannabokaya ikanwe.
18 Moa vinon paenyamakanwe, matora jakonmayonake.
Jaskáyamaikaya, Diossen jakon Shinan bochóyares ikanwe.
19 Tsinkitax, salmosninbo shinan menianankanwe, jainoax Dioskiriti
iká bewáboribi bewakanwe, jatíbi jointiaxonbi ja Ibo rabikanwe.
20 Ja non Ibo Jesucriston janenko, jatíbitian ja Papa Dios iráke akanwe,
jatíbi jawékibo kopí.

Joi akaibo ikax, jaton awin betan jaskati iti

21 Wetsabo betan ninkakannani jakanwe, Dioski rakétaanan.
22 Beneya ainbobaonra, ja Ibo akai keskáakinribi jaton benebo jaton joi
ninkáxonkanti jake.
23 Ja Cristo riki, joi akaibaon mapo keska, jatian benbobo jaton awinin
mapo keska; ja joi akaibo iki jawen yora. Jatian jabi iki, jato jan
kishpinmai.
24 Ja joi akaibo Cristoki yoiti ikai keskatiribira, ja benoya ainbobo,
jatíbiain jaton beneki yoiti ikanti jake.
25 Ja wanoyabaon, maton awinbo noikanwe, ja joi akaibo noiax, jato
kopi Cristo mawáni keskáakinribi.
26 Jaskáara iki jawenabiribi itiakin imanoxon, jawen joi betan onpaxan
chokayontaanan, Dios bebon jakon inon ixon.
27 Jaskáaxon, ja joi akaibo janbi oinna, kikin metsáshaman, jawe kerásma
itan jawe ramiomabi, jainoax wetsa jakonmabo yamaax, moa jakonman
senena ikax, ja yoixontibo yama iti kopí.
28 Jaskáakinribira, ja wanoyabaon jaton awinbo noikanti jake, jaton
yorabi noia keskáakin. Jatian jawen awin noia jonira, kikinni janbixbi
noikaatai.
29 Tsonbira jawen yora omisshamai, jaskáyamakinra jawékiamakanai
itan koirankanai, ja joi akaibo Criston akai keskáakinribi.
30 Ja joi akaibo iki, jakibi mepia ikax, jawen yorabi keská.
31 Jaskara ikenra, jonin jawen papa betan jawen tita jeneti iki, jawen
awin betanbiri wanoxon. Jaskataxa, ja rabé westíora yorabicho keská iti
iki.
32 Natora kikin onantikoma jawéki iki. Cristo betan ja joi akaibo yoikin
en aká ikax.
33 Jaskara iketian, mato westíorabaon, matonbinix noikaata
keskáribiakin, maton awinbo noikanwe, jatian ja benoyabaon, maton
bene joi ninkaxonkanwe.

6

1 Bakebo, ja non Ibon yoiai keskáakin, maton papabaon joi
ninkáxonkanwe. Maton jaskáara, kikin jakon iki.
2 Japari non senenhaketian, noa jaskara imati senenhati joi riki,
neskara: “Min papa betan min tita jakonhawe,

3 jatíbi min akainkobo mia jakon inon, itan basibires mia nato main janon", iki iká.*
4 Jainoax mato papabo, maton bakebo sinámayamakanwe. Jaskayamakinkaya, jakonhaxonres esekin jato aniakanwe, itan non Ibo keenai keskáakin jato axeakanwe.
5 Jainoax ja iboaxon yonokanaibo, maton ibobaon yoiabo senenhaxonkanwe, jakonma ixonaketian rakékainxon, itan ikoni keenshamantaanan ja Cristobi tee axonai shinanbainxon.
6 Jato betan jakon iti kopi, oinkanares teetai iamakanwe. Jaskayamakinkaya, Criston yonotibo ixon, ikonkon keenshamanxon, Dios keenai keskáres axonkanwe.
7 Rayáshaman shinanyanixkaya teekanwe, jonibo axonai shinannaxma, non Ibobi axonai shinantaanan.
8 Ja iboaxon yonokanai, iamax yonokanaimabo inonbi, westíoraxonbo jakon jawéki aká kopí, non Ibon jato meniti onannax.
9 Jainoax mato, jan jato iboabo, matoribi jaskákanwe maton yonotibo betan. Jakonma join jato rakéayamakanwe. Shinankanwe, mato iki jato betanbi, westíora naikanmea Iboyabicho, jatian janra senenbires jato jakonhai.

Joi akaibo shinan meran reteananai

10 Jatian ramara ja nokon wetsabo en yoiai, Ibo betanbi ikax, jawen ani atipana koshikires koshikanwe.
11 Jayakax reteananti jawékibo mato Diossen meniaton panakaakanwe, jaskatax ja *Satanássen paranhanan jakonmain pakémakasabi, mato koshi inon.
12 Noara jonibo betan reteananyamai, noara reteananai, ja niwen niai jishtima yoshinbo betan, jabaonra nato nete iboa koshi ixon, jakonma jato amai.
13 Jaskara iken, ja jayakax reteananti jawéki mato Diossen meniaton panakaakanwe, jaskaxonra atikoma jawékibo nokókenbi matonharesti iki. Jatian jaskáakin matonharesa pekáora, jaskara koshiabi mato ikanti jake.
14 Jaskara iken, ja ikon joiki koshikanwe, cintoranin chinexeeti keskati, itan ja yami xopanameti saweax jan panakaati keskati, ja atibi keskáakin ati shinanman, chipókanwe.
15 Jan jato shinan xabáshaman imati jakon joi yoii kanox, moa zapato sawea keskábo ikanwe.
16 Ja maton Dios ikonha ibanon, *Satanássen jawen chiibires piá keskabo matoki potaa joáx, jaki tsakáti yami panáti keská.
17 Ja mato kishpinmeeta ibanon, jan maton mapo panati yami maiti keská, jatian ja Diossen joi ibanon, jawen jakon Shinanman mato menia espada keská.
18 Orankin jeneyamakanwe, jawen Shinanman amaaton, jatíbitian Dios yokákin jeneyamakanwe, shinan meran koiranmeeti jeneyamakanwe, maton shinan namanyamakanwe. Jainoax jatíbi joi akaibo kopí orankin jeneyamakanwe.
19 Jainxon ea kopíribi orankanwe, abanon jaskáakin yoiti joibo ea Diossenbi menikin. Jaskáaxon koshi shinanyaxon, ja jakon joi meran iká, tson onannama jawéki en jato yoinon.

* **6:3** Ex. 20.12; Dt. 5.16

20 Nato joi yoiai itira jawen janenko ea Diossen raana iki. Jaskáakin
jato joi yoiai kopíra, rama ea cárcel meran akanke. Eki orankin jeneya-
makanwe, rakéyamakin, Cristokiriti iká joibo en jato yoinon.

Senentiainbi jato yoia

21 Ja Ibon tee akin, ati jawékibo senenhaai non wetsa Tíquiconra, jatíbi
ja neno ea jaskara winotaibo mato kaxon, yoinoxiki.
22 Jakopíra en ja raanai, noa neno winotai jawékibo yoiai ninkaxon,
maton koshiakin shinannon ixon.
23 Abánon, ja Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, mato jatíbi joi akaibo
xabá shinanya, noimisti shinanya, itan jaki koshiti shinanyabo mato
imakin,
24 jainxon abánon, ja jatíbi ja non Ibo Jesucristo kikinhakin noiabo,
jawen jakon shinan jato menikin.

FILIPENSES
Filipoainoa joi akaibo Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Noa Pablo betan Timoteo riki, Cristo Jesussen yonoti. Ja Filipossain
iká jatíbi joi akaibo, itan jatíbi *ancianoboyabi *diáconobora, non jato
saludo bomai.
2 Ja non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston, jawen noimisti shinanya,
itan jawen xabá shinanyabo mato imaboresbanon.

Joi akaiboki Pablon orana

3 Mato shinannaitiibira, en nokon Dios iráke akai.
4 Jatian orankinra jatíbitian raroshaman shinanyaxon en yokatai, mato
jatíbi kopí,
5 ja peonontianbi akinxon, ramakamanbi ja bená joi yoikin maton ea
akinna iketian.
6 Enra ikonhai ja mato meran jawen jakon tee akin peoa Diossenra,
jakonhakin aaboresti jake, ja Jesucristo joti nete nokotai kaman ixon.
7 Jaskáakin en mato jatíbi shinantira jakon iki, mato ayorakin shinanni
jaa ixon, itan jawen jakon shinanman ea Diossen akinna iketian, ea
cárcel meran iken, iamax ja bená join paranan ikin, ja joira ikon iki ixon,
ja joni koshiboribi en jato yoiaitian, ea akini mato jatikaxbi ebetanbi iká
iketian.
8 Diossenra onanke mato en akonbireskin shinannai, Jesucriston
amaara en mato akonkin noike.
9 Enra oración meran yokatai maton noimisti shinan beboni anikares-
non ixon, jainxon Diossenbi mato shinanti onan, itan jakon betan
jakonma onanti shinanyaribi mato imanon ixon,
10 jakonbores katóti onan mato ikanon ixon. Jaskataxa Cristo joái
kaman, jawe ochaomabi, itan jakopi ramiakantibo yamashaman mato
iti iki.
11 Jesucriston akinnatonra jakon jawékibores maton atiki, jonibaon
aniakin shinanxon Dios rabikanon ixon.

Cristo riki ea jan jamaa

12 Ja ea winota jawékibaonra ea akinke, bebonbires en jakon joi yoinon
ixon; jaskarabo maton onantininra ea keenai nokon wetsabo.
13 Jatíbi ja apo jain iká xobomea sontárobaon, itan ja neno ikábaonbira
onanke, Cristo kopí ea cárcel meran akana.
14 Jaskáakin ea cárcel meran akana oinnaxa, jatíbi joi akaibo non Iboki
bebonbires koshitaanan, rakéyamakin joi yoikanai.
15 Jatíribibaonra eki notsireskin, itan ebé tanaanankinres Criston joi
yoikanai. Ikaxbi wetsabaonra jakon shinanxon akanai.
16 Jatiribibaonra noixon akanai ja Criston joi yoikin, jakon join
paranan itiakin ea Diossenbi tee menia onanxon.
17 Ikaxbi wetsabaonra akai jatonabi jawéki benakinres, jakon shi-
nanya ixonmabi. Jabaon shinan riki ea cárcel meran iketian, bebonbires
atikomabo ea imaxonti.

18 Ikaxbi jara jawemabi iki. Jawekeskabires ixonbira, moa jabaon
Criston joi yoikanai. Jaskaratonra ea raromai, jatian jan ea bebonbires
raromairibi riki,
19 maton oración nman, itan ja Jesucriston Shinanman akinna, basima ea
cárcel meranoax, pikóti onanax.
20 Jawenbira ea rabinmati yamake ixonra en ponté shinannai.
Jaskáyamaikayara, rama ja moabi iikirana keskatibi ea mawákenbi, ia-
maax ea japarikenbi ea kopi Cristo rabikanti iki.
21 Nokona riki japariax ea Cristo betanbi. Jatian ea mawatara itiki,
moa ja biti en bia.
22 Jatian japarixonra, bebonbires jakon tee en atiki. Jaskara kopíra
jashaman katóti en onanyamake.
23 Atikoma riki ja rabé jawékiainoa en westíora katóti. Mawátininribi ea
keenai, moa Cristo betan ikí kanox. Ea jaskatara itiki nokona bebonbires
jakon,
24 ikaxbira en shinanribiai, mato akinti kopí ea japariakaya jakon iti.
25 Jaskáakin shinanxonra en onanke, ea mato betanpari ikí kaai,
jaskáaxon mato bebonkinti kopí, Dioski koshiax mato raroshaman
ikanon ixon.
26 Jaskati ea mato betan jakiribi nokoananketianra, mato ibirestiki ea
kopi Cristo Jesúski raroi.
27 Ea keenaikaya riki mato jakonax jati, ja Cristokiri iká jakon join yoiai
keskatishaman. Mato oinni kaxon, iamax kayamaxonbira, en ninkákasai
westíora shinanbicho akáx, mato kikini koshikana, itan ja jakon joi yoiti
kopí mato jatikaxbi akinanani iikanairibi,
28 maton rawibaon jawekeskabo akábi rakéyamataanan. Mato
jaskataira onantibires iki, moa jabo jakómabires ikí kaai. Jatianra
matobiribi onantiai, Diossenbi akinna kishpinmeetai.
29 Matora Cristo ikonhaax jakibicho koshiti Diossen imaama iki. Já
kopi masá tenetiribira mato imaa iki.
30 Jaskara ixonra en masá tenea keskáboribi maton wínoti jake. Maton-
bira oinna iki en masá teneaibo, jatianra rama kamanbi maton ninkatai
en masá teneaibo.

2

Cristo rabí shinanhoma

1 Jaskara iken, jato shinan bimati atipana koshi mato Criston me-
niabo ikax, itan ja noimisti shinanman imaa wetsabo onís tantimati
shinan jaketian, jainxon jatíxonbi ja Diossen Shinanbicho bia ikax, itan
noibamisti shinanya ixon,
2 ea kikinhakin raromakanwe, jatikaxbi ja shinanyabicho itaanan,
noianani jaxon, itan jatíxonbi shinan akáx ja teebicho akin.
3 Jato jakonmaati kopí, iamax rabínoxonres jawéki ayamakanwe.
Jaskáyamakinkaya mato westíoraxonbo, wetsabo mato xewinaton shi-
nankanwe.
4 Matobicho jakon itira maton shinanti yamake, wetsaboribi jakon
imatira maton shinanti jake.
5 Matora iti jake, ja Jesucristo jayata ikátiai shinanyaribi.
6 Já iká iki jatíbi jawen iká Dios ikaxbi, jaskábi itititianbi jaskaraton
shinanmeeyamai.

7 Jaskáyamaikayara, jaskáakin shinanyamai janbix keenax, westíora
yonoti keská joni itoshia iki. Jaskataxa noa keska joniribi baneta iki.
8 Jaskati noa joni keska ikaxa, jawen rabíti shinan yamaa iki. Mawatai
kamanra yoiti iká iki. Jaskarara iká iki, ja korosenmeax mawatai
kamanbi.
9 Jaskara kopíra jatíbibo xewina koshi Diossen imaa iki, itan wetsa
janebo xewina kikin janeyaribi imaa iki,
10 jaskatax ja naikan ikábo, jainoax nato main ikábo, itan mai meran
ikábo, jatikaxbi ja Jesús bebon chirankookanon ixon.
11 Jainxon jatixonbiribi, Jesucristo riki Ibo iki ixon, Papa Dios rabikanti
kopí.

Jaskati nato neten jati

12 Jaskara ixon, ja matoiba ea inontian nokon joi ea ninkáxonkatiaibo
ixon, ramakaya ea ochó iketian, bebonbires ea joi ninkáxonkanwe. Ja
kishpinmeetabo ikax, iti keskatibi ikanwe Dioski rakétaanan.
13 Diosbi riki ja jakon jawéki atin keenti shinanya mato imai, itan
senenhanon ixon mato jan akinnai. Jaskáaxon já keenaires maton
axonon ixon.
14 Jatíbi jawékikaya wetsaboki jakonmai yoyo iamakin, itan
sinakananyamakin akanwe,
15 tsonbi mato ja yoixontibo yamati kopí. Jakonma akai jonibo xarán
jaaxbi, Diossen bakebo ikax jakonma jawéki ayosmabo ikanwe. Jato
xaranmeaxbikaya nato netemeax wishtinbo ikai keskati penékanwe,
16 jan jati joiki koshii jenéyamataanan. Jatianra, Cristo joketian ea
matoki ikonbiresi raroti iki, yankabires jawen tee axoni koshi teetama
onanax.
17 Matonra Dioski koshixon, jawen tee axonai, jara westíora jawéki
maton Dios meniai keská iki. Jatian ea retekanara itiki, ja maton Dios
meniaibo jan senenhakai. Jaskarakon ikí senenketianra ea kikini beneti
iki, jaskákinra en mato rarokinai.
18 Jaskara iken matoribi ebébi rarokanwe.

Timoteo betan Epafrodito

19 Non Ibo Jesussen keen iketianra, ramatanibi en matoiba Timoteo
raanti shinannai, mato ninkatax earibi raroti kopí.
20 Timoteobicho riki, ja en akai keskáakinribi mato shinannai, wetsab-
ora jaskara yamake. Já riki mato akinti shinanya.
21 Jatíribibaonra jaton jawékibobiribi akin, ja Jesucristo keenai keská
axonti shinanyamakanai.
22 Ikaxbi matonra moa onanke, ja Timoteon ikábo jakon. Janra ea
akinna iki ja jakon joi en yoiaitian, westíora baken jawen papa akinnai
keskáakin.
23 Jaskara ikenra en matoiba já raanti shinannai, ea jaskáakantibo moa
onantaanan.
24 Enbishaman mato oinni katira ea Ibon ishtontani akinti jake ixon,
ikonhaax jaki koshikinbi.
25 Jainxonribira en shinanke, ja Epafroditoribi moa en raana jakon iti.
Jara jakon joi yoii ebébi teeti ikonbiresi onitsapike. Ja iki ea maxkatabo
jan akinnon ixon, matonbi eiba raanyantana.
26 Jara kikinbiresi mato jatíbi ointinin keenai. Já isinai maton ninkata
ikenra, akonbireskin jaakinres jan shinannai.

27 Ikon riki jara isinax mawákeanke, ikaxbira Diossen noibaxon akinke.
Earibira noibake nokon masá shinankibi, en bebonbires masá shinan-
naketian.
28 Jakopira moa ishton en raanai, jakiribi ja oinnax mato rarokanon
ixon. Jatianra moa enribi ayorakin masá shinantima iki.
29 Nokóketian kikin raroshaman shinanyaxon, ja non Ibon tee akaibo
atinshaman binoxikanwe. Jainxon já keska joniboribi jato jakon-
hakanwe.
30 Criston tee axonai kopíra já mawákeanke. Onsá ikenbira mawátiki
rakéyamaa iki, ja matonbishaman ea akinti atipanyamaketian ea akinti
kopí.

3

Cristo onanti riki, bebonbires jakon

1 Jaskara iken, moa Ibo betan ikax kikini rarokanwe nokon wetsabo. Ja
moabi en yoia joiribi mato jakiribi wishaxonira ea sináyamai, en jaskáara
matona kikin jakon iki.
2 Koiranmeekanwe, ja omisti joniboki, itan ja jakonma akaiboki, ja
non jakina rebichi xatéya iti yoiaibokiribi, koirameekanwe.
3 Noabokaya riki ikonkon ja jakina rebichi xatéyabo, jawen Shinanman
akinnaton Dios rabiaibo ikax. Cristona ikaxa noa jakon shinanmeetai,
jatianra jawen koshinbi jonin akai jawékiboki noa koshiamai.
4 Eabira jaskara jawékiboki koshiti atipanke. Wetsabo jaskara
jawékiboki koshikasaitianra, eakaya itixbi ibiresti iki.
5 Eara moa pikota posaka neteya iketian, nokon jakina rebichi xatex-
onkana iki, ea riki *israelita joni Benjamínman rarebo, kikin *hebreo
jonishaman, jainoax ja esekan yoiaibo senenhati kopí iká iki ea *fariseo,
6 jaskáakin ja eséres senenhakasai ixonra, ja joi akaibo en jato akonbire-
skin masá meema iki. Ja esekan yoiai keskati ikinra en jatíbi senenhaa
iki, jatianra jakopi ea tsonbi ramiakin yoiti yamaa iki.
7 Jatíbi nato jawékibora iká iki, nokona kikínshaman jakonhirabo, ikaxbi
Criston ea akinna kopíres, rama en onanke ja jawékibo moa iresabo.
8 Jatíbi ja jawékibora moa jawemabiakin en shinannai, ja nokon Ibo
Cristo en onanakaya bebonbires jakonhira iketian. Cristo kopíra en jatíbi
jenea iki, jatíbi ja jawékibora kerás jawéki keskáres en oinnai, jaskáaxon
Cristo kikinhakin onanax,
9 jabetanbishaman inoxon. Eara keenyamai ja esé chibani, enbixbi
jakonman shinanmeetinin, ea keenai riki Cristo en ikonhaketian, ea
Diossen ochaoma keská ointinin.
10 Ea keenai riki Cristo onantinin, jan jirimani atipana koshiribira
emeran en imakasai. Já onitsapini keskatiribira ea onitsapikasai, jain-
oax ja mawáni keskatiribira ea mawákasai,
11 earibira ja mawánibo jirititian, jato betanribi jirishokokasai.

Jaskara iti non nokoamapari

12 Jaskáakin mato yoiira moa jatíbi senenhax, itan moa jakon ikaxibi ea
iamai jaskati. Ikaxbira ea jenéyamai bebon karesai, jaskara imanoxon ea
Criston bia ikax, ja nokoi kaai kaman.
13 Nokon wetsabó, jaskara ea iti keskámapari riki ea, ikaxbira en
neskaakai, ja moa en jenea jawékibo shinanyamataananra, ja ori ea iki
katireskaya en chibanai,

14 jaskara ea ikí kati en nokoi kaai kaman, jaskáaxon ja Cristo meranxon noa Diossen menitibo en naikanxon bii kati kopí.
15 Ja jatíbi noa Dioski ikoni koshiabaonra, non neskáakin shinanti jake. Jawekeska ixon wetsa jawékiainbo maton wetsakeskaakin shinannaitian, Diossenbi mato abanon onanmakin.
16 Ikaxbi noara moa jati jake, ja non onanna keskati.
17 Nokon ikábo ea mawakanwe nokon wetsabó. Jainoax ja mato non yoiai keskatishaman jakanaboribi jato oinkanwe.
18 Ichara jakanke ja Cristo korosenmeax mawáni rawíakabo, jakopira moa ichaakin mato yoia ixonbi, rama winiananbi en mato jakiribi yoiribiai.
19 Ja jonibora masá tenetiain keyoti kaibo iki. Jaton yora keenai jawékibo iki, jaton dios, jainoax jaton akai jawékininribi ikanai rabíshamani, jan rabintitianbi. Nato netemea jawékiboakinres shinankanai.
20 Jatian noabobiribira naikanmea jonibo iki. Ja naikanmeax noa jan kishpinmati jotira non manake, ja non Ibo Jesucristo.
21 Janra ja non yosma yora wetsaresibianoxiki, jawen yora keskáribi itiakin. Jaskáaranoxiki, ja jatíbi jawéki jan ikinna jawen atipana koshin.

4

Iboki jatíbitian raroti

1 Jaskara kopí nokon keen wetsabo, ja en akonbireskin ointi shinannaibo, itan en noiabo riki, mato ea jaon ikonbiresi raroai, non Iboki koshii jenéyamakanwe.
2 Ja Evodia betan Síntiquera en yoiai, Ibon joi akai rabébires ixon, westíora shinanbicho abékonti.
3 Jainxon mia, ja ebetan tee akin jeneyamai, enra mia yoiai; nato ainbo rabé min jato akinnon ixon. Jabora ja Clemente itan wetsa ebé teetaiboyabi jakon joi en yoiaitian, ebetanbi onitsapikana iki. Jaton janera ja jati kirika meran moa wishakaatabo iki.
4 Jatíbitian non Iboki rarokanwe, enra mato yoiribiai: ¡Rarokanwe!
5 Jatíxonbira onankana iti jake, mato jakon shinanya jonibo. Non Ibora moa joti ochóma iki.
6 Jawekopibi jaakinres shinanni tsokasyamakanwe. Jatíbi mato jan yoronaibokaya oración meran Dios keshaananbi yokákanwe, itan iráke akanwe.
7 Jatianra jawen xabá shinan mato Diossen meniti iki. Jara jonin shinanman jawekeskaxonbi onanti atipanyamake. Ja xabá shinanmanra, maton jointibo jakon imati iki Criston akinnaton.

Jakon jawékiboakinres shinanti

8 Jayá senentiainbira en mato yoiai nokon wetsabo. Shinankanwe jatíbi ja ikonbores, jatíbi ja ikoni yoyo itibo, ja jakon iti, jakonmaomabi iti, ja noibamis iti, jatíbi ja jakon oinkanaibo atiakinres shinanti, jainoax jatíbi jakon jawékibo itan ja rabikanti jawékibo ati shinanyares ikanwe.
9 Ja en mato onanma keskati jakanwe. Jainoax ja ea ninkatax itan ea oinnax mato eibakeax axea keskatiribi jakanwe. Jatianra ja xabá shinanya noa imai Dios mato betanbi iti iki.

Akinkana bixon, jato iráke aka

10 Eara ikonbiresi non Iboki raroai, jakiribi maton eakin shinanketian.
Mato eon shinanbenotara en shinanyamaa iki, jaskáshamanxon maton ea
akinti atipanyamaaresa, en onanna iki.
11 Jawékinin maxkataxa iamai ea jaskati, eara moa axea iki ea jayata
jawékinin raro iti.
12 Enra onanke, jawekeskarin jawebioma jati, itan icha jawékia jati
ixon. Jawekeskabo winótiainkobora, jaskáaxon tenetibo en onanna iki.
Piax potóshaman iti, itan piaoma iti, jainoax icha jawékia iti, itan jawe-
bioma itiribira en onanna iki.
13 Jatíbira en atipanke, Criston ea koshi menia.
14 Jaskara ikenbira, maton jakon jawéki ake, atikomabires winoti
iitainbi ea akinxon.
15 Ja jakon joi yoikin peoi Macedoniainoax ea kanontianra, wetsabaon
ayamainbi mato ja Filipoain iká joi akaibaonres ea koríkinin akinna iki.
16 Jainxonribi ea Tesalónicain ikenribi jawetiiakin maton ea koríki
bomaa iki, jan ea maxkatabo en biti.
17 Maton koríki meniabichores bitin keenima riki ea. Ja ea keenaikaya
riki, mato Diossen bebonbires jawéki kaimaxontinin.
18 Jatíbi ea jan maxkata ipachoai jawékibo xewinbainbires moa en bike.
Ja Epafrodito betan maton bemaa en biara texepariribike. Ja maton ea
bemaabora ike, westíora *incienso inínshaman Dios menikana keská ikax
Diossen keenshaman.
19 Jaskara ikenra jatíbi mato jan maxkatabo, Cristo meranxon, nokon
Diossen mato meniti iki, já jayata icha jakon jawékiainoabo.
20 ¡Ja non Papa Dios jatíbitianbires rabinon akanwe! Ibanon jaskara.

Senentiainbi jato saludana

21 Jesucriston janenkora jatíbi Diossen jonibo en saludo bomai. Ja neno
ebé iká non wetsabaonribira mato saludo bomai.
22 Jainxon jatíbi ja neno iká Diossen jonibaonra mato saludo bo-
makanai. Jan mato saludo bomaibo riki, ja icha mai iboaa romamea
apon xobon teetaibo.
23 Abánon ja Ibo Jesucriston jawen jakon shinanman mato akinkin.

COLOSENSES
Colosainoa joi akaiboki Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo, Diossen jaskara shinanna iketian, Jesucriston raana. Ja
non wetsa Timoteo betanra,
2 en mato saludo bomai, ja Colosas jeman iká Diossen jonibo, ja Cristo
chibankin jeneyamai non wetsabo. Non Papa Diossen jawen noimisti
shinanya, itan jawen xabá shinanya mato imabanon.

Pablon jatoki orana

3 Non matoki oranaitiibira non Ibo Jesucriston Papa Dios iráke akin
non jeneyamai.
4 Nonra ninkáke ja Cristo Jesús ikonhabo ixon, ja joi akaiboribi maton
jato noia.
5 Jainoax bebonhakin shinaniribi mato ikanai, ja naikan mato Diossen
axona jawékinin manatax. Natora maton onanna iki, ja bená joi meran
iká ikon joi ninkáxon maton ikonhaketian,
6 matoiba kaman nokóketian. Nato joi ninkáxonra, jatíbiainoa jonibaon
ichaxon ikonhai iikanai. Ja Diossen jakon shinan yoikanai ninkaxon,
jara ikon iki ixon onanax, moatian mato jaskara winota keskáakinribi.
7 Neskara joibora aká iki, ja non noia non wetsa Epafrasnin mato
onanmakin. Janra noa tee akinna iki. Jainxonra mato akinkinribi
Criston tee akin jeneyamai.
8 Janra noa joxon yoike, ja Diossen Shinanman amaatonin wetsaboribi
maton jato noia.
9 Neskara kopíra jaskarabo ninkánontianbi non matoki orankin jeneya-
maa iki, ja Dios keenaibo mato kikinhakin onanmanon ixon. Jainxon
jawen meskó shinanti onan, itan jakon betan jakonma onanti shi-
nanyabo mato imanon ixon.
10 Jaskataxa, ja Ibonabo ikax jaskati jati keskatishaman mato jakanti
iki, já keenai keskáres jatíbitian axoni, itan meskó jakon jawékibo akin
kikinhakin Dios onanboresi.
11 Nonra yokatai janbi jawen ani atipana koshin mato shinan koshibo
imanon ixon. Jaskáaxonra koshi shinanyaxon jatsanyamakin jatíbi
atikoma jawékibo maton teneti iki, itan raroshaman shinanyaxon,
12 ja Papa maton iráke ati iki. Jan jato ikinna joébires netenxon jawen
jonibo iken, jan jato menitiboribi binon ixon, mato onanmaa kopí.
13 Ja yamé keskatonin iboa meranoara noa Diossen pikoa iki,
jaskáaxonra jawen noi Baken ikinaton jakanabo noa imaa iki.
14 Já kopiresa xabáatanan non ochabo noa shinanxonyamaa iki.

Criston aká jawékibo

15 Cristo riki ja jishtima Dios jisá, nekebi jishtia. Jara jawen reken Bake
iki; ja nete peokootamatianbi moa jaa iká.
16 Jameranxonra Diossen jatíbi jawékibo jonia iki, ja naikan ikáboyabi
main ikábo, itan non oinnaiboyabi non oinyosma jawékibo. Jabo iki
ja jatíbi jan jatoaresaibo yoiti koshiabo, itan koshi shinanya jishtima
jawékibo. Jatíbira jameranxon jonia iki, jawenabo inon ixon.

17 Cristora jatíbi jawékibo joniamatianbi, moa jaa iká iki; jan imaara
jatíbi jawékibo jawen itinkobo iki.
18 Jainoax Cristo iki, ja joi akaibaon mapo, jatian ja joi akaibo iki jawen
yora. Japari jaa ikaxa, japariribi jiria iki; jaskatax japari jatíbiain jato
xewina inox.
19 Diosra keena iki, ja Cristo meran jatíbi jawen atipana koshi itin.
20 Jameranxonra, Diossen jatíbi jawékibo jabé raeananmaribia iki. Ja
nato main ikáboyabi naikan ikábo, ja korosenxon Criston jawen jimi
chíkoniton jakonhakin imataanan.
21 Moatianra mato iká iki wetsankoniax joá joni keskares, itan Diossen
rawíbo. Jakonma shinanyabo itan jakonma jawékibores akaibo ikax.
22 Ikaxbi ramara, Diossen ja Cristo noa keska joniribi imaa korosen
onitsapikaini mawáni kopíres, jabetan mato jakiribi raeanamaribia iki.
Janra mato jaskáa iki, já bebon jakonbo, jawe ramibi yamaabo itan jawe
jakonma akáma keskábo mato ikanon ixon.
23 Neskarabo mato iti kopíra, ja ikonhaa ikax kikini jaki koshii
mato jenéti yamake, ja benáa joi maton ninkataton yoiaiboki manati
jenéyamakin. Nato benáa joi riki, jatíbiain nato neten yoikaata, ea Pablon-
ribira ja joi jato yoikiinai.

Joi akaibo akini Pablo teeta

24 Ramara, ja mato kopi masábo tenei ea raro iki. Neskáaxonra nokon
yoranbi ja jawen yorabi keskáa iken, joi akaibo kopí Cristo onitsapita iken,
já onitsapiti maxkatabo en senenhaboai.
25 Neskara kopíra Diossen ja joi akaibo jato akinti ea imaa iki, mato
akinhanan jatíbiain jawen joi en yoinon ixon.
26 Onantiakin yoia, ja moatian Diossen jato onanmaama iká joné
jawéki, ikaxbi ramara ja jawen jonibo jato onanmaa iki.
27 Diossenra ja jatíbiainoa joi akai jonibo, ja jakonhira joné jawéki jato
onanmakasa iki. Jatian ja onanyamakana joné jawéki riki, Cristo, ja
mato meran itina, itan jabetan jawen netenko jaai kanox mato jaon
manata.
28 Nonra ja Cristokiri iká joi yoiai, jainxonra shinanti onanya ixon, es-
eanan jato onanmai, jaskatax Cristo meranoax moa jakonman senenabo
ikanon ixon.
29 Neskarabo kopíra jatíbi nokon koshiabi ea teetai, ja Criston jawen
atipana koshi ea meniaton.

2

1 Ja mato kopí itan Laodiceainoa joi akaibo kopí, ea ikonbiresi teeti
iitai maton onantininra ea keenai, itan ja jatonbishaman ea oinnamabo
kopíribi ea jaskatai.
2 Jaskati koshi teetira ea jenéyamai, jaboribi jaton shinan meran beboni
koshikanti kopí. Jaskatax noiananax westíora shinanyabicho ikax, ja
maton akonkin ikonhaxon onannaton, ja Diossen joné jawékibo maton
onannon ikax ja iki Cristobi.
3 Ja Cristo meranra icha shinanti onan, itan ja jaskáaxon jatíbi onanti
shinanbo jake.
4 Neskarabora en mato yoiai, ja janso joibo ikenbi, jakonshoko keská
joibo yoixon mato parankanaketian.

5 Eabi mato betan jain itinaxmabira nokon shinan meran ea jain mato
betan itinke, jaskatira ea kikini raroai, jakonibo jaax mato Cristoki koshii
jenéyamai onantaanan.

Criston xabáabo

6 Jaskara kopíra ja maton Ibo itiakin Cristo ikonhabo ikax, ja Criston-
abo ikax iti keskatibo mato ikanti jake,
7 kikini jaki taponabo, ja ikonhaax jaki kikini koshiabo, ja mato
onanmakana keskati, itan Dios iráke akin jeneyamai.
8 Koiranmeekanwe; ja jaki chipókanai jaton onanna janso shinan
yoiaibaonra mato parankanake. Jabaonra, ja Cristokiriti iká joi ikon-
hayamai, jaskáyamakinra jonibaon jato onanmaabores, itan nato nete
jatonharesa koshi shinanbores ikonhakanai.
9 Jatíbi ja Diossen ikábora, Cristo meran jishtibires iki.
10 Jatian já meranxonra, jatíbi jawen atipana koshi maton bia iki.
Cristo riki jatíbi ja yoiti koshiabo, itan atipana koshiabaon koshi.
11 Ja Cristo kopira shinan meranbo, moa maton jakina rebichi xatéya
keskábo mato iká iki; nekebi jonibaon aká ikaxmabi, Cristo betanbi
imataanan Diossen mato jaskáa ikax; ja iki ja maton ochati shinanbo
mato keyoxona.
12 Ja mato bautizanmeenontianra, Cristo betanbi miinmeetax jabébi
jiria keskábo mato ikana iki. Ja Diossenbi jawen atipana koshin, Cristo
jirimaa maton ikonhaa kopí.
13 Moatianra mato ikana iki, ocha akí jaabo ikax shinan meran
mawata keskábo, ja maton ochati shinanbo jeneama ikax. Ikaxbi ramara
Cristo betanbi mato Diossen jamaa iki; jakopiresa jatíbi non ochabo moa
noa Diossen shinanxonyamai.
14 Diossenra noa jan jakonma imaa non ribina yoii iká kirika keyoa iki.
Korosen tasataananra jawe koshiomabi banémaa iki.
15 Diossenra jatíbi ja koshi shinanyabo, itan yoiti koshia shinanbo,
jaton atipana koshibo jato ras akanana iki. Jainxonra ja Cristo meranxon
jatíbibaon oinnonbi, já namanbires jato imaa iki, nexaxon jato ninianan.

Dios keenai keskatires jati

16 Jaskara ikenra ja maton piai, itan maton xeai jawékibo kopí, ja
fiesta netebo ikenbi maton ayamaitianbo, ja oxe benáikenbi, maton
mekeyamaitianbo, ja tantiti nete ikenbi mato tantiamaitianbo, tsonbi
mato janshokobo yointi atipanyamake.
17 Jatíbi nato jawékibora iká iki, ja ramakaya ikí kaai jawékibaon otares,
ikaxbi ja ikonkon jawékira Cristo meran itinke.
18 Ja rabí shinanhoma keskati ikaibaon, itan ja ángelbo rabiaibaon
mato ramiakinbo yoinyamabakanon. Jabora ikanai namá meran
keskábo oinkasi, itan nekeabi shinanman imaa ikonbiresi rabiti.
19 Jaskarabora Cristo betanma iki; ja iki joi akaibaon mapo, ja jatiobi
yora jawékiamakin animai, itan jatíbi mebibo jakibicho jawen itinkobo ja
Diossen keena keskáakin mepinai.*
20 Matora moa Cristo betanbi mawata keskábo ikax, ja nato netenxon
jatoaresai koshi shinanbaon moa matoaresyamai. ¿Jatian jawekopiki
ja nato netemeabo ikai keskatires ikín, ja senenhati akana jawékibo
senenhaires mato jaa? Jabo iki,

* **2:19** Cristo riki, ja joi akaibo jato akinxon shinan animai.

21 “ja jawékibo tii ayamakanwe, ja jawékibo piamakanwe, ja jawékibo
yatanyamakanwe”, iki ikábo.
22 Jatíbi neskara senenhati shinan akanabora, non aboa moa keyotai
jawékibores iki; jara senenhakanon ixon jonibaon jato yoiaires iki.
23 Ikonkon riki, jaskara jawékibaon noa onanbo banémai keská. Ja
ikonha ikax noa jaskati jatibo itan rabí shinanhoma itibo, ja kikinhakin
non yora washítibo yoikanai ikax; ikaxbi jaskara jawékibo akinra, tsoabi
non jato jakon ixonyamai; janra non jakonma ati shinanbo nonhares-
non ixon noa akinyamai.

3

1 Jaskara iken, moa Cristo betanbi jiria keskábo ikax, ja jain Diossen
mekayao Cristo itina naikanmea jawékibores shinanni, jakanwe.
2 Nato netemea jawékibo shinanyamakinkaya, ja naikanmea
jawékibores shinankanwe.
3 Matobora ja mawataxbi jiria keskábo iken, Diossen ja Cristo betanbi
jawen netenko jaai kanon ixon, mato imaa iki.
4 Cristobi riki ja maton jati, já joketianra jabetanbi jawen pené netenko
mato inóxiki.

Cristo betan ikax jaskáti

5 Jaskara iken, ja mato meran iká jakonma atin keenti shinanbo moa
keyómakanwe. Ja atima betanbi yorantibo, ja jakonma jawékibo, itan ja
jakonmanin keenti shinanbo, jainoax matobicho jayáti shinanyabo moa
iamakanwe, jara nonbi jawéki dios axon rabiti keskáribi iki.
6 Neskara jawéki akí yoitimataibora akai, jato Diossen akonbireskin
castigankin.
7 Jatian matora moatian jaskara jakonma jawékibores akí, jakanabo
ikana iki.
8 Ikaxbi rama jatíbi jaskara jawékibo moa jenekanwe; ja sináti shi-
nanbo; ja jakonmanin keenti jawékibo; ja jakonma jawékibo; jato jakon-
manin yointibo; ja jakonmaibires yoyo itibo,
9 wetsabo betanribi jansoananyamakanwe, matora ja moatian ikátiai
keskatibo moa iamai, itan maton akátiai jawékiboribi moa ayamai.
10 Matora moa bénati jakanabo ikax, benáa jonibo iki, jaskara ikaxa jan
mato jonia Dios keskatiribi, moa wetsaresibiti mato iikainai, jaskáaxon
maton já kikinhakin onani kaai kaman.
11 Ibanon griego, iamax judío iti, ja non jakina rebichi xatéya, iamax
xatéoma iti, jara moa jawemabi iki. Ibanon, ja jatíbinin bebona jemamea,
iamaax jaskarama jemamea joni, jainoax iboaxon yonokanai, iamax
yonokaataima joni inonbi; Cristokaya riki moa jatíbi itan jatíbi meran.
12 Diossenra noixon jawen jonibo inon ixon, mato katota iki, jakopi
wetsabo noibati shinanyabo ikanwe, jakon shinanyabo, rabíti shinan-
homabo, noimisbo itan manatiabo.
13 Jawekeskabo ikin tsokásmakanabo teneanankanwe; jainxon
wetsaboki jakonmaibo yoyo ika ixon, benxoabekonxon moa jaskarabo
shinanyamakanwe. Ja non Ibon maton jakonma akábo moa
shinanxonyamai keskáakinribi, matonribi jaskáashokokanwe.
14 Jatíbi neskarabo aríbaibikaya, ikonkon noimisti shinanyabo ikanwe,
ja riki ja westíorabicho shinanya keskábo noa imai.

15 Jainoax ja Criston xabá shinanribi mato meran ikí, jenéyamabanon. Jaskara shinanyaxonra westíora yorabicho keskábo imanoxon, mato Diossen kenaa iki, itan maton já iráke anon ixon.
16 Ja Criston joi jawen icha jakon jawékiabi mato meran ikí jenéyamabanon. Jainoax wetsabo betanribi shinanti onanbo ikax axeanankanwe, itan ponténox notsinanankanwe. Jainxon maton jointiaxonbi Dios iráke aki, salmos, itan ja Diossen shinanman bewá pikoaboribi, bewakanwe.
17 Jatíbi maton akaibo itan maton yoiai jawékibo, Ibo Jesussen janenko akanwe, já kopires Papa Dios iráke ayananbi.

Joi akai ixon senenhatibo

18 Ja benoya ainbobora en yoiai, ja maton benen yoiai keskábores jakon shinanyaxon axonkanwe, neskarabo riki ja non Ibo ikonhaa ixon, maton senenhatibo.
19 Jainxon ja awinyabora en yoiai, akonkin maton awinbo noitaanan ramiaresyamakanwe.
20 Jatian bakebora en yoiai, ja maton anibaon yoiaibo jatíbi jato senenhaxonkanwe, jaskarara non Ibo keenai.
21 Jatian papabora en jato yoiai, maton bakebo sinámayamakanwe, matonra jakonma shinanmanake.
22 Ja iboaxon yonokanaibora en yoiai, ja nato mainxon mato jan yonoaibaon yoiaibo, jatíbi jato senenhaxonkanwe; jabaon oinnares jato betan jakon banénoxonma, ikonkon maton jointianixbi, non Iboki rakétaanan.
23 Jatíbi maton akai jawékibo keenshamanxon akanwe, ja non Ibobi jawen tee axonai shinantaanan, jonibo axonai shinantaanama.
24 Matonra moa onanke, jan mato meninoxon yoiabora, non Ibon mato meninoxiki ixon. Ja ikonkon maton Ibo Cristo maton tee axonai kopí,
25 ikaxbi ja jakonma jawéki akaibora, jaton jakonma akábo kopíribi, jaton kopí binoxikanai. Jaton aká jawékibo senenbires jato Diossen yoixonai kopí.

4

1 Jatian mato, jato iboaxon yonoaibaonra, ja maton yonoai jonibo senenbires shinantaanan jakonhakin maton ati jake; shinankanwe matoribira naikan westíora Iboya iki ixon.

Senentiainbi jato yoia

2 Orankin jeneyamakanwe, já shinanyares ixon Dios iráke akin jeneyamakanwe.
3 Jaskáribiakin nokiribi orankanwe, ja Ibon jakon joi yoiti kopí, noa atikonhaxonon ixon, itan ja onanyamakana Criston jawékiboribi non jato yoinon. Jakopí riki ea preso.
4 Orankanwe, ja joi yoikin atibi keskáakin, onantishamanhakin en jato yoinon.
5 Ja joi ikonhayamaibo xaran jaax, maton ikainbo onan shinanyanix ikanwe. Ja jato betan mato ikaitibi, jaskati ikí jenéyamakanwe.
6 Ja jato betan mato yoyo ikaira iti jake keentishaman, itan jakonshamanbores. Jainxonra maton onanribiti jake, ja mato yokákanaibo jaskáakin jato yoiti.

Senentiainbi jato saludana

7 Ja já betanbi en nokon Ibon tee axona, itan ebetanbi nixon ea akinkin
jeneyamaa, non noia wetsa Tíquiconra en akai jawékibo mato yoii kaai.
8 Neskara kopíra en mato raanxonai; jawekeskaki noa neno iitai ixon
mato yoiti kopí, jainxon maton shinanbo koshimati kopí.
9 Jatian já betanra Onésimo kaai, ja non noia itan noa akinkin jeneya-
mai non wetsa, jara matoibakea joi akai iki. Jabaonra jatíbi neno
winotaibo mato onanmai kaai.
10 Ja ebetan cárcel meran itina Aristarconra mato saludo bomai, itan
ja Bernabékan jabé nanema jawen wetsa Marcosninribira, mato saludo
bomai. Ja Marcos ikábora moa mato yoikana iki. Ja matoiba kaketian
jakonhaxon bikanwe.
11 Ja Jesús Justo janeyatonra, mato saludo bomai. Nato judío jonibobi-
cho riki, ja Diossen ikinaton jatikiriti iká joi yoikin ea akinnabo, jatian
jabaonribira ake ea kikinhakin shinan koshimakin.
12 Ja Criston yonoti Epafrasninribira mato saludo bomai, jara ma-
toibakea joi akai iki. Janra mato kopi oración meran Dios yokákin jeneya-
mai, jaskatax maton shinanbo koshitaanan, Dios keena keskábores kikin-
hakin akí mato jenétima kopí.
13 Enra ikonkon ononke ja Epafrasnin matoakinres akonbireskin shi-
nannaibo, jainxon ja Laodiceain ikanabo, itan Hierápolissain ikanabo
kopíribi jaskáakin shinannai
14 Ja non keen jato raonai Lucas betan Demassenra, mato saludo
bomai,
15 ja Laodiceain iká non wetsaboribi noa saludanxonkanwe, jainxon
Ninfas, itan jawen xobon tsinkitai non wetsaboribi.
16 Nato kirika wishá maton yoyo aka pekáo, ja Laodiceain iká joi
akaiboribi jato bomakanwe, abákanon jainxon yoyo ashokokin. Jatian
jainxon jabaon bemaabiribi matonribi yoyo akanwe.
17 Jatian ja Arquipo yoikanwe, jakonhakin ja non Ibon jawen tee ati
meniabo senenhanon.
18 Ea riki Pablo enbishamanra, nato saludo mato wishaxonai. Shi-
nankanwe eara preso itinke, Diossen jawen noimisti shinanya mato
imaboresbanon.

1 TESALONICENSES
Tesalónicainoa joi akaiboki peokin Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Pablo, Silvano, Timoteo, jatíxonra ja Tesalónicainoa joi akaibo non saludo bomai. Jaboribi ja non Ibo Jesucriston Papa Dios betan ikanaitian, Diossenbi jawen noimisti shinan betan jawen xabá shinanman mato akinboresbanon.

Pablon Dios iráke aka

2 Non oranaitiibira, jatíbi matoakin shinantaanan, non Dios iráke akai.

3 Jainxonra non shinankin jeneyamai, ja non Papa Dios ikonhaa ixon maton akábo, ja noimisti shinanyabo ixon maton akábo, itan ja non Papa Dios bebonxon, ja non Ibo Jesucristo jotin manatabo ixon, ja masá teneti jawékibo maton teneabo.

4 Diossen noia nokon wetsabo, nonra onanke, mato janbi katotabo.

5 Ja benáa joi non mato yoiara, joires iamaa iki. Jara ja Diossen atipana koshiaxon, itan jawen jakon Shinanmanbi amaatonin non aká iki, kikinhakin ikonhaxon. Matonra onanke ja matoiba inontian, mato akinti kopí noa jaskati ikábo.

6 Matonra ja noa ikai keskatiboribi iananbi, ja non Ibo iníboribi mawaa iki, jaskáakinra akonbireskin masábo tenekinbi ja Diossen jakon Shinanman amaatonin, raroshaman shinanyaxon, ja joi maton ikonha iki.

7 Neskataxa ja Macedoniainoa joi akaibo betan, ja Acaya main iká joi akaibo, jaki yoinmeekanti joi akaibo mato baneta iki.

8 Matoibakeax peokootaxa, ja non Ibon joi jatíbiain pextinke. Ja Macedonia betan Acayainbichoma. Jainoax ja mato Dios ikonhaax, jaki koshiaribira jatíbiainxon onankanke. Jaskáakinra jaskarabo non jato keshantibo moa maxkáyamake.

9 Jaskáyamakinra, jatonbi yoikanai ja matoiba nokóketian, maton noa jakonhaxon biabo; jainxon jaskáaxonra, ja ikon itan jiria Diosbichores ikonhataanan jawen teebo axónnoxon, ja jatonbi dios akanabo rabikin maton jenea,

10 itan ja Diossen Bake, Jesús naikanmeax joti maton mánaa, jara Diossen jirimaa iki, Jesús riki ja castigameetiainoa noa jan kishpinmai.

2

Tesalónicainxon Pablon tee akábo

1 Jaskara ikenra, matonbi onanke nokon wetsabó, ja matoiba noa yanka meráresama iká.

2 Matonbira onanke, ja moatian Filiposainxon, jakonmanin yoinhanan noa masá tenemakanabi Diossen jawen koshin akinnatonres, ja benáa joi non mato yoiabo, kikinbires atikomabo ikenbi.

3 Ja non yoiai joibora onanxonmabi non yoiaimabo iká iki, itan jato jakonmaati shinanyanixbo noa yoyo imaa iki. Jainxon jato paranti shinanyaxonribi non jato yoiamaa iki.

4 Jaskáyamakinra, jakon ointaanan, Diossen jawen bená joi yoiti noa
imaa iki, ja riki ja non yoiai joi. Jonibo raromati kopíresma, ja non jointi
kikinhakin onanna Dios raromati kopíkaya.
5 Matonra onanke, ja joi yoikin keenti joibaon non mato akáma,
jainxon koríki bichinti shinanxonbo, non mato paranama, jara
Diossenbi onanke.
6 Jawetianbira, tsonbi itan wetsabaon jainxon matonribi noki aniakin
shinannon ixonbo, non benaama iki,
7 Noabokaya Criston raanabo ixon, noa akinkanwe akinbo, mato
tearestitianbira, mato xarameax bakebo keskatires noa iká iki. Westíora
titan jawen bakebo jakonhakin koiraanan aniakai keskaakinra, non
mato aká iki.
8 Jaskaribiakinra non mato kikinhakin noibai, jaskáakinra, rarokin ja
Diossen bená joibichores non mato onanmakashamai; nonbixbi mato
kopi menikaatiribira non shinannai. Ikonbiresira noa maton keena iki.
9 Matonbira onanke nokon wetsabo; noa jan maxkatabo binox paxk-
inhonon kaman noa kikinni teetabo. Kikínbiresira yaméyabi netenbo noa
teeta iki, jaskatax, ja jakon joi non mato yoiaitian, matobicho noa akinti
kopí teetai iamanon ikax.
10 Dios betan matonra onanke, ja mato joi ikonhaibo xaran ikax,
jakoni, pontétires, itan jakopi ramiakin yoikanti yama noa iká.
11 Jainxonra maton onanke, westíora papan jawen bakebo akai
keskáakin non mato ikinnabo,
12 non mato shinan raromaabo, bebonhakin shinanon ixon non mato
yoiabo, jainxon ja Diossenabo ikax mato, jaskati itiboribi. Jawen ikinna-
ton jati pené netenko ikinnoxon noa katotabo iketian.
13 Neskara kopíra, non Dios iráke akin jeneyamai, jawen joi non mato
yoia ninkáxon jonibaon joima riki, Diossen joi riki ixon onantaanan,
maton ikonha iken. Jatian jara ikon iki Diossen joi, maton ikonhaketian,
wetsaresibi jonibo mato imai ikax.
14 Nokon wetsabo, ja maton kaibobaonbi amaa masábo maton
tenenontianra; ja Judeainoa Cristo ikonhaa Diossen jonibo winota
keskáribi mato winota iki. Jaboribira jaton kaibo judíobaonbi masábo
tenemaa iki.
15 Ja judíobaonribira non Ibo Jesús retekana iki, ja *profetabo moa-
tian retekani keskáakinribi, jainxonra omiskin jaton jemameabo noa
pikokana iki. Nato jawékibora Diossen keenma iki, itan jonibaon keen-
maribi iki.
16 Jatian ja judíomaboribi Cristo ikonhaax kishpinkanon ixon, non jato
joi yoikasaitianra, noa amakashamakanai. Neskáakinbo noa akíra be-
bonbires ochakanai, Ikaxbi neskarabo kopíra, akonbireskin jato Diossen
castiganoxiki.

Tesalónicain jato oinni Pablo karibakasa

17 Nokon wetsabó, jawetio basichaa mato betan iamaxon, mato oinya-
makinbira, mato shinankin non jeneyamaa iki, jaskatira kikinbiresi
mato oinni, noa kakasa iki.
18 Nonra kati shinanna iki, jatian eabichoribi jawetiiti mato oinni
kakasa iki. Ikaxbira, *Satanássen noa katikomaaxona iki.
19 Jatian ¿Tsoaborin ja Ibo Jesucristo joketian, já bebomeax noa jaton
manáti, noa jaton raroti, noa jaskati jaton rabíti? Wetsabora iamanoxiki,
matobira inóxiki.

20 Ikon matobo riki, noa jakopi rabitai, itan jakopi noa raroshaman ikanaibo.

3

1 Jaskáakin mato oinkashorakin, moa teneti atipanyamaxonra, noabicho Atenassain banéxon,
2 ja non wetsa Timoteo non matoiba raana iki. Janribira, ja Diossen tee akin, ja bená joi yoikin noa akinna iki. Jara non raana iki, bebonhakin shinanmataanan, Cristo ikonhabo ikax beboni koshitiakin mato akinnon ixon.
3 Jaskatax neskatibo onitsapiti maton shinanbo tsokasnaketian, matonbira onanke, neskatibora noa onitsapiti jake ixon.
4 Jatian ja matoiba ixonra, non mato yoia iki, non masá tenetibo, jatianra jaskarakon noa winota iki, jara maton moa onanke.
5 Jaskara kopíra, mato oinkashorakin, moa teneti atipanyamaxon, ja Timoteo en matoiba raana iki; ja maton Cristo ikonhaaki, jawekeska iki ixon, mato yokáti, ja *Satanássen tanaxon mato ochamakaskinbo anaketian rakékin, jaskatax ja mato akinkin non aká teebo, yankabires inaketian.
6 Ikaxbi ramara, Timoteon ja Tesalónicainoax joxon, jakonhira joibo noa yoike, ja maton ikonha, itan maton jato noiabo yoixon. Noara yoike, maton noa shinankin jeneyamai, itan maton noa oinkashorai, ja non mato oinkasai keskáakinribi.
7 Neskarabo kopí, nokon wetsabo, atikomabiresbo itan masá tenetibo winókinbi, icha koshi shinanbo non bike. Ja Cristo ikonhaax, jaki koshii jenékanamabo mato ikanaitian onantaanan.
8 Jatian jaskáakin ja Cristo ikonhaax, jaki koshii jenékanamabo mato onantaananra, koshi shinanbo non biboresai.
9 Jaskáshamaanxon já bebonxon, maton noa kikinbiresakin raromaa iken, non mato kopi akonbireskin Dios iráke ati joibora yamake.
10 Netenyabi yaméra, non Dios yokákin jeneyamai, noabishaman mato oinni kati noa akinnon ixon; jainxon ja ikoni Cristoki koshiti maxkatabo, jato akinni kanon ixon, noa akintiakinribi.
11 Noara keenai, ja non Papa Dios betanbi, non Ibo Jesucriston matoiba kanon ixon, noa akintinin.
12 Jainxon ja Ibon, non mato noia keskáakinribi, wetsabo betan, itan jatíbibo betan inonbi, mato noianannon ixon, noimisti shinanbo mato animaboresbanon.
13 Shinan koshibo mato imabanon, ja non Ibo Jesucristo jawen joniboyabi joketian, ja non Papa Dios bebon jakonbo, itan jakopi tsonbi ramiakin yoiti yamabo, mato ikanon. Jaskara ibanon.

4

Dios keenai keskati jati

1 Nokon wetsabo, ramara ja Ibo Jesucriston janenko neskatibo ikanon ixon, non mato yoiai; ja Dios keenai keská itibo mato noibakeax axea keskatibo iki, mato bebonkanresnon ixon, ja mato moa iki iitai keskati.
2 Matonra onanke ja non Ibo Jesussen amaatonin non mato onanmaa joibo.
3 Ja Dios keenai riki, jakon jonibo mato ikantinin, ja atimabo betan yorantibo ayamai,

4 itan westíoranixbo, jaton shinan meran koiranmeeti onanbo iti, jakonhakin oinkanaibo inoxon, jakonmabo ayamai,
5 ja jakonma ati shinanbo jatoamaresyamai, ja Dios onannamabo ikai keskatima.
6 Tsonbi nato jawékibaon, jabé joi akaibo jato jakonmaakinbo akin, jato paranyamabanon. Moara non mato yoia iki, jato jaskáai jonibora, non Ibon jato akonbireskin castiganai ixon.
7 Jaskara jakonmabores jawékibo akí jakanon ixonra, noa Diossen kenaama iki, jakonibores jakanon ixonra noa jan kenaa iki.
8 Jaskara iken, tsoaki neskara esébo ninkákashamai, jara jonibaon yoiai ninkakashamai iamai, ja jawen jakon Shinan mato menia, Diossen joi ninkákashamaira ja jaskatai.
9 Jatian ja maton wetsabo betan noianantikiriakin non mato wishaxontira, moa mato maxkáyamake. Diossenbira wetsabo betan jaskati noianannax jati, moa mato onanmaa iki.
10 Jaskati noiananira, ja Macedoniainoa non wetsabo betan mato jake. Ikaxbira, non mato yoiribiai, nokon wetsabo, bebonbireskaya mato noianankanon ixon.
11 Jatíbibo betan jakonaxes jaax, maton ati jawékiboribi akí jakanwe, ja moabi non mato yoia keskáakin maton teebobiribi akanwe.
12 Jaskáaxon ja joi ayamaibaon, jakonhakin matoki shinannon, jainoax wetsabaon akintininres mato manáyamanon.

Ibo jakiribi joti

13 Nokon wetsabo, ja mawataboki jawekeska winókanai ixon, maton onanyamaa itinra, noa keenyamai. Ja manátiomabaon masá shinannai keskáakin, matonribi masá shinannaketian.
14 Ja Jesús mawataxbi jakiribi jiria, non ikonhaa keskáakinribira, non ikonhai já ikonhaax mawákanabora, Jesús betanbi jato Diossen jirimanoxiki ixon.
15 Jaskara kopíra, ja Ibon joi meran noa yoiairibi, non mato onanmai. Ja Cristo joái kaman, noa jaresparia joi akaibora, ja mawatabo potabaini, noapari kayamanoxiki.
16 Westíora koshi joira non ninkánoxiki, westíora arcángelnin joi, jainoax ja Diossen trompeta xoon ikai. Jatianra ja non Ibobi naikanmeax jonoxiki, jatian ja Cristo ikonhaax mawatabora jatopari jirinoxiki.*
17 Japekáora noa japariabo, jato betanbi, noa nai koinman bonóxiki, jaskatax non Ibo betan bochiki noa nokoananon ixon, jainra jatíbitian non Ibo betanbi noa inóxiki.
18 Jaskara iken, wetsabo betanribi nato joibaon, shinan meran koshianankanwe.

5

1 Ikaxbi jatianshaman jaskara itibo non mato wishaxontinra mato maxkáyamake, nokon wetsabó.
2 Matonra moa kikinhakin onanke, tsoabi ja jotin manatama ikenra, non Ibo jonoxiki ixon, westíora yometso yamé joái keskati.
3 Ja netebaonra, jonibo ikanti iki: "Jatíbira jakonbires iki, jawe jakonmabira moa noa iamai", ikibo. Jaskákanainbira, ratéresi jabaon masábires

* **4:16** Arcángel riki, ángelbaon koshi, jabora icha jake.

teneti nete nokóti iki, ja netera tsoabi jabátima iti iki. Jatianra jawen bakenti nete nokóketian, baken chexaa ainbo ikai keskati, ikanti iki.

4 Ikaxbi nokon wetsabo, matora moa yamé keska meranmabo ikanai, jaskáaxon yometso joái keská joxon, non Ibon mato rateresnaketian.

5 Jatíbi matobora joé keska meran ikax, moa néteshaman merannoabo iki. Noabo riki moa kikin yamé keska meranoamabo.

6 Jaskara kopíra, ja wetsabo ikai keskati, oxaa keskábo noa iti yamake, jaskáyamaikayara, jakonhakin shinannaibo ikax, jishtena keskábo noa ikanti jake.

7 Ja oxaibora, yamé oxakanai, ja paenaibora, yamé paenkanai.

8 Ikaxbi noa, ja néteshaman keská meranoabora, jatíbitian jakonhakinres shinannaibo ikanti jake. Noara iti jake, ja Cristo non ikonha betan ja noimisti shinanman panakaata, ja yami xopanametinin panakaatai keskati, itan ja kishpinmeetinin manata ikax, ja yami maiti saweya keskábo.

9 Diossenra castiganoxon, noa katotama iki, janra noa katota iki, ja non Ibo Jesucristo kopíres, noa kishpinmanoxon.

10 Jara noa kopi mawata iki, mawatax iamax jiriapari ikaxbi, noa jabetanbi jakanon ikax.

11 Jaskara iken, ja maton wetsabo betan shinan meran raroananni, bebonbires shinan meran koshianankanwe, ja moabi mato iibea keskati.

Senentiainbi jato esea

12 Jainxonra non mato yoiribiai, nokon wetsabó, ja non Ibon tee axonkin mato akinnabo jakonhakin ikinkanwe; jabora non Ibon joi mato onanmaibo iki, itan mato eseaibo iki.

13 Jaton akai teebo kopí, akonkin noixon, kikin joniakin shinankanwe. Jakonanannax jakanwe.

14 Jainxonra non mato yoiribiai, nokon wetsabo; ja chikish ikax teeyamaibo, jato notsinkanwe, ja shinan namannaboribi jato koshiakin shinanmakanwe. Ja jaton shinan beboni Cristoki koshikanamabo jato akinkanwe, itan jawekeskabo ikanainbi, timenbires jakonma shinanyamakanwe.

15 Koiranmeekanwe, mato betan joi akaibaonbi mato jakonmaara, maton jato kopíkin jakonmaanake; jaskáyamakinkaya, jatíbitian jakon atires shinankanwe, matobichores jaskakananyamai, jatíbibo betanribi jaskákanwe.

16 Jatíbitian raroshamanres ikanwe.

17 Orankin jeneyamakanwe.

18 Jatíbi jawékibo kopí Dios iráke akanwe, ja Cristo ikonhabo ixon, maton jaskáatininra Dios keenai.

19 Ja Diossen Shinanman akai tee, bechiteyamakanwe.

20 Jainxon ja Diossen yoia joibo yoikanaitian, ninkákashamaibo iamakanwe.

21 Jatíbi tanaxon, ja jakon joibores bikanwe.

22 Jatíbi jakonma jawékibo ayamakanwe.

23 Ja jato xabá shinanyabo imai, Diossenbi kikin jawenabo mato imabanon; jainxon jatíbi maton ikábo, maton shinanbo, maton kaya, maton yoraribi, jakopi ramiakin yoikanti yama, mato imabanon. Ja non Ibo Jesucristo joái kaman.

24 Jan mato kenaitonra, ja yoiaibo senenhai ixon, nato jawékibo mato
betan senenhanoxiki.

Senentiainbi jato saludana

25 Nokon wetsabó, nokiribi orankanwe.
26 Jatíbi non wetsabo betan saludanani, jakonshaman shinanyanix
betsó iananan kanwe.
27 Ja non Ibon janenkora en mato yoiai, nato kirika jatíbi ja non
wetsabo jato yoyo axonkanwe.
28 Ja non Ibo Jesucriston jawen noimisti shinanman, mato akinbores-
banon.

2 TESALONICENSES
Tesaló nicainoa joi akaiboki jawen rabé itin Pablon jato kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Pablo, Silvano, Timoteo, jatíxonra ja Tesalónicainoa joi akaibo, non
jato saludo bomai, jaboribi ja Papa Dios, itan non Ibo Jesucristo betan
ikanaitian.
2 Ja non Papa Dios betan non Ibon Jesucriston, jawen xabá shinanya,
itan jawen noimisti shinanyabo mato imaboresbanon.

Dios iráke ayananbi yokata

3 Mato kopira, non jatíbitian Dios iráke ati jake nokon wetsabo. Non
jaskáati riki jakon, mato Cristoki koshii jenéyamai, itan wetsaboribi jato
noikin maton jeneyamaitian.
4 Nonbishamanra, raroananbo ja wetsankonia joi akaiboribi ma-
tokiriakinbo jato yoiai. Ja akonbireskin masábo tenemakana, itan
atikomabo meranbi maton koshi shinan itan maton ikonhaa shinan,
jishtiaitian.
5 Nato jawékininra mato onanmai, ja Dios ponté shinanya ixon, jakopi
mato onitsapiti iitaitian, atibi jawen ikinaton jati netenko itibo mato
imaa.
6 Jaskara ponté shinanya ixonra, Diossen jan mato masá tenemaibo
jato masá tenemashokoti iki.
7 Jatian mato jaskati onitsapitaibora, noa aká keskáribiakin maton
shinanbo tantimanoxiki. Jatora Ibo Jesucriston jaskáanoxiki, ja jatíbi
atipana koshia jawen ángelboyabi chii tiri meranbires joxon.
8 Jara jonoxiki ja Dioski jawe onankashamaibo, itan ja Jesucriston
benáa joiki yoitimataibo jato castigani.
9 Jabora akonbireskin jatíbitian jato castiganoxiki. Jaskataxa ja atipana
koshia, itan penébires Ibo betan iamai ochóbires potakaanoxikanai.
10 Ja non Ibo Jesucristo jawen jonibaonbiribi rabiti nete nokóketian,
itan ja joi akaibo já oinnax jaki ratéti nete nokóketian. Jatian matora ja
non yoiabo ikonhaa ikax, moa jato betanribi iki.
11 Neskarabo kopíra non matoki orankin jeneyamai, atixonbi jan
kenaashamanbo mato Diossen imanon ixon. Jainxon ja jakon jawéki
atiakin maton shinannaibo, itan ja ikonhaabo ixon maton akai teeboribi
jawen atipana koshin mato senenhakinnon ixon.
12 Neskaxonra mato kopi ja non Ibo Jesussen jane rabikanti iki. Ja-
tianra janribi mato rabiti iki, ja non Dios betan Ibo Jesucriston jakon
shinanman.

2

Cristo joaitian jaskara iti yoiabo

1 Nokon wetsabo, ramara ja non Ibo Jesucristo joribaketian, noa
jabetan nokoanantibo iketian non mato neskáakin yoiai:
2 Nonronki ja Ibo joti netera moa nokóke ixon, jato yoia iki ixonbo,
ja Diossenbi shinanmaara en yoiai, iamax ea onanmakanara en yoiai o

kirika wishá meran yoiaibora en yoiai akinbo mato akana, ishtonbires maton shinanbo wetsaoriamanon ixon.
3 Jawekeskaxonbi jato paranmayamakanwe, ja Cristo joamatianbira
icha jonibaon Diossen joi jenekanti jake, ja manotiain potakaati kaai, ja
kikinbires jakonma joni pikóketian.
4 Nato joni riki, jatíbi ja Diossen jawékiboki, iamax ja rabiti jawékiboki
jakonmaatai. Jaskatira iti iki, ja Diossen xobonko jikixon ibotaanan, ea
riki Dios ikibo ikí.
5 ¿Matonki shinanyamai, matoiba inontian en mato jaskaraboakin
yoiantana?
6 Jaskáakinra rama moa maton onanke, tsonki jawen nete senenamabi
pikónaketian chitea iki ixon.
7 Ja ramakamanbi tson onanyama jakonma jawéki ikí kaaibora, moa
ikí itai, ja jan rama chitea itina pikótiresa maxkáke.
8 Jatianra ja kikinbires jakonma joni moa pikónoxiki, jara jawen kex-
akan xoon axonres non Ibo Jesussen janharesnoxiki, jainxonra joxon
jawen penekanres jawen koshi bichinoxiki.
9 Jatian ja kikinbires jakonma jonira, *Satanássen akinnaton jonoxiki.
Janra jato parankin jawen koshin ja ratétibo, itan ja oinxon onanti
jawékibo anoxiki.
10 Jainxonra meskó jakonma jawékibo anoxikanai, jaskáaxon ja ikon
joi noixon, ikonhakashamai kishpinmeetinin keenyamaax manotiain
boaibo jato parannoxon.
11 Jaskara kopíra, jato parankin yoikanai janso joi ikonhakanon ixon,
jato Diossen oinrestiki.
12 Jaskatax jatíbi ja ikon joi ikonhakashamai, jakonma jawékibo akí
raroires jakana jonibo, manotiain bokanon ixon.

Kishpinmanoxon jato Diossen katotabo

13 Ikaxbi nonra mato kopi jatíbitian Dios iráke ati jake, non Ibon noia
nokon wetsabo; matopari kishpinmeenon ixon mato Diossen katotabo
iken. Ja jakon jonibo noa imai Diossen Shinan meranxon, itan ja ikon joi
maton ikonhaa ikenribi.
14 Neskarabo mato imanoxonra, ja jakon joi non yoiai meranxon mato
Diossen kenaa iki. Jaskatax Cristo betanbi jawen pené netenko mato
jakanon ixon.
15 Jaskara iken nokon wetsabo, shinan meran koshii jenéyamakanwe,
jainxon ja nonbishaman kaxon, itan kirika meran wishaxonbo non
mato onanmaabaonribi shinanbenoyamakanwe.
16 Jan noa noia, itan jatíbitian noa koshiakin shinanmai, jainxon jawen
jakon shinanman manátiabo noa imaa, non Papa Dios betan non Ibo
Jesucristonbi,
17 maton shinan bebonhakin koshimabanon, ja maton akai jawékibo,
itan ja mato yoyo ikaibo jakon itiakin mato jenémayamabanon.

3

Jaki orankanon ixon, Pablon jato yoia

1 Jayá senentiainbira en mato yoiai nokon wetsabo, noki orankanwe,
ja non Ibon jakon joi ishtontani jatíbiain yoikaanon ixon, itan jakonhax-
onbo ninkákantiakin. Matonpari ja joi ninkáxon aká keskáribiakin.

2 Orankanwe ja jakonma jonibaon itan bebonbires yoitima jonibaon,
noa jaweayamakanon ixon, jatíxonbira ja joi ikonhayamakanai.
3 Ikaxbi ja Ibonra nobetan senenhai ixon, maton shinan meran
koshibo mato imati iki, itan jatíbi jakonmainoa mato koiranti iki.
4 Jatian ja non Iboki koshiabo ixonra non ikonhai, jaskara non ati
yoiabora maton akai ixon, itan aaboreskinra maton jeneyamai ixonribi.
5 Ja Diossen jato noia keskáakinribi, wetsabo jato noiabo mato Ibon ima-
banon. Jainxon ja maton masá teneainkobo Cristo jayata iní koshiaribi
mato imabanon.

Teetaibo ikanti jato yoia

6 Non Ibo Jesucriston janenkora non mato yoiai nokon wetsabo, ja joi
akai ikaxbi teeyosma jonibo betan raenanyamakanwe, jaskara jonibora
ja non onanmaa keskatibo jayamakanke.
7 Matonra onanke, ja non ikabo chibanoxiki, mato jawekeskati jati iki
ixon. Noara mato betan inontian teeyamai chikishibores iiyama iki.
8 Jainxonra kopiáxonmabi maton pitibo non mato pianaanama iki,
jaskáyamaira yaméyabi netenbo noa kikini teeta iki. Paxkinyonon kaman,
jaskatax maton akinaibicho noa itima kopí.
9 Ikonkon noa akinkanwe ixonbo non mato yokátibo jaribakenbira,
noa teeta iki. Jaskatax noa ikai keskatiribi mato ishokokanon ikax.
10 Jatian mato betan ixonra neskara senenhati joibo non mato yoia iki:
Jaweratoboki teekashamai, jabaonra pitima iki akin.
11 Jaskara ikenbira non ninkáke, jatíribi matobo teekashamai ja atima
jawékibores akí kawantanaibo.
12 Jaskara jonibora ja Ibo Jesucristo janenko non yoiai, jaskatax jakon
jati kopikaya jakonaxes teekantiakin.
13 Jakon jawékibores akí jatsanyamakanwe nokon wetsabo.
14 Jaweratoboki nato kirika meran non yoiai joibo ninkákashamai,
oinkanwe tsoarin ixon, jatianra moa mato já betan raenantima iki,
ibanon rabini ikax.
15 Ikaxbi rawíayamakanwe. Ja mato betan joi akai ikenkaya, jakonhax-
onres esekanwe.

Senentiainbi jato saludana

16 Ja jato jakonbires imai non Ibonbi mato jakonshaman imabanon,
jatíbitian itan meskó winótiainxonbo. Ja non Ibo mato jatíbibo betan
ibanon.
17 Ea Pablonra, enbishaman nato saludo wishaxon mato bomai,
jaskáakinra en wishaxon firmanai, jatíbi en jato bomai kirikabo.
18 Ja non Ibo Jesucriston jawen noimisti shinanman, mato jatíbibo
akinboresbanon.

1 TIMOTEO
Peokin Pablon Timoteoki kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Pablora Jesucriston raana joni iki, noa jaon manata Cristo Jesús
betan Diossen jaskara shinanna iketianra,
2 nato kirika wishaxon en mia bomai Timoteo, en Cristo ikonhamaa
ikax, kikin nokon bakebi keská mia iketian, ja non Papa Dios betan non
Ibo Cristo Jesussen, jawen icha noimisti shinan mia menibanon, mia
jatíbinin akinbanon, itan jawen jakon shinanribi mia menibanon.

Ja ikoma joi yoiaiboki koiranmeekanti yoia

3 Ja Macedonia main kakin en mia yoiantana keskati, Efesoain banéwe,
jainxon ja ikon joi keskámaakin jato onanmai jain itina jawetii jonibo jato
amayamawe,
4 ja jatonbi shinanxon yoikanai ikoma jawékibo, jainxon ja
jaton rekenbo winókani jawéki yoikin jeneyamaibo, moa jato
ninkáxonyamakanon. Neskara jawékibo yoiira iikax moa joinres
ianankanai, jatianra ja Dioski koshixon non jawen tee atibo noa
akinyamai.
5 Enra mia neskáakin yoiai, ja non jointi jakonshaman ikax jakonma
aká shinan meran yamaax, itan akonkin Dios ikonhatonin imaa,
wetsabo betanribi noiananax jakana iti kopí.
6 Jatíribi joi akaibora neskara joibo jeneax wetsaoritax, moa iresbiresa
joibores yoii join iananan reskanai.
7 Diossen esé kikinhakin jato onanmaishamantonra shinanmeekanai,
jabaon jato onanmai jawékibobi onanaxmabi.
8 Jawetianki atikeskabiakin ja esé jato onanmakanai, jatianparira ja
esé jakon iki ixon non ononke.
9 Jainxon non onanribike, westíora Diossen esébira jakoni jaa joni-
baonama iki ixon. Ja esé riki jakonma jonibo axona, yoitima jonibo
axona, jakonmamisbo axona, ocha akí jakanabo jato axona, jainoax ja
Dioski shirokin jakiakinbobi shinanyamaiboribi axona, jaton papa, itan
jaton titabi reteaiboribi axona, retemis jonibo axona,
10 wetsabo betanbires yoranti akaibo axona, benboxbi ikaibo axona,
jonin yometsoaibo axona, jansobo axona, jainoax ja ikon keskati yoyo
ikai ikaxbi paranmisbo axona, onantiakin yoia ja ikon esé ikonhayamai
jonibo jato axona,
11 Neskarara akai ja jan raroti jakon join noa onanmakin, ja jato yoitira
jakon shinanya Diossen ea imaa iki.

Pablon Dios iráke aka

12 Ea jan koshi shinan menia kopíra, en non Ibo Jesucristo iráke akai,
janra ea oinna iki en jawéki senenhakaibo, jaskara oinxonra jawen tee
akai ea imaa iki.
13 Moabo ea jaki jakonmaibo yoyo ikatiainbi, masábo tenemanoxon en
benaa ikenbi, itan en ichatabo ikenbi. Jaskara ikenbira Diossen jawen
akinmisti shinanman ea akinna iki, já ikonhaama ixon en akai jawékibo
en onanyamaa iketian.

14 Jaskáaxonra Diossen jawen icha jakon shinan ea menia iki, jainxon
Cristo kopíresibi, jaki koshimataanan jawen noimisti shinan ea menia iki.
15 Ja Cristo Jesús ochaya jonibo jato kishpinmai nato neten joá, jatian
ea riki ja reken kishpinmeeta akin en jato yoiai joibora, kikin ikonhira
iki, jaskara ikenra jatíxonbi ikonhakanti jake.
16 Jaskara ikenbira ea Diossen akinna iki, ja Jesucristo kikinbires
manátia emerameax jishtiti kopí. Jaskataxa ja jatíbitian jati neteya
inoxon Cristo ikonhai wetsa jonibaon oinkanairibi ea iká iki.
17 Ja jatíbitian jaa Apo kikin joni iketian, rabikin jeneyamanon akanwe,
ja mawáyosma, jishtima, itan jabicho Dios jaskarashaman ibanon.
18 Timoteo, ikonkon nokon bakebi keská iketianra en mia yoiai,
ja Diossen amaa jawen janenko mia yoikani joibokaya shinanwe,
jaskataxa kikin reteananti onan sontáro keská mia itiki.
19 Ja min ikonhaaki koshii jenéyamawe, jakonma aká shinan meran
yama iwé; jaskáakin ja jato meran iká shinanman yoiai keskati iamax-
onra, jatíribibaon Dios ikonhakin jenekana iki.
20 Jaskarara winókanke, Himeneo betan Alejandro, jakopira moa *Sa-
tanássen jawen keena keská anon ixon en jato jenea iki, Dioski jakon-
maibo yoyo itima onankanti kopí.

2

Jatíbi joniboki oranti

1 Japari maton ati en yoiai riki, ja maton shinanabo oracion meran
Dios yoiananbi maton yokákin jeneyamanon ixon, itan jatíbi jonibo
kopíribi maton Dios iráke anon ixon.
2 Matonra oranti jake apoboki, jainoax jatíbi joni koshibokiribi,
jaskatax jakonshaman itan xabáshaman noa jakanti kopí, jainoax
noibamisti shinanyabo, itan jaon ratékanai jonibo noa ikanti kopí.
3 Neskáakin non orantikayara jakon iki, itan ja noa kishpinmai Diossen
keenshaman iki.
4 Jara keenai, jatíbi jonibo kishpinmeetaanan ja ikon joiribi
onankantin.
5 Jarake westíora Diosbicho, jainoax jan jato Dios betan jonibo jakon
imai westíora jonibichoribi, ja iki Jesucristo.
6 Jara jatíbi jonibo kishpinmanox mawata iki, jaskara joira jato onan-
mati nete nokóketianbiribi, jato onanmaa iki.
7 Jakopira Criston jawen joi yoiai iti ea janea iki. Jaskáaxon ja
judíomaboribi, ja ikon joi onanax, Dioski koshikanon ixon jato onanmati,
eara jansoyamai ikonra en mato yoiai.
8 Jaskara iken ea keenai riki, jatíbiainoa joi akai jonibaon jaton siná
shinan, itan jaton join iananti shinanbo jenetaanan, jakonma shinan-
homaxon meken chankaanan orankantin.
9 Jainoax ea keenribiai riki, ja joi akai ainbobo jakonshamanires
benxokaati, senenshamanres shinanmeeti, shinan meran kikini koiran-
meetanan raokaakanti, jainxon bebonhiraribi meskóakinbo jaton boobo
akantima iki, jainoax ja oro akana jawékibaonribi, ja perla akanabaon,
iamax kopí chopairabo saweti shinanyaresboribi ikantima iki.
10 Jaskáyamakinkaya jakon jawékibo atires shinankanwe, ja Dioski
menikaata ainbobo ixon.
11 Jato joi yoikanaitianra, ja joi ninkáxonkin netéshamanxonres jato
ainbobaon ninkáxonti jake.

12 Ja Dios rabii tsinkítiainxon ainbaon jato joi yoitininra ea keenyamai,
jainxon ainbaonra jawen keena keskáakinbores netémataanan benbo ati
yamake, jara netéresti jake.
13 Diossenra rekenpari Adán jonia iki, jainxonparira Eva aká iki.
14 Jatian Adánra ayamaa iki *Satanássen parankin, ja ainbora aká iki
parankin, jatian jaskáakin paranara ainbo ochaa iki.
15 Ikaxbi ainbora kishpinmenoxiki tita ixon jakonhakin jawen bakebo
aniax, Cristoki koshii jenéyamaax jakoni jataanan, wetsaboribi jato
noitaanan, jainoax jakonma jawékibo akin jenetaanan, jakon jawékibores
akí jataananribi.

3

Joi akai ikinaibo, jaskara ikanti

1 Neskara jawéki riki kikin ikon, jaweratoki ja joi akaibo ikinai koshi
iti shinanya iki, jara ikonkon jakon tee ati shinanya iki.
2 Jaskara kopíra ja jato ikinai koshi jikia joni iti jake, tsonbi jawe jakon-
maninbi yointi yamaa, westíora awinyabicho, jainoax jatíbi jawékiain
shinan meran koiranmeetai, kikinhakin shinanxon jawéki akai, jatíbi
jawen ikainkobo jakoni jaa, jaiba nokotaibo jato jakonhaxon biai, jakon-
hakin jato Diossen joi axeati onan joni,
3 moa paeni jeneta, ishtonbires sináxon jato jakonmaakai jonima, siná
joniribi iti yamake, koríkiakinres shinannairibi itima iki, noimis itan
jakon shinanya jonikaya iti jake.
4 Jainoax jawen xobon ikábo, jakonhaxon jato ikinti onanribi iti jake,
jatian jawen bakeboribi iti jake, jato jakonhakin esea ikax, jakoni jaax
yoitibo,
5 jaskáakin jawen xobomeabopari jakonhakin jato akinti atipanya-
maxonra, jawekeskaxonbi ja joi akaiboribi jato akinti atipanyamake.
6 Jatian jato ikinai koshiribira, Cristo ikonhaa benáshokoira itima iki,
jaskaranix rabítaanan, ja *Satanás iní keskatiribi ramitax jakonmain
katires inaketian.
7 Jainoax ja joi ayamai jonibaonribi, jakonhakin oinkanai joni iti jake,
jaskati jato bebon rabintibo winotax, *Satanássen jakonma axonainko
pakénaketian.

Diáconobo jaskara iti

8 Jaskaribiira ja *diáconobo ikanti jake, jakonhakin oinkanai jonibo,
moa paeni jenetaboribi, jawéki ati yoixon, paranyamakin jato senenhax-
onaibo, jakonmanin koríki biti shinannaimaboribi,
9 jainoax ja Diossenbi noa onanmaa, non ikonhaa ikon joikiribi kikini
koshia iti jake, itan jakonma aká jaton shinan meran yamaribi jakanti
jake.
10 *Diáconobo janeamatianbira rekenpari maton jato tanapariti jake,
jainxonparira jabaon jakonma akaibo yamaketian maton jato imati
atipanke.
11 Jaskáribiira ja *diáconobaon awinbo ikanti jake, jakon ninkakaataibo,
joi keshamabo, jaton shinan meran kikini koiranmeetaiboribi, jainoax
jatíbi jawéki atinkobo senenhakaiboribi.
12 Westíora *diáconora iti jake, westíora awinyabicho, jainoax jawen
awin betanbi jawen bakebo kikinhakin jato akinti onanribi.

13 Ja jakonhakin tee akai *diáconobora, atixonbi jakonhakanai iti jake.
Jatiankayara ja Cristo ikonhaa ikax jaton shinan meran xabáshamanbo
ikanti iki.

Ja ikon joi non onanna

14 Ishtontani mia oinni katira en shinannai, ikaxbira nato kirika
wishaxon en mia bomai,
15 Ea ishton kayamai basiaitian, jawekeskatiki Diossen jonibo xaran
ikax mia iti iki ixon min onanti kopí, ja iki ja jiria Diossen joi akaibo. Ja
joi akaibo riki, ja ikon joi onanax ja koirani jaon paranan ikaibo.
16 Ikon riki ja non onanyamaa iká ikon joi ikonhaxon non chibanai,
kikin ani jawéki.
Cristora nato neten joni keska joá iki.
Diossen Shinanmanra noa onanmaa iki.
Ángelbaonra oinkana iki.
Jatíbiainra jawen joi ninkakaata iki.
Ja joi ninkáxonra jonibaon ikonhakana iki,
itan Diossenra naikanxon jakonhakin bia iki.

4

Ja ikoma esébo

1 Ikaxbi Diossen shinanmanra onantibiresakin noa onanmai, moa
netebo senenaitianra, moa Dios ikonhakin jenenoxikanai ixon. Ja janso
joi yoikanaibo ikonhakin, jainxon *Satanássen jonibo meranxon jato
onanmai eséboribi ninkáxon jan yoiai keskáakinbo axonoxikanai.
2 Ja beparanmeetaibo itan paranmisbaon joiboribira ninkáxon, jato
senenhaxonoxikanai, jaskara jonibora jaton shinan meran moa jawebi
rabinyamakanai.
3 Jaskara jonibaonra wanotima, itan benotimabo jato yoinoxikanai,
jainxon piti jawékiboribi atimabo jato yoinoxikanai. Moa Dios ikonhaabo
ixon, ja ikon joi onantaanan jan jonia iketian, iráke axon non jawékiatibo
ikenbi.
4 Jatíbi ja Diossen jonia jawékiatibo riki jakon, jaskáakinra jawe jawékibi
rotoyamakin, Dios iráke ataanan non jawékiati iki.
5 Ja Diossen join itan ja non oranatonra ja non piai jawékibo moa jakon
imai.

Jesucriston jakon yonoti

6 Neskara jawékibo ja non wetsabo jato onanmaaxa, Cristo Jesussen
jakon yonoti mia itiki. Miara iti iki ja min ikonhaa jakon joi, itan ja min
chibanai jakon esé kikinhakin onanna.
7 Ikaxbi ja jatonbi shinanxon yoikanai ikoma jawékibo, jainoax ja ires-
biresi yoyo ikanai joibo jato ninkáxonyamawe, Diossen jakon jawékibores
akai joni itiakinkaya shinanwe.
8 Ja non yora jakon iti kopí non ejercicio akaira jakon iki, ikaxbi
ja Diossen jakon jawékibores akai noa itikayara bebon jakon iki, janra
nato neten japariketian noa akinnai, jainoax ja naikan noa jaai kaai
kamanribi.
9 Neskara en yoiai joira kikin ikon iki, jaskara kopíra jatíxonbi ikon-
hakanti jake.

10 Jaskara kopíribira, ja jiria Dios manaananbi ikonbiresi onitsapi-
ananbi noa kikini teetai, ja iki jatíbi jonibo jato kishpinmai, ja ikonhaax
jaki koshiaiboresa jato imai.
11 Neskara joibo jato yoiwe, ja join yoiai keskati jakanon ixon.
12 Tsonbi omiskanti bakeranon iamawe, jaskáyamaikaya jatíribi joi
akaibaon, mia jakon ikaitian oinxon mawakantikaya iwé, mia jaskati jaa
ikain, mia yoyo ikainko, min jato noiainko, ja Cristo ikonhaax mia jaki
koshii jenéyamainko, itan ja min ikábo jakoni ikainko.
13 Ea jain kaai kaman ja non wetsabo tsinkixon jato Diossen joi yoyo
axonkin jeneyamawe, jainxon ja joi jato onanmataanan ja non wetsabo
bebonhakin jato shinan koshimawe.
14 Mia jaskara iti yoikatikanai keskáakin, ja *ancianobaon jaton
mekenman mia mamepaskanontian, ja Diossen mia onan shinan meni-
atoninres, jakoni teewe.
15 Neskara teeya mia imakana kikinhakin shinanxon, jabiribishaman
jeneyamakin awé, jaskáaxon jonibaon jatíxonbi mia beboni jakonai
oinkanti kopí.
16 Minbixbi koiranmeewe, itan ja wetsabo min jato onanmainkoribi
koiranmeewe, jatíbiain bebonhakin shinanwe, jaskataxa mia itan ja min
joi yoiaitian mia ninkáxonaiboribi kishpinmeekanti iki.

5

Wetsa joi akaibo betan jaskati itibo

1 Ja yosi joi akai joni koshi join notsinyamawe, min papabi akai
keskáakin shinantaananankaya esewe, jatian ja bakeranonbo kikin min
wetsabo akai keskáakin jato ikinwe.
2 Jatian ja yoxan joi akai ainbobo, min titabi akai keskáakin jato esewe,
jatian ja xontakobo min kikin poibo akai keskáakin jato ikinwe, jawe
jakonmabi ati shinanyamakin.
3 Ja benomaatabo ikax jan jato akinti rareboomabo jato akinwe.
4 Ikaxbi westíora benomaaya ainbo jawen bakebo, iamax jawen
bababo jaxonra, jabaonparikaya jaton rarebobo akinkanti jake. Bake
iketian koiranxon jan jato akinkatitai keskáribiakin, neskarara jakon iki
itan Dios keenai keskáshamanribi iki.
5 Ja ikon jabicho baneta benomaayatonra, Dioskires manátaanan
yaméyabi neten oracion meran yokákin jeneyamai.
6 Ikaxbi jan jawen shinan raromatibores akai benomaaya ainbora,
jiriapari ikaxbi mawata keská iki.
7 Jaskara kopí neskatiboribi ikanti jato yoiwe, jaskatax tsonbi jan jato
yoinkanti jawe jakonmabi yama ikanti kopí.
8 Jaweratonki ja wetsabo, itan jawen rarebobi jawékinin jato akinti shi-
nanyamai, jara jan ikonha keskati jayamake, itan ja joi ikonhayamaibo
bebonbires jakonma iki.
9 Ja benomaatabo akinnoxon jaton jane wishatiainkora, sokota
chonka baritia winoabores itan westíora beneyabicho iká ainboboresibi
ikanti jake,
10 Jainoax ikanti jake jakon jawéki aká kopibo jato onankanabo, jaton
bakebo jakonhakin koiranxon aniaibo iká iken, jawen xobon bekanke-
tian jato jakonhaxon biai iká kopí, jabé joi akaibo jato akinnai iká iketian,

jainxon ja onitsapitaibo jato akinnai iká kopí, itan jatíbi meskó jakon jawékibo akai ainbo iká iketian.

11 Ikaxbi jato akinnoxon jaton jane wishatiainkora, ja benomaaya xontakobopari, min jaton jane wishatima iki, jabora jaton keenai shinanbaon jatoaresa, Cristo ikonhakin jenetaanan jakiribi benoti shinanyabo ikanai,

12 jatianra ja jaton yoinibo senenhayamai, jakonmabores akí iikanti atipanke.*

13 Jainoax chikish banetax ikanai, xobobotiibi boaantani, jaskati ikanai joishoko ninkatax keshai, jatíbiain jato betan niakaaxon atima joishokobobi jato yoii.

14 Jaskara kopíra ja xontako ikaxbi benomaatabo, jakiribi benokanti en jato yoiai, jaskati benotaanan bakeaax xobomeax jaton bake koirannaibobiribi ikanon ixon, jaskáaxon ja joi ayamaibaon jato jakonmaakin yoitima kopí.

15 Jatíribi benomaayabaonra moa Dios ikonhakin jenekana iki, jaskatira ja *Satanás keenai keskábores akí jakanabo ikanai.

16 Jawerato joi akai ainbaon rareboki benomaata iki, jara jawen rarebobaon akinti jake, ja joi akaibaonbicho jatíbi jato akinnai itima kopí, jaskaxon ja ikonkon rarebooma ikax, jan akinti yamaabobicho ja joi akaibaon jato akinkanti kopí.

17 Ja joi akaibo jato jakonhakin ikinai ancianobora, bebonbires jakonhakin shinanxon jawékininbo akinkanai iti jake, ja jaskaakanaibora iti jake, jakon joi jato yoiananbi ja joi jato axeaishamanbores.

18 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati: “Trigo xememakin waka kenexyamakanwe abanon pikin”, iki. Jainxon yoiribiai: “Ja teetai joninra jawen kopí biti jake”, iki ixon.†

19 Jainxon westíora *ancianonin jakonma aká yoikanaitian, rabékan iamaax kimishaxon onanxon yoikanaima iketian jato ikonhayamawe.

20 Ja ocha akín jeneyamaibo jatíbi ja joi akaibo tsinkixon, jato bebonxon jato notsinwe, abákanon min jato jaskáa ointaanan, rakéxon wetsabaon jaskara ochabo ashokoyamakin.

21 Ja Dios betan Jesucristo bebonxon, jainxon jawen katota ángelbo bebonxonra, neskákin min jato anon ixon en mia yoiai, jatíribibores axon wetsabo ayamai akin jato ayamawe.

22 Westíora joni Diossen tee akai iti janenoxon, akonkin jawen ikábo onanxonmabi ishtonbires min mekenman mamepasyamawe, jaskataxa mia jabébi ocha akai keská inake, miaribira jaskara jakonmainbo niakaati yamake.

23 Ja min poko meran isinai ixon onpaxbicho xeayamawe, ichama vinoribi xeawe.

24 Jatíribi joi akaibaon ocha akaibora onantibires non oinnai, ja akanaibo onanxon jato yoixonkanamabi, ikaxbi wetsatianra chinípari jishtiai non oinnai.‡

25 Jaskáribiira ja jatíribibaon jakon tee akaiboribi onantibires iki, jatian ja non oinyamai jawékibora jatíbitian joné iamai.

---

* **5:12** Jakiribi benotima yoinixbi benoax jaskákanti yoiira ikai jaskati. † **5:18** Dt. 25.5; Lc. 10.7 ‡ **5:24** Pablonra jakiribi tekikin yoii iitai ja v. 22 ikain yoia joi.

6

1 Jawerato joi akaiki jan iboaka joni tee axonai iki, janra jawen ibo
kikin joniakin ointaanan jaki jakon shinanti jake. Jaskatax tsoabi Dioski,
itan jawen joi non jato onanmaikiribi, jakonmaibo yoyo ikantima kopí.
2 Jatian jan jato iboa joni joi akairibi iketianra, kikin joniakin shi-
nankin jenekanti yamake. Jaskáyamakinkaya, bebonbires jakonhaxon
jaton teebo axonkanti iki, ja jakonhakin maton tee axonai jonibo riki
joi akaibo, jabora non noi wetsabo iki, neskati ikantibora min jato
onanmati jake.

Koríkires noia itima

3 Jaweratonki wetsaresibi joibo onanmakin, ja non Ibo Jesucriston
ikon join yoiai keskáakinbo jato yoiamai, itan non yoiai ikon esekan yoiai
keskámakinboribi yoiai,
4 jara jawe onanma ikaxbi rabitaires iki, jainoax meskó joi kopíshokobo
join iananani jaa ikaxiki, já meran westíora isin itina keská. Jaskarain-
oaxa peokootai jatoki notsiresti shinanbo, jatoki sináti shinanbo,
ichamisti shinanbo, jato ikonhayamati shinanbo,
5 jainoax shinan ramita jonibo betan jatíbitian join ianananresti
shinanyabo ikaxa, ja ikon joi onanmabo ikanai, jabaonra shinannai
Diossen joi kopi icha koríki bitiakinbores.
6 Ikon riki ja Diossen joi akai ikax, noa jakonbires jati. Ikaxbi jato
jayata jawékiabicho ikax, raroi jakanabores.
7 Nato neten pikókinra non jawebi beyamaa iki, jatian mawákinra non
jawebiribi boyamanoxiki.
8 Jaskara ikenra ja jawékiatia ikax, itan ja saweti chopaya ikax moa
shinan jakonshaman noa iti jake.
9 Ikaxbi ja icha jawékia itin keenaibaonra tanakaatibo joketian,
teneyamakanai. Jaskatira icha jakonma jawékibo ati shinanyabo ikax,
jakonmaatax manótiain bokanti atipanke.
10 Ja koríki noiax noa jayora keenainkoniaxa, jatíbi meskó jakonma
shinanbo beai, jainoax jarake bebonbires koríkiatinin keenkin moa non
Ibo ikonhakin jenekanabo, jaskataxa jatonbinix icha jakonma onitsapiti
jawékibo winókanke.

Timoteo jaskara iti Pablon yoia

11 Ikaxbi mia Diossen tee akai joni ixon, jatíbi neskara jakonma
jawékiakinbo shinanyamawe, ponté shinanyanix Dios keenai keskábores
axoni jawe, jaki koshii jenéyamawe, jato noiwe, atikomabo nokoxon
koshiakin shinanwe, jato betan senenbiresibi shinanmeeti jawe.
12 Ja min ikonhaa jawékinin koshii jenéyamawe, jatíbitian jati neteya
itiakin shinankin jeneyamawe, jaskara kopíra mia Diossen katota iki,
jakopiribira icha jonibo bebonxon mia Dios ikonhaax jaki koshia min
jato yoia iki.
13 Rama jatíbi nato netemea jawékibo jamaa Dios bebonxon, itan ja
Poncio Pilato bebonmeax jakoni yoyo ini Jesucristo bebonxonra en mia
yoiai,
14 ja en yoiai keskatibo mia inon ixon, ja min ikainkonbo jawe jakon-
mabi iamai, tsonbi mia ja yoixonti yama iti kopí; ja noa jaon raroti non
Ibo Jesucristo joái kaman.

15 Jatian jaskati nete senenketianribira, Diossen non Ibo noa raanx-
onoxiki, jabicho riki jatíbinin koshi, jaon rarotishaman, apobaon Apo,
joni koshibaon joni koshi.
16 Jabicho riki jawetianbi mawáyosma, tsonbi pataxti atipanyamaa,
kikinshaman joé pené meranbires jaa iketian. Tsoa joninbira ja oin-
nama iki, itan tsonbira ointi atipanyamaribike, jatíbitian jabicho rabinon
akanwe, atipana koshia iketian, ibanon jaskarashaman.
17 Ja jatíbi jawékiabo jato yoiwe jaskaraton rabíamakanon, itan ja jato
jayata jawékikires koshiamakanon, ja jato jayata jawékibora basima key-
otaibobires iki, jaskayamaikaya ja noa jaskaraton raronon ixon, noa jan
jatíbi jawéki meniai Dioskireskaya manákanon.
18 Jakon jawékibores akanonkaya jato yoiwe, ibákanon ja jakon jawéki
akainkobokaya jatíbi jawékia keskábo iki, itan jato jayata jawékininbo ja
jayáomashokobo jato menianan akinti shinanyaboribi ikanon ixon.
19 Jato jaskáaxonra jawetianbi keyótima icha jawéki tsamankanti iki,
itan jati neteyaribi ikanti iki.

Senentiainbi jaskara atibo yoia

20 Timoteo, ja en mia ati yoia teebo jakonhakin awé, ja iresbiresi yoyo
ikaibo, itan noabokaya riki ja ikon joi onanabo iki ikaibaon yoiaiboribi
jato ninkáxonyamawe,
21 jaskara joibo jato ninkáxonaxa jatíribibo Dioski koshii jenékana iki.
Diossenbi jawen jakon shinanman mato akinbanon.

2 TIMOTEO
Jawen rabé itin, Pablon Timoteoki kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pablo Diossen jaskara shinanna iketian, Jesucriston raana
joni, ja Cristo Jesús kopíres jaskatax jati neteya iti noa yoia iketian.
2 Timoteo, nokon bakebi keská iketianra, nato kirika wishaxon en mia
bomai, non Papa Dios betan non Ibo Jesucriston mia jatíbinin akinbanon,
xabáshaman shinanya mia imabanon, jainoax jawen jakon shinanman-
ribi mia akinbanon.

Timoteo kopí Dios iráke aka

3 Mia shinankin miki oranaitiibira, yamé, itan neten, ja nokon reken-
baon axonkatikanai keskáakinribi en tee axonai Dios, jakonma aká shi-
nan meran yamaxon, en iráke akin jeneyamai.
4 Mia winia beonbo shinankinra en jeneyamai, jaskákinra jakiribi mia
ointiakin en shinannai, jaskatax ea kikinni raroti kopí.
5 Enra shinannai, ja min yoxan Loida betan min tita Eunice ikáni
keskatiribi, Dios ikonhaax, mia ikoni jaki koshia, jaskákinra en onanke,
miaribi jaskara shinanya.
6 Jaskara ikenra en mia yoiai, ja nokon mekenman mia mamepas-
nontian, mia Diossen onan shinan meniaton min axeakin jeneyamanon
ixon.
7 Diossenra raké shinan noa meniama iki, janra noa menia iki, jawen
atipana koshi, jawen noimisti shinan, jainxon nonbixbi koiranmeeti
shinanribi.
8 Jaskara iken, ja non Ibo Jesucristokiriti iká joi jato yoitinin ra-
binyamawe, jainxon já kopí ea preso akana yoitininribi, rabinyamawe.
Jaskayamakinkaya, ja Diossen mia menia koshi shinanya ixon, ja kish-
pinti joi yoiai kopí, mia onitsapitaibo tenewe.
9 Diossenra kishpinmataanan, jawen jakon jawékibores axoni jakanon
ixon, noa katota iki, non jawe jawéki aká kopíma, jaskarabiribi jawen
shinan iká iketian, ja Cristo Jesús kopí noa noia ixon. Nato nete jonia-
matianbi noa noia Diossenra,
10 noa jan kishpinmaa Jesucristo raanxon, jawen noimisti shinan noa
rama jishtiaxona iki. Janra ja mawá jawéki jawe koshimabobi banea
iki, jaskáxonra jan kishpinti joi meranxon, jati neteyabo ikantiakin, noa
onanmaa iki.
11 Diossenbira ea katota iki, jawen janenko ea yoyo iti. Jaskáxonra ja joi
yoianan, jato onanmati ea raana iki.
12 Jaskara kopí riki, neskati ea onitsapitai, ikaxbi jaskara jawékininra
ea rabinyamai enra onanke, tsoarin ja ikonhaax ea jaki koshia ixon.
Jainxon nete senenai kaman jan ea yoiti yoia joi koiranti atipana koshia
riki já ixonra, en onanke.
13 Ja eibakea min onanna jakon esekan yoiai keskati iki jenéyamawe,
jainoax ja Cristo Jesús ikonhaax noa jayata jawen noimisti shinanyanix-
ibi jawen.
14 Ja Diossen jakon Shinan noo meran ikatonin akinnakaya, ja min
jakon esé onannabo, koiranwe.

15 Minbira onanke, ja Asia main iká non wetsabaon moa jatíxonbi
eabicho potayonkana, ja figelo betan Hermógenesribira moa kake.
16 Ja Onesíforo betan jawen rarebobo jawen akinmisti shinanman non
Ibon akinbanon, janra ichabiresakin ea bebonhakin shinan koshimaa
iki, jainoax ea preso iketianribi, eon rabinyamaa iki,
17 jaskáyamakinra, ja Roma jeman nokóxon, akonbireskin benakin ea
nokoa iki.
18 Non Ibonra jawen neten jaxon jawen jakon shinanman akinoxiki
minra moa onanke ja Efesoain inontianki, noa jawetiiakin jan akinna
iki ixon.

2

Koshi shinanyanix, onitsapiti

1 Mia riki nokon kikin bakebi keská, jaskara iken, ja Criston mia menia
jakon shinanman koshiwe,
2 Ja icha jonibaon ninkákanonbi en yoiaitian, min ninkata joiribi, rama
minbiribi, jatíbi senenhakai ikax wetsabo jato axeati atipana jonibo,
nato tee jato amawe.
3 Ja onitsapitibo tenewe, ikonshaman Jesucriston jakon sontáro keská
ixon.
4 Tsoa sontárobira, pikotamapari ikax jawen koshibaon yoiai keskábo
axonti kopí, ja sontároma ixon jonin akai jawékiainbo, niakaati atipanya-
make.
5 Jaskaribiakinra, ja kanananananni ishtotiainko, jaskati iti yoikanai
keskatishaman iamaxon, ja kananxon bikantibo biamakanai.
6 Ja wain teeteai joninra, janpari ja banaa bimibo piti jake.
7 Neskáakin en mia yoiaibo shinanwe, jatianra jatíbi neskarabo non
Ibon mia onanmati iki.
8 Jesucristo shinankin jeneyamawe, jara apo Davidkan chiní rarebo
iká iki, já mawataxbi, jirini joi riki, en jato yoiai.
9 Neskara jakon joi yoiai kopí riki, en masábo teneai, jainxon cadenan-
inbo riki, ea nexayonkana, westíora retemis joni atin. Ikaxbi Diossen
joira jaskákinbo ayonkanama iki.
10 Jaskara kopí riki, jatíbi neskarabo en teneai, jaskatax ja Diossen ka-
totaboribi kishpinmeekanon ixon, itan Cristo kopíres penébires jatíbitian
jati netenko ikanti kopí.
11 Neskara joi en mato yoiaira, kikinbires ikon iki, ja joi riki neskati iká:
Ja Cristo ikonhaax mawata ikaxa, jabébiribi noa janoxiki.
12 Masábo tenekinbi jeneyamaaxa, jawen netenxon jato ikinnaitian,
nonribi jabetanbi jato ikinnoxiki.
Ja onannaxbi onannama keskati noa iká iketianra, jaribi noa onannama
keskati inoxiki.
13 Noa senenma jonibo ikenbira, já jatíbi jawékinin senen iki, janra, ja
anoxon yoiai jawékibo senenhayamai, iki iamai.

Jakon Diossen tee akai joni

14 Neskáakinbo jato shinanmakin non Ibo bebonbi jato yoiwe, ja
iresa joibaon, join iananananni moa jenékanon, jaskara joibora jawemabi
iki, jaskáakinra, ja jaskara joi ninkataibo jaton shinanbo jato jakon-
maananankanai.

15 Jawekeskabo inonbi, Dios bebon westíora jakon joni inox koiramewe, westíora teetai joni ja yoixon rabinhati yama ikai keskati, akonkin ja ikon joi jato onanmai iti.

16 Ja Diossen joi ayamai jonibo jakonmai iresbiresi yoyo ikanaitian, miaribi jato betan jaskáyamawe, jaskati yoyo ikai jonibora, bebonbires jakonmaati iikanai.

17 Jatian jaskáakin jabaon ja jakonma joibo jato onanmakanaibora, cancer isin ikai keskati janbisai, neskákinbo jato axeaira iikanai, ja Himeneo betan Fileto.

18 Jabora ja ikon joi ikonhayamai moa wetsaorikanabo iki, jaskáakinbo shinankinra yoikanai, ja mawataxbi, jiritira moa winota iki ixon. Jaskákinra, jatíribi ja Cristo ikonhaabo jaton shinanbo onantimaanankanai.

19 Ikaxbi Diossenra, jawen joi onanmataanan, noa jaki koshimaa iki, westíora jaki koshiti jawéki akanai keskáakin, jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati: “Non Ibonra ikonkon jawen bakeshamanbo onanke”, jainoax “jatíbi ja non Ibo rabiaibaonra moa jakonma jawékibo akin jenekanti jake”, iki.

20 Westíora koríkia jonin xobonra, oro itan *plata, jan jawékiatibicho yamake, jiwi akana itan mapó akana jawékiboribira jake, jatíribibo iki wetsatianbires atima, jatian jatíribibo iki, jan wetsatianbires atibo.

21 Jaskarariбi riki, noa joi akaibo, jaskáxon non Ibon noo meranxon, jatíbi jawen jakon teebo ati kopíra noa iti jake, moa jakonma jawékibo akin jeneabo. Jaskataxa wetsatianbires ayamakin, westíora jawéki atitian ati jawéki keskábo, noa iti iki.

22 Bakeranon ixon, min jakonma ati shinannai jawékibo min shinan meran joáinbi ayamawe. Itibi keskati jawe, non Iboki koshiwe, jato noiwe, jakonax jawe, ja jakonshaman shinanyaxon non Ibo rabiaibo betanribi.

23 Onanma itan shinanhoma joni keská ikax, yoyo iresaibo betan niakaayamawe, minra onanke jaskatax ramianani join ianankanaibo.

24 Westíora non Ibon tee axonai jonira, jaskati ramiamisaibo iti yamake, jatíbibo betan jakonires já jonikayara iti jake, jato joi axeati onan, itan manátia joniribi.

25 Jainoax jato xewinaton shinanmeeyamakin, jakonhaxonres ja yoitimataibo jato yoiwe. Diossen já ikonhamataanan jawen ikon joi jato onanmati manátaanan.

26 Jaskatax ja *Satanássen ja keenai keskábores jato amanoxon presoa keskábo, iitibi onantaanan, kishpinmeekanti kopí.

3

Nete senenaitian, jonibo jaskara ikantibo

1 Jaskaribiakinra, neskara jawékibo min onanribiti jake, moa netebo senenaitianra, itikomabires netebo nokónoxiki.

2 Jaránoxiki jatonabichoakin shinannai jonibo, icha koríkia itin keenkaresaibo, rabikaatai jonibo, ea riki kikin joni iki iresbiresi yoyo ikaibo, jakonmai Dioski yoyo ikaibo, jaton aniboki kikinbiresi yoitimaibo, jato iráke ati shinanhomabobi, itan Diossakin jawebi shinanhomabobi,

3 tsoabira jato noibaxon onísayamanoxikanai, joishoko ninkatax kesharesaibora inoxikanai, jaton jakonma keenti shinanbaon jatoaresabora inoxikanai, bebonbires jakonmaaxon jato masá tenemaibora inoxikanai, jainoax jatíbi jakon jawékibaonra, keenyamanoxikanai,
4 jakonhai keská ixonbora jato jakonmaanoxikanai, jawekeskabo akanaitianra onankonaxmabi niakaaresnoxikanai, iresbiresi yoyo ikira rabínoxikanai, Dios benatitianbira, jaton keena keskábares akí inoxikanai,
5 joi akonai keskabo, ikaxbi jaton akai jawékiainra onantibires inoxikanai, jaskara jonibo betanra, min jawebi ointi yamake.
6 Jaskara jonibaonra, wetsa xobonbires jikixon shinan onanmashoko ainbobo jato parankanai, jabora ikanai, jaton keena jakonma jawéki ati shinanyaresbo.
7 Jaskarabaonra joi yoikanaitian ninkatai, ikaxbi jawetianbi ja ikon joi onanyamakanai.
8 Ja Janes betan Jambres Moiséski yoitimani keskáribiira, ja jonibo ikon joiki yoitimakanai, ja jonibo riki kikinni jaton shinan ramita ikax, moa Dios ikonhayamaibo.
9 Ikaxbi jaskarabaonra, moa orishamanbo jato paranboyamanoxikanai, jatíxonbira jonibaon moa jato onannoxiki onanmabo ikax, iresbiresi yoyo ikanaibo, ja joni rabé Moiséski yoitimani keskatiribi.

Timoteon jaskara atibo Pablon yoia

10 Ikaxbi minra, kikinhakin onanna iki ja en mia onanmaa esébo. Ea jaskati jaabo, en jaskara ati shinanxon akaibo, ea jaskati non Iboki koshia, ea manátia iká, noimisti shinanya ea iká, itan jaskarabo tenei ea shinan koshi iká,
11 ja ea masá tenemakanainko, itan ea onitsapitainkobo mia iká iki ebébi. Minra onanke ja Antioquíainxon, Iconioainxon, itan Listrainkoxon masá tenemakana ea onitsapitabo. Ikaxbi non Ibonra, jatíbi neskara jawékiainoabo ea xabáa iki.
12 Ikon riki, nonra onanke, jatíbi ja Cristoki menikaatax jakasaibaonra, jakonmaakana masábo tenekanti,
13 ikaxbi ja jakonma shinanya joniboyabi ja paranmisbora, bebon jakonmaibiresbo inoxikanai, jato parani itan jatoribi parankana.
14 Miabiribi jatíbi ja min onanna joiki koshii jenéyamawe, jara min kikinhakin ikonhaa iki. Minra onanke, tsoabaonki ja joi mia axea iki ixon.
15 Shinanwe, bakexonbira ja Diossen joi min onan onanhinabeirana iki, mia onan joni iti kopí, jaskatax Cristoki koshitaanan mia kishpinmeeti kopíribi.
16 Jatíbi ja wishakaata joi riki, Diossen jawen shinanmanbi jato amaa. Jaskara ikax riki, ja joi jatíbi jonibo jato onanmati jakon, jakonmabo akanaitian jan jato notsinti, jan jato ponté shinanmati, jainxon jakoni jakanon ixon, jato onanmatiribi,
17 jaskatax ja Diossen tee akai joni meskó teebo jakonhakin anoxon, kikinhakin onanna iti kopí.

4

1 Jesucristora nato neten joáx, non Apo inóxiki, jainxonra jatíbi ja mawataboyabi ja mawatamabo, jaton akábo jato yoixonoxiki. Jaskara kopíra, Dios betan Cristo bebonxon en mia yoiai,

2 jato joi yoiti nete iketian, iamaxon wetsatianbires inonbi, min jato
Diossen joi yoinon ixon. Ja joi jato ikonhamawe, ja join jato notsinwe, ja
join jato raromawe, jatsanyamakin eseanan ja joi jato onanmawe,
3 Iikananra, jonibaon ja ikon joi ninkakashamakanti nete nokonoxiki,
jaskáakinra, jaton keen jawékibores jato axeakanon ixon, icha axeamis
jonibo jato benanoxikanai, jaton ninkákasai joishamanbores, jabaon jato
onanmanon ixon.
4 Ja ikon joi ninkákashamataananra, jatíbi meskó jatonbi shinanxon
yoikanai janso joibores, jato ninkáxonoxikanai,
5 Ikaxbi minbiribi jawetianbi jaskáyamakin jakonhakinres shinanwe,
onitsapikinbi tenewe, ja kishpinti joi jato yoikin jeneyamawe, jakon-
hakin min tee senenhanan.
6 Ea jatian mawátira moa ochóma iki, jaskati ea mawatara iti iki, Dios
jawéki menikin ja bebon akana keská.
7 Ja Dios ikonhaa ixon, jan yoiai keskábores axonai ikaxa, ikonbiresi
reteananai keskati ea ike, Jan ea ati yoia jawen joi yoikin senenhax-
ona ikaxiki, ishtoi jain nokótiainko ea moa nokota keská, jawetianbira
Cristoki koshii ea jenéyamake.
8 Ramara ea manatai, ja Diossen meniti jawéki binox, jara jaton akábo
jato yoixonai non Ibon nete senenketian, ea meninoxiki. Eabichora jayá
iamanoxiki, jatíbi já noitaanan joríbatin manataboribira jayá inoxikanai.

Senentiainbi yoia

9 Jawekeskatax inonbires, ishtontani ea oinni jomenwe.
10 Demassenra Tesalónicain kakin, ea moa potabainke, jara nekeabi
jawékibo ayorakin shinannai iki, Crescentera Galacia main kake, jatian
Titora Dalmaciain kake.
11 Lucasbichora ebetan itinke, Marcos benaxon ea iwexonwe, janra en
tee akainko ea akinti atipanke.
12 Tíquicora en Efesoain raanke,
13 Jokin, ja Tróassainoa Carponin xobonko, jan perakooti chopa en
potabeirainbata ea bexonwe, ja kirikaboyabi ja jaki wishati yoina
bichiribi,
14 ja yami jawéki akí teetai Alejandronra, kikinbiresakin jakonma ea
banémake, abanon jan ea aká keskaribiakin non Ibon jabiribi ashokokin.
15 Jaskara iken, miaribi kikinni koiranmeewe, miaribira
jaskáashokonake, ja non joi yoiaikira ikonbiresi jakonmaatai.
16 Ja peokin joni koshiboiba kenamaxon ea bokannontianra, tsonbi
ikinyamakin jatíxonbi ea potayonkana iki, jaskákana jawékibo, Diossen
jato shinanxonyamabanon.
17 Ikaxbi non Ibonra, jawen koshi shinan menianan ea akinna iki,
jawen joi en yoiaitian, ja joi ayamaibaonribi ninkáxon ja kishpinti
joi ikonhakanon ixon, jainxonra onsáinoabo non Ibon ea xabáa iki, ja
leónman kexá keska meranoabi,
18 jainxon jatíbi ja jakonma jawékiainoaribi xabáaxon ea jan koiranti iki,
jawen nai netenko ea boai kaman, jatíbitian ja rabinon akanwe, jaskara
ibanon.

Senentiainbi jato saludana

19 Ja Priscila betan Aquilara en saludo bomai, jainoax jatíbi ja
Onesíforon xobon ikáboribi,

20 Erastora Corintoain baneke, jatian Trófimora isinai en Miletoain potabeiranke.
21 Jenetiatamabi ishtontani jowé, Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, jainxon jatíbi non wetsabaonribira mia saludo bomakanai.
22 Non Ibo miibetan ibanon, jainxon jawen jakon shinanman, mato Diossen akinbanon.

TITO
Titoki Pablon kirika bomaa

Jato saludana

1 Nato riki Pablon kirika wishaa, ja riki Diossen yonoti, itan Jesucriston raana; jaskáxon ja ikonhaketian Diossen kenaabaon, ja ikonkon joi onankanon ixon jato yoiti.

2 Jatian noa jan manata riki ja jatíbitian jati neteya iti. Jara nete joniamatianbi, Diossen jaskara jato menitibo, jansoyamakin yoia iká iki.

3 Jatian ramara moa nete nokóketian jan jaskáati yoini keská senenke, noa jan kishpinmai Diossenbi eabiribi jakon ointaanan jawen joi ea yoimaa meranoax.

4 Nato kirikara en Tito wishaxonai, jara en Cristo ikonhama ikax nokon bakebi keská iki. Ja non Papa Dios betan jan noa kishpinmeemai Jesussen, abanon jawen jakonshaman shinan itan jawen xabá shinan mia menikin.

Ja Cretainxon Titon ati teebo

5 Enra mia ja Creta nasin potabeirana iki, ja min ati japariabo jakonhakin min anon ixon, jainxon jematiibi ja joi akaibo jato ikinti *ancianobo min jato janenon ixonribi, ja jaskáakin ati en mia yoia keskáakin.

6 Ja ancianora iti jake, jakopi jakonmaakin yoinkanti yama, westíora awinyabicho, jainoax jawen bakeboribi iti jake joi akaibo, jakonmai ikaitian iamaax yoitimakanaitian ja yoixonkanaimabo.

7 Ja joi akaibo jato ikinai koshira jawen tee akai iti Diossen imaa iki. Jaskara kopíra iti jake jakopi ramiakin yoikanti yama; jawen keena keskáres akaima, sináresaima, paenaima, ishtonbires jakonmaataima, jainxon jakonma kanantibo axon koríki bitiakinres shinannaima.

8 Jaskara iamaikayara iti jake; jaiba nokotaibo jakonhaxon jato biai, jainoax jato jakonhati shinanya joni; onankonshamanxon jawéki akai, ponté shinanya, jakon joni itan shinan meran koiranmeetai joni.

9 Jainoaxibira iti jake, ja onanmakana ikon joikiribi kikini koshia. Jaskáaxon wetsaboribi ja ikon esekan jakonhakin yoianan, jato koshi shinanmati kopí, itan jaki jakonmai yoyo ikaiboribi, jato ikonhamati kopí.

10 Icha yoitima jonibora jake, jabo riki, ja jakina rebichi xatéya ikanti jato yoiai judíobo. Jabaonra akai iresbiresa jawékibo yoianan jonibo parankin.

11 Jaskarabora moa non yoyo imati yamake. Jabaonra ja atima jawékibo yoixon jatíbi jonibo jaton rareboyabi jakonmai iikanai. Jaskáakin jakonmaakinbo axon jato koríki bichini.

12 Ja Creta nasinra jaa iki westíora *profeta akin akanai; jara jawen kaibobobi yoii neskata iki: "Ja Cretainoa jonibo riki jansobo, jakonma yoina keskábo, naxki itan chikishbo", iki.

13 Jara ikon iki jakopi akonkin jato notsinwe, ibakanon Cristo ikonhabo ikax jakoni jaai.

14 Jainxon ja jatonbi shinanxon, judíobaon yoikanaiboribi moa jato ninkáxonyamakanwe, itan ja ikon joi ikonhayamaibaon ati yoiaiboribi ayamakanwe.

15 Ja jakonma ayamaibaonara jatíbi jawékibo jakonbires iki, ikaxbi ja jakonma akaibo ixon Dios ikonhayamaibaonara, jawe jakonbi yamake, shinan meran jakonmaatabo ixonra jakonmara non akai ixonbobi shinanyamakanai.
16 Nonra Dios onanke ikibora ikanai, ikaxbi jaton ikainkobora jaskaramabo ikanai. Jabora jato omisaibores iki, itan yoitimabo ikax jakoni iti atipanyamaa jonibo iki.

2

Ikon esébores jato onanmati

1 Ja min jato onanmai joibora iti jake, ja ikon esé meran yoiai keskábores.
2 Jatian ja yosi jonibo iti jake iresbiresi yoyo ikaimabo, jakonhakin oinkana, itan onankonshamanxon jawéki akai, akonkin Cristo ikonha joni, akonkin jato noia itan ikonkon koshi shinanyaxon ja onitsapiti teneti atipanabo.
3 Jaskáribiira, ja yoxan ainbobo ikanti jake, jaton ikainkobo jakon, joi ninkatax kesharesaimabo, paenaimaboribi. Jaton ikáboribira jakon iti jake,
4 itan ja benoya xontakoboribi esekanti jake, jaton beneyabi jaton bakebo akonkin noia ikantiakin.
5 Jainxon onankonshamanxon jawéki akaibo ikantiakin, jakonma jawéki ayamaibo ikantiakin, jaton xobon ikábo jakonhakin koiranti onanbo ikantiakin, jakon shinanyabo, jaton benen yoiai senenhakaibo ikantiakin. Jaskáxon tsonbi Diossen joi jakonmaakin yoitima kopí.
6 Jainxon ja bakeranonbo, onankonshamanxon, jawéki akaibo ikanon ixon jato yoixon shinanmawe,
7 jatíbi min ikainbo jakoni mia ikaibo jato oinmawe; jatian ja joi jato axeai, jakonmabo iamai jaon ratékanti joni iwé.
8 Jakonhakin jato joi yoiwe, tsonbi jakonmanin yointima kopí. Jatianra ja jakonmaakin shinannaibo rabinkanti iki, itan jakonmaibo noa yoii ikantima iki.
9 Jainxon ja iboaxon yonokanaiboribi, jato onanmawe, jatíbi jawékiainbo jan jato yonoaibaon yoiai senenhakanon, noimisbo itan kewinmismabo ikanon.
10 Jainoax jato yometsoaiboribi iamakanon, jaskáyamaikaya ja ikonhakin jaki jakon shinankanaibo ikanon. Jaskáxon, jakonhira riki jan noa kishpinmai Diossen joi iki ixon onankanon.
11 Diossenra jatíbi jonibo jan jato kishpinmati jawen jakon shinan jato onanmaa iki.
12 Ja jawen jakon shinanmanra, ja jakonma jawékibo itan nato netemea jan keenti jawékibo ayamanon ixon noa onanmai. Jaskataxa itibi keskati, noibamisti shinanya, itan jakonmabo noonharesti shinanyabo nato neten noa jati iki.
13 Jan noa manata raroti nete nokotai kaman, ja iki ja non ani Dios, jan noa kishpinmai Jesucristo jakiribi joti.
14 Jara noa kopi mawata iki, jaskáaxon jatíbi jakonma jawékiainoa kopiaxon noa xabáanox, itan kikin jakonhakinbo ayonxon, jakon jawékibores akin jeneyamai jawen katota jonibo noa imanoxon.
15 Neskarabo riki min jato onanmati, min jato yoiti koshiaxonbi eseanan jato notsinwe. Miara tsonbi omisti yamake.

3

Joi akaibo ixon senenhatibo

1 Jainxon wetsaboribi jato shinanmawe, ja Apo itan joni koshiboki
yoitibo ikantiakin, itan jatíbitian jakon jawéki ati shinanyabores ikanon.
2 Jainoax tsokibi jakonmaibo yoyo iamakanon, xabáshaman shinanya
itan jato jakonhati shinanyabo ikanon, jaskaxon jaton shinan meran
rabíamakin, jatíbibo jato jakonhakin akaibo onankanon.
3 Moatianra noaboribi ikana iki, onanmabo, itan yoitimabo. Noa
ikana iki manota keskábo, itan jatíbi ja keenti shinanman, itan keenti
jawékinin iboaxon yonoai keskábo. Jakonma jawékibores akí itan jaton
jawékibo oinnax notsiresi jakanabo. Noa ikana iki omiskanabo, itan
omisananaibo.
4 Jaskara ikenbira noa kishpinmai Diossen, jawen jakon shinan itan
jawen noimisti shinan jonibo jato onanmataanan,
5 noa kishpinmaa iki. Jakon ikax itibi keskati noa ikai kopíma,
noibamisti shinanya ixonres. Janra noa kishpinmaa iki noa wetsaresibi
inon ixon, ochabo noa soaxontaanan, jainxonra jawen Shinanman benáa
jatiabo noa imaa iki.
6 Ja jawen Shinanra, noa kishpinmai Jesucristo meranxon akonbire-
skin noa menia iki.
7 Jaskáakin jawen jakon shinanman jakon jonibo noa imaa pekáo, ja
noa jatíbitian jayáti jati nete binox manatabo noa ikanti kopí.
8 Nato joira kikin ikon iki, eara keenai, min jato yoikin jenetima.
Jaskáaxon ja Dios ikonhabaon jakon jawékibores akanon ixon. Neskara
joibora jakon, itan jatíbibo jan jato akinti joi iki.
9 Ikaxbi ja onanmabo ikax join ianankanainkobo moa niakaayamawe,
ja jaton rekenbo ipaoni yoikanainkobo, itan ja esé kopi ramianani join
ianankanainkobo iamakanwe. Jaskátibora iresabo ikax, noa jan akinti
jawékiboma iki.
10 Jaweratobaonki ja joi akaibo xaranxon wetsa tsamábo akai,
westíoraakin iamaax rabéakin kenaxon eseanan notsinwe. Jatian mia joi
ninkáxonyamaitian moa jainoa pikowe.
11 Minra onanti jake, jaskara jonira yoitima ixon jawen ocha aká kopi,
janbixbi castiganmeeti iitai ixon.

Titon atibo yoia

12 Ja Artemas iamaxon Tíquico en mia raanxonketian, ja Nicópolis ikain
jawekeskatax inonbires ea oinni kawé; matsitian jain wínoti katira en
shinanke.*
13 Jatíbi min atipana senen ja abogado Zenas betan Apolos akinwe.
Jaskatax wetsanko kaai, jawebi maxkáyamakanon.
14 Abákanon ja nobé joi akaibaon jakonhakin jato akintibo onankin.
Jaskáxon ikonkon ja maxkákanabo jato akinnai ikax, yanka ireskanaibo
ikantima kopí.

Senentiainbi jato saludana

15 Jatíbi ebé itinabaonra mia saludo bomai, ja noa noia nobé joi
akaiboribira non saludanai. Abánon, Diossen jatíbi matobo jawen jakon
shinanman akinboreskin.

---

* **3:12** Ja noviembre oxe peokootax marzo oxe kaman, jao matsiyabi niweaba ikai, jatianra tsoabi ochó kayamai.

FILEMÓN
Pablon Filemón kirika bomaa

Jato saludana

1 Ja Cristo kopí cárcel meran akana Pablonra, Timoteo betan ixon mia
saludo bomai Filemón. Ja non akai teeribira min akai.
2 Jainoax ja min xobon tsinkitai joi akaiboribira non bomai. Jain iki
ja non poi Apia betan Arquipo, jabo iki atikoma meranbi nobetan tee
akaibo.
3 Abánon ja non Papa Dios betan ja non Ibo Jesucriston, mato jakonax
janon ixon, jawen jakon shinan matoki manhakin.
4 Jatíbitianra mia shinankin oranaitiibi en Dios iráke akai,
5 akonkin ja Ibo min noia, itan ikoni mia jaki koshia ninkaxon, itan
jaskáakinribi ja non wetsabo min jato noia ninkákin.
6 Jatian noa iká keskatiribi mia jaki koshia ikenra en Dios yokatai, ja
Cristo noixon non jakon jawéki atibo, mia jatíbi onanmanon ixon.
7 Eara kikini beneai, itan ja min jato noiatonribira ea koshimai. Minra
jaskáaxon jatíbi Diossen joi akaibaon shinanbo kikinhakin jakonhake.

Onésimon kopí yoyo ika

8 Jaskara kopíra Criston janenko ja atibo mia yoititianbi,
9 noianana ixonres en mia yoiai. Ea Pablora moa yosishoko iki, jatian
rama iki moa Cristo Jesús kopi, ea cárcel meran akana.
10 Westíora jawékira nokon bake Onésimo en mia yokáxonai. Jara cárcel
meranxon en joi bimaa ikax nokon bake keska iki.
11 Moabora iká iki, ja Onésimo mia jan akintima westíora min yonoti.
Ikaxbi ramara mia, itan ea noa akinnai.
12 Jaskara ikenra moa jakiribi en miiba raanai. Eabi akai keskáakinribi
nokóketian biwé.
13 Eara keena iki, já ebébi neno banétinin, ja en jakon joi yoiaitian ea
cárcel meran akana ikai kaman, min toan ea jan akinti.
14 Ikaxbira min ea jen akamapari iketian en jaskáakashamai, ja min ea
akinnon ixon en tearesaitian, min ea akinnama ikax, minbi shinanxon
ea akinnai iti kopí.
15 Jawekeska ikaxa, ja Onésimo jawetio basi ikires miibakeax ochota
iki, jaskata pekáo jatíbitian mibébi iti kopí.
16 Jatianra min yonoti keskáres moa itima iki, bebon jakonra itiki,
mia jaon kikini keenai min wetsabi keská moa ikax. Eara kikini jaon
keenai, jatian miakayara ibiresti jake, moa westíora joni keskáakinres
shinanyamai, Ibon janenko min wetsa iketian.
17 Jaskara iken, mibé joi akai iketian, min wetsabi keskáakin ea shinan-
nai ixon, eabi min biai keskáakin shinanbainxon, biwé.
18 Mia jakonmaabo iamaxon mia ribinabo iketian, en mia kopíanon ea
yokáwe.
19 Enbishamanra nokon mekemanbi wishai; enra mia jatíbi kopíai
kaai, enkaya ea kopíawe akin atitianbira en mia jaskáyamai, minkayara
ea akonbireskin ribina keská iki, en joi yoiaitian ninkáxon min Cristo
ikonhaa kopí.

20 Jaskara riki noara ja wetsa rabébires keská iki, akonkin non Ibo noia
ixon, ja en mia yokata jawékinin ea akinwe. Ea shinan raromawe.
21 Ja en yokata bebonbires min ati onanxon riki, nato kirika en mia
neskáakin wishaxona.
22 Jainxonribi ea jain kaax, itiribi ea benxoaxonwe, maton eki oran-
abo ninkáxontaanan, mato oinni kanon ixon ea Diossen raantininra ea
manáke.

Senentiainbi jato saludana

23 Epafrassenra mia saludo bomai, jabé riki ea Cristo Jesús kopi cárcel
meran akana.
24 Jainxon ea jan tee akinnai Marcos, Aristarco, Demas itan Lucas,
jabaonribira mia saludo bomai.
25 Ja non Ibo Jesucriston, jawen jakon shinanman mato akinbores-
banon.

HEBREOS
Hebreo joniboki kirika wishaa

Jawen Bake meranoax Dios yoyo ika

1 Moatianbora, ichaakin itan, meskóakinbo, *profetabo meranxon non
rekenbo Diossen yoyo aka iki,
2 ikaxbi rama netebaonra, jawen Bake meranxonbiribi noa yoyo ake.
Já meranxonra, jatíbi nete jonia iki, jatian jara jatíbi jawékinin Ibo imaa
iki.
3 Ja riki ja Diossen penebires koshi noa jan oinmai, jawen ikábo
Dios jisábishaman ixon, jatian janra jawen atipana join, jatíbi jawékibo
koshiake. Jainoaxa jatíbi non ochabo noa soaxona pekáo, naikan kaax,
Diossen mekayao yakata iki.

Diossen Bakera ángelbo xewina iki

4 Jaskataxa ángelbo xewina baneta iki, jabaon jane xewina kikin janer-
ibi bia ikax.
5 Jawetianbira Diossen westíora ángelbi yoiama iki:
“Mia riki nokon Bake
ramara ea min Papa iki”, akin.
6 Jatian jawen reken Bakebiribi nato neten raanaxa, Dios neskata iki:
“Jatíbi ja nokon ángelbaon rabibakanon”, iki.
7 Jatian ja ángelbo yoii ikai Dios neskati:
“Nokon ángelbo riki niwe keskabores
jatian nokon yonotibo riki chii tiritai keskábores”, iki.*
8 Ikaxbi jawen Bakebiribi yoii ikai neskati:
“Jatíbitian Apo riki mia Diossé,
jato ikinkinra, atibi keskáakin jato ikinnai.
9 Jakon jawékibores noixonra, jakonma jawékibo min omisa iki,
jakopíra mia Diossen katota iki, min Dios ixon,
jaskáaxonra, ja miibetan ikábo bebonbires, raro mia imaa iki”, iki.†
10 Jainoax iribai neskati: “Ibó, peokootiainxonbira, jaki mai koshitibo
min aká iki.
Ja naibo riki min mekemanbishaman,
min aká teebo.
11 Jatíbi jabora keyónoxiki,
ikaxbi miabiribira, jatíbitian jaai keyóyamai,
jatíbi jabora chopa ikai keskati payónoxiki,
12 chopa atinra min katónoxiki,
wetsa chopa sawetininra min anoxiki,
ikaxbi miara miabi iti iki, min jatira jain keyota yamake”, iki.‡
13 Jawetianbira Diossen westíora ángelbi yoiama iki:
“Nokon mekayao yakáwe, ja min rawibo, en mia
jan penítiaxonai kaman”, akin.§
14 Jatíbi ángelbo riki shinanres, ja kishpinmeetibo akinni teekanon
ixon, jato Diossen raanabo.

---

* **1:7** Sal. 104.4 † **1:9** Sal. 45.6-7 ‡ **1:12** Sal. 102.25 § **1:13** Sal. 110.1

2

Jan kishpinmeeti joi yoikaata

1 Jaskara kopí riki, ja non ninkata joi non kikinhakin onanna iti, noa
wetsaorinaketian.
2 Ja ángelbaon yoiai joibora, iká iki kikin koshi, jatianra ja senenhaya-
mai yoitimatax ochaabo atixonbi, jato Diossen castigana iki.
3 ¿Jatian jawekeskataxmein noa kenekaati iki, ja kishpintinin ratéyamaa
ikax? Nato kishpinti joira non Ibonpari yoikin peoa iki, japekáora ja
ninkatabaonbiribi tekikin noa yoikana iki.
4 Jainxonra Diossenribi noa onanmaa iki, ja oinxon onanti, itan icha
ratéti jawékiboribi axon, jainxon jan shinanna keskáakin, jawen tee ati
onan shinanbo jawen jakon Shinan meranxon, noa menipakeanan.

Jesucristo, jawen wetsabo keská iká

5 Diossenra ja non yoii iitai bená nete nokóketian, ángelbo koshi iti jato
imaama iki.
6 Jaskara ikenra, Wishá meran ikai neskati:
"¿Jawerin westíora joni min já shinanti?
¿Jawerin ja jonin bake min jairaakin shinanti?
7 Basimashokores ángelbo namanbires itira min imaa iki,
jaskara ikenbira, kikinni ninkakaatai, itan aniakin oinkanai min imaa
iki,
8 jatíbi jawékibora min jaki jenea iki", iki.*
Jaskáakin jatíbi jawéki jaki jenea ikaxa, jawe jawékibi jaki jeneama ya-
make, jaskara ikenbira, jatíbishaman jaki jenekaata non oinyamapariai.
9 Ikaxbira, non oinnai ja Jesús, jawetio basires ángelbo namanbires
iti Diossen imani, kikinni ninkakaatai itan ani joni iká, onitsapikaini
mawata ikax. Noa noixonra Diossen jaskáakin mawámaa iki, já jaskata-
ton jatikaxbi noa jakonkanon ixon.
10 Jatíbi jawékira Diossen aká ikax, jawenabires iki, jara keenai jatíbi
jawen bakebo jawen pené netenko jabé jaai bokantinin. Jaskara kopíra,
Diossen aká iki, jan jato kishpinmati Jesucristo, masábires tenemataanan
jakonman senena imakin.
11 Jatíbi ja Diossenabo, itan jan jato Diossena imaiyabira, noa jatikaxbi
westíora papayabicho iki. Jaskaranixa ja Jesús, nokon wetsabo riki mato
akin jato atin rabinyamai.
12 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati:
"Miikiriakinra nokon wetsabo en jato yoinoxiki,
jainoax tsinkíkana xaranmeaxbora, mia rabii ea bewanoxiki", iki.†
13 Jainoax iribai neskati:
"Jakira ea koshiai", iki.‡
Jainoax iribai:
"Eara neno iki, ja Diossen ea menia bakebo betan", iki.§
14 Ja jonibaon bakeabo riki, ja namibi itan ja jimibi, jaskáribiira joni
ikax, Jesús namia itan jimiaribi iká iki, jaskaranixparira, já mawáti
atipana iki, jaskáaxon ja retemisti koshia janharesnox, ja iki ja *Satanás.
15 Neskáaxonra xabáa iki, jatíbi ja mawátiki rakékin, jatíbitian *Satanás
iboamaax jakana ikábo.

---

* **2:8** Sal. 8.4 † **2:12** Sal. 22.22 ‡ **2:13** Is. 8.17 § **2:13** Is. 8.18

16 Jaskarainra onanti iki, ja ángelbo akinox nato neten Cristo joáma, jara
joá iki, ja Abrahamman chiní rarebo jato akinti kopí.
17 Jatian jaskáakin jato akinti kopíra, jawen wetsabo keskáribi itoshia
iki, jaskatax jawen atibo senenhai, itan noibataanan, akinmis Diossen
tee axonai *Sacerdotebaon Koshi inox, itan jato kopi mawáxon jonibaon
ocha akábo shinanxonyamanox.
18 Jatian jaribi jaskati tanakaatibo onitsapita ixonra, rama ja jaskati
tanakaataiboribi, jan jato akinti atipanke.

3

Jesús riki Moisés xewina

1 Jaskara iken, nokon wetsabó, mato riki Diossen jonibo, jawenabo
inon ixon mato katota ixonkaya, raana joni itan *Sacerdotebaon Koshi-
akin, ja Cristo Jesús shinankanwe, já ikonhaabo ixonra jaskara non jato
yoiai.
2 Jesussenra jan ati ikábo, Dios senenhaxona iki, jaskara tee ati ja imaa
ixon, ja Diossen xobonko teekin, Moiséssen aní keskáakinribi.
3 Ikaxbi Jesúskayara, ja Moisés akai bebonbires aniakin rabikanti imaa
iki, ja xobo ayamakinbi, jan xoboaka jonires, kikinhakin rabionkanai
keskáakin.
4 Jatíbi xobo riki westíora jonin aká, ikaxbi jatíbi nato neten já jawékibo
riki, Diossen akábobires.
5 Moisésra iká iki, westíora yonoti ikax, ja Diossen xobonko teekin ja
atibo senenhaai, jatian jawen teera iká iki, ja ramakaya Diossen yoiti
jawékibo ikonkon onanna ixon, jato onanmati.
6 Ikaxbi Cristo riki, Diossen Bake ikax, ja Diossen xobomea teebo akin,
ja atibo akonkin senenhai, ja iki noabo yoii iká, já ikonhakin jeneyamai
raro shinanyaxon, ja bii kati jawékinin manatabo ikax.

Diossen yoiabo ninkáxonti

7 Jaskara kopíra ikai, Wishá meran Diossen jakon Shinan neskati:
“Rama netebi mato Diossen yoiai ninkáxon,
8 maton jointibo chorishayamakanwe,
jaskati yoitimakin akana iki, jain joni jayamainkoxon Dios tanakin.
9 Jainxonra ja chosko chonka baritia,
en tee akaibo oinxonbi, maton rekenbaon ea
tanakana iki.
10 Jaskara kopíra, jatoki sináxon en jato neskaa iki:
‘Jaton shinan meran benota keskábo ixonra, en jato eseabo
ninkákashamakanai’, akin.
11 Jaskara kopíra, ikonbiresi sinatax ea ikoni neskata iki:
Matora jawetianbi jikitima iki, ja en mato jain tantimati mainko”, iki.
12 Jaskarabo, iken, koirameekanwe nokon wetsabo, jakonmabo
ochati jointiabores ikaxa, ikonhakashamai ja jiria Diossibakeax, mato
ochókanake.
13 Jaskáyamaikaya, netetiibi wetsabo betan eseanani, shinan
koshikanwe, “ja rama netebi”, iki iká joi Wishá meran japariketian,
jaskatax mato tsoabi ochan paranxon imaa, shinan jakonmaati
yoitimakantima kopí.
14 Noabora moa Cristo betan iki, ikaxbira já ikonhakin peonontian iní
keskatibi senenai kaman, noa jaki koshii jenéti yamake.

15 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati:
“Rama netebi mato Diossen yoiai ninkaxon, maton jointibo chorishaya-
makanwe ja moatian yoitimatax ikáni keskatiribi”, iki.
16 ¿Jatian tsoaboki ikana iki, ja Diossen jato yoiai ninkataxbi jaki
yoitimati? Jatíbi ja Egipto mainmea jato Moiséssen pikonibora ikana iki,
jaskati yoitimai.
17 ¿Jatian tsoabokiribiki iká iki, ja chosko chonka baritia Dios sinati? Ja
ochax, jain joni jayamainkoniax mawánibokira iká iki.
18 ¿Jatian tsoaboki ikonkon Diossen yoia iki, jain jato tantimati mainko
jikimatima? Jatíbi ja jaki yoitimatabora aká iki.
19 Jatianra ikonkon non oinnai, ja Dios ikonhayamakana kopí, ja main
jikiamakani.

4

1 Jaskara iken, jabé tantii kati noa Diossen yoini japariketian, koiran-
meenon akanwe, mato jatíribibora jabé iamanake.
2 Jabaon akáni keskáakinribira, nonribi ja jakon joi yoikanai ninkata
iki, ikaxbi ja ninkákanatonra, jawe jato akinyamaa iki, ja joi ikonhaya-
makanai kopí.
3 Ikaxbi ja ikonhaax, noa jaki koshiabora, jain tantiti netenko noa
jikinoxikanai. Ja yoii iki iki Dios neskati:
“Eara sinatax ikonkon neskata iki:
matora jawetianbi jikitima iki, ja en mato jain tantimatinko”, iki.
Ikon riki, ja nato nete jonianontianbi, jawen tee moa Diossen senenhaa
iká,
4 jatian wetsankora ikai, ja kanchis nete yoii Wishá meran neskati:
“Ja kanchis nete itinra, jatíbi jawen teebo senenhayontaanan, Dios tantia
iki”, iki.*
5 Jatianra nato Wishá meran jakiribi yoiribiai:
“Matora jawetianbi jikitima iki, ja en mato tantimati mainko”, iki.
6 Ikaxbira maxkáparike, ja jain tantitiain jatíribibo weíkanti. Jatian ja ja-
tonpari ja jakon joi ninkatabora jikiamakana iki, jatonbinix yoitimatax.
7 Jaskara kopíra, jakiribi noa Diossen westíora nete meniribia iki, ja
riki “rama netebi”, jara moa basi winóni pekáopari, Davidkan yoia iki,
ja Wishá meran non yoiwana keskáakin:
“Rama netebi mato Diossen yoiai ninkáxon, maton jointibo chorishaya-
makanwe”, akin.
8 Jatian ja *israelbo Josuékan jato tantimani iketianra, wetsa netebo
moa Diossen, yoiamakeana iki,
9 Jaskara ikenra ja Diossen jonibo, jakonax jain tantii bokantipari
jareske,
10 jaweratoboki ja Diossen noa tantimati ikainko jikiai, jabora jawen
teeainoax moa tantiai, jawen teebo ayontaanan, Dios tantini keskatiribi.
11 Ja jain noa Diossen tantimati ikainko jikinoxkaya, koshinon
akanwe, jaskatax ja ikonhayamaibo ikáni keskatiribi, tsoabi ikantima
kopí.
12 Ja Diossen joi riki, jan jatia itan atipana koshia, ja riki, okenbekonbi
kenshoya espada winoa kikinbires xatemis, jara jikiai, ja kaya meran
itan shinan rebo ikain kamanbi, jainoax ja chichó joni meran iká

* **4:4** Gn. 2.2

jawékibo kamanbi. Jainxonra, ja non shinanbo itan non ati shinannaibo jishtiakai.

13 Jatíbi ja Diossen joniani jawékibora, já bebon joné iti atipanyamake, jaweara jatíbi jishtibires iki. Jara anoxiki, jatíbi ja non akábo non yoipakekin.

*Jesús iki *Sacerdotebaon Koshi*

14 Ja Diossen Bake Jesús riki, non ani *Sacerdotebaon Koshi, jara naikan kaa iki. Jaskara kopíra, ja ikonhaa ikax, jaki koshii noa jeneti yamake.

15 Ja non *Sacerdotebaon Koshinra, non atipanyamaa onanxon, noa akinti atipanke, ja noa ikai keskatiribi jápari tanakaatibo winota ixon, jaskarabo winotibira ja jawetianbi ochayamaa iki.

16 Jaskara iken, noa jan noia Dioskaya rakétanma benanon akanwe, jaskáaxon ja noa iorai maxkatatianshaman, jawen jakon shinanman noa jan akinti kopí.

5

1 Jatíbi ja *sacerdotebaon koshibo riki, jonibo xaranmea katóxon, imakanabo. Jabo riki janekana, jato kopi Dios betan yoyo iti itan ja Dios menikanaibo jato boxonti, jainoax jaton ocha kopi yoina jato retexonti.

2 Jatian ja *sacerdoteboribi, shinan koshimaboribi ixonra, jabaon ja onanmashokobo itan ja benota keská ikax ochaiboribi, noibataanan, jato akinti atipanke.

3 Jatian jaskara shinan koshimabo ikax ochai ixonra, jaton ocha kopibi itan ja jonibaon ochabo kopíribi jabaon Dios yoina retexonti jake.

4 Tsoabira, nato ani teeain janbix jikiamai, ja Diossen kenaabores riki, ja nato ani tee biaibo, ja Aarónra aká iki, jaskáaxon janekin.

5 Jaskáribira, Cristo janbixbi ja *Sacerdotebaon Koshi iti janekaayama iki, Diossenbira aká iki, ja ani tee menikin, jara iká iki neskati:

“Mia riki nokon bake,
rama riki ea min Papa”, iki.

6 Jainoax Wishá meranribi ikai neskati:

“Mia riki jatíbitian *Sacerdote, ja Melquisedec iní betan senenribi”, iki.

7 Cristonra nato neten inontian, koshin sai akin, itan winiananbibo, Dios yokákin orana iki, ja mawátiainoa janres já xabáati atipana koshia iketian; jaskáketianra, jawen joi senenhaxonai iketian, jan yokatabo Diossen ninkáxona iki.

8 Jatian jakaya Diossen Bake ixonbira, onitsapixon Criston onanna iki, jawekeskarin ja joi senenhai iti iki ixon,

9 jatian jaskáakin jatíbi senenhaxa, jatíbi jawen joi senenhaxonaibo, jato jan kishpinmai itoshia iki.

10 Jatianra Diossen janea iki *Sacerdotebaon Koshi iti, ja Melquisedec iní betan senenribi.

Diossen joinko bebonti yoii iká

11 Neskara jawékibo non mato yoitira ichapari jake, ikaxbira onantishamahakin non mato yoitibo atikoma iki, ninkáxonbi maton ishton onanti atipanyamai kopí.

12 Moa basi Diossen joi akaibo ikax, wetsabo jato axeati onanbo itititianbi riki, ja peokin onanti Diossen joibo jakiribi yoikantinpari mato

keeni. Ja bake keskáshokobo ixon, chorish jawékiayamakin, lecheshokores jawékiai keskábopari iki mato.
13 Jatian ja lecheshokores jawékiaibo riki, xoma akai bake keskabores, atibi keskákin shinanti onanmabo.
14 Ja chorish jawékiatibora yosibaona iki, moa pontéakin shinanti onanbaona. Jabaonra moa axeabo ixon, onannai ja jakon itan jakonma jawékibo.

6

1 Jaskara iken, bebon chibanresnon akanwe, ja Diossen joi non akonkin onannai kaman. Ja peokin onanti Cristo kiriti iká joibora non benaakin yoiamai. Ja reken non onannabo iki, jan noa mawátiain boti jawékibo moa akonkin jeneti, jainoax Dios ikonhaax jaki koshiti,
2 jaskatax bautizameti; ja joi akaibo mamepasxon jatoki oranti; ja mawatabo jakiribi jiriti; jainoax jatíbitian jaskara itiakin noa Diossen yoiti nete.
3 Nato jawékibora non jato onanmaboresti jake, Dios keenketian.
4 Kikinshaman itikoma riki, ja Diossen joi ikonhaax iitibi, Dioski ochókanabaona. Jabora ja naikanmea jato Diossen menia biax, raroshaman ikanabo iki, itan ja Diossen jakon Shinan moa bia ikanaboribi iki,
5 jainxon ja Diossen jakon joi moa ninkata ikanaboribi iki, itan ja benáa netenko jawen atipana koshiabi Dios iki kaai, moa onanna ikáboribi iki.
6 Jabora moa Dios ikonhakin jenea ikax, jakiribi shinanmeetanan, banéti atipanyamakanke. Jabora ja icha jonibo bebonxon jaki shirokin, jakiribi ja Diossen Bake korosen axon tasai iikanai.
7 Jarake maibo, jaki oi kexto manaitian, kikinhakin tsitsiai, jatian ja wain teetaibo jato jakonshaman bimi imaxonketianra, Diossen jakonhai,
8 ikaxbi ja xobiabi moxares xoxomai maira, jakonma iki. Jara moa Diossen jakonmataanan, chiikan menoxon keyotires iki.
9 Ikaxbi neskáakinbo mato yoixonbira, non onanke, nokon wetsabó, matora moa kishpinmeetabo ikax, kikin jakonhain ikanai ixon.
10 Dios iki pontébicho shinanya, jara ja maton aká jawékibaon, itan já noixon jawen jonibo maton jato akinnaton jainoax ramakamanbi jaskáakin maton akinni iitaibaon shinanbenoyamai.
11 Ikaxbi non mato keenxonai riki, ja mato westíorabokaya, nete senenai kamanbi, jaskara shinanyabi mato ikanti, ja jaskaraton manatax itai maton bii kaai kaman,
12 Noara keenyamai, mato chikish itin, jaskáyamaikaya ja Dios ikonhaax jaki koshiabo ixon, jatsanyamakin, ja jatíbitian jayáti jato Diossen meniti yoia bii kaai, mawakanwe.

Ja senenhabekonti joi Diossen senenhai

13 Ja senenhabekonti joi Diossen Abraham yoinontianra, já xewina wetsa joni, ja bebonmeax yoyo iti yamaketian, janbix yoikaata iki, jan yoiabo akonkin senenhanox.
14 Jatian neskáakin yoia iki: “Enra akonbireskin mia jakon imati iki, jainxonra min rareboboribi kikinbiresakin en mia kaimaxonoxiki”, akin.*

* **6:14** Gn. 22.17

15 Jaskáakin Diossen yoia jatsanyamakin manaaxa, ja Diossen jaskara
imanoxon yoia keskáshaman, Abraham iká iki.
16 Jonibaonra akai, jato yoyo ika joi ikon inon ixon, jato xewina
jonipari janekin, jatian jaskáakin jato yoiakanara, moa tsonbi jawe yoiti
yamai, akonkin senenhati iketian.
17 Diossenra, ja jatíbitian jayáti jato meninoxon yoini bikantibo, onan-
tiakin jato oinmakasa iki, já yoyo ika joibo wetsaayamakin. Jaskara
kopira, ja jato menitibo ikon inon ixon, janbi jato yoia iki.
18 Nato jawékibaonra Dios jansoti atipanyamake, jan noa meniti yoiabo,
itan akonkin senenhanox já yoyo ikabora wetsaressibiati atipanyamake,
jaskaratonra ja noa koirannon ixon non Dios benaabo, itan jaki koshiax
noa jaon manatabo, koshi itan shinan jakonshamanres noa imai.
19 Ja nato manátininra jaoraobi taxkemayamakin, akonkin non kaya
koiranna iki, taxkemayamakin *anclanin wapóro tewanai keskáakin.
Noa jan manatara, ja Diossen xobo meran iká chopa panaabi beban-
baini, naikan nokota iki,
20 ja Diossiba nokóti baira moa noa Jesussen kepenxona iki. Jaskataxa,
ja Melquisedec iní betan senenribi, jatíbitian *Sacerdotebaon Koshi iki
jikia iki.

7

Jesús betan Melquisedec

1 Nato Melquisedec iká iki, Salemhainoa apo, itan ja ani Diossen *sac-
erdote. Jatian ja wetsa apobo betan reteanankin jatoaresax, Abraham
joáitianra, Melquisedec kaa iki ja bechii, jainxonra jatíbinin jakon itin
keenxoni, jaki jakoni yoyo ika iki.
2 Jatianra Abrahamman, ja reteanantiainxon jato bichina jawékibo,
chonkankonia westíorabo Melquisedec menia iki. Ja Melquisedec iki
iká riki, rekenpari “atibi keskáakin jato ikinnai apo”, iki iká. Jatian
Salemhainoa apo iki iká riki “xabashaman imamis apo”, iki iká.
3 Ikaxbira tsonbi onanyamake tsoaboki iká iki, jawen anibo itan jawen
reken rarebobo ixon, jainoax, jatian pikota itan jatian mawataribi,
tsonbi onanyamake. Jaskara Diossen Bake keskaribi ikaxa, járibi
jatíbitian *sacerdote iki.
4 Jaskara iken rama oinkanwe, ja Melquisedec iká iki kikin joni,
jaskara kopíra, ja non reken papashoko Abrahamman ja apobo betan
reteananxon jato bichinabo, chonkankonia westíorabo já menia iki.
5 Jatian ja Moiséssen esekan yoiaira iká iki, ja Levikan rarebobo sacer-
dote ikábaonres, ja jemamea jonibo jatíbi jaton bia jawékibo, chonkanko-
nia westíorabo jato yokati, jatoribikaya Abrahamman rarebobo ikax
jaton wetsabo ikenbi.
6 Ikaxbi Melquisedeckanra, Levikan rarebo ixonmabi, chonkankonia
westíorabo Abrahamman menia bia iki, jatianra jakon itin keenxoni, jaki
jakoni yoyo ika iki. Ja Abrahammanra aká iki ja Diossen jaskara meniti
yoiabo bikin.
7 Jatian nonra ononke, ja jakon itin keenxoni jatoki jakoni yoyo ikaibo,
ja jaki jakoni yoyo ikai joni xewinabo.
8 Ja nato netenxon, chonkankonia Westíorabo menikana biaibo riki,
mawatai jonibo, jaskara ikenbira, Wishá meran yoiai, ja chonkankonia
westíorabo menikana bia ikaxbi, Melquisedec japaria.

9 Jatianra non yoiti atipanke, ja Levikan rarebobo ikax sacerdote
ixon, ja rama chonkankonia westíorabo menikana bii iitaibaonribira,
Abraham meranxon, chonkankonia westíorabo Melquisedec menikana
iki ixon.
10 Ja Abraham reteanantanax joaitian, ja bechii Melquisedec kanon-
tianra, ja Abrahamman chiní bakebo joniamapari ikaxbi, moa ja meran
ikana iki.
11 Diossenra *Israel jonibo ja sacerdote *Levitabo meranxon, jawen
esé jato onanmaa iki, jatian ja nato sacerdotebaon jonibo jakon imati
atipana iketianra, moa Aarónman rareboainoax, iamai ja Melquisedec
iní keskaribi, wetsa sacerdote joti maxkáyamakeana iki.
12 Jatian moa wetsabo sacerdote iketianra, eséboribi moa wetsaresibi
kaai.
13 Jatian ja yoii Wishá meran ikai non Ibora, wetsa tsamá Israel
jonibaon rarebo iká iki, jainoara tsoabi sacerdote ikáma iki.
14 Jatíxonbira onankanke, ja non Ibo Judakan rareboibakeax pikota,
jatian ja rareboibakeax sacerdote itibora, Moisés jawebi yoiamaa iki.
15 Jatian jaskarainra onantibires iki, ja nato benáa *sacerdote pikota
Melquisedec iní keskaribi.
16 Jara ja jawerato rareboibakeaki iti iki ixon, esekan yoiai keskati
ikáma iki. Jara jatíbitian jati atipana koshin imaa iká iki.
17 Jaskatira ikai Wishá meran já yoii Dios neskati:
“Mia riki jatíbitian sacerdote,
ja Melquisedec iní betan senenribi”, iki.*
18 Jaskara ikaxa, ja moatian esé moa jawemabi, baneta iki, jawe
koshiomabobi itan iresbiresa.
19 Ja Moiséssen esekanra, jato jakon imati atipanyamaa iki. Jatian
jawen toanra wetsa bebon jakonhira iki, noa jaon manata, janra noa
Diossiba jakonhaxon nokómai.
20 Jara Diossenbi imaa iki, akonkin jaskara iti yoitaanan. Jatian ja
wetsa *sacerdotebora janekaakana iki, akonkin jaskara itibo yoixon-
mabi.
21 Ikaxbi ja non Ibo itinkora, Diossenbi akonkin jaskara iti yoia iki.
Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati:
“Ja non Ibonra akonkin jaskara iti yoia iki:
Mia riki jatíbitian sacerdote,
jatianra wetsaresibiakin moa min shinantima iki”, akin.
22 Jaskarainra Jesús iki, ja jakonhira senenhabekonti benáa joi Diossen
nobetan aká, iorai jakon.
23 Ja reken sacerdotebora ikana iki icha, mawákin moa jaton tee
chibanti atipanyamaibo ikax.
24 Ikaxbi Jesússa, jawetianbi mawáyamai ikax, jawen toan wetsa sacer-
dotebo jikiti atipanyamake.
25 Jaskara kopíra, ja Dioski nokókasi jaki beaibo, jatíbitian jato jan
kishpinmati atipanke, jara jatíbitian jake, jaskáaxon jato Dios yokáxonti
kopí.
26 Jaskara ikaxa Jesús iki, ja jaskarashaman Sacerdotebaon Koshi noa
jan maxkata ikátiai. Jara ochaoma iki, jakopi jakonmanin yoikanti yama,
itan jawen jakonmaomabi iki, jara ochayabo betanma iki, itan jara
Diossen naikan boá iki.

* **7:17** Sal. 110.4

27 Jara wetsa *sacerdotebaon koshibo keskáma iki; jara maxkáyamake,
jawen ochabo kopípari, ataanan, japekaopari ja wetsabaon ocha kopibo
netetiibi, yoina retexon menotinin. Jaskáyamaikayara moa jatíbitian iká iti
kopí, westíoraibicho janbix menikaatax, non ochabo kopí Jesús mawata
iki.
28 Ja Moiséssen esekan yoiai keskáakin, *sacerdotebaon koshi iti imak-
inra, ochaya jonibo janekatikanai. Ikaxbi ja esé jato menia pekáora,
sacerdotebaon koshi iti, Diossen jawen Bake janea iki, jara jatíbitian
jakon itiakin imaa iki.

8

*Jesús riki ja *Sacerdotebaon Koshi*

1 Ja non yoiibea bebonbires jakon riki, ja non *Sacerdotebaon Koshi
naikan itina, Diossen ani yakati mekayao yakata.
2 Jainoaxa teeti itai, *sacerdote keskatibi, ja ikonkon Diossen xobonko-
niaxshaman, ja xobo riki non Ibonbi aká, jonibaon akáma.
3 Jatíbi sacerdotebaon koshibo riki, Dios bexonkanai jawékibo jato
menixonti, itan yoina retexon jato menoxonti janekanabo. Jaskara
kopíra, Jesucristonaribi jati jake, ja jato Dios menixonti.
4 Jatian nato mainbi ikaxa, jawekeskataxbi já sacerdote iamakeanke,
nenora moa sacerdotebo jake, ja Moiséssen esekan yoiai keskáakin, Dios
jawéki bexonkana jato menixonaibo.
5 Ikaxbi nato sacerdotebaonra, jaton tee akanai, Diossen xobonkoxon,
ja riki naikanmea Diossen xobo jisáakin aká. Ja naikanmea jisá non
onanna riki, ja Moiséssen Dios xoboaxonaitian, Diossen neskáakin
yoia iketian: "Ja mananmanxon en mia jaskáakin ati oinmani
keskáakinshaman, jatíbi awé", akin.
6 Ikaxbi ja Sacerdotebaon Koshi iti tee Jesussen biatoninra, jato
winoke, já meranxonra wetsa jakonhira benája senenhabekonti joi
Diossen aká iki. Jara akonkin senenhati ixon, Diossen yoia jakonhira
joiboki koshike.
7 Ja reken Diossen jato betan senenhabekonti joi aká jatíbi jakon-
bires iketianra, wetsa benásenenhabekonti joi, Diossen jato betan
ayamakeana iki.
8 Ikaxbi jonibaon senenhayamakanai oinnax, Ibo iká iki neskati:
"Ibonra yoiai: Netera nokónoxiki, ja *Israel jonibo itan
Judá jonibo betan, en benásenenhabekonti joi ati.
9 Ja nato benásenenhabekonti joi en
akaira, ja Egipto mainmea jaton rekenbo en
metsontaanan pikonontian aní keska itima iki.
Ja en senenhabekonti aká joibo, jabaon
senenhayamaitianra aká iki, en jato jenekin, ikira ikai
ja Ibo.
10 Ja netebo moa winota pekáo, *Israel
jonibo betan, en benásenenhabekonti joi akaira
inóxiki, neskara ikira ikai non Ibo:
Nokon esébora jaton shinan meranbo en imanoxiki,
itan jaton jointi meranra en wishanoxiki.
Eara inóxiki jaton Dios, jatian jabora inóxiki nokon
jonibo.

11 Moara maxkáyamanoxiki tsonbi jabé joni, itan
jawen kaibobo non Ibo onankanon ixon jato yoiti,
jatíxonbira ea onannoxikanai, ja kikin itan kikinma
jonibaonbi.
12 Ja jakonmabo akanatonra, ea shinanbenoti iki,
jaton ocha akábora jawetianbi en jato shinanxontima iki", ikira ikai non
Ibo.*
13 Ja benáa senenhabekonti joi atikiriti Dios yoyo ikátoninra, ja moatian
senenhabekonti joi aká, moa jawemabi imaa iki, jatian moatian ikaxa,
basima maxkáke moa keyoti.

9

Nato mainmea itan naikanmea Diossen xobo

1 Ja reken senenhabekonti joi Diossen aká inontianra, nato mainxon
Dios rabiti kopí jawen xobo meran jikinoxon, jaskara senenhatibopari
jaa iki.
2 Ja Dios betan nokoananti xobo iká iki, neskáakin akana. Reken iká
iki, westíora nachite, ja iká iki "Dios rabiti chité", akin akanai, jain iká iki
candelabro, itan Diosbiribi bexonkana pan jain akanai mesaribi.
3 Jatian ja rabé, itin chopa nachitea pekáora iká iki, ja "Dios iká chité",
akin akanai.
4 Jain iká iki westíora jainxon *incienso menoti orobires akana, itan
ja senenhabekonti joi aká jan onanti imai bonanti oronbires jatiobi
sikaaketana. Ja bonantiain iká iki oro akana westíora jarra, maná
napokoya, jainribi iká iki, ja Aarónman kekoti jakiribi xoxoa, itan ja
senenhabekonti joi aká jain wishakana tablaribi.†
5 Jatian ja bonanti pekaten iká iki ángel querubinbo akana, jain Dios
iká onanti inon ixon, jaton peibaon iká iki ja bonanti mapoa. Ikaxbi
ramaparira nato jawékibo non mato onantiakin yoiti atipanyamake.
6 Jatíbi neskara jawékibo moa ayonaxa chibanmai ja *sacerdotebo
jikikatikanai ja reken xobo chiteain, jaskáxon Dios rabiti kopí.
7 Ikaxbi ja wetsa chité ikainra, ja *sacerdotebaon koshibicho bari-
tiatiibi westíoraibicho, jikikatitai. Kakinra yoina retexon, jawen jimi
bokátikanai, jaskáxon jawen ocha kopibi itan jakonma akinbi onanya-
maresi jonibo ochai kopíribi, Dios meninoxon.
8 Neskara meranxonra, ja Diossen Shinanman noa onanmai, ja reken
chité, Diossen xobo meran japariketian, ja Dios jain iká chité kepenma-
pari iká.
9 Jatíbi neskarabo winotatonra, rama netebaon noa oinmai, ja Dios
menikanai jawékibo, itan ja yoina retexon Dios menikanaitonin, ja jain
Dios rabii tsinkitaibaon shinan meran iká jakonmabo, jato soaxonti
atipanyamaa.
10 Jaskáakin akanaibora iká iki, piti betan xeati, jainoax Dios bebon
jakon inox chokítibo. Jaskarabora nekebi senenhati jawékibores ikax,
jatíbi jawékibo wetsaresibi Diossen imai kamanres iki.

Criston jimi

---

* **8:12** Jer. 31.31 * **9:2** Candelabro riki, jain joé yasánti kanchis poyanya. † **9:4** Ja manára iká iki, trigo bero keska. Jara pan axon pikanai iká iki.

11 Ikaxbi Cristora moa joá iki, já riki rama ja *Sacerdotebaon Koshi.
Jara rama jatíbi noa winotai jawékibo non yoiai. Ja sacerdote ikax
jainoax teetai, Diossen xobo riki; bebon jakonhira itan kikínhora, jara
nato netemea jonibaon akáma iki, jaskaranixa nato netemeama iki.
12 Cristora, ja cabra itan waka bene jimi Dios meniti kopí, jain Dios
ikainko kayamaa iki, jara kaa iki, jawen jimibi boxoni. Jainra já jikia iki,
moa jatíbitian iká iti kopí, westíora potábichores, jaskáaxonra, ochankoniax
jatíbitian xabakaatabo itiakin, noa imaa iki.
13 Ikon riki, ja jainxon Dios yoina menoxontiainkoxon, ja cabra, ja
waka benen jimi, itan ja waka awin menokana poton, jakonma aká
jonibo, jan kachaxkanai. Jara nekebi jakon itiakin jato imati atipana
koshiares iki.
14 Jatian nato jawékibo jaskara ikenra, ja Criston jimikaya bebonbires
atipana koshia iki. Ja Cristora, jatíbitian ja Shinanman imaa, ochaoma
ikax, janbixbi Dioski menikaatax mawata iki. Jawen jiminra noa
jan mawátiain boti, non shinan meran iká jakonmabo noa soaxonai,
jaskáxon ja jatíbitian jaa Dios non tee axonon ixon.
15 Jaskara kopíra, Jesucristo iki, ja benáa senenhabekonti joi akainko
jato kopi yoyo ikai, já mawatatonra, ja reken senenhabekonti joi aká in-
ontian ochakani jonibo jato xabáai, itan ja Diossen kenaabaon, jatíbitian
jayáti jato meniti yoinibo bikanon ixon, jato atikonhaxonai.
16 Jaskatax westíora testamento akanai kirika wishaa koshi iti kopíra,
jan wishaa jonipari moa mawata iti jake.‡
17 Ja wishaa joni mawatamapari ikenra, ja wishá jawe koshiomabi iki,
jawetianki ja joni mawatai, jatianparira ja wishá koshi iki.
18 Jaskara kopíra, ja reken senenhabekonti joi Diossen akainko, yoina
retekana jimiribi chikota iki.
19 Moiséssenra jatíbi jonibo, ja esé meran iká, jatíbi senenhati joibo
jato onanmaa iki, jaskáa pekáora joshin lana betan westíora isopo poyan
bia iki, jaskáaxonra ja wakabake betan cabra jimi onpaxen meskoatonin
pokotaanan, ja esé kirika itan jatíbi jonibo jato kachaxa iki.
20 Jato yoia iki: “Nato jimi riki ja senenhabekonti joi jan onanti imai, ja
senenhanon ixon mato Diossen axona”, akin.
21 Jainxonribi ja Diossen xobo, itan ja meran iká jatíbi, ja Dios rabikin
akanai jawékiboribi, yoina jimin Moiséssen kachaxa iki.
22 Ja esekan yoiai iká iki, jatíbi jawékitanishaman jimin soakaatai, jatian
jaskati jimi chikoyamaitianra, Diossen jaton aká ochabo shinanxonkin
jeneyamai.

Cristonres jonibaon ocha soai

23 Jaskara kopíra atiora iká iki yoina reteti, ja naikanmea jisaakin
akana xobo meran iká jawékibo, jan Dios bebon jakon imati kopí. Ikaxbi
ja naikanmea jawékibora maxkáke, ja yoina retekana winoa bebonbires
jakon wetsa jawéki.
24 Cristora ja naikan iká jisaakin jonibaon Dios xoboaxona meran-
shoko jikiamaa iki, jara jikia iki, ja naikan iká, ikon Diossen xobonko-
bishaman, jaskatax rama Dios bebomeax noa kopi yoyo inox.
25 Jara ichai jikinox jain jikiamaa iki, ja baritiatiibi sacerdotebaon
koshi, jain Dios iká chiteain yoinanin jimires boi jikiai keskati.

‡ **9:16** Testamento riki, westíora jonin japarixon kirika wishaa. Ja wishá meranra yoiai, tsoabaonki jatíbi já jayata jawékibo mawata pekao biti iki ixon.

26 Jatian jaskati iwanketianra peokoonontianbi, Cristo moa
ichai mawata ikeanke. Ikaxbi rama moa netebo senenkaitianra,
westíoraibicho janbix menikaatax mawati Cristo joá iki, jaskáaxon non
ochabo noa soaxonti kopí.
27 Jatíbi jonira westíoraibicho mawatai, jaskata pekáora jaton akábo kopí
jain bokantibo jato yoixonti nete nokotai.
28 Jaskatiribira Cristo janbix menikaatax westíoraibicho mawata iki,
jaskáxon icha jonibaon ochabo jato soaxonti kopí. Japekáora jakiribi
joribanoxiki moa jaton ochabo soaxonima, jaon manatabo jato kishpin-
maires.

10

1 Ja Moiséssen eséra iká iki, ramakaya iki kaai jakon jawékibaon otares,
ikonkon jabishamanma. Jaskara kopíra ja esekan jawetianbi ja baritiati-
ibi yoinabicho Dios retexonaibo jato jakon imati atipanyamake.
2 Ja esekan akonkin jaton ochabo soaxonti atipana iketianra;
ochaitonin shinanmeeyamakin, Dios yoina retexonkin moa
jenekeankana iki.
3 Ikaxbi ja Dios yoina retexonkanaibo riki, ja ocha akábo jato jan
baritiatiibi shinanmai,
4 ja waka benebaon jimin itan ja cabrabaon jimin, ochabo soati atipa-
nyamaa kopí.
5 Jaskara kopíra Criston nato neten jokin Dios neskaa iki:
“Miara yoina retexonkantinin,
itan jawékibo menikanti
keenyamai, jaskáyamakinra
jonin yoraya min ea imaa iki.
6 Miara keenyamai ja
yoinabo
menokanti, nin ochabo
soaxonon ixon jawékibo
menokanti.
7 Jakopíra en yoia iki:
‘Nenora ea itinke ja ea yoii
kirika meran wishakaata
keskati, ja min shinanna
keská ati kopí Diossé’ ”, akin.*
8 Rekenpari yoiai riki: Dios keenyamai yoinabo retexonkantinin, nin
jawékibo menikantinbi, nin jaton ocha soati kopí yoinabo kikinhakin
keyo menoxonkantininbi. Jaskara jawékibo esekan ati yoiai ikenbi.
9 Jainoax iribai: “Nenora ea joke min shinanna keská akí”, iki.
Jaskáaxonra ja moatian yoinabo retekatikanaibo keyotaanan, jawen toan
benáa jawéki aká iki.
10 Diossenra noa jawenabobiribi imaa iki, ja Jesucristo Diossen keena
keskáres akí, janbixbi westíoraibicho menikaatax, mawata iketian.
11 Jatíbi *sacerdotebaonra netetiibi ichaakin yoinabo retekanai,
jaskaraton jawetianbi ochabo soati atipanyamakenbi.
12 Ikaxbi Jesucristora, westíoraibicho ochabo kopí mawata iki. Jaskata
pekáora Diossen mekayao yakata iki.
13 Jainra itinke, jawen rawíbo Diossen jain já penítiaxonai kaman.

* **10:7** Sal. 40.6-8

14 Janra westíorai mawatatonbicho, ja Dioski kikinni menikaatabo,
jatíbitian jakonman senenabo itiakin jato imaa iki.
15 Jatian jara Diossen Shinanman noa onanmai neskáakin yoixon:
16 "Ja netebo winota pekáo, ja benáa senenhabekonti joi en jato betan
akaira, inoxiki neskara ikira ikai ja Ibo:
Nokon esébora jaton jointi meran en imanoxiki,
itan jaton shinan meranra en wishanoxiki.†
17 Jatianra jaton jakonma akábo, itan jaton ochabo moa jawetianbi en
jato shinanxonyamanoxiki", iki.‡
18 Jaskáakin ja ochabo moa noa shinanxonyamai ikenra, ja ochabo kopí
moa Dios jawékibo meniti maxkáyamake.

Dioski koshii jenétima

19 Jaskara ikenra en mato yoiai nokon wetsabo, ja Jesucriston jimi
kopíresa, rama rakétanma jain Dios iká chité meran noa jikiti atipanke,
20 ja chopa nachitebi bebanbainkin, jan jati benáa bai noa jan kepenx-
onatoninbi. Ja iki jawen yorabi yoii iká.
21 Noara ja Diossen xobo koiranna, westíora kikin ani *sacerdoteya iki.
22 Jaskara iken, shinan meran ikonkon ikax, itan akonkin ikon-
haa ikax, jain Dios ikainbishaman nokónon akanwe. Moa shinan
meran jakonma aká soakaatabo itan nekebi moa jakonshaman onpaxen
chokita keskábo ikax.
23 Jawenbi taxketimaakinkaya, ja noa jaon manata, ikonhakin jeneya-
manon akanwe. Diossenra noa yoia jawékibo senenhati iki.
24 Jaskatax wetsabo betan akinananni bebonbires noimis iti, itan
jakon teebores atikaya shinanon akanwe.
25 Dios rabí tsinkiti jeneyamanon akanwe, ja jatíribibo jaskati axeabo
ikax boyamai keskati iamai. Jaskáyamaikaya wetsabo betan shinan
menianannon akanwe; ja non Ibo joti nete moa ochómabires iketian
ointaanan.
26 Jatian ja ikon joi onanna pekáobi, nonbix keenax noa ochakare-
saitianra, ja ocha kopi mawáti, moa wetsa jawéki yamake.
27 Jatianra noa manáresti iki, ja non akábo yoixontaanan ja jakon-
mabires masá teneti chii tiritai meran, Diossen jawen rawibo jato pota-
tiainribi noa potatinin.
28 Jatian jaweratoki ja Moiséssen eséki yoitimatai, jara rabéxon, iamax
kimishaxon, oinxon ikon yoiaitian jawebi onísayamakin reteti iká iki.
29 Jaskara iká ikenra, bebonbires castigamekanti iki, ja Diossen Bake
moa ikonhayamakin jamatai keskáakin akaibo, itan jawen jimi noa
kopí chíkoni ikonhayamaibo, jainoax jan noa noia Diossen Shinanki
jakonmaibires yoyo ikaibo. Ja jimi riki ja senenhabekonti joi aká jan
onanti imai, ja meranxonribira, jabo jawenabobiribi jato imaa iki.
30 Nonra onanke ja Ibo neskati yoyo ika: "Enra jonibo jato ramiakai,
jabaon jato aká keskáakinribi jato kopíxonkin", iki iká. Jainoax iribaa iki:
"Ja Ibonra, jaton akábobiribi jawen jonibo jato yoixonoxiki", iki.
31 ¡Kikinbires onsá riki, ja jiria Diossen mekenman paketi!
32 Ikaxbi matonbiribi shinankanwe, ja reken maton Diossen joi ikon-
hanontianra kikin, atikomabires onitsapiti jawékibo, koshi shinanyax-
onres maton tenea iki.

† **10:16** Jer. 31.33 ‡ **10:17** Jer. 31.34

33 Jatíribi matobora, icha jonibo bebonxon, mato masábo tenemaanan,
mato ichaabokana iki. Jatian jatíribibora jato jaskáakin akanaibo betan-
ribi kikinni onitsapikana iki.
34 Jaskáakanabira, ja cárcel meran akana joi akaiboribi maton jato
noibaa iki. Jainxon mato jayata jawéki mato bichinkanabi, mato
raroreskana iki. Naikan kaxonra bebonbires, itan keyóyosma jawéki non
binoxiki iki ixon onannax.
35 Jaskara iken, Cristo ikonhaax jaki koshii jeneyamakanwe. Jatianra
jan mato meninoxon yoia jawékibo, maton binoxiki.
36 Matobora ja onitsapiti jawékiain koshi shinanyabo iti maxkákanke.
Jaskatax ja Diossen shinannai keskáshamanbo itaanan, jan meninoxon
yoia jawékibo maton biti kopí.
37 Wishá meranra ikai neskati:
"Basimara joti jake, ja joti joni.
38 Ja ea ikonhataanan, jakoni jaax eki koshiabora, janoxikanai, ikaxbi
ea ikonhakin jenekanabo ikenra jato betan nokon shinan jakon-
shaman itima iki", iki.§
39 Ikaxbi noara, já ikonhakin jenetaanan, manotiain boaiboma iki.
Jaskáyamaira noa já ikonhaax kishpinmeetabo iki.

11

Oinxonmabi ikonhati

1 Ja ikonhaa iti riki, oinnaxmabi, ja non biti jawékinin manata iti. Ikon
riki ixon, non oinnama jawékibo ikonhati.
2 Jaskáakin ikonhaa ikenra, ja non rekenbo jato Diossen oinna kikin
jakon jonibo ikana iki.
3 Ja ikonhaa ixonra non onanke, nato nete joniakin, jawen yoyo
ikatoninres jatíbi jawékibo Diossen aní. Jaskara kopíra, ja non oinyosma
jawékibo Diossen aká, non rama oinnai.
4 Ikonhai ixonra, Abelnin ja Caínman aká bebonres, jakon yoina re-
texon, Dios menia iki. Jaskara kopíra, Diossen atibi keskáakin akai joni
oinna iki, itan jan menia jawékiribi bixona iki. Jaskáakinra moa Abel
mawata ikenbi, ja ikonhaax jaki koshia iní jawékinin noa shinanmabore-
sai.*
5 Jaskáakin já ikonhaax jaki koshia ikenribira, mawáyamanon ixon,
jiriabi nato mainmea Diossen Enoc boá iki, jaskáakin moa Diossen boa
iketianra, moa tsonbi oinyamaa iki. Wishá meranra akai yoikin, ja
boamatianbira Dios keenai keskáshamanres Enoc iká iki ixon.†
6 Ikaxbi já ikonhama ixon, Dios keenai keskábo ati jawékira atikoma iki.
Ja Dios benaitoninra ikonhati jake, Diosra jake ixon, itan já benaibora, ja
bikanti jawékibo jato meniai ixon.
7 Ja ikonhai ixonra, Noekan jan oinyosma jawéki winoti kaaibo,
Diossen yoiaibo ninkátaanan, jawen rareboyabi kishpinmeenoxon, ani
wapóro aká iki. Jaskáakin ikonhaxonra, jaton akábo ja nato netenmea
jonibo jato yoixona iki. Jaskara kopíra, já ikonhaax, atibi keskáakin akai
joni baneta iki.‡

§ **10:38** Hab. 2.3-4 * **11:4** Gn. 4.3-7 † **11:5** Gn. 5.21-24 ‡ **11:7** Gn. 6.13-22

8 Já ikonhaa ikaxa, Abraham Diossen kenaa, yoitimayamai ja janbi
meninoxon yoia main jaai kati kopí, pikota iki. Jara jawen mainmeax
kaa iki, jaweranoki, ea kaai ixon onannaxmabi.§
9 Jaskáakin já ikonhaa ikaxa, ja Diossenbi menia main ikaxbi wetsanko-
niax joá joni keskatires jaa iki. Jara jakatiai, chopa xobo meranres.
Jatian Isaac betan Jacobribi jaskati jakana iki, jaboribi jaskara jawéki
jato meniti yoia ikax.*
10 Ja Abrahammanra manaa iká iki, ja Diossenbi aká jemanko jaai
katín. Jatian ja jemara, Diossenbi aká ikax, kikin koshi iki.
11 Já ikonhaax jaki koshia kopíra, Saran bakeayosma ixonbi, itan Abra-
ham yosishoko ixonbi. Diossen koshi meniatonres bakea iki. Ja jaskara
jato imati yoiabora, Diossen akonkin senenhai ixon ikonha kopíres.†
12 Jaskáakin Abrahamman, kikin yosishoko moa koshioma ixonbi
bakeara, jawen chiní rarebobo kikinbiresi kaikanike. Ja naikanmea
wishtinbo, itan aniparo kexá iká mashibo non oinna keskati, tson topon-
mati.‡
13 Jatíbi ja jonibora, Diossen jato jaskara meniti yoiabo biaxmabi
mawákana iki, ikaxbi ikonhabo ixonra, ochóxonbi jaskarabo oinxon
onantaanan, meken sananxonreskana iki. Noabora nato netén iamai
winotaibores iki ixon, jatonbi onantaanan.
14 Jaskatibo yoyo ikáni iketianra, non kikinhakin onanke, ja jain ikanti
maibiribi benai jabo ikana.
15 Ja jainoax jokonkani mai shinanni jaskakani ikaxa, jakiribi ja main
boribakeankana iki.
16 Ikaxbi jabora, kikin jakon mainko jatín keenkana iki. Onantiakin
yoia, ja nai neten jaai bokantinin keeni. Jaskara kopíra, jaton Dios riki ea
iki itin, rabinyamaa iki, moa jain jakanti jema jato benxoaxona ikax.
17 Jaskáakin já ikonhaa ixonra, Diossen Abraham tanaa, ja jawen bake
Isaac retenoxon boá iki, Abrahamra jawen jabicho bake retexon, menoti
jawemabi iká iki, Diossenbi neskaakin yoia ikenbi:
18 "Ja Isaac meranoaxa, icha min chiní rarebobo kaikanti jake", akin.§
19 Abrahammanra onanna iká iki, Diosra ja mawákanabo jiriati atipana
koshia iki ixon. Jaskáakinra Isaac mawataxbi, jakiribi jiria keskáakin
shinanna iki.*
20 Jaskati Dioski koshia ixon, ja Isaacnin jawen bake rabé, Esaú betan
Jacob yoia iki, Diossen jato jakon imaboresnon ixon.
21 Jaskáakin ikonhaa ixonra, Jacobnin moa mawátires ixonribi, ja
Josekan bakebo yoia iki, Diossenbira matoki jakon shinannoxiki ixon
yoia iki. Japekaora jawen kekótikibi koshitaanan, Dios rabia iki.†
22 Jaskarariribi ixonra, Josekan moa mawátires ixon, ja *israelita joni-
bora Egipto mainmeax jokonoxikanai ixon, jato yoia iki, jainxon ja
mawata pekáoki, jawen yora jawekeskakanti iki ixon, jato yoia iki.‡
23 Ja ikonhaa ixonribira, bake pikóketian, kikin metsáshoko oinxon,
jawen anibobaon kimisha oxe Moisés jonekana iki. Ja benbo bakebo
reteti jato apon yoia ikenbira, rakéyamakana iki.§

---

§ **11:8** Gn. 12.1-5 * **11:9** Gn. 23.4; 26.3 † **11:11** Gn. 15.6; 17.19 ‡ **11:12** Gn. 15.5 § **11:18** Gn. 21.12 * **11:19** Gn. 22.5 † **11:21** Gn. 47.31 ‡ **11:22** Gn. 60.24; Ex. 13.19 § **11:23** Ex. 1.22

24 Ja ikonhaa ixonribira, moa yosi joni ikax, ja faraónman bake ainbaon
bake riki, akantinin Moisés keenyamaa iki.
25 Jaskáyamaira, ja Diossen jonibo betanbi ramiakantin, jawemabi iká
iki, ja ocha akai jonibo betan rarotitianbi.
26 Janra shinanna iki, ja Diossen Bake nato neten joáx, ramiakana
onitsapiti keskatiribi iti. Ja Egiptoain ja jawékibaon rarotitianbi; janra
onanribia iki, ja Diossen meniti yoiabo seneni kaiboribi.
27 Ja ikonhaxibira, Moisés Egipto mainmeax, ja apo sinataibi,
rakéyamai pikota iki, jaskataxa jishtima iken Dios oinnama ikaxbi,
janbi oinna keskati jaki koshia iki.*
28 Jaskáakin ikonhaa ixonra, ja *Pascua fiesta jato akinna iki. Jainxonra
ja yoina retexon, jawen jimin jaton xobo xepotibo sikakanti jato yoia
iki, jaskáxon ja *israelitabaon reken bakebo, ja retemis ángelnin jato
retenaketian.
29 Ja ikonhakana kopíribira, israelita jonibaon, ja ani Joshin paro mai
manxanshaman imaatonin shitákana iki. Jainxonra ja Egipto sontárobo
jato ikanatonribi shitákanaitian, jenen jato keyoa iki.†
30 Jaskáakin ikonhakanketianribira, kanchis nete ja Jericó jema katea
chité, ja israelitabaon mayákanketian, ja chitébo ras ika iki.
31 Jatian jaskáakin ikonhaa kopíribira, tsini ainbo, Rahab janeya, ja
yoitimabo betanribi mawáyamaa iki. Ja joné jato oinni bekana is-
raelitabo jakonhaxon jawen xobon jato bia kopí.‡
32 ¿Jaweboki en mato yoiboresti atipana? Ja Gedeón iníbo, ja Barac iníbo,
ja Sansón iníbo, ja Jefté iníbo, ja David iníbo, ja Samuel iníbo, itan ja
profetabo ikánibo mato yoitibo japariaxbira, ea netebo senenyamaa iki.
33 Ja ikonhaabo ixonribira wetsa maiboribi jato bichinkana iki, joni
koshi ixon, itibi keskáakinboribi jato ikínkana iki, Diossen jato meninoxon
yoia jawékiboribi bikana iki, ja leónboribi jaton kexabo xeponankana iki.
34 Ani chii tiritaiboribi nokamakana iki, espadaninbo retekaskanabi,
jabákana iki, jatíribibaonra moa yosmakanabo ixonbi, jakiribi koshiinaki-
ranxon, ja reteanantiainxon jaton rawíbo jatoareskana iki.
35 Jatíribi ainbobaonra, jaton rarebo jirikanaboribi oinkana iki.
Jatíribibora rishkixonbo retekanainbi jato jenemakantininbo keenyamai
mawákana iki, jaskata pekáo jakonhirai janox jakiribi jiribiti onannax.
36 Jatíribibora jatoki shiroananbo jato rishkikin, onitsapiakana, iki,
cadenaninbo, itan cárcel meranboribi jato akana iki.
37 Wetsabora makanman tsakaxonbo retekana iki, pochínikon xatex-
onbora, jato retekana iki, chichika kenshon chachixonboribira jato
retekana iki. Jatíribibo ikana iki, jainshaman iti onantimabo ikax,
boantani, jaton chopabo iká iki oveja bichi, itan cabra bichibo axon
sawekanashokobo, jawebiomashokobo, onísshokobo, itan ramiakanabo.
38 Nato netemea jonibora, jakon jonibo nato main jatín keenya-
makanai, jaskákin jato ramiakanara, nato netemeax jain joni jaya-
mainkobo boantani, manish meranbo, shanka kini meranbo, jainoax
mai kini meranboribi, jonékana iki.
39 Jaskarabo winoxonbira jabaon westíoraxonbi, ja Diossen jato meni-
noxon yoiai jawékibo biamakana iki. Já ikonhaabo ikax jakoni ikanabo
ixonbi.

* **11:27** Ex. 12.21 † **11:29** Ex. 14.21 ‡ **11:31** Jos. 2.1

40 Neskarara winókana iki, jato Diossen jaskara imanoxon yoia bebonbires noaboribi ikanon ixon. Jaskáaxon nobetanbi, jaboribi jakonbiresshaman imati kopí.

12

Dioskires koshiax jati

1 Jaskara ikenra, icha Dios ikonha jonibaon noa katekana iketian, jatíbi jan noa tsokas akaibo, itan jan noa ratanea keská ochabo moa non jeneti jake. Jaskáatananra já non chibanti jake, jaki koshixonres.

2 Ja Jesucristo shinanyareskaya janon akanwe, ja riki non já ikonhaketian, noa jákoman senenabo imai. Ja Jesússa rabinti jawékibo shinanyamabaini, korosen akana mawata iki, jaskati onitsapita pekáo, kikin raroshaman iti onannax. Jaskataxa naikan kaax, Diossen mekayao jawen ani yakatinin yakata iki.

3 Jaskara iken ja Jesús iníbo onannax, ja shinannires mato jakanti jake, jara omiskin, ja ochaya jonibaon ichabiresakin jakonmaakana iki. Jaskarabo kopíkaya jatsanyamai shinan namanyamakanwe.

4 Matonra, ocha betan reteanankin, ja Cristo iní keskatiribi mawati, maton onanyamake.

5 Jaskatira, ja jawen bakebo iken, Diossen esea joibaon mato moa shinanbenokanke. Ja Wishá meran ikai neskati:

“Nokon baké, ja jakonma min akaitian,
non Ibon ponténon ixon mia yoia,
ninkáxonkashamai iamawe, jainxon ja koshi
joinbo mia akábi, shinan namányamawe.
6 Non Ibonra, jan jato noiabo ponténon ixon jato yoiai;
jainxon jawen bakeakin jato shinannaiboribi, jato castiganai”, iki.*

7 Matonra, ja masá tenetibo winókinbi teneti jake, jaskáxonra jawen bakeboakin mato Diossen shinanti iki. ¿Jakonmai ikaitian ponténon ixon, jawen papan notsinyosma bakeboki jaa?

8 Jatian maton jakonmabo akaitian, Diossen jatíbi jawen bakebo akai keskáakinribi notsinhamai ikaxa, ikonkonshaman jawen bakemabo mato ikanai.

9 Noa bakebo inontianra, ponténon ixon, non papabaon noa masábo tenemakana, jakonhakinbo non jato ixona iki. Jaskáribira, ja non Papa naikan ikátonin noa castigana, itibi noa jaki jenekaati jake, noa jati neteyabo ikanti kopí.

10 Non papabaonra jaton shinannai keskáakinbiribi, nato mainxon noa castigankatikanai. Ikaxbi Diossenra noa castiganai, ikonkon noa akinnoxon, jaskatax já keska jakonboribi noa ikanon ixon.

11 Ikon riki, ja noa castigankanai hora, jan keentishaman jawékima. Noara chexai, ikaxbi jaweratonki jaskákana jawékibo onannai, jara jakoni, itan pontetiribi jati iki.

12 Jaskara iken, ja non meken paxkina keskábo ikax, itan ranboxo yosmaa keskábo iken, jakiribi koshiai keskábo ikanwe.

13 Ja ponté bai benakanwe, jaskatax ja chanké iki niai keskábo iitibi, moa benxoax, jakoni niai keskábo, mato ikanon.

Dioski yoitimai jati riki onsá

---

* **12:6** Sal. 3.11-12

14 Jatíbibo betan jakonbires xabá shinanyabo ikanwe, itan jakonibo
jakanwe. Jatian jaskati jakoni jayamaxonra, tsonbi ja Ibo ointima iki.
15 Moa Dios noiabo ixon, jenetimaakinkaya shinankanwe, matora jiwi
tapon moka keskábo ixon, jonibo jato jakonmaakaibores inake.
16 Wetsabo betanbires yorantibo ayamakanwe, itan Diosbiribi axona
jawékibo omisyamakanwe. Jaskarara winota iki Esaú, janra aká iki,
jan reken bake ixon biti jawékibo, westíora plato piti kopi, jawen wetsa
maromakin.†
17 Matonra onanke, jaskáakin moa jawen wetsa menia pekáo, jawen
papan jaskara meniti yoiabo bikaskinbi, moa biamani. Jaskáakinra kik-
inbiresi winixonbi, ja winota jawéki kopí, moa jawebi ati atipanyamaa
iki.
18 Matora ja *israelitabo mananman bokani keskati, ikanamabo iki.
Jabaonra oinna iki, tii ati jawékibo, itan chii meranoax tirí pikotaibo,
jainra kikinbires yamé ikax, niweababo bea iki.
19 Jainoax trompeta xoon ikaibo, itan Diosbi yoyo ikaiboribi, maton
ninkatama iki. Jatian ja joi ninkatabaonra, moa jaskáakin jato yoibores-
tima yoikana iki,
20 ja senenhakanti esé neskati iká teneti atipanyamaxon: “Jawerato
jonin, iamaxon yoinanin inonbiki, ja manan jawen taen jamatai, jara
makanman tsakaanan, iamaxon yami kenshon chachianan reteti iki”,
ikai iketian.
21 Jatian ja oinkanai jawékibora iká iki, kikinbires onsá, jatianra
Moisésbobi inike neskati: “Eara raketi saki ikai”, iki.
22 Ikaxbi matora, ja *Sión janeya mananman moa nokokanabo iki, ja
jiria Diossen jemanko, ja nai netemea Jerusalénhain, ja Dios rabii icha
ángelbo tsinkíkanainkoribi.
23 Jainoax mato nokókana iki, ja reken Diossen bakebo ikanainkoribi,
ja naikan wishakaatabo ikain, ja jatíbi jaton akábo jato yoixonai koshi
Diossiba, ja jakon jonibaon kayabo Diossen jakonman senenabo, jato
imaxona ikainkoribi.
24 Ja senenhabekonti benáa joira Jesús meranxon aká iki, jawen jiminra
ochabo noa soaxona iki, jaskara ikaxiki, jawen jimi ja Abelnin jimi iní
bebonbires jakon.
25 Jaskarabo iken, koirameekanwe, ja Diossen noa yoyo akabi
ninkáxonkashamaira, noa inake. Jatian jaskáakin jato yoiabi,
ninkáxonkashamakanaitianra, ja *israelitabo jato Diossen castigana iki.
Jaskáribiakinra naikanxonbi, jan noa yoiabo non ninkáxonyamaitian, noa
castiganshokoti iki.
26 Moatianra ja Diossen jato yoyo akaitian, mai shakota iki, ikaxbi
ramara ikai neskati: “Jakiribira moa maibicho imayamakin, en rama
nairibi shakomanoxiki”, iki.‡
27 Ja “jakiribira en imanoxiki”, ikaitonra noa onanmai, jatíbi jan
jonia jawékibo, ja taxkéti atipana jawékibo keyoi kaai, jaskatax ja
taxkéyamaibobicho jati kopí.
28 Ja Diossen ikinnaton noa jain jati netera, wetsanko taxketaima iki.
Neskarabo kopíkaya, iráke ayananbi Dios rabinon akanwe jawen keena
keskáakin, noitaanan aniakin shinanxon.
29 Ja Diosra jatíbi keyoai tiritai chii keska iki.

† **12:16** Gn. 25.29-34 ‡ **12:26** Is. 13.13; Hag. 2.6

13

Diossen joi akai ikax, jaskati itibo

1 Jaskara kopí joi akaibobires ikax, wetsabo betanribi noianani jenéyamakanwe.

2 Ja matoiba beaibo noianan, jakonhaxon jato bikanwe, jaskáakinbo axonra, jatíribibaon onanxonmabi, ángelbo jaton xobon nokómakana iki.

3 Ja presoboribi shinankanwe, matoribi jato betanbi presoakanabo shinantaanan; ja ramiakanai joniboribi shinankanwe, matoribi jaskarabo winotai keská, shinantaanan.

4 Jatíxonbira ja wanoi biananana jawéki, jakonhakin oinkanti jake, moa biananabo ikaxa, mato yosmaananti yamake. Diossenra, ja atima betanbires yoranti akaibo, jainoax wanoya itan benoya ixonbi wetsa betan yoranti akaibo, jaton akábo jato yoixonoxiki.

5 Koríkibichores noiamakanwe, ja mato jayata jawékiboya ikaxeskaya, jakon shinanni jakanwe. Jaskara yoiira ikai Dios neskati: "Jawetianbira en mia potatima iki itan jenetima iki", iki.*

6 Jaskara ikenra, kikinni Dioski koshiax noa neskatibo yoyo iti atipanke:

"Ja Ibo riki ea jan akinnai, jakopíra, jonibaon
akanti jawékibaon ea rakéyamai", iki.†

7 Ja Diossen joi yoiananbi, mato ikinnai jonibo shinankanwe, Shinankanwe, jawekeskataxboki jabo mawákana iki ixon. Jabo ja Dioski koshiabo ikax, ikáni keskatiribi ikanwe.

8 Ja Jesucristora jabi iki moatianbi, ramakamanbi itan jatíbitian inóxiki.

9 Ja meskó maton onanyamaa esébo mato yoikanabi jato ninkáxonyamakanwe. Ja Diossen noimisti shinanyabo ikaxkaya, beboni non shinanbo koshinon akanwe. Ja jatíribi jawékiati pitimabo yoikanai jawékibaonra, jawebi jato akinyamaa iki.

10 Ja janxon Dios yoina menoxonainkoniara, ja moatian Diossen xobonko teetai ikátikanai *sacerdotebaon, piti atipanyamake.

11 Ja *sacerdotebaon koshinra, ja yoina jimibo ja Diossen xobonko bokatiai, jaskáxon jaton ochabo soaxonon ixon Dios menikin, ikaxbi jaton yorabora apaokanike, jemamaan boxon menokin.

12 Jaskáribiakinra jawen jiminbi jawen joi akaibo jakon jonibo imati kopí, jemamaanbires boxon onitsapiaxon Jesús retekana iki.

13 Jaskáribiikaya pikotax, Jesús betanbi bonon bokanwe, jaskatax já retekani keskatiribi, onitsapianan mawáti shinanyaboribi inox.

14 Nato netenra, jatíbitianshaman noa jain iti yamake, jaskáyamaikayara, jain noa jaai kati benáa jema manaax noa ikanai.

15 Jaskara kopíra, Cristo kopíres jatíbitian non Dios rabiti jake, neskáakin rabiira, jatíbi non ikáboyabi noa Dioski menikaatai, jaskáakinra non kexakanbi non Dios rabiti jake.

16 Jaskara iken, jakon jawékibores akí jakanabo ixon, ja mato jayata jawékininbo, wetsaboribi jato akinkanwe. Neskati mato akinanannaitianra, Dios raroai.

17 Ja mato ikinnai koshiboki yoitimayamakanwe, jabaon mato yoiai keskatiboreskaya ikanwe, jabaonra mato koirankin jeneyamai. Jabaonra onanke jaton aká jawékibo Dios yoii bonoxikanai; joibo jato

* **13:5** Dt. 31.6 † **13:6** Sal. 56.3-4

senenhaxonkanwe, jaskáxon jabaon raroshamaanan jakonmaibo yoyo iamakin jaton tee senenhakanon. Ja jakonmaibo yoyo itinra, noa jakon jawékibaon akinyamai.

18 Noki orankanwe, jatíbiain jakonires itiakin shinannaibo ikaxa, jakonma aká non shinan meran yamabo noa ikanai.

19 Jainxon ishtontaniribi matoiba kanon ixon, ea Diossen akinti kopíribi orankanwe.

Senentiainbi jato saludana

20 Ja jakon xabá shinanya jato imai Diossenra, ja non Ibo Jesús, mawákenbi jirimaa iki, ja ovejabo ikinnai joni keska, jawen jiminra ja senenhabekonti joi jatíbitian itiakin onanti imaa iki.

21 Janbi mato jakonman senenabo, itan jatíbiain jakoni itiakinbo mato imabanon; jaskáaxon jawen shinanna keskáshamanbo, maton senenhanon, itan Jesucristo meranxon jawen keena keskáakin, noobetan ati kopí. Ja Cristo jatíbitian rabinon akanwe, jaskara ibanon.

22 Nokon wetsabó jatsanyamakinpari, mato koshinon ixon, nato ichama joibo en mato wishaxonabo, ea ninkáxonkanwe.

23 Jainxon maton onannon ixonribira, en mato yoiai, ja non wetsa Timoteora moa cárcel meranoax pikóke, ishtontani neno jokenra, ea jabé mato oinni kati iki.

24 Jatíbi ja mato ikinnai koshibo, itan wetsa mato betan joi akaiboribira non saludo bomai, jainxon ja Italiainoa non wetsabaonribira, mato saludo bomakanai.

25 Diossenbi jawen noimisti shinanman mato jatíbibo akinbanon.

SANTIAGO
Diossen jonibo janbisaki, Santiagon kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Santiago, Dios betan Ibo Jesucriston yonoti. Ja chonka rabé
tsamá jatíbiain janbisa joi akai *Israel jonibora, en saludanai.

Tanakaatibo ikainbi, Iboki koshii jenétima

2 Nokon wetsabo, jatíbi meskó tanakaati jawékibo nokoaxbira,
raroshamares mato ikanti jake.
3 Matonra moa onanke, ja Cristo ikonhaa ikax, mato tanakaatai
jawékibaon, koshi shinanyaxon maton tenenon ixon mato onanmai.
4 Ikaxbi jaskara koshi shinanyanixkaya, moa jákoman senenabo, itan
kikini Dioski koshiabo mato ikanti jake, jaskatax mato ja yoixonkanti,
jawe rami yamati kopí.
5 Jawerato matoboki shinanti onan itin maxkata, Dios yokákanwe;
janra keenshamanxon, yoashiamakin mato meniti iki.
6 Ikaxbi yokákinra, wetsa keskaakinbo shinanyamakin kikinhakin
ikonhataanan yokáti iki. Jaweratonki wetsakeskaakinbo shinantaanan
yokatai, jara aniparo bechon niwen aká oken boanbekonai keská iki.
7 Tsoaki jaskáakin shinannai joni iki, janra shinantima iki, ja Ibonra ea
meniai iki ixon.
8 Rama nete wetsaresibiakin shinanxon, nete xabáketian wetsaresi-
biakin shinannai ixon. Jatian jawen ikainboribi iki pontéakin shinan-
naima.
9 Jawerato joi akai joniki jawékinin maxkatashoko iki jara raroresti iki,
Diossenbi jatíbi jawékinin senena joni keskáakin imaa iken.
10 Jatian ja joi akai jonira jatíbinin senena iitibi, moa jawemabi banetax
raroresti iki. Ja icha jawékia jonira, xobi joa keska basima keyotaibores
iki.
11 Ja xobira ikai bari pikóxon jawen xanan aká choshiax jawen joabo
maanni; jatianra metsáshaman iibataxbi, ja joabo moa jakonma ikai.
Jaskáairibira ja icha jawékia joni, jatíbi jawen jayata jawékiboyabi keyóti
iki.

Tanakaati jawékibo

12 Diossenra raro imati iki, ja jawen shinan meran jakonma ati shi-
nanbo beaibi, koshi shinanyaxon jaskarabo tenea joi akai joni; jatianra
jakon iká ixon, já noiax jakanabo jato Diossen meniti yoia, jatíbitian jati
nete biti iki.
13 Jawerato joi akai joniki, jawen shinan meran jakonma ati shi-
nanbo joái; janra Diossenra ea jaskara shinanmai ixon shinantima iki.
Diossenra jawetianbi jawen shinan meran jakonma atibo shinanyamai,
itan tsoabiribi jakonmabo akanon ixon jato shinanmayamai.
14 Jaskáyamaira westíora joni, jawen jakonma ati shinanbaonbi keen-
maxon janharesa, jakonmabo atiakin shinannai.
15 Jatian jaskáakin jakonmabo ati non shinannaibaonra noa ochanko
pakémai, jatian jaskati ochai noa jaatoninra mawátiain noa boai.
16 Nokon keen wetsabo, matonbinix paranmeeyamakanwe.

17 Jatíbi ja jakon itan jakonman senena jawékibo non biai riki, ja
bochikia Diossenbi noa menia. Janra ja naikanmea wishtinbo jonia iki,
ja Dios riki jatíbitian jabi, jara wetsaresibiamai, itan ota keskaribi iamai.
18 Janra janbi keentaanan, ja ikon joi ikonhamataanan noa jati
neteyabo imaa iki. Jaskatax noapari jawen reken bakebo, itan jakon
bakebo inon ixon.

Diossen join yoiai keskati jati

19 Nokon keen wetsabo, enra mato neskáakin yoiai: Jatikaxbira mato
ikanti jake, yoyo ikanaitian ninkátiresbo, timenbiresa sinatax, mato yoyo
iresti yamake.
20 Jaskati sinatai joninra, jawetianbi Dios keenai keská ayamai.
21 Jaskara kopí ja nato netemea jakonmabires, itan rami jawékibo
kaikaresaibo moa ayamakanwe. Jaskáyamaikaya ja Diossen jawen joi ma-
ton shinan meran imaa iken, rabí shinanhomanix ja join yoiai keskatires
ikanwe, ja joira jato kishpinmati atipana koshia iki.
22 Ikaxbira ja joi ninkatairesbo mato itima iki; ja join yoiai keskatika-
yara mato jati jake, jaskati iamaira, matonbinix paranmeetires mato
iitai.
23 Jaweratoboki ja joi ninkáxonbi, jan yoiai keská ayamaibo iki, jabora
jonin jawen bemanan espejonin oinnai keskáres iki.
24 Jaskati janbixbi oinmeekaini kaaxa, jaweskaki já iká ikaxbo moa
shinanbenotai.
25 Ikaxbi ja kikinhakin ninkáxon onantaanan, jan noa xabáakai es-
ekan yoiai keská akin jeneyamaibora, jatíbi jaton akai jawékiainbo,
raroshaman ikanti iki.
26 Tsoaboki joi akaitonin shinanmeetibi jakonmaibo yoyo iresai;
jabora jatonbinix paranmeekanai, jaskatira joi akai iki ikai ikaxbi,
jawemabi iki.
27 Ja akonkin joi ikonhaax, Papa Dios bebon jakon iti riki neskara: Ja
kachiana bakeboyabi ja benomaatax onitsapitaibo jato akinti, jainoax
nato netemea jakonma jawékiboribi atima.

2

Wetsabo omistimaakin jato yoia

1 Nokon wetsabo, ja koshi shinanya non Ibo Jesucristo ikonhaibo
ixon wetsabobichores kikin joniakin shinantaanan, jatíribibo kikin-
mashokoakinbo shinanyamakanwe.
2 Iti iki ja mato tsinkitainko rabé joni jikii, wetsa iti iki kikin chopa
sawéya, itan oro meosoti sawéya, jatian wetsa iti iki chopa payoshoko
sawéya noshíbires jikii.
3 Jatian ja kikin chopa sawéya ati iki maton jakonhakin bixon
neskáakin, nato jakon yakatiainshaman yakáwe akin. Jatian ja chopa
payo noshíbiresshoko joni ati iki maton neskáakin; mia neno chankawe,
iamax neno enamanbi main yakáwe akin.
4 Jaskáakinbo jato akíra, maton jaskáati jisábores jato jakonhai mato
iikanai. Jakonma shinanyaxonres jato jaskai ixon.
5 Rama en yoiaipari ninkákanwe nokon noi wetsabo, Diossenra, nato
netemeax jawékinin maxkata jonishokobo jato katota iki; ja Cristo ikon-
habo ikax moa jatíbi jawékinin senena keskábo ikanon ixon: itan já

noiabo, jawen ikinaton jati netenko jato ikinnoxon yoiainko jaboribi ikanon ixon.

6 Ikaxbi matonra, ja jawékinin maxkatashokobo jawemabiakin jato shinannai. ¿Ja jatíbi jawékinin senena jonibomarin, jawékibo bichinoxon, mato joni koshiboiba boaibo?

7 ¿Jabomarin ja maton rabiai jakonhira non Ibon janeki jakonmaibires yoyo ikaibo?

8 Matonra jakon atiki ja Wishá meran yoiai esébo akonkin senenhaxon. Jainra ikai neskati: “Minbix mia noikaata keskáakinribi, wetsabo jato noiwe” iki.

9 Ikaxbi wetsabobichores kikin joniakin shinantaanan jatíribibo kikinmashokoakinbo shinanira, ja Diossen esé senenhayamai mato ochai.

10 Jawerato joninki jatíbi Diossen esébo senenhaxonbi, westíora eséshokores senenhayamai, janra jatíbi eséboribi moa senenhayamake.

11 Ja wanoya itan benoya ixon wetsa betan yorantima yoini Diossenribira yoia iki: “Jato reteyamawe” akin. Jaskara iken jaweratoboki wanoya itan benoya ixon, wetsa betan yorantibo ayamakinbi jato reteai; jabaonra ja esébo moa senenhayamake.

12 Ja ochankonia noa jan xabáa esé meranxon, non aká jawékibo noa Diossen yoixonti ikenra; mato yoyo ikainkobo, itan maton ikainkobo, mato koiranmeeti jake.

13 Ja wetsabo jato noibayamaa jonibora, jawebi noibayamakinribi jaton akábo jato Diossen yoixonoxiki. Ikaxbi jato noibai iká jonibora, jaton akábo jato Diossen yoixonai neten jakonbires pikónoxikanai.

Non akaitonin, non ikonha jato oinmati

14 Nokon wetsabo; jawemabi riki westíora joni Dios ikonha ikax raroibi jan ikonha keskati imai ikax. Jaskara iken ¿Imeyanti atipanke westíora joni, jan ikonha jawékininbichores kishpinmeeti?

15 Iti atipanke westíora nobé joi akai benbo iamax westíora ainbo, ja saweti chopaoma; jainoax ja jawékiatiomaribi.

16 Jatian mato westíoranin ati iki neskáakin: “Mia jakonbires ibanon rakokanwe, mato potónon kaman jawékiakanwe”, akin. Jan maxkatabo menikinmabi. ¿Jawe jakonki aká jaskáakinres yoixon?

17 Jaskáribira ja non ikonha jawéki winotai, onantiakin yoia, nekebi ja non ikonha jawékinin jishtiamaira; westíora mawá jawéki keskáres iki.

18 Iti iki westíora joni yoyo iki: “Miara Dios ikonha joni iki, jatian eara, ja en ikonha keskati ikai iki”. Rama jaskati jaxonmabi ja min ikonha ea oinmawe, jatian enra mia oinmati iki ja en ikonha keskati ikin iki.

19 Minra akai westíora Diosbichora jake ixon ikonhakin; jaskáakin min ikonhara kikin jakon iki. Yoshinboribira jaskáakin ikonhai raketi saki ikanai.

20 Onanma joni iamawe; onanwe, ja min ikonha jawékinin nekebi jishtiamai ikaxa, ja min ikonha jawéki yankabires iki.

21 Diossenra non reken papashoko Abraham atibi keskáakin akai joni oinna iki. Jawen bake Isaac makan tsamanxon reteti yoia iken axonaitian.

22 Jaskarainxonra non ointi atipanke, Abrahamman jan ikonha jawen akátonin nekebi jato oinmaa. Jaskáakin jawen aká jawéki nekebi jistiatonra jan ikonha kikin jakon iká iki.

23 Jaskataxa ja wishá meran yoiaibo senena iki: “Abrahammanra Dios ikonha iki, jaskara kopíra atibi keskáakin akai joni oinna iki”, iki iká. Jaskatira Abraham Dios betan raenanai joni baneta iki.*
24 Jaskarainxonra maton ointi atipanke; Jawen akaibo kopíribi atibi keskáakin akai joniakin Diossen jato oinnai; ikonhakana kopíbichoma.
25 Jaskáribira winota iki ja tsini ainbo Rahab; Diossenra jawen aká kopí atibi keskáakin akai ainboakin oinna iki, ja joi bei bokana jonibo jain ikanti menianan wetsa baiori pikóti jato akinna kopí.†
26 Westíora yora riki kayaoma ikax mawá; jaskara mawá keskaribi riki, Dios ikonha ikaxbi ja non ikonha keskati noa imai.

3

Yoyo ikaiton noa ochai

1 Nokon wetsabo, ja mato xaran iká joi akaibo jatikaxbiora, jato joi onanmaibo itin keenaibobires iamakanwe. Matonra onanke ja jato joi axeai ikenra, bebonbires non aká jawékibo noa Diossen yoixonoxiki ixon.
2 Jatikaxbira noa ochakanai; jaweratoki jawen yoyo ikainkobo ochayamai, jara moa jakonman senena joni ikax, janbixbi koiranmeeti atipanke.
3 Westíora kabayora ati iki, jatiobi jawen yora non keenaoribo kamanoxon, westíora jan tsasiati risbikan renexkin.
4 Oinkanwe ja ani waporobo; jabora akai aniora ikenbi niwe koshibaonribi xotonainbi, ja timon akaitonin jawen timon maxkoshoko ikenbi, jawen keenaioribiribi bokin.
5 Jaskararibira winotai non jana, ja iki westíora maxkoshoko jawéki non yora meran iká, ikaxbira ani jawékibo ati atipanke. Westíora maxkoshoko chii tirikanra niibo menoti atipanke.
6 Jaskara chii keska riki ja jana. Ja westíora maxkoshoko jawéki non yora meran iká riki koshi, jan jatíbi jonibo jakonma imai ikax. Ja chii tiri keská non jana meranoax pikotai riki, jain masá teneti chii tirikan imaa ikai, janra non ikainkobo noa jatíbitian jakonma imati atipanke.
7 Joninra raeati atipanke, itan moa akábo iki, jatíbi meskó yoinabo, noyai yoinabo, norex iki niaibo, jenemea yoinabo.
8 Ikaxbi tsonbira ja jana janharesti atipanyamake, jara jakonma jawéki bochoa keská iketian, tsonbi bechitenti atipanyamake.
9 Non jananra ja non Papa Dios non rabiai, jatian janribira já keskabiakin Diossen joniaka jonibo non jato jakonmaakai.
10 Ja kexakanmeaxbichora jakonhamisti joi itan jakonmamisti joi pikotai. Nokon wetsabo, nato jawékira jaskara iti atipanyamake.
11 Jawekeskataxbira jainoax jene jokonai westíora mai kininkoniaxbicho, bata jene betan moka jene jokonti atipanyamake.
12 Westíora higo jiwinkora, aceituna bimiti atipanyamake; jainoax westíora uva nishinkoniaxa higo bimi pikóti atipanyamake. Jaskaribira jainoax tashi jene jokonai westíora mai kininkoniax bata jeneribi jokonti atipanyamake nokon wetsabo.

Rabé keska onan shinan

* **2:23** Gn. 15.6 † **2:25** Jos. 2.1-21

13 Tsoaboki mato xaran onan shinanya iki, itan kikinhakin ninkataibo
iki, maton ikainkobo jakonires mato ikaibokaya jato oinmakanwe, ja
shinanti onanman rabíti shinanhomabo imaa ixon.
14 Ikaxbi maton shinan meran jatoki notsireskin jato rawíanoxonres
jawéki akíra, jawebi mato rabíti yamake, jaskatira jansoires mato iitai.
15 Neskara onan shinanra Diossibakeax joáima iki; jara nato netemeabi
iki, jonibaon shinanres itan *Satanássen shinanbi.
16 Jaweranoki notsiresi itan rawikananibo jakana, jainra shinan
tsokásboribi jaax, meskó ocha akíboribi jakanke.
17 Ikaxbi tsoaboki ja Diossenbi jato menia onan shinanyabo iki, jabora
jatíbibo bebon moa jakonma ati shinanhomabo iki, wetsabo jakonhai
jonibo ikax, yoiti joniboribi iki; jainoax jato onísakai joniboribi iki, itan
jatíbibo senenbires jato jakonhakin akaibo, itan ikoni yoyo ikaibo ikax
jakon jawéki akai jonibo iki.
18 Jaweratoboki xabá shinanyabo ikanon ixon jato akinnaibo iki,
jabaonra moa itibi keskati ikanaitian jato ointi jake.

4

Diossen yoiai keskatires iti

1 ¿Jawekopikayaki mato ramiananai, itan jawéki kopíshokobo mato join
ianankanai? Shinan meran keenai jakonma jawékinin imaara ikai mato
jaskati.
2 Jawékininbora mato keenai, ixonbira maton biamai. Matonra jato
reteai, jawékiabo ikasira mato notsiai; jatian biti atipanyamaaxa, rami-
ananibo mato join ianankanai. Matonra ja mato keenai jawékibo biti
atipanyamake, maton Dios yokáyamai kopí.
3 Jatian yokáxonbira maton biamai, jakonma shinanyaxon ja mato
keenai jawékibores anoxon maton yokatai kopí.
4 Wetsabo betan iresai jonibo riki mato ¿Matonki onanyamaa jatíbi nato
netemea jawékibores shinannai ikax Diossen rawí banéti? Jaweratoki
nato netemea jawékibores shinannai iki, jara moa Diossen rawí banetai.
5 Jaskara yoiira ikai Wishá meran neskati: "Ja Diossen jawen Shinan
noomeran imaatoninra, noitaanan jakonma anaketian noa koirannai",
iki.
6 Ikaxbi Diossenra bebonbires jawen jakon shinanman noa akinnai.
Wishá meranra ikai neskati: "Ja rabikaatai jonibaonra Dios keenyamai;
ikaxbi jaweratoboki rabíti shinanhomabo iki, jabora jawen jakon shi-
nanman jato akinnai", iki.
7 Dioskires menikaakanwe, *Satanássen joi ninkáxonyamakanwe; ja-
tianra matoibakeax moa já ochóti iki.
8 Dios benakanwe jatianra jan mato akinti iki. Ja matobo Dios noiti
shinanribikinbi, nato netemea jawékibores noiti shinannaibaon moa
ocha akin jenekanwe, maton shinanbo jawe jakonmaomabi imakanwe.
9 Masá shinankanwe, yoyo iananbi winikanwe; ja maton osanai
jawékibo ibanon winitibores baneti; jatian ja mato raroaibo ibanon masá
shinanti jawékibores baneti.
10 Dios bebon rabí shinanhomabo ikanwe; jatianra kikin joniboakin
mato jan imati iki.

Wetsabo jakonmanin yointima

11 Nokon wetsabo, wetsabo betan jakonmanin yoinyananya-
makanwe; jaweratoki jawen wetsaki jakonmaati yoyo ikai, iamaxon
jawen aká jawékibo yoixoni iitai, jara Diossen eséki jakonmai yoyo
iananbi, ja meran yoiai joiboribi jakonmaakin yoii iitai. Ja esekan
yoiaibo jakonmaakin yoiira, jan yoiaibo senenhatitianbi ja esé
meranxon jato jakonmaires mia iitai.
12 Westíorabicho riki jan noa esé menia, itan ja akanai jawékibo jan
jato yoixonai, jatian jaribi iki jan jato kishpinmati, iamaxon jan jato
castiganti atipana; jatian, ¿Miaki tsoa iki ja mibé jonin akai jawékibo min
yoixonti?

Bakish iti jawékibo non onanyamaa

13 Ja mato, "rama iamax bakishra noa wetsa jeman kaai, jain kaaxa noa
westíora baritia ikí kaai jawékibo maroi, itan icha koríki bii", iki ikaibaon
ninkákanwe.
14 Jaskatibo yoyo ikinbira bakish mato jaskara winótibo maton
onanyamake, matobo riki ja wishnin koinbo jokonax basima keyotai
keskábores.
15 Jaskátitianbikaya, "ja non Ibo keenketian jarésparixonra, natobo itan
wetsa jawékibo non ati iki", ikireskaya ikanwe.
16 Jaskáyamaira rabíananbi yoyo itin keenshamanbores mato ikanai,
jatíbi jaskati rabíti jawékibo riki jakonma.
17 Jaweratonki jakon jawéki ati onanxonbi ayamai jara ochai.

5

Jawékinin senena jonibo jato yoia

1 Ramara ja mato jawékinin senenabo en yoiai, ninkákanwe: Ja jakon-
mabires jawékibo winókin maton masábires tenei kaai onantaanan, wini-
ananbi saí ikanwe.
2 Mato jayata icha jawékibora keyo payónoxiki, maton chopabora
mansánbaon pinoxiki.
3 Maton orobo itan maton *platabora, moa poike, jatian jatíbi jabo
jaskati payotaitonra mato onanmai, ja chiikan aká iti keskati jatíbi ja
jawékiboyabi maton yora keyoti kaai. Ja rama maton icha tsamana
jawékibo riki, moa netebo senenainbi maton akábo.
4 Ja jonibo wainkobo teemaxonbi maton jato kopíayamaabaonra, mato
yokákin jeneyamai. Jatian ja teetabaon mato yokataibora, ja jatíbi
atipana koshia Ibon jato ninkáxonke.
5 Nato netenra bebonbires jatíbinin senenax jakonhirai jakanabo mato
ikanai, itan jan mato keenai jawékibores akí raroi mato jenéyamai.
Jaskati riki mato jawen nete senenketian retenoxon kikinhakin waka
xoámakana keskábo.
6 Matonra ja jakonma akáma joni jakonma akátoninbo yointaanan jato
reteke, amakashamakin mato jabaon bechitekin koshi meetaimabi.

Onitsapitibi manátia iti

7 Jaskara iken nokon wetsabo, ja non Ibo joái kaman manátiabo
ikanwe, oinkanwe jawekeskaakinki ja wain teetaibaon jakonshamani
jawen banábo biminon ixon, oi bexon mai mechaati manai ixon.
8 Jaskáribiikaya matobo koshii itan manati jenéyamakanwe, ja Ibo jotira
moa ochóma iki.

9 Nokon wetsabo, wetsaboki jakonmaibo yoyo iamakanwe; maton aká
jawékibo mato Diossen yoinxonyamanon. Ja jaton aká jawékibo jato
yoixonaira moa joibi iki.
10 Nokon wetsabo, ja Diossen joi yoiai *profetabo iní keskatiribi
ikanwe, jabora masábires winotibi jawe iamakana iki.
11 Nonra shinannai ja koshi shinanyabo ixon masá tenekani jonibora
raroshaman ikanai ixon. Matonra ninkata iki jawekeskakinki ja Jobkan
tanakaati tenea iki ixon, itan maton ononke jawekeskákinki jaskarabo
iká pekáo non Ibon akinna iki ixon. Ja non Ibonra jato noibataanan,
jawen akinmisti shinanyaxon jato akonbireskin akinnai.
12 Jatíbi neskarabo ikenbira en mato yoiai nokon wetsabo, jawéki
anox nai janetaanan, itan mai janetaanan jainoax wetsa jawékiboribi
janetaanan, ikonshamanra ea yoyo ikai ikibo iamakanwe. Jatian jawéki
anoxa enra akai ikires mato iti jake; jatian ayamanoxa enra ayamai
ikiresibi mato iti jake, mato Diossen castigantima kopí.

Jaki koshixon non yokáti

13 Jawerato matoboki onitsapiti itai orankanwe, jaweratoboki
raroshamanbo ikanai Dios rabii bewakanwe,
14 Jawerato mato xaran ikáboki isinai iki, ja joi akai jato ikinai *an-
cianobo kenamakanwe, jaki orankanon ixon, itan non Ibon janenkon-
ribi xenin sikakanon ixon.
15 Jatian ikonhaax jaki koshiabo ixon orankanketianra, Diossenbi
benxoaxon weninti iki. Jatian ocha akábo ikenra ja ochabo moa soaxon
shinanxontima iki.
16 Jaskara ikenra matopari ja maton ochabo keshaanankanti jake,
jaskáa pekáo orananankanwe mato benxonon. Ja itibi keskati jaa jonin
oración riki atipana koshia.
17 *Profeta Elíassa iká iki noa keska joniribi, janra oi beyamanon ixon
koshi shinanyaxon orana iki, jatianra kimisha baritia sokota oxe senen
oi beyamaa iki.
18 Jatian moa jakiribi oranketian oi beribaa iki. Jatianra ja mainmea
iká jiwibo moa bimia iki.
19 Nokon wetsabo, jawerato matoboki ja ikon joi ikonha ikaxbi wet-
saoriketian, wetsa joi akaitonin jakiribi joi ikonhamaribiai.
20 Shinankanwe, tsonki ja ocha akí iitai joni Dios ikonhamataanan,
jawen ochabo jenemai; janra moa manotiain kati ikenbi kishpinmati iki,
itan ja akonbireskin ocha akáboribi moa Diossen shinanxontima iki.

1 PEDRO
Joi akaibo janbisaboki peokin jato Pedron kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Pedro, Jesucriston raana, enra saludo bomai ja Diossen
katotabo jatíbiain jaton mainmabi janbisax, ja Ponto main, Galaciain,
Capadociain, Asiain, jainoax ja Bitiniain jakanabo.
2 Ja non Papa Diossen moabi mato jaskáati shinanna ixon katotabo.
Jawen Shinan meranxonra jawenabo itiakin mato imaa iki; mato Je-
sucristoki yoitibo inon ixon, itan jawen jimin chokitabo maton ikanon
ixon. Bikanwe jawen jakon shinan itan jawen xabá shinan.

Jaon manáxon Dios rabiti

3 Ja non Ibo Jesucriston Papa Dios rabinon akanwe, janra ani akinmisti
shinanya ixon, Jesucristo mawámaxon jirimataanan noa benáyamai.
4 Jainxonra jaskara meninoxon mato Diossen yoia jawékibo maton
binoxiki, ja jawetianbi keyóyosma jawékibo, tishiosma, itan jawetianbi
ramíosmabo.
5 Jaskáakin ja Dios ikonhaax jaki koshiabo mato ikenra, jaskatax kish-
pinmeekanon ixon, jawen atipana koshin mato jan koirannai; moa nete
senenketian jaskáati jan shinanna keskáakin.
6 Neskara kopíra mato raroshaman ikanti jake; icha tanakaati jawékibo
winotibi, basima winotaibores iketian.
7 Ja Dios ikonhaax mato jaki koshia riki oro keska; ja orora akanai
jabiresshaman onannoxon chiikan tanakin. Jaskáribiira ja Dios ikon-
haax jaki koshitaanan ja tanakaati jawékibo teneax, ja maton ikon-
haa jawéki ja oro winoa jakon itiki. Jaskáakinra Dios ikonhaa ixon,
ja tanakaati jawékibo winoa iken, Jesucristo joxon jakoinra mato iká
iketian mato rabinoxiki, jainxon kikin joniboakinribi mato oinnoxiki.
8 Jaskarabo kopíra já oinnama ixonbi akonbireskin maton Jesucristo
noike, jainxon oinnama ixonbi ikonhaabo ikaxa rama mato kikini raroi,
jaskáshamani ja raroi yoyo iti joibobi yamake.
9 Jaskáakin ja ikonhaax jaki koshiabo mato ikenra, moa mato Diossen
kishpinmai iitai.
10 Profetabaonra meskóakinbo tanaxon shinanman kikinhakin onan-
bokana iki ja kishpinmeeti joi, ja joira akana iki ja Diossen jawen jakon
shinanman noa yoikin.
11 Moatianbira jawen Shinanmanbi ja *profetabo jato onanmabea
iki, ja Cristo onitsapiti mawatax jiria pekáo, ani ratéti jawékibo winóti;
jatianra jabo kikinbiresi onankaskana iki, tsoa jonishaman yoii itan
jawetianshaman jaskati yoikinmein jato meran iká Diossen Shinanman
jato akai ixon.
12 Ikaxbi Diossenra jato onanmaa iki, ja jabaon jato yoikatitai joibo,
jabo jaskámati yoii ikáma, mato imanoxon yoii iká. Ja joiribi riki naikan-
meax joxon, ja Diossen Shinanman atipana koshin jato amaaton, ja bena
joi yoiaibaon mato onanmaa. Neskara jawékibora akanai ja ángelbaonribi
kikinhakin onankaskin.

Yoiti bakebo iti

13 Jaskara iken maton ati jawékibo jaketian, akonkin shinankanwe.
Jaskáaxon jakon jawékibores maton anon. Ja Jesucristo jakiribi joketian,
Diossen jawen jakon shinanman mato meniti jawékinin manákanwe.
14 Jainoax jawen bakebo ixon jan yoiai joibo senenhaxonaibo
ikaxkaya, ja Dios onanamatian jakonma jawékibores akíbiribi mato
jaa ikátiai keskatibo jaai moa jenékanwe.
15 Jaskáyamaikaya jan mato katota Dios ochaoma iken, moa ochaoma
keskati jakanabo ikanwe.
16 Wishá meranra ikai: "Eara ochaoma iki, jaskara iken matoribi
ochaomabo ikanwe", iki.*
17 Ja non Papa akin maton akai Diossenra, senenbires jaton aká
jawékibo jato yoixonai, jaskara kopí ja nato neten mato winotai
keskábores jaai kaman, jan yoiai keskatibores mato ikanti jake.
18 Diossenra ja maton rekenbaon jakonma axébo chibani jakanabo
mato ikanainbi, mato tsekaa iki; jaskákinra kikinhakin maton onanke
ja mato kishpinmakin oro jawékinin, iamaxon koríkinin kopíaxon mato
imaama, jabo iki keyotai jawékibores.
19 Jaskáyamakinra ja Jesucriston jakonhira jimin mato kopía iki; ja
westíora waka bake jawen yoranko jawe jakonmabi yama retekanai
keská imataanan.†
20 Ja Cristo jaskámatira nete joniamatianbi Diossen shinanna iká iki;
jaskatira moa nato nete senenaitian, mato akinti kopí joá iki.
21 Jaskáakinra ja Cristo kopíres maton Dios ikonhai, janbi jirimataanan
jatíbibo xewina imaa iketian; jaskatira ja Dios ikonhaabo ikax, jaon
manatabo mato ikanai.
22 Jainoax ramaribi ja ikon join yoiai keskatibo jaax, maton shinan
meran moa jakonabo mato ikanai, jaskáaxon mato betan joi akaiboribi
ikonkon maton noiti kopí, jaskara kopíra jakon shinanyanix, maton
koshianixbi wetsabo betan mato noianankanti jake.
23 Jaskatira ja Diossen join imaa ikax, moa benati pikotabo mato
ikanai, ja nekeabi maton anibo meranoax ikama, jabo iki joni ikax
mawataiboribi, ja Diossen joi riki jato jamai ikax jawetianbi keyoyosma.
24 Wishá meranra ikai:
"jatíbi jonibo riki basi jayamaibo ikax xobi
keskábores,
jainxon jatíbi jaton metsábo iki, xobi joa keskábores,
ja xobi choshiketian ikai, jawen joaboribi moa maanni,
25 Ikaxbi ja non Ibon joira jawetianbi keyóyamai", iki.‡ Jatian ja nato bená
joi riki, ja mato onanmakana.

2

1 Jaskara kopíra jatíbi meskó jakonma shinanbo moa maton jeneti jake:
jatíbi paranmisti shinanbo; beparanmisti shinanbo, notsiresti shinanbo
jainoax ja meskó joibo ninkatax keshati shinanboribi.
2 Ja pikó benashoko bake kikini jawen titan xoma akasai keskatikaya,
kikinhakin ja Diossen jakon joi onanti shinanyabo ikanwe, jaskáakin ja
joi onanax, shinan meran beboni koshitaanan mato kishpinmeekanon.
3 Ja non Ibora jakon shinanya iki ixon moa onanax.

* **1:16** Lv. 11.45; 19.2 † **1:19** Ja Moiséssen esé meranra Diossen yoia iki; jaton ocha soakaati kopí, yoina retea jimi meniti. ‡ **1:25** Is. 40.6-8

Cristonra benáa jonibo jato imai

4 Jaskara iken jaki koshikanwe, Cristo riki ja jonibaon rotokana jiria
makan keska, ikaxbi Diossenbi ja kikin chorish makan iken, janbi katota
keská.
5 Neskáxonra Diossen maton shinan meran, jakon chorish makan
xoboa keskábo mato imati iki, jawen *sacerdotebobiribi, jainoax ja
Jesucristo kopíres, Dios keenai keskatishaman menikaataiboribi mato
imati iki.
6 Wishá meranra ikai já yoii neskati:
"Enra ja *Sión jeman westíora koshi makan akai, jara en katota iki, jara
kikin kopí iki,
jaki koshiabora, paranmeetabo ikantima iki", iki.*
7 Jaskara ikenra ja ikonhabo ixon maton ononke, ja wetsabo xewina
kikin jakonhira shanka keska, ikaxbi ja ikonhayamaibaon shinan-
nai yoiira ikai Wishá meran neskati:
"Ja xoboaibaon rotokana makanra,
jan xobo koshiaka makan banéke", iki.†
8 Jainoax iribai:
"Westíora jaki tatí iti makan, jainoax westíora jan jato pakémai makan
keska", iki.‡
Jabora jaki tatí ikanai, jawen joiki yoitimati; jaskátibiribi imaabo ikax.
9 Ikaxbi mato riki, Diossenbi katota rarebobo, ja Apon tee axonai
*sacerdotebo, Dioski menikaata jonibo, jawen jonibo itiakin Diossenbi
biabo. Neskarabora mato imaa iki, ja jakonhira tee Diossen akábo maton
jato yoinon ixon. Janra ja ocha akí yamé keska meran mato iikanainbi,
ja jakonhira joé keska meran ikanon ixon mato kenaa iki.
10 Moatianra Diossen katota jonimabobi mato ikana iki, ikaxbi ramara
mato Diossen jonibo iki, moatianra Diossen mato onísayamabobia iki,
ikaxbi ramara mato Diossen kikinhakin noibai.§

Diossen tee axoni jati

11 Nokon noi wetsabo nato neten basi iamai ikax, winotai jonibo
keskábores ikenra, en mato yoikin jeneyamai; ja maton jakonma shi-
nanbo jenekanwe, jaskara shinanbaonra maton jati jakonmaakai.
12 Ja Dios ikonhayamaibo xarameax mato ikainkobo jakonires ikanwe.
Jatianra jabaon, jakonma jawéki akai joniboakin mato rama yoia ixonbi,
jakon jawékibo maton aká oinxon, jabaonribi Dios rabikanti iki já joke-
tian.

Joni koshibaon ati yoiaibo senenhati

13 Ja non Ibo ikonhabo ixon jatíbi joni koshibaon yoiai joibo senen-
haxonkanwe, jainxon ja icha mai iboaa apon yoiai joiboribi maton
senenhaxonti iki, jara jatíbibaon koshi iki.
14 Jainxon ja jakonma akaibo jato castiganon ixon itan jakon akai-
boribi jato jakonhakanon ixon, ja apon jato koshi imaabo iken.
15 Ikaxbi Diosra keenai maton jakon jawékibores atin, jaskatax ja onan-
mabo, itan shinan maxkata jonibo matoki jakonmaibo yoyo ikantima
kopí.
16 Moa xabakaata jonibo keskatikaya ikanwe. Jatian moa jaskati
xabakaatabo ixonra, jakonma jawékibo non ati jawemabi iki ixon

* **2:6** Is. 28.16 † **2:7** Sal. 118.22 ‡ **2:8** Is. 8.14 § **2:10** Os. 1.6, 9; 2.23

shinanyamakanwe. Jaskáyamaikaya Diossen yonoti jonibo keskatires ikanwe.
17 Jatíbibo jato jakonhakin akanwe, non wetsabo jato noikanwe, kikin aniakin Dios shinankanwe, ja icha mai iboaa apo jakonhakanwe.

Yonokaataibaon ati jawékibo

18 Iboakanabo ikax, jan mato iboabaon yoikanai keskatires ikanwe, jakonshaman shinanyanix; ja mato jakonhakin akaibo, itan maton yoiai joibo mato ninkáxonaibaon yoiai keskatibichoresma, ja jakonmaboribi jaton yoiai joibo jato senenhaxonkanwe.
19 Jakon jawéki riki, ja Dios keenai keskáakin jawéki senenhakin, westíora jonin jakonma jawéki akáma ixonbi, masá tenemakanaitian, jawe iamakin teneti.
20 Ikaxbi ¿Jawekeskaxonmein jakonma aketian mato ramiakana tenexon, maton jakon jawéki biti iki? Ikaxbi jakon jawékibo akín maton masá teneaira, Dios bebon kikin jakon iki.
21 Neskarabo winóti kopíra mato Diossen katota iki, Cristora mato kopi onitsapita iki, já iní keskatiribi mato ikanon ikax.
22 Jára jawetianbi ochayamaa iki, itan jawen yoyo ikainkoboribi tsoabi jato paranyamaa iki.*
23 Ichabokanabira jawetianbi jan jato kopikin icháyamaa iki, masábo tenemakanabira, ramara en mato ashokoai akinbo jato ayamakin, Dioskires jato jenea iki, jan jaton akábo atibi keskáakin ponté jato yoixonai iketian.
24 Jara jawen yoranbi non ochabo bibaini korosen akana mawata iki, jaskatax kikinhakin ja ochabo akin moa jeneax, jakon jawékibores akí noa jakanon ixon. Ja rishkikin xateyonkana kopíra mato benxoa iki.
25 Moatianra mato ikana iki ja oveja manota keskábo, ikaxbi ramara moa Cristo ikonhabo iken, jan oveja koirannai jakon *pastor keska ixon, koiraanan mato jan akinnai.

3

Wanoya itan benoyabaon senenhatibo

1 Jatian mato benoyabora en mato yoiai, ja maton benen yoiai keskatibo ikanwe. Jaskáxon ja joi ikonhayamaibaonbi, maton joi yoiamabi maton ikábo oinxonres, ikonhakanon ixon.
2 Ja maton ikainkobo jawe jakonma iamai, itan ikoni mato Dioski raketaibo ointaanan.
3 Ja mato raokaataibo ibanon nekebima jabo iki; meskóakinhorabo boo atima, ja oro akana joyabo, itan ja kopí chopairaboribi sawetima.
4 Jaskáyamaikaya maton shinan meran, jawetianbi keyóyosma xabá shinanman, itan noimisti shinanmanres, kikini raokaata ikanwe. Jaskaraton metsatakayara Diossen oinna kikinbires jakonshaman iki.
5 Neskatiribi raokaatabora ikana iki, ja moatian Dioski menikaata ainbobo; jabora ikoni Dioski koshikanabo ikax, jaton benen yoiai keskati ikai ainbobo ikana iki.
6 Jaskarara iká iki Sara, janra jawen bene Abrahamman yoia yoiti ikai ainbo ixon, nokon ibó akin janepaonike. Jatian matobora jawen bake ainbobo iki; ja ikonkon jawékibores akí tsokibi rakéyamai ikax.

* **2:22** Is. 53.9

7 Jatian mato wanoyabora en yoiai, jakonax maton awin betan
ninkakanankanwe. Jakonshamanxonreskaya ikinkanwe, ja ainbobora
non kikinhakin méketi iki ixon shinannai kopíbichoma; jabora mato aká
keskaribiakin, jakon shinanya ixon Diossen jabé jamanoxon yoiaboribi
iki. Jaskáakanwe ja maton oracion jan tsokásatibo yamati kopí.

Joi akaibaon ati jawékibo

8 Jatikaxbi jakonanani jakanwe; westíora shinanyabicho itaanan shi-
nannanani, jainoax joi akaibo ikax noiananax. Jakonhakin shinannaibo
ikanwe, jato xewinaton shinanmeetaimabo.

9 Mato ramiakanabi kopikin jato ramiayamakanwe, mato ichaakanabi
kopikin jato ichayamakanwe jaskáyamakinkaya jato jakonhareskanwe,
Diossenra jakonhanoxon mato kenaa iki.

10 Wishá meranra ikai neskati:
“Tsoaki ikoni jakoni jaax, raroires jatin keenai,
jara jakonmaibo yoyo iki jenetax, moa
jansoibo yoyo iki jeneta iti jake.
11 Jainoax jakonma jawékibo akin jenetaanan
jakon jawékiboresibi ati jake.
Jatíbibo betan jakonax jatiakin shinannires jawé.
12 Non Ibonra ja jakon jawéki akai jonibo jato
koirannai.
Jainxon jaton oranaiboribi jato ninkáxonai
Ikaxbi ja non Ibora ja jakonma jawéki akaiboki,
jakonmaatai”, iki.*

13 Jatian ¿Maton jakon jawékibores akaitianmein tson mato jakonmaati
iki?

14 Ikaxbi ja jakoni jakanabo ixonbi masábo teneira mato raroreskanti
jake, jaskatira tsokibi mato rakéti itan ratéti yamake.

15 Jaskáyamakinkaya maton Ibo keskáakin maton shinan meran Cristo
rabikanwe, jainxon jawe kopí Criston manataboki ikanai ixon mato
yokákanaitian, moa jato yoitiresbo ikanwe.

16 Ikaxbi jaskáakinbo jato yoikin, rabí shinanhomaxon jakonhaxonres
jato yoikanwe, maton shinan meran jakonma aká shinan yamashaman
itaanan. Jaskatax ja Cristo ikonhaax mato jakoni jakanabo oinnax, mato
jakonmaakin yoiaibo, jato yoyo ika joinbi ikonbiresi rabinkanti kopí.

17 Jaskara Diossen shinanna iketian jakon akai kopí onitsapitikayara
jakon iki, ja jakonma jawékibo axon masá tenetitianbi.

18 Cristobira onitsapitax non ochabo kopí westíoraibicho mawata iki,
jara jakon joni ikaxbi jakonma jonibo kopí mawata iki, jaskáaxon noa
Dios betan jakonbires imanox. Jara nekebi jawen yora mawákenbi,
Diossen Shinanmanbi jakiribi jirimaa iki.

19 Jatian moa jaskara ixonra, kaxon ja xepó meran ikana kayabo jawen
joi jato yoia iki.

20 Ja kayabora ikana iki, ja moatian Noé inontian yoitima ikana jonibo,
ja jonibora aká iki Diossen ja ani wapóro Noekan akai kaman, jaweaya-
makin jato manakin. Jatian ja wapóroninmeax kishpinmeetabora ikana
iki posaka jonibichores.

21 Ja jenen ewara iká iki, rama ja bautismo yoii iká. Jameranoax noa
rama kishpinkanabo. Ja bautismora non yora chókiti noa ikaima iki; jara

* **3:12** Sal. 34.12-16

Dios bebon jakonma aká shinan meran yamaa onanti inox noa ikai iki. Janra noa kishpinmaa iki, ja Jesucristo mawataxbi jiria kopíres.
22 Jara naikan kaax, Diossen mekayao yakata iki. Jaskara kopíra ja ángelbo itan jatíbi koshi shinanya koshibo, jaki koshikana baneta iki.

4

Cristo iní keskati jati

1 Jaskara iken, Criston jawen yora onitsapimani keskatiribi onitsapiti shinanya ikanwe. Jaweratoboki onitsapiti jawemabi iki, jabaonra moa ocha jeneke.
2 Jaskatax ja Diossen shinannai keskatires jaax, ja nekeabi non yora keenai jakonma jawékibo akí, moa mato jayamati kopí.
3 Basibiresa ja Dios ikonhayamaibaon akai jawékiboribi maton aká iki, jakonmanin kikini cheatabo mato ikana iki, jakonmabo atin keenaibores; jawékiananbi paeni, itan ayorakin pae xeaibo; jainoax ja kikin jakonmabires jatonbi aká jawékibo rabii.
4 Ikaxbi ramara, ja bebonbires jakonma akanainkobo mato jato betan yamaa oinnax, jabobiribi matoki jakonmaibo yoyo ikanai.
5 Ikaxbi jabaonra ja mawataboyabi ja jiriabo, jaton akábobiribi jato yoixonai iti imaa bebonxonbiribi, jaton aká jawékibo yoinoxikanai.
6 Neskara kopíra ja mawataboribi ja jakon joi jato yoia iki, jaskatax Dios betan jaton shinan meran jakanon ixon; nato netemeax castiganmetaanan, joni ikai keskati mawákanabo ikenbi.
7 Moara jatíbi jawékibo senenti ochóma iki; jaskara iken akonkin shinankanwe, itan akonkin Dios orankanwe.
8 Maton wetsabo betan ikoni noianankanwe, ja noimisti shinanmanra icha ocha akanabobi moa jato shinanxontimaakin noa imai.
9 Ja matoiba merataibokiribi jakonmaibo yoyo iamakin, jakonhaxonres jato bikanwe.
10 Ja meskó onan shinanyabo mato Diossen imaa iken, jakonhakin ja onan shinanman jato akinnai ixon, jaskara onan shinanya mia Diossen imaatonin, wetsaboribi jato akinwe.
11 Jaweratoki joi yoiai iki, janra Diossen joishamanbiribi yoiti jake; jaweratonki jato jawéki akinnai, janra ja Diossen menia koshiaxon jato akinti jake. Jatíbi maton akai jawékibo akanwe, ja Jesucristo kopíres Dios rabikanon ixon; ja riki jatíbitian rabiti itan jawena riki jatíbi atipana koshi. Jaskarashaman ibanon.

Cristo ikonha ikax onitsapiti

12 En noia nokon wetsabo, atikoma jawékibo nokoax ratéyamakanwe; jawekeskatiki noa neskara jawékibo winotai ixon shinannax, jara bená jawékima iki.
13 Jaskáyamaikaya ja Cristo iní keskatiribi onitsapitibi raroreskanwe, jaskatax Cristo jakiribi jawen koshi shinanyabi joketian, mato kikin raroshamanbo ikanon.
14 Ja Cristo kopí wetsabo mato jakomaibo yoyo ikanainbira mato Diossen raroshaman imati iki, ja Diossen kikin ani Shinan mato meran ikí jenéyamai kopí.
15 Matora ja retemis iken, yometso iken, jakonmaamis joni iken, iamaxon ja wetsabo winota jawékiainbo niakaaketian onitsapimakanaibo ikanti yamake.

16 Ikaxbi ja joi ikonhai iken mato masá tenemakanara, mato rabinti
yamake, jaskáyamakinra maton Dios rabiresti iki, ja ikonhaibo iken mato
jaskákanaitian.
17 Moara ja joi ikonhaibopari jaton akábo jato Diossen yoixontibo
peokooke, jatian noibakeaxpari jaskara jawékibo peokootaitianki, ¿Ja
Diossen jakon joiki yoitimaibo jawekeskara winónoxiki?
18 Ja joi akai jonira atikonmabires meranbi kishpinmeetai, jatian ¿Ja
jakonma itan ja ochaya jonimein, jawekeskara winónoxiki?
19 Jaskara ikenra ja Dios keenaton onitsapitaibaon, jakon jawékibores
akin jenetima iki, jainxon jan noa jonia Dioskiribi menikaakanti jake,
janra noa jawetianbi jeneyamai.

5

Joi akaibo ikinai koshibo jato esea

1 Ramara earibi jato keska *anciano ixon, ja mato ikinai ancianobo en
eseai; enribi ja Cristo onitsapitaibo oinni ixon. Jainoax earibi iki, jabaon
akai keskáakinribi Cristo joketian jawen kikin jakon jawékibo biti.
2 Ja maton ikinnon ixon matoki jenekana Diossen joi ikonhaibo jakon-
haxon jato ikinkanwe. Keenshamanxon Dios keenai keskáakin; ja oveja
koirannaibaon jato ikinai keskáakin. Jato ikinti yoikana senenhakin-
resma, kopíakanti keenkinresmaribi, keenshamantaanankaya jawen tee
axonkanwe.
3 Ja maton ikinai joi akaibo, iboaxon jato yonoai keskáakin jato aya-
makanwe, jaskáyamaikaya jakoni mato ikaibores jato oinmakanwe.
4 Jatianra ja *pastorbaon koshi joketian, jawetianbi keyóyosma kikin
jakonhira jan ratéti jawéki maton biti iki, ja maitira jawetianbi
payóyamai.

Jatíbi joi akaibo jato esea

5 Jaskáribiakinra mato ranonboyabi xontakobo en mato yoiai, ja mato
ikinai ancianobaon yoiai keskatibokaya ikanwe. Jatikaxbira rabíti
shinanhomabo ikax mato joi ninkakananti jake. Wishá meranra ikai
neskati:
"Ja rabitai jonibokira Dios jakonmaatai,
ikaxbi ja rabiamaibora jawen jakon shinanman jato akinnai", iki.*
6 Ja Dios atipana koshia iketiankaya, rabíti shinanhomabo itaanan jaki
jenekaakanwe. Jaskáxon mato jan jaskara imatitianbiribi, kikin joniakin
mato imanon.
7 Jaskara iken jatíbi ja maton meskó shinannaibo Dioski jenekanwe,
janra matoakin shinankin jeneyamai.
8 Jatíbitian shinanyares ikax koiranmeekanwe, non rawí yoshinra ja
pinoxon benai león keo keokawanai keská iki.
9 Já ninkáxonyamakanwe; Dioskireskaya kikini koshikanwe; mato ikai
keskatiribi, jatíbiainoa mato betan joi akaibo onitsapitai onantaanan.
10 Ikaxbi jaskatibo basima mato onitsapita pekaora, Diossenbi jakiribi
jakonhati iki, jainxonra ponté shinanya itan koshi shinanya mato imati
iki; jainxonra moa jakibi kikini koshia mato imati iki. Ja Diosbi riki
jawen ani noimisti shinanman noa kenaa, ja Jesucristo betanbi jawen
keyóyosma jakon netenko jaai noa bokanon ixon.
11 Jawena riki jatíbitian ja atipana koshi, ibanon jaskarashaman.

* **5:5** Pr. 3.34

Senentiainbi jato saludana

12 Ja non Iboki koshii jenéyamai non wetsa Silvanon akinnatonra,
nato ichama joi en mato wishaxonke, mato ésenoxon; jainxon ja jakon
jawékibo maton biabo riki, akonkin noixon mato Diossen meniabo iki
ixon mato onanmati kopí. Ja jaskáakin mato Diossen noia, jawetianbi
shinanbenoyamakanwe.
13 Ja mato aká keskákinribi Diossen katota Babiloniainoa Cristo ikon-
haibaonra, mato saludo bomai, jainxon ja nokon bake keskáakin en
shinannai Marcosninribira mato saludo bomai.
14 Joi akaibobires ikax, noiananax wetsabo betan saludanani, betsó
iananankanwe. Jatikaxbi jakonshaman jakanwe moa Cristonabo ikax.

2 PEDRO
Joi akaibo janbisaboki jawen rabé itin, jato Pedron kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea Simón Pedro riki, jawen yonoti iketian, Jesucristonbi raana. Ja non
Dios betan noa kishpinmaa Jesucriston, atibi keskáakin jato akai iken. Ja
non aká keskákinribi jakonhakin maton non Ibo ikonhabora, en saludo
bomai.
2 Ja Dios betan non Ibo Jesucristo onanna ikaxkaya, jan mato menia
bebonbires noimisti shinanya, itan xabá shinanyabo ikanwe.

Diossen kenaabo ikax, jaki koshii jenétima

3 Diossenra jawen atipana koshi meranxon noa menia iki, nato neten
jaax, itan já shinanni noa jan maxkáti jawékibo. Ja jawen ani shinan-
manbi noa katota Jesucristo, itan jawen jakonhira aká jawékibo noa
onanmaxon.
4 Neskara jawékibo meranxonra, nobé senenhati jawékibo noa yoia iki.
Jabora ani itan kopí jawékibo iki. Jaskatax ja nato netemea jakonma
jawékibo ayamai, matoribi Dios keska ikanon ixon.
5 Neskara kopíkaya Dios ikonhabo ikax, maton ikáboribi jakon itiakin-
res shinankanwe, jatian maton ikáboribi jakon ikax, onanti shinanya-
bores ikanwe.
6 Jatian onanti shinanyabo ikax, maton yoran akasai jawékibo ma-
tonharesti shinanyabo ikanwe, jatian ja maton yora matoanharesti
shinanyabo ikax, manátiabo ikanwe, jatian manátiabo ikax,
7 Dioski menikaatabo ikanwe, jatian Dioski menikaatabo ikax, maton
wetsabo betan jakonax jakanabo ikanwe, jatian maton wetsabo betan
jakoni jaa ikax, wetsaboribi jato noiabo ikanwe.
8 Jatian neskara shinanyabo ikax, jaskatishaman jaabo ikaxa, mato
iresbiresi jakanabo itima iki, jainxon yankabires non Ibo Jesucristo
onanaboribi, mato ikantima iki.
9 Ikaxbi jaweratoboki jaskara shinanbo jaton shinan meran yamaa,
jabora westíora benche keskares iki, jainoax moa ochóshaman ointi ati-
panyamaa joni keskaribi iki. Jaskáakinra jawen moatian aká ochabo moa
Diossen soaxonabo shinanyamai.
10 Nokon wetsabo, jaskara ikenra Diossenbi mato katóanan kenaabo
ikax, jan kenaa kikin onantishamanbo itiakin shinankanwe. Jaskataxa
jawetianbi mato ochan pakétima iki.
11 Jatianra jan noa kishpinmaa non Ibo Jesucriston, keenshamanxon
jawen keyóyosma netenko mato jan biti iki.
12 Jaskara kopíra en mato shinanmayakeresti jake, ja ikon joi onan-
makanaton onanax moa ikoni mato jaki koshiabo ikenbi.
13 Enra shinannai, japarixon ja esébo shinanmayakereskin en mato
jenetima.
14 Ja non Ibo Jesucristonra basima nato neten jati ea moa onanmake.
15 Jaskáakinra en atipana senen en mato yoiti jake, jaskáxon ea mawata
pekáo neskara esébo shinankin maton jeneyamanon ixon.

Criston ani Shinan oinkana jonibo

16 Ja non Ibo Jesucriston atipana koshi, itan jakiribi joái non mato
onanmaa joibora nonbi shinanxon non mato yoia joibo iamaa iki. Non-
bishamanra non Ibon ani koshi shinan oinna iki.
17 Jawen ani atipana koshira non oinna iki, ja jawen Papa Diossen
ani joniakin shinantaanan jakonhirashaman imaketian. Jatian jaskáakin
jakonhirashaman imaaxa iká iki, Dios naikanmeax neskati: “Nato riki
en noia nokon Bake, jaonra ea kikini raroai”, iki.
18 Nonbishamanra non Ibo betanbi, Dios iká mananmanxon naikan-
meax yoyo ikai ninkata iki.
19 Neskara jawékininra noa onanmai ja *Profetabaon yoini joibora
kikin ikon iki ixon, ja joira maton kikinhakin ninkáti jake. Jatian ja joi
riki, ja yamé meran lamparin joén tenai keská, jan maton jointi tenai
ikax moa nete wishtin pikókin jawen joekan tenaa keskáribi.*
20 Ikaxbi neskararibira maton onanti jake. Ja *profetabaon wishakani
westíora joibira, jawen shinanmanbiribi westíora jonin janbicho onanti-
akin yoiti atipanyamake.
21 Ja *profetabaon yoipaoni joibora, jaton shinanmanbi keentaanan
yoikanai joibo iamaa iki, jaskáyamakinra, Diossenbi jawen Shinan mer-
anxon jato yoimaa joiboribi yoikana iki.

2

Ikonma joi jato onanmaibo
(Jud. 4-13)

1 Moatianra *Israel jonibo xaran ikonma *profetabo jakana iki,
jaskáribiira mato xaran janoxikanai ikonma joi jato onanmaiboribi.
Jabaonra onantimaaxonbo jaton jakonma shinanbo jato onan-
manoxikanai; ja kopíaxon noa jan kishpinmaa Ibobira ikonmanin
yoinoxikanai. Jato jaskáai ikaxa basima jabo manotiain bonoxikanai.
2 Icha jonibaonra jan cheata jakonma jawékiboribi anoxikanai; jatian
jatokopiribira ja ikon joi jakonmaakinbo yoinoxikanai.
3 Koríkinin keenyorabo ixonra, parankin joibo yoixon mato koríkibo
bichinnoxikanai. Ikaxbi moatianbi jaskarabiribi iti Diossen shinanxon-
abo ikenra, jabo ponté manótiain boaibobires ikanai.
4 Ja ángelbo ochakanketianra jaton ocha akábaon Dios shinanbenoya-
maa iki; jaskáxonra masábires tenetiain jato potaa iki, cadenaninbo
nexayonxonra, yamé meran jato xepoa iki, ja akonbireskin jaton akábo
jato yoixonti nete senenai kaman.
5 Jaskáribiira ja reken jonibo ochakanatonin Dios shinanbenoyamaa
iki; jaskákinra jatoki icha oi bemaxon ja jakonma jonibo jato keyoa iki,
jainxon ja ponteti jatikiriakin jato joi yoia Noé betan kanchis jonires jato
kishpinmaa iki.
6 Jaskáribiakinra, chiimapobicho banekantiakin menoanan ja Sodoma
betan Gomorrain iká jonibo jato Diossen keyoa iki, jaskáxon rama
jakonma akí jakana jonibaonribi ja oinxon onankanon ixon.
7 Ikaxbira Lot jaweayamaa iki, itibi keskati jaa ikax; jonibo jakonma
jawéki akí cheatax jakanabo oinnax, jato kopi masá shinanni jaa oinxon.
8 Ja Lotkanra jato xarameax itibi keskati jaa ixon, akonbireskin jato
kopi masá shinanna iki; jabaon ocha akanaibo netetiibi ninkákin itan
janbi ointaananribi.

* **1:19** Ja nete wishtin pikotai iki iká riki, ja Jesucristo joti yoii iká.

9 Ikaxbi Ibonra ja ikonhaax jaki koshiax jakanabo ja tanakaati
jawékiainoabo jato xabáakai. Jatian ja jakonma akaibora, nete senenke-
tian masá tenetiain potanoxon jato imaabobiribi ikanai.
10 Jaskáakinra jaton keenai jakonmabores akí jakanabo, itan ja non
Ibora koshii iki ixon, ikonhayamaibo Ibon jato castiganoxiki. Jaskara
jonibo riki jaton keena keskábores akaibo itan rabitaibo, jaskatira jabo
ja ángelboki jakonmaibo yoyo itibo rakéyamakanai.
11 Ikaxbi ja ángelbaonra koshiboribi itan atipana koshiabo ixonbi, Ibo
bebonxon jato jakonmaakinbo yoiti atipanyamake.
12 Jaskara jonibo riki yoinabo ikai keskatires jakanabo ikax shinan-
homabo, yatanxon retekanti yoina keskábores. Jaskatira ikanai jabaon
onankaskinhamai jawékiboki jakonmaibo yoyo iki, ikaxbira yoinabo
atinres jato retenoxikanai,
13 jabaon jato imaa keskáakinribi jato onitsapimataanan. Jabora
netenbi jakonmabo akí raroshamanres ikanai. Ja maton rarokin fies-
taakainbo boax ikanai jan rabinti jakonma jawékibores akí tsokasi.
14 Jaskara jonibaonra teamisti shinanhomaxonbo ainbo ointi atipa-
nyamake, jaskatira jawetianbi ochai jeneti atipanyamakanke; jainxon ja
ikoni Cristoki koshikanamaboribi jakonma jawékibores akanon ixon jato
parankanai; jaton keen jawéki onainrabo, itan kikin jakonma jonibora
ikanai.
15 Ja ikon joi ikonhakin jeneabo ikax, jaton shinan moa wetsaorikan-
abo riki ja Beornin bake Balaam iní keskábora ikanai, janra aká iki
jakonma jawéki axon koríki biti shinankin.
16 Jaskákenbira, yoyo iosma ixonbi joni ikai keskati yoyo ixon jawen
burro inakanbi notsina iki, tsokáskin jaskáakinbo moa shinanyamanon
ixon.
17 Jaskara jakonma jato axeaai jonibo riki pozo jeneoma keskábo; ja
nai koin niwen wetsaori boai keskábo. Jaskatira ja jawetianbi keyoisma
masá tenetiain moa botiresbo ikanai.
18 Jaskara jonibora ikanai yankabires jakonhira joinbo yoyo iki. Jatian
jaton yora keenai jan cheata jakonma jawékibores akinra, jaskarabo
jenea basimabo ikenbi, paranhananbo wetsabo jato ochamaribakanai.
19 Jakonma jawékibo akin jato jenemati joibora yoikanai, jaboribi ja
jakonma jawékinin iboabo ixonbi. Tsoaki westíora jawékinin janharesai
iki, jara jan iboaxon yonoai iki.
20 Tsoaboki noa jan kishpinmaa non Ibo Jesucristo ikonhabo ixon,
moa nato netemea jakonma jawékibo jenea ixonbi, ja jakonma jawékibo
aríbaketian janharesai, jara ja moatian ikátiai bebon jakonmabires bane-
tai.
21 Jakonra ikeana iki, jawetianbi ikon joi jan ikonhayamaakaya; moa
jaskáakin ja ochaoma esé ikonhaa ixonbi jenenaketian.
22 Ikaxbi jaskatibo ixonra ja yoikanai joi senenhake: “Ochítininra
kinanxonbi jawen kinan piribai”, “jatian kochira kikini chokitaxshaman
joaxbi, jakiribi manon taranmeeribiai”, iki ikai.*

3

Cristo jakiribi joti yoii iká

* **2:22** Pr. 26.11

1 Nokon keen wetsabo, nato riki ja rabé itin kirika wishaxon en mato
bomai. Ja rabéainbira moa pontéakin shinanni jakanon ixon en mato
eseke.
2 Shinankanwe ja Diossen *profetabaon mato moatianbi yoini joibo,
itan jawen raanabo meranxon, ja kishpinmamis non Ibon ja senenhati
joi noa yoiaboribi.
3 Jainxon onanribikanwe moa netebo senenaitianra, jonibo jaton
keenai jakonma jawékibores akí jakanabo inoxikanai. Jatian shiroibores
jakanabo ikaxa,
4 neskatibo yokakaanoxikanai: "¿Jaweki winota ja jakiribi joti jato
Criston yoibaini? Ja non rekenbora moa mawákana iki, jaskara iketian
non oinna riki ja Diossen nete jonianontian non oinni keskábi", ikibo.
5 Jaskara jonibaonra akai, moatianbira nai betan mai Diossen jonia iká
iki ixon shinanyamakin; jainxon jawen joinresa mai betan jene janbiribi
imaa iki ixonbo shinanyamakin.
6 Jatian ja oiribi jenen ewamaxonra, jonibo jato keyomaa iki.
7 Ikaxbi ja rama non oinna nai betan maira, ja Diossenbi jaskáti
yoiatoninribi chiikan keyotiresbo iki. Ja chiikanra jato menonoxiki ja
jaton akábobiribi yoixonti nete nokóketian, itan ja jakonma joniboribi
manotiain kati nete nokóketian.
8 Jainoax neskara jawékininribi shinanbenoyamakanwe, ja Ibonara
westíora nete, westíora waranka baritia keská iki, jatian westíora
waranka baritiara, westíora nete keskares iki.
9 Ja Ibora ja wetsabaon shinannai keskáakin, jaskara iti jan yoiaibo
ishton senenmayamaima iki. Mato manaboresai kopí riki jaskatai. Jara
keennai, tsoabi manotiain kayamai, jatíxonbi jaton jakonmabo akonkin
jenexon Dios ikonhakantin.
10 Ikaxbi ja non Ibo joira westíora yometso joái keskatires jonoxiki.
Jatianra ja naibo ras iki, onsati tirin inoxiki, jatian wishtinboribi chiikan
keyonoxiki, jatian ja maiabi jain jaa jawékiboribi Diossen keyonoxiki.
11 Jatian jaskati jatíbi jawékibo keyoti boaibobires ikenra, jaki kikini
menikaata ikax shinan meran benxokaatax mato jakanti jake.
12 Jaskarabo ikenkaya Dios joáires manaanan ishtontani jotiakin shi-
nanon akanwe, ja joái netera naibo chiikan keyonoxiki, jatian wisht-
inbora ja chii tiritaiton menonoxiki.
13 Ikaxbi nonra, Diossen noa jain imati yoiai benáa mai betan benáa nai
manai, jainra jatíbi itibi keská ikax jakonbires inóxiki.
14 Neskara kopíra en mato yoiai nokon noi wetsabo; neskara jawékibo
iti maton manai kaman, jakonax jakanabo, Diossen joxon nokotiakin
shinanireskaya jakanwe, moa ocha akí jeneabo ikax jawenbi yointi
yamabo, mato ikanon.
15 Jaskara ikenra maton onanti jake, ja non Ibo ishton joyamai riki,
noa kishpinmeekanabo ikanon ikax. Neskara joiboribira Diossen jawen
onan shinan meniatonin, ja non wetsa Pablon mato wishaxonke.
16 Neskarabokiriakinribira, ja mato bomai kirikabotiibi mato wishax-
ona iki. Jatian jatíribi jan wishaa joibora onantikomabo iken, ja
onanmashokobaon, itan ja Cristoki ikoni koshikanamabaon, ja jatíribi
wishakaata Diossen joibo akanai keskáakinribi wetsaoriakanai. Jaskara
kopíra jatonbinix manotiain bonoxikanai.

17 Jaskara ikenra nokon noi wetsabo iketian en mato yoiai, moa
neskara jawékibo onanna ikaxkaya, ja Dios ikonhaax jaki koshiabo
ikenbi jakonma akai jonibaon paranhanan mato jenemakanaketian
koiranmeekanwe.
18 Jaskáyamakinkaya jan noa kishpinmaa non Ibo Jesucristo bebon-
hakin onanboreskanwe, jawen noimisti shinanyabo ikanwe ¡Jabichores
rama itan jatíbitian rabinon akanwe! Jaskarashaman ibanon.

1 JUAN
Peokin Juanman kirika wishaa

Jati joi

1 Nato kirikara, non mato wishaxonai, ja nato nete peokootamatianbi
japaoni non ninkata, itan non beronbishaman non oinna maton onan-
non ixon yoikin. Jara non oinna iki itan non mekemanribi non tii aka iki.
Ja riki ja jati joi.
2 Ja nato jati joi nekebi jishtiketian oinna ixonra, non mato jaakiriakin
yoiai. Jatian ja jatíbitian jati joi riki, ja non mato yoii iitai, ja jawen Papa
betan ikatiibi noiba pikota.
3 Ja nonbi oinna, itan nonbi ninkatabo riki ja mato non yoiai, jaskatax
matoribi nobé jakonshaman ikanon ixon. Ja Papa Dios itan jawen Bake
Jesucristo betan, noa jakonshaman itina keskatiribi.
4 Neskara jawékibora non mato wishaxonke, jatikaxbi noa kikinni
rarokanti kopí.

Dios riki joé

5 Nato riki ja Jesucristonbi noa onanmaa joi, jara tekikin non mato
yoiai: Dios riki joébires, jaskara ikaxa, jaiba jawe yamébi yamake.
6 Jatian eara Dios betan jakonshaman jake ikibi, yamé keska meran-
pari jaa ikaxa, noa nonbix paranmeetai. Jatianra ja ikon join yoiai keská
akí noa iiyamai.
7 Ikaxbi ja Dios, joé meranbires jaa keskati noaribi joé meran jaa ikaxa,
ja nobé joi akaibo betan noa jakonshaman ikanai. Jatianra, jawen Bake
Jesucriston jimin, jatíbi ochabo noa soaxonai.
8 Jatian, eara jawe ochaoma iki yoyo ikira, noa nonbix jansoai, jatianra
noo meran jawe ikonbi yamake.
9 Ikaxbi non ochabo noa keshaketianra, atibi keskáakin akai ixon, itan
jan ati yoiaibo senenhai ixon, non ochabo noa Diossen shinanxontima
iki, itan jatíbi jakonmainoaribi noa xabáati iki.
10 Jatian enra jawe ochabi akáma ikibo yoyo ixonra, Dios non janso
keska imai. Jatianra jawen joi akonkin non ikonhaama ikai.

2

1 Nokon keen bakebó, mato ochanaketianra, neskara jawékibo en mato
wishaxonai. Jawekeska ikax ochakankebira, westíora non abogado jake,
ja non Papa bebonmeax, noa kopi yoyo iti, ja riki Jesucristo, ja atibi
keskáakin akai.
2 Jesucristora, janbix menikaatax mawata iki, non ochabo noa Diossen
shinanxontima kopí. Jatianra nonabicho kopí iamaa iki, jara iká iki,
jatíbi nato netemea jonibaon ocha kopíribi.
3 Ja Diossen yoiai senenhati joibo senenhaai ixonra, non onanti iki,
moa akonkin non Dios onannabo.
4 Ikaxbi tsoaki: “Enra Dios onanke” ikinbi, ja senenhati joibo senen-
hayamai, jara janso joni ikax, jawe ikonbi já meran yamake.
5 Ikaxbi jaweratobaonki jawen joi senenhaxonai, jabo riki onanti,
akonkin Dios noiabo. Jaskati jaxonresa non onanke, noa Dios betan
jakonshaman jaa.

6 Jatian eara Dios betan jakonshaman iki ikaibora, Jesucristo ipaoni keskati jati jake.

Senenhati benáa joi

7 Nokon keen wetsabó, nato senenhati joi en mato wishaxonaira, benáa joima iki. Jara Cristo ikonhakin peonontianbi maton ninkata joi iki.

8 Jaskara ikaxbira, ja nato senenhati joi en mato wishaxonai benáa iki. Jara Cristo meran, itan mato meranribi ikonkon jishtiai. Ja moatian yamé meran keskáa noa jaa ikátiaibiribi toxkókaitianra, ja Criston ikon joékanbiribi noa tenaboai.

9 Jaweratoboki eara Criston joé meranbires jake ikinbi, jawen wetsabo omisai, jabora yamé meranpari ikanai.

10 Ja jawen wetsa noiabora, joé meranbires jake. Jara jawe ikaxbi ochanko pakéyamai.

11 Ikaxbi jawen wetsa omisaibora, yamé meranbires jake, jaskara ixonra jaweraoki kaai iki ixonbi onanyamake, ja yamekan moa benche keska imaa ixon.

12 Ja mato bakeshoko keskábora, nato kirika en wishaxonai, Cristo kopíres moa Diossen maton ochabo moa shinanxonyamaa iketian.

13 Ja mato papa keskabora en wishaxonai, ja moatianbi japaoni Cristo maton onanna iketian. Ja mato bakeranon keskábora en wishaxonai, *Satanás matonharesa iketian.

14 Ja mato bakeshoko keskábora en wishaxonai, ja Papa Dios maton onanna iketian. Ja mato papa keskábora en wishaxonai, ja moatianbi japaoni maton onanna iketian. Jainxon ja mato bakeranon keskábora en wishaxonai, koshipari ixon, maton Diossen joi ikonhaketian, itan ja *Satanásribi matonharesa iketian.

15 Nato nete noiyamakanwe, nin ja nato netemea jawékiboribi noiyamakanwe. Jaweratobaonki nato nete noia, jabaonra Papa Dios noiyamake.

16 Jatíbi ja nato netemea jan keenti jawékibora Diossibakeax joái shinanboma iki, jara nato netemeabi iki. Natobo riki, ja nato netemea shinanbo: jakonma atin non yora keenaibo, beron oinnax keenti, jainoax jawékiatonin rabikaati.

17 Ikaxbi netera keyoti kaai, jatíbi jan keenti jawen jakonma jawékiboyabi. Ikaxbi ja Diossen keena keská akaibora, jatíbitian keyóyamai.

Criston rawíki koiranmeeti

18 Nokon keen bakebó, moara nato nete senenai, matonra ninkata iki westíora *Criston rawí joti. Ikon riki, ramara icha Criston rawibo moa pikóbotankanai. Jaskarabo ikai kopíra, non onanke, moara nete senenai ixon.

19 Jabora nobé iitibi, noibakeax pikókana iki. Ikaxbira, noki jakon ikaxmabi ikana iki. Ikonkon noki jakon ikaxa nobetanbi ikeankana iki. Jaskárakana iki, jatíbima riki ja nobetan ikábo iki ixon non onanti kopí.

20 Cristonra Diossen jakon Shinan mato menia iki. Jatianra jatixonbi moa maton onanke, ja ikon joi.

21 Nato kirika en mato wishaxonaira, ja ikon joi maton onanyamaa kopíma iki. Maton onanna kopíra en akai. Jatian matonra onanke, ja ikon meranoax jawetianbi janso pikóti atipanyamaa.

22 Jatian ¿Tsoa iki ja janso? Tsoamakan ja Jesús riki, *Cristoma iki ikai.
Já riki ja Criston rawí, ja Papa Dios betan ja Bakebi ikonhayamai ikax.
23 Jaweratobaonki, ja Bake ikonhayamai jabaonra ja Paparibi ikon-
hayamai. Ikaxbi jaweratoboki, enra ja Bake ikonhai iki ikai, jabaonra
ja Paparibi ikonhai.
24 Jaskara iken, ja peokin ninkáxon maton ikonhayantana joi, jatíbitian
maton shinan meran imakanwe. Jatian ja maton peokin ninkata joi
maton shinan meran ikenra, ja Bake Cristo betanbi ja Papa Dioski mato
jakonshaman ikai.
25 Nato riki, ja Jesucriston noa meninoxon yoia, ja iki ja jatíbitian jati
nete.
26 Jatianra mato parankanaketian, ja yoikin nato kirika en mato
wishaxonke.
27 Ikaxbi matobora, jawenabobiribi itiakin, Cristonbi Diossen
jakon Shinanya imaa iki, jatianra wetsaxonbires onanmatin mato
maxkáyamake, Diossen Shinanmanbi jatíbi jawékibo moa mato onanmai
kopí. Jan mato onanmai joibora ikon ikax, jansomabo iki. Jatíbitian Cristo
betanbi jakonshaman ikanwe, ja Diossen Shinanman mato onanmaa
keskati.
28 Nokon keen bakebó, ramakaya jenéyamai Cristo betan jakonshaman
ikanwe. Moa jakiribi joketian, jaki koshitaanan rabinyamai jakonbires
noa já bebon ikanti kopí.
29 Matonra moa onanke, ja Jesucristo atibi keskáakin akai. Jatian
jaskara onanna ixonra, maton onanke ja atibi keskáakin akaibo, Diossen
bakebo.

3

Diossen bakebo
1 Shinankanwe, ja Papa Diossen noa akonbireskin noia, jaskákinra
Diossen bakebo akinshaman noa janekaama iki. Jatianra noa
jaskarakon iki. Jaskara kopíra, Dios onannamabo ixon, nato netemea
jonibaon noa onanyamaresai.
2 Noara moa Diossen bakebo iki, nokon noi wetsabó. Ikaxbi nato
pekáo noa jaskara iki kati onanyamaxonbira, non onanke, Cristo joken
jabishaman ointaanan, noa já keskaribi ikanti.
3 Jatian jatíbi ja jaskara iki katin manatabora, jawe jakonmaomabi
ikanti jake, Cristoribi jawe jakonmaomabi iketian.
4 Ikaxbi jatíbi ja ochaibora, Diossen eséki yoitimai ikanai. Ochatira
Diossen eséki yoitimati iki.
5 Matonra moa onanke, ja non ochabo noa keyoxoni Jesucristo nato
neten joá. Jatian já iki, jawe ochaoma.
6 Jaskara ikaxa, jatíbi ja jabébi ikábo ochayamai. Ikaxbi, jatíbi ja
ochaibora, já meraama itan jawen joi ninkáyamaibo iki.
7 Nokon keen bakebó, tsonbi mato paranyamabanon: Ja atibi
keskáakin jawéki akaibo riki, itibi keskati jaa jonibo, Cristoribi jaskara
iketian.
8 Ikaxbi ja ochaires jakanabora, *Satanássena iki. Ja *Satanássa nete
peokoonontianbi, moa jápari ochai peokoota iká iki. Jaskara kopíra iká
iki, ja jonin Bake nato neten joí, jaskáaxon ja *Satanássen aká teebo keyo
ras ati kopí.

9 Jatíbi ja Diossen bakebora moa ochaibo iiyamai, Diossenbi jawen
jati jato meran imaabo ikax. Jabora moa ochati atipanyamake, Diossen
bakebo ikax.
10 Jaskara ikaxa, onantibires iki, ja Diossen bakebo itan ja *Satanássen
bakebo. Jaweratoboki jakon jawéki akí jayamai, iamax jawen wetsabo
noiamaa, jabora Diossen bakemabo iki.

Wetsabo betan noiananti
11 Ja joi ikonhakin peonontianbi, maton ninkata joi riki: wetsabo
betanribi noa noiananti iki, iká.
12 Caín iní keska iamanon ikanwe, ja iká iki *Satanássena, janra jawen
wetsabi retea iki. Jatian ¿Jawekopimein retenike? Jawekopimakan,
ja Caínman akai jawékibo iká iki jakonma, jatian jawen wetsan akai
jawékibo iká iki jakon.
13 Jaskara iken, nato netemea jonibaon mato omiskanaitian, jaskara-
ton ratéyamakanwe, nokon wetsabó.
14 Noabora, ja mawáinoax moa jatiori winotabo iki. Jara non onanke
non wetsabo, jato noiabo ixon. Jatian jato noiamabora, mawá keskapari
ikanai.
15 Jatíbi jaton wetsabo noiamakin jato omisaibora, retemis joni kesk-
abo iki. Jatian matonra onanke, ja retemisbo jawekeskataxbi jatíbitian
jati neteya iti atipanyamaa.
16 Ja Jesucristo noa kopí menikaatax mawatainxon riki, ja noimisti non
onanna. Jaskatiribira, noaribi non wetsabo kopí menikaati jake.
17 Atiki ja icha jawékia jonin, ja wetsa joi akai joni jawékinin yoron-
ainbi, akinhamakin ¿Jamein itiki, jawen shinan meran Diossen noimisti
shinanya?
18 Joinres noianannabo iamanon akanwe, nokon keen bakebó. Nonra
jato oinmati jake, non akai jawékinin, jato non akonkin noia.
19 Jato jaskáainkora onanti ikai, noa ikonkon Diossenabo. Jatianra moa
Dios bebon, ikoni jaki koshiashamanbo noa iti iki.
20 Jatian ja non jakonma aká non shinanman noa yoixonaibira,
Dioskaya non shinan xewinbainbires ani iki, itan jatíbi onanna iki.
21 Nokon wetsabó, non shinan meran non jakonma akábo yamake-
tianra, Dios bebon ikoni jaki koshiabo noa ikanai.
22 Jatianra jatíbi ja non yokataibo noa jan meniti iki, jawen keena
keskáshamankin, jan yoia joibo non senenhaxonaitian.
23 Ja senenhati joi noa Diossen yoiai riki: Jawen Bake Jesucristo non
ikonhati, itan jan yoini keskatishaman noa wetsabo betan noiananti.
24 Ja jawen senenhati joi senenhaibora, Dios betan jake. Jatian jara
jato meran jake. Neskarainxonra non onanke, jawen Shinan noo meran
imaxonatonin, noa onanmaa.

4

Diossen Shinan betan jawen rawikan shinan
1 Nokon keen wetsabó, ikonhamatianbipari, jatíbi ja Diossen Shinan-
man imaa yoyo ikaibo riki noa, iki ikaibo jato tanakanwe, ja jato meran
iká shinanki Diossena iki ixon, maton onannon. Moara ichaira nato
neten ikonma *profetabo pikókanke.

2 Jaskaáxonra, maton onanti iki, ja ikoni Diossen Shinanman yoyo
ikaibo. Jatíbi, ja Jesucristora nato neten joni keskatax joá iki, ixon yoiaibo
riki, Diossen Shinanman imaa ikaibo.
3 Jatian jaskaakin ja Jesús ikonhayamaibora, Diossen Shinanhomabo
ikax, Criston rawikan shinanyares ikanai. Jaskara shinan jotira, moabi
maton ninkata iki. Jara nato neten moa itinke.
4 Nokon keen bakebó, matora Diossena iki. Jaskara ixonra, ja jansobo
moa matoanharesa iki. Ja mato meran iká shinan, nato netemea shinan
xewina atipana koshia iketian.
5 Jabora nato netemeabo iki, jakopira nato netemea jawékibokires yoyo
ikanai, jatianra ja nato netemeabaon jato ninkaxonai.
6 Ikaxbi noabora Diossena iki. Jatian ja Dios onannatonra, noa ninkax-
onai, ikaxbi ja Diossenamatonra, noa ninkáxonyamai. Jaskákanainkoxonra,
non onanti atipanke, tsoarin ja ikon Shinanya itan tsoarin ja janso
shinanya ixon.

Noiananax jaai jenétima

7 Nokon keen wetsabó, noara jatíbibo betan noiananax jakanti jake,
Diossibakeax noimisti shinan joái kopí. Jatíbi ja noimisbo riki, Diossen
bake itan Dios onannabo.
8 Ja noimismabora Dios onannamabo iki. Dios iki noimis.
9 Já kopires noa jati neteya inon ixonra, jawen jabicho Bake nato neten
raanxon, noa Diossen oinmaa iki noa jan akonkin noia.
10 Neskáakin riki noa noia: Nonpari Dios noia iká kopíma, janpariakin
noa noixonkayara jawen Bake raana iki, já mawata kopí non ochabo
moa noa shinanxonyamanoxon.
11 Nokon keen wetsabó, jaskáakin noa Diossen noia ikenra, noaribi
wetsabo betan noiananti jake.
12 Dios iki tsonbi jawetianbi oinyosma, ikaxbi noa wetsabo betan
noianana ikenra, Dios noo meran jaai, jatianra ja Diossen noimisti
shinanman non jato noia onanti ikai.
13 Ja noa Dios meran jaa, itan noo meran Dios jaa non onannon ixonra,
jawen Shinan noa menia iki.
14 Nonbishamanra oinna iki, nato netemea jonibo kishpinmanon ixon,
Papan jawen Bake raana. Jatian ja riki non jato onanmai.
15 Jaweratobaonki, ja Jesús riki Diossen Bake ixon ikonhai, jabora Dios
meran jake, itan jabo meranra Dios jake.
16 Jaskaáxonra non onanna iki, itan non ikonha iki Diossen noa noia.
Dios iki noimis. Jatian ja noimisbora, Dios meran jake, jainoax jato
meranribi Dios jake.
17 Neskarainoaxa ja noo meran iká noimisti shinan onanti ikai;
jaskatax ja jonibaon jaton akábo yoixonti nete senenketian noa rakétima
kopí, ja Jesucristo ikátiai keskatiribi nato neten jakanabo ikax.
18 Ja noimis jonibora, rakéyamai. Ja ikon noimisti shinanmankayara,
raké shinanbo keyoai. Jaweratoboki Diossen castiganaketian raketai,
jabora Dios akonkin noiti onannamabo iki.
19 Jatian nonra noike, janpari noa noia iketian.
20 Jaweratoboki enra Dios noike ikibi, jaton wetsabo betanbi
omisananai, jabora jansobo iki. Jatian jaweratobaonki, jaton
wetsabo oinxonbi noiamai, jabaonra ja Dios oinyamaxon, noikanti
atipanyamake.

21 Jesucristonra, nato senenhati esé noa menia iki, jaweratobaonki Dios noia, abákanon jaton wetsaboribi noikin.

5

Dioski koshiaxes jati

1 Jaweratoboki, Jesús riki *Cristo, ikax jaki koshiai, jabora Diossen bakebo iki. Jatian jaweratobaonki Papa noiai, jabaonra ja Papan bakeboribi noike.

2 Jatian Dios noixonra, jan ati yoiaboribi non akai, jaskákinra Diossen bakeboribi non noike ixon non onannai.

3 Ja Dios non noiti iki iká riki, jan yoia joibo non senenhati, jatian ja senenhatira atikonmama iki.

4 Jatíbi ja Diossen bakebaon, nato netemea jawékibo jatonharesai kopí. Jatian ja non ikonhatonra, ja nato netemea jawékibo nonharesnon ixon noa akinnai.

5 Ja Jesús iki, Diossen Bake ixon ikonhabaonra, nato netemea jawékibo jatonharesai.

6 Ja Jesucristora nato main joáx, onpaxen bautizameeta iki, itan mawákinribi jawen jimi chikoa iki. Jatian ja Diossen Shinan riki, jan jaskara onanna, jatíbi jan yoiaibora ikon iki.

7 Kimisha riki, ja jaskara onanxon yoiaibo:

8 Ja iki Diossen Shinan, ja onpaxen bautizameeta, itan ja mawákin jawen jimi chikoa. Jatian ja kimishaninbira jaskáakinbires yoiai.

9 Ja jonibaon yoiaibora non ikonharibai, ikaxbi ja Diossen yoiaikayara, bebonbires non ikonhai, Diosbi jawen Bakekiriti yoyo ika iketian.

10 Ja Diossen Bake ikonhabaonra, ja Diossen yoiabo ikonhai; jatian ja Dios ikonhayamaibaonra janso keska imakanai, jawen Bakekiriakin jato Diossen yoiabi ikonhayamai kopí.

11 Jatian ja Diossen yoiai riki, noa jatíbitian jati nete menia, jatian ja jati nete iki jawen Bake ikonhaxon biti.

12 Jaweratoboki moa ja Bake betan iki, jabora moa jati neteya iki, ikaxbi jaweratoboki ja Bake betanma iki, jabora jati neteoma iki.

Senentiainbi jato yoia

13 Enra ja Diossen Bake ikonhaibo iketian, mato neskarabo wishaxonai, moa jatíbitian jati neteyabo mato ikanai maton onannon ixon.

14 Noara Dioski koshiai, ja jawen keena keskáshaman jawéki non yokáketian, noa jan ninkáxonai onannax.

15 Jatian ja non orana noa Diossen ninkaxonai non onanna keskáakinribira, non onanke ja yokatabora moa noa menike ixon.

16 Jaweratonki, ja mawátima ocha akaitian jawen wetsa oinnai, janra jaki oranti jake, jatianra Diossen jati meniti iki. Ikaxbi ja iti jake, jan mawátima ocha. Wetsa ochara jake, jan mawáti ocha. Jatian jaskara ochakira, en mato oranti yoiamai.

17 Jatíbi jakonma jawékibo riki ocha, ikaxbi jaráke, noa jan mawátiain botima ocha.

18 Nonra onanke, ja Diossen bakebaon moa ocha aaboresyamai, ja Diossen Bake Jesucriston jato koirana iken, jatianra *Satanásenribi moa jato jaweayamai.

19 Nonra onanke noa Diossen bakebo, itan jatíbi nato netemea jonibo *Satanássen jawen koshin jatoaresabo.

20 Jainxonra non onanribike, ja Diossen Bake joxon, ja ikon Dios non
onannon ixon, noa shinan onanbo imaa. Jatian noara ja ikon betan jake,
ja iki jawen Bake Jesucristo. Nato riki ja ikon Dios itan ja jatíbitian jati
nete.
21 Nokon keen bakebó, ja ikonma diosbo chibanyamakanwe.

2 JUAN
Jawen rabé itin, Juanman kirika wishaa

Jato saludana

1 Ea *ancianoninra, ja Diossen katotaboyabi, ja jato betan jain tsinkitaiboribi, jato saludo bomai. Enra mato akonkin noike, jainxon enbichora mato noiamake, jatíbi ja ikon joi onanna jonibaonribira mato noike.
2 Nonra mato noike, ja ikon joiribi non shinan meran ikonhabo ixon, ja shinanra noo meran jatíbitian iti jake.
3 Ja non Papa Dios betan jawen Bake Jesucriston, jawen noimisti shinanyabo, jawen akinmisti shinanyabo, jawen jakonshaman shinanyabo, jawen ikon shinanyabo, itan noimisti shinanyabo, mato imaboresbanon.

Ja senenhati noimisti esé

4 Eara ikonbiresi raroke, jatíribi mibé joi akaiboribi, ja ikon join yoiai keskatishaman jaax ja non Papa Diossen noa yoiai keskati jakanabo jato nokoax.
5 Jaskara ikenra, rama en mato yoiai nokon wetsabó: wetsabo betanribi noiananaxa noa jakanti jake ixon. Nato en mato yoiai joibora, bená senenhati esébоma iki. Ja joibora Cristo ikonhakin peonontianbi, non ninkata joi iki.
6 Ja akonkin non Dios noia iti riki neskara: jawen join yoiai keskábores senenhai noa jati. Jatian ja joi ikonhakin peonontianbi maton ninkata riki, ja Diossen noa yoiai keskati, wetsabo betanribi noianani noa jakanti.

Paranmis jonibo

7 Nato netenra moa icha paranmis jonibo jakanke, jaskara jonibaonra ikonhayamai, Jesucristo nato main joáx, noa keska yorayaribi ikátiai. Jaskara jonibo riki, Criston rawíbo ikax, jato paranaibores.
8 Jaskarabo iken, matonbinix koirameekanwe, ja mato akinni noa teeta jawékibora, jawemabi banénake itan ja Diossen noa meniti yoiaboribi, maton biamanake.
9 Jaweratoki ja Criston onanmaa keskati iamai, wetsa keskáakinbo shinannires jaai, jara Dios betanma iki. Ikaxbi jaweratoki Criston onanmaa join yoiai keskati jaai jenéyamai, já betanra non Papa Dios betan jawen Bakebi itinke.
10 Jawerato joniki ja Criston joi meran yoiai keskáma, wetsa keska joi mato yoikasi nokotai, jaskara jonibo maton xobon imayamakin jato jowé ayamabobikanwe.
11 Jaweratobaonki, jaskara jonibo jowé akai, jabora jaskara jonibaon jakonma akaibo, jato rabékiinaibo iki.

Senentiainbi jato yoia

12 Icha joibo mato yoiti jayonreskenbira, nato kirika meran akáshamakin, en mato axonyamake, mato oinni matoiba kati shinanna ixon. Kaxonra ja en mato yoikasai joibo enbishaman mato yoiti iki, jaskatax noa jatikaxbi rarokanti kopí.

13 Ja neno ea jato betan iká, Diossen katota joi akaibaonra jainoa joi akaibo, mato saludo bomai.

3 JUAN
Jawen kimisha, itin Juanman kirika wishaa

Jato saludana

1 Ea riki ja *anciano, enra ja en akonkin noia Gayo saludo bomai.
2 Nokon keen wetsá, enra miki orankin Dios yokatai, ja min shinan
meran mia jakonbires ikai keskatiribi, jatíbiain mia jakonbires inon ixon,
itan min yoraribi mia jakonbires inon ixon.
3 Jatíribi miibakeax bekana joi akaibaonra ea yoikanke; ja ikon joi
chibankin jeneyamai. Mia jaskataibo ninkataxa ea ikonbiresi raroke.
4 Ja nokon bakebi keskábo, ikon join yoiai keskati jakanabo ninkataxa,
ea ikonbiresi raroai.
5 Nokon keen wetsá, minra ja wetsankoniax nokotai non wetsabo jatíbi
jakonhaxon akinkin jeneyamai iitai.
6 Jaskáakin min jato akinnabora, ja joi akaibo tsinkíkanainxonbo jabaon
jato yoike, noixon min jato akinnabo. Ja jayá wetsanko tekiti jan
yoronkanaibaon jato akinkin jeneyamawe, ja Dios keenai keskáakin.
7 Jabora ja Jesucriston joi jato onanmai boaibo iki. Jaskatira ja Dios
ikonhayamaibaon jato jawebi akintinin keenyamakanai.
8 Jaskara ikenra, non jato akinti jake, jaskáaxon ja ikon yoikanaitian,
non jato akinti kopí.

Diótrefes betan Demétrion ikábo jato yoia

9 Ja joi akaibokira kirika wishaxon en bomaa iki, ikaxbira Diótrefesnin
non yoia noa ninkáxonkashamaa iki, jabichores jato xaran kikin ikasai
ixon.
10 Jakopira, jawetianki ea jain kaai, jatianra en kenaxon notsini kaai.
Jara jakonmaibo noa yoii iananbi, noki jansoibo iitai. Jatian jaskara-
bicho iamaira, ja wetsankoniax nokotai non wetsabo, jato bikashamai.
Jatian jatíribibaon jatoiba imakasaitianra, jato bimakashamai; jatian jato
jaskáabi bikaskanaitianra, moa jainoa jato pikoai.
11 Nokon keen wetsá, ja jakonma jawékibo mawayamawe. Ja jakon
akanai jawékiboreskaya mawawe. Ja jakon jawéki akaibo riki Diossena,
jatian ja jakonma jawéki akaibora, jawetianbi Dios onananmabo iki.
12 Jatíxonbira Demetrio jakon jawékibores akí jaa yoikanai, jatian jawen
ikainkobora ikonkon jishtiai. Nonribira yoiai jakonibora ja ikai ixon,
jatian minra ononke, non ikon yoiai.

Senentiainbi yoia joibo

13 Ichara jake en mia yoiboresti, ikaxbira en mia wishaxonyamake.
14 Enra ishtontani mia oinni kati shinannai, jatian kaaxa ea
mibébishaman yoyo iti iki.
15 Ea keenai riki, mia jakonbires xabá shinanya itin. Ja neno iká mibé
raenanaibaonra mia saludo bomai. Minribi ja jainoa nobé raenanaibo
noa saludo menixonwe, westíorabo noa jato saludanxonpakewe.

JUDAS
Criston tee axonairibi ixon, joi akaiboki Judassen kirika bomaa

Jato saludana

1 Ea riki Judas, Santiagonin wetsa itan Jesucriston yonoti. Ja Papa Diossen noixon katotabo, itan Jesucriston koiranabora en saludanai.

2 Abánon ja Diossen, jawen akinmisti shinanman, jawen jakon xabá shinanman, itan jawen noimisti shinanman, mato akinboreskin.

Ikonma esé yoiaibo
(2 Ped. 2.1-22)

3 Nokon noi wetsabó, eara ikonbiresi keenai, ja mato betanbi noa kishpinmeetabo, non onanna joikiriakin mato wishaxontin; ikaxbi ramara atiora iketian en mato axonai, ja ikonhati joi jawen katota jonibo jato Diossen meniaton paranan mato ikanon ixon.

4 Jatíribi jonibora jansoaxbo mato xaran jikikanke. Jaskara jonibo jato Diossen castiganti yoii ikara, moabi Wishá meran jake. Jabora jakonma jonibo iki, Dios jakon shinanya iketianra, jaki paranataanan jakonmabires jawékibo akanai. Jabaonra ja Ibo Jesucristo, jabicho jatíbinin Ibo ikonhakashamakanai.

5 Maton onankebira, en mato shinanmaribai, ja Ibonra *Israel jonibo Egipto mainmea jato pikoa pekáo, ja ikonhayamai jonibo jato keyoa iki.

6 Jainxon ja ángelbo, koshi imaabi jato ikainkoniax pikókanketianra, Diossen ja kikinbires yamé meran jato xepoa iki, ja jato castiganti ani nete senenai kaman.

7 Ja ángelbo iní keskaribira iká iki, ja Sodoma betan Gomorra jeman iká jonibo, itan ja patax iká jemabaon ikana jonibo. Jain jakana jonibora ikana iki, yorantinin koríki biaibo, itan ja atimabo betanbires yoranti akí cheakanabo. Jaskara kopíra, Diossen ja jatíbitian keyóyosma chii jatoki pakéxon, jatíbi jato keyoa iki. Jaskara winókani jawékibaonra, jaskáshokonaketian, jatikaxbi koiranmeeti jato onanmai.

8 Jaskáribira winoti bokanai, ja en mato yoikin atai jakonma jonibo. Jaton iresbiresa shinanmanra jaton yora ramiakanai, ja Ibon koshira jawebi onankashamakanai, itan ja ángelbokiribi jakonmaibo yoyo ikanai.

9 Ja ángelbaon koshi arcángel Miguelninbira, ja Moiséssen yoran paranan, Satanás betan ibékonkinbi, jakonmaakin yoititianbi, neskáa iki: “Abanon mia Ibonbi notsinkin”, akin.

10 Ikaxbi ja jonibora, jaton onannama jawékiboki, jakonmaibiresbo yoyo ikanai. Jatian ja yoinabaon atinshokores, jabaon onannatonra akanai, jatonbinix jan jakonmati jawékibores akin.

11 ¡Jawe ireskiaipanon! Ja jonibora, Caín iní keskatiribi iki ikanai. Koríki gananti shinanyares ikaxa, Balaam iní keskaribii jakonmain pakékanke. Jainoax ja Coré iní keskaribiira, jaton yotimaninbi ja jonibo mawati iikanai.

12 Jaskara jonibo riki rabinhomabo, tsinkíxon maton jawékiainko mato xaran jikiax ikanai, shiroananbi icha jawékiai raroshamanbo. Jabo riki,

jatonabichoakin shinannaibo, ja nai koin oioma, niwen oken boanbekonai keskábo. Jabora jawen bimititian jiwi bimiamai keskábo iki, moa taponyabi mexaa ikax, kikinni mawata keskábo.

13 Jaskara jonibo riki, ishtonbires sinataibo, jaton jakonma rabinti akaibo iki, ja aniparo bechonman bakox potaa keská onantibires. Jabora joékaini paketai wishtin keskabo ikax, moa jatíbitian masábires tenetiain, kikin yamé meran, katiresbo ikanai.

14 Jaskara joni jaskáti yoiira iká iki, ja kanchis itin Adán pekáo iká Enoc neskati: "Enra ja Ibo jawen kikinbires icha ángelboya joaitian oinna iki,

15 jatíbi jonibo jaton aká jawékibo jato yoixoni, itan jakonma jawékibires akanabo kopí, itan jaki jakonmaibires yoyo ikanabo iketian, jato akonbireskin castigani", iki.

16 Jaskara jonibora, jatíbi jawéki kopí joikanai, itan jakonmaibiresbo yoyo ikanai. Jabaonra benai jatona jawékibichores. Jainoax yoyo iki rabíkanai, itan jato jawéki bichinkasires, wetsaboki jakoni yoyo ikanai.

Joi akaibo esea

17 Ikaxbi mato, ja nokon noi wetsabó, shinankanwe, ja non Ibo Jesucriston raanabaon mato yoini joibo.

18 Jabaonra mato yoia iká iki: "Moa netebo senenkaitianra, janoxiki jatoki jakonmai shiroai jonibo, jaton jakonma ati keen shinanman imaa, keskati jakanabo", akin.

19 Ja jonibo riki, jatonbiribi tsamabo axon, jato ikinnaibo, jaton keena keskábores akai ikax, jato meran Diossen Shinan yamabo.

20 Ikaxbi mato, nokon noi wetsabó, ja maton ikonhaa jakon shinanmanbi, koshii jenéyamakanwe. Diossen jakon Shinanman akinnaton orankanwe.

21 Diossen noimisti shinanki koshii jeneyamawe. Jainoax manákanwe, ja non Ibo Jesucriston jawen akinmisti shinanman, jatíbitian jati netenko noa imai kaman.

22 Ja rabé shinanyabo, jato noibaxon, akinkanwe.

23 Jatíribibo jato kishpinmakanwe, ja chii meranoa jato ishton pikoti keskáakin. Jatian wetsabo noibaxon akinkanwe, ikaxbi koirameekanwe, ja jakonma jawékibo akanaton, jaton chopa tsaiabobi jato omisnankanwe.

Senentiainbi Dios rabia

24 Ja Diosbicho riki, ochan pakénaketian, mato jan koiranti atipana koshia, itan jakopi jakonmanin yointi yama ikax, raroshaman ja iká bebon, jawen joébires ikainko mato imati atipana.

25 Ja riki, ja non Ibo Jesucristo meranxon, noa jan kishpinma Dios. Jara jatíbibaon koshi iki, jainoax atipana koshia iki, itan yoiti koshia iki. Jara moatianbi, ramakamanbi, itan jatíbitian rabinoxikanai. Ibanon jaskara.

APOCALIPSIS
Jaskara iti jawékibo Jesucriston onanmaa, Juanman wishaa

Jaskarabo yoikin wishaa

1 Nato riki Diossen Jesucristo oinmaa, basima jaskara ikí kaai jawékibo jawen tee akaibo jato onanmanon ixon. Jatian Jesucristonra jawen ángel raana iki; jawen tee akai joni Juan onanmati.

2 Janra jatíbi jan oinna jawékibo yoia iki. Ja Jesucriston yoia ikon joibo, itan Diossen joiribi.

3 Jaweratobaonki, nato kirika yoyo akai, itan ja meran iká Diossen joibo ninkaxon ikonhai, jabora Diossen raroshaman imati iki. Ja nato kirika meran yoiai joibora moa senennibishoko iki.

Jato saludana

4 Ea Juanmanra, ja Asia mainmea kanchis jeman ikana joi akaibo mato saludo bomai. Ja moatianbi japaoni Dios; ramakamanbi jaa, itan ja joríbati. Jainoax jawen yakáti bebon iká jawen kanchis Shinan ikatonin abanon jawen noimisti shinanman, itan jawen jakon shinanman mato akinkin.

5 Jainoax Jesucristonribi mato bomai, ja riki, janbishaman onanxon ikon yoiai. Japarira mawataxbi jirii peokoota iki. Jaskata ikaxiki jatíbi nato netemea apobaon koshi. Janra noa noixon jawen jimin non ochabo soaxona iki.

6 Janra noa imaa iki apobo, itan jawen Papa Diossen tee akai *sacerdotebo iti. Já ibanon jatíbitian rabiti, itan atipana koshia; jaskara ibanon.

7 ¡Oinkanwe Cristora nai koinman joái!, Jatíxonbira oinnoxikanai; jan pichá*chinibaonbira* oinnoxiki. Jatíbi nato main ikana jonibora já joaitian oinnax wininoxikanai. Jaskarara inóxiki. Ibanon jaskara.

8 "Ea riki ja rekenainoa, itan senentiainoa", ikira ikai, ja jatíbi atipana koshia Ibo Dios. Ramakamanbi jake, moatianbi jakátiai, itan ja joríbati.

Criston, namá keska meranxon Juan oinmaa

9 Ea riki maton wetsa Juan, mato betanbi masá teneairibi, jainoax mato betan Cristo ikonhakin jeneyamai, itan mato betanbi ja Diossen ikinaton jatinko ikáribi. Ja Diossen joi itan Jesús ikábo yoiai kopí, ea Patmos nasinko potakana.

10 Jatian ja domingo neten ea iitaitianra, Diossen Shinanman atipana koshi emeran joketian; epekaokeax ja trompeta xoon akana ikaitio kestén koshin yoyo ikai en ninkata,

11 ea yoia iki: "Ja min oinnaibo kirikanin wishaxon, ja Asia main iká kanchis jemabaon ikana joi akaibo jato bomawe. Jabo iki; Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia itan Laodicea", akin.

12 Jatian ea jaskáaitian jao bechiakekainxon en oinna iká iki, kanchis lamparin orobires aká itini.

13 Ja kanchis lamparin orobires napon nia iká iki, westíora jonin Bake jisá, já iká iki tapó chopa saweya, itan orobires sintóranin xonexeya.

14 Jawen boo iká iki joxo lana keska joxoshaman, itan nibí maana
keská joxoshaman. Jainoax jawen okenbekonbi bero iká iki, chii tirí
keska.
15 Jawen okenbekonbi taebo iká iki, horno meranoa tsekaxon *bronce
penéa keská. Jainoax jawen joi iká iki, jene icha maanni xoo ikai keská.
16 Jawen mekayao mekenman iká iki, kanchis wishtin keska tsomaa;
jainoax jawen kexakanmeax pikota iki, okenbekonbi kenshoya espada
keská. Jainoax jawen bemananribi iká iki, kikinhakin barín tenaa keská
pené.
17 Jaskara oinnax jaki rakékin en maxkaxon, já namanbi mai tsakaa iki.
Jaskakenbi jawen mekayao mekenman ea tii axon yoia iki: "Rakéyamawe.
Ea riki ja rekenainoa itan ja senentiainoa,
18 itan eara jake. Eara mawata iki, ikaxbi ea rama jake jatíbitian janox.
Eara ja mawá betan masá teneti enharesti atipana koshia iki.
19 Jaskara iken rama wishawe, ja en mia oinmaa rama winotai
jawékiboyabi, ja ramakaya ikí ikai jawékibo.
20 Nato riki ja tsonbi onanyamaa jawéki ja nokon mekayao meken-
man en tsomaa, kanchis wishtin itan kanchis lamparin orobires min
oinnabo. Jariki neskara yoii iká: Ja kanchis wishtin riki, ja kanchis
jematiibi ikana joi akaibo ikinai ángelbo yoii iká. Jatian ja kanchis
lamparin riki, kanchis jemamea joi akaibo yoii iká.

2

Efesoain ikana joi akaiboki kirika bomaa

1 Ja Efesoain ikana joi akaibo jato ikinti en imaa joniki, nato kirika
neskáakin wishaxon bomawe. Jawen mekayao mekenman kanchis
wishtin keska yatannaton, itan ja kanchis lamparin orobires keská napo
niaitonra, neskáakin ea yoiimai.
2 Enra maton ikábo onanke; matora ikai kikini teeti, mato riki ma-
natiabo; jainoax matonra ja jakonma jawékibo akai jonibo amaboresti
atipanyamake. Jaskara ixonra, ja Diossenamabo ikaxbi noara Diossen
raana iki ikaibo min jato tanaxon onanna iki, jabo jansoires ikanai.
3 Jainxon ea kopi masá tenekinbi, shinan namanyamakin maton ea
jeneyamaa iki.
4 Ikaxbi westíora jawéki riki nokon keenma: Ja reken ea noikin peonon-
tian aní keskáakin moa maton ea noiama.
5 Jaskara iken shinankanwe, jawekeskarainxon maton ea jenearin
ixon. Moa akonkin jakonma jawékibo jenetaanan, jakiribi mato ikátiai
keskati jakoni jakanwe. Mato jaskayamaitianra ja lamparin en moa
wetsanko taxketi iki.
6 Ikaxbi nokon keen riki, ja en omisai keskáakinribi ja *Nicolaitabaon
jakonma jawéki akaibo maton omisai.
7 ¡Ja ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman joi akaibo yoiai!
Jaweratobaonki eki koshixon jakonma jawékibo janharesai, jabaonra ja
Diossen jakonhira jatínko iká, jan jati jiwi bimi kokokanti iki.

Esmirnain ikana joi akaiboki kirika bomaa

8 Ja Esmirnain ikana joi akaibo jato ikinti en imaa joniki, nato kirika
neskáakin wishaxon bomawe. Ja rekenainoa, itan senentiainoa, itan ja
retekanabi jirinitonra ea neskáakin yoiimai:

9 Enra maton masá teneaibo, itan mato jawebiomashokobo onanke,
matokaya jawékinin senenabo ikaxbi. Jaskaribiakin en onanke, judíobo
iki ikaibo ixonbi mato ramiaibo, ja jaskataibora *Satanássen jon-
ishamanbores iki.
10 Jaskara iken mato masá tenemakanti jawékiboki rakéyamakanwe.
Enra mato yoiai; jatíribi mato xaranmeabora *Satanássen amaa tanakin,
mato cárcel meran anoxikanai, jatianra chonka nete senen mato masá
tenemanoxikanai, jaskara iken, ja mato ikai jawékibo mawatai kamanbi
tenexon senenhanoxikanwe; jatianra ja maton biti jati en mato meniti
iki.
11 ¡Ninkataibaon ninkakanwe, ja Diossen Shinanman joi akaibo yoiai!
Jaweratoboki eki koshixon, ja jakonma jawékibo janharesai, jabora ja
rabeti mawáti masá tenetiain katima iki.

Pérgamo jemamea joi akaiboki kirika bomaa

12 Ja Pérgamo jemamea joi akaibo jato ikinti en imaa joniki, nato
kirika neskáakin wishaxon bomawe: 'Jawen espada okenbekonbi kikin
kenshoyatonra mato yoiai:
13 Enra onanke, ja *Satanás yakatainkoribi mato jakanabo. Jaskara
ixonbira maton ea ikonhakin jeneyamai, itan jaweatibira non ikonhaa
ikibo mato iamaa iki, ja ea jan akonkin onanna Antipas, ja Satanás jain
iká jemanxon retekanainbi.
14 Ikaxbi jaweti jawékira jake ja nokon keenma: Ja matoiba ikábo, ja
Balaamman esekan yoiai keskatibo ikaibi maton oinresai iketian. Janra
anike ja Balac esekin, ja ikonma diosbo menikana nami pimaxon, itan
wetsabo betanbires yorantibo amaxon, *israelitabo ochamanon ixon.
15 Jainxonribi akai maton, ja *Nicolaitabaon onanmaa jakonma es-
ekan yoiai keskati ikaibo maton jato jaweayamakin.
16 Jaskara iken, ¡Moa akonkin ocha akin jenekanwe! Mato
jaskáyamaitianra basima ea matoiba kati iki; ja nokon kexakameax
pikotai espadanin jato betan reteanani.
17 ¡Ja ninkataibaon ninkakanwe, ja Diossen Shinanman joi akaibo
yoiai! Jaweratobaonki atikoma jawékibo janharesai, jabora maná jeneya
joné pan en jato pimati iki, itan westíora joxo makanshoko bená jane
wisháya en jato meniti iki. Jara tsonbi onanyamake, ja makan biaiton-
inresa onanke'.

Tiatira Jemamea joi akaiboki kirika bomaa

18 Tiatira jemankonia ja joi akaibo jato ikinti en imaa joniki, nato kirika
neskáakin wishaxon bomawe: 'Ja Diossen Bake, chii tiri keská beroya,
itan *bronce penéakana keská taeyatonra mato neskáakin yoiai:
19 Enra maton iká jawékibo onanke: Matonra jato noike, itan matora
eki koshiabo iki, matonribira jato akinnai, itan maton ea jeneyamai.
Jainxonribi en onanke, ja reken ikátiai bebon jakonbires rama mato iitai.
20 Ikaxbi westíora jawékira nokon keenma iki: Ja Jezabel janeya ain-
baon jakonma jawéki akainbi maton jaweayamaitian. Jara ikai janbixbi
*profeta ainbaon shinanmeeti. Ikaxbira paranhanan, nokon tee akaibo
jawen esé onanmakin akai jato neskáakin, ja wetsabo betanbires yoranti,
itan ja ikonma diosbo, yoina retexonkana nami pitiboribira ochama iki
akinbo.

21 Ja ainbo jaskatibo jakenbira en nete nenkeaxonboreske, jawen ochabo akonkin jenetaanan abanon Dios ikonhakin ixon. Ikaxbira ja ainbo wetsabo betanbires yorantibo akí jenekashamai.
22 Jaskara kopíra, ja ainbo rama masá tenemakin en chexakaamai, jatian ja wanoya ixonbi jabé yoranti akaibora, akonbireskin en masá tenemati iki. Ja ainbonin jato onanmaa keskati ikí jenéyamakanaitian.
23 Jatian ja ainbaon bakebora en jato mawámati iki. En jato jaskáaketianra, jatíbi nokon joi akaibaon onankanti iki, jonibaon shinan reboyabi jaton jointibo en onanna. Jainxonra ja maton akábo kopí westíorabo mato en castigannoxiki.
24 Jatian rama ja jatíribi mato Tiatiranko ikanabo ixonbi, ja esé chibanyamaibo, itan ja *Satanássen joné jawéki akin akanaibo onanyamaabora en mato yoiai; wetsa eséra, maton senenhanon ixon en mato yoiamai.
25 Ikaxbi ja maton ikonha jawékibo jeneyamakanwe, jakiribi ea joái kaman.
26 Jaweratobaonki atikoma jawékibo jatonharesai, itan en yoiai keská akin jeneyamai, jabora jatíbiainoa jonibo ikinti koshi en imati iki.
27 Ja nokon Papan jawen koshi ea menia keskáribiakin. Yami bastónyaxonra jan jato ikinti iki, jainxonra ja mapó kenti beshéai keskáakin jato ati iki.
28 Jainxonra ja nete wishtinribi en mato meniti iki.
29 ¡Ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman jawen joi akaibo yoiai!' akin aká iki.

3

Sardis jemamea joi akaiboki kirika bomaa

1 Ja Sardis jemamea joi akaibo jato ikinti en imaa joniki, nato kirika wishaxon bomawe: 'Ja kanchis Diossen Shinanya, itan ja kanchis wishtinyara ikai neskati: Enra onanke mato jaskati jakanabo. Matora ninkakataibo iti shinanyabo iki, ikaxbira mato mawá keskabores ikanai iki.
2 Jaskara iken oxá besoai keskati itaanan, ja ati japaria jawékibo, itan ja mawátiresbo koshiakanwe. En oinnara nokon Dios bebon jakon jawéki ayamai mato iikanai.
3 Jaskara iken ja maton onanna esébo shinankanwe, itan jan yoiai keskati ikanwe; akonkin ja maton jakonmabo jenekanwe. Mato oxá besoama keskábo ikenra, maton shinannamatian yometso joái keskati ea joti iki.
4 Ikaxbi mato jain iká Sardis jemanra jawetiires Dios keenai keskati jakanabo ikax, jaton chopa tishiama keskábo ikanai. Jabora itibi joxo chopa saweyabo ebébi janoxikanai.
5 Jaweratobaonki atikoma jawékibo janharesai, jabora joxo chopa saweyabo ikanti iki. Jaton janera en jato soanantima iki, ja jati kirika meranoa. Jaskáyamaira nokon Papa bebonmeax, itan jawen ángelbo bebonmeax, natobo riki nokon jonibo iki ea iti iki.
6 ¡Ninkataibaon ninkakanwe, ja Diossen Shinanman jawen joi akaibo yoiai!' iki.

Filadelfia jemamea joi akaiboki kirika bomaa

7 Ja Filadelfia jeman iká joi akaibo jato ikinti en imaa joniki nato kirika
wishaxon bomawe: 'Ja Jakon itan ja ikoni yoyo ikai riki, apo Davidkan
llavea. Jan kepenketian tsonbi xepoti atipanyamaa, itan jan xepoketian
tsonbi kepenti atipanyamaatonra mato yoiai:
8 Enra onanke mato jaskati jakanabo: Oinkanwe, enra mato bebon
xepóti kepenke, jara tsonbi xepoti atipanyamake. Koshishamanbo ixon-
mabira en yoia joibo maton senenhaa iki. Nonra já onanyamake iki mato
iamaa iki.
9 Enra ja *Satanássen jonibo ikaxbi jansoresi noara judíoshaman iki
ikaibo, mato bebon jato chirankoomati iki; jaskáaxon jabaon onankanti
kopí en mato noia.
10 Matonra ja senenhati esé jeneyamakin senenhaa iki; jaskara kopíra
nato netemea jatíbi joniboki tanakaatibo joketian en mato koiranti iki.
11 Eara basima joribanoxiki eki koshii jenéyamakanwe, ja maton biti
tsonbi bichintima kopí.
12 Ja atikoma jawékibo janharesabora, jan nokon Diossen xobo koshia
nichínti keskábo en jato imati iki. Jainoaxa moa jawetianbi pikókantima
iki. Jato meranra ja nokon Diossen jane en wishati iki. Jainxon nokon
Diossen jema, ja naikanmeax joái bená Jerusalénman janeribi en wishati
iki. Jainxonra jatokiribi ja nokon bená jane en wishati iki.
13 ¡Ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman joi akaibo yoiai!'
iki.

Laodicea jemamea joi akaiboki kirika wishaxon bomaa

14 Ja Laodicea jeman joi akaibo jato ikinti en imaa joniki, nato kirika
wishaxon bomawe: 'Ja ibanon jaskara iki iká janeya, ja akonkin onanna,
ja ikonires yoyo ikai, itan já meranxon jatíbi jawékibo Diossen jonianí-
tonra, mato yoiai:
15 Enra mato jaskati jakanabo onanke. Matora matsimabobi iki, nin
xanamabobi iki. Jakonhirara ikeanke, mato matsi iamax xana iká.
16 Ikaxbi mato matsimabo itan xanamabobi ikax, nexanshokores
ikenra, kinanai keskáakin en mato jenenoxiki.
17 Mato ikai noara moa jatíbi jawékia iki, jatíbi jakonbires ikaxa,
moa noa jawebi maxkáyamake ikibo. Ikaxbira maton onanyamaresai,
moa rotokanabo ikax mato raromabo, onitsapishokobo, jawebiomabo,
benchebo itan chopaomabo.
18 Jaskara ikenra en mato eseai, ja oro en chiikan charaxon penéaka
eibakea marokanwe, mato ikonkon jatíbi jawékiabo ikanon. Jainxon joxo
choparibi eibakea maroxon sawekanwe, mato moa jawebi rabintima
kopí. Jainxon eibakearibi bero rao biax moa bechexeekanwe, maton
jakonhakin oinnon.
19 Ja en noiabora, notsinhanan en jato eseai, koiranmeekanon
ixon. Jaskara iken, koshiakin shinantaanan akonkin maton jakonmabo
jenekanwe.
20 Ea riki xobo xepotiainxon, jato kenai keská. Jaweratobaonki nokon
joi ninkáxon xepoti xepenai, jatianra jawen xobon jikixon en jabé
jawékiati iki, jatian janribi ebé ati iki.
21 Jaweratobaonki atikoma jawékibo janharesai, jabora ebébi nokon
yakátinin en yakákiinti iki. Ja atikoma jawékibo enharesax nokon Papa
Dios betan jawen yakátinin ea yakáni keskáribiakin.

22 ¡Ninkataibaon ninkákanwe, ja Diossen Shinanman joi akaibo yoiai!' "
akin ea aká iki.

4

Naikanxon Dios rabikana

1 Jaskarabo iká pekáo en bochiki oinna iká iki, westíora xepóti naikanmeax kepenmeeta. Jatian ja tii ati ikaitio kestén yoyo ikai iwanaton ea jakiribi yoyo aribaa iki, neskaákin: "Neno bochiki mapéwe, ja neskarabo iká pekáo jaskara iti jawékibo en mia oinmanon", akin.

2 Jatianbira ja Diossen Shinanman atipana koshi emeran itoshia iki, jatianra en oinna iki naikan westíora yakáti itina; ja yakátininra westíora jain yakata iká iki.

3 Jatian ja ani yakatinin yakata iká iki, *jaspe iamax *cornalina makan jisá. Jatian ja yakáti jan kateaketana iká iki, westíora Diossen koshkí, *esmeralda makan keska pené.

4 Jainxon en oinribia iki, ja rabé chonka chosko yakátinin, ja ani yakáti kateaketana. Ja yakátibotiibi iká iki, westíora *ancianobo yakata. Jabo ikana iki joxoshaman chopa saweyabo, itan orobires maiti maiyabo.*

5 Jatian ja ani yakátinimeax kaná biri ika iki; riri ika iki, itan tirin iká iki. Jainoax ja ani yakati bebon iká iki, kanchis lamparin tiritai keská, ja iká iki Diossen kanchis Shinan.

6 Jatian ja ani yakati bebonribi iká iki; westíora jawéki aniparo keská, pené bexnanshaman. Jatian ja ani yakati iká iki, bemananhori, itan pekáori icha beroya chosko jiria jawékibaon katea.

7 Ja reken itinara iká iki, león jisá; jawen rabé itin iká iki, wakabene jisá. Jawen kimisha itin iká iki, jonin bemanan jisá. Jawen chosko itin iká iki, teté noyai keská.

8 Ja chosko jiria jawékibo iká iki, sokota pechiabo; itan jaton pechinko okenbekonbi icha beroya. Jabora netenyabi yamé, Dios rabikin jeneyamai, neskákana iki:

"¡Ikon jakonibi
jakon riki ja Ibo,
jatíbi atipana koshia Dios,
ja japaoni, ja ramakamanbi jaa,
itan ja basima joríbati!" iki.

9 Jatian ja chosko jiria jawékibaon, ja jatíbitian jaa, ani yakatinin yakata, kikinhakin rabianan, já jakonhakin shinankin iráke akanaitiibi,

10 ja rabé chonka chosko ancianobo já naman, chirankootaanan ja jatíbitian jaa rabikana iki. Jatian já rabikin jaton maiti, ja ani yakati bebon rakanax neskákana iki:

11 "Ja Ibo, itan non Dios miakaya riki ja átixonbi non kikinhakin rabiti, miki jakon shinanti, itan atipana koshia, jatíbi jawékibo min jonia kopí; mia keenatonresa jatíbi jawékibo jake", ikibo.

5

Cordero betan wishá xei kirika

1 Jainxon en oinribia iki, ja ani yakatinin yakataton jawen mekayao mekenman kirika xei tsomaa. Ja kirika iká iki okenbekonbi wishá́ya, itan jan taxnantinin kikin kanchis akin xepoa.

* **4:4** Ja rabé chonka chosko ancianobo neno yoiai riki, ja chonka rabé *israelbaon reken papabo, itan ja chonka rabé raana jonibo yoii iká.

2 Jainxon en oinna iki, westíora atipana koshia ángel koshin yokati
neskatai: "¿Tsoamein iti iki nato kirika chopenoxon jan xepoabo ras ati
atipana?" iki.
3 Ikaxbi naikanbobi nin mainbobi, itan ja mai naman ikábobi tsoabi
yama iká iki, ja kirika xepoabo jan chopexon yoyo axon onanti atipana.
4 Jatianra ea ikonbiresi winia iki, jan kirika xei chopeanan yoyo axon
onanti atipana tsoa jonibi yamaketian.
5 Ikaxbi jain yakata westíora *ancianonin ea yoia iki: "Moa winia-
mawe; ja judáinoa jonibo xaranmea león keska, ja David ipaoniton
rareboninra moa janharesa iki. Janresa ati atipanke ja kirika xei
chopekin, itan ja kanchis jan xepoa kepenkin", akin.
6 Jainxon en oinna iki, ja chosko jiria jawékibo napo jainoax ja ani
yakati bebon, itan ja ancianobo napo, westíora *Cordero chankata
retekana keská. Jara kanchis machanya, itan kanchis beroya iká iki; ja
iki ja kanchis Diossen Shinan jatíbi mainko raana yoii iká.
7 Janra ja ani yakatinin yakata nokobainxon, jawen mekayao meken-
man iká kirika xei bia iki.
8 Jatian ja kirika xei biketianra, ja chosko jiria jawékibo betanbi ja
rabé chonka chosko ancianobo, ja *Cordero bebon chirankookana iki.
Jatíbi jabora arpayabobires ikana iki, itan ja *incienso bochóya oro
copayabobires. Ja iki Diossen jonibaon oración.
9 Jainoaxa nato bená bewá neskati bewakana iki:
"Miabichores iki atixonbi ja kirika xei bixon,
jan xepoabo ras ati atipana,
mia mawáni kopí; jatian ja min
jimi chikotatonra marokin min bia iki, meskó
axéya jonibo, meskó joiabo, meskó ani
jemameabo,
itan meskó jonibo,
Diossenabo inon ixon.
10 Jabora apobo itan ja non
Diossen tee ati *sacerdotebo min jato imaa
iki. Jabaonra nato main ikana jonibo
jato ikinnoxiki", iki.
11 Japekao en oinxon ninkata iki, ja jiria jawékibo, itan ja *ancianobaon
ani yakati kateax, icha ángelbo yoyo ikanai. Jabora ikana iki, tson
topontimati kikinbires icha.
12 Jabora kikinbires koshin bewai neskákana iki:
"¡Ja mawáni *Cordero riki, itixbi
jatíbi atipana koshia iti,
jatíbi jawékia iti, onan shinanya iti, itan koshi
shinanya iti,
jaki jakonhakin shinanti, ani, itan rabiti!" iki ikanai.
13 Jainxonra en ninkata iki, jatíbi ja Diossen joniaka jawékibo, naikan-
meax, mainmeax, itan mai meranoa, jainoax aniparomea jawékibo,
neskati bewakanai:
"¡Ja ani yakatinin yakata betan ja *Cordero,
ibanon já non rabiti, jaki jakonhakin shinanti,
ja riki ani, itan atipana koshia. Jara jatíbitian
jaskara inóxiki!" iki.

14 Ja chosko jiria jawékibora neskati saa ikana iki: "¡Jaskara ibanon!" iki.
Jatian ja rabé chonka chosko ancianobaon chirankooxon rabikana iki.

6

Kanchis sello

1 Jainxonra en oinna iki ja *Corderon, ja kanchisainoa westíora jan
xepoa ras akai. Jatianra en ninkata iki, ja chosko jiria jawéki ikainoax
westíora tirin ikai keskati: "¡Jowé!" iki yoyo ikai.
2 Jatian en oinna iká iki westíora joxo kabayo. Jan peyakaa joni iká iki,
westíora kanóti tsomaya. Ja jonira westíora maiti menikana iki; jawen
rawibo jatoaresa iken, itan jatoaresboti kopíribi.
3 Jatian ja *Corderonin jawen rabé itin iká xepoa ras aketianra, ja
jawen rabé itin iká jiria jawéki en ninkata iki: "¡Jowé!" iki ikai.
4 Jatianra wetsa joshin kabayo pikota iki. Jatianra jan peyakaa jonin,
atipana koshi bia iki, itan ani espadaribi menia iki, ja jonibo jakon
iikanainbi jatobires reteananmanoxon.
5 Jainxon jawen kimisha itin iká jan xepoa, ja *Corderonin ras ake-
tian, en ninkata iki, ja kimisha itin iká jiria jawéki: "¡Jowé!" iki ikai.
Jaskataitian en oinnara iká iki, westíora balanza tsomaya joni peyakaya
westíora wiso kabayo pikotai.
6 Jatian ja chosko jiria jawéki xarameax neskati yoyo ika iki: "Westíora
nete teeta kopíra, westíora kilo trigo bikanti iki; jainxon westíora nete
teeta kopíribira kimisha kilo cebada bikanti iki. Ikaxbi ja xeni betan vino
jakonmaayamawe", iki ikai.
7 Jainxon ja chosko itin jan xepoa ja *Corderonin ras aketianra, ja
chosko itin iká wetsa jiria jawéki en ninkata iki: "¡Jowé!" iki ikai.
8 Jatian en oinna iki joni peyakaya rapanshintani kabayo pikotai;
jatian jan peyakaa jonin jane iká iki, Mawá. Já pekáora wetsa joni joá
iki; jawen jane iká iki, jain mawábo iká, jabora nete pochínikontanishaman
ikana jonibo jatoaresnon ixon koshi menia iki. Jan jato keyoti jawékibo
iká iki; reteanantibo, jawékiatinin iti, koshi isinbo, jainoax nato mainmea
pimis yoinabo.
9 Jatian ja *Corderonin ja pichika itin jan xepoa ras aketian en oinna
iká iki; jainxon Dios yoina menoxonti naman, ja Diossen joi yoiai
kopí, itan jaton ikainbo jakon ikí jenéyamakana kopíribi onitsapimaxon
retekanibaon kayabo,
10 kikin koshin neskati saí ikanai: "Mia riki jakon Dios, koshi itan
yoixon senenhai ¿Jawetiankayaki ja noa retekana kopí ja yoixontaanan,
nato mainmea jonibo min noa kopixonai?" iki.
11 Jatianra ja saweti joxoshaman chopabo jato menia iki. Jaskáxon
jato yoia iki, shokorespari manakanti, jabo akáni keskáakinribi, jato
keska joi akaibo, itan Diossen tee akaibo texteanan jato akánitii icharibi
senenhakanai kaman.
12 Jatian ja *Corderonin ja sokota itin jan xepoa ras aketian en oinna
iki, kikin koshi niwanai. Jatianra ja benomaaxon sawekanai wiso chopa
keskati bari wisoa iki. Jainoax oxeribi jimi keska, joshín baneta iki.
13 Jainoax naikanmea wishtinbo maiori maanna iki; niwe koshin aká
ja higo bimi xoobo tininai keskati.
14 Jatian nairibi, ja kirika xeixon moa benxoakana keskati yamaa iki.
Jatianra jatíbi mananbo, itan jatíbi nasiboribi shakotax taxkebotana iki.

15 Jainoax nato netemea apobo, kikin jonibo, jainoax sontárobaon
koshibo, jatíbi jawékia jonibo, atipana jonibo; jainoax yonokaatai itan
yonokaataima jonibo kini meranbo, itan ani makan xaranbo jonékana
iki.
16 Jatian jatíbi jabo, ja mananbo itan ja makanbo akí neskákana iki:
"¡Noki reokooxon noa jonekanwe; jatianra ja ani yakatinin yakataton
noa ointima iki, itan ja *Corderoribi moa noki sinátima iki!
17 Ja castiganti ani netera moa nokóke ¿Tsonmein atipanke jaskara
tenekin?" ikibo.

7

Ja onantiakayabo

1 Jatian jaskata pekáo en oinna iká iki, ja nete senena chosko pasene-
natiibi, chosko ángelbo chankakana. Jabo ikana iki ja mai betan aniparo,
jainoax jiwiboki niwe pakénaketian chiteax chankákana.
2 Jainxon en oinribia iki bari pikotaiokeax, ja jiria Diossen jan xepoti
tsomaya wetsa ángel joái. Jatian ja ángelninra koshin jato saí aka iki, ja
wetsa chosko ángelbo, ja mai betan aniparo ramianon ixon atipana koshi
jato meniabo:
3 "¡Ja Diossen yonotibo jawenabo inon ixon, non jato betonkoain
onantiakamapari ikenbi, ja mai betan aniparo jainoax jiwibo ramiaya-
makanwe!" iki.
4 Jainxon en ninkata iki, ja jawenabo iketian onantiakanabo, westíora
pacha chosko chonka chosko waranka jatíbi *Israel jonibo.
5 Jatian ja Judakan rarebobo onantiakanabo ikana iki: Chonka rabé
waranka, jatian ja Rubenman rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka;
jatian ja Gadnin rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka,
6 jatian ja Asernin rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka, jatian ja
Neftalíkan rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka; jatian Manasés-
sen rarebobo ikana iki chonka rabé waranka,
7 jatian ja Simeónman rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka, jatian
Levikan rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka; jatian Isacarnin
rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka,
8 jatian Zabulónman rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka; jatian
Josekan rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka, jatian Benjamínman
rarebobo ikana iki, chonka rabé waranka.

Icha joni joxo chopa sawéyabo

9 Japekao en oinribia iki, tson topontimati kikinbires icha jatíbiainoa
jonibo, meskó axéya jonibo, meskó join yoyo ikai jonibo, itan jatíbiainoa
jonibo. Jabo ikana iki, ja ani yakatinin yakata bebon, itan ja *Cordero
bebon charókana; joxo chopa sawéyabo, itan jepe pei tsomáyabo.
10 Jabora jatikaxbi koshín neskati saa ikana iki: "Ja ani yakatinin
yakata non Diossen, itan ja *Corderoninra noa kishpinmaa iki", iki.
11 Jatian jatíbi Ángelbora ja *ancianobaon, itan ja chosko jiria
jawékibaon yakáti katei charókana iká iki. Jainoaxa ja ani yakati bebon
chirankootax, maikibi bekepikainxon Dios rabii,
12 neskákana iki:
"¡Jaskara ibanon!
Miabichoresa non rabiai, mia riki ani; mina riki
ja onan shinan; miabicho riki non iráke ati, miki

riki non jakon shinanti; mia riki atipana koshia,
itan koshia. Miara jatíbitian
jaskara inóxiki.
¡Jaskara Ibanon!" ikibo.

13 Jatianra westíora ancianon ea yokata iki: "¿Tsoaborin nato joxoshaman chopa saweyabo? ¿Jaweranoax bekanarin?" akin.

14 Jatian en yoia iki, "minra onanke Ibó", akin. Jatian jan ea yoia iki: "Jabo riki ja kikinbires masá tenetiainoax bekanabo, jaton chopabo ja *Corderon jimin patsáxon joxoabo.

15 Jaskara kopíra Diossen ani yakati bebon ikanai. Jain ixonra, neten itan yaméyabi, Diossen xobonxon jawen tee axonkanai. Jatian ja ani yakatinin yakatatonra, jawen xobonko imaxon jato koiranti iki.

16 Jatianra moa jawékiatinin ikantima iki, itan nomin ikantima iki. Moa bari xanan jato atima iki, itan xananribi jato tsokásatima iki.

17 Ja ani yakatinin iká *Corderon jato ikinai iketian. Janra jan jati onpax jato xeamati iki. Jatianra Diossen jaton beonbo jato soaxonoxiki", akin.

8

Ja kanchis itin jan xepoa

1 Jatian ja *Corderon, ja kanchis itin iká, jan kirika xei xepoa ras aketian, media orares naikan jawebi yamakaina iki.

2 Jainxon en oinna iká iki, Dios bebon kanchis ángelbo nia. Jabora kanchis trompetaribi jato menipakea iki.

3 Jainoax wetsa ángel joáx, jainxon Dios yoina menoxonti bebon nitoshia iki, jain *incienso ati orobires tsomáya. Jainra icha *incienso akana iki, jaskáaxon ja ani yakati bebon iká orobires jainxon Dios yoina menoxontiainxon, jatíbi ja Diossen jonibaon oraciónboyabi menonon ixon.

4 Jatian ja Diossen jonibaon oracion betanbi, ja *incienso koin, ja ángelnin mekenmameax Dios ikainko kaman keyata iki.

5 Jainxon ja ángelnin, jain *incienso ati bixon, jainxon Dios yoina menoxontiainoa chii tsisto bitaanan bochoaxon maiori potaa iki. Jatianra tirin ika iki, riri ika iki, kanábo biria iki itan niwana iki.

Trompetabo

6 Jatian ja kanchis ángel, jaton kanchis trompetabo moa xoon anox benxokáakana iki.

7 Jatian ja reken ángelnin jawen trompeta xoon aka iki. Jaskáketianra, oixewaya jimia chii meskoa, maiori maana iki. Jatianra nete pochínikontanishaman maiabi, niibo, itan jatíbi xobibo menota iki.

8 Jainxon ja rabé itin iká ángelnin jawen trompeta xoon aka iki. Jaskáaketian westíora jawéki, ani manan tiritai keská, aniparonko potaa iki. Jatianra ja aniparo jene, naponbekontanishaman senen jimi baneta iki.

9 Jatianra jatíbi ja aniparon jaa jawékibo kimisha parte iká senenainoa keyota iki. Jainoax kimisha parte iká senenainoa wapóroboribi ras ika iki.

10 Jatian kimisha itin iká ángelnin jawen trompeta xoon aka iki. Jaskáketian naikanmeax westíora wishtin lamparin tiritai keská paketa iki, kimisha parte senen iká paroboki itan weanboki.

11 Ja wishtinman jane iká iki Moka. Jatianra kimisha parte iká senen
jene moka baneta iki. Jatian ja jene xeaax, icha jonibo mawákana iki.
12 Jainxon ja chosko itin iká ángelnin, jawen trompeta xoon aka
iki. Jaskaketian bariyabi oxe, itan wishtinbo kimisha parte iká senen
jakonma baneta iki. Jatianra jabo kimisha parte iká senen, yamé baneta
iki. Jaskatax ja nete itan yamé kimisha parte iká senen, jakoma baneta
iki.
13 Jatian oinxon en ninkata iki, westíora teté bochiki noyai. Jara koshín
saí iki neskata iki: "¡Jawe ireskiai, jawe ireskiai. Jawe ireskiaipanon,
jawe imeyanoxiki ja main ikana jonibo, ja senentiainbi wetsa kimisha
ángelbaon jaton trompeta xoon aketian!" iki ikai.

9

Ja pichika itin iká trompeta

1 Jaskáketian pichika itin iká ángelnin, jawen trompeta xoon aka iki.
Jaskáaketian en oinna iki, ja naikanmeax maiori westíora wishtin paketa.
Jára ja ani maikini meran iká pozo kepenti llave menia iki.
2 Jatianra ja xanken meran iká pozo kepena iki. Jainoaxa koin jokona
iki, ani horno meranoax ikai keskati. Jatian ja pozo meranoax koin
jokonaton, bari betan niwe mapoara, yamé baneta iki.
3 Jatian ja koin meranoaxa chanpobo jokonax, maiori bea iki. Jabora
ninbo keska tekamisti koshiabo imaa iki.
4 Jabora yoia iki, ja main iká xobibo, jiwi maxobo, niibo ramiakantima.
Ja jawena itiakin jaton betonkoain jato Diossen onantiakamabores rami-
atira yoia iki.
5 Ikaxbi jonibo retetima jato yoia iki. Jaskáyamakinra pichika oxe jato
chexakaamati yoia iki. Ja chexakaati iká iki, nibon tekaa keská moka.
6 Ja netebaonra jonibaon mawátibo benakinbi nokoyamanoxikanai,
mawákashoraibira iamanoxikanai.
7 Ja chanpobo iká iki, jameax reteanannoxon kabayo axeakana
keskábo. Jaton maponko iká iki, westíora oro maiti keská maiabo. Jaton
bemanan iká iki, jonin bemanan jisábo.
8 Jaton boo iká iki, ainbaon boo keska. Jaton xetabo iká iki, leónman
xeta keska,
9 jaton yorabo iká iki, reteanani jan panakaati yami keskatonin
panakaatabo. Jatian jaton pechibo iká iki, noyaitian ja reteanantiain
bokin, kabayobaon carrobo ninia riri ikai keskati xoo iki.
10 Jaton jinabo iká iki, ninbo tsispin keskábo, jaton jinanko iká iki,
pichika oxe jonibo jato masábires tenemati koshi mokayabo.
11 Ja chanpobaon koshi iká iki, ja kini meranoa ángel; jawen jane iki,
hebreo join aká Abadón, jatian griego join iki Apolión iki iká.
12 Jatianra ja rekena jakonmabires jawéki moa winota iki. Ikaxbira
rabeti itipari maxkáke.

Ja sokota itin iká trompeta

13 Jainxon ja sokota itin iká ángelnin, jawen trompeta xoon aribaa
iki. Jaskáketian en ninkata iki, ja Dios bebon iká jainxon Dios yoina
menoxonti orobires akana, ja chosko machan ikainoax westíora joi
pikotai.

---

* **9:11** Abadón betan Apolión iki iká riki: Keyomis iki iká.

14 Jatian ja yoyo ikaitonra, ja sokota itin iká, jawen trompeta tsomaya
ángel yoia iki: “Ja Éufrates paro kexa nexakaata chosko Ángelbo chorowe”,
akin.
15 Jatianra ja chosko ángelbo choroa iki; ja main jakana kimisha parte
iká senen jonibo jato keyonon ixon. Jabora moa benxokakana iká iki; ja
hora, ja nete, ja oxe, itan ja baritia jato keyoti.
16 Jatianra en ninkata iki, ja icha kabáyonin peyakaa sontárobo rabé
pacha millón.
17 Jaskarara en oinna iki, kabayobo namá keska meran; jatian jan
peyakaabo jan xopanametabo iká iki, chii keska joshin, nai keska
yankon, azufre keska panshin. Ja kabayobaon mapobo iká iki, león
mapo keskábo; jatian jaton kexakanmeaxbo jokona iki, chii, koin itan
azufre.
18 Jatian neskara jakonmabires chii, koin, azufre, ja kabayobaon
kexakameax jokonatonra, kimisha parte iká senen jonibo keyoa iki.
19 Ja kabayobaon koshi mokara iká iki, jaton kexain, itan jaton jinanko.
Jaton jinabo iká iki rono keskabo, jatian jaton mapobaonra natéxon jato
ramiaka iki.
20 Ikaxbi ja jakonmabires jawékinin mawáyamai texea jonibaonra, ja
moatian apaokani jakonma jawékiboribi akin jeneyamakana iki. Jainxon
ja yoshinbo, itan jatonbi ja rabiti oro akana, koríki akana, *bronce akana,
makan akana, jiwi akana, rabikin jeneyamakana iki. Ja jawékibo iki
oinyamai, ninkáyamai itan niamaibo.
21 Jainoax retemisibo, yobétibo, wetsabo betanbires yorantibo akí itan
yometsoiboribi jeneyamakana iki.

10

Kirika xei maxkoshoko tsomaya ángel oinna

1 Jaskarabo pekáo en oinribia iki, wetsa atipana koshia ángel naikan-
meax joí, nai koin meranbires ipakeaitian. Jawen mapo manaon iká iki,
westíora Diossen koshkí ikanwana. Jatian jawen bemanan iká iki, bari
keska pené. Jainoax jawen witaxbo iká iki, chii tiri chankata keská,
2 Jatian jawen mekenman tsomaa iká iki; westíora kirika maxkoshoko
xei chopea. Jatian jawen mekayaokea taera iká iki aniparon nenana.
Jatian jawen memiokea taen iká iki mai jamata.
3 Jaskatax león keotai keskati koshin saí ika iki, jatian saí iketianra; ja
kanchis tirin ikaibaon tirin ixonbiribi kewinkana iki.
4 Jaskati ja kanchis tirin ikaibo yoyo ika pekáora moa wishai ea iká iki.
Ikaxbira en ninkata iki, naikanxon ea neskáakin yoiai: “Ja kanchis tirin
ikaibaon yoiaibo tsoabi keshanyamawe, itan wishayamawe”, akin.
5 Jatian ja aniparo betan main penita en oinna ángelnin, jawen
mekayao meken bochiki chankantaanan,
6 ja nai betan mai, itan aniparo jainoax jatíbi jain jaa jawékibo jan jonia;
jatíbitian jaa janetaanan ikonkon yoia iki: “Moara non manaboresti
atipanyamake,
7 ja kanchis itin iká ángelnin jawen trompeta xoon ati nokóketianra,
jaskara iti Diossen yoini tson onanyamaabo moa senenti iki. Ja jawen
tee akai *profetabo jan yoini keskati”, iki.

8 Jatian ja naikanmeax yoyo iketian en ninkata joi iká iki, jakiribi ea
akí neskati: “Ja aniparo betan main chankata ángelnin tsomaa kirika
chopeta xeishoko bitanwe”, iki.
9 Jatianra kaxon ja kirika xeishoko ea meninon ixon ja ángel en yokata
iki. Jatian jan ea yoia iki: “Jisé, bixon piwé. Ja min piara mishkin keska
batashaman iti iki. Ikaxbi min poko meran boaxa moa moka iti iki”, akin.
10 Jatianra ja ángelnin mekenmamea ja kirikashoko bixon en piá
mishkin keska batashaman iká iki, ikaxbi ja nokon poko meran boaxa,
moa mokaa iki.
11 Jatianra ea yoikana iki: “Minra ja jatíbiainoa ikana icha ani jemabo,
jainoax ja meskó jonibo, meskó joiabo itan apobo jaskara ikantikiriakin
ja Diossen yoia bená joibo jato yoiti jake”, akin.

11

Jan ikonkon onanna rabé

1 Jatianra westíora jan toponti tawa keskáshoko ea menikana iki;
jaskáxon ea neskáakin yoikana iki: “Wenixon ja Diossen xobo be-
tan jainxon Dios yoina menoxonti toponwe, jainxon toponwe, jawetii
joninki ea jainxon rabiai ixon.
2 Ikaxbi ja xobo jema iaketanaorires toponyamawe. Jainra judíomabo
iti Diossen menia iki. Jabaonra Diossen jakon jema ramianoxikanai,
chosko chonka rabé oxe senen.
3 Jainxon ea yoia iki, enra rabé joni raanti iki; ea onanna rabé xaxa
chopa saweyabo. Jabaonra jaskara iti Diossen yoia joibo jato yoiti iki;
westíora waranka rabé pacha sokota chonka nete senen”, akin.
4 Nato ikonkon onanna joni rabé riki, ja mai Ibo bebon rabé olivo jiwi,
betan ja rabé lamparin itina keská.
5 Jaweratobaonki ja joni rabé ramiakasai, jatianra jaton kexakan
chii tiri jokonhaxon jaton rawibo menokin keyoti iki. Jaskataxa tsoa
inonbires, já ramiakasaibo mawákanti iki.
6 Nato ikonkon onanna jonibora, jaskara iti Diossen yoia joi yoikanai
kaman, oi beyamanon ixon nai xepoti atipana koshiabo iki. Jainoaxibi
jabo keenxontiibi, jenebo jimi imati, itan meskó jakonmanin mai ramiati
atipana koshiaboribi ikanai.
7 Jatian jabaon moa Diossen joi yoikin senenhaketianra, mai xanken
chichokeax onsá yoina pikóxon, ja rabé joni betan reteanankin ja-
toaresxon jato retenoxiki.
8 Jatian jaton yorabora ja ani jeman calle napon potakanti iki, jain
jawen Ibo korosen akániainko. Ja jema iki ja Sodoma betan Egipto jemaki
yoinmeeta.
9 Jatian ja kimisha nete wetsa iti pochínikon, meskó ani jemamea
jonibo, meskó axéya jonibo, meskó joiabo, itan meskó jonibaon kimisha
nete senen jaton yorabo oinnoxikanai. Jainxonra miinkaskanainbi jato
amayamanoxikanai.
10 Ja nato main jaa jonibora raronoxikanai jabo mawáketian. Jaskati
kikini raroira jawékinin menianoxikanai, ja *profeta rabekan jato
jakonmaakatitai iketian.
11 Ikaxbi kimisha nete wetsa pochínikon Diossen ja mawábo jiriaxon,
jakiribi jato wenimaribia iki. Jatian jatíbi jan oinnabo kikini rakékana
iki.

12 Jatianra ja ikonkon onanna rabékan naikanxon "¡Neno mapékanwe!"
akin koshin jato yoiaitian ninkákana iki. Jatianra jaton rawíbaon oin-
nonbi nai koinman naikan kabékona iki.
13 Jatianbira kikin koshi niwana iki. Jaskáxonra ja jemamea chonka
parte iká senen xobo poxaa iki. Jatianra kanchis waranka joniboribi
mawákana iki. Jatian ja texeabaon kikini rakeananbi, ja naikan iká Dios
rabikana iki.
14 Jatianra ja rabé itin iká jakonmabiresbo moa winota iki; ikaxbi
jawen kimishai itira basima iti jake.

Kanchis itin iká trompeta

15 Jatian senentiainbi kanchis itin iká ángelnin jawen trompeta xoon
aka iki. Jaskáaketian, naikan koshin neskati saa ikana iki:
"Jatiobi nato netera, moa
Ibo Dios betan Cristona iki. Janra jatíbitian
jato ikinoxiki", iki.
16 Jatian rabé chonka chosko ancianobo, Dios bebon jawen ani yaka-
tinin yakatabo chirankootaanan, mainbi bekepikainxon Dios rabii,
17 neskákana iki:
"Nonra mia iráke akai
Ibó, jatíbi atipana koshia Dios. Mia ramakamanbi
jake, itan miara japaonike, ja min atipana ani
koshiaxon min jato ikinkin peoketian.
18 Jatíbiainoa jonibora sinákanke,
ikaxbi min siná netera moa
nokóke, ja mawatabo jaton akábo min
jato yoixonti nete.
Jatianra min tee akai *profetabo,
jainoax min katota jonibo, miki jakonhakin shinannaibo;
ibanon kikin iamaax kikinmabo inonbira, jaton biti
jawékibo min jato meninoxiki. Jatian ja mai
ramiakaiboribira, min jato jakonmanoxiki", akin.
19 Jatianra ja naikan iká Dios rabiti xobo xepoti, kepenmeeta iki. Jainra
iká iki, ja senenhabekonti joi aká jan onanti imai bonanti jishtibires
itina. Jainra kaná biria iki, tirin ika iki, jainoax riri ika iki. Jainoaxibi
niwana iki, itan oixewabo maana iki.

12

Westíora ainbo betan ani ronin iká

1 Jaskáketian iká iki, ja oinxon onanti jawéki, naikan ikí: westíora ainbo
chopan akai keskáakin barin rakoa, jawen tae iká iki, oxen rakoa, jainoax
chonka rabé wishtínya maiti sawéya.
2 Ja ainbo iká iki tooya. Jaskara ikax baken chexaa masábires tenei sion
ika iki moa bakentires ikax.
3 Jainoax wetsa ja oinxon onanti jawéki naikanmeax pikoribia iki.
Ja iká iki ani joshin ronin kanchis mapoya, chonka machanya. Jawen
mapotiibi iká iki, westíora maitibo.
4 Jatian jawen jinanra ja kimisha parte iká senen, wishtinbo mawe-
taanan maiori manhaka iki. Jatian ja roninra ja bakenai ainbo bebon
chankata iki, ja bake pikókenbires pinox.

5 Jatian ja ainbo bakena iká iki, benbo bake, já iká iki hierro
bastonyaxon, jatíbiainoa jonibo jan jato ikinti. Ikaxbi jawen bakera
bichinxon, Diossiba itan jawen ani yakati bebon bokana iki.
6 Jatian ja ainbo jain joni jayamainko jabati kaa iki. Jain inon ixon
Diossen moabi benxoaxonainko, jainoa westíora waranka rabé pacha
sokota chonka nete senen, jawékiati menikanon ixon.
7 Japekaora naikanmeax reteanankana iki, ja ángelbaon koshi Miguelra
jawen ángelboyabi, ja ronin betan reteanana iki. Jatian ja roninra jawen
sontárobo betan rabetax reteanana iki,
8 ikaxbi jatonharesti atipanyamakana iki. Jatian jabo jain itira moa
naikan yamaa iki.
9 Jaskaáxonra ja ani ronin nato maiori potaa iki. Ja moatianbi rono,
ja iki yoshin, jawen jane Satanás. Janra nato netemea jatíbi jonibo jato
paranai. Jara jawen ángelboyabi, nato main jato potaa iki.
10 Jaskáketian en ninkata iki ja naikanmeax koshin yoyo iki, neskatai:
“Moara nokóke noa Diossen kishpinmati nete,
jawen atipana koshi itan jan noa ikinti nete,
jainoax ja Criston koshi;
ja non wetsabo jakonmaakin yoipachoai, moa
potaa iketian. Ja Dios
bebonxon, yaméyabi neten jato
jakonmaakin yoipachoai.
11 Ja non wetsabaonra jatonharesa iki, ja
*Corderon jimi chikoaton, itan jabaon Diossen joi
yoiaton;
jabora mawátinin rakéyamakana iki.
Jaskáyamaira jabo mawáti jawemabi ikana
iki.
12 ¡Jaskara iken ja mato naikan jakanabo
rarokanwe!
¡Ikaxbi jawe iresaipanon; ja main ikáboyabi ja
aniparon jakanabo; ja Satanásra kikini sinatax
matoki joke, basimashoko jawen nete senenti
maxkata onanax!” iki iká iki.
13 Moa mainko potaa ixonra ja roniman, benbo bakeya ainbo rami-
anoxon chibana iki.
14 Ikaxbi ja ainbora, rabé ani pechi tetekana keskáya imaa iki,
jaskatax noyax kaax, jain joni jayamainko jawen itinko nokónon ixon,
ja ronin iká ochóbiribi. Jainoara kimisha baritia wetsa pochínikon senen
jawékiamakanti iki.
15 Ja ani ronimanra jawen kexakan onpax kinana iki. Jaskáxon paro
imataanan, ja jenen ja ainbo bonon ixon.
16 Ikaxbi ja ainbora main akinna iki, chopetaanan ja roniman ki-
nanxon paroa iwana taraxmaxon.
17 Jaskáketianra ja ronin kikini ja ainboki sinata iki. Jaskataxa ja
ainbaon jatíribi chiní bakebo betan reteanani kaa iki. Jabo iká iki Diossen
esé senenhaibo, itan Jesús iká joibo yoikin jeneyamaibo.
18 Jatian ja roninra aniparo kexa baneta iki.

13

Aniparomea onsá yoina

1 Jatian en oinna iki, aniparomeax westíora onsá yoina mapetai. Ja iká
iki kanchis mapoya, jainoax chonka machanya. Ja westíora machanbo
iká iki maitiabo. Jainoax jawen mapobotiibi iká iki, Dios jakonmaakin
yoii iká wishábo.
2 Ja en oinna onsá yoinara iká iki; ino keska, itan oson tae keskaya.
Jawen kexá iká iki leónman kexá keska. Jatian ja roninmanra, ja onsá
yoina jawen atipana koshi, jawen ani yakati, itan jawen koshi shinan
menia iki.
3 Jatian ja onsá yoinanin westíora mapora iká iki, mawánon ixon
maxtekana keská. Ikaxbi jawen xaté moa raonxonkana benxoa iká
iki. Jaskáketian oinxon, jatíbi jonibaon kikini ratéxon ja onsá yoina
chibankana iki.
4 Jainxon ja ronin rabikana iki, jan jawen koshi shinan ja onsá yoina
menia iketian. Jainxon ja onsá yoina rabiiribi neskákana iki: "Tsoabira
nato onsá yoina betan senenyamake; tsonbira jabé reteanankin ja ay-
onti atipanyamake", ikibo.
5 Jatian ja onsá yoinara, rabíananbi jakonmaibiresbo Dioski yoyo inon
ixon imaa iki; itan chosko chonka rabé oxe koshi shinanya imaa iki.
6 Jatianra jaskákona iki, jaskatira ja Dioski, itan jawen xoboki jainoax
ja naikan jakanaboki jakonmaibires yoyo ika iki.
7 Jainxonribi ja Diossen jonibo betan jatoaresnon kaman, reteananti
yoia iki. Jainxon jatíbi meskó axéya jonibo, jainoax ani jemabo, meskó
joiabo, itan jatíbiainoa ikana jonibo jawen keena keskáakin jato anon ixon
koshi menia iki.
8 Ja onsá yoinara jatíbi nato mainmea jonibaon rabinoxikanai; jabo iki
nete jonianontianbi, ja retekani *Corderonin jati kirika meran jaton jane
wishakaata yamaabo.
9 Ja ninkataibaon ninkákanwe:
10 "Ja preso itibora, preso akanti jake;
ja espanin mawátibora; espadanin retekanti jake.
Neskarainoaxa onanti ikanti iki, ja Diossen jonibaon ikonhaa, itan jaton
koshi shinan", iki.

Maimea onsá yoina

11 Jainxon en oinribia iki mai meranoax wetsa onsá yoina pikotai. Ja
iká iki, ja *corderona keská rabé machanya, ikaxbira ronin yoyo ikai
keská iká iki.
12 Jara ja reken onsá yoinanin koshia keská koshiaribi iká iki. Janra ja
main jakanabo yoia iki, ja reken onsá yoina já bebonxon rabikanti. Ja
iká iki ja mawánon ixon, maxtekana moa raonkana benxoa.
13 Jainxonribi ja oinxon onanti ani ratéti jawékibo aká iki. Jatíbi
jonibaon oinnonbira ja naikanmea chiibobi maiki pakémaa iki.
14 Jatian ja reken onsá yoina bebonxon, ja oinxon onanti jawékibo
amaxonra, nato mainmea jonibo jato parana iki. Jaskáaxon jato yoia
iki, ja reken onsá yoina jisáakin monumento ati, ja iká iki espadanin
ramiayonkana ikaxbi mawatama.
15 Jatian ja rabé itin onsá yoinara atipana koshi menia iki. Ja reken
onsá yoina jisáakin akana yoyo inon ixon jamati, jatíbi ja rabiamai jonibo
jato retenon ixon.
16 Jainxonribi aká iki; jatíbi ja kikinbo itan kikinmabo, ja jatíbi
jawékiabo itan jawebiomashokobo, jato yonoaibo itan iboaxon

yonokanaibo, jaton mekayao mekenhori iamaax betonkoain jato onantiakin.
17 Jatian jaskara ja onantiaomabo, iamaax ja onsá yoinanin janeomabo, itan jawen número omabo ixonra, tsonbi marokin biti, itan jato maromati atipanyamakana iki.
18 Nenora ja onan shinanyabo jishtiti jake; ja onanbaonra ja onsá yoinanin número onanti jake, jara jonin número iki, ja número riki sokota pacha sokota chonka sokota.

14

Cordero betan ja katota jonibo

1 Jainxon en oinna iká iki, *Sión mananman ja *Cordero chankata. Jabé ikana iki pacha chosko chonka chosko waranka jonibo, jabo ikana iki ja *Corderon jane, itan Papa Diossen jane jaton betonkoain wisháyabo.
2 Jainxon en ninkata iki naikanmeax riri ikai, ja iká iki jene maani xoo ikai keská itan koshin tirin ikai keskáribi. Ja jaskati riri ikai iká iki, arpa akaibaon jaton arpabo ten aka keská.
3 Jainoaxa ja ani yakati bebonmeax itan ja chosko jiria jawéki, jainoax ja *ancianobo bebonmeax westíora bená bewá bewakana iki. Ja bewára tsoabi axeti atipanyamaa iki. Jara nato main ikábo xaranmeax kishpinmeeta ja westíora pacha chosko chonka chosko waranka jonibaonres onankana iká iki.
4 Natobora ikana iki ja wetsabo betanbires yoranti ayamaax, ochayamaabo. Jabo riki ja *Cordero jaweranobires inonbi kaaitian, chibanaibo. Jabora jonibo xaranmeax kishpinmeekana iki, ja reken jawéki Dios betan *Cordero menikana keská inox.
5 Jabora jansoibo yoyo iamakana iki, itan jawe jakonma akábi yoixonti yama.

Kimisha ángelbaon joi yoia

6 Jainxon ja naikan westíora ángel noyairibi en oinna iki. Jara ja jatíbiainoa nato main jakana jonibo, meskó axéyabo, meskó join yoyo ikaibo, itan ani jemabaon ikábo, ja keyóyosma jakon joi jato yoii kaa iki.
7 Neskáakin koshin jato yoia iki:
“Dioski jakonhakin shinankanwe, itan já
rabikanwe. Moara jaton aká jawékibo jan
jato yoixonti nete senenke.
Ja nai betan mai, ja aniparo itan
weanboribi aká Dios rabikanwe”, iki.
8 Jaskata pekáo wetsa ángel joáx neskati koshin saí ika iki: “¡Moara yamake, moa yamake, ja ani jema Babilonia. Jan jatíbiainoa jonibo ja vinon paenhaxon, ja wetsabo betanbires yoranti jawékibo jato amakatitai!” iki.
9 Jatian jaskata pekáo ja kimisha itin iká ángel joríbaa iki. Joáx koshin yoyo iki neskata iki: “Jaweratobaonki ja onsá yoina rabiai, itan já jisábiakin akanaribi rabiai, jainoax jaton betonkoain iamaax jaton mekenhain jawena inoxon jato onantiamai,
10 jabora ja kikin pae vino aká xeamai keskáakin jato kikinhakin castiganti Diossen aká ikainko, potanoxiki. Jara jain jato potanoxon moa benxoa iki. Jatianra ja chii betan azufre tiritai keská ikainoax sion ikanti iki; ja jakon ángelbo itan ja *Cordero bebonmeax.

11 Jan jato masá tenemai koinra, jatíbitian jokoni jenétima iki. Ja onsá
yoina itan já jisáakin akana rabiaibo, jainoax jawen janen onantiakab-
ora, yaméyabi neten tantiti yamanoxiki", iki.
12 ¡Nenora onanti inóxiki, ja Diossen jonibaon koshi shinan, ja jawen esé
senenhaibo, itan ja Jesúski koshii jenéyamaibo!
13 Jatianra naikanmeax ea akí neskatai en ninkata iki: "Nato wishawe:
'Diossenra raro imanoxiki, ja nenoax ori non Ibo betanbi iiti mawatabo'
", iki iká. Akin ea akai. "Jaskara riki ixonra Diossen Shinanman yoiai.
Jabora jaton teeainoax tantinoxikanai, jaton aká teebora oinnoxikanai",
iki ixon.

Jain senenres nato main moa ikana

14 Jainxon en oinna iki westíora nai koin joxoshaman, jatian ja koin-
man iká iki, westíora jonin bake jisá yakata. Jara iká iki, orobires maiti
sawéya, jainoax westíora *hoz kensho tsomáya.
15 Jatian ja Diossen xobomeax pikóxonra, wetsa ángelnin ja nai koinman
peyakaa koshin saí aka iki, neskáakin: "¡Min *hoznin xatexon bimi
tsekawe, moara nete senenke, ja mainmea bimibora moa joshinke!"
akin.
16 Jatian ja nai koinman yakataton jawen *hoz bixon, ja mainmea bimi
joshinabo xatexon bia iki.
17 Jaskáa pekáo, ja naikan iká Diossen xobomeax wetsa ángel pikota iki.
Jaribi iká iki, westíora *hoz kensho tsomáya.
18 Jainoax jainxon Dios yoina menoxonti ikainoax wetsa ángel pikota
iki, ja iká iki chiikan koshi. Janra ja *hoz kensho tsomáya ángel neskáakin
koshin saí aka iki: "¡Min *hoz bixon, ja mainmea iká uva texkanbo
xatewe. Jawen bimibora moa joshinke!" akin.
19 Jatianra ja ángelnin jawen *hoz kenshon ja mainmea uva texkanbo
xatea iki. Jaskáaxonra jain benxoati ani ikainko aká iki, jainxon pot-
sikanon ixon. Natora akonbireskin jato Diossen castiganti yoii iká iki.
20 Jatian ja uvabora jema pekaoxon potsikana iki. Jatian jainxon
akanainkoniax, jimi jokona iki. Jawen nemin iká iki, kabayo renexkana
betan senen; jara baita iki kimisha pacha kilómetro kaman.

15

Kanchis ángelbo jan jato jakonmati kanchis jawékia

1 Jatian en oinna iki, naikan wetsa ja oinxon onanti ratéti jawéki ikai.
Ja iká iki kanchis ángelbo, ja senentiainbi jan jato jakonmaati kanchis
jawékia. Jabo iká iki jaskaa pekáo, moa Dios siná tantiti nete senenai.
2 Jainxon en oinribia iki, aniparo bexnanshaman chii tiritai betan
meskota keská. Ja aniparo bexnanshaman kexá ikana iki, Diossen menia
arpa tsomayabo charókana. Jabora ikana iki, ja Diossen akinnaton ja
onsá yoina jatonharesabo, itan ja onsá yoina jisáakin akana rabiamaabo;
jainxon jawen jane número jaton yoranko ayamaaboribi.
3 Jatianra ja Diossen yonoti Moiséssen bewá, itan *Corderon bewá
bewai neskákana iki:
"Non Ibo Dios, jatíbi atipana koshi,
itan ratéti jawékibo riki jatíbi min akábo;
ponté, itan ikon riki min ikábo.
Mia riki jatíbiainoa jonibaon Apo
4 ¿Tsoamein itima iki miki raketi Ibó?

¿Tsonmein atiki mia rabiamakin?
Miabicho riki jakon.
Jatíbiainoa jonibo bexonra mia
rabinoxikanai, ja atikeskaakinbi min
jawékibo aká oinxon", ikibo.
5 Jaskata pekáo en oinna, nai bochikiax Diossen xobo xepoti kepenmeeta iki. Ja senenhabekonti joi jain iká xobo.
6 Ja xobo meranoaxa, jan jato jakonmaati jawékiya kanchis ángelbo pikókana iki. Ja sawekana chopa iká iki, lino chopa rapeneshaman, itan jaki orobires sintóranin xonexeyabo.
7 Ja chosko jiria jawéki ikainoa westíoraninra, ja kanchis ángelbo westíora orobires copa ja Diossen shinan bochóyabo jato menipakea iki. Jara jatíbitian jake.
8 Jatian ja Diossen xobo meranra jawen ani shinan, itan jawen atipana koshi koin bochoa iki. Jatianra tsoabi jain jikiti atipanyamaa iki, ja kanchis ángelbaon ja kanchis jan jato jakonmaati jawékibo keyokin potai kaman.

16

Kanchis copa Diossen siná shinanya

1 Jainxon en ninkata iki Diossen xobo meranoax, ja kanchis ángelbo akí neskatai: "Botankanwe. Boxon ja kanchis copabaon iká Diossen siná shinan maiki chikotankanwe", iki koshin saí ikai.
2 Jatianra ja reken ángelnin kaxon jawen copamea jawéki maiki chikoa iki. Jaskáaketianra ja onsá yoinanin onantiaka jonibo itan ja onsá yoina jisáakin akana rabikatitai jonibo, jaton yoranko kikin jakonmabires, itan chexamis pekebo jokona iki.
3 Japekaora ja rabé itin iká ángelnin jawen copamea jawéki, aniparonko chikoa iki. Jatianra ja aniparo jene, joni retekana jimi chikoa keská baneta iki. Jaskáketianra jainoa jatíbi jiria yoinabo mawata iki.
4 Jainxon jawen kimisha itin iká ángelnin, jawen copamea jawéki paronko, itan weanbaon chikoa jimi baneta iki.
5 Jaskata pekáo en ninkata iki, ja jene koshia ángel neskatai:
"Mia riki ponté shinanya, ja atibi
keskáakin jaton aká jawékibo min
yoixonai ikax, jakon Diossé.
Mia ramakamanbi jake, itan mia japaonike.
6 Jabaonra min jonibaon jimi, itan min
profetabaon jimi chikoa iki.
Jatianra rama min jato ja jimi xeamake.
¡Jaskábiati ikenra min jato ake!" iki.
7 Jainxon en ninkáribia iki ja jainxon Dios yoina menoxontiainoax neskatai: "Jaskarakon riki Ibó, jatíbi atipana Diossé. Minra jaton aká jawékibo ponté, itan ikonkon jato yoixona iki", iki ikai.
8 Jainxon ja chosko itin iká ángelnin jawen copamea iká jawéki bariki chikoa iki. Jatianra barin chii xanan akai keskáakin jonibo menoa iki.
9 Jatianra jatíbi jonibo kikini menókana iki, ixonbi jaton jakonma jawékibo jeneyamakana iki, itan Dios rabiamakana iki. Jakaya jatíbi ja jakonma jawékibo keyoti koshia ikenbira, jaki jakonmaibiresbo yoyo ikana iki.

10 Jainxonra ja pichika itin iká ángelnin jawen copamea jawéki, ja onsá yoinanin yakátiki chikoa iki. Jatianra jan ikinaton jakanabo, yamé meran baneta iki, itan jonibaonra chexakaakin jaton janabo natexa iki.
11 Jaskákinbira jakonma jawékibo akin jeneyamakana iki; jaskáyamaira jaton pekebaon chexaa jakonmaibires ja naikan iká Dioski yoyo ikana iki.
12 Jainxonra ja sokota itin iká ángelnin jawen copamea jawéki, ja Éufrates paroki chikoa iki. Jaskáa, ja paro taraxa iki, ja bari pikotaiokeax bei apobo shitákanon ixon.
13 Jainxon en oinna iki ja ani roninman kexakameax itan onsá yoinanin kexakameax, jainoax ja janso *profetanin kexakameax, kimisha jakonma shinan tokoro jisábo jokonai.
14 Jabo iká iki, ja oinxon onanti ratéti jawéki akai yoshinbaon shinanbo; jabora jatíbi nato netemea apobo tsinkii pikókana iki, jaskatax ja jatíbi atipana Diossen ani nete nokóketian reteananox.
15 Ikaxbi Ibonra yoiai: “Koiranmeekanwe, eara westíora yometso ikai keskati, jonoxiki. Diossenra raromati iki, ja besoa keská itan chopaoma keskábo iken oinkana rabinnaketian jawen chopa jakonhakin benxoa keskábo”, akin.
16 Jainxonra ja *hebreo join aká Harmagedón akin akanainko apobo tsinkia iki.
17 Jainoax ja kanchis itin iká ángelnin, jawen copamea jawéki niweki chikoa iki. Jatianra ja naikan iká Diossen xobo ikainoax, kikin koshin yoyo iki neskata iki: “Moara non senenhake”, iki.
18 Jatianra kanábo biria iki, riri ika iki, tirin ika iki. Jainoaxa ja nato netemea jonibo janontianbi jaskati kikini niwanyosma, kikin koshi niwannaitonin mai shakona iki.
19 Jatianra ja ani jema kimisha xaté baneta iki, itan nato netemea jemabo ras ika iki. Jatianra ja Babilonia jeman shinanbenoyamakin, ja vino pae xeamati keskáakin kikini sináxon Diossen castigana iki.
20 Jatíbi ja nasibo, itan mananbo yamaa iki,
21 jatian naikanmeax ani oixewabo joniboki maana iki; jawen iwe iká iki, chosko chonka kilo winoabo. Jatian jonibora jakonmaibiresbo Dioski yoyo ikana iki, ja jakonmabires oixewa jatoki pakexon kikinhakin jato castigana kopí.

17

Onsá yoinanin ainbo peyakaa

1 Ja kanchis ángelbo copa tsomáyabo ikainoax, westíora ángel eiba joxon yoia iki: “Jowé ja jene kexa yakata kikin tsini ainbo jaskaraton castiganti en mia oinmanon.
2 Nato netemea apobaonra ja ainbo betan yoranti akanke. Jainoax nato mainmea jonibora ja vino pae xeamaa paena keská ikanai jabé yoranti akáx”, akin.
3 Jainoax ja Diossen Shinanman namá keska meranxon oinmaara, ángelnin jain joni jayamainko ea ioa iki. Jainra en oinna iki, westíora joshin onsá yoinanin westíora ainbo peyakaa. Ja yoinanin yoranko iká iki Dios ramiakin akana wishábo. Jainoaxibi iká iki, kanchis mapoya, itan chonka machanya.
4 Ja ainbo iká iki amí joshin chopa sawéya, ja iká iki oron, jainoax metsáshaman makanbaon, itan perlabaon raokaata. Jara iká iki westíora

oro copa tsomaya, ja meran iká iki, ja omismisti, itan jato yoranmaxon bia jakonmabires jawékibo bochoa.

5 Jawen betonkoainribi iká iki, tsonbi onanyamaa jane wisháya: "Ja ani jema Babilonia riki tsini ainbobaon, itan nato netemea omismisbaon tita", iki iká.

6 Jainxon en onanna iki, ja ainbo ja Diossen joi akaibaon jimin, itan ja Jesús ikábo yoiaitian retekanabaon jimin paena. Jaskara oinnax ea ikonbiresi rateta iki.

7 Jatianra ángelnin ea yoia iki: "¿Jawekopiki mia ratetai? Ja tson onanyamaa ainbo, itan jan peyasanxon boai, ja kanchis mapoya, itan chonka machanya onsá yoina yoii iká en mia onantiakin yoibanon akin.

8 Ja onsá yoina min oinnara moatianbi japaonike, ikaxbi moa yamake; jaskara ikaxbira, ja ani mai kini meranoax moa pikóribiti iki, jawen kikini keyotiain kaamatianbi. Nato nete joninontianbi nato mainmea jonibaon ja jati kirika meran jaton jane yamaabora, ja onsá yoina moa mawatax yamaa iitibi; jiriax jakiribi pikóketian oinnax ratékana iki.

9 Jaskarainxonra non onanti iki, tsoarin onan itan ninkatai ixon. Ja yoinanin kanchis mapo riki; kanchis mananman, ja ainbo yakata yoii iká, jatian ja mapobo riki, ja kanchis apobo yoii iká.

10 Ja jainoa pichika apobora moa jatoareskana iki, ramara westíorabicho iki, jato ikinai. Jatian wetsara jato ikinni joámapari iki. Ikaxbi joxonra basima jato ikinoxiki.

11 Ja moatian jakátiibi ja rama yamaa onsá yoina riki, ja posaka itin iká apo yoii iká. Jara ja kanchis ikainoaribi ikaxbi, jawen kikini keyotiain kaai iitai.

12 Ja chonka machan min oinna riki, jan jato ikinkin peoamapari chonka apobo. Ikaxbi westíora horara onsá yoina betanbi, ja apobaon koshiaribi ikanti iki.

13 Ja chonka apobaonra moa shinan akana iki. Jaskáxonra, jaton atipana koshi, itan jaton koshi shinan ja onsá yoina menikanti iki.

14 Jatianra ja *Cordero betan reteanankanti iki, ikaxbi ja *Corderoninra jatoaresti iki, ja Diossen kenaabo itan jan katotabo ixon já chibankin jeneyamaibo jabé iketian. Ja Corderora, ibobaon Ibo itan apobaon Apo iki", akin.

15 Jatian ángelninribi ea yoia iki: "Ja tsini ainbo, ja kexa, yakata min oinna jene riki, jemabo jainoax jonibo, meskó joiabo, itan jatíbiainoa jonibo yoii iká.

16 Jatian ja chonka machanbo, itan ja onsá yoina min oinnatonra, ja tsini ainbo omisxon jawe chopaomabi jabicho jenenoxikanai. Jaskáxonra jawen nami pixon chiikan menonoxikanai.

17 Diossenra jaton shinan meran imaxona iki, jawen keena keskáres axonkanon ixon. Jatianra shinan axon, ja apobaon koshi ja onsá yoina menikanti iki, ja Diossen yoini keská senenai kaman.

18 Ja min oinwana ainbo riki, ja ani jema, jan nato netemea apobo jatoaresa", akin.

18

Babilonia jema keyota

1 Neskata pekáo naikanmeax wetsa ángel joaitian en oinna iki. Jara koshi shinanya iká iki. Jawen penekanra mai tenaa iki.

2 Jara koshin yoyo ika iki:

“¡Moara keyóke. Moara keyóke, ja ani
jema Babilonia!
¡Jara moa yoshinbaon jati banéke,
jainoaxibi jatíbi meskó jakonma yoshinbo jain jonékanti. Jainoax jatíbi
kerás pechia yoinabaon naa, itan kerás ani yoinaboyabi, ja omisti
jawékibo jain ikantiribi
banéke!” iki.
3 Jatíbiainoa jonibora wetsabo betanbires
yorantibo akí; ja vino xeax paena
keskábo ikana iki, nato netemea apobaonra
jabé yorankana iki.
Jainoax jawékinin maroai nato mainmea
jonibora, koríkiakana iki, jan jato jawéki bixona.
4 Jainoax jakiribi naikanmeax yoyo ikai en
ninkata iki:
“Nokon jonibo, ja jemameax pikókanwe,
jato betanbi mato
ochayamanon, itan ja jakonmabires jawéki
jatoki joái, matokiribi pakénaketian.
5 Naikan kamanbira bebonhira jaton ocha akábo
nokóke. Jatian Diossenra jaton jakonma
jawéki akábo onanke.
6 Ja wetsabo jan aní keskaribiakin, jaribi
ashokokanwe, jan jato aká bebonbires jaribi
akanwe; ja wetsabo paeya xeati meskoxona iní bebonbires já meskox-
onshokokanwe.
7 Ja rabíkin jakonma jawékibo aboa kopí,
onitsapimaxon, winimakanwe. Jara ikai
jawen shinan meran neskati: ‘Nenora ea
yakáke, westíora apo ainbo keská;
eara benomaatama iki, itan jawetianbira ea
onitsapiamanoxiki’, iki.
8 Jaskara kopíra, westíora netebicho jatoki
jakonmabires jawéki pakénoxiki:
mawáti, winiti itan jawékiatinin
iti, jainxon chiikanribi jato menonoxiki,
ja jatíbi atipana koshia Ibo Diossen, jato castigana
ikax”, ikibo.
9 Ja nato netemea apobo ja ainbo betan yorannax jakonmain paketab-
ora; winiananbibo yoyo inoxikanai, ja ainbo menota koin chankata
oinnax.
10 Jaskáakin castigana oinnaxa, raketi ochóbiribi charotax
neskánoxikanai:
“¡Jawe ireskiaipanon, jawe ireskiai; ja ani
jema Babilonia jatíbi jawékia, ishtonbiresa miki castigo pakéke!” iki.
11 Ja jaton jawékinin maroai nato netemea jonibora ja jema kopi, wini-
ananbi yoyo inoxikanai, moa jabaon jaton jawékibo marokin bixonti
yamaketian.
12 Jabo iki: Oro, koríki, metsáshaman makanbo, jainoax perlabo, lino
chopa jakonshamanbo, joshin ami pokoa chexeya seda chopabo. Jain-
oax jatíbi meskó ininti jiwibo; ja jiwi akana jakonshoko jawékibo, ani

yoina xeta akana jawékibo; jainoax *bronce akanabo, hierro akábo, jainoax mármol akanabo,
13 jainoax chitari, inin jawékibo; ja iki *incienso, *mirra, itan wetsa inintiboribi. Jainoax vino, aceite, jakon harina, trigo, jainoax jawéki jan boti yoinabo, ovejabo, kabayobo, carrobo, itan ja iboaxon yonokanaibobi, ja iki jonibo.
14 Jatian ja jema yoii neskánoxikanai:
"¡Ja mia jan keenkatitai bimioma riki moa mia; ja min jakon jawékibo itan min icha jawékibora, jatíbitian moa yamanoxiki!" iki ika.
15 Ja jawékibo ja jeman boax marotaanan koríkiakanabora, castiganketian oinnax, raketi ochóres charotax winiananbi yoyo iki,
16 neskánoxikanai:
"¡Jawe ireskiaipanon, ja ani
jemamea jonibo!
Lino chopa jakonshaman, itan metsá
joshin bexnan chopayabo saweax,
metsáshamani oron, perlanin jainoax metsáshaman makanbaonribi raokaatabo ikanai.
17 ¡Ishtonbiresa jaton icha jawékibo keyóke!" iki. Jatíbi ja wapóromea *capitánboyabi jato betan boaibaon, jainoax marinerobo, itan jatíbi ja aniparon teetaibaonribi ochóxonbi oinkana iki.
18 Jatian ja jema menotai koin oinnax, neskati saí ikana iki: "¿Jamenyaa iki, wetsa jema nato ani jema betan senenti atipana?" iki.
19 Jaskataxa winiananbi sion iki, chii potobo mapokookana iki, jainoxa neskati saí ikana iki:
"¡Jawe ireskiaipanon, ja ani
jema! Ja jayata jawékibaonra; ja aniparon
niai wapóro ibobo koríkiakana iki. ¡Jabora
ishtonbires keyóke!" iki.
20 Rarokanwe naikan ikanabo, nato jema jaskata kopí; mato Diossen jonibo, mato jan raanabo, jainoax *profetaboribi, Diossenra jato castiganxon atibi keskáakin mato ake ikibo.
21 Jatian westíora ángel atipana koshiaton, westíora jan reneti ani makan keská wakexon aniparonko potaax neskata iki:
"Jaskáribiira mia ani Babilonia jema
keyóti jake, jatianra jawetianbi mia
oinyamanoxikanai.
22 Jawetianbira jakiribi
ja jemanxon arpa ten
akanaibobi, flauta, itan trompeta
akanaibobi non ninkátima iki.
Jainoax meskó jawékinin
teetai joniboribi yamati iki, itan reneti makanman
renekanaiboribi non ninkátima iki.
23 Jainra jawetianbi moa westíora lanparinbi
joéyamanoxiki. Jainxon ja wanoti fiesta
akanai jatsanboribi moa ninkáyamanoxikanai.
Ja jain iká jatíbinin maroaibora ikana iki, jatíbi nato nete jan koshia jonibo, itan
jatíbiainoa jonibo min yobekanbo jato parana", iki.

24 Ja jemameara, *profetabo, Diossen jonibo, itan jatíbi nato netenxon
retekana jonibaon jimi merakana iki.

19

Naikanmeax rarokana

1 Jaskata pekáo en ninkata iki, kikin icha jonibo naikanmeax koshin
yoyo iki neskákanai:
"¡Non Ibokaya rabikanwe! Jan jato
kishpinmati
ja ani shinan, itan atipana koshi riki
non Diossena.
2 Jaton aká jawékibo pontéshaman, itan
ikonshaman jato yoixonai iketian, janra ja kikin
tsini ainbo castiganke, nato netenmea jonibo
ja yoranti amaxon jakonmaa iken. Ja
Diossen yonotibo retekana kopíra, jaton paranan
ikín já ashokokanke", Ikibo.
3 Jainoax jakiribi neskati saa ikana iki:
"¡Non Ibo rabikanwe! Ja jema menota koin
keyatira jawetianbi jenéyamanoxiki", iki.
4 Jatian ja rabé chonka chosko *ancianoboyabi, ja chosko jiria jawéki
chirankooxon, ja ani yakátinin yakata Dios rabii neskákana iki: "¡Jaskara
ibanon! ¡Non Ibo rabikanwe!" iki.
5 Jatianra ja ani yakátiainoax neskati yoyo ikai en ninkata iki:
"¡Mato jatíbi ja kikinbaon, itan
kikínmabaonribi, jatíbi mato já tee
axonaibaon, itan jakonhakin jaki
shinannaibaonribi non Dios rabikanwe!" iki ikai.

Corderonin wanoti fiesta aká

6 Jainxon en ninkáribia iki icha jonibo yoyo
ikanai keská, ja icha jene baiti xoo ikai
keská, itan koshin tirin ikai keskábo neskatai:
"¡Non Ibo rabikanwe! Ja jatíbi atipana koshia non
Ibo Diossenra, moa jato ikinkin peoke;
7 Kikínbiresi rarokin rabinon
akanwe. Moara ja *Cordero wanoti
nete senenke, jan biti ainbora moa
benxokaake.
8 Jara jakonshaman lino chopa kerásma, itan
penéshaman saweti yoike. Ja lino chopa riki;
ja Diossen jonibaon jaton ikábo jakon yoii iká", iki ikanai.
9 Jatian ja ángelnin ea yoia iki: "Wishawe: 'Ja *Corderonin wanoti
fiestanko kenaabora, Diossen jato raro imati iki' ", akin. Jainxon ea
yoiribia iki: "Natora Diossen ikonkon yoia joibo iki", akin.
10 Jatian ja ángel naman já rabii ea chirankoota iki. Ikaxbi jan ea
yoia iki: "Ea jaskáyamawe; eara mia keska Diossen tee akairibi iki, itan
ja Jesucristo ikábo yoikin jeneyamai min wetsabo keskáribi. Dioskaya
rabiwe" akin. Ja Jesúskiriti iká joibo riki ja *profetabo jan shinan meniai.

Joxo kabáyonin joni peyakaa

11 Jainxon en oinna iki nai chopetaton joni peyakaya joxo kabayo pikotai. Ja jan peyakaatonin jane iká iki, Senenhai itan Ikonkon, ja atikeskakinbi jato ikinai, itan reteananai kopí.
12 Jawen berora iká iki chii tiri keská xená. Jainoax iká iki icha maiti maia itan westíora jane wishá́ya. Ja janera janbichores onanna iká iki.
13 Ja chopa sawea iká iki jimin pokoa; jawen jane iká iki: Diossen joi.
14 Jatian já chibani boaibo ikana iki, joxo kabáyonin peyakaa naikanmea sontárobo, joxo itan kerásma lino chopa kikin jakonshaman sawéyabo.
15 Jawen kexakanmeax pikota iki, westíora kikin kensho espada, jan jatíbiainoa jonibo ramiati. Janra hierro bastonyaxon jato ikinnoxiki. Janra ja uva potsiai keskáakin jaton aká jawékibo jato yoixonoxiki. Jainxonra ja vino pae xeamai keskáakin ja jatíbi atipana Diossen sináxon akonbireskin jato castiganoxiki.
16 Jatian jawen chopanko itan jawen kishinko iká iki: "apobaon Apo, itan ibobaon Ibo" iki iká wishá.
17 Jainxon en oinna iki westíora Ángel barinbi penita, ja jatíbi mawá piai noyai, yoinabo keenai koshin saí iki neskatai: "¡Neno beax tsinkíxon ja Diossen jawékiati aká pii bekanwe.
18 Jaskáxon ja apobaon nami, sontárobaon koshibaon nami, rakéma jonibaon nami, jainoax kabayobaon nami, ja jan peyakaabaon namiribi maton pinon. Jainoax jatíbi jonibaon nami: Ja iki, yonokaayamaibo itan inaaxon yonokanaibaon nami, kikinbaon itan kikinma jonibaon namiribi maton pinon!" ikibo.
19 Jaskáketian en oinna iki, ja onsá yoina betan ja nato mainmea apobo, jawen sontároboyabi; ja kabáyonin peyakaa joni jawen sontároboya itina betan reteananox tsinkíkana.
20 Jatian ja onsá yoina betan janso *profetara yatankana iki. Jabo iká iki já bebonxon ja oinxon onanti ratéti jawéki akábo. Ja ratéti jawéki axonbora ja janso *profetanin ja onsá yoinanin jane betonkoain akáyabo, itan ja jisáakin akana rabikanabo jato parana iká iki. Jainxonra ja onsá yoina betan ja janso *profeta jiriabi ja chii ian azufreya tiritainko jato potaa iki.
21 Jatian jatíribibobiribi, ja kabáyonin peyakaatonin kexakanmeax espada pikotaitonin retekin keyoa iki. Jatianra jatíbi ja mawá piai noyai yoinabo jaton nami pii moa jatsankana iki.

20

Waranka baritia
1 Jainxon en oinna iki, westíora ángel ani mai kini xepoti llavea, itan westíora ani cadena tsomaya naikanmeax joaitian.
2 Ja ángelninra ja ani ronin nexaa iki. Ja moatian rono, ja iki yoshin jawen jane *Satanás. Janra waranka baritia senen cadenanin nexaa iki.
3 Jaskáxon ani mai kini meran potaxon kikinhakin xepoxon bitaxmaa iki; ja waranka baritia senenketian jatíbiainoa jonibo jato paranyamanon ixon. Jatian moa senenketianra jawetio basires iti pikoa iki.
4 Jainxon en oinna iki ani yakatibo. Jain yakákana iká iki, ja akana jawékibo jato yoixonti koshi biabo. Jainxon en oinribia iki, ja Jesús ikábo yoikin jeneyamaitian, itan Diossen joi kopi textexon retekanibaon kayabo. Jabora iká iki ja onsá yoina, itan já jisáakin akana rabiamaa

ikábo, itan jaton betonkoain iamax jaton mekeain jato onantiakanam-aboribi. Jabora mawatax jirixon Cristo betanbi waranka baritia jato ikínkana iki.

5 Ja riki ja mawatabo rekeni jiriti, ikaxbi jatíribibora jiriamakana iki ja waranka baritia senenai kaman.

6 ¡Diossenra raroshaman imati iki, ja rekeni jiritibo. Ja iki ja Diossen joi akaibo iti! Ja rabeti mawátiainra moa jabo mawáyamanoxiki; jaskáyamaira Dios betan Criston *sacerdotebo inoxikanai. Jabaonra waranka baritia senen jato ikinoxikanai.

Satanás jaareskana

7 Jatian moa waranka baritia senenketianra, *Satanás ja nexainoax moa pikónoxiki.

8 Jatianra jatíbiainoa jonibo parani kanoxiki. Jainxon ja Gog betan Magog jaton sontároboyabi jato parannoxiki. Jabora reteananox tsinkínoxikanai; ja aniparo mashitii kikinbires icha.

9 Jainoax jatíbi ja mai senenain janbiskana iki. Jaskáxonra ja Diossen jonibo jain ikana, ja jan noia jema katekana iki. Ikaxbira naikanmea chii pakéxon jato keyo menoa iki.

10 Jatian jan jato parana *Satanás, chii betan azufre tiritai ian napo potaa iki. Jain ja onsá yoina betan janso *profeta potainkoribi. Jainra yaméyabi neten jakonmabires masá tenei, jatíbitian sion inoxikanai.

Joxo ani yakáti

11 Jainxonra en oinna iki westíora joxo ani yakatinin joni yakata. Jatian já bebonmeaxbi ja mai betan nai kikini manota iki; jatianra jaweranobi jakiribi oinwetsayamakana iki.

12 Jainxonribi en oinna iki, ja kikin, itan kikinshokobo mawánibo, ja ani yakati bebon charókana. Jatian kirikabo chopea iki, jainoax wetsa kirikaribi ja iká iki jati kirika. Jatian ja mawánibora jaton aká keskáboresibi jato yoixonpakea iki, itan ja kirikabo meran wishakaata keskáakin.

13 Jainoax ja aniparomeax mawataboribi jirikana iki, jatian ja mawatabora ja mawábo ikainoax jirikana iki. Jatian jatíbi jaboribi jaskara akanabo senenresibi jato yoixonpakea iki.

14 Jaskáa pekáora ja mawábo jain ikáribi, chii ian meran potaa iki. Nato chii ian riki jainoax rabeti mawáti.

15 Jainra jato potaa iki ja jati kirikain jaton jane yamaabo.

21

Benáa nai betan benáa mai

1 Jaskata pekáo en oinna iki benáa nai betan benáa mai. Ja reken nai betan reken mai, itan ja aniparora moa yama iká iki.

2 Jainxon en oinna iki, benáa jakon jema Jerusalén, ja naikan iká Dios ikainnoaxbi ipakeaitian. Ja iká iki, ja benoai ainbaon jan biai joni chopabo sawexon benxokaayonxona keská.

3 Jainxon en ninkata iki, ja ani yakátiainoax koshin yoyo iki neskatai: “Neno riki ja jonibo betan jain Dios jaa; jara jato betanbi janoxiki. Jatian jabora jawen jonibo inóxiki; ja Diosbira jato betan inóxiki jaton Diosbi ikax.

4 Janra jatíbi jaton beonbo soaxononxiki jainoax mawátibo moa yamati iki, nin winiananbi yoyo itibo moa yamanoxiki, nin chexakaatiboribi moa yamanoxiki, ja reken jakátiai jawékibo moa yama ikax", iki.

5 Jatian ja ani yakátinin yakata yoyo ika iki: "Enra benaakin jatíbi jawékibo akai", iki. Jainxon yoiribia iki: "Wishawe. Nato joibora ikon itan ja ikonhati joibo iki", akin.

6 Jainxon ea yoiribia iki: "Enra jatíbi jawékibo moa ake. Ea riki rekenainoa, itan senentiainoa. Jaweratoboki nomiai, jabora jawe kopímabi jan jati onpax jokonai en jato xeamati iki.

7 Jaweratobaonki jakonma jawékibo janharesai, jabaonra nato jawékibo jayánoxon biti iki. Jatianra ea jaton Dios iti iki, jatian jabora nokon bakebo iti iki.

8 Ikaxbi ja rakébo, ja ikonhayamaibo, ja jakonmabires akaibo, ja retemisbo, ja wetsabo betanbires yoranti akaibo, ja yobé jawékiki koshiaibo, ja diosmabo rabiaibo itan jatíbi jansobora, chii ian azufreya ikainko potanoxiki. Ja riki ja jain rabeti mawáti", akin.

Benά Jerusalén

9 Jainoaxa joá iki ja kanchis ikainoa westíora ángel. Já iká iki, ja senentiainbi jan jato jakonmaati jawéki bochóya kanchis copa tsomaya. Jatian ea neskáakin yoia iki: "Neri jowé; enra mia ja *corderonin biai ainbo onanmai", akin.

10 Jatian nokon shinan meran Diossen Shinan joxon ja ani manan keyá ikainko ea ioa iki. Jain ioxon ja Diossen ani jema Jerusalén, Dios iká naikanmeax ipakeai ea oinmaa iki.

11 Ja jemara Diossen jawen ani shinanman tenaa penebires iká iki; jan tenaa penéra iká iki metsáshaman makan keska, itan *jaspe makan keska bexnanshaman.

12 Ja jemara iká iki kextó itan keyá chikekan katea. Ja iká iki chonka rabé xepótia, itan chonka rabé ángelbaon xepótitiibi koirana. Ja xepótitiibi iká iki, ja chonka rabé tsamá *Israel jonibaon jane wishakaatabo.

13 Bari pikotaiori iká iki kimisha xepóti. Ja norteori iká iki kimisharibi, jainoax suryori iká iki, jatí xepótiribi jainoax ja bari jikiaiori iká iki kimisha xepótiribi.

14 Ja jema katea chiké jaki koshititiibi akana iká iki, chonka rabé ani makanbo. Ja makanbaonra wishakana iká iki; ja *Corderonin chonka rabé raanabaon janebo.

15 Jatian ja ebé yoyo ikai ángel iká iki, ja jemayabi jawen xepótibo, itan ja katea chiké jan toponti orobires metro tsomaya.

16 Ja jemara iká iki jawen nenké, jawen keyá itan jawen naxbá iká iki senenbires. Jatian ja ángelnin ja metronin ja jema toponara, rabé waranka rabé pacha Kilómetro iká iki. Jatian jawen nenké, jawen keyá, jawen naxbá iká iki senenbires.

17 Jainxon ja chikéribi topona iki, ja iká iki sokota chonka pichika metro; ja ángelnin jan topona metro iká iki, jonibaon jan toponai metro keskaribi.

18 Ja chiké iká iki *jaspe makan aká; jatian ja jema iká iki orobires, ja vidrio rapenea keská penéshaman.

19 Jainoax ja jema chiké jaki koshiabo iká iki, meskó metsáshaman makanbaon raoayona; ja rekenain iká iki; *jaspe makan, ja rabé itin iká

iki *zafiro, ja kimisha itin iká iki *ágata, ja chosko itin iká iki *esmeralda
makanbaon raoa,
20 ja pichika itin iká iki, *ónice; ja sokota itin iká iki *cornalina, ja
kanchis itin iká iki *crisólito, ja posaka itin iká iki *berilo, ja iskon itin iká
iki *topacio, ja chonka itin iká iki, *crisoprasa; ja chonka westíora itin iká
iki *jacinto, jawen chonka rabé itin iká iki, *amatista makanbaon raoa.
21 Ja chonka rabé xepótibo iká iki, chonka rabé perlabo. Jatian westíora
xepótibo iká iki, westíora perlanin akábo. Jatian ja jema napónbekonmea
calle iká iki, orobires, vidrio keská bexnan penéshaman.
22 Ja jemanra westíora Dios rabiti xobobi en oinyamaa iki. Jain ja jatíbi
atipana koshia Dios betan ja *Corderobi xobo iketian.
23 Ja jemara barin nin oxenbi tenatinin maxkáyamake. Ja Diossen
penekanbi tenaa kopí, itan ja Corderobi jawen lamparin iken.
24 Ja jemamea joekan tenaara jatíbiainoa jonibo jakanti iki. Jatian nato
netemea apobaonra jaton icha jawékibo menikanti iki.
25 Jawen xepótibora neten xepóyamanoxiki, jainra yaméyamanoxiki.
26 Jemabaonra jaton icha jawékibo, itan jaton ani jawékibo meni-
noxikanai.
27 Ikaxbi ja jemanra jawetianbi jawe jakonmabi yamanoxiki, nin
omismisaibo iamax paranmisbo. Jainra jikinoxikanai, ja Corderonin jati
kirika meran jaton jane wishakaatabores.

22

Jan jati paro

1 Jainxon ángelnin ea oinmaa iki, kerásma jan jati paro jene. Jara iká
iki jishtibires bexnanshaman, ja Dios betan *Corderon ani yakatiainoax
jokonai.
2 Ja jema napo iká calle, itan ja paro iká okenbekonbira, jan jati
jiwibo xoxoai iká iki. Jabora iká iki oxetiibi bimiaibo, onantiakin yoia
baritiatiibi chonka rabeti bimiaibo; jatian ja jiwi peibo iki jatíbiainoa
jonibo jan benxoti jakon.
3 Jainra moa jakonma jawéki yamanoxiki. Ja Dios betan *Corderon ani
yakatira ja jeman inóxiki. Jatian jawen tee akaibaonra rabinoxikanai.
4 Jabishamanra beibanxon oinnoxikanai, jaton betonkoainra jawen
jane wishá yabo inoxikanai.
5 Jainra moa yaméyamanoxiki, jatian jain jaabora moa lamparin joekan,
itan barin tenatininbi maxkáyamanoxikanai. Ja Ibo Diossenbi jato tenaa
iketian. Jabora jatíbitianbires janoxikanai.

Jesucristo jotira moa ochóma iki

6 Jatian ángelnin ea yoia iki: “Nato joibora ikon itan ja ikonhatibo iki.
Ja *profetabo jan shinan meniai non Ibo Diossenra jawen ángel raanke,
basima jaskara winótibo jawen yonotibo jato yoiti”, akin.
7 Jatianra Ibo ikai: “¡Eara ishton joti iki! ¡Diossenra raroshaman imati
iki, ja ori iti jawékibo nato kirika meran wishakaata joi senenhakaibo!”
iki.
8 Ea Juanmanra, neskara jawékibo enbishaman ninkáxon oinna iki.
Jatian jaskáakin ninkáxon, en oinna pekáora, jan ea oinmaa ángel rabinox
ea já naman chirankoota iki.

9 Ikaxbi jan ea yoia iki: “Ea jaskáayamawe. Eara mia keska Diossen tee
akairibi iki, itan ja *profetabo keskáribi, jainoax nato kirika wishá meran
yoiai senenhakaibo keskáribi. Dioskaya rabiwe”, akin.
10 Jainxon ea yoiribia iki: “Ja ori iti yoia joi nato kirika meran min
wishaabo joneyamawe. Moara jan yoiaibo senenti ochóma iki.
11 Ja jakonma akaiton abanon jakonmabo aaboreskin, ja jakonma
shinannaitonin abanon jakonmabores shinankin. Ikaxbi ja jakon akai
jonin abanon jakonbores akin; ja Dioski menikaatabo ibanon bebon-
bires jaki menikaati”, akin.
12 “Ikon riki basimara jotiki; mato westíorabora maton akábo senenre-
sibi, ja maton biti jawékibo en mato meniti iki.
13 Ea riki rekenainoa, itan senentiainoa. Ja peokootiainoa itan ja
keyótiainoa”, iki.
14 Diossenra raroshaman imati iki, ja jaton chopa patsatai keskábo;
jaskaxon ja jati jiwi bimi kokokanti kopí, itan ja jema xepotininbi
jikikanti kopí.
15 Ikaxbi ja ochiti keskábo, ja yobé jawékiki koshiabo, ja wetsabo
betanbires yoranti akaibo, retemisbo, ikonma dios rabiaibo, jatíbi ja
paranmistin cheatabo, jabora jemaoribi banékanti iki.
16 “Ea Jesussenra ja joi akaibo neskara jawékibo jato onanmati nokon
ángel raana iki. Ea riki Davidkan rarebo, ea riki ja penéshaman nete
wishtin”, iki.
17 Ja Diossen Shinan betan ja *Corderonin awinra neskatai: “¡Jowé!”
iki. Jatian jaweratobaonki ninkatai: “¡jowé!” ikanwe. Jaweratoboki
nomiai, neri bekanwe, ja kopímabi jati onpax maton xeanon.
18 Ja nato kirika meran iká ori iti yoiai joi ninkataibora, neskáakin en
jato shinanmai: Jaweratobaonki nato jawékibo wetsakeskaakin tekikin
yoiai, jabora nato kirika wishá meran yoiai jakonmabires jawékinin jato
Diossen akonbireskin castiganti iki.
19 Jatian jaweratobaonki, ja ori iti yoii iká joibo nato kirika meranoa
soai, jabora Diossenribi jan jati jiwi bimi kokomatima iki, itan nato
kirika meran yoiai jawen jakon jemankoribi jikimatima iki.
20 Ja neskáakin jato onanmaira neskati yoyo ikai: “Ikon riki eara
basima joti iki”, iki. Ibanon jaskara. ¡Jowé non Ibo Jesús!
21 Abánon ja Ibo Jesussen jatíbi matobo jawen icha jakon shinanman
akinkin.